NAVARASA TARANGINHY

నవరసతరంగిణి

OR

BEAUTIES OF SHAKESPEARE

AND

KALIDAS

BY

SREE

Ajjada Adibhatta Narayanadas

PRINCIPAL VIZIARAMA GANA PATASALA

VIZIANAGRAM

శ్రీ విజయనగర వాస్తవ్యులగు శ్రీమదజ్జాడాదిభట్ల
నారాయణదాసుగారిచే నాంధ్రీకరింపఁబడిన షేక్స్పియర్కాళిదాసుల
కవితా విశేషములు.

1979

First Edition — 1922 Copies 500
Second Edition — 1979 Copies 1,000

Associations which have accorded Financial Aid for the Printing of this Book

ఈ ముద్రణకు కొంత ఆర్థిక సహకారము అందించిన సంస్థలు.

1) ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాద్.
   Andhra Pradesh Sahitya Academy, Hyderabad.
2) శ్రీ నారాయణదాస శతజయంతి కమిటి, హైదరాబాద్.
   Sri Narayana Das Centenary Committee, Hyderabad.
3) రోటరీ క్లబ్, పఠాన్‌కోట్, (పంజాబ్)
   Rotary Club, Pathankot, (Punjab).

ప్రకాశకులు :

శ్రీమతి కట్టా శ్యామలా దేవి,

శ్యామలానగర్, గుంటూరు-6.

ముద్రణ :

శ్రీ పి. రామకృష్ణమూర్తి,

మేనేజింగు డైరెక్టరు,

వెల్‌కమ్ ప్రెస్, ప్రైవేట్ లిమిటెడ్., లెస్సీస్ శ్రీవిజ్ఞానమంజూష, గుంటూరు-2.

మూల్యము : రు. 80/-

Adibhatla Narayanadas
Principal,
Sri Vijayarama Ganapatasala.
Vizianagram.

DEDICATED

BY

GENEROUS PERMISSION

TO

SRI SRI SRI RAJA MIRZA SRI PUSHAVATI
ALAKH NARAYAN GAJAPATY RAJ
MAHARAJ MANYA SULTAN BAHADUR
MAHARAJA OF VIZIANAGRAM

BY

HIS HIGHNESS'S EVER
LOYAL SERVANT

A. NARAYANADAS

PRINCIPAL

SRI VIJAYARAMA GANA PATHASALA

VIZIANAGRAM.

సీ॥ సాత్వికతపముయు - ష్మత్రపితామహు వలననికలరుఁ
బా-వనచరిత్ర।
శౌర్యపరాక్రమ - చాతుర్యముల్నీకుఁ దాతస్వభావమో-
ధర్మమూర్తి।
బహుజనపోషణ - పరతనీతంత్రిడినై జమునీకువచ్చెనో -
సదయహృదయ।
సకలజనప్రియ - చారుధోరణి నీకు సహజసిద్ధమ్మురా - కులదీప।

పూషవాట్కులమునఁ దోల్లి పొడముటరుదు।
నీవలె స్సద్గుణంబుల ప్రోవుభళిర।
తగును నీ పేరు నీ కుమా ధవుని కృపను।
విజయమందు నారాయణ గజపతీంద్ర॥

గీ॥ శ్రీ విజయరామగజపతి జ్యేష్ఠపుత్ర।
వీరలలితా కుమారీ కుమారశూర।
ధీరసుకుమార విద్యావతీ కళత్ర।
రాజకులముఖ్య యలక నారాయణాఖ్య॥

గీ॥ కాళిదాస షేక్స్పియరుల కవితలపయిఁ।
ప్రేమపడెదవుగాన నర్పించినాఁడ।
ఈకృతిన్దయతోడ నంగీకరించు।
మలక నారాయణగజేంద్ర యధిపచంద్ర॥

శ్లో॥ తవదాసాత్మ సంభూతా। న్యనన్య సులభాకృతిః।
నారాయణ గజపతే। సాహ్యాంధ్రకృతికన్యకామ్॥

ఆదిభట్ల నారాయణదాసుడు.

FOREWORD BY

Prof. G. J. SOMAYAJI, Vidwan, M. A; L. T. Kalaprapurna Dr,

Chairman (Retd.) Commission for Scientific and Technical Terminology Ministry of Education

Head of the Dept. of Telugu
Andhra University, (Retd.)
PRABHATAM.
Official Colony
VISAKHAPATNAM-2

(formerly) NEW DELHI
CHAIRMAN. (Academic Sub-Committee Board of Governers Telugu Academy
HYDERABAD

Sri Adibhatla Narayana Das who lived and enjoyed a full life of 81 years (1864-1945) a scholar in Telugu, Sanskrit, Urdu, Persian, Arabic, Dance, Drama Prose, Criticism of literary and social structure, Music, Musicology, ancient Hindu traditional culture had been a Samson and a Solomon in one during his time. Six feet four of height, a hefty constitution, a suntanned colour, standing like a palm, long arms, thick upturned mustache had been natural gifts to him. He could swim the rapid torrents of local rapids with lusty strokes, could defeat any opponent of his age in free wrestling, walk without break a distance of 25 miles without food or drink in the middle and could win any wager in feats of physical strength, and endurance.

At the middle and high school level of education, transplanted from the rural hermitage to the brick and stone structure of Vijayanagaram, he had started with a knowledge of Telugu and Sanskrit as an advantage over his school fellows. He had earlier contacts with the rural bards and the village musicians, whom he held at bay in all contests. At the age of 22 when he completed his matriculation he had established a name for himself in the surroundings as a learned musician, a stage performer, a skilled composer of verse and poetic narration accompanied by music.

He gave up his school education after joining the F. A. class and chose to build up a career as a people's-stage-musical narrator. Packed audiences of all types of people, rural, urban, educated, illiterate, the superstitious, the rational, public servants and private land owners, all of whom highly admired him, rewarded him with gifts of money, apparel, ornaments etc. His perambulations extended to the whole of the Andhra Pradesh, Madras, Mysore, Tamilnadu, Delhi, Utkal and other provinces where also he had been in great demand.

At the age of 40 he had mastered Urdu, Parsee, Arabic, later translated Omar Khayyam into Telugu and Sanskrit, had produced a huge literature consisting of prose works, poetry, musical plays and his fame extended and got established in the whole country.

Before we can assess any one work of any reputed author, it may be advantageous to know his biography and place it, properly in the list of all his works. He has himself given us an autobiography from which we can gather a number of facts and the atmosphere he had to work in, at the time of the production of this particular work. The present work *Navarasatarangini* was first published in 1922, three years exactly after he became the principal of the Music college established by the Maharajah of Vizianagaram. Before this he had been honoured everywhere outside Vizianagaram in Mysore, Madras, Calcutta etc.

At that time there were already two colleges in that place, the Maharajah's English College a first grade institution, and a Sanskrit College where very reputed Pandits taught the various Sastras, Telugu and Sanskrit literature, which had two principals of great name, fame and learning. He did not want to lag behind them, being the principal of the College of Music which had not got a great respect in the estimation of these scholars. Narayana Das was never contented to be a man thought inferior to his

colleagues even to the slightest extent. These scholars must not have been paying the credit he deserved at their hands, and he must have thought of teaching them a lesson by demonstrating his great learning in English, Telugu and Sanskrit both in Literature and language. His method had always been to face the lion in his den and shake him by the mane. An open staggering, frontal attack to deal a fatal blow on his adversaries has been his method.

For this purpose, his proficiency in sematic languages, or his great mastery of the histrionic arts, or his wide popularity with the classes and masses which began in Vijayanagaram, could not provide him with an opportunity. To outshine them in English, Sanskrit, and Telugu, in literary composition, and exhibit his wide learning and stupendous energy, he took up this work.

This present work required a mastery of all the works of Shakespeare, consisting of 37 dramas, the sonnets and other miscellaneous works and all the works of Kalidasa, his 3 dramas, 4 poetic classics and other works which were doubtful in authorship but ascribed to him. The scholars in English, Sanskrit or Telugu whom he knew, had been familiar only with a few of the works of a particular author in that particular language. He made a thorough study of all these works, analysed them, collected the pieces in all of them, amounting to 594 in English and 231 in Sanskrit. All these were classified into the native Rasas, the sentiments of *love, hate, mercy, disgust, fear, Tranquility, gaiety, wonder, energy or vigour, and Benfvolence.*

These have been translated into chaste Telugu Verse mostly free from Sanskrit vocabulary, a stupendous task requiring understanding, analysis, equivalence, and precision, in Vocabulary and persistent labour. In addition he has provided a critical introduction in Telugu of 75 pages comparing the dramatic and poetic Techniques, of both Shakespeare and Kalidasa with also a summary

in prose of the plots, of the dramas etc. A list of all the Dramatic personae, and a glossary of difficult words has been a welcome addition. All this he did collect by himself without any assistance.

The English teachers of the colleges who would always look down upon the oriental scholars and the musicologists, had been familiar with a few of those Shakespeare's plays which were being prescribed for the study in the classes. They had been generally negligent of the others, not to speak of his other works, the sonnets etc., but this gentleman had rummaged all his works and collected the best passages dealing with all sentiments (Rasas). The Sanskrit scholars who had been teaching Kalidasa's works had been reading through a few cantoes of Raghuvamsa or portions of other works, but so far I could know there had been few who had studied the whole of Raghuvamsa or Kumarasambhava. The present work has silenced the sanskrit scholars. The telugu teachers were writing in the kavya style of Telugu replete with Sanskrit vocabulary and had not been accustomed to write simple chaste current native Telugu, even in original composition not to speak of Translations. By using mostly indigenous vocabulary (Accha Telugu) he had silenced them. In this way Sri A. N. Das had been able to silence all the scholars who had been competing with him for gaining the favour of the Maharajah and his courtiers. The Musicians, the Musicologists were no-where before him. His victory had been complete.

Now for the matter and manner adopted in the book much more need not be said as it has been discussed to some extent above. He had selected for translation long passages minutely depicting mental conditions, agonising soliloquies or detailed descriptions and short statements, couplets, pithy sayings, from every one of the works practically from all the chapters or acts. I leave the work of going through the whole work to the reader to select

passages of his liking, and only point out a few examples. Henry VIII ACT III Sc ii no 29 English and its translation on the opposite page in the text. The next passage Act V and Sc iii a couplet. He mentions the sentiment as (Santa Rasa) or gentleness. For (VIRA RASA) however one may read the Nos 66 & 67 of the Rape of Lucrece for a short and a long passage. For (Karunarasa,) Mercy Julius Ceaser 21, 22, Act II Sc iii and Act III Sc ii, For (Sringara) Love As you like it 2, Act III Sc ii 5, Act III Sc vI Merriment (Hasyarasa) As you like it 5, Act II Sc VII 6, Act II) Sc ii. Marvel (Adbhutarasa) Corialanus 34, Act I Sc i. 35 Act II Sc i. Wrath (Raudrarasa) Timon of Athens - 9, Act IV Sc iii, 10, Act IV Sc iii. The above are only a few examples.

The name of the work 'The river of the nine rasas' (sentiments) means that all the nine sentiments as have been accepted by the sanskrit critics, have been illustrated in this book with examples from the works of Shakespeare and Kalidasa in a continuous flow.

With the vast basement of music and dancing, the superstructure of proficiency in many languages, Sri Narayana Das has built a temple for the Goddess of Saraswathy and the tower has been completed by this book, for worshipping the knowledge that is immortal and universal, though couched in different languages.

Visakhapatnam
9—9—78

G. J. SOMAYAJI

Preface

The magnum opus of Sri Adibhatta Narayana Das. "*Navarasa Tarangini*" was originally printed in 1922, 500 copies only which were all distributed by Mr. Das to his friends and admirers. This book was not available for reading public for the last Many years.

The idea of reprinting of this book was initiated by Dr. P. S. R. Appa Rao M. A ; PhD., the then Director, Telugu Academy, Hyderabad & his ambition was to divert some funds left over from the A. N. Das centenery Celebration Committee. (a little over Rs. 2000). Eventually this stupendous task of reprinting this great book was taken up by me, a year back. The original sponsors, who facilitated this task by initially providing funds to begin this work are (1) Andhra Pradesh Sahitya Academy who were kind enough to grant a sum of Rs. 1500. (2) The Secretary Adibhatta Narayanadas Centenary celebration committee Sri Mamidipudi Anandam. M. P. and Chartered Accountant Hyderabad who was kind enough to spare the balance of a little more tean Rs. 2000/- left over after Sri Das's Centenary celebrations in 1965 in its Bank account. (3) Rotary Club Pathankot, who came forward to bear the expenses of binding and promised a decent donation under their community Service programme.

My thanks are specially due to these three bodies who lessend my task in bringing out this useful and great book which is presently out of public reach. Several other friends also have come forward to help the cause and I am thankful to each one of them even though space does not permit me to mention their names individually.

Trust this book will adore the hands of general and literary public interested in the books of Shakespeare & Kalidasa & evince greater interest in making them go deeper in the study of the works of the two world poets-Kindred Souls.

K. Eswara Rao

విషయసూచిక

దాసభారతీ ప్రచురణములు

1. మేలుజంతి : సంపాదకుడు – శ్రీ యస్వీ జోగారావు.
2. కచ్ఛపీశ్రుతులు : సంపాదకుడు – శ్రీ యస్వీ జోగారావు.
3. వ్యాసపీఠము : సంపాదకుడు – శ్రీ యస్వీ జోగారావు.
4. నాయెఱుక : సంపాదకుడు – శ్రీ యస్వీ జోగారావు.
5. తల్లివిన్కి : సంపాదకుడు – ఆచార్య శ్రీ ఓరుగంటి నీలకంఠశాస్త్రి.
6. సంస్కృత శతకద్వయము : – శ్రీ రాంభట్ల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారి తెలుగు & డాక్టర్ శ్రీ "భాను" గారి హిందీ అనువాదములతో.
7. పంచశతి : సంపాదకుడు – శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులు
8. నూఱుగంటి : సంపాదకుడు – శ్రీ మన్నవ గిరిధరరావు.
9. బాటసారి (పద్యకావ్యము) : సంపాదకుడు – శ్రీ యస్వీ జోగారావు.
10. దశవిధరాగ నవతి కుసుమమంజరి (సంగీతసాహిత్య ప్రబంధము) :
11. నవరస తరంగిణి
12. సారంగధర

— నారాయణదాస విరచితములు.

13. MONARCH OF RHYTHM - Ganti Sreeramamurty.
14. జగజ్జ్యోతి : శ్రీ పేరి సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారి క్లుప్తీకరణము
15. THE LIGHTS OF THE WORLDS :
    Sri Peri Suryanarayana Sastry.
16. మహాకవి శ్రీ ఆదిభట్ల నారాయణదాస చరిత్రము :
    కృతికర్త : శ్రీ యం. వి. ఆర్. కృష్ణశర్మ.

మహాకవి, మధుర సరస్వతి, సాహిత్యరత్నాకర

ఆచార్య శ్రీ యస్వీ జోగారావు, *M. A., Ph. D.,*

Head, Dept. of Telugu,

Chairman, Bd. of PG. Studies & Faculty of Oriental Learning, A. U., Member of the Andhra University Syndicate & A. P. Sahitya Akadami, Formerly Professor of Telugu, Leningrad University, U. S. S. R.

సహృదయ భూమిక

నాట్య సంగీత సాహిత్యాది నైకకళానైపుణచణుడైన నారాయణదాసుగారు తన రచనలందును ఒక రస ప్రపంచ విరించనుడై రాణించిన మహనీయుడు. ప్రాచ్యపాశ్చాత్య సాహిత్యరాసిక్యపారదృశ్వుడు. సునిశిత వైమర్శిక దృక్పథ సుదూరగామి. ఏపంవిధలక్షణములకు సువిశాల లక్ష్యభూమిగా ఈ నవరసతరంగిణిని పంతరించినారు నారాయణదాసుగారు.

కవితలో విశ్వమును విశ్వములో కవితను దర్శించి తమ కావ్యనాటకములం దొక రసజగత్తును ప్రగల్భింపజేసిన లోకైక మహాకవులు షేక్స్పియరు కాళిదాసులు. వారి సారస్వత మొక మహా సృష్టి. అదియొక అద్భుత రసజగత్తు. వారి అమృత లేఖిని నాశ్రయించి నవరసములు నెట్లు పరిపుష్టములైనవో వైనమువారిగా పటిష్ఠ ప్రణాళికముగా నిరూపించుటయే ఎతద్గ్రంథ సముద్దేశము. ఇందా మహాకవుల సర్వ కావ్యనాటకములందలి ప్రముఖ పద్యములు, ప్రసిద్ధపంక్తులన్నియు వివిధ రసశీర్షికల క్రింద వింగడింపబడి యెదురుగా తదనువాద మెక్కువగా పద్యములలోను ఎడనెడ వచనములోను చూపబడినది. ఆంగ్లమున కనువాదము మిశ్రభాషయందును, సంస్కృత ప్రాకృతముల కనువాదము అచ్చ తెలుగునందును సాగినది. ఒక బాష ననువదించు పట్టున ఆ భాషయొక్క పద మొక్కటైన అనువాదమున పడగూడ దని దాసుగారి నియమము. అనువాద మెప్పుడును "ఆహో మూలచ్ఛేదీ తవ పాండిత్య" మ్మను నట్లుండరాదు. మూలపంక్తి పరమార్థమును కరబదర మొనర్ప వలెగాని దానిని మీరి కఠినపాకమున బడరాదు. తాతకు దగ్గులు నేర్పవలెనా ? దాసు గారికి తెలియనివి కావీ సులువులు.

ఈ మహద్గ్రంధమున ఈ బృహద్గ్రంథమున వివిధ మూలపంక్తుల ఆకర సూచనలు, సందర్భ వివరణము, మూలగ్రంథముల ఇతివృత్త సంగ్రహము, అనువాదమునందలి కఠినశబ్దముల కర్థవివరణమును గలవు. వీని యన్నిటికిని మకుటాయమానముగ విపులమైన పీఠిక గలదు. అందు కవిత్వము—అనువాదము, ప్రాక్పశ్చిమ కావ్యమర్యాదలు, షేక్స్పియరు విశిష్టత, అనువాద భాష, శ్రవ్య దృశ్య కావ్య తారతమ్యము, హేమ్లెట్—శాకుంతలముల తులనాత్మక పరిశీలనము, రూపకప్రయోజనము, తౌర్యత్రికము, సంగీత సాహిత్యములు, సంప్రదాయము, ఆధునిక యుగము-అస్మద్భాషాస్థితి, కళలు-కవిత్వము, నరుల ఊహాపోహములు, మహాకవుల సందేశము, సత్కావ్య లక్షణము అను అమూల్య విషయములనేక మొక మహా సారస్వత స్రష్టయు ద్రష్టయు నైన మహాభాగుని సూక్ష్మేక్షికతో సమ్యగనుశీలితములై సకల జిజ్ఞాసూపాదేయములై పండితులకుగూడ కనువిప్పు గలిగించునట్లు పరిఢవిల్లుచున్నవి.

ఈ గ్రంథ మెపుడో ఏబదియేడేండ్ల క్రిందట అచ్చయినది—అదియు శత సహస్రముఖముగా సహృదయ హృదయముల నుద్దీప్త మొనర్పగల ద్వైదువందల ప్రతులుగా. ఎరిగినవారి ఉల్లములెల్ల కొల్లగొట్టినదయ్యు ఎరుగదగినవారి కెందరికో దుర్లభమై కాలపురుషుని అంతఃపురకాంతవలె కనుమరుగై పోయినది. ఇదిగో ఇపు డీ సహృదయ సార్వభౌము డీ యీశ్వరుని ధర్మమా యని ఆ గ్రంథ జగన్మాతృ దివ్య సౌందర్య దీధితులు సకలాంధ్ర సహృదయ జగత్తుకుచ్చకచ్చకితముగా ప్రసరింపనున్నవి. ఎన్నడెన్నడటంచు నవరసతరంగిణి కోసము అర్రులు చాచుకొనియున్న అస్మదాదుల చిరవాంఛితమున కీ ఈశ్వర సాక్షాత్కారము మోక్షమొసగినది. రసజ్ఞ ప్రపంచ మాయనకు ఋణపడిపోయినది.

యస్వీ జోగారావు.

10-10-79.

నవరసతరంగిణి

పీఠిక

షేక్స్పియరు - కాళిదాసు

తులనాత్మక పరిశీలన :

జగత్ప్రసిద్ధులైన షేక్స్పియర్కాళిదాసుల కవిత్వమందలి సొగసులు తెలుఁగువారలకుఁ దెలుపఁ దలిగించినాఁడను. షేక్స్పియ రాంగ్లేయభాషలో ముప్పదేడు నాటకములు న్మఱియు నాలు చిన్న కావ్యంబులు రచియించె. కాళిదాసుఁడు నాల్గునాటకముల న్మఱియు నేడు కావ్యముల నొనర్చెను. కేవల మాంగ్లభాషా పాండిత్యము మాత్రమే కలిగి సంస్కృత మెఱుఁగనివారు షేక్స్పియరు కాళిదాసుని కంటె నెక్కువకవి యనియు, సంస్కృతజ్ఞానముండి యాంగ్లేయభాషా పరిచయములేనివారు కాళిదాసున్మించినకవి లోకమున లేఁడనియును వాదించుచుందురు. గీర్వాణాంగ్లేయభాషలు రెండుఁగూడఁ దెలిసిన వారి కాసందియ ముండనేరదు. ఇంతకు నొకభాషలోనే యిద్దఱు కవిత్వముచెప్పినపుడు వారల తారతమ్యముఁ దెలుప సులభము కాని వేఱు వేఱు భాషలయందుఁ గవిత నొనర్చినవారల వాసిఁదెల్ప మిక్కిలి వీలుకాదు. భాషాగౌరవమును బట్టి రసోన్నతి యగపడును. రాజునకు మఱియు సేవకునకు న్గలుగు రసము లుపాధిభేదంబుల గౌరవలాఘవము లందుననుటకు సందేహములే దింతకు రాజు మెచ్చినది రంభ యను సామెతయే తార్కాణము. భాషలకెల్ల సంస్కృతము తల్లియు ప్రాజువంటిది. రాజగ్గెను - లోకులెల్లరన్ భయపడఁ జొచ్చిరి. మఱియు నతఁడు చిఱునవ్వునవ్వెను - జనులంద ఱుల్లాసమందిరి. సేవకునియల్కగాని, నగవుగాని యంతగా లక్ష్యము సేయఁబడవు. స్వతస్సిద్ధమగు దేవభాష న్జదువునపుడు రసోదయమగునట్లు దేశభాష న్జదువఁ గానేరదు. పాలకొకరుచి, యద్దియే పెరుఁగు, వెన్న, నేయి,

మీఁగడ, చల్ల మొదలగు వికారము లందునప్పుడు వింతవింత చవు
లగు. అందొకదానికొకటి పోల్చి యెద్దియు నెక్కువనికాని తక్కువని
కాని యనరాదు. సంస్కృతము పాలన్‌బోలి దేశభాషలను పెరుఁగు
మొదలగు వికృతుల నందెదును. మఱియు నూహ మొదట నొదవి
పిదప భాషారూపమున బయలుపడియెనుగాన భాషలతోఁ బనియేమి?
యూహల నొండొంటికిఁబోల్చి హెచ్చుతగ్గు లేర్పర్చవచ్చు నన్నచో
నదియుఁగూడ పీలుపడదేమన నేయూహల కలవడినవారల కాయూహ
లెక్కువగ నివాసస్థానములు భోజనపదార్థములు మొదలగువాని
వలె రుచించుట యనుభవసిద్ధముకదా! ఇంద్రనీలములవంటి కురులిచటి
వారలకు - మఱి బంగరుచివురుఁబోలిన యెఱ్ఱనికొప్పు హూణులకుం,
జల్లని యాదరము మనలో - వెచ్చని యాదరము పాశ్చాత్యులలోను
గ్రనుచింపలేదా ? ఇట్లు తర్కించినకొలఁది షేక్స్పియర్కాళిదాసుల
కవిత్వములలోని వాసి యేర్పర్చ వలనుపడదు. ఏభాషలందైనఁ గవు
లు నాఁ బరంగిన వారలలోఁ బరులయూహలం దొంగిలి మచ్చునకు
మచ్చువన్ని యుదరపోషణార్థముకాని, పేరెక్కుటకుఁగాని గ్రంథము
లల్లువారు నూటికిఁ దొంబదితొమ్మండ్రు. నిజమైన కవు లేకాలమందైనఁ
గడునరుదు. సహజకవులకు సామాన్యప్రసిద్ధియుం దొంగకవులకెక్కుడు
కీర్తి. కవితారసజ్ఞులు సత్కవులకంటెఁ గడునరుదు. షేక్స్పియర్కాళి
దాసులకన్న నెక్కుడు కవితాప్రతిభగల కవిశిరోమణులు సామాన్యు
లుగ నుపేక్షింపఁబడియుండవచ్చు. కొందఱి యూహలు వ్రాయంబడ
కయుఁ, గొందఱి వ్రాతలు బయల్పడకయు, గొందఱి కావ్యంబులు
ప్రచురింపఁబడియుఁ గొన్ని హేతువులచే గణింపఁబడకయుఁ బ్రఖ్యాతిఁ
గొనఁజాలకున్నవి. పలుగురాడిన మాట పాటి కెక్కుఁగనకఁ బైయిరు
పుర స్థవిశ్రేష్ఠులుగ నెన్ని వారి నొండొరులతోఁ బోల్చునపుడు నా
యభిప్రాయమన నేపాటిది ? వారల కవిత్వమందలి సొగసు లేర్పుటకు
దొరకొనినప్పుడు పేదవాఁ డొకతావున నవరత్నము లపరిమితముగ

నొండొండుమీఱి కన్పడ నెద్దానసైనఁ దృప్తిపడ కెద్దియందోఁచక తుదకెవ్వియో కొన్నిమాత్రము తెచ్చుకొనినట్లు, మఱియు నాఁకలిఁ గొనువాఁ డొకదానికన్ననొకటి క్రొంజవులనొప్పి పలుతెఱంగులఁ దుఱంగలించు వంటకంబులు దొరకునెడ నెద్దియుం గడుపునిండఁ దినలేక వచ్చినట్లయ్యె. నాపని ఆయిరువుర కబ్బములందలి సౌందర్యము కొనియాడ వేనోళ్ళుచాలవు. పున్నమచందురుం జూచినకొలందిఁ దనివితీఱని తీరున వారలం జదివినకొలఁది సంతుష్టితీఱదు. మఱియు ఖగోళములఁగాంచి యానందించి వానిం గూలంకషంబుగఁ దెలియఁజాలనట్లు వారి యూహ లత్యామోదకరములయ్యుఁ గొన్నిచోట్ల దురవగాహములు. సముద్రమువలె వారల కవితాశక్తి యపారము. దిగంత రేఖకరణి వారి యుద్దేశము కొన్నితావుల నందీయందకుండును. వారి వాక్చమత్కృతి యనిర్దేశ్యము. సరియె. ఆ మహాకవీశ్వరులు లోకప్రసిద్ధులు. నే వేఱె తెల్పనేల ? నిజమగు కవులొకరికొక రీడుదీయకుంద్రు. వారిలో నొండొరులఁ బోల్ప వీలుకా దెవనిమట్టుకు వాఁడే ఘనుఁడు.

కవిత్వము—అనువాదము :

రసము చెడనీక యమకపుష్టిగఁ జెప్పుట, సందర్భశుద్ధిఁగల పదప్రయోగము, స్వతంత్రముగఁ గథనుగల్పించి యపూర్వమగు నూహలం దెల్పుట, యతుకుంచక పద్యములల్లుట, పండితపామరరంజకముగ మృదు మధురోచిత శబ్దంబులం బొందుపర్చుటయుం గవిత్వమున ముఖ్యాంశములు. సర్వసాధారణానుభవము న్యథోచితంబుగఁ దెల్పి జనుల హృదయంబులకెల్ల రసముప్పతిలంజేసి నీతినుద్బోధించుటయే కవితకుఁ దగు ప్రయోజనము. మఱియు నొకభాష యింకొక భాషకు సరిగా మాఱదు. చాల మట్టూహఁ దెల్పునట్లు మాత్రమే మార్చవచ్చుఁగాని యథాస్థితిగ భాషాంతరీకరణ మసాధ్యము. పుట్టుభాష తల్లి పాలవంటిది. పెట్టుభాష యెంతచదివి యంటించుకొన్ననుఁ బోతపాలవలె నంతగా నొడలుపట్టదు. లాఁతిభాషపొంకము కూలంకష

ముగఁ దెలియఁబడదు. మఱియు నొక మాతృభాష యొకజన్మదేశ మొకజాతి యొకవయస్సాక స్థితి కలవార లన్యోన్యము సహజముగాఁ దెలిసికొందురు. "ఒకకొంత యొదిగిన సికమీఁద ముడిపువ్వు లెత్తులు దొరయు తాయతులుజుట్టి" యను సీసపద్యపాదమందలి యభిప్రాయము వచ్చునట్టింకొక సీసపద్యపాదము చెప్పుట గాని లేక ఛందస్సు మార్చి చెప్పుటగాని లేక పర్యాయపదంబుల న్దానికర్థము చెప్పుటగాని యంతగా రసము పుట్టింపనేరనపుడు భాషాంతరీకరణమునఁ దద్రసఁ మెట్లుత్పాదిల్లును? మేనమామ పోలికఁగాఁ గొంతవఱకు భాషాంతరీకరణమున నూహఁ దెల్పఁ బేఁకులాడవచ్చును. విధిప్రేరితుఁడనై షేక్స్పియర్కాళిదాసుల కవిత్వమందు నాయెన్నినకొన్ని సొగసులు సాహసంబునఁ దెలుఁగునం దెలిపినాఁడ, నీ యాంధ్రంబున నొకవేళ నంతగా రుచిపాడమనిచో నాంధ్రీకరణమున నాశక్తిలేమిగాని యక్కవీశ్వరుల కొఱంత యేమాత్రము న్గాదని నేఁ దెల్పనవసరము లేదు. షేక్స్పియర్కాళిదాసుల తారతమ్యము కొంతవఱ కీపుస్తకంబున నాంధ్రులకుఁ దెలియఁ గలదని నానమ్మకము. మొగి, యొగి మొదలగుపదంబులు వ్యర్థముగా నదుకవలయుఁగాన యతిప్రాసవర్జ్యంబుగాఁ బద్యములల్లిన బాగుగ నుండుననియు, సర్వజనసాధారణముగాఁ దెలియుఁగాన గ్రామ్యమే కావ్యంబులఁ జెప్పుట యుచితమనియు, గణయతిప్రాసముల న్వ్యాకరణమున్మాని వచనకావ్యములు మాత్రమే చెప్పిన మఱింత సులభబోధకము లగుననియు కొందఱు నవనాగరకులవలెఁ బల్కుచుఁ గొంత వింతమార్పునకు గారణమగుచున్నారు. సంస్కృతమునఁ తు,హి,వై, చాదులుండెనుఁగున నొగిమొగ్యాదులుం బాదపూరణ మాత్రఫలకములయ్యుఁ జీట్లపేకలలోని జోకరుబొమ్మవలె నభీష్టార్థసిద్ధిదాయకములయి పద్యమును మేకుబిగింపువలె దృఢపర్చును. గ్రామ్యమమితముగాఁ బలుదేశంబులం బెక్కుతెఱంగులుగ నేఁచఁబట్టి భేదముగనుండుఁగావున సర్వసాధారణముగాఁ దెలియఁబడదు. సుశబ్దప్రయోగము పుణ్య

జనకమని ప్రయోగార్హశబ్దంబులు పరిమితములుగా గ్రంథమునకు నియమింపఁబడియె. గణయతిప్రాసములు నుపమాద్యలంకారములుం జమత్కృతింబుట్టించుచు దృఢధారణమునకు సాహాయ్యముగా నేర్పర్పఁబడియె. ప్రాసమో విశ్రమవర్ణనియమమో లేని తెలుఁగుపాటతయే కానరాదు. కావునఁ దెలుఁగుబాసకు మార్దవమువలె తెలుఁగుపద్యములకు యతిప్రాసములు వర్ణధర్మములు, వావివరుసలతీరున నల్లంఘ్యములుగాఁ గన్పట్టెడు. కార్యముతోనే ప్రయోజనముగాని కట్టుపాటు లవసరము లేదన్నచో జాతినీతులు, వావివరుసలు, తలమొల్లల కుడుపులు, భక్ష్యాభక్ష్యవివేకము, పిన్నపెద్ద తారతమ్యము, పాపభీతి, యాస్తిక్యము మొదలగువానితోఁ బనిలేదనవచ్చునా? మన యూహల కందని పుణ్యవిశేషమెద్దియో లోకోపకారార్థమన్ని కట్టుపాట్లయందుఁ బూర్వులచే నుద్దేశింపఁబడియెను. బాల్యయావన వార్ధక దశలందు నరుఁ డవస్థాభేదమున నెల్లగతుల మారుచుండియుఁ దా మాఱని ట్లాచారములు న్భాషలు కాలానుసారముగాఁ బ్రవాహోదకముల రీతి మాఱుచుండియు మాఱకుంట చిత్రము. భారతమునాటి తెలుంగిప్పటి గ్రంథములందు మాఱుచుండినను మాఱక కట్టుపాట్లనే యనుసరించి యుండలేదా ? నవనాగరకు లన్నిటఁ జేయఁదలంచు మార్పులెల్లఁ గావ్యదోషరూపముగా మఱియు గ్రామ్య భాషాకారముగా నిది వఱకున్నవే. వారి మార్పుకోర్కె వ్యర్థము. గానమునకు శ్రుతిలయ లక్కర లేదనియు, భాషకు వ్యాకరణమెందుకనియుఁ, బద్యముల గణ యతిప్రాసనియమ మవసరము లేదనియుం బాడికాని లేక కావ్యముల రచించికాని సార్వలౌకికులు కానేరక గాన కవితలన్నార్చి తెలిసీ తెలి యని యభిప్రాయములిచ్చు సంగీతకుతారములుం గవితాభ్రాతలుం గ్రహచారంబున రాజభాషాపండితు లనిపించుకొని యున్నతపదవు లం దినమాత్రఁ దమకన్నియుం దెలియునని దురభిమానంబునం బండితమ్మన్యులై విపరీత బుద్ధి న్నవనాగరకాగ్రగణ్యులుగాఁ బ్రభుసన్మానమ్ము వడయఁగోరి గాథ కవితా విద్యలకు న్సదాచారములకు న్వేరువిత్తు

లగుచున్నారు. జాతిసాంకర్యము, నాస్తికత, గ్రామ్యభాష మొదలగు పెడత్రోవలు స్వభావసిద్ధముగా లోకములోనే యున్నవి; నొకరు క్రొత్తగా నేర్పర్చనక్కఱలేదు.

ప్రాక్పశ్చిమకావ్యమర్యాదలు :

సంస్కృతమునఁగల కావ్యనిబంధనము లాంగ్లేయభాష కంతగాఁ గానరావు. నాయికానాయక లక్షణము భారతీయకృతులందువలెఁ బాశ్చాత్య కావ్యములఁ గాన్పించదు. మఱియు నశ్లీలాది కావ్యదోషంబులం దనకబ్బములం గణింపకుంట షేక్స్పియరుని దోషముకాదు. క్రొత్తగా నాగరకతం బొందుచున్న యాంగ్లేయభాష కనాదినాగరకతఁగల భారతీయవాఙ్మారవ మంతగా లభించకుంట వింతకాదు. కావ్యంబునఁ బిఱుఁదనుటకుఁ బిఱ్ఱయని ప్రయోగింపఁ జెవి కేవకాదా? స్వభావవర్ణన మనుచితముగాఁ చేయరాదు. ముంగురులు వాల్చూపులు ముత్తెపుంబల్వరుస చిఱునగవు తళుకుంజెక్కులు గల మోము న్నిండుచందురునితోఁ బోల్చి వర్ణించునట్లు దిసమొల నద్దాని విశేషంబులతో వర్ణించుట సభ్యమగునా? మోముంగన్పర్చినట్ల ధోభాగము నగపర్చఁదగునా? శృంగారమున - స్త్రీపురుషు లొండొరులం గ్రుచ్చి కౌఁగిలించుకొని దశవిధచుంబనము లొనర్చుచు గుహ్యభాషితంబులనుచుఁ గామకేళిఁ గావించుట; హాస్యంబున - గోప్యావయవంబు లగపర్చుచు మోటుమాటలు పల్కుట; రౌద్రంబున - నవయవంబులనఱకుచుఁ బ్రేవులంజెఱకుచు నతికఠోరముగ భాషించుట; బీభత్సంబున-నెత్తురువరదలు ప్రేవులప్రోవులు చొంగ మొదలగు నసహ్యములఁ గన్పర్చుట; కరుణయందు-బలువురుగలసి యొక్కపెట్టున గోలుమని యేడ్చుట, శ్మశానక్రియలు మొదలగు ఘోరములఁ జూపుట; భయానకంబున-మూత్రపురీషోత్సర్జనాభినయమును నాట్యరంగమునఁ బ్రదర్శనార్హ మెంతమాత్రముంగాదు. జుగుప్సాభయశోకములతో సభాసదుల కాధివ్యాధులు కలుగునట్లు నాటకములు

ముగింపరాదు. రూపకాభినయ ప్రయోజనము సభ్యుల కుల్లాసపర్చి
నీతినేర్పుటగాని జుగుప్సాభయశోకములఁ గల్గఁజేసి కర్తవ్య మోహిం
గించుట కాదు. కుళ్ళుపుండునుండి కులకులరాలు పురుగులు వాంతులు
విరేచనములు చేసికొనుచుఁ గడునీరసిలి చావసిద్ధముగనున్న మనుష్యుల
నొకవైపు పొడిచి పీకి తిను రాబందుముక్కుల వ్రేలాడు ప్రేవులు,
పూర్ణగర్భవతులం బొడిచి చుట్టుబండున్న లేడ్వఁ గడుపులోని శిశు
వులం బైకిలాగి కాలఁద్రొక్కుచుఁ బగఁదీర్చుకొను రౌద్రాకారుల
క్రూరచేష్టితములుం జూడవేడ్కఁబడు నాచూపులు నవరత్నస్థగిత
సింహాసనమున సకలజనసమ్మతి నధిష్ఠించు చక్రవర్తులం బరస్పరవద
నావలోకన కుతూహలంబుతో నానందంబు మూర్తీభవించునట్లు
పెండ్లిపీట నలంకరించిన నవవధూవరులం, దేశోపద్రవకారులగు దుష్ట
శత్రువుల నిర్జించి పాఱఁ దఱిమి సకలజనరక్షణదక్షులై జయభేరి
మ్రోయ నిజనిలయంబుల కేతెంచు వీరమూర్ధన్యుల నాలోకింప నాశిం
చునా? తనతల్లి పినతండ్రిన్మరగి తన తండ్రికి విషమిడి చంపించిన
కారణమునఁ దాఁ బినతండ్రిం బొడిచి పగఁ దీర్చుకొని తన్నుం బొడుచు
కొని చచ్చుట; ముదురువిటుకులాడిం బెండ్లాడి యాపె తనయెదుట
విటకానితోఁ జేయు దుశ్చేష్టితంబు కనిపెట్టియు నొక మహారాజేమియు
ననఁజాలక నోర్మూసికొని, తుదకాపె తనకొడుకులచే యువరాజుం
జంపించి వానిభార్యం జెఱపెట్టించి యాపెకాల్సేతుల న్మఱియు
నాల్కన్ ఖండింపించుట మొదలగు తనదుష్కృత్యముల బహిరంగ
ముగా నొప్పుకొని పరునిచేఁ బొడవఁబడఁ జూచుట; తలిదండ్రు లన్న
దమ్ములు మొదలగు సన్నిహితబంధువుల రాజ్యాభిలాషచే నెన్నియో
కుట్రలంబన్ని బందెలిడి చంపుచుం బసిబాలుర హతమొనర్చుచు
భర్తలంజంపించి యాదీనవృద్ధవితంతులం బెండ్లాడి విడిచిపెట్టుచు
ఘోరకృత్యము లాచరించుచుఁ దుద కొకదుష్టరాజు యుద్ధమునఁ
గూలుట మొదలగు నసమంజస కథావిధానములు రంగస్థలమున నభిన
యించుట కొంత నీతిబోధకమయ్యు సభాసదులకు హృదయక్షోభకరం

బని యెంచియే భరతముని ప్రముఖ నాట్యవేదవిదులు శృంగారవీర రసప్రధానములుగా నాటకము లుండవలయుననియు, సుఖపర్యవసాన యుతములు కావలయుననియు శాసించిరి.

షేక్స్పియరు విశిష్టత

భారతీయాలంకారికు లేర్పర్చిన దోషములు పెక్కులున్నప్పటి కిని షేక్స్పియరుని కృతులు లోకోత్తరములనుటకే సందియము న్లేదు. షేక్స్పియరునివంటి కవిశిఖామణి నభూతో నభవిష్యతి యనఁదగినది. షేక్స్పియరుని కవిత్వముతో నన్యుని కవితంబోల్చుట సూర్యునితోఁ గరదీపిక సరిచేయుటవంటి దను విచక్షణుల నసడ్డసేయరాదు. తన కావ్యదర్పణంబున జగమునెల్లఁ జూపిన మహానుభావుఁడు భారతీయు లలో వ్యాసుఁడు, నాంగ్లేయులలో షేక్స్పియరని నాయభిప్రాయము. భారతము చదివినప్పుడు, షేక్స్పియరుని కృతులన్నియుం బరికించినపు డును నామనసునకు లోకమంతయు నొకపోల్కి స్ఫురించెను.

కావ్యంబులయెడ నెవరి కట్టుబాట్లు వారివి. ప్రాచీన కావ్య పద్ధతి పాశ్చాత్యులకు లేకుండుట యొక కొఱంత యనరాదు. కవితా ప్రతిభం బరికించుట ముఖ్యముగాని వారి నియమములు వీరికి లేవని యేవగింపరాదు. సహాయసంపదతోఁ గార్యము నెరవేర్చినవానికన్న నసహాయుఁడై నెగ్గినవాఁడు స్తవనీయుఁడుకదా! శాస్త్రము చదివి సుశిక్షితుఁడై సొగసుగ నిల్లుకట్టిన మానుషశిల్పి చాతుర్యముకన్న సహజపాండిత్యంబున రమ్యముగఁ దనగూడల్లుకొనిన బంగరుపిచ్చుక నేర్పు శ్లాఘ్యము. సకల భాషాజనని యగు దేవభాషలోఁ గావ్యముఁ జెప్పి లోకుల మెప్పించినవానికన్న దేశభాషలోఁ గబ్బమొనర్చిజగము న్సంతోషపెట్టువాఁడు వేయిరెట్లెక్కుడనఁదగు.

తారతమ్యము:

కాళిదాసకృతు లాంగ్లేయభాషకును, షేక్స్పియరుని కావ్యం బులు గీర్వాణభాషకును మార్చినయెడ నా యిరువుర తారతమ్యము

స్పష్టపడు ననియెంచి నాఁకుదోఁచిన కాళిదాసుని మూఁడుపద్యము లాంగ్లేయభాషకును, షేక్స్పియరుని మూఁడుపద్యములు సంస్కృతమునకు న్మార్చినాఁడను :-

షేక్స్పియరు సొగసులు

[గీర్వాణాంధ్రములలో అనువాదము]

మూలము :

> To guild refined gold, to paint the lily
> To throw a perfume on the violet
> To smooth the ice, or add another hue
> unto the rainbow, or with taper-light
> To seek the beauteous eye of heaven to garnish
> Is wasteful and ridiculous excess :

౧ శ్లో॥ శా॥ స్వర్ణే హేమవిలేపనం సముధికే శక్రోత్పలే రంజనం
చాంపేయప్రసవే సుగంధకలనం హైమోపలే స్నేహనమ్
దేవేంద్రస్య శరాసనే సముదితే వర్ణాంతరప్రాపణం
దీపే నార్కరుచిప్రదీపన మతివ్యర్థ మ్ప్రహాసాస్పదమ్.

౨ ద్వి॥ బంగరుపూఁత మే-ల్బంగారమునకుఁ,
చెంగలువకు రంగు-సేఁత, నెత్తావి
సురవున్న కెరవు తే-చ్చుట, మంచుగడ్డ
మఱి నున్పు సేయుట,-మఱియొక రంగు
నగవైరి వింట నొ-నర్చుట, పట్టు
పగలు వెలిఁగెడు-భానుని కాంతి
హెచ్చింపఁ జేవత్తి-నెత్తిపట్టుటయు
నచ్చపు నగుఁబాటు-నధికము వృథయు.

B. He was a man, take him for all in all
I shall not look upon his like again.

(Hamlet- Act I. Sc ii)

౧ శ్లో॥ సోఽభూత్పుమా న్సర్వథైవ
సంపూర్ణ సుగుణాకరః
నాహం కదాపి వీక్షిష్యే
తస్య ప్రతినిధిం పునః

౨ ద్వి॥ పురుషుఁ డాతండు సం-పూర్ణ గుణుండు
నరయఁ బోవ నికఁ నే-నతనికి సాటి.

C. O, She doth teach the torches to burn bright!
It seems she hangs upon the cheek of night
Like a rick jewel in an Ethiop's ear
Beauty too rich for use, for earth too dear!
So, shows a snowy dove trooping with crow
As yonder lady O'ur her fellows shows.

(Romeo Juliet - Act I-Sc 2)

౧.శ్లో॥ అత్యంతం ప్రజ్వలితు మబలా శిక్షతేఽహో ప్రదీపాన్
రాతౌ కాళీ శ్రవణ విచలద్రత్నభూషేవ భాతి
సౌందర్యంచానుభవితు మతిశ్రేష్ఠ మూర్వ్యా అమూల్యం
వాయసౌఘే చరతి వరటావ త్సఖీమండలే సా.

౨.గీ॥ చిలుకలకొలికి దివిటీల - వెలుఁగ నేర్పెఁ
గలిగి వజ్రంబు పగిదిఁ జీ-కఁటిని మెఱయు
చందమంద నత్యధికంబు-నవని కరుదు
కాకులం దంచ యది తోడి-గరితలందు.

D. The world is grown so bad
That wrens make prey where eagles dare not perch

Since every Jack became a gentleman
There is many a gentle person made a Jack

అను.గీ. జగము చెడె, జేగ వాలఁగ సాహసింప
కున్నచో జీనువ యొఱ తిన్ననుండె నెల్ల
నీచుఁడున్ ఘనుఁ డౌటచే నెరపఁబడిరి
తక్కువారుగఁ బల్వురు తగు మనుసులు.

... ...

కాళిదాసుని సొగసులు

[ఆంధ్రాంగ్లములలో అనువాదము]

A. మూలశ్లోకః॥

తన్వీ శ్యామా శిఖరిదశనా పక్వబింబాధరోష్ఠీ
మధ్యే క్షామా చకితహరిణీ ప్రేక్షణా నిమ్ననాభిః
శ్రోణీభారా దలసగమనా స్తోకనమ్రా స్తనాభ్యాం
యాతత్ర స్యా ద్యువతివిషయే సృష్టిరాద్యేవ ధాతుః.

[మేఘ సందేశమ్ - ఉ. భా. 21]

౧.సీ॥ పల్చని మైదీఁగఁ బరగెడు నెలనాగ,
నడుజవ్వనంబున నదరుచామ.
సూదిపల్చలున సొంపగు ముద్దియ,
నిండారఁ బండిన దొండపండు
నగెడు వాతెఱఁ దల నసఁబోడి, సన్నని
కౌనుకు లొల్కెడు మచ్చెకంటి, బెదరు
లేడి చూపుల వన్నెలాడి, లోతైన పొ
క్కిలిఁ గల్గు చిలుకలకొలికి, పిఱుఁదు
బరువుమై నడ్పు మెల్లన, వంగు సుంత
చన్నుఁగవ వ్రేఁగుతోడ నే యున్న మిన్న

యలరుచుండెడుఁ జెలువల నలుపఁ దలఁచి
నలువ యొనరించు తొలిమచ్చు నాఁగ నచట

౨. She who is there, a lovely and delicate woman of middle-age, sharp toothed, scarlet lipped, tender waisted, gazzle eyed, deep navelled, slow footed on account of heavy loins, slightly bent down by breasts, is like the first female creation of the Creator.

B. శ్లో॥ ఆకారసదృశప్రజ్ఞః, ప్రజ్ఞయా। సదృశాగమః
ఆగమైః సదృశారంభ ఆరంభసదృశోదయః ॥

[రఘువంశము - I - 15]

౧.గీ॥ సొగసునకుఁ దగినట్టి తెల్విఁ గలవాఁడు
తెలివికిం దగు చదువుల వెలయువాఁడు
చదువులకుఁ దగిన పనిని సల్పువాఁడు
పనికిఁ దగినట్టి పెంపునఁ దనరువాఁడు.

౨. He is as intelligent as beautiful, as learned as intelligent, as engaged as learned, as famous as engaged.

C. శ్లో॥ ఆభరణస్యాభరణం ప్రసాధనవిధేః ప్రసాధనవిశేషః
ఉపమానస్యాపి సఖే ప్రత్యుపమానం వపుస్తస్యాః

[విక్రమోర్వశీయము : II -3]

౧.కం॥ తొడవులకుఁ దొడవు, వేసం
బుల చందంబునకు వేసముల చందం బో
చెలికాఁడ! దాని యందం,
బలరారెడు మోపు పోల్కి-యూఁ బోలికకున్

౨. Ornament of ornaments, decoration of decorations, simile to simile, friednd! her beauty is.

షేక్స్పియరుఁడు సహజపండితుఁడు. స్వతంత్రకల్పనాచతురుఁడు. పరుల కట్టుపాట్లకు లొంగక యథేచ్ఛగాఁ గావ్యంబులోనర్చెను. మఱియుం బెక్కుశబ్దంబులకు నిజేచ్ఛానుసారార్థంబుల వినియోగించెను. కాళీదాసుఁడు ప్రాచీననిబంధనములకు లోఁబడి కృతులొనర్చె. అందు నాకు లభించిన కావ్యంబులు: 1. రఘువంశము 2. కుమారసంభవము 3. మేఘసందేశము 4. ఋతుసంహారము 5. శృంగారతిలకము 6. పుష్పబాణవిలాసము 7. నలోదయము 8. రాక్షసకావ్యము. నాటకములు : 1. విక్రమోర్వశీయము 2. శాకుంతలము 3. మాలవికాగ్నిమిత్రము 4. ప్రహసనము. షేక్స్పియరొనర్చిన 37 నాటకంబులలోఁ గొన్ని* యతనివి కావనుకొనెదనుఁగాని నిశ్చయము చెప్పరాదు. వివిధవేషంబుల నొక్కఁడే నొక్కఁడే వివిధావస్థలం దోఁచునటులొకని సరస్వతి పెక్కుతెఱంగులు గాన్పించుటకూడ నైజమన వచ్చును. రఘువంశమున నవసానసర్గములు, కుమారసంభవములోని పదవసర్గ మొదలు కడమసర్గలును, మాలవికాగ్నిమిత్రము, నలోదయము, ఋతుసంహారము, శృంగారతిలకము, పుష్పబాణవిలాసము, రాక్షసకావ్యము, ప్రహసనము కాళిదాస కృతులగునా యేమో దేవునకెఱుక. కఠినముగాఁ జెప్పలేఁడన — నలోదయ రాక్షసకావ్యములు, స్వభావోక్తి చాలదన — ఋతుసంహార మాలవికాగ్ని మిత్ర శృంగారతిలక పుష్పబాణ విలాసములు, మోటహాస్యము కనుపడదన ప్రహసనంబు నెడమచేతి వ్రాతవలె రఘువంశకుమారసంభవావసాన సర్గలు రచించెనేమో! కాళిదాసుఁడు షేక్స్పియరునివలె స్వతంత్రుఁడుకాఁ డతని కవిత్వము వాల్మీకివ్యాసకవిత్వముల ననుసరించినది.

***Comedy of Errors, Macbeth, Love's Labour Lost, Merry wives of windsor, Midsummer Night's Dream, Much Ado About Nothing, Othello, Taming of the Shrew, Titus and Andronicus, Troilus and Cressida, Winter's Tale.**

భారతీయ గ్రంథములలోని యూహాలన్నియుఁ గలిపినచో షేక్స్పియరుని యూహాలగునేమో! ఎన్ని మహానదులు కలసిపాఱినను సముద్రమున కొకమూలకు వచ్చునా? సూర్యవంశపాలనపద్ధతి సూర్యకాంతి, గీర్వాణభాషా గౌరవము, భరతవర్షాచారసౌకర్యము, షేక్స్పియరుని కవితాప్రతిభయు నిరూపమానములు. పూర్వులలో వాల్మీకి వ్యాసులు, నవీనులలో జయదేవమాఘభవభూత్యాదులుం గాళిదాసునకు సమానులో లేకధికులోగాని లోకమునందలి కవులలో షేక్స్పియరునకు సమానుఁడుగాని యధికుఁడుగాని లేఁడనవచ్చును. నామట్టుకునాకుఁ గాళిదాసుం జదువునపుడు షేక్స్పియరు - నగరున నున్నపుడు పట్టణమువలె స్ఫురించెను. షేక్స్పియరునిఁ జదువునపుడు కాళిదాసుఁడు మహారణ్యముఁ బరిశీలించునెడ నుద్యానవనమువలెఁ దోఁచెను.

అనువాద భాష :

మఱియు నీ గ్రంథమున నాయుపయోగించిన భాషయుం బద్యలక్షణముం బూర్వకవిమతానుసారము. కాళిదాససంస్కృత మచ్చ తెనుఁగునఁ దెల్పినాఁడ. గీర్వాణభాషం దెనుఁగునకు మార్చునపుడు "గమికర్మీకృత నైకనీవృతుఁడనై" యని యాంధ్రీకరించిన లాభమేమి? ఆంగ్లేయభాష నాంధ్రమొనర్చునెడ నాంగ్లేయభాషాపదముల వాడుకెట్లు తగదో దేవభాషం దెలిగించునపుడు తత్సమ మట్లుపయోగింపరాదు. మిశ్రకావ్యములం గూడఁ గొండొక యర్థముం దెలుప నచ్చతెలుఁగునకు శక్తిచాలనప్పుడు మాత్రమే వాడుకలోనున్న తత్సమ ముపయోగింపవచ్చును.

"వడి గోరు వెచ్చ గుబ్బలఁ గ్రమ్మకౌఁగిలి,
కట్టిగ మొదలంటబట్టు మోవి"—అని చెప్పక
"సహసా నఖంపచ స్తనదత్త పరిరంభ,
మామూల పరిపీడితాధరోష్ఠ" మని

సింగారమునకుఁ దగని కఠిన సంస్కృత దీర్ఘసమాసములఁ దెలుఁగు పద్యము ల్గడముట్టింపరాదు. ఇపు డఱసున్నకుఁ పల్కుబడి లేదు. తెనుఁగున నఱసున్నలు న్నకట రేఫములుగలపదములఁ దెలిసికొనుట దుస్సాధము. కాని కొన్నికొన్ని ప్రయోజనములంబట్టి పూర్వమతానుసారంబుగ నీగ్రంథమున నఱసున్నలున్, శకటరేఫములు, దంత్యచజలకుఁ బీఠిక మొదటి పదిపుటలయందున్నట్లు గుర్తులు దెలుఁపబడియెను. మిగిలిన బుద్ధిమంతుఁడు నోటిబిరడఁదీసి చెర్వులోని చేపలు చెల్లెక్కిపోయెనన్నట్లిప్పుడొక పండితమ్మన్యుఁడు కొండకుఁగొడ్డ - యొండు కెన్దు - నంపుట కమ్పుట - మంచికిమఞ్ఞ - యింక కిఞ్క యనియుం దెలుఁగు వ్రాతల జంపుచున్నాఁడు. హా, హా! ఏమి పిదపకాలము! తెనుఁగున లేని ఞఞలు తద్దినము కొనునట్లు తగిలించుకొని గోరంజీఱునది గొడ్డటంజీల్చునట్లు సులభముగా సున్నతో వ్రాయఁగలిగిన దానికి ఞ ఞ మ ణ న లం బోధించు వృథాప్రయాసమునకు లేఖకులకు గావింపఁ దగదు.

రూపక నిరాసము :

షేక్స్పియర్కాళిదాసులలోని సొగసులు శృంగారాది నవరసంబులు నీగ్రంథమునఁ బోల్పఁబడియె. కావ్యంబులం గీతగోవిందము వంటి గీతప్రబంధ ముత్తమము. మాఘమువంటి కేవలపద్యకావ్యము మధ్యమము. శాకుంతలమువంటి గద్యపద్యమిశ్రరూపక మధమము. మొదటిది సంగీతసాహిత్యవిద్యావేత్తల కానందదాయకము. రెండవది కేవల భాషాపండితైకవేద్యము. మూఁడవది పండితపామరోభయ నేత్రశ్రోత్రమాత్రరంజకము. మొదటిదాని రచించుటకు వాగ్గేయకారుఁడే తగును. రెండవదానికిఁ గేవల భాషాపండితుఁడు చాలును. మూఁడవది పలువుర వాలకములతోఁ గాని యక్కఱకురాదు. నాటకాంతం కవిత్వ మనుదానికి నాటక రచనమే యుత్తమకవిత్వమని యభిప్రాయమా లేక కవికి కావ్యరచనా శక్తితగ్గినపుడు నాటకరచన

మొనర్చునని యా? నాటకవిరచనములు చెట్టుచచ్చెడుకాలమునకుఁ
గుక్కమూఁతిపిండె లనఁదగునేమో! ప్రసూతాస్తము యౌవనమున
వయసు చెడుటకు గుర్తు కాన్పుకాదా? సహజమగు చంద్రబింబముం
జూచి యానందించక చిత్రపటమున నద్దాని ప్రతిఁజూచి యలరు వెఱ్ఱి
వలెఁ గొమ్మనుపేక్షించి కొయ్యబొమ్మ న్వలచు వెంగలిమాడ్కి,
మఱియుఁ బ్రత్యక్షమగు పాలు మాని మనసులోఁ బాల్ద్రావు
వెడఁగు తెన్నునఁ, దాఁ బరికించు యథార్థవస్తువుల వాస్తవంబున
కానందింపక వాలకంబుల కుల్లాసపడువాఁ డెంత వెఱ్ఱివాఁడో! ఇప్పటి
లోకులసంగతి తెలిసికొనుటకు మోచేతికంకణమున కద్దమట్లు నాట
కము చూడనక్కఱలేదు. పూర్వులస్థితి తెలిసికొనుటకు నాటకముల
కన్నఁ గవికృతేతర గద్యపద్యకావ్యములే లెస్స. ఒకరివేస మొక
రూనినచో నపహాసాస్పదమగుఁగాని స్వాభావికముగ నుండునా?
కావున నాటక ప్రయోగమునఁ బ్రయోజనము లేదు. పూర్ణ గర్భ
వతియై తనమాటమఱచి తన్నునిరసించు భర్తయెదుట శకుంతల పడిన
పాట్లొక పదాఱేండ్ల కుఱ్ఱవాఁ డాపెవేషము పూని తెలుపఁదొరకొన్నం
టయు నందుకు జనులలరుటయు వెఱ్ఱికుదిరినది రోఁకలి తేరా తలఁ
జుట్టుకొనియెద నన్నట్లుండదా? అట్టి వాలకంబులవలన వెఱ్ఱులకుఁ
దప్ప జ్ఞానులకు హృదయంబుల రసముప్పతిలునా? తనతల్లి న్మరిగి తన
తండ్రికి విసమిడి చంపించిన తనపినతండ్రి యెదుటనున్నప్డు హేమ్లెట్
యొక్క ముఖవైఖరి యెట్లుండునో మన యూహాకే యందనప్డు వేష
ముచేఁ దెలుపఁబడునెట్లు? కథాసందర్భము తెలుపుటయందు నాట
కము ద్రావిడప్రాణాయామమువంటిది. ఒకవత్సరము క్రిందటఁ దాఁ
గలసిన త్రిలోకైకసుందరి యగు శకుంతల న్మఱచి యాపె యెన్ని
గుర్తులు చెప్పినను నమ్మక సభాస్థలి నాపెం దూలనాడి పొమ్మనిన
దుష్యంతుఁ డాపె యేఁగిన వెంటనే యాపెకు దానొసంగిన యుంగ్ర
ముకజాలరియొద్ద దొరికినంతమాత్రముచే నాపెం దాఁగూడినట్లు
జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చికొనుటయు మఱియైదేండ్ల కాపె కొడుకుం జూచి తన

కొడుకని విశ్వసించి విరహవ్రతధారిణియగు నాపె న్నకుంతలగాఁబోల్చి కలిసి యున్నట్టు పురాణకథకు విరుద్ధముగ లేనిపోని యసంభవములఁ గూర్చిన యది యొకనాటకమఁట! నాటకాంతం కవిత్వమంట! ఏమీ చోద్యమేమీ నాటకంపుఁ బిచ్చి! వాల్మీకివ్యాసాదికవుల కీనాటకవిరచ నోన్మాద మేల పుట్టలేదో! కవిసార్వభౌములగు భారవిమాఘులు, నన్నయభట్లు, తిక్కన, పోతన, పెద్దనాదులు, స్పెన్సరు, మిల్టన్ ప్రముఖులు నాటకవిరచన మసంభావ్యమని జుల్కనిపనియనియు మానివేసి యుందురు.

హేమ్లెట్ — శాకుంతలము :

గద్యముకన్నఁ బద్యము రచించుట కష్టము. పద్యముకన్న పాటయొనర్చుట కష్టము. నాటకవిరచన మధమమైననేమి, యుత్తమమైననేమి? దాని లోపాలోపములతోఁ బనియేమి? కడచినదానికి వగ పేల? లోకైకకవులు నాఁ బరఁగిన షేక్స్పియర్కాళిదాసుల కృతులలో విచారించినచో షేక్స్పియరుని హేమ్లెట్టును, గాళిదాసుని శాకుంతలమును నిరుపమాన ప్రఖ్యాతిం గాంచినందున వానిఁగూర్చి కొంత చర్చింపవలసియున్నది. హేమ్లెట్టు — "డెన్మార్కు దేశమంతటిలోను వానివంటి దుర్మార్గుఁడు లేఁడు. హోరేషో! యీసంగతి చెప్పుటకు సమాధినుండి యీ ప్రభువు దయ్యమే లేచిరా నక్కఱ లేదు" అని యనుటఁబట్టి యదివఱకే రాజు బలాత్కారముగా నతని తమ్మునిచేఁ జంపఁబడినట్లందఱికిఁ దెలిసియుంట స్పష్టము. మఱియు హేమ్లెట్టు కావలసి వెఱ్ఱివానివలెఁ గన్పట్టెదనని తనచెలికాండ్రతోఁ జెప్పియున్నాఁడు. తన తండ్రితో నోఫీలా తన నడుము హేమ్లెట్టు పట్టుకొని యెంతయో ప్రేమఁ జూపించి యొట్టకేలకుఁ దనయందలి మోహము విడల్చుకొన్నట్లు కాన్పించెనని చెప్పుటవలన హేమ్లెట్టునకుఁ దనతల్లి యఁ బినతండ్రియు నొనర్చిన దౌర్జన్యముఁబట్టి సంసార భోగములందు గాఢవిరక్తి కలిగె. ఉత్తముఁడగు తనతండ్రిం జంపి

తనతల్లిం బెండ్లాడి రాజ్య మాక్రమించుకొన్న తనపినతండ్రిం బొలయించి పగఁదీర్చుకొనుటయే తన బ్రతుకునకు సార్థకమని నిశ్చయించి వెఱ్ఱివానివలె నటించుచు నదును వేచుకొని యుండెను. హేమ్లెట్టు దల్లికి మఱియాపె క్రొత్తపెన్మిటికిని హేమ్లెట్టు వెఱ్ఱి వేషంబునకుఁ దమ దుర్నయమే కారణమని నిశ్చయముగాఁ దెలియును. హేమ్లెట్టాతెన్సు టైమనువలె మానుషసంఘముపై నసహ్యాపడెను. లోకము నుద్ధరింపఁ గోరిన బుద్ధుఁడు భార్యను, రాజ్యభోగముం దృణప్రాయముగఁ బరిత్యజించినట్లు హేమ్లెట్టు తాఁబిట్టువలచిన యోఫీలాను, మఱియుఁ దనజీవితేచ్ఛం గూడఁ బాపాత్ముఁడగు తన పినతండ్రి జంపి తనతండ్రి ఋణముతీర్చుట కెంచి విడనాడెను. హేమ్లెటు ధర్మాత్ముఁడు, మఱియు విచక్షణుఁడు. హేమ్లెటుయొక్క పినతండ్రి ప్రతిక్షణము తన తప్పునకై పశ్చాత్తాపమందుచుండియైన స్వభావముగ దుష్టుటచే నాత్మరక్షణకై హేమ్లెట్టుం బొలియింప నిశ్చయించెను. సుగుణ సౌందర్య బలములం బరిపూర్ణుఁడగు తనతండ్రి న్విడిచి దుర్గుణభూయిష్ఠుఁడును కురూపియు నగు తన పినతండ్రిం దనతల్లి మరిగి తనతండ్రిం జంపుట హేమ్లెట్టునకు బ్రతుకునందు రోఁతఁ బుట్టించెను. తనతల్లితోఁ బోలినస్సునకుఁ గూడఁ గూడని సంబంధముంట శంకించియే కాఁబోలు హేమ్లెట్టు తన తల్లి గదిచెంత నర్ధరాత్రమున నొంటిగ డాఁగిన పోలినస్సు నెఱుఁగనట్లు పొడిచి చంపెను. హేమ్లెట్టు లోకులందఱిచే మిక్కిలి ప్రేమింపఁబడెఁగాన నతనికి బాహాటముగా హానిచేయుట కాతని పినతండ్రి వెఱచెను. పశ్చాత్తాపదశయందు దైవప్రార్థనము చేయుచున్న పరమ దుర్మార్గుఁడు చంపఁబడి సద్గతినొందుట కిష్టపడకుండుటచే ధర్మజ్ఞుఁడైన హేమ్లెటు దైవమునకు మ్రొక్కుచున్న పినతండ్రి రాత్రి యొంటిగఁ దనకు దొరికినప్పటికిఁ జంపకుండెను. మఱియు నోఫీలా తావలచి వలపించుకొనిన హేమ్లెట్టుం బొలియించుటకై యాతని పినతండ్రి యింగ్లాండునకుఁ బంపుట విని నిరాశచెంది పిచ్చెత్తిపోయె.

అట్టి వెఱ్ఱికిఁ గారణ మాపెతండ్రి యాకస్మికముగా హేమ్లెట్టుచే
జంపఁబడుటయని హేమ్లెట్టు పినతండ్రి భ్రమపడెను. బుద్ధుఁడు పట్ట
ణపువీధి న్వచ్చెడి మనుజశవముం జూచినప్పుడు తనసారథిం బ్రశ్నించి
నట్లు హేమ్లెట్టు సమాధిచెంగట హారేషియోను బ్రశ్నించి ఈఅస్థిర
మానుషజీవితముపై మిక్కిలి రోఁతపడెను. మఱియు దుష్టశిక్షఁ
గావించి లోకమున సదుపకారముసేయుటయే జన్మమునకు సార్థకత
యని యోఫీలాకు వలపుజాబు వ్రాసిన తరువాత రూఢిగఁ దెలిసెను.
హేమ్లెట్టు తల్లికన్నను మఱియుఁ దనప్రాణముకన్నను దుష్టశిక్షఁజేసి
పితృఋణముం దీర్చుకొనుటయే ముఖ్యమని యెంచెను. వెఱ్ఱెత్తినట్లు తన
యుద్దేశము నెఱవేర్చుటకు నటింపకున్నయెడ హేమ్లెట్టు ధీరోదాత్తుఁ
డనవచ్చును. హేమ్లెటుతల్లికి హేమ్లెటునకు వెఱ్ఱెత్తినట్లు సందియ
మున్నదేమోకాని హేమ్లేటు పినతండ్రికి మాత్ర మట్టినమ్మకము
లేదు. హేమ్లెటు తన్నుఁ జంపి పగఁదీర్చుకొనుటకై వేసిన వేషమనియే
రూఢిగ విశ్వసించెను. పైసంగతులవల్ల హేమ్లేటు ప్రత్యక్షముగాఁ
దనతండ్రిం దనపినతండ్రి చంపుట చూడలేదు. లోకులు గుసగుస
లాడుకొని యుండవచ్చు. ఆ కారణముంబట్టియుఁ దనయిర్వురు
సవయస్కులు తనయనుమానము న్బలపర్చగాఁ దీవ్రసంకల్పవశ
మునఁ దనకుఁ దోఁతెంచిన తనతండ్రి దయ్యము తనపినతండ్రి
దౌర్జన్యముం దెలిపినట్లు భ్రమపడుటచేతను మఱియుఁ దనతల్లిఁ దన
తండ్రి గతించిన రెండునెలలలోఁ దనపినతండ్రి పెండ్లాడిన కారణ
ముంబట్టియుఁ దనతండ్రిచావు దృష్టాంతముగాఁ దెల్పు నొకనాటకము
నడవఱకు వినఁజాలక లేచిపోయిన తనపినతండ్రి వైఖరిం బోల్చియు
హేమ్లెటు పినతండ్రిం దునుమాడి పితృఋణముం దీర్చి లోకులకుఁ దన
ధర్మాచరణము దెలియఁబర్చ నిశ్చయించెను. హేమ్లెటించుమించు
చిరువదియైదేండ్లు వయస్సుకలిగి యుండవచ్చును. పురాణమతముంబట్టి
తనతల్లి తనపినతండ్రి న్వార్మనుమాడు టొకదోషము కాదు. తనతల్లి

గాని మఱియటువంటి సన్నిహిత బాంధవ్యముకల పెద్దలెవరైనఁగాని తనపినతండ్రి తనతండ్రిం జంపి రాజ్యమాక్రమించుకొన్నట్లు తనతోఁ జెప్పియుండలేదు. ఇంతియేకాక తనపినతండ్రి తనతల్లిం బరిణయమైన వెంటనే రాజ్యమునకు నాపిమ్మట రాజువీవని యెంతయో ప్రేమతో బహిరంగముగా రాజసభలో నిష్కపటముగ వక్కాణించెను. గాఁబట్టి హేమ్లెట్టు లేనిపోని యనుమానముపడి పెద్దల నరయక పడుచుతనపు టవివేకముతోఁ దీవ్రోన్మాదమెత్తినట్లు నటించుచుఁ దావలచి వలపించుకొన్న కన్నియ నాపెతండ్రి న్మఱియుఁ దనతల్లిం దనపినతండ్రి మొదలగు నాత్మబంధువుల బొలియించి కోరి తనమిత్తికిఁ దాహేతువయ్యె. అట్లు తన ప్రియురాలికి, తల్లికి, తన వంశమునకుఁ జెఱుపుచేసి తాఁజెడిన కుఱ్ఱని దుస్సాహస మొకనాటకముగాఁ బన్నుట లోకులకు సునీతిబోధక మెంతమాత్రముం గాదు. మఱియు నేఁబదియేండ్లకు మించిన వయసుఁగల్గి తనయన్నకు ద్రోహముఁ గావించి వదినెం బెండ్లాడి రాజ్యమాక్రమించుకొన్న తన దౌర్జన్యముం బ్రతిక్షణము జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనుచుఁ బశ్చాత్తప్తుఁడగుచు భగవంతునిఁ దన నేరము సైచుమని ప్రార్థించుచుటచే హేమ్లెట్టు పినతండ్రి హేమ్లెటునకు కోఫిలాను పెండ్లిఁ గావించి వానికిం బట్టముం గట్టి తానోరసిలి యుండక మీఁదుమిక్కిలి హేమ్లెట్టుం బొలియింపఁజూచుట ప్రాజ్ఞ స్వభావము కానేరదు. ఒకవేళ పూర్వగాథ ననుసరించి చేసినను షేక్స్పియరుని వంటి మహాకవి యింత యసందర్భముగా నొక పడుచువాని దుస్సాహసముచేఁ గుల నాశనమగునట్లు దుఃఖ పర్యవసాన నాటక మొనర్చుట సునీతిబోధనఫలకమగు కావ్యమునకే తలవంపు తెచ్చె. ఒక కోడెకాఁడొక యెలజవ్వని న్వలచి యుండియుం బిట్టకొంచెము కూఁతఘనమనునట్లు మునీశ్వరార్హమగు జ్ఞానవైరాగ్యము లగపర్చుట నూత్నయౌవన స్వభావము కానేరదు. మనకార్యముల నెరవేర్చు దైవమొకటి కలదు. దానివశమున సర్వము జరుగుచున్నదని స్నేహితునకుఁ జెప్పిన

హేమ్లెట్టు తనతండ్రి మరణమునకు మఱియుఁ దనతల్లిం దనపినతండ్రి పెండ్లాడి రాజ్యమాక్రమించుకొనుట కా దైవమే కారణమని నమ్మి పగఁదీర్చుకొనుతలంపు మానవునికి చిత్రము. సకల కార్యములకు దైవమే కర్తయను దృఢవిశ్వాసముం గలవాఁ డేపనికైన నంతగాఁ దీవ్రప్రయత్న మొనరింపఁజాలఁడు. సుఖపర్యవసాన నాటకములలో సుఖమార్గములఁ బన్ని పాత్రమునకుఁ జిఱునగు మోములఁ బ్రతుకుఁ గల్పించునట్లు లేనిపోని యూహలతో దుఃఖావసాన నాటకముల భూమికల కెట్టులో బీభత్సమరణములం గప్పవిప్ప సమర్థులమని తెచ్చిపెట్టు బుద్ధిపై పకీర్త్య మేమనవచ్చును! కానిచో రంగస్థలమునకుఁ దొలుత నొకముదుసలివాని, వానికూఁతుతోఁగూడ బలియిచ్చి యాపిదప నొకదుష్టమిథునము, న్మఱియు రాచపీనుఁగు తోడు లేక పోవదను నట్లొక యవివేకప్రుపడుచు రాచకొడుకు నింకొక వీరునితో జతపర్చి ఘోరముగఁ గూలించుట చూపఱ నేత్రముల కానందమా? లేక లోకోపకార నీతిబోధకమా? కవితాప్రతిభ కొకవన్నియయా? ఓఫీలాకు హేమ్లెట్టుం జంపించుటకై వాని పినతండ్రి యాంగ్లదేశమునకుఁ బంపివేసినట్లు స్పష్టముగాఁ దెలియఁబర్చినచో నాపె యాత్మహత్యకుఁ దగినకారణము నాటకమున నగపడుఁగదా! ఏలోపము లెట్లున్నను లోకములోఁ బ్రాజ్ఞులందఱున్ హేమ్లెటు నాటకంబు లన్నిట నుత్తమ మని తలంచినపుడు నేఁ గాదనఁ జెల్లునా? హేమ్లెటువంటి పండితునకు దయ్యమగపడి యుపన్యాస మిచ్చుటయు మఱియు నా మాటచొప్పున నతఁడు తనతోఁగూడఁ దనకులము సంతయుం బొలియించుకొనుట - యిట్టి కథ పిల్లకాయలకైన నసంభవముగాఁ దోఁచదా? కథకుఁ గాల్సేతులు లేవు. ఈలోకములో జరుగని యసందర్భము లెవ్వి, తక్కిన యంశముల జోలి నీకేల, కవితాచాతుర్య మెట్లున్నదని షేక్స్పియరుని కవిత్వప్రతిభకు మార్తాండప్రభకును లోపమెవఁ డెంచఁగలఁడు? షేక్స్పియరుని నాటకములు కావని శంకింపఁబడిన యవి తప్పఁ దక్కిన యిరువదియైదింటిలో నీతిబోధకము 'కొరియొలా

నన్ను", మఱి "యేతెన్నులైనను జీవన" మనుటకు సందియము లేదు. "నీ యిష్టానుసారము" (As you Like It) జగమున నాటకరాజ మన వచ్చును. లోకులకు నుత్తములవల్లన్మఱియు నీచులనుండియు నొక్క తీరుగనే నీతిని బోధింపవచ్చుఁగాని యుత్తముల సత్ప్రవర్తనముల నీతిఁగఱపుట పండితాభిరుచి. నీచుల దుష్ప్రవర్తన మగపఱ్చి నీతిఁ దెల్పుట పామరరంజనము.

కాళిదాసుని నాల్గునాటకములలో నతనివికావనుకొన్న మాలవికాగ్నిమిత్రప్రహసనములు గాక తక్కిన రెండింటిలో ననేకపండితుల యభిప్రాయము శాకుంతలము శ్రేష్ఠమని, కాని విక్రమోర్వశీయమే మేలుగఁ గన్పట్టెడు. భర్తలుండగా నన్యపురుషులఁ గవయఁగోరుట భార్యల కెట్టితప్పో భర్తలకుఁగూడ భార్యలుండగా మఱియొకతెం గూడ నెంచుట యట్టిదోసము కాదోకో! పురుషుఁ డింకొకతె నాసించునట్లు స్త్రీ వేఱొకనిఁ గాంక్షింపఁదగదా? అలదానిం గవఁ గూడిన నా నేరము సైచుమని భార్యపాదములకు భర్త మ్రొక్కునట్లు వానిఁగలసిన నాతప్పోర్చుకొమ్మని భర్తపాదములకు భార్య మ్రొక్కుట సరసముకాదఁట. స్త్రీకిఁ బాతివ్రత్యమువలెఁ బురుషున కేకపత్నీ వ్రతము ముఖ్యము కానేరదో! ఒకరి కట్టింకొకరికి ముక్కుతగునా? భారతీయ నాటకములలో దక్షిణనాయకత్వము సభాసదులకు దుర్నీతి బోధకము.

విక్రమోర్వశీయ శాకుంతల మాలవికాగ్నిమిత్రములలో నాయకులు వేశ్య నొకఁడు, వేశ్యకూఁతు నొకఁడు, వేశ్యావేషమున నున్నదాని నొకఁడు క్రమముగా వలచి, యగ్నిహోత్రసాక్షిగాఁ బరిణయమాడుకొన్న భార్యల న్వంచించిరి. శాకుంతలమున సఖులతోఁ బూలుగోయుచున్న శకుంతల తేనెటీఁగకు జడసి చెలుల న్సాయమునకై పిలిచినపుడు చెట్లుచాటునం బొంచియున్న సార్వభౌముఁడగు దుష్యంతుఁడు "పురువంశపురాజు భూమినేలుచుండగా ముద్దరాండ్ర కెవఁ డవజ్ఞసేయుచున్నాఁడురా" యని కత్తిజళిపించుచు నాపె దఱి

కుఱుకు టదెంత సరసము? కనికర మూ ముద్రియ (పాప మూ ముద్దియ)
యదివఱ కచట రాజు నక్కయుంట యెఱుంగకుండెనేని యతని యాక
స్మికౌద్ధత్యమునకు జడిసి యొక్కపెట్టునఁ బ్రాణములు గోల్పోయి
యుండును. బ్రాహ్మణులు కణ్వమునికూఁతుచే నాతిథ్యమందుమని
రాజునకుఁ జెప్పినపుడు తనలో సరియె యాపెఁజూచెద ననుకొన్న
రాజు పూలమొక్కలకు నీర్వోయుచున్న శకుంతలంజూచి యిదే
కణ్వముని కూఁతురని చెట్టుచాటునఁబొంచి యాపె చక్కఁదనము
జూచి యూటలూరుట తనవంటి యుత్తమక్షత్రియున కర్హమైన పని
గాదు. "తపస్సు బాగుగ జరుగుచున్నదా?" యని రాజడిగినపుడు
శకుంతల మునికన్నెయయ్యుఁ బ్రత్యుత్తర మీఁబోక వేశ్యాకన్యవలె
సిగ్గు నటించుట బ్రాహ్మణ్యకులాచారవిరుద్ధము. రాజుచేఁ దపోవన
రక్షకై నియోగింపఁబడిన ధర్మాధికారినని రాజు నీచునివలె
దబ్బరపలుకు టనుచితము. రాజు తా రాజభృత్యుఁడనని చెప్పు
కొన్నప్పు డతనింజూచి శకుంతల శృంగారలజ్జ నగపర్చుచుఁ; బండ్లిగి
లించుట మఱెంత యనుచితము. "శకుంతలా! నీ తండ్రి వచ్చెడు!"
నని సకియలు రాజసన్నిధి ననంగానైన నాకేమని చిరాకుపడు టొక
రసమా? ఇఁక నాకోర్కె తీరుట కవకాశమున్నదని రాజు శకుంతల
వేల్పుసానికూఁతురని తెలిసినపై ననుకొనుటచే నంతకుముందాపె
మునికన్నె యని తెలిసియు మోహించుట యేన్యాయము? శకుంతలం
జూపించి ప్రియంవద రాజుతో 'మతేమడగెద' రని పల్కునపు డాపె
న్శకుంతల వేశ్యతోఁగొట్టి సానిటక్కుగపర్చెను. కేవలకన్యక కట్టి
చమత్కారము తెలియుట స్వభావవిరుద్ధము. మన్మథ వ్యాపారమున
కడ్డగు ఘోరతప స్సీపెచేఁ జేయఁబడఁదగినదా? యని మునికన్యక
లతో రాజంత ప్రౌఢముగాఁ బల్కునా? కన్యలకు మన్మథ వ్యాపార
మన నర్థము తెలియుటెట్లు? ఇప్పటికి స్తనకంపమని రాజు కన్యకలతో
నిగూఢావయవవర్ణనము సేయఁదగునా? శకుంతలకుఁ దానుంగ్రర్థ

మిచ్చుటచే నాపై వృక్షసేచనఋణము వ్రాజెట్లు తీర్చఁగలఁడో ? విర
జాజిపువ్వు జిల్లేడుపువ్వులఁ బడునట్లు వేల్పుసానికూఁతురు కశ్యపముని
యొద్ద నున్నదను పోల్కి బాగుగలేదు. జిల్లేడుచెట్టుకన్న బొమ్మచెము
డుడొంక కొంతయొప్పునేమో! పూవు, చివురు, తేనె, పండులతోఁ
బోల్చి యీ నడుమ వృక్షసంబంధములేని రతనముతోఁ బోల్చనేల?
"నీ కోర్కె యిపు డనుకూలించె"నని విదూషకుఁ డనుటకన్న "నీరొట్టె
నేతిలోఁబడినదన" బాగుండును. "నవ్వులాట కన్నమాట నిజముగ
నెంచకు" మని రాజు విదూషకున కనుట ధీరోదాత్తలక్షణము కాదు.
పొదలోఁ బొంచుండి శకుంతల తా వ్రాసిన వలపుజాబుఁ జదువగానే
యుట్టిపడ్డట్టు వచ్చి "మన్మథుఁడు నిన్నుం దపింపఁజేయుచున్నాఁడు గాని
నన్నుం దగులఁ బెట్టుచున్నాఁ"డని పైఁబడఁబోవు టదెంత వైదికపు
నరసము? శకుంతల కన్నెయయ్యు నంతఃపురస్త్రీల నెడసియుంటం
గుందు రా జని సానిపిల్ల యనుటచే మప్పఁబడినదానివలెఁ బల్కినది.
కేవలకన్యక కట్టిపల్కు స్వభావమా? ఒడ్డెమంగలివలె నీకు
విసరుదునా? నీ కాళ్ళు పిసుకుదునా? యని రాజు సరసమునకు
మొదలిడుట యెంత బాగున్నది! మిట్టమధ్యాహ్నపు వేసవియెండ
మండుచుండగా నిషిద్ధవేళ సంయోగమున కేర్పర్చుట యనుచితము.
క్రియ యంతయు ముగిసినపిదప 'నా తండ్రి నిట్టి పనిచేసి యవమా
నింపఁదగదు. నాసఖు లనుమానించెదరేమో. ఇఁక నన్విడువు"మని
ప్రౌఢజార యనునట్లు కేవలకన్య యనుట యస్వాభావికము. కామకేళీ
కృత్యముల నిట్లు బాహాటముగా రంగస్థలమునఁ బ్రదర్శింపించుట
మిక్కిలి తగనిపని. దృశ్యకావ్యమునం దిట్టి యనౌచిత్యము వర్ణింప
రాదు. బలాత్కారముగా నాపై నాపుట. 'యుండుము విడిచెదను;
నీవా తెలితేనెఁ గ్రోలనీ' యని తలపడుటయు సభాసదులకు లజ్జా
జనకము కాదా? ఇట్టి యసభ్యములు ప్రచురింపఁదగునా? 'పౌరవ!
యిట నా సేమ మరయ గౌతమి వచ్చుచున్నది. నీవు చెట్టుచాటున
దాఁగుండు' మని శకుంతల యనుట చూడఁగా రాజు శకుంతలను

శాస్త్రోక్తరీతిగా గాంధర్వ వివాహమాడినట్లు కనబడదు. సానిపిల్ల దొంగసరసము లాగున్నది. శకుంతల చెప్పినట్లు రాజు చెట్టుచాటున దాఁగుట యాఁకపొణకలో డాఁగి 'యిటనేల యుంటివిరా?' యన నాఁకఁ దినుచున్నాననుట నిటునిచందము సార్వభౌముని కేగతి పట్టెను? "సంతాపమార్చిన లతావలయమా? తిరిగి నినుఁ బరిభోగమునకుఁ బిల్చెద"నని యంత ప్రౌఢముగాఁ బల్కు శక్తి యదివరకే కన్నెఱికమైన సానిపాపకుండక్క మునికన్నెయ కెట్లుండును? రాజు శకుంతల కెంత మాత్రముం దెలుపకయే తనరాజధాని కరుఁగుట కాముక స్నేహ స్వభావవిరుద్ధము. ఇష్టప్రవాసజనిత దుఃఖములు సుదుస్సహములని బ్రహ్మచారి యనుట యనుభవ విరుద్ధము. రాజు శకుంతలతో రహస్యసంభోగ మాచరించుట నొకవత్సరమునకు కాశ్యపుఁ డెఱుఁగక శకుంతల నిండుచూలాలైన పిదప నా సంగతి తెలిసికొని యావంతయైనఁ దనతో జరిగిన వృత్తాంతముఁ దెలుపని దుష్యంతుని యొద్దకు నాకాశవాణి నమ్మి యాపెనంపెను. రేపో నేఁడో నీళ్ళాడుటకు సిద్ధముగానున్న కూఁతు నత్తవారింటి కెట్టికఠినుడైనం బంపునా? పురాణములోఁ జెప్పినట్లాపెం బుత్రసహితంబుగాఁ బంపుట కేమి యభ్యంతరమో! 'ఓ పువ్వుల మొక్కలారా! మిమ్ముల నెంతయో ప్రేమతోఁ బెంచిన యీ శకుంతల యత్తవారింటి కేఁగు నాపెకు మీ సెలవొసంగుఁడీ' యనికాశ్యపునివంటి సంయమధని పిచ్చివాని వలె చెట్లతో మాట్లాడునా? 'మలయ తటోన్మూలిత చందనలతవలె నిన్నెడసి వేఱుచో నేనెట్లు బ్రతుకఁగల' నని శకుంతల యను నుపమానము క్లిష్టము. బండియో బట్టయో చేయరాదా? నిండుచూలాలైన కూఁతుం గాలినడక నంపనేల! తనకంత ధైర్యమున్నచో రాజు నొద్దనుండి యరదమైనఁ దెప్పించరాదా? కాశ్యపముని యంత మోటఁదనము చేయఁదగునా? ఒకవత్సరములోపలఁ దానెంతయో వలచి కలసిన త్రిలోకైకసౌందర్యవతి న్రాజు మఱచు టెట్లు?

రాజొనర్చిన సాధారణకృత్యమైన సర్వలోకవిదితమేఁగదా! రాజు శకుంతలం గవఁగూడుట యేరికిం దెలియకుండు ఇట్లాటికథ యెంత యసందర్భము! రాజొకసారి మాత్రమే శకుంతలం జతఁగూడె, ఇప్పుడు కనుటకు సిద్ధముగ నామె వచ్చె. ఆమెకుం గొడుకు పుట్టునేని తక్కిన భార్యల కనిష్టముగా వాని న్యువరాజుగా నేర్పర్చవలసియుండును. "ఒకసారి దీనితో భ్రాంతిఁ దీర్చుకొంటి నిఁక నీ యనుమానపుతట్ట మోయు టెందుకు? లోకులెవ్వరి కీసంగతి తెలియదు గాన నెద్దియు నెఱుంగున ట్లూరకుంట మేలని రాజు తలంచుట యన్యాయముకదా! కవి యిట్టికథ ప్రచురించుట లోకులకు దుర్నీతి బోధించుటగదా! వలచినందుకుఁ బలుపుదెబ్బ లన్నట్లయ్యె శకుంతల పని! తాఁ జదువు కొన్న టక్కరిసానిపిల్లకదా రాజుతో నుత్తరప్రత్యుత్తరములు జరుపకుండునా? లేక మఱేవిధముగనైనఁ దన గర్భము ముదురక మునుపు రాజసమాచారము వెల్లడిసేయకుండునా? పోనీ రాజు తన కిచ్చిన యుంగరమైన బంధువులకుఁ జూపకుండునా? నిండుచూలాలి ప్రంగస్థలమున సిగ్గుఁదీసి బీభత్సంబుగ నేడ్పించు టొక నాటక చమత్కారమా! దుర్వాసుని శాపమున రాజునకు మఱపు కలుగనీ ...కాశ్యపాది మహామునీశ్వర వాక్యము విశ్వసింపకుంటకుఁ గత మేమి? రాజు మూర్ఖుఁడా? లేక కథకుఁ గాళ్ళేతులుండవా? పెద్దలమాటలు లక్ష్యపెట్టని రాజుం గథానాయకునిఁ జేయ రాదు. 'ఓహో తాపసి ముదుసలీ,' యనియు సార్వభౌముఁ డగు దుష్యంతునివంటి క్షత్రియోత్తముఁడు బ్రాహ్మణ స్త్రీలు మోసకత్తెలనియు నధిక్షేపించుట యుచితము కాదు. "నీపోల్కి నీపె కొడుకున్నచో నీమె నేలుకొమ్ము, లేకున్న నీపెం దండ్రియొద్ద కంపవచ్చు"నని పురోహితుండు చెప్పఁగా రా జందు కంగీకరించె. ఓహో! ఇట్టిది నీచకులుల తలంపుత్తము లిట్టి తీర్పుచేయుదురా? ఇసీ. భారతీయోత్తమార్య చరితమునకుఁ గాళిదాసుఁ డెంత తలవంపుఁ దెచ్చె? ఉదారమగు పూరువంశ క్షత్రియకులము కాశ్యపాది మహా

మునీశ్వర పావనచరిత్రము స్మృతిసంప్రదాయము చెప్పిచెప్పి తుదకు గొల్లలు మంగళ్ళు తీర్చు తగవువలె నిక్కవి తుస్సుమనిపించినాఁడేమి! నిండుచూలాలగు శకుంతల కనికరమెద్దియుఁ దోఁచ కనాథయై రాజ పురోహితుని యింటి కేడ్చుచు నరుగుట యెగిరెగిరి యెంగిలాకు మీఁదఁ గాలువైచిన యాచారవంతునివలె సభ్యంగ మొనర్చుట కత్తెరువుఁ బూసికొని పేఁడతట్ట నెత్తికెత్తుకొన్న ట్లంతయో సింగారమున నాటకము మొదలిడి తుదకిట్లు కరుణాబీభత్సములఁ జూపఱ డెందములం గలంపఁదగదు. నాటక మిచట ముగింపఁబడవలసినదే కాని దుఃఖపర్యవసానముగాఁ బూర్వనిబంధనములంబట్టి ముగింపఁబడరాదను హేతువుచేతనో రాజునకుఁ దక్కిన భార్యలవలన సంతానము లేమిఁ దానొకసారి దొంగతనమునఁ గలిసిన శకుంతల కొకవేళఁ దనపోల్కిం గొడుకొదవినచో వానికిఁ దనముదుసలితనమున రాజ్యమప్పగించఁ గోరియో - రాజు శకుంతలం దిరిగిచూడనెంచి తుదకొక వనములో నైదేండ్లపిమ్మట తన్నుఁబోలిన కొడుకుఁ గాంచిన శకుంతలం జూచి యాపెం గొడుకుతో నింటికిఁ దెచ్చుకొన్నట్లు బిఱకాయపీచువలె కథ ముగింపఁబడియె. రాజు శకుంతలం జిత్రమున వ్రాసి చూచునేమో యని భయంపడుటయుఁ దోడనే తనకు సంతానములేదని దుఃఖపడుటయు బిచ్చికళలు కావా? శకుంతలం బెంచి యెంతయో ప్రేమించి యాపెం దుష్యంతునికడకంపిన కాశ్యపముని దుష్యంతుఁ డాపె న్నిరాకరించెనని శిష్యులవలన వినియు నాపె యోగక్షేమ మరయ కూరకుంట లోకవిరుద్ధము. తనదేవి కంతగా జడిసిన రాజెట్లు శకుంతల నాపె కొడుకుతో నగరిలో నుంచుకొనునో ఈ నాటకమెంతయు నసంబద్ధముగా నున్నది. నాటకరచన మందుఁ గాళిదాసుని కంతగా శక్తి చాలదు. కాళిదాసు నాటకములకన్న నితని కావ్యములు బాగున్నవి. వానిలో రఘువంశములో మూఁడువంతులవేఁ మిగుల శ్లాఘ్యము. కాళిదాసుఁడు జ్యోతిషమునందు వైద్యమునందు ఛందోఽలంకార

శాస్త్రములందు దన పాండిత్యముఁ జూపుటకొఱకుఁ గొంత గ్రంథ రచనఁ గావించినట్లు ప్రసిద్ధింజెందెను.

షేక్స్పియ రొనర్చిన "ల్యూక్రసీచెఱ" (Rope of Lucrece) యను కావ్యమందలి కవితాశక్తిం గొనియాడ వేనోళ్ళు చాలవు. దేవు డంతట వ్యాపించినట్లు షేక్స్పియరునిజ్ఞాన మఖిలమానుషానుభవముం బొందవెను. షేక్స్పియరు కనిపెట్టని మనుష్యానుభవము లేదు. సకల మానుషసంఘము నొక్కథించి శోధించి తచ్చేష్టితముల న్లోకులకుఁ దేట తెల్లముగ వెల్లడించెను. కాళిదాసుని కవిత్వమందు బూర్వులు త్రొక్కని క్రొత్తమార్గ మెద్దియు లేదు. కొంతవఱకు జయదేవభవభూత్యాదులు నవీన భారతీయకవులలో స్వతంత్రులుగాఁ గాన్పించిరి. షేక్స్పియ రుఁడు స్పెన్సరుని కవిత్వము నెంతయో కొనియాడుటవల్ల షేక్స్పియ రుని కంటెఁగూడ నెక్కుడు కవు లుండియుందు రనుటకు సందియము లేదు. భారతీయ నాటకములలో మృచ్ఛకటికా, వేణీసంహారములు మిక్కిలి రమ్యములు.

రూపక ప్రయోజనము :

క్రతువిధానములు శ్రాద్ధములు, వివాహము లుత్సవ విగ్రహము లూరేగించు సంబరము, లేకాంతసేవ, లసిరమ్మ వాలకములు, పగటి వేసములు, భాగవతములు బొమ్మలాటలు మొదలగునవి జనుల కాస్తిక్యబుద్ధియు వేడ్కయుఁ గలిగించుటకై వైదికస్మార్తలౌకికకర్మము లం దనాదిగ నాటకరూపములుగ నున్నవి. నటులకు సభ్యులకుంగూడ సంకల్ప వశమున రసములు పుట్టించునది నాటకము. క్రమక్రమముగ నాగరకత ముదిరినకొలంది రూపకవిశేషములు తలచూపందొడంగె. సహజముం గనుఁగొనుటకన్నఁ గృత్రిమముం జూచుటకు మిగుల వేడ్క పడుట పామరజనస్వభావము. మఱియు నూర కగపడు కుక్కం గడు నరయుఁడు గాని పదిరూకలకైనఁ గుక్కప్రతిమం గొని యింట నుంచుకొని యవివేకి యబ్బురపడుచుండును. దేవుఁ డూహాపోహాలు

గల మనుష్యునివంటి యాకృతిఁగలవాఁడనియు, శకుంతల రవివర్మ పటమున లిఖింపబడిన యాకృతి పోల్కిదనియుఁ, గవి పన్నినట్లు మఱియు నాటకు లగపర్చిన తీరున పురాణప్రసిద్ధులు చరించిరనియు నాత్మజ్ఞానవిహీనులు భ్రమపడి వృథా వ్యయప్రయాసములకుఁ బాలగుచున్నారు. స్వప్నమునఁ దన మనసెట్లు తాఁజూచు నఖిల జగద్రూప మగుచున్నదో యట్లు తన యజ్ఞానమే సమస్త ప్రపంచాకారమునఁ బరిణమించుచున్నదని తెలిసిన తత్త్వజ్ఞులకు సంసారము రుచించనట్లు వివేకులకు రంగస్థలమందలి వాలకము లింపుగా నేరవు. రుచ్యములగు పదార్థముల జిహ్వ వాంఛించునట్లు మధుర గీతముల వినుటకు శ్రోత్రములు రమ్యరూపములఁ జూచుటకు నేత్రములు న్నవరసాస్వాదన మొనర్చుటకు హృదయముఁ గోరుట నైజము. తత్తద్రసోచితాభినయం బొప్పారఁ గవిగాయక శిరోమణులగు నాది మునులు వేదపురాణేతిహాసాది శ్రవ్యకావ్యములు విన్పింపఁ బ్రాచీను లెల్లరు నంతసిల్లుచు నీతిం గ్రహించి సత్కాలక్షేపము సేయుచుందురు.

కం॥ "పట్టుడు కొప్పును, మీఁదికి
మిట్టించిన చన్నుఁగవయుఁ మిఱమిఱ చూడ్కుల్,
నట్టాడు నడుము, తేనియ
లుట్టెడు మోవియును డెంద మూరింపంగన్"—అని

పోతన చెప్పిన పద్యముం బుస్తకములోఁ జూచినంత మాత్రమున నర్థస్ఫురణముచే నట్టి యందముఁగల స్త్రీ మనమున మూర్తీభవించును. మఱి యీ పద్యము నాట్యధర్మమునఁ జదువునెడ శ్రోతలకట్టి చేడియ కన్నులఁ గట్టినట్టుండును. అశ్వశబ్దార్థ మెఱుంగ కశ్వమన్న నెట్లుండునో తెలియనివాని కశ్వము నగపర్చి యశ్వ మన నిట్టి దని చెప్పినప్పుడుగదా బోధపడును. అశ్వశబ్దార్థ మెఱింగినవాని కశ్వమూర్తి మనస్సునకుఁ దోఁచును. మఱియు నట్టివాఁ డశ్వము

న్యథార్థముగఁ జూచునెడ వాని కశ్వమన నేమో మఱింత స్పష్టముగు గాని వాని కశ్వమని గాడిదం జూపినచో సమాధానపడఁబోఁడు. అశ్వ శబ్దార్థ మెఱుంగనివాని కశ్వమని గాడిద నగపర్చిన నప్పటి కదే యశ్వమని నమ్మికొనును. యథార్థముగ నేనాఁడోయున్న శకుంతల నిప్పటివారికిఁ జూప శక్యము కాదుగదా! చదువుకొన్న వారికి మాత్రము పై పద్యము చదువుటచేఁ గవి వర్ణించిన తీరున శకుంతల రూపు మనసున స్ఫురించునుఁగాని పామరుల కట్లు తోఁచనేరదు. రంగస్థలమున నొకఁడుగాని యొక తెగాని తా శకుంతలనని వాలకము వేయుట పామరుల నోమ్మసపుచ్చుట. మఱియుఁ బండితులకు నవ్వు పుట్టించుట. కాని రసోత్పాదక మెట్లగును? దుష్యంతమహారాజునే నని యొక వేద ముచ్చికిరీటముం బెట్టికొని నటించుట హాస్యాస్ప దము కాదా? కాఁబట్టి నాటకరూపమునఁ జదువరులకు మఱింత వెల్లడిగఁ బదార్థములం దెలుపఁ గవులు కావ్యము లొనర్చినప్పటి కా కావ్యార్థము మఱింత ప్రచురపర్చఁగోరి తేనెకు మఱింత తీపి కలిగింపనెంచి బెల్లము కలిపిన యవివేకులవలె రంగస్థలయిన సిగ్గఱి వాలకములు వేయఁ జనదు.

కం॥ అలవాటుకాని పయ్యెద,
వెలి ముచ్చెతోడవులు, నెరవువెట్టిన చన్నుల్
గల సిగ్గిడి, దేబె శకుం
తల యని డబ్బిచ్చి చూచు ప్రాబ యయారే!

యొక నటుండుగాని లే కొక్క నటిగాని చతుర్విధాభినయముల ప్రసంగ మున సభాసదుల నవరసంబుల ప్రసచింపవచ్చును. దుష్యంతుఁడు, రథము నకుఁ బూన్పఁబడి పర్విడు గుఱ్ఱములఁదోలు సారథి, యడివిం బరు గెత్తుచు శరపతనభయమున మెడఁ ద్రిప్పి వెనుఁజూచు లేడి, పూల మొక్కలకు సకియలతో నీర్వోయు శకుంతల మొదలగు భూమికలచే నాటకమునఁ గవివర్ణిత వస్తువులఁ బ్రత్యక్షమొనర్పఁ గోరినచో నయ్యె

వారిం జేయఁబోయినఁ గోఁతియై యుపహాస్యకరమగు. పోనీ, యొక
వేళఁ బామరరంజనమునకై వేషము వేసినపుడే వేషమున కెవ్వ
రర్హులో తెలియఁదగినది. తొంబదేండ్ల ముదుసలి వేషము నైదేండ్ల
బాలుఁడు వేసిన బాగుగనుండునా? కులాంగనావేషము కులట
కైకొన్నఁ దగియుండునా? నిరుపేద చక్రవర్తి ఠీవి నెట్లుగపర్చఁగలఁడు?
మగవాఁడు డాయారి వేసమూని పైటసర్దుకొనఁజాలునా? ఆడుది
పురుష గాంభీర్య మెటుచూపఁగల్గు? గొడ్రాలు కాన్పునొప్పి
లెటు తెల్పు ?

పండితపామర రంజకములుగా దృశ్యకావ్యములు కల్పింప
బడియె. అవి చదువుకొని పండితులు మఱియు వానిఁబట్టి వేసిన వేష
ములకుం బామరులు రంజిల్లుచున్నారలు. అజ్ఞమైనవారలు వేష
ములు వేసికొని రసాభాసము చేసెదరనియో యూహించి కాఁబోలు
నాట్యలక్షణ మొనర్చిన భరతమునిగాని, సంగీతకావ్యముగ రామా
యణ మొనర్చిన వాల్మీకిగాని నాటకంబు లొనర్పకుండిరి. కాళిదాస
ప్రహసన మొక బూతుపంచాంగము. షేక్స్పియరువలె హాస్యరస
మంత మృదువుగా భారతీయ కవులెవ్వరైనం జెప్పంజాలకుండిరి.

తౌర్యత్రికము :

నాటకములందుఁ దౌర్యత్రిక మవశ్య కర్తవ్యము. చతుర్వి
ధాభినయములలో లోకవ్యవహారముం దెల్పు శబ్దమాత్రముగాక
కావ్య నాటకాదులుగూడ వాచికాభినయమగును. అందు కేవల
వాక్యోచ్చారణము లోకధర్మి రాగయుక్త వాక్యోచ్చారణము నాట్య
ధర్మి నాఁ బరఁగును. అట్లే తక్కిన యాంగికాంగహార్య సాత్త్వికాభి
నయములకుఁగూడ రెండేసి ధర్మములు కలవు. సామవేదమున కుప
వేదము గాంధర్వవేదము. దానికే రెండవపేరు నాట్యవేద మని. అభి
నయప్రధానమగు నాట్యవేదమున వాచికాభినయమగు నాటకము
నందు గీతవాద్యనృత్యము లుపయోగింపఁబడును. గీతవాద్యనృత్య
ములు సహజములని కృత్రిమములని రెండువిధములు. అందు దైవ

సృష్టములు సహజములు. మనుష్య కల్పితములు కృత్రిమములు. మయూర, చాతక, చ్ఛాగ, క్రౌంచ, కోకిల, దర్దుర, గజధ్వనులు సహజములు. వాని ననుసరించి యేర్పర్చిన స రి గ మ ప ధ ని సంజ్ఞక సప్తస్వరములు కృత్రిమములు. మేఘగర్జనము, పక్షిరుతము, మృగారావము, నదీప్రవాహధ్వని, వాయునిర్ఘోషము మొదలగునవి సహజ గీత విశేషములు. అందు స్వాభావముగా నుదాత్తానుదాత్త స్వరిత స్వరభేదమును నవరసము లుండును. ప్రాణు లుల్లాసముగ నున్నపుడుగాని లేక తమయూహం బరస్పరముం దెల్పఁగోరి నపుడుగాని లేక బాధపడు నే జంతువైనఁ గాని ధ్వనిసేయుట సహజము. మనుష్యులు కాలక్రమమునఁ దమ బుద్ధివిశేషముచేఁ దమ ముఖధ్వనివిశేషముల నచ్చులుగ మఱియు హల్లులుగ నేర్పర్చి వానికి స్వరభేదము నిర్ణయించిరి. అట్లు నియతస్వరవిశేషలతో వర్ణ ముచ్చరించుట కృత్రిమగీతము. వేదపురాణేతిహాస కావ్యాది గద్యపద్య ప్రబంధము లన్నియు మనుష్యులు పరస్పరముం దమ యూహల వర్ణ స్వరరూపములుగాఁ బ్రచురించు కృత్రిమ గీతములే. కంఠధ్వనిగాక ప్రాణుల తక్కు నవయవములచేతను మఱియు నచేతనముల కదలికచేత నొదవు శబ్దవిశేషము సహజవాద్యము. కృత్రిమగీతానుకరణముగ మనుష్యులు తతానద్ధఘనసుషిరభేదంబుగ నేర్పర్చిన శబ్దవిశేషము కృత్రిమవాద్యము. కంటి కగపడు సమస్త చేతనాచేతనాకార చలనవిశేషము సహజ నర్తనము. కృత్రిమగీత కృత్రిమవాద్యానుకరణముగ మనుష్యులు చేయు కరచరణాద్యవయవ చలనవిశేషము కృత్రిమనర్తనము. వినికివల్ల గీతవాద్యములును, జూపువలన నర్తనముం దెలియఁబడుఁ గాన గీతవాద్యములు శ్రవ్యములు, నర్తనము చాక్షుషము. వీనులుం జూపులున్న సార్థకముగ వివేకులు సహజకృత్రిమరూపమగు తౌర్యత్రికమునుండి నవరసాస్వాదన మొనర్చెదరు.

సంగీత సాహిత్యములు :

సంగీతరస మెఱుంగని వాఁడు దుర్మార్గుడు. వాని న్విశ్వసింపఁ జనదని షేక్స్పియ రన్నమాట — సంగీత సాహిత్యరస మెఱుంగని వాఁడు తోఁకయుం గొమ్ములులేని పశు వను భారతీయ వాక్యము కన్న గణనీయము. మఱియు నీ సంగీత కుఠారములలో నానవేసిన గొడ్డళ్ళు, నానవేయని గొడ్డళ్ళని రెండు తెఱంగులు. సహజకృత్రిమ సంగీతములు వ్యయప్రయాసములతో వినుచుం గనుచు వెఱ్ఱియానంద మానందించుచుండియు నాదెమ కట్టలేక నందిం బందియనియుం బంది నందియనియుం దెలిసినట్లు నటించి యభిప్రాయ మిచ్చు రసికమ్మన్యులు మొదటివచ్చు. సంగీతమం దభిరుచియే లేనివారు రెండవరకము. లోకమందలి ముదిరిన మనుజులలోఁ బలువు రీరెండు విధములలోఁ జేరినవారే. కానిచో వారలు సంగీతము కతమున శిశువులవలె నాఁకలి మఱువరా? పశువుల తెన్నునఁ బ్రాణమిడరా? పాములరీతిఁ బరవశులుకారా? సహజసంగీతమువలెఁ గృత్రిమసంగీతము ప్రాణుల వశపర్చుకొనఁ జాలదు. కోయిలకూఁత శృంగారము, సింహగర్జితము వీరరౌద్ర భయానకంబులు. గుంపుగూడిన నానాజాతుల యార్పులు హాస్యాద్భుతంబులు; గుడ్లగూబ యఱపు బీభత్సంబునుఁ; జిఱుఱాలపై జలజలఁబాఱు సెలయేటి మ్రోఁత శాంతంబు నిట్లు జగమున స్వభావ ముగఁ జేతనాచేతనములు నవరసములం దమ ధ్వనులం దెలియఁ బర్చును. గాలికిఁ గదలు వివిధస్థావరంబులు భూమిపై వాయువశమునఁ బలురూపులుగఁ దోఁచు. మబ్బులు న్మఱియు వానిలోని మెఱపులు సూర్యచంద్ర నక్షత్రకాంతులం గలుగు వివిధచ్ఛాయ లాకసంబునను సహజంబుగ నాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయంబు లగపర్చెడు. ఇట్లరసినకొలంది సహజసంగీత రసానుభవ మగుచుండును. కేవల వివేకులకుఁ గృత్రిమ సంగీతముకన్న సహజసంగీతమే మిక్కిలి యానంద దాయకము. ఛందస్తాలాంగ ధాతురాగ రసభాషాది నియమముచే

నిర్వ్యక్తమనియుం, దదనియమమున ననిర్వ్యక్తమనియుం బ్రబంధము ద్వివిధము. గద్యపద్యాత్మకమగు గ్రంథములన్నియుం గృత్రిమ సంగీత ప్రబంధములే. వాల్మీకి శ్రీమద్రామాయణముం గుశలవులచే గీత వాద్య నృత్యసహితముగ శ్రీరామునకు విన్పించెనని యుత్తర రామాయణము వలనఁ దెలియవచ్చెడు. ఇప్పటి కొన్ని సంగీతకుఠారములు గీతగోవింద మధ్యాత్మరామాయణము మృత్యుంజయవిలాసము మొదలగు సంగీతప్రబంధములందు బాలబోధ కేర్పర్చిన రాగతాళములఁ గాంచినంతమాత్రముచేతనే యవియే సంగీతప్రబంధములనియు, వాల్మీకి రామాయణ, శాకుంతలనాటక, మనుచరిత్రాదులు సంగీత ప్రబంధములు కావనియు, రాగతాళనియమితములగు గీతగోవిందాదులకుఁ గావ్యగౌరవము లేదనియు, మఱి యట్టి యక్షగానములు పఠనార్హములు కావనియు న్వానిం గళాపాఠశాలలం జొరఁబడనీకున్నవి. నవరసము లనేమో, వృత్తిరీతు లనేమో, నాట్య మనేమో, నాటకము లనేమో, తత్ప్రయోగ మనేమో లక్షణసూత్రములం దెలిపిన భరతముని పన్నిన శాస్త్ర మెఱుఁగియెఱుఁగని సంగీతగొడ్డళ్ళు కళాపాఠశాలలం బఠనగ్రంథముల నియమించు నధికార్లుగ గ్రహచార వశమున నుంటచేతను, నేత్రహస్తవిన్యాసమూలమున నుత్తరప్రత్యుత్తరములం బత్రికల న్మాఁగపరీక్ష జరుగుటచేతనుఁ బ్రయోగప్రధానములగు శ్రవ్యదృశ్యకావ్యముల రసమంతగా బయల్పడకుండెను. సుశారీర సౌష్ఠవములుగల సుశిక్షిత నటీనటులచేఁ దార్యత్రికసహితముగఁ బ్రదర్శింపఁబడు కావ్యనాటకాది ప్రబంధములు సభ్యుల హృదయరంజనముం బాత్రప్రావీణ్యము న్సూచనలు సలుపునట్లు కేవలగ్రంథావలోకన మొనర్పఁజాలదు. కాశీపురీవర్ణన గ్రంథమును జూచుటకుం, గాశీపట్టణముం బ్రత్యక్షముగఁ జూచుట కెంత భేదముండునో యనుభవశాలులకే యెఱుక. యథార్థవస్తువుం బ్రత్యక్షముగఁ బరికించినపుడు హృదయమునకుఁ గల్గు రసము తద్వర్ణన గ్రంథముం జూచినపుడుగాని లేక తద్వృత్తాంతము న్విన్నపుడుగాని యటుగాక

తచ్చిత్రపటముం గన్నప్పుడుగాని కలుగునా! సమస్త వృత్తజాత్యుప జాతులను రాగతాళముల సహితముగాఁ బాడి రస ముప్పతిల శ్రోతల నానందపర్చవలయునను భరతమునిపద్ధతిం బాఠశాలల నిద్యార్థులకు మప్పినయెడ జనుల నందఱ నభీష్టరసపరవశులంజేసి యభీష్ట కార్యంబుల నెల్లఁ జేర్చవచ్చుఁగదా! వాచికాంగికాభినయవిశేషంబుల నవరసంబుల స్వరభేదంబుగ నుపన్యసింపఁజాలి యొక్క విద్వాంసుఁడే వేలకొలంది జనుల న్స్వాధీనపర్చుకొని యభీష్టార్థంబు లందుచుండ, యట్టి యాపన్యాసికు లనేకులు బయలుదేఱినచో వారి సంగీత సాహిత్య రసపరవశత్వంబునఁ జొక్కిన ప్రజ వారి యిష్టానుసారముగ నెట్లు నడువకుండును! హస్తవిన్యాసమునఁ గలిగిన యక్షరములు గనుటచేఁ గలుగు రసముకన్న సుశారీరమునఁ బాడము నక్షరములు వినుటచే నొదవురసము చేతితో విసిరిన గుండుకన్న దుపాకీచేఁ బేల్పఁ బడు గుండువలెఁ గోటింతలు పనిచేయదా! రమ్మను రెండక్షరముల మాట పత్రికఁ వ్రాయఁబడగా నద్దానిం జదివికొన్నవాని కా మాట యొక్క యభిప్రాయమంతగా స్ఫురించదు. కాని ప్రత్యక్షముగా నది పల్కుచున్న యాతని హావభావములు కనిపెట్టినపుడు దాని తాత్ప ర్యము సాకల్యముగా బోధపడకమానదు. మఱియు నుచ్చారణ స్వర విశేషములంబట్టి మాటకర్థము మాఱుచుండును. గనుకనే యుపస్వర మునఁ బ్రత్యవాయము కలుగునని పాణిని ముని వల్కెను. వేయేల? "కాఁకఁ బోఁగొట్టిన తీఁగెజొంపమా! తిరిగి కూటమికై విల్చెద" నని శకుంతల యన్నమాటం బుస్తకమునఁ జదివికొన్నప్పుడు న్మఱియు శకుంతలనుండి ప్రత్యక్షముగ విన్నప్పుడుం గలుగు రసముల తార తమ్యము వేఱె తెల్పనక్కఱ లేదు.

శంకరాభరణ రాగము — ఆదితాళము పామా పాము గమపమ (గామగరి గరిసా) (పైతాళము)—మరిదూదగా ॥ ఇట్లు వ్రాసినపుడు వైణికుఁడు వీణాపై స్వరమును మాత్రము కాలానుసారముగ వాయిం

చును గాని వీణెపై 'మరియాదగా' యను సాహిత్యము విన్పింపఁ జాలఁడు. స్వరయుక్తముగా నా యక్షరములు విన్పించుట శారీరైక సాధ్యమే. త్యాగరా జా యక్షరములం బాడిన స్వరగమకభేదము సంపూర్ణముగ వ్రాయుటకుఁగాని, వాయించుటకుఁ గాని యసాధ్యము. మఱియు నొకని శారీరమందలి యొద్దిక వేఱొకని శారీరమునకు నైజముగఁ గుదురదు గానఁ ద్యాగరా జాముక్క యన్నట్టి తీరు లనఁజాలకున్నప్పటికి నతఁడు పాడిన యా పాట కొంతవఱ కతని శిష్యులు శారీరమునఁ బట్టఁగలరు. కవుల కవితాశక్తి కొంతయైన గ్రంథరూపమున వెలువడి శాశ్వతంబుగ జగమున వారిపేరు నిల్పుఁగాని రాల్గరఁగించు గాయకోత్తముల శారీర మాధుర్యమును జతుర్విధ వాద్య విశారదుల వాదనచాతుర్యమును నటీనటుల నాట్యసౌందర్యమును వారలతోనే చెల్లిపోవును. ధ్వనిగ్రాహి యంత్రమున గీతవాద్యములు, రూపగ్రాహి యంత్రమున నృత్యము జూచాయగాఁ గొంతవఱ కిప్పుడు నిల్పఁబడుచున్నది గాని తౌర్యత్రిక మొక్కసారి యాకర్షింపఁ జాలు యంత్రముకూడఁ బుణ్యవశమున నబ్బెనేని నృత్యగీతవాద్యముల నొక్కమొగి సభను రంజింపఁగల పండితుల విద్య యొక్కింతయైన శాశ్వతముగ జగంబున నిల్పుకొనవచ్చును. నాటకములోని గద్యపద్యములు రంగస్థలమున నటీనటు లెట్లుచదువవలయును? రాగతాళ యుక్తముగాఁ జదువవలయునా? లేక కళాశాలలం బాఠముచెప్పు కేవల పండితులవలెఁ జదువవలయునా? ఈచదువుంగూర్చి వచనములు లోకధర్మముగఁగాని నాట్యధర్మముగఁగాని యుచ్చరింపవలయును. రసానుకూలమగు రాగలయలతోఁ బద్యములు చదువవలయును. ఉచితాభినయముగ స్వరరాగతాళములతో గీతములు పాడవలయును. లోకములో సాధారణముగా నందఱుం బరస్పరబోధకై యాడుకొను మాటలుం, జేసికొను సంజ్ఞలుం జతుర్విధాభినయములలోనే చేరుం గనుక భరతముని ప్రతిపాదించిన తీరున సమస్తజగము సంగీతమయమే కాన సభాసదు లెవ్విధముగా సంతోషించెదరో యా తీరున నాటక

మభినయించునది. నాటకము వాగ్గేయకారైక విరచితము కాఁదగినది
కనుక యథావిధిగా మార్గివలెఁ బ్రదర్శింపరాదు. మఱేమన సర్వజన
రంజన మగునట్లు యథేష్టముగాఁ బాడియాడుచు నెల్లరికి బోధపడు
తీరున గద్యపద్యగీతము లుచ్చరించుచు రసానుకూలముగ నటీనటు
లభినయించునది. రాగరూపకాలప్తులం బ్రొద్దుపుచ్చం దగదు. నాటక
మవలఁబెట్టి రాగాలాపచాతుర్యముం దాళపాండిత్యము న్నృత్యవైశ
ద్యము న్నాటక మాడువారు చూపరాదు. గాజుకుప్పెలోని దీప
కాంతివలెఁ, బాగిచిన కూర తీరున సాహిత్యమునకు సంగీతము
తోడైనచో మఱెంత రుచిహెచ్చును గనుక గద్యపద్యగీతము లొక
ప్పుడు మాటాడు, నట్లింకొకప్డు రాగతాళాభినయ సహితంబుంగ జన
రంజనమగునట్లు యథోచిత సంగీతప్రయోగమున నుచ్చరింపవలయును.
స్వరయుక్తంబుగాఁ బద్యములు చదువవలయుఁగాని పద్యముల నడుమ
నడుమఁ దెగబారెడు దీర్ఘములు తీయుచున్నచో శ్రోతలకుఁ బద్య
సమన్వయము కాక తల పులిమినట్లుండును. కమ్మెచ్చునఁ దీసినట్లు
రాగాభినయ సహితంబుగాఁ బద్యము ముగింపవలయు. తూఁచినట్లు
పరిమితాభినయగీతవాద్యసహితంబుగా గీతము పాడవలయును. సలక్షణ
సంగీత సాహిత్యములకు గుర్తు సకల పండితపామరజన హృదయ
రంజనమగుటయే. నటీనటులు సౌష్ఠవసంపన్నులు, సుశారీరయుక్తులు,
సుశిక్షితులుఁ, గులీనులుగ నుండవలయునని భరతముని నియమించెను.
నాటకమునఁ జెప్పినం దప్ప యథేష్టముగా స్త్రీ పురుష వేషముం,
బురుషుఁడు స్త్రీవేషము రంగస్థలమునం గైకొనుట రసాభాసము.
గాంధర్వవేద మనుటచే గీతవాద్యనృత్యకర్మములు నెరవేర్చుట
కర్హులు బ్రాహ్మణులు కావుననే "బ్రాహ్మణావీణా గాథినా
గాయతో బ్రాహ్మణోన్యోగాయే" త్తని శ్రుతినొడవెను. మార్గపట
హమును బద్మాసనస్థుఁడై వాయించునది యని భరతముని పల్కెను.
"వీణా వాదన తత్త్వజ్ఞః శ్రుతిజాతి విశారదః, తాలజ్ఞశ్చ ప్రయో
గేన మోక్షమార్గం నిగచ్ఛతి"—యని యాజ్ఞవల్క్యస్మృతియందుఁ

ప్రతిపాదింపఁబడెను. కనుక నెన్ని విధములఁ జూచిన న్నాట్యవేదాభ్యాసమునకు బ్రాహ్మణేతరు లనర్హులని చెప్పకతీరదు. వాగ్గేయకారునకుఁ జెప్పిన లక్షణములలో వేదాంగములైన ఛందశ్శబ్దానుశాసన జ్ఞానము లుండుటచే వేదాధ్యయ నాధికారము ద్విజైకార్హమే గాన గానకవితావిద్యాప్రయోక్తలు ద్విజులు గాని యితరులు కానేరరు. బ్రహ్మానందముకన్న నెక్కువగ నారదాదిమహామునులు గడించిన సంగీతవిద్య నలరుట కొక్క బ్రాహ్మణులే వేదపఠనపాఠనములకు వలెఁ గుత్తకొన్నారా యేమనఁగా — ఋగ్యజుస్సామాథర్వణముల యుచ్చారణమందు, మఱియు శ్రౌతకర్మములందు నుపయోగించునది వైదికసంగీత మయ్యది శ్రోత్రియాధీన మద్దానికే మార్గి యని భరతమునికృతసంకేతము. వైదికేతరజనంబుల వ్యవహరింపఁబడునది లౌకిక సంగీత మద్దానికే దేశ్య మని భరతమునికృతసంకేతము. మొదటిది యథావిధిగ నడపకున్న నదృష్టఫలము రాకపోవుటయే గాక పైపెచ్చు ప్రత్యవాయముగూడ సంభవించును. రెండవది దేశమున కెట్లింపో యట్లు యథేష్టఫలముగాఁ బ్రయోగించినప్పటికిఁ జతుర్వర్గైక సాధన మగునని భరతముని వక్కాను.

గీతాభినయములు ;

షేక్స్పియర్కాళిదాసాదికృతులు కళాపాఠశాలల న్సంగీత నిబంధనానుసారముగఁ బఠింపించుట శ్రేయము. షేక్స్పియరులోని "Come hither" అను పాటతో గ్రంథమున నొనర్చిన తెనుఁగుదరువు బిలహరిరాగ రూపకతాళములఁ బాడువిధము రెండవకాలాక్షరములు రెండతీత గ్రహముగా గీతము మొదలిడి యీ దిగువ వివరించిన తెన్నునఁ బాడునది :

* ఉద్గ్రాహము *

స స రి రి గ గ పా - గ ప (ధా ధ ప పా) పైకాలము

|| ఇవలకు రానీ - రానీ]

ధ్రువము

గగపధ సాససససా - సరిగరీ సనినిధ ధదా

ఎవఁడు దురాశ దొఱఁగు మఱి-యెండ నుండ వలచునో

మేలాపకము

గగపరీరిసరిగరి సన్నిధధ - సససని దపదా పమగరి

తవిలిని తిండికై - వెదకుచుఁ - దనియు దొరుకు దానితోడ

ఆభోగము

సస రిరి గగ పా - పద సని దప ॥నిస॥

నివలకు రానీ - రానీ ॥మ్రొవ॥

సనిదసరిగధధపమగరి - గపమగారిగరిసా

యిచట శీతుగాడ్పుతప్ప - నెదిరివాఁడు గనఁడు.

పైనుంచిన గుర్తులలో - పైకాలముఁ దెల్పును. ఆరోహణము అవరోహణముం దెల్పును.

శాకుంతలములోని గీతము - "ఈషచ్చుంబితాని" - అందుకు దెలుఁగుపాట వసంతరాగ, చతురశ్రజాతి త్రిపుటతాళములఁ బాడు క్రమము: పైకాలపు తెండక్షరము లతీతగ్రహముఁ జేయుచు

* ఉద్గ్రాహము *

సససగామగమధామధానిరి - నిధమగనిదమగరినరిసని

కొదమతుమ్మెద లొకింత గ్రోలు నూ - గుజడలు తుమ్మెదల
గలుగు దిరిసెపువులు

ధ్రువము

సగగమగరిసానిధనీసామగ - ధామానిధామాగరినీసా

విదలు కలికరం బలరారం దమ - పీసుల కై సేయుచునుంద్రు

ఉద్గ్రాహ ధ్రువ మేలాపకాభోగములు గీతావయవములు. సంగీత బంధములన్నియు యథేష్టగీతనృత్యవాద్యసహితముగా ముగించవలయును. విక్రమోర్వశీయములో నాందీశ్లోకమున కొనర్చిన తెలుఁగుపద్దెము వఖీ

నయించు విధము* తాళధరుఁ డోకమాఱు 'తత్తాధీ' యని శబ్దముచేయు సమకాలము నందే నటి మండలస్థానకమునఁ గరముల రెండింటిం జతురస్రములుగాఁ జేసి 'పలికెద రెవ్వనిఁ బ్రాఁజదువుల కొనల' నని తన తోడిపాటకత్తెలు పాడుచుండగా నా స్వరప్రమాణముగా మొదట 'పలికెద' రను పదము యొక్క యర్థము నుద్వేష్టితకరణపూర్వకముగా ముఖమునం బూర్ధ్వముఖముగాఁ గొంచెము చాపఁబడిన హంసాస్యాఖ్యమగు నుత్తానదక్షిణ హస్తముచే నభినయింపఁదగును. అప్పుడే యెడమ చేయికూడ కటీనాభిచరముగాఁ జేయవలయు 'ఎవ్వని' యనుపదార్థము

మూలము :

> వేదాంతేషు యమాహు రేకపురుషం వ్యాప్య స్థితం రోదసీ
> యస్మిన్నీశ్వర ఇత్యనన్య విషయ శ్శబ్దో యథార్థాక్షరః
> అంతర్యశ్చ ముముక్షుభి ర్నియమిత ప్రాణాదిభి ర్మృగ్యతే
> స స్థాణుః స్థిరభక్తియోగసులభో నిఃశ్రేయసాయాస్తు వః॥
>
> — విక్రమోర్వశీయము

అనువాదము :

తరువోజ ॥ పలికెద రెవ్వనిఁ బ్రాఁజదువుల కొ-
నల మిన్ను మన్ను నిండ నగు నొక్కనిఁ
గలుగ కొండునకు నిక్కముగ నెవ్వాని
యెడఁ జెల్లుచుండెడు నేలిక బిరుదు
నెడద నుసుఱు బిగియించి ముత్తికయి
కడఁగు వారల వెదుకంబడు నెవఁడు
కలిగించు ? బత్తిజోగమునకు సులువు
గాఁ జిక్కునట్టి ముక్కంటి మేల్మిను

నవరసతరంగిణి ; పుట 121

న్యావర్తితకరణ పూర్వకముగాఁ బార్శ్వగతమై యూర్ధ్వముఖ సూచీ
ముఖాఖ్యమైన యెడమచేతిచివరతో నభినయించవలయు. అపుడు
కుడిచేయి కటియందుఁగాని నాభియందుఁగాని యుండవలయును.
'ప్రాఁజదువుల' నను పదార్థ ముద్వేష్టితకరణపూర్వకముగా సవిలాస
ముగా నధోముఖమైన పరాఙ్ముఖాఖ్య నికుంచితకరములతో నభి
నయించునది. అభినయమంతటం దృష్టిహస్తానుగతముగఁ జేయవల
యును. 'కొనల' నను పదార్థము నూర్ధ్వ ముఖముగాఁ బార్శ్వగత
మగు సూచీముఖాఖ్య వామకరాగ్రతలమున నభినయించునది. 'మిన్ను
మన్ను నిండ' యనుపదార్థ ముదేష్టిత పూర్వకముగా నూర్ధ్వముఖ
ముగా నూర్ధ్వగతోత్తాన పతాకాఖ్య దక్షిణహస్తముతో నాకసముం
జూపి యధోముఖమై యధోగతమైన యా హస్తముచేతనే భూమిం
గన్పర్చవలయును. 'అగు' నను పదార్థము న్యావర్తితకరణ పూర్వక
ముగాఁ బార్శ్వగతమై యధోముఖమైన శిఖరాఖ్య వామకరమునఁ
దనకు సమ్ముఖతలముగా నభినయించవలయును. 'ఒక్కనిగ' నను
పదార్థముం దానేకభ్రమరికంజేసి క్రమముగా నావేష్టితోద్వేష్టిత
పూర్వకములుగా నగ్రగతమైన యూర్ధ్వముఖమైన సూచీముఖాఖ్య
దక్షిణకరాగ్రతలముచేత మఱియుఁ బార్శ్వగతమై పరాఙ్ముఖోత్తాన
పతాకాఖ్య దక్షిణహస్తముచేత నభినయించునది. 'కలుగకొండునకు'
ననుపదార్థ ముద్వేష్టితకరణ పూర్వకముగ ముక్తకటక ఖటకాము
ఖాఖ్య వామకరముతో మఱియు నాహస్తముచేతనే మఱల నుద్వేష్టిత
పూర్వకముగాఁ బార్శ్వగతోత్తాన సూచీముఖముతోడన మఱియు
నుద్వేష్టితపూర్వకముగాఁ గొంచెము పార్శ్వగతమైన పరాఙ్ము
ఖోత్తాన చతురదక్షిణహస్తముచే నభినయించునది. 'నిక్కముగఁ
జెల్లు'నను పదార్థ ముద్వేష్టితపూర్వకముగాఁ గొంచెము ముందునకు
వెళ్ళి యధోముఖోత్తానితసందశనాఖ్య దక్షిణహస్తముచేతను మఱియు
నావేష్టితపూర్వకముగా నూర్ధ్వముఖ పార్శ్వగత సందంశనాఖ్యదక్షిణ
కరముచే నభినయించునది. 'ఎవ్వానియెడ' ననుపదార్థము ఎవ్వానియను

పదార్థమునకువలె నభినయించునది. "పలిక"యను పదార్థము ద్వేష్టిత కరణ పూర్వకముగాఁ బార్శ్వగతోర్ధ్వముఖోత్తాన చతుర దక్షిణకర ముచే నాస్యప్రదేశమున నభినయించునది. 'బిరుదు' అనుపదార్థము వ్యావర్తితపూర్వకముగాఁ గర్ణరంధ్రాభిముఖ సూచీముఖాఖ్య వామ కరముచే నభినయించవలయును. 'ఎడఁద' యనుపదార్థము వ్యావర్తిత పూర్వకముగా హృదయనిహితమైనట్టియు సమ్ముఖమైనట్టియుసందంశ నామక దక్షిణకరముచే నభినయించునది. 'ఎవఁడు' అను దానికెవ్వని యను దానివలె నభినయించునది. 'ఉసుఱు' అనుదాని వ్యావర్తిత పూర్వకముగా రెండుమూఁడుసార్లు పతితోత్పతిత సమ్ముఖాగత పార్శ్వముఖస్వసమ్ముఖతల సందంశాఖ్య దక్షిణకరముచే నాసాదేశ మున నభినయించునది. 'బిగియించి' యనుదానికి వ్యావర్తితపూర్వక ముగా హృదయదేశస్థిత సమ్ముఖాగత శిఖరాఖ్యవామకరమున నభి నయించునది. 'ముత్తికై కడఁగు వారల' అనునపుడు వ్యావర్తిత పూర్వకముగా నాభీహృదయ దేశములందు మీఁదుమీఁదుగా నుంచఁబడిన యుత్తాన సందంశద్వయమున నభియించునది. 'వెదుకం బడు' అనుదాని కుద్వేష్టితపూర్వకముగా హృదయ దేశమునందు మెల్లగాఁ ద్రిప్పఁబడినట్టి పరాఙ్ముఖ పార్శ్వతల కర్తరీముఖాఖ్య దక్షిణకరమున నభినయించునది. 'ఎవఁడు' అనునది మునుపటివలె, 'కలిగించు' అనునది పరివర్తితపూర్వకముగాఁ బార్శ్వాంతర గతో త్తానిత పార్శ్వముఖపతాకాఖ్య దక్షిణకరముచే, 'బత్తి' యనునది పరివర్తితపూర్వకముగా హృదయమందుఁ జేతులుమోడ్చి పతాక ద్వయముచే 'జోగమునకు' 'ముత్తికై కడఁగువారల'కు వలె నభియించ వలయుఁ గాని నాభియందెడమచేయి యుత్తానితముగాఁ బతాక రూపముగఁ జేయవలయు, 'సులువుగాఁ జిక్కు' అను అనునప్డు వ్యావ ర్తిత పూర్వకముగా హృదయముఁ గూర్చి సమ్ముఖాగత పార్శ్వాగ తోత్తాన చతురాఖ్య దక్షిణకరముచేత, 'అట్టి' యనునది 'ఎవఁడు'

అనుదానికివలె నెడమచేత 'ముక్కంటి' వ్యావర్తితపూర్వకముగా శిరము
నం దంజలి బంధించి పతాకద్వయముచే 'మేలు' అనునది వ్యావర్తిత
పూర్వకముగా నవలనముగా వ్యావర్తితపూర్వ ముఖోత్తానితారాళద్వ
యముచే 'మీకు' అనునపుడు పరివర్తితపూర్వకముగ నగ్రగమైనట్టియుఁ
బురోముఖమైనట్టియు నుత్తానితమైనట్టియుఁ బతాకాద్వయముచేత
నభినయించునది. ఆవేష్టితోద్వేష్టిత వ్యావర్తితపరివర్తితములని హస్త
కరణములు నాలుగు. వీని లక్షణమును, హంసాస్య సూచీముఖ పరా
ఙ్ముఖ పరాకాశిఖర ఖటకాముఖ సందంశన చతురకర్తరీ ముఖారా
ళాది హస్తభేదలక్షణము నిచట గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయఁబడ లేదు.
యుక్తింబట్టియు సంప్రదాయమునుబట్టియు లోకమునుబట్టియు నభి
నయించందగినది. లోకములో సాధారణముగా నేస్గతోండమున కెట్ల
భినయించెదరో యదే తీరున లోకవృత్తానుసారముగ నభినయించ
వలయు. నాట్యప్రయోగమునకు లోకమే ప్రమాణము. సాధారణ
ముగా మాటాడునపుడుగాని, పాడునపుడుగాని, గొప్పయాలోచనము
సేయునపుడు గాని జనులు నానావిధముగాఁ గన్బొమలు కన్నులు
ముక్కు నోరు నాల్క పెదవులు మూఁతి దౌడలు కనురెప్పలు
మెడ బొమ్మ భుజములు మోచేతులు చేతులు చేతివ్రేళ్ళు అడు
గులు మొదలగు నవయవము లాడించుట స్వభావము సుశారీర దేహ
సౌష్ఠవములు కలవా రాడినదాట, పాడనదిపాట. ఈరెండుగుణములు
లేనివారెంత శాస్త్రీయముగఁ బాడనీ యాడనీ జనరంజన మంతగాఁ
గానేరదు. కాని సంప్రదాయానుసారముగ నున్నచో సుశారీరసౌష్ఠవ
ములు లేకున్నం బండితైకవేద్యము కాకమానదు. 'రమ్మ' అను
రెండక్షరము లుచ్చరించుచు నఱచేయి క్రిందువైపుగా బొటన
వ్రేలుతక్కఁ దక్కిన వ్రేళ్ళు తనకభిముఖముగాఁ బ్రసరింపజేయుట
సంప్రదాయముగాని యానాల్గుఁ బైకెత్తి యుండ తన కభిముఖముగు
నట్లు కుడియెడములఁ కాడించినచో లోకరీతిచే రావద్దను నర్థమిచ్చుఁ
గనుకఁ బిల్వఁబడినవాఁడు 'ర'మ్మను మాటనుబట్టి రాఁగలఁడా? లేక

వద్దను నర్థమిచ్చు కరతలాభినయముఁబట్టి మానఁగలఁడా? కావున జనుఁడు లోకసంప్రదాయాభినయము ననుసరించకతీరదు. తన యభిప్రాయము న్వెల్లడించుటకై లోకుల ననుసరించి చతుర్విధాభినయ మొనర్చవలయును. అట్లు చేయనియెడల నపాయ సూచనమందుఁ బొగ బండి కెఱ్ఱజెండాకుమాఱు తెల్లజెండా చూపిన చందమున వైపరీత్య మగును. సంప్రదాయమునకు వ్యతిరేకముగా గ్రంథరచనముఁగాని, యుచ్చారణముఁగాని, యాచారములుగాని మార్చినచో హాని కలుగుఁగాని లాభముకానేరదు.

సంప్రదాయము :

బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్రజాతు లిదివఱకు సంప్రదాయ సిద్ధముగా భరతఖండమున నాల్గుజాతు లున్నవి. వానిలో నెన్నియో భేదములు కలవు. బ్రాహ్మణజాతి పదివిధము లం, దవాంతర శాఖా భేదము లెన్నియో కల వాతీరుగానే తక్కిన జాతులుకూడ నానావిధములుగ దేశాచార భేదములఁ బట్టి విభజింపఁబడినవి. ఇపుడు సంప్రదాయసిద్ధ మతాచారములకు విరుద్ధముగాఁ బొడమిన బ్రహ్మసమాజార్యసమాజములచేత నిదివఱకే యెన్నియో కులములుగ నేర్పడి యైకమత్యముం దొఱఁగి హానిం బొందుచున్న భారతీయజనమునందు మఱింత వైషమ్యము చేటుకలుగుటతప్ప లాభ మేమివచ్చెను. శిష్టాచారానుసారులగు ద్విజులయందును శూద్రులలోఁ గొన్ని తెగలయందును ప్రౌఢవితంతువివాహముల నేర్పర్చుచున్న సంఘసంస్కార పరాయణుల యవివేకముచే నేర్పర్చబడిన ప్రౌఢవితంతుజాతి సంప్రదాయ సిద్ధ జాతులకు వేఱై భారతీయులలో మఱింత హానికిం గారణ మగుచున్నది. శాస్త్రముకన్న సంప్రదాయము బలీయము. 'శిష్టాచార సంప్రదాయముతో మాకుఁ బనిలేదు. వేదములొప్పుకొన్న యాచారములు సంప్రదాయ విరుద్ధము లైనప్పటికి ప్రకృతకాలానుసారముగ నవలంబించెద' మని వేదబాహుల్యము తెలిసీతెలియ కిప్పటి సంఘ సంస్కరణపరాయణులు కొఱమాలిన మార్పులఁ దాము చెడి యొరు

లం జెఱుపఁజూచుచున్నారు. వీరలోనర్చు చెఱుపు నదులు సముద్ర
మునఁ గలుపు లెఱ్ఱరంగు చెత్తలవలె లోఁతు ముట్టనేరక వెలితి
యొడ్డున మాత్ర మగపడుచుండును. గరిసెడు ధాన్యములో నొకటి
రెండు తప్పకాయలున్న లోటేమి? వెనుకటి ఋషులు ప్రౌఢవితం
తువులకుఁ బెండ్లి మాన్పించుటకుఁ గారణ మందువలనఁ గొనసాగు
చున్న శిష్టాచారము. అందుకు విరుద్ధముగ నడిచి ములుదీసి కొయ్య
గొట్టుకొన్న ట్లీడుములందు నవనాగరకుల దుఃస్థితి కనిపెట్టినకొలది తేట
తెల్లమగును. పురుషులకన్న స్త్రీలకుఁ-తిండి రెండురెట్లు, ఊహ నాల్గు
రెట్లు, సాహస మాఱురెట్లు, కామ మెన్మిదిరెట్లు, స్త్రీల నమ్మరాదు.
స్త్రీ స్వాతంత్ర్యమునకుఁ దగదను భారతీయవాక్యములు, మగువల
కుండును మాయమర్మము లను షేక్స్పియరుని వాక్యము, 'సాలా
వృకాని స్త్రీసఖ్యాని' యను శ్రుతియుం దార్కాణముగ నిపుడు
స్త్రీలకు రాజసభలో నధికారమిచ్చుటకు జంకు నాంగ్లదేశీయ పురు
షులే సాక్షి. సంస్కృతగర్భయగు వితంతువునకు మళ్ళీ పెండ్లి సేయ
కుంటచేఁ గలుగు మేళ్ళాపెకుఁ బ్రసూతిగండముం దప్పించుట - పర
మార్థ సంపాదనమున కడ్డుదగులు సంసారభారముఁ దొలగించుట -
స్వార్థపరత లేని యామెచేఁ బుణ్యకార్యములఁ జేయించి యాపెం
దరింపఁజేయుట - యాపె మఱి సంతానము కనదు కనుక నున్నవార
లకు సమృద్ధిగా నాహారాది సుఖలాభమును మఱియు నీజన్మములో
ననుభవించు సుఖదుఃఖములకుఁ గారణము పూర్వ జన్మకృత పుణ్య
పాపములనియు, విధినియోగము దాటరాదనియు, జన్మమెత్తినఫలము
పరమార్థసంపాదనమే యనియు, నిద్రాహారములు మాత్రమే బ్రతు
కున కవసరము లనియు, నిషిద్ధరతి సౌఖ్యము దుష్టవ్యసనమనియు, నొక
నిం గవఁగూడిన తనదేహము వాని పరోక్షమున నింకొకని కర్పించుట
నీతి కాదనియు, నింకొక జన్మమందు వేదశాస్త్రసమ్మతమున గతించిన
తనపెనిమిటినిం గూడవచ్చు ననియుఁ, గామసౌఖ్యము వదలలేనిచో
భర్తలు గతించినకొలఁదిఁ బెండ్లికి వ్యవస్థయుండ దనియు, మఱియొక
జన్మమున నైనం బెనిమిటిం గలియు నాసతో క్షణభంగురమైన

యావనకష్టము నలక్ష్యపెట్టవచ్చు, నవియు, నెల్లవిధముల న్శిష్టాచారానుసరణమే మిగుల శ్రేయ మనియుం దెలిసిన యాస్తికబుద్ధిగల కుటుంబములయందలి సుశిక్షితలగు స్త్రీలు దుర్భరభర్తవియోగంబు నతికష్టంబున సహించుకొనియైన గర్భాధాన సంస్కారానంతరమున మఱల మార్మనువున కాసింపకున్నారు. శరీరమునకుఁ గలిగిన రోగము మందుచేఁ గుదుర్చుకొని సుఖించునట్లు భర్తృవియోగ దుఃఖము మార్మనువునఁ బోఁగొట్టుకొనరాదా యన నిశ్చయముగ మార్మనువు పెనిమిటి తనజీవితమువఱకుం బ్రతుకునని మార్మనువాడిన దాని కెట్లు తెలియును? భర్తలు గతించినకొలఁది యెందఱం బెండ్లాడి బెత్తమ్మ కాఁగలదు? కోర్కెకు హద్దుగలదా? చెల్లఁగలిగిన యెన్ని విధముల కోర్కెలు ప్రతిక్షణ ముదయించినప్పటికి మర్యాదాభంగ మగుననియు, లేనికష్టములు తగిలించుకొనవలసి వచ్చుననియు, వివేకులు లో నడంచుకొనుచుండ లేదా? కులాగత సంప్రదాయానుసారముగ రాజ్యమున కర్హుఁడు పెద్దకొడు కగుచుండగాఁ దక్కిన పుత్రులు తమ కాభాగ్య మబ్బ లేదని చేతులు పిసుకుకొనుచున్నారు, వారిదుఃఖము కుటుంబసహితముగఁ దమ యన్నల యుపాయముల వెదకి కడతేర్చినఁ దీరదా? రాజుకొడుకే రాజు కానేల? యింకొకఁడు సింహాసమునఁ గూర్చుండనొల్లడా? కుడుచుటకుం గట్టుకొనుటకు న్లేక బాధపడు పేదలకు భాగ్యవంతు లేల తమయాస్తి పంచియీరో! తమకన్న సౌందర్యబలచాతుర్యములుగల స్త్రీపురుషుల నాలుమగళ్ళన్యోన్యమేల యనుభవించనొల్లరో! ఇంతకు న్శిష్టాచారము దైవనియోగముం దప్పింపఁ బూనుకొన్న సంఘసంస్కార పరాయణుల ప్రయత్నము తీతువు రాయబారమువలె వ్యర్థము. మఱియు నపహాసాస్పదము. కనుక చతుర్విధాభినయము న్సంప్రదాయానుసారముగ జేయవలయు.

ఆధునికయుగము – అస్మద్భాషాస్థితి :

ఎద్దు లేచినది, పేడవైచినది, తుప్ప తలదాసి చీపురుకట్టతో దొడ్డి బాగుచేయుచున్నది. ముదుసలివారు పల్దోముకొంచున్నారు. ఫిరం

గులు పేలుచున్నవి, కాకు లఱచుచున్నవి, బడిపిల్లలు చలికూడు మెక్కుచున్నారు— అని యీ విధముగ స్వభావవర్ణనము చేయుటయే కవితన్ముఖ్య మనువారును-'నాకు పాటలూ ఆటలూ అంటే తలనొప్పి, చూసేరూ, భోగంమేళము చూడకూడ దన్న వాళ్ళలో నేనొఖణ్ణిగా, విధిలేక వచ్చింది రాజుగారి బలవంతంపై దిక్కుమాల్ని నౌఖరీ గాని గుల్బిజానీచేత టౌను క్లబ్బు రీడింగురూములో పాడించి దాని కైదు వందలు చందా వేయించి తక్షణం జమచేయించి, "యస్ దేరీజ్ నో అదర్గో" యిచ్చే సర్కి నా అవస్థ అట్టివ్వక తీరిందికాదు, సాయెబూ! బండికట్టు. నీకు బుద్ధుందా చెప్పేకానూ స్టుపిడ్ పో రేల్టేసనుక్కు వెళ్ళి వీరేశలింగం పంతులుగారు వస్తారు, వార్నితీస్కురా. ఏం పాటలు! ఆడవాళ్ళంటే కొంత వినవచ్చు కాని సంగీతపాటకులంటే నాకొళ్ళుమంట. వాళ్ళ వికారాలు వాళ్ళ రుంజుకోవటాలు ఎడ్యుకేషకా? వాళ్ళకు స్టేటస్లేదు. ఇంగ్లీషు ఎడ్యుకేషను లేనివాఁడికి సివిల్జేష నేముంటుందండీ? సంగీతం అంటె నాకసయ్యంగాని మా అమ్మాయిలకు కుమారసంభవం చెప్పిస్తూన్నాను. డెబ్బయియేళ్ళ శాస్త్రుల్లుగారు బాగాచెప్తాడు. అబ్బా! చూశారా, గ్రామ్యం ఎందుకు రాయకూడదు? నల్గురికి తెల్యాలా? ఐటెల్యూ మిస్టర్, గణాలు ప్రాసలు వీటికై వ్యర్థపదాలు దోపి మీనిం గ్పాడుచేస్తూవున్నారు. దీని తస్సావలవా, ఆ ఏంవి చేయాలండీ? ఆర్బతునాటు కంపెనీలో పోయినాయండీ పన్నెండువేల రూపాయీలకు పైగా. గాడ్సువిల్! గ్రామ్యభాషతో అనగా మనవంటి కొంచెము సివిలైజుమె న్మాట్లాడే భాషతో కావ్యాలు వ్రాస్తే ఫెల్లో ఆఫ్ యూన్వర్సిటీనిగా వర్నాక్యులర్ బ్రాంచికి ఆ పుస్తకాలు స్కూళ్ళకు పెట్టించుటకు ట్రై చేస్తాను. ఆ సబ్జక్టుమీది. ప్రౌఢరజస్వలానంతర వివాహసబ్జక్టు మహా మహోపాధ్యాయులగారిది. డూ యువర్బెస్టు, ఓ థేంక్యూ' ఇట్లు తగుమనుష్యు లాడుకొను భాషం గ్రంథములు వ్రాయవచ్చు ననియు

నాంగ్లేయభాషాపాండిత్యము కొంతఁ గలిగియున్న మాత్రమున గీర్వాణాంధ్రభాషలుగూడఁ గూలంకషముగఁ దెలిసినట్లు వేషములువేసి, తమకు పాండిత్యముం బజీతుసేయు బజారుపత్రికల నీథిఁబెట్టుచు సభల సిగ్గఱి సొఱకాయలు తెగనఱుకు నాంధ్రులును - మఱియుఁ బుస్తకములఁబట్టి కొన్ని తెలుఁగుమాటలు వల్లించుకొని తెలుఁగన్న నేమో తెలియని యాంగ్లేయులవద్ద నాంధ్రభాషాపండితులమని నటించుచు నాంధ్రభాషా పరీక్షకులైన యఱవలునుం - తెనుంగుబాసయుసుఱు పోసికొనుచున్నారు. శాకుంతలనాటకము విద్యార్థులకుఁ బాఠముచెప్పఁగల గైర్వాణపండితునకు నెలకుఁ బదైదురూప్యములు మాత్రమే వేతనముగాని హేమ్లెట్టు పాఠముచెప్పు నాంగ్లేయభాషాపండితున కైదువందలు రూప్యములు నెలకు వేతనముకదా! ఆంగ్లేయభాష రాజభాష యగుట చేతఁగదా యంతజీత మీయఁబడుచున్నది. కేవల గీర్వాణాంధ్రభాషాపండితుల నిప్పటి చెడుకాలములో నెవరు చూచెదరు? వేదశాస్త్రములు సంగీతసాహిత్యరసజ్ఞతయు నడుగంటినవి. మానవ ధర్మశాస్త్రము సంస్కృతమునఁ జదివికొన్నవానికి దమ్మిడియైన రాబడిలేదుకాని యదే యాంగ్లేయభాషలోఁ జదివికొని పరీక్షలో నెగ్గినవాఁడు న్యాయాధికారియెద్ద వాదించుట కర్హతకల్గి నెలకు వేలకొలఁది సంపాదించుచున్నాడు. కావుననే కొంపగోడి యమ్ముకొనియైన నాంగ్లభాష భారతీయులు నేర్చుకొనుచుఁ దమ భాషల నిరసించుచున్నారు. తుద కాంగ్లేయభాషలో భగవద్గీతలఁ గూర్చి యుపన్యాస మిడు నేనిబెసంటమ్మగారి పాదములఁ బట్టుచు సంస్కృతమున భగవద్గీతలు బోధించు నాచార్యులంగూడ సరకుసేయకున్నారు. భరతవర్ష పరిపాలకులు భరతవర్షమునందు భారతీయ భాషలనే యుపయోగించి పాలించునెడ భారతీయభాష లన్నియు సమున్నతదశ నందుఁగదా!

కళలు – కవిత్వము :

సంగీతవిద్వాంసులమని బయలుదేఱినవారిలో నూటికిఁ దొంబది తొంబండ్రకుఁ బైగా శ్రుతిలయజ్ఞానములు స్ఫుటముగా నుండబోవు. కవిత్వము స్సంగీతము స్సహజముగాఁ బుట్టవలయుఁగాని శక్తిహీను లెంత నేర్చుకొని యంటించుకొన్నను లాభము లేదు. వేనవేలు భాషా పరీక్షయందు నెఱవేరినవారు కలరు గాని సొగసుగా గద్యపద్య ప్రబంధముల స్స్వతంత్రముగఁ గల్పించి కవితాప్రతిభఁ జూపఁగల కవీశ్వరు లొకరిద్దరైన దేశమంతటం దేలుట కష్టము. కూనిదీర్ఘ రములు దీసి గద్యపద్యములు చదువువారు లక్షలకొలందిగలరు. కాని శారీరసౌష్ఠవయుతులై సభలం దౌర్యత్రికమున వేలకొలంది పండిత పామరుల రంజింపఁజేయువా రొకరిద్దరు జగమున నుంట కడునరుదు. లోకములో సార్వలౌకికులు నాఁబరఁగు కవులు షేక్స్పియర్కాళి దాసులే కదా! కవీశ్వరుల కవితాప్రతిభ వారిగ్రంథములు వెల్ల డించును. మఱియు నొకభాషలోని గ్రంథ మింకొక భాష లోని కర్థము పోనీ కించుమించుగ మార్చవచ్చుఁగాన సకలదేశముల జనులకు భూత వర్తమానకాలములం బరఁగు కవీశ్వరుల శక్తి లోకమంతట దెలియఁ బడుఁగాని యొకని తౌర్యత్రికచాతుర్య మింకొకనికిఁ బరోక్షమున నొక్కమొగిఁ దెల్పఁజాలు యంత్రములిదివఱకును లేవుకదా! ఈశ్వ రానుగ్రహమున నిఁక గనుఁగొనఁబడినప్పటికి నట్టి యంత్రము లభిం పకముందున్న సంగీతపండితులు పెక్కండ్రు జగద్విశ్రాంతకీర్తిఁ బడ యనేరరుకదా! షేక్స్పియర్కాళిదాసుల కావ్యములకన్న సొగసైన కావ్యము లెన్ని వ్రాఁత లోకులకుఁ దెలియని కాలమున ఖిలములై పోయెనో దేవుని కెఱుక! వాచికాభినయరూపమగు కావ్యమునకు గీతవాద్యములకన్నను మఱియు నాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయముల కన్నను గౌరవమంతగా వచ్చుటకుఁ గారణము స్వరసందర్భముం జతు ర్విధవాద్యము న్మఱియు నృత్యముం గ్రమముగ గాయకుని శారీర సంపదయు, న్వాదకుని కరగుణము, న్నటుని నృత్యవిశేషము, న్వెండియు నా మువ్వురి విద్యావైశద్యము సభకుఁ గన్పఱ్చుఁగాని కావ్యము సకలజగము నద్దమువలెఁ జూపుటయేగాక మానవులకు

వివిధావస్థలయందుఁ దలంపు లెట్లుండునో వానింగూడ బయల్పెట్టును. సర్వరూపము లాకర్షించుటకు రూపగ్రాహియంత్రమును, సకల ధ్వనుల నాకర్షించుటకు శబ్దగ్రాహియంత్రమునుం గలవుగాని నానావస్థలయందు బయల్పడని మనుష్యుల తలంపులంగూడఁ దెలుపుటకుఁ గావ్యముకన్న వేఱు యంత్ర మిదివఱకు లేదికనుండఁబోదు. కవితాశక్తింగదా జగమున నెల్లకృత్యములు ప్రబలుచున్నది! కవిత్వము ప్రత్యక్షముం దెలుపుటయేగాక పరోక్షముంగూడ బయటపెట్టుం గావుననే "కోవేత్తి కవితాతత్త్వం శివో జానాతి వా నవా" యని కాళిదాసుఁడును, "నతచ్ఛాస్త్రం నసావిద్యా నతచ్ఛిల్పం నసాకలా నాసౌ యోగో నతత్కర్మ నాట్యేస్మిన్నవీక్షతే" — యని భరతమునియు వక్కాణించిరి. కవిత్వమనఁగాఁ గావ్యముఁ బన్ను నూహ. కవిత్వము సహజ కృత్రిమము లని రెండు విధములు. పాంచభౌతికక్రియలు కల్పించునది సహజము. ఘటపటాది లౌకికకృత్యము లొనర్చునది కృత్రిమము. కావునలోకమునఁ గల్గు సకలక్రియలును దైవికమానుష సంకల్పవశముననే కలుగుచున్నవి. షేక్స్పియర్కాళిదాసు లంత కష్టపడి యాఁకలి నిదురలైన మఱచి సమస్తైహికభోగముల మానుకొని రాత్రింబవళ్ళేకదీక్షతోఁ గావ్యము లెందుకు వ్రాసినారు? కీర్తికొఱకా? ఎవఁడైనఁ జెల్లిపోయినవెనుక వానిం బైవారు దూషింతురో లేక భూషింతురో కనిపెట్టలేఁడుకదా! ధనమునకా? ఎంతో సుళువుగా మఱి కొన్ని పనులవల్ల ధనము కావలసినంత లభించుఁగదా! భోగమునకా! లోకజ్ఞానమే లేక తనువు మఱచి తదేకధ్యానముతోఁ గోరిన పదమొకటి తోఁచనపుడు కొంపపోయినట్లు విచారించుచు, నొక సందర్భము కుదుర్చుకొనుట కెంతయో గింజుకొని తన్నుకొనుచు, నెంచుకొన్న శబ్దము స్ఫురించినపుడు రాజ్యముదొరికినట్లు సంతసిల్లుచు సంతత మెద్దియో యాలోచనమున మున్గియున్నవాఁడు స్రక్చందనవనితాది భోగము లనుభవించుటెట్లు? మోక్షమునకా! శకుంతల పిఱుందల, న్హేమ్లెటు వెఱ్ఱియందుం దగులుకొన్నవారికి నిర్విషయము మనస్సెట్లుకుదురును? పరోపకారమునకా? శాకుంతలము న్హేమ్లెట్టుం జదువకున్న ప్రాణుల కాఁకలి తీఱదా లేక నిదురపట్టదా? నీతిఁ

దెల్పుటకా? మంచిచెడ్డలు బాగుగఁ బరిశీలింపక షా త్తురహాస్యముగాఁ జేయరా, దెదుటివారల మనసు కనిపెట్టకచేసిన పొందు దుష్యంతు నేకాంతముగఁ గలసిన శకుంతలకువలె వికటించును; మఱియుఁ బరునిఁ జంపి వాని సొత్తాక్రమించుకొనరా, దట్లొనర్చిన వాడు హేమ్లెట్టు పినతండ్రివలెఁ బొలియింపఁబడునని - శాకుంతలమందు, హేమ్లెట్టు నందుఁ దెలుపఁబడిన యీ రెండునీతుల శ్లోకములో నెఱుఁగని వారె వరు? క్రొత్తవాని నమ్ముకొని వాని ప్రహస్యముగఁ బెండ్లాడి వాని వెంబడిఁ బోవ కా మర్మ మెవ్వరికైనం దెలియనీక మిండతవలె నీడు వచ్చిన కన్యక యెవర్తె యుండును? మఱియుఁ దానన్యాయముగ నొరుని గొట్టినం దనపైఁ బరులు పగపట్టెదరని పిచ్చివానికిఁ దక్క నితరులకుఁ దెలియదా? లోకులందఱికిం దేఁటతెల్లమగు నిట్టి నీతులకై కొండం ద్రవ్వి యెలుకం బట్టినట్లు కవీశ్వరులు వృథాప్రయాసమున నంతలేసి గ్రంథముల రచింపనేల? సమస్త జగత్కారణమగు శక్తి యెద్దియో వాగ్గేయకారాది కవిరూపమున నూహించుచు వ్రాయుచుం బాడుచు నాడుచు వాయించుచు సకలకర్మముల నాచరించుచు, వేయేల, సర్వ జగద్రూపమై సత్త్వరజస్తమో గుణములం దనలోఁ దా నాటాడు కొనుచుండును. అందులకే కారణ మూహింప మానవుల కలవి కాదు.

నరుల ఊహాపోహములు :

జ్యోతిష్కులు గురుశుక్రయోగంబున నిట్టి వింతలు లోకంబున జరుగవచ్చుననియు - డెబ్బది పదునొకండు కోట్ల నలువది పన్నెండు లక్షల, తొంబది పదుమూఁడు వేల, రెండునూఱ్ఱెనిక యోజనముల దూరమున భూగోళమునుండి శుక్రమండల మున్నదనియు -నందులోఁ గాల్వ లగపడుచున్నట్లున్నవి కనుక తప్పక మనుష్యులు నుందురేమో యనియుం-గోఁతలు గోయు గణితశాస్త్రజ్ఞులు భూమి యైదువేల మైళ్ళు చిల్లర యించుమించు దళసరిగనున్న దా నడుమ నగ్గినీరున్నది నామాట నమ్మఁబోవనిచో నచటికిఁ బోయిచూడుఁడు మీకే బోధ పడుననియు - చరిత్రకారులు పోల్చిచూడఁగా నాంధ్రాంగ్లేయ శబ్ద ములు ప్రథమాక్షర సంబంధముఁబట్టియు నుభయభాషలలో నీటు, ఈను శబ్దములు సమానరూపార్థముల నుంట చేతను, మఱియు అబ్బ,

ఆము శబ్దముల సమాన రూపార్థములం బట్టి మఱికొన్ని కారణముల వల్ల నాంధ్రాంగ్లేయులుగాని యాంధ్ర తురుష్కులుగాని శాలివాహన శకమునకు ముందు మూఁడులక్షల మాసముల పన్నెండు దినములు దాదాపుగా బహుశా ఒక్క కులములోనివారై హిమాలయము డెప్పె నడిమిలో నుండియుండవచ్చు ననియు - పరిణామవాదులు వానర నరశబ్దముల సంత్యాక్షరములు సమానము లగుటచేతను మఱియు నుభయజాతుల చేష్ట లించుమించు నొక్కలాగుంటచేతను వానరజాతినుండి నరజాతి రూఢిగఁ బుట్టియుండవచ్చు ననియు- నిట్లు వివిధ శాస్త్రజ్ఞులు జాత్యంధు లేనుగుం బోల్చిన ట్లూహించుచుం దురు. దైవమాయననుమానమున నెఱుంగ నేరితరము? మిడతంభొట్లు శకునమువలెఁ గొందఱి యూహాలు గుఱికిబెత్తె డగుచుండును. మొత్తముపై మానవులు తెలిసీతెలియనివా రనుట కే సందియములేదు.

మహాకవుల సందేశము :

మఱియు మదాతిశయంబున లేని వస్తువులు నిజముగఁ గాన్పించునట్లు నజ్ఞానదశయందు స్వప్నావస్థయందుఁబోలి తనకంటె నన్య మెఱుంగని నిత్యముక్త శుద్ధబుద్ధస్వరూపుఁడగు జీవున కాత్మరూపకమగు జగత్తు తోఁచుచుండును. కాని వైరాగ్యము లేక ప్రజ్ఞానదశయందు మదముడిగినపిదప నృఱియు నిదురమేల్కొన్న పిమ్మట న్వికారము లగపడన ట్లీలోకవిచిత్రము కాన్పించకుండును. సచ్చిదానందస్వరూపుఁ డగు పరమాత్ముఁ డొకఁడె మిగులుననుచుఁగాని, మఱియు సముద్రపు టొడ్డునఁ బలుతెఱంగుల నిసుక గాలిచే రూపించుతీరున మనుష్యులు పరవశులై దైవవశంబున వివిధస్థితుల మారుచున్నా రనుచుఁగాని, 'కర్తా భోక్తా జనార్దన' యనుచుఁగాని, యాప్తవాక్యము తెలిసికొనువారు సంసారదుఃఖము నంటరను వేదాంతముం గాళీదాసకృతుల బోధించుచున్నది. షేక్స్పియరుని కృతులవలన సంసారము 'దుఃఖభూయిష్ఠము' మానవులది యనుభవించకతీఱదు, పాపాచరణమున నిత్యనరకముం బుణ్యమున నిత్యానంద పదవియుం జీవులకుఁ బరమాత్మునిచే నొసంగఁబడునని బోధపడుచున్నది.

సత్కావ్యలక్షణము :

కావ్య మన నేమో యనేకు లనేకవిధములం బ్రాచీనాలంకారికులు తెల్పిరి. అం దిష్టార్థోపేత మగు పదావలి కావ్య మను దండి వచనమే మేలు. ఏమనఁ బ్రతిశబ్దమున కెద్దియో యర్థము లేకపోలే దా యర్థబోధమున నెద్దియో రస ముప్పతిలకమానదు. గుణదోషాలంకారములు వివక్షామూలములు. ఒకప్పుడు గుణము దోషముగను, దోషము గుణముగను, నలంకారము హేయముగను మాఱెడును. అన్న మజీర్ణమున విషమగు, విష మొకప్పుడు పథ్యమగు. శవాలంకార మసహ్యమగును. మనసున కింపగు శబ్దార్థములు కావ్య మనఁదగును. భరతముని చెప్పిన విభావానుభావ వ్యభిచారి సంయోగమునఁ గల్గు తొమ్మిదిరసములలో నుత్తమజనులం గాన్పించు వీరశాంతకరుణలు సత్త్వగుణప్రధానములు. మఱియు నధమజనులందోఁచు రౌద్రబీభత్స భయానకములు తమోగుణప్రధానములు. ప్రతి వస్తువునం దెద్దియో రసము ప్రధానముగను మఱియుఁ దక్కిన రసము లప్రధానముగ నుండకతీఱదు. చక్కెరయందు మధురరసము ముఖ్యముగఁ దోఁచు, నుప్పు మొదలగు చవు లడంగియుండును. జనుల కేశబ్దార్థసమూహము వలన మనసుల కుల్లాసము కలిగి సత్కార్యాచరణమున కుత్సాహముపుట్టునో యట్టిది సత్కావ్యము. జనులకు భయశోకజుగుప్సాక్రోధములం బుట్టించి దుర్మార్గమునకుఁ బురికొల్పునది యసత్కావ్యము. మద్యమాంసాశనులై పరదారధనమ్ము లపహరించుచు మోసంబున యథేష్టంబుగఁ జరించు దుర్మార్గుల సుఖస్థితి వర్ణించుట లోకులం దుర్మార్గమునకు రేఁపకమానదు. లక్షణవిహీనముగ యథేష్టముగ వ్రాయఁబడిన పుస్తకములు కళాశాలలం బాలురకు మప్పుట. వేశ్యాకన్యల నిల్లాండ్రఁగా నుంచుకొనుట. ఇల్లాండ్రు యథేచ్ఛ న్సంచరించునప్డు చూచీ చూడనట్లు నోరెత్తకుండుట, వర్ణనియమము మాని యన్నిజాతులు కలసి తినుచుం బరస్పరవివాహము లాచరించుకొనుటయే యవశ్యకర్తవ్యమనుట, స్త్రీపురుషులు పెండ్లి మాని వావివరుసలు లేక యథేష్టవిహారము సల్పినచో నెన్నియో దుఃఖములు తొలఁగి జనులు బాగుపడెదరనియు యుపన్యసించుట, పరలోకము లేదని రూఢిగనమ్మి

సుఖపడుటకొఁ అకెట్టి దుష్కార్యమైనఁ జేయుట, తాఁజెడుటయే కాక పరులంగూడఁ జెఱుపఁబూనుట, ధనార్జనముకై యెట్టి నీచకార్యము లైన నొనర్చుట, పూర్వాచారముల నెక్కిరించుట, కల్లుద్రావుట, మాంసము తినుటయు, నిప్పటి నవనాగరకులలో బుట్టుచున్న తెవుళ్లు. స్వదేశోద్ధారణమునకై పాటుపడుచున్నట్టు కన్పట్టుచుఁ దగు మను ష్యులవలెఁ బైకిఁ గాన్పించుచుఁ, బ్రభుసన్మానము వడయుటకై తోటివారి నెంతో హింసించుచుఁ, దాఁబట్టిన కుందేటికి మూఁడే కాళ్ళని మొండివాద మొనరించుచుం, బ్రాచీనమతము నిరసించుచుఁ, బాశ్చాత్త్యాచారముల నర్పించుచు, నాగరకాగ్రణ్యులమని విఱ్ఱవీఁగు చు మానమర్యాదలులేక గేదెపెయ్యయు నాఁబెయ్యయుఁగాక దిక్కు మాలిన పెయ్యయై నవీన భారతీయజనము కలివశంబున నవశంబై యుభయలోకభ్రష్ట మగుచున్నది. ఇపుడు భారతీయ ప్రజయం దే రసముఁ గాన్పించుట లేదుగాని నీరసము మాత్రమగపడుచున్నది. తన లోని కోర్కె పరులకుఁ దెల్పుటకుఁ జతుర్విధాభినయంబు లుప యోగింపఁబడుచున్నవికదా ! అవి సమయోచితములై సరసములుగా నుండవలయును. ఇజ్జగన్నాట్యరంగమున మానవులు యథోచితముగ నటించనియెడ వైపరీత్యమున రసాభాముఁగ నగుబాసటుం బ్రజాపీడయు నగును. జనులందు మహారాజు బట్టమెడఁకుజుట్టికొని దీనదృష్టితోఁ జేతులు జోడించి సాష్టాంగపడి 'క్షౌరము చేయుటకు విచ్చేయఁ బ్రార్థించెద'నని మంగలిం బిలుచుట, కాల్వలూడ్చు చచ్చుడివాఁ డాకస్మికముగా శిఖాయజ్ఞోపవీతముల ధరించి స్నానమొనరించి శ్రోత్రియవేషముతో 'శ్రాద్ధ మొనరించెద, బ్రాహ్మణార్థమునకై రం'డని వైదికులం బిల్చుటయు, డెబ్బదేండ్లవాఁడు పిన్నవయసు వానివలె నెనిమిదేండ్ల కన్నెకుఁ బుస్తెకట్టుటయు,బోడ తెంపి తలపెంచు కొని పసుపుబొట్టు కాటుక లుంచుకొని కాళ్ళపారాణితో ముత్తైదులం

బిల్వనేఁగుట, బ్రాహ్మణుఁడు సేవకావృత్తిఁ జేయుట, కుక్క నందల మున నిడి యూరేఁగించుట, న్యాయాధికారి లంచగొండి యగుట, నూత్న యౌవనసన్నిపాతుఁడు ధర్మాధికారి యగుట, ప్రభువు విద్యా హీనుఁ డౌట, కూటికై వేదాంతము చెప్పుట, బండబూతు ప్రహసన

లం బ్రచురించుట, తద్దినము మ్లేచ్ఛభాషతో జరుపుట, బాలుఁ డుపన్య సించుట, క్షత్రియుఁడు ముష్టెత్తుకొనుట, యవిద్వాంసుఁడు సభాధ్యక్షుఁ డౌట, మగనాలు లంజవేసమున నగపడుట మొదలగు సంప్రదాయ విరుద్ధవేషము లూనరాదు. శృంగారమున విధ్యుక్తముగాఁ బెండ్లాడిన యాపెతోఁ విహరించుటయు, హాస్యమున-సూనృతవ్రతుఁ డన్యులచేఁ గల్లబోతని యపహసింపబడునెడ మందస్మితము చేయుటయు, వీరమున సాధుసంరక్షణకై ధర్మయుద్ధమున నసుఱుఁ గోల్పోవుటయుఁ, గరుణయం - దాపద నున్న సజ్జనులం గాంచి కంట నీరిడుటయు, రౌద్రమున - సజ్జనాపకార మొనర్చు దుర్జనులం గని బొమముడిపాటుఁ గావించుటయు, భయానకమున - దుష్టసంపర్కమునకు వెఱచుటయు, బీభత్సంబున - సజ్జనోపద్రవముఁ గనుఁగొని మూర్ఛిల్లుటయు, శాంతంబున - సప్తవ్యసనముల కోరసిల్లుటయు నుత్తమస్థితులనఁబడు. ఇట్లు నవరసంబు లగపఱ్చు సజ్జనుల నడువడి న్వర్ణించు నిర్దుష్ట శబ్దార్థసమూహము సత్కావ్యంబు నాఁబరఁగు. అట్టి సత్కావ్యంబు లొనర్చువారు సుకవులు. షేక్స్పియరుని కృతులందు 'నీయిష్టానుసార' మను (As you Like It) నాటకమునుఁ 'గోరియొలేనస్సను' (Coriolanus) నాటకమును సత్కావ్యములు. కాళిదాసకృతులందు రఘువంశ, కుమారసంభవ, మేఘసందేశములు సత్కావ్యములు. రఘువంశ, కుమారసంభవ, మేఘసందేశము లొనర్చిన కాళిదాసు వేఱు - నాటకత్రయమును, శృంగారతిలకర్తుసంహారములఁ జేసిన కాళిదాసుఁడు వేఱు - తక్కినవి చేసినవాఁడు వేఱని నాకుఁ దోఁచెడును. మూఁడువేల యేండ్లక్రిందట రఘువంశ, కుమారసంభవ, మేఘసందేశము లొనర్చిన కాళిదాసుఁడు పరమభాగవతుఁడై బమ్మెరపోతనామాత్యునివలె స్వతంత్రుఁడై యుండవచ్చు! ఈతఁడే జగత్ప్రసిద్ధిఁగొన్న కాళిదాసుఁడు. కానిచో నట్టి సత్కావ్యప్రవృత్తి యతనినుండి కానేరదు. నాటకత్రయము శృంగారతిలకర్తుసంహారము

లం జేసిన యతఁడు పదాఱువందల యేండ్లకు ముందుగాఁ గృష్ణదేవ రాయాస్థానకవియగు పెద్దనామాత్యునివలె భోజమహారాజాస్థాన విద్వాంసుఁడై రాజప్రీతికై నాగరశృంగారప్రధాన కావ్యంబు లొనర్చెననవచ్చును. మిగిలినవాఁ డెవఁడో వేయేండ్లక్రిందఁట గొండ రాజుల యొద్ద బండబూతులాడు మొండిపండితుండు కావచ్చును. కాళిదాసుని పేర బయల్వెడు ప్రహసనము ముద్రింపఁబడి ప్రచురింపఁ బడుట భారతీయగౌరవమున కెంతయో లోపము. రఘువంశమున శ్రీరామచరిత్రాంతమువఱకును, గుమారసంభవమున మొదటియేని మిది సర్గలును, బూర్వమేఘము - నుత్తరమేఘమున గొంతయు నొమ్మదటి కాళిదాసుకవిత్వము. తక్కిన భాగము లల్పకవి విరచితములు. కాళిదాస కావ్యములలో రఘువంశమునందు శ్రీరామచరిత్రాంతము వఱకుఁగల భాగము, నాటకములలో విక్రమోర్వశీయమును, షేక్స్పి యరుని నాటకములలో 'నీయిష్టానుసారముం' గావ్యంబుల 'ల్యూక్రసీ చెఱయు' నిరుపమాన కవితాప్రతిభ కాటపట్టులు. కాళీదాసవిరచిత రఘువంశము వంటి సొగసైన కావ్యము జగమున కరుదు గావున లోకములోని యెల్లనాగరికులు తమభాషల కద్దాని మార్చుకొనుట శ్రేయము.

రసపోషణ సామ్యములు :

నవరసము లొండొంటఁ గలియక కేవల మొకటిగా దేని మట్టున కది నిలువనేరదు . కావున నీగ్రంథమున నొక రసమునకు మారుగ నింకొకరసమున సొగసు లందందఁ గూర్చఁబడియుండ వచ్చును. షేక్స్పియర్కాళిదాసుల యూహా యించుమించు సరి పోవుట.

నవరస తరంగిణి

OR

BEAUTIES OF SHAKESPEARE

AND

KALIDAS

BEAUTIES OF SHAKESPEARE

HONOUR

ALL IS WELL THAT ENDS WELL. *Act. III. Sc. V.*

The honour of a maid is her name and no legacy is so rich as honesty. 1

Act. V. Sc. iii

Let's take the instant by the forward top,
For we are old, and on our quick'st decrees
The inaudible and noiseless foot of time
Steals ere we can effect them. 2

ANTONY AND CLEOPATRA, *Act. III. Sc. XI.*

When valour preys on reason,
It eats the sword it fights with. 3

Act. V. Sc. ii

it is great
To do that thing that ends all other deeds
Which shackles accidents, and bolts up change;
Which sleeps, and never palates more the dung,
The beggar's nurse and Caesar's. 4

షేక్స్పియరుని కవిత్వ మందలి సొగసులు

వీ ర ర స ము

వ॥ కన్యయొక్క గౌరవమూఁపె విశేషము-మఱియు-ఁబరువు నంటియై
శ్వర్యమే దాయమున్నాదు॥ 1

గీ॥ అవసరంపు వంగినతల నందు కొంద।
మేలన సమృద్ధులము మన మింకె-మనదు।
శీఘ్రుతమవిధుల మనము నేయకమును।
జరుగు సన్నగఁ గాల నిశ్శబ్దపదము॥ 2

ద్వి॥ వీరత్వ మూహాదోఁ పిడి నేయునపుడు।
పోరాన చెఱడు వాలుఁ బోదవి భక్షించు॥ 3

గీ॥ తక్కు పనుల నెల్లఁ జక్కఁడు కార్యము।
నేఁతగొప్ప-యద్ది-చేట్లుకట్టు।
మాఱు పద్దు-ఁగుక్క-మఱి పేడతినఁబోదు।
పేదకు దొరకింక దాదియగును॥ 4

His legs bestrid the ocean ; his reared arm
Crested the world ; his voice was propertied
As all the tuned spheres, and that to friends ;
But when he meant to quail and shake the orb,
He was as rattling thunder. For his bounty,
There was no winter in't ; an autumn't was,
That grew the more by reaping ; his delights
Were dolphin-like ; they showed his back above
The element they lived in : in his livery
Walked crowns and crownets ; realms and islands were
As plates dropped from his pocket. 5

Saucy lictors
Will catch at us, like strumpets; and scaldrhymers
Ballad us out o'tune : the quick comedians
Extemporally will stage us, and present
Our Alexandrian revels. 6

AS YOU LIKE IT *Act. I. Sc. II*

I beseech you, punish me not with your hard thoughts, wherein I confess me much guilty to deny so fair and excellent ladies anything. But let your fair eyes and gentle wishes go with me to my trial; wherein if I be foiled, there is but one shamed

సీ॥ వానిపాదంబులు వార్నిధి కిరుకెలంకులను
గాఁ బాడుచు నిలిచియుండె।
దనరారువాని యొత్తినచేయి జగమునకుస్సు
రాయిగ వాని గొంతు పాడు।
చున్నగోళంబుల తెన్నునకొత్తిపై వెలయు
వెండియునద్ది విహితులకడ।
గాని మండలములఁ గదలించి భేదింప
దలఁచిన వాఁడుగ జీలెడు పిడుగు।
వాని యీవిన్గార్చి దానిలోన స్సిత్తు కలుగ
దయ్యాదిపంట కాలమయ్యె।
గోసినకోలఁదియుఁ గొనసాఁగునయ్యాది
వాని వేడ్కలు గండు మీఁనువోలు॥
నవ్వి వాని వెన్ను నగపచుఃఁదామున్న।
దానికన్నఁబైకి వాని యుడుపు।
నందుఁబెక్కు సూళు లతిగె రాజ్యంబులు।
వాని జేబునుండి పడు చిన్నికలు॥ 5

గీ॥ పట్టుకొందురు లంజెల బగిఁది మనల।
జెనఁటిబంట్లు సుకవులుదూషింత్రు కల్ల।
నాచణ ప్రహసన కొర్లు నాటకంబు।
కట్టెదరుమనపై నాశుకవితఁ జెప్పి॥ 6

వ॥ మిమ్ము బతిమాలుకొనెద మీకూళతలంపు లనన్నిక్షించకుఁడు
నేనియొవ్వడనంత చేక్కనిమఱింత గొప్పయాఁడువారికెద్దియు నిరా
కరించుట నేరముగనొప్పకొనియెద గాని నాపక్షమై నాతోఁగూ

that was never gracious; if killed, but one dead that is willing to be so. I shall do my friends no wrong for I have none tolament me; the world no injury, for in it I have nothing; only in the world I fill up a place, which may be better supplied when I have made it empty. 7

CORIOLANUS *Act I. Sc. I*

I sin in envying his nobility ;
And were I anything but what I am,
I'd wish me only he. 8

Sc. iii.

I pray you, daughter, sing ; or express yourself in a more comfortable sort : if my son were my husband I should freelier rejoice in that absence wherein he won hononr, than in the embracements of his bed where he would show most love. When yet he was but tender-bodied, and the only son of my womb ; when youth with comliness plucked all gaze his way; when for a day of Kings' entreaties, a mother should not sell him an hour from her beholding; I,—considering how honour would become such a person; that it was no better than picture-like to hang by the wall, if renown made it not stir, — was pleased to let him seek danger where he was like to find fame. To a cruel war I sent him ; from whence he

డమీసోయగపు చూపులున్నమంచి కోర్కులు నానిండు-నేనం
దోడితినేని-యెప్పటికదృష్ట హీనుఁడొకఁడు మాత్రములజ్జింపఁబ
డును - నేఁజంపఁబడినచో నట్లగుటకుంగోరుచున్నవాఁడే.మఱియిం
పంబడును-నామిత్రులకునే నెగ్గునలుపఁబోవ - నేమన-నన్నార్చియే
డ్చువారు నాకెవరున్లేరు-జగమునకుఁగీడొనరింప-నందునా కెద్దియు
లేదుగనుక-లోకములో నొకస్థలము మాత్ర మాక్రమించుకొం
టి నదినేను త్తఁజేసినప్పుడు-తగునట్లు పూర్తిఁ-చేయఁబడును॥ 7

గీ॥ .వాని.ఘనతఁజూచి .నేనోర్వలేకుంట।
.చేతఁ.బాతకంబు ఁ.జెందినాఁడ।
.నేను నేనుఁగాక.ఁ కేదియైన స్మతి।
.వాఁడె నేనగుటకు ..వాంఛ గొందు॥ 8

వ॥ నిన్నటిమాటెద న్గోడలా పాడుము లేకుల్లాసముగామాట్లాడుము-
వాఁడేనాపెనిమిటి యైనయెడ- సెజ్జపై బిగికౌఁగిలింపులచేఁబ్రేమ
చూపుటకన్న-వాఁడు జయమందుటకై నన్నీడనాడినచో మఱింత
యెక్కుడుగా సంతోషించెదను-వాఁడు తేఁతకోరముకలిగి-నాకొ
క్కఁడేకొడుకైనప్పుడును-వయ సందము వాని త్రోవనెల్ల .చూ
డ్కి- .నాకపేక్షించి నపుడు- దినమెల్ల రాజు బతి మాలినప్పటికి
గడియయైన వానిందన కనుల యెదుట నుండి తల్లి యెడఁబా
యఁగూడనప్పుడున్ గీర్తిఁయట్టివాని నెట్లలంకరించునో యనియు-

returned his brows bound with oak. I tell thee daughter, I sprang not more in joy at first hearing he was a manchild than now in first seeing he had proved himself a man.

Vir. But had he died in the business, madam; — how then?

Vol. Then his good report should have been my son; I therein would have found issue. Hear me profess sincerely, had I a dozen sons, each in my love alike, and none less dear than thine and my good Marcius, I had rather have eleven die nobly for their country than one voluptuously surfeit out of action.

Act. II. Sc. i.

(1) Death, that dark spirit, in's nervy arm doth lie,
Which, being advanced, declines, and then men die. 10

Act. III. Sc. i.

(2) His nature is too noble for the world:
He would not flatter Neptune for his trident,
Or Jove for's power to thunder. His heart's his mouth.
What his breast forges, that his tongue must vent;
And, being angry, does forget that ever
He heard the name of death. 10

ఁ బ్రతిష్ఠకదలింపనిచో గోడన్వ్రేలాడుబొమ్మకన్న మేల్గాదనియుఁ దలంచుచు వాఁడు పేరందుచోట నాపద కెదురేఁగుటకొప్పుకొంటిని-ఘోరయుద్ధమునకు వానినంపితిని- వాఁడునొసటన్ జయచిహ్నములతోఁదిరిగివచ్చె-నేఁజెప్పెదన్గోడలా- మొదటనాకుఁబుట్టినప్పుడు వాఁడుమగబిడ్డయనివినుటకన్న-నిప్పుడు తొలిసారివాఁడు మగవాఁడని ప్రఖ్యాతిఁగొనఁజూచుట కెంతయోసంతసించినదానను (కోడలు)-కాని-యతఁడాపనిలోమడిసినచో నమ్మాయప్పుడెట్టు (అత్త) అట్లైనవాని సత్కీర్తి నాకొడుకు కావలసియుండును- విను-నిష్కపటముగాఁబైకిఁజెప్పెదను- నాకుఁబన్నెండుగురుకొడుకులుండినప్పటికి వారందఱు నా ప్రేమకొక్కలాగున్నప్పటికి నొక్కఁడైననీకుమగఁడునునాకుఁ గొడుకునగు వానికన్నఁ దక్కువప్రియముగానుండకున్నన్ - ,గొఱమాలియొకఁడు తిండిపోతుగమిగిలియుంటకన్న - (దమదేశముకొఱకై ఘనముగాఁ బదునొకండ్రుఁజచ్చిన నొప్పుకొనియెదను.

గీ॥. అలరుమృత్యువా నల్లద.య్యంబువాని।
.కడుబలిష్ఠమైనటువంటి.కరమునందు।
.నెత్తఁబడినంతనయ్యది.,యెఱఁగుచుండు।
.మఱియుఁదరువాత మనుజులు.మడియుచుండ్రు॥ 10 (1)

చం॥. అతనిస్వభావమీజగతి.. కత్యధికం. బొనరింపఁబోఁడు ప్ర।
.స్తుతినలయీశునాతనిత్రి.శూలముఁగూరిచి-యింద్రుడు వానిగ।
.జితముగుఱించి-వానిమది. సృష్టి.పొనచెఱడు దానివానినా
.ళ్లతోలఁగఁద్రోయు-నాతఁడలు.కన్ వ్యాతి కెరుఘరాకు
చెందెడున్ 10 (2)

Sc. ii.

Honour and policy, like unsevered friends,
I' the war do grow together : grant that, and tell me,
In peace, what each of them by the other lose,
That they combine not there ? 11

Act. IV. Sc. v.

Let me have war, say I; it exceeds peace as far as day does night; it's spritely, waking, audible and full of vent. Peace is a very apoplexy, lethargy; mulled, deaf, sleepy, insensible; a getter of more bastard children than war's a destroyer of men. 12

Act. V. Sc. i.

The veins unfilled, our blood is cold, and then
We pout upon the morning, are unapt
To give or to forgive ; but when we' ve stuffed
These pipes and these conveyances of our blood
With wine and feeding, we have suppler souls
Than in our priest-like fasts : therefore I'll watch him
Till he be dieted to my request,
And then I'll set upon him. 13

గీ॥ .పరువుపాయంబు .నని. నెడ.పడని. చెలుల।
.వలెఁగలిసి పెద్ద-సరిగాని- .పల్కుమిప్పు।
.డేమినష్ట. మొండొంటి చే.. నెనయ నన్ని।
.కూడియుండవు సంధి. చే.కూరుపట్ల॥ 11

వ॥ నాకుయుద్ధముండనీ- నిశ్చయముగా రాత్రిన్బగటి వలెనదిసంధిస్మృతి।
డు-చేయుటకు. శాంత్రివ్యము. వాచాలకమునకును-సంధినిక్కమగునన్న
పాతము-మాంద్యము- మొద్దు- చెవిటి-నిదురపోతు-జ్ఞానహీనుఁను-
యుద్ధముచంపుమనుజులకంటె జారజులన్నిక సంఖ్యగాఁబుట్టించును 12

చ॥ నరముల. ప్రాణముల్మ్రింగియు ..నల్లయనూష్ణమునైనఁ బ్రొద్దునఁ
.గరకరిఁ. బెట్టనైఁ చుటకుఁ. గాని యనహార్ణల-షున్న పానసం।
..భరితులమైనహింసెడము..సూర్ణవమెంతయు-గాన-. వేతునే।
..నతిముఖివాఁడు మెక్కు నల.కంతమదిచ్చకు వాని రేఁ పెదన్॥ 13

Act. V. Sc. ii.

He that hath a will to die by himself fears it not from another. 14

CYMBALINE *Act. I. Sc. VI*

He sits 'mongst men like a descended god ; 15

HAMLET *Act I Sc. II*

He was a man, take him for all in all,
I shall not look upon his like again. 16

Sc. iv.

Why, what should be the fear ?
I do not set my life at a pin's fee ;
And, for my soul, what can it do to that,
Being a thing immortal as itself ? 17

Act. II. Sc. ii.

Doubt thou the stars are fire ;
Doubt that the sun doth move ;
Doubt truth to be a liar ;
But never doubt, I love. 18

వ॥ తనంతఁజావనిచ్ఛగించువాఁ డొరులచేఁజావ వెఱవఁడు. 14

ద్వి॥వివిధమానవులందు . వెలయుచునుండు।
..నవతరించినదైవ.మట్లులవాఁడు। 15

ద్వి॥. పురుషుఁడాతండుసం.పూర్ణగుణుండు।
.నరయఁబోవనికనే.నతనికిసాటి॥ 16

గీ॥ .ఎందు-కేటిభీతి.చెందఁడు-నొకగడ్డి।
.పరకపాటినాడు.బ్రతుకుపరకు।
ఁ.గానను-మఱియు-నాత్మఁ.గూర్చి-యేమదిసేయ।
ఁ.గలుగు-, శాశ్వతంబు.గనుకనద్ది॥ 17

గీ॥. శంకిలునుయగ్గి యంచున.క్షత్రములను।
..సవిత్రుఁడుచలించునం చీవు.సంశయించు।
..నిజమఱిన్దబ్బఱియనిసం. దేహముఁగొను।
.కాని-వలచితి నెడ్డను.మానపడకు॥ 18

Act. III. Sc. i.

O, what a noble mind is here o'erthrown !
The courtier's, soldier's, scholar's, eye, tongue, sword;
The expectancy and rose of the fair state,
The glass of fashion, and the mould of form,
The observed of all observers, quite, quite down !
And I, of ladies most deject and wretched,
That sucked the honey of his music vows,
Now see that noble and most sovereign reason,
Like sweet bells jangled, out of tune and harsh;
That unmatch'd form and feature of blown youth,
Blasted with ecstasy. 19

Sc. ii.

Nor earth to me give food, nor heaven light;
Sport and repose lock from me day and night;
To desperation turn my trust and hope;
An anchor's cheer in prison be my scope;
Each opposite, that blanks the face of joy
Meet what I would have well, and it destroy;
Both here, and hence, pursue me lasting strife,—
If, once a widow, ever I be wife ! 20

సీ॥ అకట యెంతటి ఘనమైన మానస

మిటఁ బాడయ్యె రాజసభాసదునకు।

యోద్ధకు విబుధున కొప్పుకన్న

న్నాల్క కత్తిగుణస్థితిఁ గాంచు నాస।

మానికి మద్దంబు మర్యాదకు ని

దర్శనంబు శృంగారమునకు మరియును।

లక్ష్యంబు కను వారలకు బొత్తిగాఁ

బోయె. వాని బాసలతేనె నాను నేను।

ఁ జెలులని భాగ్యరాలనై చింతఁ గుంది।

చూతునా యుత్తమ ప్రజ్ఞ శ్రుతిఁ దొఱఁగిన।

ఘనము వలె వెఱ్ఱిచే నీటఁ గలియునావి।

కసితమావననిరుపమాకారమిప్పుడు॥ 19

సీ॥ పుడమినాకాహార మిడ దాకసంబు

వెట్టదు వెల్గు వేడ్కయు విదురపవలు।

మాపునన్నడఁ బాయు మఱినాదు నమ్మకం

బాసయు నిస్పృహ యగుచు మాఱు।

నాదు వాంఛలు నిబంధనముగ మునితిండి

వలెఁ బరిమితము గుఁ బదఁ పడియును।

నా వేడ్క మోము వి న్నఁబఱచు నెల్ల వెం

దిరిన స్తువున్నాకు వఱలు కోర్క।

ఁ జెఱచుఁ దుద ముట్టనిచటనుఁ బరమునందు।

ఁ గూడ నెడ తెగనట్టి మిక్కుటపు టిషుమ

నన్ను వెంటాడెడు స్నేన నాథ నగుచు।

మఱియుఁ బొందితి నేనినా మాఱుమనువు॥ 20

JULIUS CAESAR *Act I Sc. II*

What is it that you would impart to me ?
If it be aught toward the general good,
Set honour in one eye and death i' the other,
And I will look on both indifferently ;
For, let the gods so speed me, as I love,
The name of honour more than I fear death. 21

Act. II. Sc. ii.

Cowards die many times before their deaths ;
The valiant never taste of death but once. 22

Act. III. Sc. ii.

If there be any in this assembly, any dear friend of Caesar's, to him I say, that Brutus' love to Caesar was no less than his. If then that friend demand, why Brutus rose against Caesar, this is my answer. Not that I loved Caesar less, but that I loved Rome more. Had you rather Caesar were living, and die all slaves, than that Caesar were dead, to live all freemen ? As Caesar loved me, I weep for him; as he was fortunate, I rejoice at it ; as he was valiant, I honour him; but, as he was ambitious I slew him. There is tears for his love; joy for his fortune; honour for his valour; and death for his ambi-

చ॥ పలికెద వేమి - నాకిపుడు. వస్తువదైనఁ బ్రజానుకూలమా।
నెడ నొకకంటఁ బర్విడుము - మృత్యువుఁ దక్కి - నదాన - నేఁబడం।
పడఁగనుఁగొందు రెంటి నొక. భంగి - బ్రతిష్ఠకు నెట్లు మిత్రికే।
నడలుటకన్న నెక్కుడు ప్రియంపడెదన్ - సురలట్లు లోమసీ॥ 21

గీ॥ ఎన్నఁ బిఱికివార. లెన్ని యోమాఱులు।
చచ్చుచుంద్రు రిత్తాము. చావకమును।
యెన్నఁడైన ధైర్య. మున్న జనులు - చావు।
చవి యెఱుంగ రొక్క - సారి తప్ప॥ 22

వ॥ ఈ సంఘమునం దెవఁడైన సీజరునకుం బ్రియమిత్రుఁడున్నచో - సీజరు నియెడం బ్రీతిగనున్న ప్రేమ వానిదానికన్నఁ దక్కువ కాదని వానికి నియెద - నట్లైనచో సీజరునిపై బ్రీతిగనుఁ డెందుకు లేచె నని యామిత్రుఁ డడిగినయెడ నిది నాయుత్తరము - సీజరు న్గొంచెము ప్రేమించలేదు కాని రోముపట్టణము నధికముగాఁ బ్రేమించినాఁడను సీజరుఁ జీల్లుట ప్రజలందఱుఁ స్వతంత్రులగుటకన్న సీజరుఁడు బ్రతుకుట జనులెల్లరుం దాసులై, పొలయుటకు మీ రిచ్చగించితిరా - సీజారుఁడు న న్బ్రేమించియుండుటచే వానికై నేనేడ్చెద - నతఁడు భా

tion. Who is here so base that would be a bondman? If any, speak; for him have I offended. Who is here so rude, that would not be a Roman? If any, speak for him have I offended. Who is here so vile, that will not love his country? If any, speak; for him have I offended. 23

Act. V. Sc. v.

His life was gentle; and the elements
So mixed in him, that nature might stand up
And say to all the world, "This was a man"! 24

HENRY V *Act. IV Sc. III*

if it be a sin to covet honour,
I am the most offending soul alive. 25

HENRY VI—PART I *Act. IV Sc. VI*

Tal. O young John Talbot! I did send for thee
To tutor thee in stratagems of war,
That Talbot's name might be in thee revived
When sapless age and weak unable limbs
Should bring thy father to his drooping chair.
But, O malignant and ill-boding stars!
Now thou art come unto a feast of death,
A terrible and unavoided danger.

గ్యవంతుఁడైనందున నేను సంతసించెద - నాతఁడు శూరుఁడగుటచేన తని నేగౌరవించెదను - గాని - యతఁడాసపోతగుటచే వానినేఁ జంపినాఁడ - నిదిగో వాని ప్రేమకు నాకన్నీరు - వాని భాగ్యమునకు సంతోషము - వాని శౌర్యమునకు గౌరవము - వాని యత్యాశకు మృత్యువు - దాసుఁడుగానుండఁగోరునంత నీచుఁడెవఁడైన నిచటనున్నచోఁ బలుకనీ వాని నేనల్గించినాఁడను - రోమనుగానుండఁగోరనంత మూర్ఖుఁడెవఁడైన నిక్కడనున్నచోఁ బలుకనీ వాని నేనల్గించినాఁడ - దన దేశము ప్రేమించనంత దుష్టుఁడెవఁడైన నిక్కడనున్నచోఁ బలుకనీ వాని నేనల్గించినాఁడను॥ 23

గీ॥ తగినజీవనంబ తనిది - పదంపడి।
గూడె నతనియందు గుణములట్లు।
ప్రకృతి లేచి చెప్ప వచ్చు మఱియు లోక।
మునకు నెల్ల యితఁడె పురుషుఁడనుచు॥ 24

ద్వి॥ పరువు నాశించుట పాపమా నేని।
దురితాత్మకుల లోనఁ దొలివాఁడ నేను॥ 25

సీ॥ (తమ్ముడి) ఔరనాయన్న నీ కంపితి వార్తఁ -
న్నేఁ బోరుతంత్రంబులు నేరుపుటకు।
సారంబు లేని ముసలితనమున్ - శక్తి
హీనమానంగముఁ - వృద్ధదశకు।
దగుకురిచీకిని తండ్రినిఁ దెచ్చిన 26

Therefore, dear boy, mount on my swiftest horse,
And I 'll direct thee how thou shalt escape
By sudden flight ; come, dally not, be gone.
John. Is my name Talbot ? and am I your son ?
And shall I fly ? o, If you love my mother,
Dishonour not her honourable name,
To make a bastard and a slave of me !
The world will say he is not Talbot's blood,
That basely fled when noble Talbot stood.
Tal. Fly, to revenge my death, if I be slain.
John. He that flies so will ne'er return again.
Tal. If we both stay, we both are sure to die.
John. Then let me stay, and, father, do you fly ;
Your loss is great; so your regard should be ;
My worth unknown, no loss is known in me.
Upon my death the French can little boast ;
In yours they will, in you all hopes are lost.
Flight cannot stain the honour you have won;
But mine it will, that no exploit have done.
You fled for vantage, every one will swear;
But, if I bow, they 'll say it was for fear.
There is no hope that ever I will stay,
If the first hour I shrink and run away.
Here on my knee I beg mortality,
Rather than life preserved with infamy.
Tal. Shall all thy mother's hopes lie in one tomb ?
John. Ay, rather than I 'll shame my mother's womb.
Tal. Upon my blessing, I command thee go.
John. To fight I will, but not to fly the foe.
Tal. Part of thy father may be saved in thee.
John. No part of him but will be shame in me.
Tal. Thou never hadst reknown, nor canst not lose it.
John. Yes, your renowned name; shall flight abuse it?
Tal. Thy father's charge shall clear thee from that stain.
John. You cannot witness for me, being slain.
If death be so apparent, then both fly.
Tal. And leave my followers here to fight and die ?

యప్పుడు నీయొడ. నతని పేరు।
క్రమ్మఱ బ్రతికెదు. గాని యక్కట
గ్రహాచారమీనైతివి. చావువిందు।
తప్పని ఘోరాపదకు వశమైతివి
కావున నా తండ్రీ. కడువడిగల।
నా గుట్టు మొక్కము. నేగ నీవు
బరు గడి తప్పకొనునట్టు. లేదు నీకు।
దారిజూపెద రమ్ము. దబ్బున
జాగు నేయక పద (కొడుకా) నీ కొడుకా. నా తోలంగి।
పోవుదు నా భళీ. నీవు నా తల్లిని
ప్రేమింతువేని యూ. పెనుగలిగిన।
పరువంతయు నన్నన్న. కాని నీడుగ
నుంచుకొన్న దానికి బుట్టు. కొడుకుగాగ।
జేసి పోగొట్టకు. చెల్ల నీవుండ
నే బాటిపోయిన. నెల్ల జగము।
నీకు బుట్టగ లేదు. నేనండ్రదు (తండ్రి)
పాఱిపో. నే జంపబడినప్డు. నీవు నుబగ!
బట్టుటకై (కొడుకా) యట్లు. పాఱిపోయిన
వాడు. తిరిగి రాదెప్పటి(త) కిరువురమిట।
నిలిచియుండిన యొడ. నిశ్చయముగ జత్తుము
భయుల (కొ) మైన నన్నుండనిమ్ము।
మరియు దండ్రి నీవు. తెరలు నీవట్ల
మొక్కవగాన నీ సేవ. మనవసరంబు।
నేనెంతయు నిల్లు లేని వాడను నాదు
నాశంబున నొండుం తయు సులేదు॥

My age was never tainted with such shame.
John. And shall my youth be guilty of such blame?
No more can I be severed from your side,
Than can yourself yourself in twain divide.
Stay, go, do what you will, the like do I;
For live I will not, if my father die. 26

.పగవారలోకగొప్ప.పనిగనామరణంబు

.నాహింప-నీవిల్ల.నుబ్బుచంద్రు।
.తోలఁగెడునన్ని యా.సలునునీతోడ
నె-,.పాఱుట-నీవిది.వఱకుఁగొన్న।
.పేరునుఁబోఁగొట్ట.నేరదు-కాని-నే
.నిప్పటికేవీర.,కృత్యమైన।
.సలుపమినాకది.తలవంపుఁదెచ్చెడుర్-
.బొంచిపైఁబడుటకునెంచిపాఱె।

.తీవనినిజముగ.నెల్లవారనుకొంద్రు-
.కాని-నేమఱలిన.కారణంబు।
.భయమనియందురు.స్పష్టంబుగా-
ఁదొలి.మాఱునేభయపడి.పాఱినయెడ।
.మరియొన్నటికినేను.దురమునఁనిలఁబడు
.నాసయేలే-దప.ఖ్యాతితోడి।

.బ్రదుకుకంటెంజావు.నిదిగోమోఁకాల్పడి
.ప్రార్థింతు(త) నీతల్లి .యాసలెల్ల।
.యొక్క-సమాధిలో.నుండఁగవలయు
నా(కొ).యానద్దియేమేలు-.నేనునాదు।
.నమ్మగభర్ంబునకవమానముం

బొన.రించుటకన్న(త)దీ.వించిసెలవో।

.సంగినాఁడనొ్బమ్ము(కొ).చనెదననికి
ఁగాని-పగతురనుండినేఁ.బారనోల్ల।
(త).సీతండ్రియంశము.నీయెడఁదక్కుడు
(కొ).నతనిగుణంబున.న్నంటఁబోడు।
.కానిచిన్నతనంబె.కల్గెడు(త)సీకెన్న
ఁ.డైనలేదుప్రసిద్ధి-.దానినీవు।

PART II *Act. III Sc. II.*

What stronger breastplate than a heart untainted ?
Thrice is he arme ! that hath his quarrel just ;
And he but naked, though locked up in steel,
Whose conscience with injustice is corrupted. 27

.పోఁగొట్టుకొనలేవు(కొ)..పొల్పొరనాయెడ
.విఖ్యాతమాసిదు. పేరు-దాని।
.ఁబాఱిపోవుటకదు..స్దాఱెదు(త)నీతండ్రి
.యాజ్ఞఁగై కొంటనీకట్టి మచ్చ।
ఁ.దుడిచివై చెదు(కొ)నీవు.మడియింప
ఁబడియది. తెలుపవు-చావంత. తెల్ల మైన।
.నిద్దఱమున్నరు.గిడుదము(త)మఱియు-
నా. వెంబడివారలు. పెఁనగి.పొలయు।
.విడిచెదనా-నాదు. పెద్దఱికంబట్టి
.నిందె నెన్నఁడుమచ్చఁ.బొంద లేదు।
(కొ).నాయావనముమాత్ర.మాయొగ్గ
నొందగఁ.దగునె-నిన్ని విద్ద.ఱుగవిభాగ।
.మునుసలుప లేనిపొల్కి--నే.నునెడపఁబడ।
ఁ.జాలనీ ప్రక్క-నుండి-వే.యోల-యుంతు।
..మరుగు-నీ వెల్లు సేయనే.న.ల్లొనరుతు।
.బ్రతుకనోపను నాతండ్రి..ప్రమందునెడల॥ 26

గీ॥ .జొమ్ముకవచ మెడచ్చ.డెం.దమ్ముకన్న।
ఁ.దగవునాయుముకలవాఁడె.తగిన.శస్త్రి।
..యాయుధనిగూఢుఁడయ్యును.లాయుధుఁడగు।
..నెడఁదదుర్నీతిచేఁజెపఁ.ఁబడినవాఁడు॥ 27

Act. III. Sc. iii.

If I depart from thee, I cannot live;
And in thy sight to die, what were it else
But like a pleasant slumber in thy lap ?
Here could I breathe my soul into the air,
As mild and gentle as the cradle-babe,
Dying with mother's dug between its lips; 28

Act. V. Sc. i.

It is great sin to swear unto a sin,
But greater sin to keep a sinful oath.
Who can be bound by any solemn vow
To do a murderous deed, to rob a man,
To force a spotless virgin's chastity,
To reave the orphan of his patrimony,
To wring the widow from her customed right,
And have no other reason for this wrong,
But that he was bound by a solemn oath ? 29

Sc. ii.

He that is truly dedicate to war
Hath no self-love; nor he that loves himself
Hath not essentially, but by circumstance,
The name of valour. 30

చ॥ .నిను నెడఁబాసినం బ్రతుక. నేరను-నీయొడిలోన హాయిగా।
ఁ.గునుకుటగాని-నీయెదుటఁ.గూలుట యొండగు నెట్లు-తల్లి చే
.న్మోనఁ బెదవిన్నదించి తెగు.పొత్తి టిబిడ్డని పోల్కి-నిచ్చటం!
.బెనఁగు వమానినా.యసుఖ.మెల్లస గాఢ్పునఁ బారఁజిమ్మెదన్॥28

సీ॥ .ఓగు నేయుటకయి.యొట్టు పెట్టుకొనుట
.కడుఁగీడు-మఱిదాని.కన్నఁ జేటు।
.చెడునొట్టుపట్టి తా.నడుచుట-యో ఘోర
.సత్యంబుచేత నే.జనుఁడు బద్ధుఁ।
.డగు-జీవహింస.బి.ట్టాచరించుటకును-
.మనుజుఁడోఁచుటకును-.మచ్చలేని।
.కన్నియం జెఱచుట.కై-తల్లి దండ్రులు.లేని
పిల్ల నిదాయ.మానుటకొఱ।
..కనదకున్యాడుకై ననా.యంబునుండి।
.బలిమి నెడయనాబిడ నోడఁ.బచుకొటకును।
.మఱియుఁదానుఁ గేవలము ప్ర.మాణనియతుఁ।
.డవుట-నీతప్పానచుక హేతు.వుఁగొనుటకు॥ 29

క॥ అనికిన్నమకట్టినయా।
.యనకున్నేదాత్మలాభ.మరయుగుణము-తా।
ఁదమఁ బ్రేమించునతనికిఁ।
.జనదుపయి కిఁదప్పశౌర్య.నామముసరిగాఁ 30

PART III *Act V. Sc. IV.*

wise men ne'er sit and wail their loss,
But cheerly seek how to redress their harms. 31

KING JOHN *Act. IV Sc. II*

The wall is high ; and yet will I leap down
Good ground, be pitiful, and hurt me not !
There's few or none do know me ; if they did,
This ship boy's semblance hath disguised me quite.
I am afraid ; and yet I'll venture it.
If I get down, and do not break my limbs,
I'll find a thousand shifts to get away :
As good to die and go, as die and stay.
O me ! my uncle's spirit is in these stones.—
Heaven take my soul, and England keep my bones! 32

RICHARD II *Act. III. Sc. II.*

Wise men ne'er wail their present woes,
But presently prevent the ways to wail. 33

గీ॥ .బుద్ధికల్గునాఁటు,.పోఁగలరెన్నఁడయిన।
.సూరసుందరుతము,.యోటమికయి।
.కాని-తమకువచ్చె.హానులసరిపుచ్చె।
,.వెరవునుల్లసమున.వెదకుచుంద్రు॥ 31

సీ॥ .కడుఁబోడవిగోడ-.కాని-నేనుజికెద-
.మంచినేల-కనిక.రించెము-మఱి।
.నన్నుబాధించకు-,నన్నెవ్వరేనియు.నెఱుఁగ-
రాకప్రవా.రెఱేఁగినయెడ।
.నెంతయుమాచెఱాన.స్నిపిల్ల,యోడంగి
.వంటివేషము-నాకు.భయము తోఁచె।
.నైనఁదెగించెద-.నేనుఁగ్రిందుంబొందు
.నప్పుడునాదగు.నవయవములు।
.విఱుగకుండినయెడ.వేయియుపాయము
.ల్గానియెదఁదప్పించె.కొనుటకేను।
.చెచ్చి యుండుటకంటెనుఁజెచ్చిచెనుట।
.తక్కు-వెంతయుఁగానేర(ఉఱికి)-.దక్కుటకట।
.,తనరుసీరాలనాపిన.తండ్రిగుణము।
.పొందునా.,యాత్మదేవ-,నె.మ్మలను,సీమ॥ 32

ద్వి॥ ..జ్ఞానులు,కుందరు.జరిగినపనికి।
ఁ.గాని-యజ్ఞదరు,వ.గప్రతోవ,లాకట॥ 33

Sc. iv.

Go, bind thou up yond dangling apricocks,
Which, like unruly children, make their sire
Stoop with oppression of their prodigal weight;
Give some supportance to the bending twigs.—
Go thou, and like an executioner
Cut off the heads of too-fast-growing sprays,
That look too lofty in our commonwealth
All mnst be even in our Government.—
You thus employed, I will go root away
The noisome weeds, that without profit suck
The soil's fertility from wholesome flowers. 34

LOVES LABOUR'S LOST *Act. I. Sc. I.*

Let fame, that all hunt after in their lives,
Live registered upon our brazen tombs,
And then grace us in the disgrace of death;
When, spite of cormorant devouring Time,
The endeavour of this present breath may buy
That honour which shall bate his scythe's keen edge,
And make us heirs of all eternity. 35

సీ॥ ఆపండ్ల చెట్టు ద్రెవ్వే లాడుచున్నది దానిం
గట్టు పోషిమ్మ యది కడుందమ యమి।
తవప్రియభరమునం దమతండ్రిం గుర్తించి
పోంగించు పోకిరి బుడుతలవలె।
జూపట్టు వేరి తెడు చుపకలకునొంత
సాయమిమ్మ మనప్రజా ప్రభుత్వ।
మున మేటి యాన్నత్య మునందోంచు
చతి వేగం బెరుంగు కొమ్మకొనం నణుకు వెళ్ళు।
హంతకునిభంగి మన రాజ్య మందు సరిగ।
నానరవలయు సంతయు సీవి టుండ నేను।
నాడు విప్లవులను గాసిక వంటి చేవ।
పరిత్రయా చెడుకిల్వుం బెఱికి వైతు॥

34

సీ॥ తను జీవితంబులం దగిలి యొల్లరును
వెంబడె దుకీర్తి మన యిత్తడి సమాధి।
పై నిశాసనముగా వ్రాయంబడంగ
నిండు మరణమునకు నవమానకరము।
గామనల నదియు గౌరవించగ నిండు
తరువాత నప్పు డెంతయును సర్వ।
భక్షకత్వంబునం బ్రబలు కాలునికి
దా నిప్పటియూపిరి యొదిరి వాని।
వాండి కొడవలి మొన మొద్దు వఱచి మనల।
నమరపదవికి నెల్ల దా యాపులుగను।
వెండియు జ్ఞేయంజాలిన పెద్ద సేరు
నంతయు న్గొను నట్లు ప్రయత్న పడుండు॥

35

MACBETH. *Act. I. Sc. VII.*

I dare do all that may become a man ;
Who dares do more is none 36

MEASURE FOR MEASURE *Act II Sc. II*

Not the king's crown, nor the deputed sword,
The marshal's truncheon, nor the judge's robe,
Become them with one half so good a grace
As mercy does. 37

Sc. iv.

'T were as good
To pardon him that hath from nature stolen
A man already made, as to remit
Their saucy sweetness that do coin Heaven's image
In stamps that are forbid: 't is all as easy
Falsely to take away a life true made,
As to put metal in restrained means,
To make a false one. 38

Better it were, a brother died at once,
Than that a sister, by redeeming him,
Should die for ever. 39

Ignomy in ransom, and free pardon,
Are of two houses : lawful mercy
Is nothing akin to foul redemption. 40

ద్వి॥ నరునకహానమగున తపనుఁదెగింతు

పఱిచేయఁజనువాఁడు మనుజుఁడు కాఁడు॥ 36

ఉ॥ కాదు నృపాలునాశియును గాదధికారిఁగల్గు కత్తియున్।

గాదు చమూనియంతృగణ కాదు సభాపతి మేటియుంగియున్।

గాదరవీసమైనదయ కైనడ శ్రేష్ఠవిభూషణంబు పే।

రేదినగొప్పవారియొడ నింపుతలిచ్చెడు చిహ్నమెద్దియున్॥ 37

చ॥ మనుజునిఁ జంపుమానవుని మన్ననసేఁత నిషిద్ధమైన యో।

వినలమి సంతతిగ్గనిన సీచుని సైఁచుటయున్నమంబు జీ।

వనమునుజాలిమాలియొడఁ బాపుట కూడనిచోటఁ దప్పగా।

ఁదనయులఁ గాంచెఁబూనితన ద్రవ్యమునుం చుటతుచ్ఛవృత్తియా॥ 38

ద్వి॥ ఒకట సిల్గుటమేలు సోదరుఁడౌత।

నికయి సోదరియొప్ప సిల్గుటకన్న। 39

సీ॥ చెఱవదల్చుటకొఱకుఁ దెచ్చికొనునింద।

మఱి యుదారసహాన మిరు మన్కులందగు।

కానివిడుదలకున్యాయమైన క్షమకు।

ఁగలుగఁబోవదుసంబంధము లవమైన॥

MIDSUMMER-NIGHT'S DREAM *Act. V. Sc. I.*

Never anything can be amiss
When simpleness and duty tender it. 41

MUCH ADO ABOUT NOTHING. *Act. II. Sc. I.*

Friendship is constant in all other things
Save in the office and affairs of love :
Therefore, all hearts in love use their own tongues ;
Let every eye negotiate for itself,
And trust no agent ; for beauty is a witch ;
Against whose charms faith melteth into blood. 42

Sc. iii.

Happy are they that hear their detractions, and can put them to mending. 43

Act. III. Sc. ii.

He hath a heart as sound as a bell, and his tongue is the clapper, for what his heart thinks, his tongue speaks. 44

OTHELLO *Act. IV. Sc. II.*

And his unkindness may defeat my life,
But never taint my love. 45

PERICLES. *Act. II. Sc. III.*

Contend not, sir ; for we are gentlemen
That neither in our hearts nor outward eyes
Envy the great, nor do the low despise. 46

ద్వి॥ .సరళత.విధియును.సాయమగా నేని।
.(బోరవోవఁజాలదె.ప్పుడు నెద్దియైన॥ 41

చ॥ .వలపునఁదప్పమైత్రి.పెర.వస్తులనన్నిటనుండునిల్కడ౯।
.వలచినయొల్ల డెందములు.వాడుటమేల్దమనో ల్లఁగావున౯।
.దెలుపుతఁదన్ను.(గూర్చి ప్రతి..దృష్టితనంతటనన్నుకన్యని౯।
..బాలపాకమంత్రకాఁడతని..బూమేలనెమ్మిరంగుమల్లగా౯॥ 42

వ॥ తమనిందెలందాము వినివానిం దప్పించుకొనఁగలవారు ధన్యులు॥43

వ॥ వానికిగంటవలె సరియైన హృదయమున్నది-జానినాల్కె వానినా ల్క-యేలయన-వానిడెందము తలంచునది వానినాల్క చెప్పివే యును॥ 44

ద్వి॥ .వానినిర్దయతీయ.వచ్చె నా.యుసుఋ।
.కాని-నాప్రేమ.న.గడుపర్చె లేదు॥ 45

గీ॥ .అయ్యకలహింపఁబోకు-మే.మనఁగ-వేము।
.తగుమనుసులము-మాదుహృదయములందు।
.(గాని-మాయాకృతులఁగాని-.ఘనుల.కీర్తి।
.పడ.మలంతుల నవమాన.పర్చె మెపుడు॥ 46

ROMEO AND JULIET. *Act. V. Sc. III.*

Yea, noise ?—then I'll be brief.—O happy dagger !
This is thy sheath : *(stabs herself)* there rust and let
me die. 47

TEMPEST. *Act. IV. Sc. I.*

the murkiest den,
The most oppurtune place, the strong'st suggestion
Our worser Genius can, 'shall never melt
Mine honour into lust, to take away
The edge of that days' celebration,
When I shall think, or Phoebus' steeds are foundered,
Or night kept chained below. 48

TIMON OF ATHENS *Act. I Sc. I.*

When we for recompense have praised the vile,
It stains the glory in that happy verse,
Which aptly sings the good. 49

Sc. ii.

'T is pity bounty had uot eyes behind,
That màn might ne'er be wretched for his mind. 50

ద్వి॥ .సరియొ-చెప్పెద-యైన,.సంక్షిప్తనొదు।
..గరము-నోహో సుఖం.కరమగు,సురియ।
.యిద్దిసీయొుర- (పొడుచుకొని) నీవు.నిటు౯ద్రుప్పవట్టు।
..తద్దయు-నన్ను,నం.తము౯జెందనిమ్ము॥ 47

తరువోజ॥
..కటికిచీ౯కటిగుహ-.కడుసమయొచి.త
మగుతాపున్-జెడు.దయ్యముసిగోలు।
.ప్రటయు-నొదగుధైర్య.ముద్దచ్ఛ
.కొమ.ముగ౯గర౯గింపనె.పట్టుయిన౯దగదు।
.స్ఫుటముగానాటి,వి.శ్రుతిమేరపొల్ల.ప్రచ్ఛుట
కేనెప్పు,.ప్రొద్దు గుజ్జుములు॥
,.పటిసు౯,దొఱ౯గికుంటు.వదుట-,రేక్రిందు
.బంధింపబడియూ౯పు.బదుటవలంత్రు॥ 48

కం॥ మనముబహుమతికొఱకుడు।
.జనములసంస్తవముసల్పు.సమయంబునస।
జ్జనుల౯దగునట్లు కీర్తిం।
.చిన,సుశ్లోకమునమచ్చ.౯జేసెడునధియు౯॥ 49

ద్వి॥ వెనుకచూపకట,యూ.వికిలే-దదున్న।
౯.దన,వదాన్యతకు౯గుం.ద౯డుమానవుంఘ॥ 50

Act. III. Sc. v.

You cannot make gross sins look clear:
To revenge is no valour, but to bear 51

TITUS ANDRONICUS *Act. I Sc. I*

Sweet mercy is nobility's true badge. 52

thanks to men
Of noble minds is honourable meed. 53

Act. III. Sc. i.

That ever death should let life bear his name,
Where life hath no more interest but to breathe! 54

Act. V. Sc. iii.

Friends should associate friends in grief and woe 55

TROILUS AND CRESSIDA *Ac. I Sc. II.*

Do you know what a man is? Is not birth, beauty, good shape, discourse, manhood, learning, gentleness, virtue, youth, liberality, and so forth, the spice and salt, that season a man? 56

గీ॥ అచ్చెదోసములన్ని పు మచ్చెలేక।
తోఁచునట్లు నలుపసమర్థుఁడవు కావు।
ఎప్పుడయిన నిక్కప్పు మగటిమి పగఁదీర్చు।
కొనుటకా నేరదు సహించు కొంటగాని॥ 51

ద్వి॥ గొప్పతనంబున కున్నగుగుర్తు।
తప్పెన హాయిని చ్ఛెడుట వీరరసము॥ 52

ద్వి॥ ఘనమైనమనసులు గల్గువారలకుఁ।
బ్రిణతులుపరువైన బహుమానమగును॥ 53

ద్వి॥ ఊపిరితీయులే యొకపనియైన।
బాపురే చావేల బ్రతుకనరాదు॥ 54

ద్వి॥ హితులు పరస్పర మైనయుంగవలయు।
సతతమాపదయందు సంపదపట్ల॥ 55

వ॥ మనుష్యుఁడననే మోసీ వెలుఁగుడువా-పుట్టువు-సౌందర్యము-మంచి యాకృతి-సంభాషణము-మగతనము-చదువు-సాధుత్వము - యోగ్యత-యౌవనము-దాతృత్వము-మొదలగు నెల్లగుణములు పురుషునకుఁ జనిపుట్టించు సంబాధుమహత్తియు నుష్వను. 56

Act. II Sc. ii.

(1) The wound of peace is surety,
Surety secure; but modest doubt is called
The beacon of the wise, the tent that searches
To the bottom of the worst.

(2) to be wise and love
Exceeds man's might; that dwells will Gods above 57

Act. V. Sc. iii.

Life every man holds dear ; but the brave man
Holds honour far more precious–dear than life.— 58

Let's leave the hermit pity with our mothers,
And when we have our armours buckled on,
The venomed vengeance ride upon our swords :
Spur them to ruthful work, rein them from ruth. 59

TWELFTH NIGHT *Act. III Sc. VI*

(1) In nature there's no blemish but the mind ;
None can be called deformed but the unkind :
Virtue is beauty; but the beauteous-evil
Are empty trunks, o'erflourished by the devil.

గీ॥ ఎంతయు న శంక లేకుంట యిడుమఁ దెచ్చు।
వాస్తవంబుగ నెల్లప్డు పరిమితమగు।
సంశయం బుత్తములకు, లాంఛనము-కీడు।
లయొడ నడుగంటఁ జొచ్చువ త్తియనఁబడును॥ (1)

కం॥ ఎఱుకఁ గలిగియుండుటయు న।
మఱి వలవుం జూపుటయును మనిసికి శక్యం।
బరయనటువంటి శక్తియ।
మరుచుం డెడుఁ బై వెలయు న మరులకు నెల్లన్॥ (2) 57

ద్వి॥ బ్రతుకు ప్రియంబగుఁ బ్రతిమనుష్యునకు।
బ్రతుకుకంటెఁ బ్రియంబు పరువు శూరునకు॥ 58

గీ॥ ఋషిదయన్మనతల్లుల యొడనిడుదము।
మనము కవచంబులన్ దొడ్గొనినయపుడు।
మన యసులకెక్కనీ విష మత్సరంబు।
క్రూరకృత్యంబులకుఁ బురికొల్పుదమవి।
వెండియుం ద్రిప్పదము కృప నుండి వాని॥ 59

గీ॥ మనసుకంటెఁ బ్రకృతియందు మచ్చ లేదు।
క్రూరుఁ డొక్కఁడు తప్పఁగ పాపి లేఁడు।
సుగుణ మందము కాని-పో యగపు దుష్టు।
వన్నె దయ్యంబునం గాంచు వట్టి మొద్దు॥ (1)

TWO GENTLEMEN OF VERONA *Act. II. Sc. VII*

(2) His words are bonds, his oaths are oracles ;
His love sincere, his thoughts immaculate ;
His tears pure messengers sent from his heart ;
His heart as far from fraud as heaven from earth. 60

WINTER'S TALE *Act. I Sc. I.*

' t is safer to
Avoid what's grown than question how 't is born. 61

Act. IV. Sc. iii.

If I might die within this hour, I have lived
To die when I desire. 62

VENUS AND ADONIS.

By law of nature thou art bound to breed,
That thine may live, when thou thyself art dead ;
And so in spite of death thou dost survive,
In that thy likeness still is left alive. 63

They that thrive well take counsel of their friends. 64

ఉ॥ .ఆతని,సుశ్లోకుఁడంబడికె–.లాతనియొట్టులు దేవవాక్కులౌ।
.నాతని ప్రేమనిష్కపట–.మాతనియూహ లకల్మషంబులౌ।
.నాతని మానసప్రచలి. తామలమూతలు వాని.యుక్తులౌ
.నాతని.యాత్మవంచనకు.నో.దవు–.స్వార్థము భూమికెంబలెన్॥ (౭) 60

ద్వి॥. ముదిరిన దానిఁద.ప్పకొనుటమంచి।
.యదియెట్లుపుట్టినం.చడుగుటకన్న॥ 61

ద్వి॥ . నేనీక్షణంబున.నీకైద నేని।
నేనుఁగోరినపుడు. నేఁజావనుంటి॥ 62

గీ॥ .సహజధర్మంబు నన్నీవు.సంతతిఁగన।
.వలయు–నీబిడ్డలుండి వ్రీవు.పొలయునపుడు।
.అటులఁగావున–నీవీల్గి.యైనబ్రతికి।
.యున్నవాఁడవె నీపోల్కి–.యుండుఁగాన॥ 63

ద్వి॥ .చెలికాండ్రమాట లఁజేకొనుచుంద్రు।
.చెలఁగిమిక్కిలి. వృద్ధి.చెందెదువారు॥ 64

To see his face, the lion walk'd along
Behind some hedge, because he would not fear him;
To recreate himself when he hath sung,
The tiger would be tame, and gently hear him
If he had spoke, the wolf would leave his prey,
And never fright the silly lamb that day. 65

RAPE OF LUCRECE

Princes are the glass, the school, the book,
Where subjects' eyes do learn, do read, do look. 66

He shall not boast, who did thy stock-pollute,
That thou art doting father of his fruit.
Nor shall be smile at thee in secret thought,
Nor laugh with his companions at thy state ;
But thou shalt know thy interest was not bought
Basely with gold, but stol'n from forth thy gate.
For me, I am the mistress of my fate,
And with my tresspass never will dispense,
Till life to death acquit my forc'd offence. 67

త॥ .తనుఁజూచిజంకెఁడే.తఁడుగాన-
నతని. మొగముఁగన్గొనుటకుఁ.బోదవెన్క-సింగ।
.మునుమునఁజొచ్చెను-ఁ.బులినుచ్చికె వడి
.యాలించుమెల్లన.నాతఁడు,రవణ।
.మునఁజొచ్చినప్పుడు-,. మొనసియతండు
.పలికెనఁడెన,యొర.న్వదిలితోఁడేలు।
,. నెనరు,మైజడుపంప. నేరముమతియు
,. వెంగలిగొఱ్ఱియ.పిల్లనాప్రొద్దు॥ 65

ద్వి॥ ..భూమిప్రభువులవద్ద .ముం,బొత్తముబడి।
.గా-,మ్రొగిఁబ్రజచూడఁ ..గఱవఁగఁజదువ॥ 66

సీ॥ .నిదగుసంతతిన్ .జెఱచినవాఁడు
తా,.ఁబడసినవానికి. భ్రాంతితోడ।
ఁ.దండ్రిగాసిప్పుంటఁ.దలఁచియెంతయు
పిఱ్ఱ.పిఁగఁగూడదు-తన.లోఁగడపని।
ఁ.దఁపోసినిసుఁజూచి ..యెలనగవుంజూపఁ
.జనదు-,వెండియుఁ దన.జట్టుతోడ।
.నియ్యక్కఁగూరిచి,. నెగడిహాస్యము సేయ
.వలదుసీయూస్త్రీ దొం.గిలఁబడియెను।
ఁ.గాని-కొనఁబడ లేదుబం.గారుతోడ।
,.హీనముగ-నింకనాగతి. కేనుఁబోదు।
,.నిష్కృతినొనర్పనొల్లనా. నేరమునకు।
ఁ.జొప్పునష్టంబుబల్మి నే.సల్పు,నెగ్గు॥ 67

My honour I'll bequeath unto the knife
That wonnds my body so dishonoured.
'T is honour to deprive dishonour'd life;
The one will live, the other being dead:
So of shame's ashes shall my fame be bred;
For in my death I murder shameful scorn:
My shame so dead, mine honour is new–born.

Dear lord of that dear jewel I have lost,
What legacy shall I bequeath to thee ?
My resolution, love shall be thy boast,
By whose example thou reveng'd may'st be.
How Tarquin must be used, read it in me :
Myself, thy friend, will kill myself, thy foe,
And for my sake serve thou false Tarquin so. 68

O ! teach me how to make mine own excuse,
Or, at the least, this refuge let me find :
Though my gross blood be stain'd with this abuse,
Immaculate and spotless is my mind ; 69

సీ॥ సురియకునాదగు. పరువప్పగించెద
బవిసియిట్లూర్ధ్వగాఁ. బడినవాఁడు।
నుయి నదిచెఱచుసు. మర్యాదఁదొఱఁగిన
బ్రతుకుఁబాయుటగార. వంబు-నొకటి।
మనేఁడుఁదక్కెనయది. మడియగఁగావున
ఁబొలివోవునాసిగ్గు. బుగ్గివలన।
నేపారునాదుపే. రేలన-నాచావు
నందునాతలవంపు. మరిందఁజేతు।
నానిందెయట్టుల. ణఁగినంత నాగొప్ప
క్రొత్తపుట్టువుపొంది. కొమరుమింగులు।
నేనుఁబోఁగొట్టుకొ. నినమానికము
నేలు. వాఁడ-నీకేమాస్తి. వదలుదాన।
నానిశ్చయము-ప్రేమ-. నలువందు
నీగర్వ. హేతువు-దానికి. నీవుగుర్తు।
గాఁబగసాధింపఁ. గవలయునెట్టులా
యధమునిపనిపట్టు. విధమునెల్ల।
నీవునాయందుఁజదువునే. నీకుఁ జెలిని।
నీదు పగయైన నన్నుఁదు. న్మొదను-మఱియు।
నీవునాకెగ్గు సలిపిన. నీచునటుల।
ఁద్వరగనాకయి పరిమార్చ. వలయుఁ జుమ్ము॥ 68

సీ॥ అయ్యయో నేరుపు. మానాకునా సాకు
నెటుచెప్పవలయునో. యేను-లేక।
తుదకునీ తన్నుఁబొం. దెదనునాకీ
నిందె మైవట్టినెత్తురు. మచ్చపడియె।

That was not forc'd; that never was inclin'd.
To accessory yieldings, but still pure
Doth in her poison'd closet yet endure

ంగాని నామదికించుకైనదోసము
కానరాదదిబల్మిఁ బచరింపఁబడలేవి।
ంకింతియుఁ గాకెద్ది యొన్నఁటికిం జెడ్డ
తనముతోడగు నొప్పఁ దలకుఁ జోగు।
పనికిమాలినయలవాటుఁ బడుట లేదు।
మఱియు నయ్యది యిప్పటి వఱ కొకింత।
యునుమకిలసంటక విసంబు నెనయు తనదు।
నెలవునందొప్పు తోడుత నిలిచియుండె॥ 69

కాళిదాస కవితావిశేషాః॥

వీరరసః॥

రఘువంశే సర్గః 1 శ్లోక ః 21 ॥

జుగోపాత్మానమత్రస్తో। భేజేధర్మమనాతురః।
అగృధ్నురాదదేసోఽర్థ మసక్తస్సుఖమన్వభూత్ ॥ 1

శ్లోక ః 22 ॥

జ్ఞానేమౌనంక్షమాశక్తౌ। త్యాగే శ్లాఘావిపర్యయః।
గుణాగుణానుబన్ధిత్వా। త్తస్యసప్రసవాఇవ॥ 2

స ॥ 8 శ్లో॥ 31

బలమార్తభయోపశాంతయే।
విదుషాంసత్కృతయేబహుశ్రుతమ్।
వసుతస్యవిభోర్నకేవలం,
గుణవత్తాపిపరప్రయోజనా॥ 3

స॥ 9 శ్లో ॥ 7

సమృగయాభిరతిర్నదురోదరం।
నచశశిప్రతిమాభరణమ్మధు।
తముదయాయనవానవయౌవనా ।
ప్రియతమాయతమానమపాహరత్ ॥ 4

కాళిదాసుని కయితయందలి సొగసులు

వీరము

గీ॥ పంతతన మేదితన్నుఁగా పాడుకొనియొఁ।
ఁజెవులుఁదవులక పున్నెముం దెచ్చికొనియె।
సొమ్ముఁ బసినాతిగాక పుచ్చుకొనెనతఁడు।
కుడిచె నెంతయు హాయి త గులము లేక॥ 1

గీ॥ తెలివియం మారకుండుట బలిమినోరు।
పాతనికి సీవి యొడఁగొని యాడుకొనమి।
దొడ్డ గోసములొండొంటికిఁ దోడుపొంది।
పొలుపుమీఱెడుఁ దనతోడఁ బుట్టులట్లు॥ 2

గీ॥ ఇడుమలన్నపుడు వారల జడుపెడపగఁ।
గడిమి చదువర్ల మన్నింపఁ గడిదివిద్దె।
పుడమి జేనికిఁ గల్గిన యొడమిగాక।
గోనములున్గాడనోరులమే లునకుఁదగియె॥ 3

గీ॥ మివులఁ బెంపుకొఱకుఁ దివిరేడునాతని।
వేటగాని జూజ మాటగాని।
జాబిలిపతిమనగ సారాయియున్గాని।
లాగలేదు ముద్దులాఁడిగాని। 4

శ్లో॥ 8

నకృపణా ప్రభవత్యపి వాసవే।
నవితథా పరిహాసకథాస్వపి।
నచసపత్నజనేష్వపి తేనవా।
గపరుషా పరుషాక్షరమీరితా ॥ 9

స ॥ 14 శ్లో॥ 35

నిశ్చిత్య చానన్యనివృత్తి వాచ్యం।
త్యాగేన పత్న్యాః పరిమార్ష్టుమైచ్ఛత్।
అపిస్వదేహాత్కిముతేన్ద్రియార్థా।
ద్యశోధనానాంహియశోగరీయః॥ 6

స॥ 16 శ్లో॥ 8

కాత్వంశుభే కస్యపరిగ్రహోవా।
కింవామదభ్యాగమకారణంతే।
ఆచక్ష్వమత్వావశినాంరఘూణాం।
మనః పరస్త్రీవిముఖప్రవృత్తి ॥ 7

స 17 శ్లో॥ 43

వయోరూపవిభూతీనా। మేకైకమ్మదకారణమ్।
తానితస్మిన్సమస్తాని। నతస్యోత్సిషి చేమనః॥ 8

శ్లో॥ 47

కాతర్యం కేవలానీతిః। శౌర్యం శ్వాపదచేష్టితమ్।
అతస్సిద్ధిం సమేతాభ్యా। ముభాభ్యా మన్వియేష సః॥ 9

గీ॥ వేల్పుతేనికైన వెత్తిమాటాడఁబోఁ
డనఁడునవ్వులాటకైనఁగల్ల
నలుకఁదోఁచినట్టి యతఁడు పగఱనైనఁ
బరుసమైన ప్రాయిఁ బలుకఁజనఁడు॥ 5

గీ॥ మాఱు వెరవునమళ్ళని మాటనాలి
విడుచుటస్నిచ్ఛయంబుగఁ దుడువఁగోరె
భోగములఁ జెప్ప నేటికి బొందికన్న
ఁ బోయెనా మ్మిన్న వారికిఁ బెంపెమేలు॥ 6

గీ॥ ఎవతెవీవు చెలువ యొవనికిల్లాలవు
నాయెదుటికి వచ్చినకతమేమి
యడఁగుచుఁ గలరగుల యెడ పెడ మొగమిడుఁ
బెఱపడంతులకును యొఱఁగి చనుదు॥ 7

గీ॥ పసుపుఁ బసనము సొగసు నొడమియు వీనిలోఁ
బొగరిడనొకొక్కటియు యజ్ఞఁగత్తంబు
అన్నిఁ గూడుకొనియ వాలనియుండుం దేఁ
గాని ప్రుల్కిపడదు నాస యొడఁద॥ 8

గీ॥ పరగునొక్క తగవు పందతనమ్ముగఁ
బొసఁగునొకసు గఁటిమి పులినడఁతగఁ
గనుగొనదగఁగూడుకొనినయూరెండిఁటి
బెడఁగు కల్మినతఁడు వెదకికొనియె॥ 9

కుమారసంభవే   స ॥ 2   శ్లో ॥ 55

విషవృక్షోఽపిసంవర్ధ్య।స్వయంఛేత్తుమసాంప్రతమ్॥   10

స ॥ 10   శ్లో॥ 23

అమీషాం సురసంఘానాం। త్వమేకోఽర్థసమర్థనే।
విపత్తిరపిసంశ్లాఘ్యా। పకారప్రవతినోఽనల॥   11

మేఘసందేశే   స ॥ 1   శ్లో ॥ 6

యాచ్ఞామోఘా వరమధిగుణే నాథమేలబ్ధకామా ॥   12

శ్లో ॥ 57

ఆపన్నార్తి ప్రశమనఫలాస్సం పదోహ్యుత్తమానామ్॥   13

విక్రమోర్వశీయే॥

స్వార్థాత్సతాం గురుతరా ప్రణయిక్రియైవ॥   14

శాకుంతలే ॥

అసంశయం క్షత్రపరిగ్రహక్షమా!
యదార్యమస్యా మభిలాషి మేమనః।
సతాంహిసందేహ పదేషువస్తుషు।
ప్రమాణ మంతఃకరణ ప్రవృత్తయః ॥   15

ద్వి॥ మునుఁదాను పెంచిన ముసిఁడిచెట్టైనఁ ।
తన చేతన ఱకుట ధర్మము కాదు॥ 10

కం॥ ఈ వేల్పు మొనలకగ్గి ।
నీవొకఁడ వెకవృక్షములను నెరపె దొరుల మేల్ ।
గావించు నోము గలిగిన ।
భూవారల ఖుడుమయుఁ గొని భూఢంబడెదూ॥ 11

ద్వి॥ తగువానియందు వితయుగుట నయము ।
ఉడుగుట నడునెడమే లొప్పొందుటకన్న॥ 12

ద్వి॥ ఇడుమఁబడినవారి యేఁపు మానుపుట ।
కడుమంచివారల కలుముల పంట॥ 13

ద్వి॥ ఒరులకు మేలు సేయుట మంచివారి ।
కరయఁగఁదమపని కంటెను మేలు॥ 14

గీ॥ అరమరిక లేదు రాచయూరంగుటకుఁ దగు ।
సింహపాండునాదముచె తగుఁ దెనయుఁగాన ।
నందియుండు నన్న తావ్రు సాదులకెద ।
పోకడలు వినసుంగూర్చి సాకిరికద ।

భవతియః పౌరవేణ రాజ్ఞాధర్మాధికారేనియుక్తః సోఽహమా॥
శ్రమిణామవిఘ్నక్రియోపలంభాయధర్మారణ్యమిదమాయాతః॥ 16

అస్మాన్సాధు విచింత్యసంయమధనానుచ్చైఃకులంచాత్మనః।
త్వయ్యస్యాఃకథమప్యబాంధవకృతాం స్నేహప్రవృత్తించతామ్।
సామాన్యప్రతిపత్తిపూర్వకమియం దారేషుదృశ్యాత్వయా।
భాగ్యాయత్తమతఃపరంనఖలు తద్వాచ్యం వధూబంధుభిః॥ 17

శుశ్రూషస్వగురూన్ కురుప్రియసఖీవృత్తిం సపత్నీజనే।
భర్తుర్విప్రకృతాపిరోషణతయామాస్మ ప్రతీపంగమః।
భూయిష్ఠంభవదక్షిణాపరిజనే భాగ్యేష్వనుత్సేకినీ।
యాంత్యేవంగృహిణీపదంయువతయో వామాః కులస్యాధయః ॥ 18

అర్థోహి కన్యాపరకీయఏవ।
తామద్యసంప్రేష్యపరిగ్రహీతుః।
జాతోమమాయంవిశదః ప్రకామం।
ప్రత్యర్పితన్యాసఇవాంతరాత్మా॥ 19

వ॥ ఎవఁడు తేనిచేఁదగవేల, సేవింపఁబడియెనో యట్టి సేనుఁదపసుల
కల్లువోలఁగింపసీ, పున్నపుంగాన, కే తెంచినాఁడను॥ 16

త॥ .కడుఁ.దబమేసొమ్ము.గానున్నమమ్ముఁ।
.బదపడిసిగొప్ప..వంగడం-బిపె।
.తొడరితనంతసి.తోడుత నెట్లో।
.సలిపినయాపోందు.జాడఁదలంచి।
..కడగియాండ్రిస్సరి..గారాబుతోడఁ।
.జూడఁబడునదియా..జోటిసిచేత।
.నుడువఁదగినది.బం.ధుగులచేఁ
దోఁచ.దెద్ది.బాగంబున.కింకలోఁబడునో॥ 17

త॥ .కొలువుపెద్దల-ఁబో త్తు.గొనుమెల్లతఋతి
.నేరుపుతోడుత.స్నిదు.సవతుల
.సలుపనునుడ్డం.బ.సడ్డగాఁజూడఁ
.బడియుఁబెనిమిటికిఁ.బలు.కిన్క చేత।
.మెలఁగుచు.మోమోటు.మిన్న.లంగంబు.పట్ల-
మిక్కిలి తుళ్ళి.పడకు.బాగముల।
.వెలఁదులిల్లాండ్రని.పించుకొందిరిట్లు-
..కొలమునకుం.జెడు.గొట్లు.తెవుళ్ళు॥ 18

గీ॥ .వెల్లడిగనుఁగన్న..పెరవానిసొమ్మెగా।
.యాపెనుగనిచెంత.కంపి-యిప్పుడు।
..డాఁచఁబెట్టినట్టి..డబ్బప్పగించిన।
.యట్లునా.యెడంద.హాయిఁజెందె॥ 19

స్వసుఖనిరభిలాషః ఖిద్యసే లోకహేతోః।
ప్రతిదినమథవా తే వృత్తిరేవంవిధైవ।
అనుభవతిహిమూర్ధ్నా పాదపస్తీవ్రముష్ణం।
శమయతిపరితాపం ఛాయయాసంశ్రితానామ్ ॥ 20

వ్యపదేశమావిలయితుం।
కిమీహసేజనమిమంచపాతయితుమ్।
కూలంకషేవసింధుః।
ప్రసన్నమం భస్తటరుహంచ॥ 21

కుముదాన్యేవశశాంకః।
సవితా బోధయతిపంకజాన్యేవ।
వశినాం హిపరపరిగ్రహ।
సంశ్లేష పరాఙ్ముఖీవృత్తిః ॥ 22

గీ॥ .జగముఁగూర్చినీదు..సుగములఁగోరక।
..పొగలె-దిట్టినడఁత.పోలునీకు।
.చెట్టుచుఱుకు కొండ.సిరముచేఁగుడిచెడు।
.నీడఁగ్రిందివారి. వేఁడిఁబాపు। 20

గీ॥ .పేర్గలంచ-వీనింబడ. వేయుటకెయి।
.యేలఁదలఁచెదవిట్టులో..యిగురుఁబోడి।
.యొడ్డులన్గడుఁగొఱకుచు.నున్న యేటు।
.మంచిసీటిన్మఱియుఁ.దరి..గ్రాఁకుమాడ్కి॥ 21

గీ॥ ..వేలుపులబువ్వ.తోవలనే- ..వేఁడివేల్పు।
.తప్పకెప్పుడుమేల్కొల్పుఁ ..దామరలనె।
.తమకులోఁకువవారా.నెడఁ.దఁగలవారి।
.నడఁత-యొరునాలికిం బెట్టుఁ. కొడ మొగంబుఁ॥ 22

— o —

GENTLENESS

ANTONY & CLEOPATRA *Act III Sc. XI*

yet he that can endure
To follow with allegiance a fall'n lord,
Does conquer him that did his master conquer,
And earns a place i' the story. 1

AS YOU LIKE IT *Act II Sc. I.*

Now, my co-mates, and brothers in exile,
Hath not old custom made this life more sweet
Than that of painted pomp ? Are not these woods
More free from peril than the envious court ?
Here feel we but the penalty of Adam,
The season's difference ; as the icy fang,
And churlish chiding of the winter's wind,
Which when it bites and blows upon my body,
Even till I shrink with cold, I smile, and say,
This is no flattery : these are counsellors
That feelingly persuade me what I am.
Sweet are the uses of adversity,
Which, like the toad, ugly and venomous,

శాంతరసము

గీ॥ పతితుండైన ప్రభువును విశ్వాసము మెయి
ననుసరింప నోర్వఁగలిగి నట్టివాఁడు।
గెలుచుఁ దన యజమానుని గెల్చువాని।
మఱియు నార్జించు నొకచోటు చరితమందు.

సీసమాలిక॥ ఇప్పుడు - నాదు విహితులార-
మఱి స్వదేశభ్రష్టులార తోడి జనములార।
పాతపరిచయమీ బ్రతుకును-
మిక్కిలి వర్ణింపఁబడినదంభంబుకన్న।
హాయిగాఁ జేయలేదా-
యీయడవులోర్పు లేనట్టియా రాజధానికన్న।
నెక్కుడు బాధారహితమయియుండలేదా-
ఋతువుల మాఱు- పాపి నరుని।
కగుశిక్షమాత్రమె యనుభవించెదమిట-
మఱి- శీతుగాడుపు ముంచుకోఱ।
యు-న్నైఁపరాన్ట్రి-యొఱపిడితో-నది-
యెంతయు ముద్దగా నేను ముణుఁగు
కొనిపోవువఱకు-, నెక్కొని నాదు-
మేనిపై వీచుచుఁగఱవ-నేఁ బిన్న నవ్వు।
తనరఁబల్కెద-నిది కొనియాటకాదని-
నాయథార్థసిలి న్నాసుసరస।

Wears yet a precious jewel in its head ;
And this our life, exempt from public haunt,
Finds tounges in trees, books in the running brooks,
Sermons in stones, and good in everything. 2

Sc. iii.

I have five hundred crowns,
The thrifty hire I saved under your father,
Which I did store to be my foster–nurse
When service should in my old limbs lie lame,
And unregarded age in corners thrown;
Take that ; and He that doth the ravens feed,
Yea, providently caters for the sparrow,
Be comfort to my age ! Here is the gold;
All this I give you. Let me be your servant.
Though I look old, yet I am strong and lusty;
For in my youth I never did apply
Hot and rebellious liquors in my blood;
Nor did not with unbashful forehead woo
The means of weakness and debility;
Therefore my age is as a lusty winter,
Frosty, but kindly. Let me go with you:
I'll do the service of a younger man
In all your business and necessities. 3

దృష్టితో బోధించు హితులివి మఱియు
నాపత్తు సామాన్యసంభవములు కదా।
హాయిగా నుండెదు నద్ది శ్రేష్ఠుల
సహ్యాంబు మఱియు విషయుత మయ్యె।
మణిశిరఃపుం దాల్చె మనల్ బ్రతుకిది గాంచు।
నరుల రాటుం దోఱంగి నాలుకలను।
చెట్లు బుస్తకముల సెలయేళ్ళ రాలను।
జ్ఞానబోధ నుంచి సర్వమొందె. 2

సీ॥ ఉన్న దినాలు మొద్దం బన్నెండు వందల
చేంబడి నూకలు నేం బొందువుగ।
దక్కించుకొన్న జీతంబు నీతండ్రిడిని
గొలిచి నా ముదిమేనం గొలువునుంటి।
యూనెడ నరకు నేయంబడని యిూడో
క మూలం ద్రోయంబడున పృథుసువు మఱియు।
ననుం బెంచు దాడితీ రునసుంటకై యది
గూడం బెట్టితి దానిం గొనుము నీవు।
కాసుమంచు నేంవు వేల్పుని కృమముగ బిచ్చ్వ।
కలకవు ర్చ్వు సంగూడుం బడిలమూత్రోడ।
నగునుం బ్రోవ్వు నా ముదిమికి దిగోపసిండి!
నేను సికిచ్చినాండను నీవి నెల్ల॥ 3

SONG *Sc. V.*

Under the green wood tree
Who loves to lie with me
And tune his merry note
Unto the sweet bird's throat,
Come hither, come hither, come hither :
Here shall he see
No enemy
But winter and rough weather.
Who doth ambition shun,
And loves to live i the sun,
Seeking the food he eats,
And pleased with what he gets,
Come hither, come hither, come hither :
Here shall he see
No enemy
But winter and rough weather.

సీ॥ ననునుండనిమ్మనీ. పనివానిఁగాముదు
.సలిగఁదోఁచియుగట్టి.,సత్తువుఁగల।
.వాఁడను- నాచిన్న.నాఁజెన్నఁడు,న్వ
జ్జీ.స్నిల్లునానెత్తుట. న్నెఅపలేదు।
.మఱియుసిగ్గరికన్నొ.మన్మెయి,లావూడ్చ
.వెరవుఁదత్తరముసఁబిలువలేదు।
.కనుకనాముదుసలి.తనమబలియు
.సీతు,.నెఱివెల్లనగుఁగాని.నెమ్మికలది।
.నన్నునీతోడఁబోనిమ్ము- .చిన్నవాని।
..హానునన్నెనునీపని. యంతలోను।
ఁ.గ్రమ్మఅన్నికుఁగల్గున.క్క-రలయందు।
ఁ.గొల్వునొనరించుచుందునీ.కోరినట్లు॥ 3

పాట - బిలహరిరాగము - రూపకతాళము.

పల్లవి॥ .ఇవలకురానీ- రా.నిమ్మవలకురానీ।

అనుపల్లవి॥ .ఇవలసీతుగాడ్వతప్ప. నెదిరివాఁడు గనఁడు॥ రానీ॥ 4

చరణము॥ .అడవిచెట్లుక్రిందఁగున్క- .నాసించునెవఁడు నాతో।
.ఁగలుపుఁదనదుస్వరముతీయ .,పులుఁగుకు,లుఁగునందునరిగ॥ని॥ (1)
.ఎవఁడుదురాశఁదొఱఁగుమఱి.యెండనుండఁదలఁచునో।
.,తవిలితిండికై వెదకుచుఁ .,దనియుదొరకుదానితోడ॥ ని॥ (2)

Act. III. Sc. II.

Sir, I am a true labourer: I earn that I eat, get that I wear; owe no man hate, envy no man's happiness; glad of other men's good, content with my harm; and the greatest of my pride is, to see my ewes graze and my lambs suck. 5

COMEDY OF ERRORS *Act II. Sc I.*

There's nothing situate under heaven's eye
But hath his bound, in earth, in sea, in sky:
The beasts, the fishes, and the winged fowls,
Are their males' subjects and at their controls.
Men, more divine, the masters of all these,
Lords of the wide world, and wild wat'ry seas,
Indued with intellectual sense and souls,
Of more pre-eminence than fish and fowls,
Are masters to their females, and their lords:
Then, let your will attend on their accords. 6

వ॥ అయ్యా నేనిక్కముగఁ బాటుమానిసిని - నా తిండి నే నార్జించుకొనెదను - నా యుడుపు నే సంపాదించుకొనెద - నొరు నసహ్యపడను - మఱియు నెవ్వని సౌఖ్యమునకైన నీర్ష్యపడను - బరుల మేలునకానందించెదను - నాయిడుమన్నోర్చుకొనెదను - మఱియు నా మేటిగర్వము నాయాఁడుఁగొఱ్ఱియలు మేయఁజూచుటయు - నా గొఱ్ఱెపిల్లలు పాల్గుడువఁగనుటయును. 5

సీ॥ ఈశ్వరసృష్టిలో నెయ్యదియుఁగా హద్దు
లేనిది లేదిల లోనఁ గడలి।
యందున విన్నన - నల మృగంబులు
మీలు నెగురుపక్షులు తమ మగల వశము।
లగు - దివ్యమా శక్తి నధికులు పురుషులు -
య జమానులౌదురు యన్నిటికిని।
బ్రభువులు వారు ప్రపంచమునకు నెల్లఁ
బ్రాజ్ఞతనాత్మలం బరఁగుచుండ్రు।
తమదు స్త్రీలకు భర్తలై తనరుచుండ్రు।
వెండియున్ వారి విభులయి వెలయుచుండ్రు।
కావునన్నిదు చిత్తంబు నీవు వారి।
యిష్టముల ననుసరించుచు నెంచవలయు॥ 6

CYMBELINE *Act III. Sc III.*

And often, to our comfort, shall we find
The sharded beetle in a safer hold
Than is the full-winged eagle. O, this life
Is nobler than attending for a check ;
Richer than doing nothing for a bribe;
Prouder than rustling in unpaid-for silk,—
Such gain the cap of him that makes'em fine
Yet keeps his book uncrossed. No life to ours. 7

Act IV Sc II,

Cowards father cowards, and base things sire base;
Nature hath meal and bran, contempt and grace. 8

If I do lie, and do
No harm by it. though the gods hear, I hope
They 'll pardon it 9

సీ॥ మనసునకన్నా వేదము, మఱియును౯

దర్పగ వేడుకమీఱఁగఁ జేఁడపురుగు ।

సాళువకంటెఁదా సేలుగఁబట్టిన

నెంతయు నిశ్చితిని దవ్వుకొనుట ।

భాగీరథియాబ్ధిఁదుఱు చీవాట్లాతిని కొల్ల

నన్న మిక్కిలి తెన్న యూను లంచ ।

మ్రింగి మోద్దియుం బోదరించకుండుట

కంకునెక్కడు విల్వ కలది కొనని ।

పట్టు దుప్పునందుడా బగ పర్చుచుంట ।

కన్న మఱి వాసి నెసఁగెడు వ్యయము లేక ।

సొగసుఁజూపెడు టోపికంటెఁగడు నయము ।

జగతి మాజీవితమునకు సాటిలేదు॥ 7

గీ॥ పంచలంగాంచుచుందురు పంచలు మఱి ।

క్షుద్రములఁగను క్షుద్రవస్తులు నిజముగ ॥

గట్టిగింజలు పొల్లయుం గలుగుఁ బ్రకృతి ।

కంపునింపునుఁ గూడ జగంబునందు॥ 8

గీ॥ నేను దబ్బుఅంటి నేనిపదంపడి ।

చెఱుపు దానివలనఁ జేయనేని ।

వేల్పు తెల్లరదియు వినినప్పటికి నన్ క్షు ।

మింతురనుచు విశ్వసింతు నేను॥ 9

Act V. Sc. V.

it is I
That all the abhorred things o' the earth amend,
By being worse than they. (1) 10

HAMLET *Act I. Sc II.*

all that lives must die,
Passing through nature to eternity. (2)

Act II. Sc II.

there is nothing either good or bad, but thinking makes it so : 11

I have of late—but wherefore I know not—lost all my mirth, foregone all custom of exercises; and, indeed, it goes so heavily with my disposition, that this goodly frame, the earth, seems to me a sterile promontory ; this most excellent canopy, the air, look you, this brave o'erhanging firmament, this majestieal roof fretted with golden fire, why, it appeareth no other thing to me than a foul and pestilent congregation of vapowrs. What a piece of work is man ! How noble in reason ! how infinite in faculty ! in form and moving how express and admirable ! in action how like an angel ! in apprehension how like a god ! the beauty of the world the paragon of animals ! And yet, to me, what is this quintessence of dust? man delights not me – no, nor woman neither, though by your smiling you seem to say so. 12

ద్వి॥ జగతినసహ్యాము బ్బలిపెనవోష్ఠ।
లుగ-వానికన్నఁజెడుగు నే నెగనుక. (1) 10

ద్వి॥ బ్రతికెడునది చావ వలయు మర్త్యప్ర। (2)
కృతినుండిపోవు చేమృతపదంబునకు.

వ॥ మంచిచెడ్డలు తలంపునఁ జప్పబైట లేవు. 11

వ॥ ఏదేమో నాకుఁ దెలియదు కాని - కొంతకాలము నుండి నే నుల్లాస
ముఁ జెడియుంటి - నన్ని యభ్యాసముల వాడుక మానుకొంటిని - మ
ఱియు - నిక్కముగా నామనసు మిక్కిలి వ్యాకులముగా నున్న - దీ
రమ్యమైన నలుచదరపు నేల సముద్రములో నోలగియున్న కొం
డగొడ్డు కొనవలెఁ గనుపడుచున్న - దిమ్మగుల సొగసైన పందిరి
గాలిచూడు - మీ చక్కఁగ వ్రేలాడు నాకసు - మీ బంగరుటగ్గి నలం
కరింపఁబడిన గొప్పకప్పు - ద్దిరయది - చెడురోగములఁ బన్నెడి ప
లురకముల యావిరుల గుంపుకన్న వేఱుగఁ గాన్పించదు - మను
జుఁ డెట్టిపని - వివేకమున నెంతగొప్ప - శక్తి నెంత యనంతము -
రూపు నద్దదలిక నెంత విశేషము మరెంత యబ్బురము - కార్యము
నం దెంత దివ్యోపమ - బోధయందనెంత దేవసదృశము - జగదాభర

Act iii. Sc i,

To be, or not to be, that is the question :—
Whether 't is nobler in the mind to suffer
The slings and arrows of outrageous fortune,
Or to take arms against a sea of troubles,
And by opposing end them ? — To die—to sleep,
No more:— and, by a sleep, to say we end
The heart ache, and the thousand natural shocks
That flesh is heir to,— 't is a consummation
Devoutly to be wished. To die,—to sleep:—
To sleep ! perchance to dream:— ay, there's the rub;
For in that sleep of death what dreams may come,
When we have shuffled off this mortal coil,
Must give us pause. There's the respect,
That makes calamity of so long life :
For who would bear the whips and scorns of time,
The oppressor's wrong, the proud man's contumely,
The pangs of despised love, the law's delay.
The insolence of-office, and the spurns
That patient merit of the unworthy takes,
When he himself might his quietus make
With a bare bodkin ? who would fardels bear,
To grunt and sweat under a weary life,
But that the dread of something after death,
The undiscovered country, from whose bourn
No traveller returns,— puzzles the will,
And makes us rather bear those ills we have
Than fly to others that we know not of ?
Thus conscience does make cowards of us all;
And thus the native hue of resolution
Is sicklied o'er with the pale cast of thought;
And enterprises of great pitch and moment,
With this regard, their currents turn awry,
And loose the name of acton.

ణము- ప్రాణులనుత్తమము - కాని-కొఱమాలినదాని సారాం
శ- మిదియేమినాకు- మనుష్యుఁడునన్నలరింపలేఁడు- లేదు- స్త్రీ
గూడ నన్నానందింపజాలదు- నీనగవుపట్టి నీవాలాగనునట్లు కనుప
డునప్పటికిని. 12

సీ॥ .ఉంటయో-మానుట.యో-యడె.చింత్యము-
.ఘనతరంబెద్ది-నె.మ్మనమునందు।
.ద్వేషించునట్టిదు.ర్వ్యధివేయునోడిసె
వే.టులుబాణములుసైఁచు.టో-యదిగాక।
..దరిగానరానిబా.ధలపయిదండెత్తి
.యెదిరించుటన్నాని.తుదిఁగనుటయొ।
.పొలయుట- నిద్రపో.వుట-లేదికేమియు-
.మఱియు-నిద్దురచేత.మనసుపీడ।
.నెలమిదేహంబుపొందున.నేకసహజ।
.కష్టములుమనము ముగింపఁ.గలిగినయెడ।
.నద్దియేసకలోత్కృష్ట.మైనపదవి।
.మిగులనాసక్తితోఁగోరఁ.దగినదగును॥ 13

కం॥ మడియుట-నిద్దురపోవుట।
.పడుకొనుట-యొకపుకలనుఁ..బరఁగుట-యాన।
క్కడనేకష్టం-బేమన।
.నొడలుదొఱఁగమరణనిద్ర .నొదవుకలలెవో॥

సీ॥ .మనలనాఁపగవలసి.న-దట.యోజన
.కల-దదియట్టిదీ.ర్ఘమగుబ్రతుకు।
.కష్టంబునోనరించు- ఁ.గానిచో-నెవ్వఁడు
..కాలతాడనతిర.స్కారములను!

.సైరింపవచ్చును- ఁ.గ్రూరమానసుని
దు.ర్మార్గము-గర్వ్వి.వ.మానము-మఱి
..ధిఃకృతప్రణయాతి.దీర్ఘ వేదనలు-
.న్యా.యాలస్య-మధికార.శాల.మదము।
.మఱియుఁదుచ్ఛలచెంగట.మంచివార।
.లోర్చుకొనియొడుగద్దింపు-.లోకృ-చిన్న।
..సురియచేఁదనయంతంబు.సులభముగను।
.సలుపునట్టులఁదాఁజేయఁ గలిగినప్పుడు॥

సీ॥ .ఎవఁడుభారములు.వ.హించుమూల్గు టకుఁ
జె.మ్మటవాఱవిసువగు..మనికిక్రింద।
.మరణముపిదప నె.వ్వరయునఁదిరిగి రాఁ
.జాలనివింత దే.శంబుభీతి।
.యొదనుసంశయపర్చి.యోయ్యాదియో-
మఱి-.మనహెఱుంగనియిడు.మలకుమనల।
ఁ.బరుగిడనీ-కిది.వఱకున్న బాధల
.నోర్చునట్టులసల్ప.కుండినయొడ।
.మనసుజంకించునిట్టుల.న్మనలనంద।
.అర్-మిగుల.స్థైర్యనై జవ.ర్ణంబుమాయు।
ఁ..జింతరుచిహీనమాచాయ.చేతనిట్టు।
.కనుక.సాహసోద్యమములు-..పనికి-రావు॥

Act III. Sc III.

Whereto serves mercy,
But to confront the visage of offence ?
And what's in prayer, but this two fold force.—
To be forestalled, ere we come to fall,
Or pardoned being down ? Then I' ll look up:
My fault is past. But, O, what form of prayer
Can serve my turn ? "Forgive me my foul murder" ?
That cannot be; since I am still possess'd
Of those effects for which I did the murder,
My crown, mine own ambition, and my queen.
May one be pardoned, and retain the offence ?
In the corrupted currents of this world
Offenc's gilded hand may shove by justice ;
And oft't is seen, the wicked prize itself
Buys out the law : but't is not so above ;
There is no shuffling, there the action lies
In his true nature, and we ourselves compelled,
Even to the teeth and forehead of our faults,
To give in evidence. 14

సీ॥ .కృపయుపయోగించు .నెందుకు-
.నేరము. మోమునెదుర్చుట. పొంకుఁదప్ప।
.నేమున్నఁ బ్రార్థన. యేడ-సీజ
మిలిశక్తి. తో క-ఘునసము పాటుతగులకమును।
.పడ్డగింపఁబడుట. యదిగాక- పిమ్మట
.క్షమియింపఁబడుటయు-సరియా-. నేన।
.రసెదను-నాదు నే. రముజ గ్రిషోయా-న. య్యా
యొకాని-యెటువంటి. ప్రార్థనమ్ము।
.నాకుఁబనికివచ్చు-. నాదానర్చినఘోర
.హత్యఁగూరిచిసైఁచు. మానను-నది।
.కానేర దేమన- ఁ. గలపిదివఱకు
నా. కెందుగుఱిచివధ. నేనుసలిపి।
.నాఁడనో యదిదెల్పఁ. జాడలునా, మాలి-
.నాదురాశయు మఱి. నాదురాశి।
.సైరింపఁబడవచ్చు .నారేగియెవఁడైన-
.. నేగిమానకకొన, సాఁగఁజేయ।
.వచ్చునా-మఱి-యి ప్రపంచపుచెడు
త్రోవ. లందు, బంగరుపూసినట్టికేడు।
.. చేయివిసరవచ్చుఁ. జెలఁగినాయము మెయి-
ఁ. దఱచునాచెడుగొప్ప. ధర్మముఁగొను।
ఁ. గాని, పరంబునఁ గా. దట్లు మోసమ్ము
.పొసఁగదచ్చుటఁ, దగ. వెసఁగుదాని।

JULIUS CAESAR *Act. I. Sc. III.*

But life, being weary of these wordly bars,
Never lacks power to dismiss itself.
If I know this, know all the world besides,
That part of tyranny that I do bear
I can shake off at pleasure. 15

HENRY IV PART I. *Act. V. Sc. IV.*

But thoughts the slaves of life, and life time's fool,
And time that takes survey of all the world,
Must have a stop. 16

PART II *Act. i. Sc. III.*

Past and to come, seems best ; things present, worst. 17

Act. iv. Sc. iv.

How quickly Nature falls into revolt
When gold becomes her object !
For this the foolish over–careful fathers
Have broke their sleeps with thought,—their brains with care,
Their bones with industry ; for this they have
Engrossed and piled up the cankered heaps
Of strange–achieved gold ; for this they have
Been thoughtful to invest their sons with arts,

వాస్తవంబగుస్థితితోడఁ బల్కిపర్చ్చ।
బడెద మెంతయు సౌఖ్యంబు వాకొనుటకు।
మనము పదపడి నాచరించిన తెలుపుల।
మొగములకుఁ గట్టుమాటమున మోములుంచి। 14

గీ॥ ఉసులు లోకబంధంబుల విసిగితన్ను।
గోల్పడుట కెన్నఁడును శక్తిఁ గొదవపడదు।
ఇది తెలియ జగమెల్లయె క్రీడ యథేచ్ఛ।
దూలఁగొట్టెద నాసైఁచు దుష్టశాస్త్రి॥ 15

గీ॥ బ్రతుకుదాసులు తలఁపులు బ్రదుకుకాల।
మునకగు విదూషకుఁడు మఱి యనుసమస్త।
జగముఁ బరిశీలనము చేసి సరిగఁ గొల్చి।
నట్టిసమయంబు కూడని ల్పందవలయు॥ 16

ద్వి॥ కడచినవస్తువు లొక్కఁబోవునవియు।
గడుమంచి యిప్పుడు గలయవి చెడ్డ. 17

సీ॥ తిరుగఁ బడెడునెంత త్వరగ స్వభావంబు
బంగరుదాని తాత్పర్యమైన।
యప్పుడు దీనికై యవివేకులై మితి మీఱిన
జాగ్రత్తు మెయినిఁదండు।
లాలోచనము చేతఁ గోలుపోయిరి తము
నిద్దురఁ జింతనెం తేనిబుద్ధి। 18

And martial exercise : when, like the bee,
Culling from every flower the virtuous sweets,
Our thighs packed with wax, our mouths with honey,
We bring it to the hive ; and, like the bees,
Are murdered for our pains. This bitter taste
Yield his engrossments to the ending father. 18

HENRY V. *Act. III. Sc. VII.*

We are in God's hand, brother, not in theirs :— 19

Act. v. Sc. ii.

A good leg will fall ; a straight back will stoop ; a black beard will turn white ; a curled pate will grow bald ; a fair face will wither ; a full eye will wax hol- low : but a good heart, is the sun and the moon ; or rather the sun and not the moon; for it shines bright and never changes, but keeps his course truly. 20

ఁ.గష్టపాటున నెము.కల-ఁబాడుసల్పు
కొ.నిరి-వారలుం దీని. గుఱిచివింత।
.గడనఁ జేకురినపసిఁడినంటరాని
వి.నమటుకుప్పలు పెట్టి.రి- వాఱి-దీని।
.కొఱకు-వారలుతము.కొడుకులకున్విద్య
.తెల్ల నేర్పాటకై యు.తల్లడిల్లి।
.రపు డెల్ల.ననుండి .యచ్చఁపు తేనెల
.నేర్పుచుండెదు తేనె.టీఁగలవలె।
.మనతోడ త్త్రనంబు..మయి- మనవొళ్లు
తే.నియతోడమిక్కి-లి.నిండుకొనగ।
ఁ. దెచ్చెదము. తెట్టెయొద్దకా తే..ంట్లఁబోలి।
.మనముపడినట్టిపాట్లకు .మాఱుగఁదెగ।
.టార్పఁబడెదము.మఱి-యీ.వి.షానుభవము।
ఁ.బఱచుఁ.గడముట్టుతంౘ్రడికే.వ్యాని.ముల్లె॥ 18

ద్వి॥ .దేవునకుమనము.ధీనంబుగాని।
..భావింపనితరుల.వశమున లేము. 19

వ॥ బలమైన కాలు సీరసిల్లెను - చిన్ననిపేఁపు వంగెను - నల్లనిగడ్డము తెల్లఁబడు - దట్టముగ వంగినసురులుగల తలబట్టయుగును - సొగసగు మొగము వడలిపోవును-నిబ్బరముగు కన్నులులోఁతుగ మునిఁగెను- న్గాని - నుంచిమనస్సు సూర్యుఁడుంజందురుఁడును - లేక - సూర్యుఁ డేచంద్రుఁడుకాదేసిన - సర్వేల్లఫుడున్ ప్రకాశింపను - వాటిను - నెన్నఁడున్నాటను - కేవలముక్క- సత్యపద్ధతి న్దనగతినుంచెదు గనుక. 20

HENRY VI PART II. *Act II. Sc. I.*

Let never day nor night unhallowed pass,
But still remember what the Lord hath done. 21

Act. iv. Sc. vii.

Large gifts have I bestowed on learned clerks,
Because my book preferred me to the king;
And seeing ignorance is the curse of God,
Knowledge the wing wherewith we fly to heaven, 22

PART - III *Act. I. Sc IV.*

Open thy gate of mercy, gracious God !
My soul flies through these wounds to seek out thee.23

Act. ii. Sc. ii.

But, clifford, tell me, didst thou never hear,
That things ill got had ever bad success ?
And happy always was it for that son
Whose father for his hoarding went to hell ?
I'll leave my son my virtuous deeds behind ;
And would my father had left me no more ;
For all the rest is held at such a rate
As brings a thousand-fold more care to keep,
Than in possession any jot of pleasure. 24

ద్వి॥ నడపకుమెన్నఁడైనఁ బ్రేబవళ్లు।
చెడుగున-బ్రభుచేతఁ జిత్తమందిడక. 21

గీ॥ పండితులకుగొప్ప.బహుమతులిచ్చుతి।
విద్యలెన్నభూమి.విభునికన్న।
దైవశాపమున్న.త - దోషమునకున్న।
ర్గమునకు మనమెగిరే.దమిసియరసి॥ 22

వ॥ నీదయాద్వారముఁ దెఱువుమో నెనరైన దేవుఁడా -
యీరాగాయములనుండి నిన్నెదకుటకు నాయాత్మ గోరుచున్నది.23

సీ॥ చెప్పకుమునాతోడ-నెప్పుడైనను నీవు
వినలేద-కీడుమైఁ గొనినవస్తు।
పులునిచ్చలున్నట.ఫలమిచ్చునని.మఱి-
తండ్రిలోభంబున.ధనముఁ బ్రోవ।
నరిచినకతమున .నరకమేగిన - వాని
కొడుకెల్లప్పుడు సుఖపడునె.-నేను।
నాపుణ్యకారము.ల్నావెన్క-విడిచెద
నా.పట్టికిన్ - నాకు.నాదుతండ్రి।
యంతకెక్కువదలమి.నెంతు-దక్క।
నంతయుఁదనకుఁజిక్కెన.హాయికంటె।
వేయిరెట్లువిచారమ్ము.మోయఁజేయు।
ఫక్కిఁగఁబదంపడిఁదలంపఁ.బడెడుఁగాన॥ 24

Act. ii Sc. V.

This battle fares like to the morning's war,
When dying clouds contend with growing light;
What time the shepherd, blowing of his nails,
Can neither call it perfect day, nor night.
Now sways it this way, like a mighty sea,
Forced by the tide to combat with the wind:
Now sways it that way, like the self same sea,
Forced to retire by the fury of the wind:
Now, one the better, then, another best;
Some time, the flood prevails; and then the wind:
Both tugging to be victors, breast to breast,
Yet neither conqueror, nor conquered:
So is the equal poise of this fell war.
Here, on this molehill, will I sit me down.
To whom God will, there be the victory;
For Margaret my queen and Clifford too,
Have chid me from the battle; swearing both,
They prosper best of all when I am thence.
'Would I were dead! if God's good will were so;
For what is in this world but grief and woe?
O God! methinks, it were a happy life,
To be no better than a homely swain;
To sit upon a hill, as I do now,
To carve out dials quaintly, point by point,
Thereby to see the minutes how they run,
How many make the hour full complete;
How many hours bring about the day:
How many days will finish up the year;
How many years a mortal man may live.
When this is known, then to divide the times:
So many hours must I tend my flock;
So many hours must I take my rest;
So many hours must I contemplate;
So many hours must I sport myself;
So many days my ewes have been with young;
So many weeks ere the poor fools will ean;
So many years ere I shall shear the fleece:

సీ॥ పిల్లనగ్రోవిని .గొల్లఁడూఁదుచుఁ బగ
.ఇనికాని రాతిరి.యనుచుఁగాని।
.పిలువఁబోలె నియ్యెట్టి .పెండలికడ-వడి
.విచ్చు[illegible]బెలు హెచ్చు. వెలుఁగుతోడ।
.వెలుఫుపోరట్టు-లీ. జగడంబుచేఁ గెడు-
.వియ్య[illegible]సారి. యేఫ్రమీఁలు।
.సీనె ఫ్రుగాఁడుఫు. వెదరింపనలచేత
బలిమి [illegible]బట్టఁబడుబ.ల్కొడలిమూఁడ్కి।
ఁ.గడఁగునో? [illegible]దాఁడాఁడ. గాలిదెబ్బ।
.వే[illegible]నాసంద్రంబు. పగిదిఁగొంత।
.వసుక.మున్నిడు నెగ్గుఁబి.దపఁగరువలి।
.నొక టెఫ్రు[illegible]తెన్న- నెసుక-వేఖాకటిమేలు॥ 25

గీ॥ .గుండెలోరయగ గెల్వనుఁ.గోరి రెండు।
.నెదిరి పెనఁగెడుఁగాని-యొ.య్యేదియునైన।
.నోర్వలే-దోడ-దట్టుల.నుండెనరిగ।
ఁ.గరము బెట్టిదమైనయీ.ఫరముతూఁగు॥

సీసమాలిక॥ .ఇచ్చోట్టఁబుట్టపై .నేనుఁగూర్చుండెద-
.నెవ్వారెయొడవేలు.పిల్చగించు।
.నటగెలుఫుండు-నే.మనఁగనారాణియు
.నాబంటుగూడన.న్దగిలివేసి।
..రని[illegible]ండిన[illegible]. పచట నేలేనిచో

So minutes, 'hours, days, months, and years,
Passed ever to the end they were created,
Would bring white hairs unto a quiet grave,
Ah, what a life were this ! how sweet ! how lovely !
Gives not the hawthorn-bush a sweeter shade
To shepherds looking on their silly sheep,
Than doth a rich-embroidered canopy
To kings that fear their subjects' treachery ?
O, yes, it doth ; a thousand-fold it doth.
And to conclude,— the shepherd's homely curds,
His cold thin drink out of his leather bottle,
His wonted sleep under a fresh tree's shade,
All which secure and sweetly he enjoys,
Is far beyond a prince's delicates,
His viands sparkling in a golden cup,
His body couched in a curious bed,
When care, mistrust, and treason waits on him.

.,వఱతెదమనియొట్టు. వైచుకొనుచు

.బ్రదుకుఁజాలింపఁగో. రెదను.దయ్యాపు

మంచి. యిచ్ఛయ నట్లుండె. నేని-యేల।

.ననఁగ-నీజగమందు,.నడలుటయును

మఱి. యిడుమయుఁదక్క-నిఁ. కేమికలదు।

.అయ్యొయోదయ్యమా-.యచ్చపుగొల్లని

.కంకులెన్నగనుండ.కుంటమిగుల।

.హాయిగా బ్రతుకని. యనుకొందు-నిప్పు

డొక. గుట్టపై నావలెఁ .గూడుచుంట।

.ప్రొద్దుజంత్రంబులఁ. బొలుపుగఁజెక్కు-ట-

.తగగు త్రుక్కాలం బెట్టి. దానివలన।

ఁ.బరికించు కుట్టుల.న్బర్వియనోనిము

.సము-లవియెన్ని యై.సమ్మత్రినిండు।

.గంటయనో-యెన్ని.గంటలకుం బ్రొద్దు

.ముగియునో-యెన్నాళ్ళ.కగునొయోఁడు।

..మానిసియెన్నేండ్లు.మనవచ్చునో-యిది

.యెఱుఁగఁబడిన వెన్క-ఁ.దలఁచుఁబంచు।

.టిన్ని గంటలుమంద. నేఁగాచునది-యిన్ని

.గంటలునిద్దుర. న్గడుపవలయు।

. నేఁదలంచవలయు.నిఁకనిన్ని గంటలు-

నే.నాడుకొనవలె.నిన్ని గంట।

..లొగినిన్ని నాఁళ్లుచూ. లుండెనాగొఱ్ఱెలు-

.నిన్ని ఫూఁటలకవి. యీనఁగలుగు।

,నిన్ని యేండ్లకు,నున్ని. నేఁగ త్రిరించెడ-

Act. iii. Sc. i.

My crown is in my heart, not on my head;
Not decked with diamonds and Indian stones,
Nor to be seen: my crown is called content;
A crown it is, that seldom kings enjoy. 26

ఁ.గడకిట్లునిజమునము.ల్గంటలుమఱి ।
.ప్రొద్దులునెలలేండ్లు.ముగియుచునెరసిన
.కొప్పునందడిలేని.గోతఁబెట్టు ॥
.నొరయొట్ట్రిబతుకి.దయ్యో-నెంతటితీపి-
.యెంతముచ్చట-పొద.రిండ్ల నీడ ।
.యైనఁ-గుట్టుపనిసొం.పారుబంగరుపట్టు
.పందిరైన-ఁదనయో.ల్బడినినెగడు ।
.వారిమోసమునను.వడఁకుదొరలకిచ్చు
.పోయికంటున్-సుంత.యైననెగ్గు ।
చూపనిగొఱియల.జూచుటగొల్లల
.కిదుసంతసంబుమే-.లెంతయైన ।
.నద్దిరావేయిరె.ట్లదియెక్కు-వౌను-ఁగ
.డకుగొల్లవానియిం.టఁగలపెరుఁగు ।
.తోల్బుడ్డినుండిపైఁ.దోఁగెడువానిప
.ల్చనిత్రాగుచున్-గారు.కొనెడుచెట్ల ।
.నీడల,నలవడు.నిద్దురయుఁన్-గీడు
.వడయకపోయిగ.వాఁడు,గుడుచు ।
.సంతకున్-మేలుమఱపును-.వంత-మోస ।
.మును-ఁదనున్నేచుకొనతేఁడు.పొందు,కల్మ ।
.లకు-ఁబసిఁడిగిన్నెనతనిత.ళుకగుతిండి ।
.కి-ఁదగుసెజ్జందునతని,మై.కి-ఁగడుదవ్వ ॥ 25

సీ॥ .నాకికీటమునాదుడెం.దమునసుండు ।
.నాతలన్గాదు-వివిధర.త్నములఁజెక్క- ।
ఁ.బడఁగలే-దద్దియు:న్గానఁ.బడఁగఁబోదు ।
.తనివినామహాళి-దొరలది.కసుటయుతుదు ॥ 26

Act. V. Sc. II

Why, what is pomp, rule, reign, but earth and dust?
And, live we how we can, yet die we must. 27

HENRY VIII. *Act. II. Sc. III*

It is better to be lowly born,
And range with humble livers in content,
Than to be perked up in a glistering grief,
And wear a goldea sorrow. *28*

Act. III. Sc. II.

Fare well! a long farewell, to all my greatness!
This is the state of man: to-day he puts forth
The tender leaves of hope, to-morrow blossoms,
And bears his blushing honours thick upon him:
The third day comes a frost, a killing frost,
And,—when he thinks, good easy man, full surely
His greatness is a-ripening,—nips his root,
And then he falls, as I do. I have ventured,
Like little wanton boys that swim on bladders,
This many summers in a sea of glory,
But far beyond my depth: my high-blown pride
At length broke under me, and now has left me
Weary, and old with service, to the mercy
Of a rude stream, that must for ever hide me.
Vain pomp and glory of this world, I hate ye:
I feel my heart new opened. O, how wretched
Is that poor man that hangs on princes' favours!
Had I but served my God with half the zeal
I served my King, He would not in mine age
Have left me naked to mine enemies.

గీ॥ .ఔరడంబ-మాజ్ఞ-.యధికార-మన నేమి।
.బొత్తిగాను-మన్న.బుగ్గి-గాక ।
.మఱయు-బ్రతుకనిమ్ము.మన మెట్టులైనను।
ఁ.గాని-మనముచావఁ.గావలయును॥ 27

గీ॥ .తుచ్ఛలన్బుట్టి పేదలతో.డఁగలసి।
.తనివినుండుటకెడు మేలు .తళుకువనట।
.యందుఁ దెగసిగ్గుఁబోతుగ.నడరిమఱియు।
.గొప్ప.బంగారువలవంతఁ.గొనుటకన్న॥ 28

సీ॥ .సెలవుపుచ్చుకొనెదఁ .జెల్ల కేనాగొప్ప
.కెల్లఁ బెద్దసెలవె .యిదిమనుజుని। .స్థితి
యతండున్నెడు.చెలగించునాసచి
.వురుటాకులకై రేపు.పువులు మఱియు।
.నతఁడువహించుమ.ర్యాదలు మెండుగ
ఁ.దనపయిమూఁడవ.దినమునందు।
.వచ్చెడుఁజలిగాడ్పు.పరిమార్చుమంచున
.నతఁడు వెండియునిశ్చ.యముగఁ
దనదు।.గొప్పపండెననుచుఁ..గొఱఁత
యొద్దియు లేక.హాయిగఁదానుంటి.ననుచుఁదలఁచు।
.నంతలోఁ.బొలయించు.నాతనివేరది।
.పదపడిఁగూలునా.వలెనతండు।
.బొత్తిగానాకందఁ.బోవరానట్టి
ప్ర.ఖ్యాతిసముద్రంబు.నందునిన్ని।
.యేండ్లు తిత్తులనాని.యీఁదులాఁడెడు
పెంకె..చిఱుతలవలెసాహ.సించినాఁడ।

Act. V. Sc. iii.

Love and meekness lord,
Become a churchman better than ambition. 30

KING JHON *Act. III. Sc. IV.*

There's nothing in this world can make me joy.
Life is as tedius as a twice-told tale
Vexing the dull ear of a drowsy man;
And bitter shame hath spoiled the sweet world's taste,31

KING LEAR *Act. II. Sc· rV.*

O, reason not the need; our basest beggars
Are in the poorest thing superfluous :
Allow not nature more than nature needs
Man's life is cheap as beast's. 32

.మిక్కుటముగ.విజృం.భించునాగర్వము
.తుదకునాయందుదు. త్తునియలయ్యె।
.నలసటఁబడియుష్టు.కొలువుచేముదిసిన
.నను నెప్పటికెడుగు.ననిడవలసి।
.నట్టి.నీచప్రవా.హదయకువిడిచె
నీ.జగమునందలివ్యర్థ.జంభము
మఱి।.మొక్కవమిమ్ము నే.నేవగించెదను
నా..యెడఁదక్రొత్తగపిప్పఁబడెననుకొని।.మొద
నక్కటారాజుల.దయలవేర్లాడు
.నతఁడెంత.కొఱమాలి.నట్టివాఁడో।
..తేనిఁగొల్చినపుడు నే.నుఁబూనినశ్రద్ధ।
.లోనిసగముతోడ.నైన దేవు।
.నింభజించియుంటి. నేనిబోడిగ .జర।
..నరులకప్పగించె .డతఁడునన్ను ॥ 29

ద్వి॥ .తగుఁబ్రేమవినయము.దైవ సేవకున।
..కగణితాధిక్రియ .నత్యాశకన్న॥ 30

చ॥ .ఇలలోన.న్నలరింపఁగల్గునది లే. దేదైననాజీవనం।
..బలఁతన్ గున్కుడునాని ముద్దుచెవికే..వై యిన్మడిన్ జెప్పఁగా।
.ఁబడువృత్తాంతముఁపోల్కిఁ జేఁదఱగఁగ.న్పట్టిక్ గడుంజేడ్డమా।
.తలవంపింపగులోకమందలిరుచిన్ ..ధ్వంసంబుగావించెదున్॥ 31

గీ॥ జారతర్కించకక్కఱ-.నల్పవస్తు।
.వందుమితిమీఱెదరధమ..యాచకులును।
.ఁబ్రికృతికిడఁబోకుదానియ.వసరమునకు।
.మిగిలి-పశుజీవనముటుచో.కగునరునిది॥

Act. III Sc. IV.

Poor naked wretches, wheresoe'er you are,
That bide the pelting of this pitiless storm,
How shall your houseless heads and unfed sides,
Your looped and windowed raggedness, defend you
From seasons such as these ? O, I have ta'en
Too little care of this! Take physic, pomp ;
Expose thyself to feel what wretches feel,
That thou may'st shake the superflux to them,
And show the heavens more just. 33

Act. iv. Sc. i.

Here, take this purse. thou whom the heavens' plagues
Have humbled to all strokes : that I am wretched
Makes thee the happier – heavens, deal so still !
Let the superfluous and lust–dieted man
That slaves your ordinance, that will not see
Because he doth not feel, fell your power quickly ;
So distribution should undo excess,
And each man have enough :— 34

సీ॥ అనుకంపకుఁదగుదిగంబరదౌర్భాగ్యు
లార యిక్కారుణ్యదూరమైన
గాలివానవిసరు క్షమియించియెందుండి
రేనియు మిమ్మౌని బుతుసుండి।
నెలవులు లేనిమీ నెత్తులాహారమీఁ బడని
ప్రక్కలు చింకియదుపు లెట్లు।
కాపాడు నకట జాగ్రత్తు మిక్కిలి కాంచె
మే తీసికొంటినే నిందుఁ గూర్చి।

డంబమాంపుచ్చుకొను మాపధంబు బయలు।
పడుము యనదలుపడు పాట్లుఁ గుడుచుటకయి।
యదనముగ రాల్చెదవు వారి కట్టులైన!
నగపఱతు దైవమునకు నాయమధికముగ॥ 33

క్రీ॥ విధివశంబున వచ్చు వివిధాపదలకు
లొంగినవాఁడవీ సొమ్ముఁ గొనుము నీవు।
మిక్కిలి నిన్ను నా దిక్కుమాలినయున్కి
యానందపర్చెడుఁ గాననిప్పు।
డో దైవమాంపంచుచుండుమాయట్టుల
ననురాగబద్ధుఁడై పనికిరాక।
నీ నియతికి లోఁగి తాననుభవముపొం
దని కారణంబున న్గాన లేని।
మానవుఁడెఱుంగనీనీదు మహిమ వేగ।

నట్లయినఁ బంపకము పెచ్చు నడఁచి పుచ్చు।
ఁబ్రతిమనుష్యుఁడు తనకుఁ గావలసినంత।
కలిగియుండెడు నిక్కము గామక్షేయను॥ 34

Sc vi.

They flatter'd me like a dog; and told me, I had white hairs in my beard, ere the black ones were there. To say 'ay' and 'no' to every thing I said! 'Ay, and 'no' too was no good divinity. When the rain came to wet me once, and the wind to make me chatter; when the thunder would not peace at my bidding; there I found 'em, there I smelt 'em out. Go to, they are not men of their words: they told me I was everything, 't is a lie, I am not ague-proof. 35

RICHARD II *Act. II. Sc. II.*

Comfort 's in heaven; and we are on the earth
Where nothing lives but crosses, care, and grief. 36

Act. v. Sc. vi.

I 'll make a voyage to the Holy Land,
To wash this blood off from my guilty hand. 37

RICHARD III. *Act. III. Sc. IV.*

O momentary grace of mortal men,
Which we more hunt for than the grace of God!
Who builds his hopes in air of your fair looks,
Lives like a drunken sailor on a mast,
Ready, with every nod, to tumble down
Into the fatal bowels of the deep. 38

వ॥ వారునన్నుఁ గుక్కలాగు పొగడిరి - నాగడ్డమున నల్లవెంట్రుకలు రాకమునుపే తెల్లవెంట్రుకలున్నవని నాతోఁజెప్పిరి - నేఁబల్కు దానికెల్ల నౌనుఁగాదనుటఁగూర్చి - ఔనుంగాదుగూడ నొకనిక్కపు బ్రహ్మవిద్య కాదు - ఒకసారి వాననన్దడుపవచ్చినపుడు - చలిగాలినన్వడఁకించుతఱి - నాయుఱుమునాయాజ్ఞానుసార మూరకుండని సమయమునను - వారలఁబరీక్షించినాఁడను మఱియు వారిసంగతిఁ గనిపెట్టినాఁడను - పోపో - వారికి మాటనిల్కడలేదు - నే సర్వశక్తినని వారునాతోఁజెప్పిరది యబద్ధము - నే శీతజ్వరమునకు లొంగనివాఁడన్గాను. 35

ద్వి॥ కలదుస్వర్గమునసుఖము మనమున్న।
యిలనిడుమలుకాకిఁకేమియులేదు॥ 36

ద్వి॥ తఱలెదఁదీర్ఘయాత్రకును - నేరంబు।
నెఱపునాచేతి యీ నెత్తురుఁడుడువ॥ 37

శా॥ శౌరా క్షణికంబ - మర్త్యకృప - దైవానుగ్రహంబిట్టిదే।
గోరన్బొవము - నీకటాక్షములఁగోర్కుల్వ్వన్న నాతంబు - సం।
డారన్దారియనో - డకంబమునఁ దానాటాడుచూఁ బ్రాఁపునే॥
వారాసిన్జడనున్న నావికువలెన్ బ్రాల్మాలిఖింపించెడున్॥ 38

Act. V. Sc. iii.

O Thou, whose captain I account myself,
Look on my forces with a gracious eye;
Put in their hands thy bruising irons of wrath,
That they may crush down with a heavy fall
The usurping helmets of our adversaries !
Make us thy ministers of chastisement,
That we may praise Thee in the victory !
To Thee I do commend my watchful soul,
Ere I let fall the windows of mine eyes :
Sleeping and waking, O, defend me still! 39

MACBETH *Act. III. Sc. II.*

Naught's had, all's spent,
Where our desire is got without content :
'T is safer to be that which we destory
Than by destruction dwell in doubtful joy. (1)

MEASURE FOR MEASURE *Act. II. Sc. IV.*

Let me be ignorant, and in nothing good
But graciously to know I am no better. (2) 40

ద్వి॥ .నీసైన్యపతిగన.న్నెక్కించుకొందు।
.నా సేన పైఁగరు.ణంజూడుమీవు।
.హద్దుమీఱియ.న్యాయాక్రమణము।
.పద్దునఁజేయుమా.పగతుఱ,బొమిడి।
.కలనుగ్గుసూచగాఁ-.గావింపనీదు।
.నలుకనుగదనిడు.మామాకు-నీవు।
.దుష్టశిక్షయెడ మం.త్రులఁజేయుమమ్ము।
.నిష్టజయంబంది. యేమునినొబ్బగడ।
.నాకను తెప్పల.న్వాల్చెకముండె।
.నీకునర్పించెద. నేనునాయాత్మ।
.నిదురించుచుండిన.న్నెనుమేల్కొన్న
ఁ.బదపడినన్నుఁగా.పాడుము దేవ॥ 39

గీ॥ .మిగులఁబోదెద్దియున్-.వ్రయ.మగు.సకలము।
.తృప్తి లేకమనదుకోర్కె-. నెనయుచోట।
.మనముచెఱచునదిగనుండు.టనయము చెఱ
.ఘనననిశ్చితముదమున.నునుటకన్న॥ (1)

ద్వి॥ .ఎఱిఁగినదానినం. చెఱుఁగుటన్దప్పు।
.నెఱుకమాలెందైన. నేనుండనిమ్ము॥ (2) 40

Act iii. Sc. i.

Be absolute for death ; either death or life
Shall thereby be ths sweeter. Reason thus with life:—
If I do lose thee, I do lose a thing
That none but fools would keep ; a breath thou art,
Servile to all skyey influences
That dost this habitation, where thou keep'st,
Hourly inflict : merely, thou art death's fool ;
For him thou labour'st by thy flight to shun,
And yet runn'st toward him still. Thou art not noble ;
For all the accommodations that thou bear'st
Are nursed by baseness. Thou art by no means valiant;
For thou dost fear the soft and tender fork
Of a poor worm. Thy best of rest is sleep,
And that thou oft provok'st, yet grossly fear'st
Thy death, which is no more. Thou 'rt not thyself ;
For thou exist'st on many a thousand grains
That issue out of dust. Happy thou art not ;
For what thou hast not, still thou striv'st to get,
And what thou hast, forgett'st. Thou art not certain ;
For thy complexion shifts to strange affects,
After the moon. If thou art rich, thou 'rt poor ;
For, like an ass whose back with ingots bows,
Thou bear'st thy heavy riches but a journey,
And death unloads thee. Friend hast thou none ;
For thine own bowels, which do call thee sire,
The more effusion of thy proper loins,
Do curse the gout, serpigo, and the rheum,
For ending thee no sooner. Thou hast nor youth nor age

సీసమాలిక॥ నీవుండు చోవుకై నిబ్బరముగ నందు
వలనఁ జావైనను బ్రతుకయినను।
హితమగునటియింత యూవుతర్కించుము
బ్రతుకునుఁ గూర్చి యీ భంగి నిన్ను।
నేనుఁ బోఁగొట్టుకొని న వెంగళు త్రప్ప
నొండు జనములు తా ముంచుకొనని।
వస్తువుం దొఱఁగెద శ్వాసమునీ వెల్ల
నింగిశకులకు బానిసతనమ్ము।
నెఱవుచీయింటిని నిర్మించి యందుండి
గడియగడెకు బాధ యిడెదవీవు।
కేవలముగ శత్రి కీవుపదాసకుండవు
దానివిడిచి పోఁ దివిరి మఱియు।
ఁబరుగిడెదవు దాని పజ్జకే గొప్పదా
నవు కావు నీవందు వివిధభోగ।
ములనుఁ దుచ్ఛతచేతఁ బోషింపఁబడుఁ
గాన లేదు ధైర్యమునీకు లేశమైన।
మిగులఁ బేదపురుగు మెత్తని జమిలీనా
లెక్కకు జంకెదవు నీవు కనుక నిదుర।
నీముఖ్య విశ్రాంతి నీవు దానింగడుఁ
బ్రార్థించి పిలిచెద వైన మిగుల।
నీమరణమునకు న్వెఱచెద వయ్యాది
యింకేమి కాదు కా వీవు నీవు।
పనికిమాలినదాని వలనఁ గల్గిన పెక్కు
వేలనల్పుల నీవు వెలయు కతన।

But, as it were, an after-dinner's sleep,
Dreaming on both ; for all thy blessed youth
Becomes as aged and doth beg the alms
Of palsied eld ; and when thou 'rt old and rich,
Thou 'st neither heat, affection, limb, nor beauty,
To make thy riches pleasant. What 's yet in this,
That bears the name of life ? Yet in this life
Lie hid more thousand deaths : yet death we fear,
That makes these odds all even. 41

.నీకుసౌఖ్యము లేదు-.నీకుఁగల్గనిదానిఁ
..బొరయయత్నించెదు-.మఱియునీకు।
ఁ.గలదానిమఱచెదు.కావున-నిశ్చయ
.మతివీవుకావు-నీ.మనసునింత।
.రసములమాఱుఁ.జం.ద్రగతినట్టులఁ
గాన-.ధనికుడవయ్యెని.ర్ధనుఁడవీవు।
..కతమేమనంగ-బం.గారుకడ్డీలచే
.వీఁపువంగినగాఢ్డ.విధముదోఁప।
.బరువగుసంపద.ల్పయనమైమోసెదు-
.మఱి-మరణమునీదు.భరమునెడపు।
.నెవఁడైననీకువి.హితుఁడు లేఁ-డేమన-
.నీకన్నపిల్లతే.నిన్నువేగ।

ఁ.దెగటార్చుకుంటకుఁదెగడుచుందురు
పలు.వన్నెల.తెవుళులన్-..ప్రాయమైన।
ఁ.గలుగదునీకుము.సలితనంబైననుఁ-
గాని-పగటినిద్ర.కరణిఁగలను।
ఁ.గాంచెదువానిపైఁ.గారణంబేమన
.నీ.వయసంతయున్.వృద్ధతవలె।
ఁ.జరఁగు-వెండియుఁ-బక్ష.వాతపీడితు
లగు.వృద్ధులకడబిచ్చ.మెత్తుకొనెడు।
.ముసలివిమఱిడబ్బ.పసఁగలవాఁడవై
.వైనష్టు-నీ.సిరి.ననుభవించు।
.కొనుటకగత్యమున్-.గోర్కెయు.నవయువ
.బలము-సొగసునీకుఁ.గలుగఁబోవ।
.దున్నదేమిఁకబ్రతుకుపే.రొందుదీన।
.నైన-నితరవ్రుతులువేయి.యణఁగియుండు।

MERCHANT OF VENICE *Act. i. Sc. ii.*

for aught I see, they are as sick, that surfeit with too much as they that starve with nothing. It is no mean happiness, therefore, to be seated in the mean: superfluity comes sooner by white hairs, but competency lives longer. 42

Act. iv. Sc. i.

Grieve not that I am fallen to this for you;
For herein Fortune shows herself more kind
Than is her custom: it is still her use
To let the wretched man outlive his wealth
To view with hollow eye and wrinkled brow
An age of poverty; from which lingering penance
Of such misery doth she cut me off. 43

MIDSUMMER NIGHT'S DREAM *Act I. Sc. I.*

To you your father should be as a god;
One that composed your beauties; 44

OTHELLO *Act i. Sc. iii.*

To mourn a mischief that is past and gone
Is the next way to draw new mischief on.
What cannot be preserved when furture takes,
Patience her injury a mockery makes.
The robbed that smiles steals something from the thief:
He robs himself that spends a bootless grief. 45

.నీ బ్రతుకునందు-మనమింక.మృత్యువునకు।
.వెఱతు-మది యోయీచిక్కులు.వీడఁగొట్టు॥ 41

వ॥ .లేమిచేఁబ స్తుండువారివలెఁగడుఁగల్మి న్వేగడుపడువారు తెవ్వల్గాం
దు రేమో-కావున-మధ్యమస్థితిలోనుంటయల్పసౌఖ్యముకా-దమిత
మతి వేగమునముదిమి తెచ్చుఁ-గాని-మితముచిరము బ్రతుకును. 42

ఉ॥ .కుందకునిన్నుఁగూర్చెడుమఁ
.గూలితి నేనని-చూపుఁదన్నుఁదా।
.నిందలవాఁటుకంటునుమ.ఱెంతకృపాఢ్యముగానదృష్ట-
మెుం।.టం.మడుకున్వలక్ష్మిచనుట
.న్మదిమిన్గననిచ్చు.వాశియి। .ఘ్నందగుదాని-
కట్టిదశఁ.బొందఁగనీకదినన్నుఁద్రుంచెదున్॥ 43

ద్వి॥ .నీయందములనుఁబ.న్నినసీదుతండ్రి।
.నీయిలువేల్పుగా.నీకుండవలయు॥ 44

ద్వి॥ .కడచినముప్పైకై ..కలఁగుటక్రొత్త।
.యిడుమ.పై కొనుటకెం.తే చేర్పుత్రోవ।
.దైవము చేయు.నో. త్రడితప్పకున్న।
..సేవతోదానినో. ర్పెన్ వెక్కిరించు।
ఁ.గొల్లవోయినవాఁడు.కొలకొలనగిన।
ఁ.ద్రుళ్ళుముచ్చిలనుండి.దొంగిలున్గొంత।
.పనికిమాలిన.వంత.పడుచున్నవాఁడు।
..మొనసితనకుఁదానె.మోసంబుచెందు॥ 45

Act. ii. Sc. i.

If it were now to die,
'T were now to be most happy; for, I fear,
My soul hath her content so absolute,
That not another comfort like to this
Succeeds in unknown fate, 46

Sc. III.

How poor are they that have not paticnce!
What wound did ever heal but by degrees? 47

Act. IV. Sc. III.

Heaven me such uses send,
Not to pick bad from bad, but by bad mend! 48

PERICLES *Act. I Sc. I.*

For death remembered should be like a mirror
Who tells us life's but breath, to trust it, error. 49

Act. III. Sc. III.

We cannot but obey
The powers above us. 50

గీ॥ ఇపుడునీ లైద నేనియ. దిప్వాడుకడు।
హాయి-యేమన-నాయాత్మకలరెసెందు।
సంతసము-దీనికింకన, జ్ఞాతభాగ్య।
మందుసాటి, సౌఖ్యంబు తా. దనిజడిసెద॥ 46

ద్వి॥ తానెంతజనుఁడు పే. దయగుస్సైఁ, పేద।
మానె నేపుండు క్ర. మంబునఁదప్ప॥ 47

ద్వి॥ చెడ్డఁగన్గొని చెడ్డ. సేయనీకు-నను।
నడ్డము దేవుఁడా, యఘములనుండి॥ 48

గీ॥ అద్దమట్లు, జ్ఞప్తిఁగొనఁబడి. నట్టిమరణ।
ముండవలసిన-దెంతయో. యుసుఱుశ్వాస।
మాత్రమనియును-మనలోన-మఱియుదాని।
నమ్ముకొనుటదోసమనియు. న్బలుక్కుచుండు॥ 49

ద్వి॥ మనముమన్నింపక. మఱిపిలుపడదు।
మనమీఁదనుండిన, మహితశక్తులను॥ 50

THE TAMING OF THE SHREW *Act. IV. Sc. III.*

Our purses shall be proud, our garments poor :
For 't is the mind that makes the body rich ;
And as the sun breaks through the darkest clouds,
So honor peereth in the meanest habit.
What, is the jay more precious than the lark,
Because his feathers are more beautiful ? (1)

Act. v. Sc. ii.

Fie, fie ! unknit that threatening unkind brow,
And dart not scornful glances from those eyes
To wound thy lord, thy king, thy governor :
It blots thy beauty, as frosts do bite the meads,
Confounds thy fame as whirlwinds shake fair buds,
And in no sense is meet or amiable.
A woman moved is like a fountain troubled,
Muddy, ill-seeming, thick, bereft of beauty ;
And, while it is so, none so dry or thirsty
Will deign to sip, or touch one drop of it.
Thy husband is thy lord, thy life, thy keeper,
Thy head, thy sovereign ; one that cares for thee,
And for thy maintenance, commits his body
To painful labour, both by sea and land ;
To watch the night in storms, the day in cold,
Whilst thou liest warm at home, secure and safe ;
And craves no other tribute at thy hands,
But love, fair looks, and true obedience ;
Too little payment for so great a debt.
Such duty as the subject owes the prince,
Even such a woman oweth to her husband ;
And, when she 's froward, peevish, sullen, sour,
And not obedient to his honest will,

తే॥. మనముల్లెలు, పొగరు. మైనుండవలయు - బలు, పేదలై మనబట్ట
.యుండునది। .మనమె మేు నికివిల్వ.మై .కొల్వుఁగాన-. వెలువడుఁ
దక్కువ. వేషంబుమీాఱి। .ఘనత- సూర్యుండుచేఁ .కటిసుబ్బునిండి
.కన్పట్టునట్లు- ఊ.క్కుఁచక్కఁదనముఁ। .గొను కారణమున నె.క్కు
వపాలపిట్ట .యేట్రింతకన్న నే .మీావెఁగనునె॥ (1)

సీ॥. విప్పనీయకుక్కశీ. బెడిదపుబోమముడిన్.
.హేళనదృష్టినో. నేయఁబోకు।
.నీవిభునీరాజు.నీపరిపాలకు-
.నీవన్నెవాసులన్ జెఱచునద్ది।
.పదపడిఁబచ్చిక.బయలు పేర్కొనుమంచు
.కరణి- మొగ్గలసుడి. గాలిమాడ్కి।
.వరుసగయుక్తము.స్వరసమెవ్విధమున
.ఁగాదు-కోపించిన, కాంతకెలఁగి।
.మలినమైవికృతమై.మఱిచిక్కనై సొంపు
.తొలఁగుచెలమనకె-. మొలమినద్ది।
.యట్టుండ-నెంతని.[illegible]టినో రెండిన
.వారైననిచ్చఁగిం.పరోక్రగుక్క।
.త్రాగుటకేనియు.ద్దానినిఁజవిఁగొంట
.కేనియునొకచుక్క.యైనఁగాని।
.నీయింటియాతఁడో.నీదుప్రభుండు-
నీ.ప్రాణమునిన్నుఁగాపాడువాఁడు।

What is she, but a foul contending rebel,
And graceless traitor to her loving lord ? —
I am ashamed, that women are so simple
To offer war, where they should kneel for peace ;
Or seek for rule, supremacy, and sway,
When they are bound to serve, love, and obey.
Why are our bodies soft, and weak, and smooth,
Unapt to toil and trouble in the world,
But that our soft conditions, and our hearts,
Should well agree with our external parts. (2) 51

.నీకుముఖ్యుండును.నీయధిపతియు నీ
.కొఱకునీరక్షసుఁ.గూర్చి మఱియు।
.దేవులాడెడువాఁడు.నీవింటవెచ్చఁగ
.నిర్భయంబుగను వెం.డియు సుఖముగ।
.నుండఁ-గడలియందు.నుర్విమీఁదన్గాలి
.వానలరాత్రిం.బవలుచలిని।
.ఁగడుఁగష్టపాఁటున.కొడలినర్పించెడు
.మఱియునునీనుండి.మక్కువయునుఁ।
.జెల్లనిమాపులు.నద్విధేయతతప్ప
.నడుగఁదే ప్రతిఫల.మైనఁగాని।
.యంతగొప్పప్పన.కదియెంతయు నొద్ది
.చెల్లింపుగద-ప్రజ.క్షితిపతియెడ।
.ఁగొనవలసినభక్తి.పెనిమిటికడభార్య
.కనుపర్చునది.యట్లు.గాకయాపె।
.కట్టడియైయుండి.కట్టయైమిక్కిలి
.పెడసరముగబిఱ్ఱ.బిగసియతని।
.యమలచిత్తంబున.కనుకూలపడదేని
.ఁదద్దయుంజేరిమించుతనదుమగని।
.విషయమైమిగులఁబా.పిష్ఠపరాధిని
.మఱిచెడ్డకయ్యాల.మారియైదిరి।
.కానిచోనింకెద్ది.యూను-సంధికి మోఁ
క.రిలివందనముసల్ప.వలసినప్పు।
.డంగనల్సోరఁదొడంగుట-కటుగాక-
.భజియించుటకుఁబ్రియం.పడుటకుమఱి।

TEMPEST *Act. V. Sc. I.*

Every man shift for all the rest, and let no man take care for himself, for all is but fortune. 52

TIMON OF ATHENS *Act. I. Sc. II,*

Immortal gods, I crave no pelf
I pray for no man but myself.
Grant I may never prove so fond
To trust man on his oath or bond;
Or a harlot for her weeping;
Or a dog that seems a-sleeping;
Or a keeper with my freedom;
Or my friends, if I should need 'em. (1)

.యడఁకువఁజూపుట.కవ్వారుబద్ధు రాం
.డ్రై యుండవలసిన.యవసరమున ।
.సర్వాధికారంబు.జరుపనుంకించుట
.కిన్నియునీయెంత.యొడ్డెవారొ।
.మనయొడళులేల మృదువులై .మఱియుదుర్బ ।
.లంబులై పాటుపడనన.ర్హాంబులగును ।
.మనమృదుస్వభావంబులు.మనములుసరి ।
.పడకయున్నమనయవయ.వములతోడ ॥ 51

వ॥ ప్రతిమనుష్యుఁడు పరులకొఱకు సాయపడనీ - యెవ్వఁడున్ దనకై తావిచారింపఁకుండనిమ్మేలననంతయు నదృష్టవశమే॥ 52

సీ॥ ,,అమృతులావేల్పులా.రానేను.దుడ్డుకై
.వేడఁబోవునన్ను.విడిచిపరుల।
.మంచికై. దేవునిం.ప్రార్థింపమనుజుని
.వానియొట్టుంబట్టి.కానియతని।
.యొడఁబడికన్గాని-.గుడిసెవాటున్దాని
..గోలనువినికాని.కునుకునటుల।
ఁ.గనుపడుకుక్క-నుఁ.గాని-నాస్వేచ్ఛఁగా
.పాడునట్లుండు,కా.వలినిఁగాని ।
.నేనుఁగోరవలెనె .నేనినామిత్రుల
.నైనఁగానినమ్మ.నంత తెలివి !

Act. IV. Sc. II.

Who would not wish to be from wealth exempt,
Since riches point to misery and contempt? (2) 53

III

All is oblique;
There 's nothing level in our cursed natures,
But direct villainy. Therefore, be abhorred
All feasts, societies, and throngs of men! 54

Your greatest want is, you want much of meat.
Why should you want? Behold, the earth hath roots;
Within this mile break forth a hundred springs;
The oaks bear mast, the briers scarlet hips;
The bounteous housewife, Nature, on each bush
Lays her full mess before you. Want! why want? 55

TWELFTH NIGHT, *Act. I. Sc. V.*

Fate, show thy force: ourselves we do not owe;
What is decreed must be,— 56

THE WINTER'S TALE *Act. IV. Sc. III.*

We profess
Ourselves to be the slaves of chance, and flies
Of every wind that blows. 57

తక్కువందునన్న నెక్కాలమునఁజిక్క

నీకమీర నుగ్రహింపవలయు॥ (1)

ద్వి॥ ఎవఁడు విత్తంబున కెడఁబడఁడు ధన

ము విపత్తులకునెల్ల మూలముగాన॥ (2) 53

ద్వి॥ అంతయు విపరీత మైయుండుమనదు

రంతస్వభావంబు లందదైన

సరిగలేదుత్తదా ర్జన్యంబు తప్ప

నరులపొత్తుకావు నన్ హేయపడుము॥ 54

క॥ మీకున్న గొప్పకోరిక

యాఁకలికిన్నగినయంత యాహారముగా

మీకెందుకీకొఅఁతయా

లోకింపుఁడు కలవుభూమి లోపలదుంపల్॥ 55

ఉ॥ ఇంచుక దవ్వులోన సెల యేఱులనేకములుబ్బి పాఱెడున్॥

మంచిఫలంబులన్ గలిగి మ్రాఁకులు పెక్కురకంబులొప్పఁదా

నెంచిన తేనెఁదిండిఁబొద రిండ్లనమర్చెడుఁబెట్టుబోఁతలన్

మించినయాలుగాఁ బ్రకృతి మీకుఁగోఅంతయుఁ గెందుకుండెడున్॥

ద్వి॥ తెలుపునీశక్తి వి ధీయవశులము

నెలకొనవలయుని క్షీణతమైనయది॥ 56

గీ॥ మనము విధికిబంట్ల మనిమనయంతట

నొప్పుకొనుచునుందు మెప్పుడైన

ఁబదపడియు విసరెడు ప్రతిమాడుతమునకు

నెగిరిపోవుచుండు నీఁగలమని॥ 57

THE RAPE OF LUCRECY.

What win I, if I gain the thing I seek?
A dream, a breath, a froth of fleeting joy,
Who buys a minute's mirth to wail a week,
Or sells eternity to get a toy?
For one sweet grape who will the vine destroy?
Or what fond beggar, but to touch the crown,
Would with the sceptre straight be strucken down? 58

SONNETS *LXVI.*

Tir'd with all these, for restful death I cry;—
As, to behold desert a beggar born,
And needy nothing trimm'd in jollity,
And purest faith unhappily forsworn,
And gilded honour shamefully misplac'd,
And maiden virtue rudely strumpeted,
And right perfection wrongfully disgrac'd,
And strength by limping sway disabled,
And art made tongue-tied by authority,
And folly (doctor-like) controlling skill,
And simple truth miscall'd simplicity,
And captive good attending captain ill: 59

త॥ .ఏమి నేఁ గత్చెద. నేను వెదకిన,.దొడఁగూడ-
నొకకల-.యొకమాట-.పాటు।
.సోమునుబుంగును-.సుంతసేపుండు,.పొంగుకై
యెవ్వఁడు.పొ్రద్దెల్ల,వనరు।
ఁ.దా మోక్ష మెవఁడమ్మఁ.దలఁచునుఁబనికి
.మాలినదానికై-.మఱెవఁడు చెఱచు।
ఁ,.గామంచిచెట్టొక.కాయకై-,మాళిఁ
.దాఁకుటకే పేద.తన్నఁగఁబడును॥ 58

సీ॥ ,.తిరిపఁగాం జె్రంతయు.,సరకుగొనంబడ
.కుండుటయుఁగ-సుంత.యునిఱు పేద।
.లలరింపఁబడకుంట- .యుచ్చపునమ్మిక
.న్వదలుకొనుట-,ముచ్చి.పసిఁడిపరువు।
.కడుసిగ్గువాడమఁద.గనిజారియుందుంట-
,పడుచు పెండిలిమాని.పడుచుకొనుట।
.తగు మేలుకీడుగఁ,. దెగడఁబడుట,సొట్ట
.యేలుబడిఁదగవు.మూలఁబడుట।
,.ప్రముక్కడిదొరతన.మునఁ దెల్వినోర్మ్యసి
.కొనబడుటయు-,వెజ్జు.కొం కుతనము।
.నెఱుక నేరుపునులోఁ.బఱచుకొంటయు-నిజం
.బనుట వెంగలితన.మనఁబడుటయు।
.మఱియునోడినమంచిము.మ్మరఘుచెడ్డ।
.కొలువునంబడి,నిచ్చలుం.గుందుచుంట।
.వీనితోనెల్ల.మిక్కిలి.విసిగిమిగుల।
.నెమ్మదిం బెట్టుచావుకై.సేవగచెద॥ 59

శాంతరసః

రఘువంశే ॥ స ॥ 8. శ్లోకః ॥87॥

మరణంప్రకృతిశ్శరీరిణాం । వికృతిర్జీవితముచ్యతేబుధైః ।
క్షణమప్యవతిష్ఠతేశ్వస । న్యదిజంతుర్ననులాభవానసౌ॥ 1

శ్లో ॥ 88

అవగచ్ఛతిమూఢచేతనః । ప్రియనాశంహృదిశల్యమర్పితమ్॥
స్థిరధీస్తుతదేవమన్యతే । కుశలద్వారతయాసముద్ధృతమ్ ॥ 2

స ॥ 10. శ్లో॥ 23

అభ్యాసనిగృహీతేన । మనసాహృదయాశ్రయమ్ ।
జ్యోతిర్మయంవిచిన్వన్తి । యోగినస్త్వాంవిముక్తయే ॥ 3

శ్లో ॥ 24

అజస్యగృహ్ణతోఽజన్మ । నిరీహస్యహతద్విషః ।
స్వపతోఽజాగరూకస్య । యాథార్థ్యంవేదకస్తవ ॥ 4

స ॥ 14. శ్లో॥ 66

సాహంతపస్సూర్యనివిష్టదృష్టి।రూర్ధ్వంప్రసూతేశ్చరితుంయతిష్యే ।
భూయోయథామేజననాంతరేఽపి। త్వమేవభర్తానచవిప్రయోగః 5

ఓర్పు

గీ॥ చావు పై తాలుపులకు సాజంబు దాని
మాఱుపనెదరెఱుకగలవారు బ్రతుకు
ఒక్కనిముసమయిననూర్పుచుండెనేని
పొందినయదిమేలి బూతమునిజముగను॥ 1

గీ॥ తెలివిమాలినవాఁడు తా వలచుదాని
పోకఁదలఁచునె దంజొచ్చు మేకువలెను
అద్దియే యెఱుకగలుగు నతఁడుమేలు
తెరువునం బెర్కఁబడి నట్టులరయుచుండు॥ 2

గీ॥ లెస్సయలవాటు చేతమల్పింపఁబడిన
మది మెయిర్కొండ మందున మరెడు జోతి
రూపయిననిన్ను జోగులు రోయుచుంద్రు
పొలుపుగా నెప్పుడున్దను ముత్తికొఱకు॥ 3

గీ॥ పుట్టుకయు లేక పుట్టువు పొందువాఁడ
కోర్కెఁజెందక పగతుఱన్గూల్చువాఁడ
మేలుకొనియుండియు నిదుర సోలువాఁడ
యెవఁడునీదగునిజ ముఁదా నెఱుఁగుచుండు॥ 4

కం॥ నేనుంగానుపుపిమ్మట
బూనెదనోఁచుటకుఁ జూపుఁ బొద్దుననిడిసీ॥
వేనామగఁజొటకున
న్నే నాటికిఁ బాయకుంట కేపుట్టువునన్॥ 5

కుమారసంభవే స ॥ 12 శ్లో॥ 58

శాసనంపశుపతేస్సకుమారః ।
స్వీచకారశిరసావనతేన ।
సర్వదైవపితృభక్తిరతానా।
మేషఏవపరమఃఖలుధర్మః॥ 6

విక్రమోర్వశీయే ॥

వేదాంతేషుయమాహురేకపురుషం వ్యాప్యస్థితంరోదసీ।
యస్మిన్నీశ్వర ఇత్యనన్యవిషయశ్శబ్దో యథార్థాక్షరః।
అంతర్యశ్చ ముముక్షుభిర్ని యమితప్రాణాదిభిర్మృగ్యతే।
సస్థాణుస్థిరభక్తియోగసులభోనిశ్శ్రేయసాయాస్తువః 7

అపరాధీనూనమహం।ప్రసీదరంభోరు విరమసంరంభాత్ ।
సేవ్యోజనఃప్రకుపితః।కథంనుదాసోనిరపరాధః॥ 8

సితాంశుకామంగళమాత్రభూషణా।
విచిత్రదూర్వాంకురలాంఛితాలకా।
వ్రతోపదేశోజ్ఝితగర్వవృత్తినా।
మమప్రసన్నావపుషేవదృశ్యతే॥ 9

అజ్జఉత్తంపురీకదుఅకోబివదవిసేసోమఏసంపాద
ణిబ్భి-తాహఉత్తఅండఉఅరోధోసహీఆదు॥ 10

గీ॥ కైకొనియొఁదలవంచి .ముక్కంటియాన।
..వేలుపులమూఁకపేరిటి .వెలఁదిమగఁడు।
.మిగులఁ.బితురునిపై .బత్తిఁ..దగులువాని।
.కిద్దియేమేటి.తమ్మమై .యొసఁగెడుఁగద॥ 6

తరువోజ॥

.పలికెద రెవ్వనిఁ..బ్రాఁజదువులకో.నల
.మిన్ను.మన్నునిం.డనగునొక్కనిగఁ।
.గలుగకొండునకుని.క్కముగనెవ్వాని
.యెడఁజెల్లుచుండెడు.నేలికబిరుదు।
.నెడఁదనుసుఱుబిగి.యించిముత్తికయి
.కడఁగువారలవెదు.కంబడునెవఁడు।
.కలిగించుబత్తి.జో.గమునకుసుళువు
.గాఁజిక్కనట్టి.ము.క్కంటి-మేల్మికు। 7

గీ॥ .నాదెతప్పు-నిజముగ.నన్నుసైఁచి।
.విడువుమా.చిడముడి-.నంటె.తోడలదాన।
.యేలికకునల్క-వొడమిన.యెడ-నదెట్లు।
..బానిసీకుఁడు నేరము..నానకుండు॥ 8

గీ॥ .తెలివలువ-.వైదువతనంబుఁ.దెలుపుతోడవు।
.గరికిపోఁచలనలరుముంగురులుగలిగి।
.నోముకట్టునబింకము.ద్దొఱఁగుమేనఁ॥
.గలకఁదేరినయటునాకుఁ.గానఁబడియె॥ 9

వ॥ మిమ్ము ముందుంచుకొని యొకవింతనోము నాచే సలుపఁబడును-ఁగనుక-నిముసమడ్డపాటున కోర్చు.నది. 10

ఏసదేవదామివఈణంరోహిణీమివలంఛణంసక్ఖీ కదుఅ
అజ్జఉత్తంప్పసాదేమి-అజ్జప్పహుదిఅజ్జఉత్తోజం
ఇత్థిఅంకామేదిజాఅఅజ్జఉత్తసమాగమప్పణఇణీ।
తాఏసహాఅప్పలిబంధేణవత్తిదవ్వం॥ 11

పరస్పరవిరోధిన్యోరేకసంశ్రయదుర్లభం।
సంగతంశ్రీసరస్వత్యోర్భూయాదుద్భూతయేసతాం॥ 12

శాకుంతలే ॥

యాసృష్టిస్స్రష్టురాద్యావహతివిధిహుతంయాహవిర్యాచహోత్రీ।
యేద్వేకాలంవిధత్తఃశ్రుతివిషయగుణాయాస్థితావ్యాప్యవిశ్వం।
యామాహుస్సర్వభూతప్రకృతిరితియయాప్రాణినఃప్రాణవంతః।
ప్రత్యక్షాభిఃప్రపన్నస్తనుభిరవతువస్తాభిరష్టాభిరీశః॥ 13

గాహంతాంమహిషానిపానసలిలంశృంగైర్ముహుస్తాడితం।
ఛాయాబద్ధకదంబకంమృగకులంరోమంథమభ్యస్యతు॥
విస్రబ్ధంక్రియతాంవరాహతతిభిర్ముస్తాక్షతిఃపల్వలే।
విశ్రాంతింలభతామిదంచశిథిలజ్యాబంధమస్మద్ధనుః॥ 14

వ॥ ఇదిగో వేల్పుటాలు మగలజత, చందురోయినులు, సాకిరులుగా మీ పసాదముఁ గోరుచున్నాను - నేఁడు మొదలు - మీ రేయువిదన్వలచిరో - యెవతె మీరాక నేచియున్నదో - దానితో మీరద్దు లేకుండవచ్చును. 11

క॥ ఒండొరులన్దమలోఁ బడ।
కుండెడు లచ్చికిని నలువ యువిదకు నొకచో।
సండఁగొనుటకు సరిపడని।
యొండొరు మిక సాదులసిరి నో మెడుఁగాతన్॥ 12

సీ॥ మనెడు ప్రొద్దుల నొసఁగ్లను ప్రాయుదే
వర మొదటి పన్నికముగు నెదియు - నెద్ది।
కడు నేమమున వేల్పుఁ బడినట్టి యిగిరికం
దాల్చు - నెయ్యెదియునొ వేల్చువాఁడు।
నేరెండుఁ దఱిఁ జేయు - నెది జగమున నిండి
వీనులరొద గొన మై నెలకొను।
నెల్ల బూతములకుఁ దల్లి యంచెద్దాని
బలికిరో - దేనిచేఁ బానములను।
వెలయుచుండు నుసుఱుఁ గలిగిన యన్నియు।
మూఁడునాల్గు నొండుఁ గూడునంత।
వచ్చునట్టి లెక్కఁ బత్తెచ్చుమా బొందు।
లెనయునీ సరుండు పెనుచు మిమ్ము॥ 13

ఈ॥ చెఱువుల నీరు కొమ్ములనుఁ జిమ్ముచుఁ బల్మఱు దున్నలీదనీ।
విఱివిగ నీడలన్నెమరు వేయుచు లేఁగులు గుంపు కూడనీ।
గుఱిఁగొని తుంగదుబ్బులను గుంటల నొంటరు లేర్చి త్రవ్వనీ।
నఱిదల నెక్కుడింపఁబడి నాదగు విల్లిటు సేదఁ దేఱనీ॥ 14

వల్మీకార్ధనిమగ్నమూర్తిరురసాసందష్టసర్పత్వచా ।
కంఠేజీర్ణలతాప్రతానవలయేనాత్యర్థసంపీడితః ।
అంసవ్యాపిశకుంతనీడనిచితంబిభ్రజ్జటామండలం
యత్రస్థాణురివాచలోమునిరసావభ్యర్కబింబంస్థితః॥ (5

గీ॥ ఒడలుపుట్టుబలియ నెడఁద కుప్పసమున ।
నఱుతఁదీఁగెకంటె నోరపిడివడ ।
మూఁపుచెదరుజడల పుల్గుగూళ్లనెచట ।
బ్రొద్దుఁగనెడుఁదపసి మొరడటిలెఁడు ॥ 15

MERCY

ALL 'S WELL THAT ENDS WELL. *Act. i. Sc. i*

Moderate lamentation is the right of the dead,
Excessive grief the enemy to the living. 1

ANTONY AND CLEOPATRA *Act. iv. Sc. ix.*

O sovereign mistress of true melancholy,
The poisonous damp of night disponge upon me,
That life, a very rebel to my will,
May hang no longer on me : throw my heart
Against the flint and hardness of my fault,
Which, being dried with grief, will break to powder,
And finish all foul thoughts. 2

Sc. xiii.

Noblest of men, woo't die ?
Hast thou no care of me ? Shall I abide
In this dull world, which in thy absence is
No better than a sty ? — O ! see, my women,
The crown o' the earth doth melt.—My lord ! —
O, withered is the garland of the war,
The soldier's pole is fallen : young boys and girls
Are level now with men ; the odds is gone,
And there is nothing left remarkable
Beneath the visiting moon. 3

కరుణరసము

ద్వి॥ మితమగు దుఃఖమ్ము మృతులకు సౌమ్ము ।
బ్రతుకు వారల కతి పరితాప మొదిరి ॥ 1

గీ॥ నిక్కమగు దుఃఖమేలురా ణిరొ పిడువుము ।
చెల్లరే నాపయి న్రేయి చేఁదు చెమ్మ ।
ఇంకనాయిచ్చకు నిజమా నెదిరియైన ।
యుసుఱు నామీఁద వ్రేలక యుండుఁగాన ॥ 2

సీ. మనుజులలోనెల్ల ఘనుఁడ యీల్గెదవ నే
సైఁతునా యీ మొద్దు జగములోన ।
నదిపందులగుడిసె కన్నమేల్కాదనీ
వుండమిచేతన వ్యోకనుఁడదె ।
నాచెలికత్తెలారా చెల్లిపోయెడుఁ
బుడమి జేఁడో నావిభుండ యకట ।
తగవు గెలుపుపూవు దండవాడెన్ గూలె
బంట్లజెండా చిన్న వాంద్రుమఱియు !
బడుచులీడై రిపుడు మగవాండ్రతోడ ।
దారతమ్యంబు తొలఁగె నెంతయుఁదలంప ।
స్త్రీ ప్రపంచమునందునె వ్యోదియునైన ।
విడువఁబడలేదు వెండియుం జేర్వడినది ! 3

AS YOU LIKE IT *Act. i. Sc. ii.*

You know, my father hath no child but I, nor none is like to have; and, truly, when he dies, thou shalt be his heir: for what he hath taken away from thy father perforce, I will render thee again in affection: by mine honour I will; and when I break that oath, let me turn monster. Therefore, my sweet Rose, my dear Rose, be merry. 4

The little strength that I have, I would it were with you. 5

My father loved sir Rowland as his soul,
And all the world was of my father's mind:
Had I before known this young man his son,
I should have given him tears unto entreaties,
Ere he should thus have ventured. 6

Wear this for me; one out of suits with fortune,
That could give more, but that her hand lacks means. 7

Act. ii Sc. vii

Thou seest, we are not all alone unhappy:
This wide and universal theatre
Presents more woeful pageants than the scene
Wherein we play in 8

వ॥ నీవెఱుంగుదువు నాకుఁదప్ప నాతండ్రికి మఱిపిల్లలే-దింకఁగలుగఁ
బోదు-మఱియు నిక్కముగ నతఁడువోయినపుడు నీవువానికి దా
యాదురాల-వేమన-వాఁడు నీతండ్రినుండియేదిబలిమిన్లాగుకొనెనో
యదినీకుఁదిరిగి ప్రియమున నేనప్పగించెదను - నా,యానసుమ్మా -
నేనీమాటుఁదప్పినయెడనే ,రక్కసిన్గానిమ్ము - కావున నాతల్లి నా
తల్లీ,యుల్లాసముగానుండుము॥ 4

వ॥ నాకున్న కొంచెముబలముకూడ నీతోనుండఁగోరెదను ॥ 5

చ। .తనప్రాణంబటువీనితండ్రినెపుడు.న్గాఁగాంచునాయయ్య-వా।
.రినిఁబ్రేమింత్రొకలాగులోకులు-మఱా.వృ.ద్ధాత్మజుండీతఁడం।
.చునెఱుంగన్గలదాన నేని-మును-,ప.శుల్వే.డుకోల్మాఱుకా!
.ర్చనోకోయీతనిమ్రోలసాహసమొన.ర్పంబోకముందీతఁడుర్ ॥ 6

గీ॥ .ఈవుదీనిదాల్చు.మీ,నన్నుఁగూరిచి।
.నేనుమిగులభాగ్య.హీనురాల।
.నింతకన్న నధిక.మేనిడెదనుఁగాని।
.చిక్కలేదునాదు.చెయికిపీలు॥ 7

గీ॥ .కనుచునుంటివొక్క-.మనసుమాత్రమెదుఃఖి।
.తులముకాము-చూపు.నెడఁద,భువన।
.రంగమిద్దిమనము.,రాజిలు తెరకన్న।
ఁ.బెక్కుశోకపూర్ణ.వేషములను ॥ 8

Act. v. Sc. ii

O, how bitter a thing it is to look into happiness through another man's eyes ! 9

COMEDY OF ERRORS *Act. iii Sc. ii*

Alas, poor women, make us but believe,
Being compact of credit, that you love us ;
Though others have the arm, show us the sleeve ;
We in your motion turn and you may move us. 10

CYMBELINE *Act. i Sc. iii*

Imo. Than waved his handkerchief ?
Pis. And kissed it, madam.
Imo. Senseless linen, happier therein than I ! —
And that was all ? 10

I would have broke mine eye-strings, cracked them, but
To look upon him, till the diminution
Of space had pointed him sharp as my needle ;
Nay, followed him, till he had melted from
The smallness of a gnat to air; and then
Have turned mine eye, and wept. 11

వ॥ అయ్యో, పైవానిచూపులనుండిసుఖపడఁజూచుటెంతకష్టము॥ 9

గీ॥ .నీచ, యువతులార - .నిందునమ్మకమున ।
.మేముతగిలియుంట. మిమ్ము, విశ్వ ।
.సించునట్లుమమ్ముఁ. జేయుచుందురుమీర ।
.లోరులుమీకరంబు. లొందియున్న ।
ఁ. జూపుఁడకటమాకుఁ. జోకా - యిచేతిని ।
.మీభ్రమంబుఁబట్టి. మేముతిరుగు ।
.లాడుచుందు మెప్పు. డట్టిట్టు - మఱిమము ।
.నీరుత్రిప్పవచ్చు. నిచ్చకోలఁది 10

ద్వి॥ .తరువాత, నార్చినే. తనచేరుమాలు ।
.మఱిముద్దుఁగొనియెన. మ్మాదాని - ఁదెల్పి ।
. లేని, వల్వ్యందులో., లెస్సనాకంటె ।
. నాను - వెండియుఁదెల్ప. మదియంతయేన ॥ 10

గీ॥ .దూరమునసూది మొనయంత. తోఁచువఱకు ।
., నణువుకంటెనుఁదగ్గి, మా. యమగు, దనుక ।
.నరములు తెగునంతకునుఁగ. న్గవనువిప్పి ।
. వానిఁగనుఁగొనిపిదపనే. వ, గచియుందు ॥ 11

Sc. vi.

A father cruel, and a step-dame false;
A foolish suitor to a wedded lady,
That hath her husband banished :— O, that husband!
My supreme crown of grief! and those repeated
Vexations of it! Had I been thief-stolen,
As my two brothers, happy! but most miserable
Is the desire that's glorious: blessed be those,
How mean soe'er, that have their honest wills,
Which seasons comfort, — 12

Act. iii Sc. iv.

False to his bed! what is it to be false?
To lie in watch there, and to think on him?
To weep 'twixt clock and clock? if sleep charge nature,
To break it with a fearful dream of him,
And cry myself awake? that's false to's bed, is it? 13

సీ॥ దయలేనితండ్రి మఱియు మోసకత్తెయౌ
సవతితల్లియు స్వదేశంబునుండి ।
నెట్టింపఁబడిన పెన్మిటిఁ గలమగనాలిఁ
బడయఁగోరిన వెఱ్ఱి వాఁడొకండు ।
అక్కటా యామగఁ డొదలనావంత
కండచేఁ బోరిఁబోరిం బొందునొగులు ।
నాతోడఁబుట్టుచం దాననేఁ గూడదొం
గిలఁబడు నెడ హాయి చెలఁగుఁగాని ।
మొన్నఁదగుకోర్కె మిక్కిలి యిడుమలఁబడు ।
నెంతకొం చెప్పువారైన నెవరిమంచి ।
కోరికల నదుసులు వేడ్కఁ గొల్పుచుండు ।
నట్టివారలెల్ల తృఁడు బెంపారుచుండు ॥ 12

తే॥ అతనిశయ్యాకబద్ధ మాటయసత్య
ముగనుండుటను నేమి మొనసి యచ్చోట ।
వెతికిలఁ బడుకొని వేచుట మఱియుఁ
జెలఁగి యాతనిఁ గూర్చి చింతించుచుంట ।
ప్రతిఘటికకు బెంగ వడియేడ్చుచుంట
యఖిలేంద్రియంబుల నాస్వాధీనపర్చ ।
కొతుకునిద్దుర వాని కొఱకుఁ జెడ్డకలఁ
గని లేచుటతని ప్రక్కకుఁ దప్పటిదియ ॥ 13

Poor I am stale, a garment out of fashion ; 14

Act. iv. Sc. ii.

Song.

Fear no more the heat o' the sun,
  Nor the furious winter's rages ;
Thou thy worldly task hast done,
  Home art gone, and ta'en thy wages :
Golden lads and girls all must,
As chimney-sweepers come to dust.
Fear no more the frown o' the great,
  Thou art past the tyrant's stroke ;
Care no more to clothe and eat ;
  To thee the reed is as the oak :
The sceptre, learning, physic, must
All follow this, and come to dust.
  Fear no more the lightning-flash,
  Nor the all-dreaded thunder-stone ;
Fear not slander, censure rash ;
  Thou hast finished joy and moan :
All lovers young, all lovers must
Consign to thee, and come to dust.
  No exorciser harm thee !
Nor no witchcraft charm thee !
  Ghost unlaid forbear thee !
  Nothing ill come near thee !
Quiet consummation have ;
  And renowned be thy grave ! 15

ద్వి॥ .కడుఁ బ్రాఁతగా వాఁడు.కన్దప్పినట్టి ।
.యుడుపునై నేనయ్య.యోయుంటినిప్పుడు 14

పాట—వరాళి—మిశ్రగతి.

సీసమాలిక॥ .వెఱవకుమీఁక నెండ.వేఁడికైనను-ఁజలి
.తఱి.బెట్టిదపుటల్క-.దాడికైన ।
.నీపనినిహామందు.నెఱవేర్చుకొంటివి —
.నీతావుఁగంటివి-.నీకునప్పు ।
.దీఱ-నూడ్చెడివాండ్ర.తెఱఁగునబంగారు
.వంటిపిల్లలు.బుగ్గి.నంటవలయు ।
.భయపడకెక్కువ.వారి.బొమముడికి —
ఁ.గానియేలికపోటుఁ.గడచితీవు ।
.కుడుచుటకునగ్గట్టు.కొనుటకుఁదలఁపకు —
.కొంచెమున్గొప్పనీ.కున్నరియగు ।
ఁ.బ్రభుతయువిద్దెయు.వైద్యుండు మొదలుగ
.భూమియందన్నియుఁ.బోలయవలయు ।
.మిఱుమిట్లుగొలిపెడు.మెఱుపులకడలకు-
.జడుపుచెందకుమల.పిడుగునకును ।
.గొండెమునకుజంకె.కుండుమన్యాయంపు
.తీరుపునకునీకు.దిగులువలదు ।
.నగవునేడుపునీవు.ముగియించుకొంటివి —
.మానవయతులు.నీ.కడఁగియడఁగి ।
.పోవుదురెల్లరు-.భూతవైద్యుఁడునిన్నుఁ
.జేరలేఁ-డెంతయుఁ.జెఱుపునేఁత ।
.నిన్నుఁదగులదు-పీడని.న్జెందఁబోవ ।
.దెట్టిబాధయు నిన్నిఁక.ముట్టఁబోదు । 15

HAMLET *Act. I. Sc. II.*

Seems, madam! nay, it is; I know not 'seems'.
'T is not alone my inky cloak, good mother,
Nor customary suits of solemn black,
Nor windy suspiration of forced breath,
No, nor the fruitful river in the eye,
Nor the dejected haviour of the visage,
Together with all forms, modes, shows of grief,
That can denote me truly: these, indeed, seem,
For they are actions that a man might play:
But I have that within, which passeth show;
These but the trappings and the suits of woe. 16

Sc. III.

The chariest maid is prodigal enough,
If she unmask her beauty to the moon;
Virtue itself 'scapes not calumnious strokes;
The canker galls the infants of the spring
Too oft before their buttons be disclosed:
And in the morn and liquid dew of youth
Contagious blastments are most imminent.
Be wary then; best safety lies in fear:
Youth to itself rebels, though none else near. 17

.హాయిగాఁ.బరిపూర్ణత.నందుమీావు.
.నీసమాధియుఁ బేరంది. నెగడుఁగాత॥ 15

సీ॥ .కన్నట్టునమ్మ-ని.క్క-ముగనదున్నది-
.కన్పట్టుటే నెఱుం.గఁజుమ-కేవ।
.లమ్మనాకప్పన.ల్లనిదుప్పటియె కాదు-
..జనని-యాచారాను.సార.సూత।
.క శ్యామ వేషము. కాదు-నిర్బంధము
.గావచ్చునిట్టూర్పు-. కాదు-కాదు।
.కంటఁబొర్లెడు నేఱు. కాదు-నన్నత్యము
.గాఁ దెల్పుఁజాలుశో.కమ్ముగుఱుతు।
.లన్నిఁటితోఁ గూడ..నాస్యంబునం.డిందు
..కళకాది వెల్లయు.న్గానిపించు।
.నిజేముగ-ఁగతమేను.నిన-నవిమానవు।
ఁడగపఱచఁగలిగిన..యభినయములు।
గాని-నాకులోనఁగలది.నటనమూాడ్చ-।
.బొత్తిగానుదుఃఖ.పుటు.డుపులివి॥ 16

సీ॥ .శడు.జాగరూకతఁ.గలకన్నె తనదగు
.సొగసుచంద్రునికై నఁజూపె నేని।
.మిగుల.దూఁబఱదిండి. యగు-సుగుణముతన●
.తనపవాదహతులఁ.దప్పలేదు।
.ఫురుగుబల్దఱుచుగఁ. గొఱికెడు.నామని
.మొలకల మొగ్గలు.విడకముందు।

Give thy thoughts no tongue,
Nor any unproportioned thought his act.
Be thou familiar, but by no means vulgar;
The friends thou hast, and their adoption tried,
Grapple them to thy soul with hoops of steel ;
But do not dull thy palm with entertainment
Of each new-hatched, unfledged comrade. Beware
Of entrance to a quarrel : but, being in,
Bear 't that the opposed may beware of thee.
Give every man thine ear, but few thy voice ;
Take each man's censure, but reserve thy judgment.
Costly thy habit as thy purse can buy,
But not expressed in fancy ; rich, not gaudy :
For the apparel oft proclaims the man;
Neither a borrower, nor a lender be ;
For loan oft loses both itself and friend.
And borrowing dulls the edge of husbandry.
This above all, — to thine ownself be true;
Thou canst not then be false to any man. 18

దలిరుప్రొద్దున నాఁగ నెల జవ్వనపుబిగిఁ
దగునంటు తెవుళులు దగ్గఱఁబడు ।
గావున న్నేలుకొనియుండు మీవు గొప్ప ।
సేమముం డెడు ఝంకునఁ జెలఁగితిరుగు ।
పాటుఁ దనకుఁ దా నే లేఁత వయసొనర్చు ।
కొనెడు నెవరైన దరి నెల కొనకపోని ॥ 17

ద్వి॥ నీనాల్క కిడఁబోకు నీతలంపులను ।
గాని యోజనబట్టి కార్యంబుఁ గొనకు ।
చనువందు కాని నైచ్యంబుఁ జూపకుము ।
యనుఁగు మిత్రులను నీ యాత్మలోఁ దాఁచు ।
క్రొత్తగాఁ గలసిన కొంచెపువాండ్ర ।
పొత్తాని విందులు పొనరించఁబోకు ।
కయ్యంబునకు ముందె కాలుదువ్వకుము ।
చయ్యన నీ కెగ్గు సలిపినవాని ।
జెనకి పోనీక నీ చేవఁ జూపించి ।
చనుము వెండియు నీవు జనముల యొద్ద ।
దఱచు నీ చెవి యొగ్గి తఱలుము కాని ।
యరుదుగ మాట్లాడు మందఱి మ్రోల ।
నొరుల యభిప్రాయ మొగిని గ్రహించు ।
సరిగ నీ దానినిఁ జాటుగ నుంచు ।
మున్న సొమ్మునుఁ బట్టి యుడుపునుఁ దాల్చు ।
వన్నెతో నుండు డంభము తగ దేల ।

Act. iv Sc. iv.

What is a man,
If his chief good, and market of his time,
Be but to sleep, and feed? a beast, no more.
Sure, He, that made us with such large discourse,
Looking before and after, gave us not
That capability and godlike reason
To fust in us unused. Now, whether it be
Bestial oblivion, or some craven scruple
Of thinking too precisely on the event, —
A thought which, quartered, hath but one part wisdom,
And ever three parts coward, — I do not know
Why yet I live to say, 'This thing 's to do;
Sith I have cause, and will, and strength, and means,
To do 't. 19

.ననఁగ-బై వేషమే .యంతయునెల్ల।
.జనులకులోఁగల.శక్తిఁగన్పర్చ
.నొరులకుబదులీకు. మెరులచేఁగొనకు।
.తఱుచునీవిడునప్పు.డానిఁగైకొన్న।
.సంగడితోదవ్వు.చనుచుండెదు-బదు।
.లుంగొంటపొదపునూ.డ్చుంగాన-నీవు।
.విమలచిత్తుఁడవైన.వేమేలపల్కు-।
.లుమఱియన్యులకుఁగీ.డున్సల్ప లేవు॥ 18

సీసమాలిక॥ ..మనుజుఁడనఁగఁనేమి-.మఱివానిముఖ్యకా
.ర్యంబు-నాతనిదగు.బ్రతుకువిలువ।
.కునుకుటకు-ఁదినుట.కున్మాత్రమే-విని
.యోగపడినయెడ-.నొకపసరము।
.గానిమఱేదియుఁ.గాదునిశ్చయముగ-
.మనలఁగాలజ్ఞాన.మునసృజించు।
.నట్టిదేవుఁడుమన.కాశక్తియుందివ్య
.బుద్ధియుఁబనిలేక.బూజునట్టి।
.పోవుటకిడలేదు.బొత్తిగ-నిప్పుడు
.కడుఁజెడుమఱి-పది.గాక-మఱియు।
.సరిగనావిషయము.గుఱిచియేదోయొక
.పిఱికిసందేహముం.బెట్టుకొనుట।
.గాని-యెద్దియైనంబంప.కంబువడిన।
.తలఁపువంతు తెలివి-.పంద.తనముమూఁతు।
.పాళ్ళుఁగలిగెదు-నేనేల.బ్రతికినాఁడ।

JULIUS CAESAR *Act. i. Sc. iii.*

woe the while! our fathers' minds are dead,
And we are governed with our mothers' spirits;
Our yoke and sufferance show us womanish. 20

Act. ii. Sc. ii.

What can bc avoided
Whose end is purposed by the mighty gods? 21

Sc. iii.

My heart laments that virtue cannot live
Out of the teeth of emulation. 22

Act. iii. Sc. ii.

Friends, Romans, countrymen, lend me your ears; 23
I come to bury Cæsar, not to praise him.
The evil that men do lives after them;
The good is oft interred with their bones;
So let it be with Cæsar. The noble Brutus
Hath told you, Cæsar was ambitious:
If it were so, it was a grievous fault;
And grievously hath Cæsar answered it,
Here, under leave of Brutus and the rest, —
For Brutus is an honourable man,
So are they all, all honourable men,—
Come I to speak in Cæsar's funeral.

.జెప్పుటకునింకనీపని.చేయవలసి।
.యున్నదనియిచ్చకతములా.వుండ వెరవు॥ 19

గీ॥ .అక్కటా యెంతదుష్కాల.మయ్యెనిపుడు।
.మడిసెఁగామనతండ్రుల.మానసములు।
.మనముమనయమ్మల.మదులఁ.బెనుపఁబడుచు।
.దాసులమగుటమనయాఁడు.తనముఁజూపు॥ 20

ద్వి॥ .బలవంతులైన దే.వతలవిధింప।
ఁ.బడినట్టి.గతినిఁద.ప్పఁదరముకాదు॥ 21

ద్వి॥ .నామదిపొక్కెడు.న్దా-మంచి-యోత్వ।
లేమి.బారిన్మన.లేదనియెపుడు॥ 22

సీ॥ .ఘనమిత్రులార-రా.మనులార-యోస్వదే
.శీయులారా-కటా.క్షించివినుఁడి।
.యేసీజరుంబూడ్వ..నేగుదెంచితి-ఁగాని-
.యిటనాతనింబొగ.డుటకుఁగాదు।
.చెలఁగునుమనుజుల.చెడ్డయవ్వారివె
.న్కను-మంచివారితో.డనశించు।

He was my friend, faithful and just to me:
But *B*rutus says, he was ambitious ;
And *B*rutus is an honourable man.
He hath brought many captives home to Rome,
Whose ransoms did the general coffers fill ;
Did this in Cæsar seem ambitious ?
When that the poor have cried, Cæsar hath wept;
Ambition should be made of sterner stuff :
Yet Brutus says, he was ambitious ;
And Brutus is an honourable man.
You all did see, that on the Lupercal
I thrice presented him a kingly crown
Which he did thrice refuse : was this ambition ?
Yet Brutus says, he was ambitious ;
And, sure, he is an honourable man.
I speak not to disprove what Brutus spoke,
But here I am to speak what I do know.
You all did love him once, — not without cause :
What cause with holds you then to mourn for him ?
O judgment, thou art fled to brutish beasts,
And men have lost their reason ! — Bear with me ;
My heart is in the coffin there with Cæsar,
And I must pause till it come back to me.

.నటులనీజరునకు.నగుఁగాక-మీాతోడ
.ఘనులైన బ్రూటసు.గారునీజ ।
.రాసపోతనిచెప్పినా-.రట్టులైన ।
.వానియందదిగొప్పత.ప్పౌను-వాఁడు।
.తనదు నేరమునకుమాఱుఁ.దగినయట్టు।
.లందఱికిఁ దెల్లముగనిప్పు.డనుభవించె॥

కం॥ ఆరయఁగా-బ్రూటసుదొర ।
.గాతుక్-మీా రెల్ల-ఘనులు.గావున-నిచటన్ ।
దారాజ్ఞనిడఁగ-నీజరు ।
ఁ.గూరిచిమాటాడనెట్టు.కొంటి-న్వినుఁడీ॥

గీ॥ .అతఁడునాకుమిగుల.హితుఁడు-నాయెడలవి ।
.శ్వాసయుతుఁడున్యాయ.వర్తనుండు ।
.కాని-బ్రూటసయ్య.గారతఁడాసపో ।
.తనిరి-ఘనులుబూ్రట.సయ్యగారు॥

ద్వి॥ అందఱజనముల.నతఁడుదోమునకు
.,బందాలుగాఁదేఁగ.వారి,యప్పనము ।
.లందఱునిటవంతు.లందిరి-నీజ
.రందిది పేరాస.యనఁదగు నేమొ ॥

కం॥ పేదలు నేడ్చిన నేడ్చెఁగ ।
.దాతయతోఁగరఁగినీజ-రాసకఠినమా ।
ఁగాదె-యతఁడాసపోతని ।
.వాదించిన బ్రూటసయ్య.వారుఘనులుగా॥

First citizen.	Methinks, there is much reason in his sayings.
Sec. cit.	If thou consider rightly of the matter, Caesar has had great wrong.
Third cit.	That has he, masters? I fear, there will a worse come in his place.
Fourth cit.	Marked ye his words? He would not take the crown: Therefore 't is certain he was not ambitious.

గీ॥ .మీరుకనులఁజూచి.నారుగా-నాటియు ।

.త్సవమునందుమూఁడు.సార్లుసీజ।

.రునకు రాజ.మకుట.మును నేనిడఁగవద్దు ।

.పొమ్మనె-నిదియాన.పోతుతనమె॥

గీ॥ .కాని-బ్రూటసయ్యా.గారతఁడానపో ।

.తనిరి-ఘనులుని-శ్చ.యముగవారు।

.బ్రూటసయ్యగారి.మాటలకెదురుప।

.ల్కుటకుఁగా-దెఱింగి.నటునోడవెద ॥

చ॥ .ఘనదయతోడఁజూచితిరి.గాయతనిన్మనుమీ-రకారణం ।

.బునటుకాదుగా-యిపుడు.పొందరుజాలినదేమి హేతువో ।

.చనితి వెన్యాయమాపసుల..చక్కటి-కౌర-వివేకమూడెఁగా ।

.జనులకు-ఁగొంచెముండుఁడు-సి.జారుశవంబుననంటెనాదునె।

.మ్మన-మదిమల్లి రాఁగలుగు..మట్టును నేమఱియాఁగఁగావలెన్ ॥

(పౌరులలో మొదటివాఁడు)

సీసమాలిక ॥

.వీనిపల్కులనువి. వేకమెంతయుఁగల

.దనినాకుఁదోఁచెడు (రెం) .నై నసీవు ।

.సరిగనీసంగతిఁ.బరిశీలనముఁజేయు

.నెడసీజరునకెంతో.యెగ్గుకలదు ।

(మూ).అదివానికున్నదో.యయ్యలారా-వాని

.కంటెదుర్మార్గుఁడు.నతనిస్థాన ।

.మందువచ్చునని భ.యంపడెదను - (నా) వాని

పల్కులనరయుఁడీ. వాఁడుమకుట ।

First cit. If it be found so, some will dear abide it.

Sec cit. Poor soul, his eyes are red as fire with weeping.

Third cit. There 's not a nobler man in Rome than Antony.

Fourth cit. Now mark him ; he begins to speak.

Ant. But yesterday the word of Caesar might
Have stood against the word : now lies he there,

And none so poor to do him reverence.
O masters, if I were disposed to stir
Your hearts and minds to mutiny and rage,
I should do Brutus wrong, and Cassius wrong,
Who, you all know, are honourable men.
I will not do them wrong; I rather choose
To wrong the dead, to wrong myself, and you,
Than I will wrong such honourable men.
But here 's a parchment, with the seal of Caesar:—
I found it in his closet,— 't is his will.
Let but the commons hear this testament,—
Which, pardon me, I do not mean to read,—
And they would go and kiss dead Caesar's wounds,
And dip their napkins in his sacred blood ;
Yea, beg a hair of him for memory,
And, dying, mention it within their wills,
Bequeathing it, as a rich legacy,
Unto their issue.

.మున్వద్దని యెనిజ.ముగఁగానవాఁడాస
.పోతుకా (మొ) ఁడక్లైన.బుద్ధికల్గి।
..పొగలి.ప్రాయశ్చిత్త.ముంగొంద్రుకొందఱు
(౨౦) .కటాకటాయూతని.కన్ను.దోయి।
.యేడుపుచేత నెం. తేయగ్గి వలె నెఱ్ఱ
.వ█ (మూ) నెవ్వఁడు న్రోము.పట్టణముశ।
.ఘనుఁడు లేఁడాంటనీ.కంటెఁ (నా) జూడుమువాని-
ఁబలుక మొదల్వెట్టె.వాఁడుతిరిగి।

(౨౧) సీ॥ .చిన్న నేకదసీజ.రన్న మాటకుసీజ
.గమునందు నెదు రెటఁ.గానరాదు।
.నేఁడ దెపడియున్న.వాఁడయ్యొ యొకఁడుఁ
.డక్కువు వానికిఁ.దక్కువగుచు।
.నయ్యలా రామిమ్ము.నలిగించిపగఁదీర్చ
.కొన రేఁపుటకుఁబూను.కొంటి నేని।
ఁ..గిన్కతోఁ బూటను.కేసనుగాల్గఁ
.గీడు చేసినయట్టి.వాఁడనగుదు।
.వారుఘనులనిమీకెల్ల.స్పష్టముకశ।
.వాతికే నెగ్గు నేఁతకు.బదులుఋ్యతుని।
.కైననాకైనమీకైన.నాచరింప।
ఁ.గరము మేలనితలఁచెదఁ.గాంచుడిప్పుడు॥

కవిరాజవిరాజితము.

.ఇదికొంక.శాసనపత్రిక-సీజరుఁ.డిందుపయిందన.ముద్రయిడెన్।
.గుదురుగనాతనిలోఁగదిలోఁగను.ఁగొంటిని-దన్మృతిశాసనమి।
.య్యది-చదువంబనిలేదిపుడందఱు.నందుకుసైఁచుఁడు-చయ్యనమీ
రిదివిని కనియుసీజరుగాయము.లెల్లరునెంతయుముద్దిడరే।

Fourth Cittizen. We 'Il hear the will : read it, Mark Antony.

All. The will, the will ! we will hear Cresar's will.
Ant. Have patience, gentle friends, I must not read it;

It is not meet you know how Caesar loved you.
You are not wood, you are not stones, but men ;
And, being men, hearing the will of Caesar,
It will inflame you, it will make you mad.
"T is good you know not that you are his heirs ;
For if you should, O, what would come of it !

Fourth cit. Read the will ! we 'll hear it, Antony ;
You shall read us the will,— Caesar's will.

Ant. Will you be patient ? will you stay a while ?
I have o'ershot myself to tell you of it.
I fear, I wrong the honourable men
Whose daggers have stabbed Caesar ; I do fear it.

గీ॥ .మఱియునీజరునెత్తుటఁ.జిఱురుమాళ్లు ।

.ముంచరే-వానికేశముల్ .ద్రెంచిజ్ఞాప ।

.కమునకుందాఁచుకొనరె-ని.క్క-మ్ముగఁదర ।

.తరముమీరవ్విసొత్తుగఁ.దలఁచుకొనరె॥

(నా).యాస్మృతిశాసనం.బే మెల్లవిందుము

.చదువుమాయాంతసీ (అం) .శాసనంబు ।

.శాసనమేమునీ.జరుమ్మృతిశాసన ॥

ద్వి॥ .తాళుఁడీజాలితోఁ.దగుహితుఁడార ।

.వైశమదిచదున.వాటముకాదు ॥

(ఆం).మ॥ .అకటామీపయినెంతజాలిపడెనో.యానీజరుండిపుడే ।

.ప్పకనేనుంటయొనుంచి-వట్టిమొరడు..ల్పాషాణముల్గారుమీ।

.రిఁకసన్మానవులాటసీజరుఁడుమీ.కేర్పాటుగానిచ్చప ।

.ద్రికవిన్నంతనెబిట్టుమండిపడివె.ట్టింబొందకే-వానియా ।

స్తికిమీరెల్లరువంతుదారులని నేఁ.దెల్పంగనేమౌనొకో॥

.మాలింతు (నా) మాంటనీ.యదిచదువుమ ॥

.యాంతసీపఠియుంచు.నదితప్పకీవది.యానీజరుంచిన.శాసనంబు ॥

(ఆం) కం॥ తాశెదరా-యాఁగెదరా ।

.యేలాచెప్పితినిమీకు.నేనిప్పుడు-బల్ ।

.వాలులపీజరుఁగ్రుమ్మం.ద ।

.తూళురకొనరిచితినేర.మంచు జడిసెదన్ ॥

Fourth Cit. They were traitors :— honourable men!
All. The will! the testament!
Sec cit. They were villains, murderers : The will! read the will!
Ant. You will compel me, then, to read the will?
Then make a ring about the corpse of Caesar,
And let me show you him that made the will.
Shall I descend? and will you give me leave?
All. Come down.
Sec Cit. Descend.
Third Cit. You shall have leave. (He comes down)
Fourth Cit. A ring; stand round.
First Cit. Stand from the hearse, stand from the body.
See. Cit. Room for Antony,— most noble Antony.
Ant. Nay, press not so upon me ; stand far off.
Citizens Stand back! room! bear back!
Ant. If you have tears, prepare to shed them now.
You all do know this mantle : I remember
The first time ever Caesar put it on :
'T was on a summer's evening, in his tent,
That day he overcame the Nervii ;
Look, in this place ran Cassius' dagger through :
See, what a rent the envious Casca made ;
Through this, the well belove'd Brutus stabbed ;

(నా) వారైరిదోహులు - గౌరవపాత్రులు(అందఱు)
శాసనంబాప్రుతి శాసనంబు ।
(రెం) వారెల్లరుంగడు, వంచకుల్ ఘాతకుల్
శాసనముచదువు శాసనంబు ।
(ఆం) గీ॥ మరణశాసనముఁ దెలియం బఱచబల్కి ।
పెట్టుదరయైన నీజరుచు ట్టురండు ।
ప్రతికం జేయువానిఁ గ స్వర్చనిండు ।
దిగుదునా - మీసెలవయిన దికదనాకు ॥
(అందఱు) రమ్ము క్రిందికి (రె) దిగు (మూ) సమ్మతినందితి
(నా) కడియముగానిలఁ బడుఁడు - చుట్టు । మఱఁడుపీనుఁగు
బండికి దప్పగ - నిలుపుఁడు శవమున కెడముగాఁగ ।
(రెం) చోటానితనికి - ఁగను మేటియౌంటని (ఆం) సరే -
పడఁబోసుఁడుట్లు నా సై - నెడముగ ।
నిలిచియుండుఁడు మీరు (అంద. ఱు) తొలఁగుఁడీ వెన్కకు -
స్థలము కావలయును ఁ జనుఁడనలికి ।
సీ॥ (ఆ) కన్నెరుమీకిష్టు కలిగినపంచుఁడీ -
యీముద్దుటుంగి మీ దొఱఁగినది యొ ।
తొలిసారియిద్దాని దొడిగెను నీజగుం
డ త్తఱిజ్ఞాపక మయ్యెనాకు ।
నెర్వ యుద్ధములోన నెగ్గిగుడారంబు
నందు వేసఁగి సంజ యపుడుదీని ।
ఁ గై కొసికొనిదో - స క్క టుచూఁడుఁటిచోట
నెట్లుకేసనుత్తి. యేగినదిగొ ।
కఠినుఁడౌ కాస్కుఁ డెంతటి గాయమిచటి ।

And, as he plucked his curse'd steel away
Mark how the blood of Cæsar followed it,
As rushing out of doors, to be resolved
If Brutus so unkindly knocked, or no;
For Brutus, as you know, was Cæsar's angel :
Judge, O you gods, how dearly Cæsar loved him !
This was the most unkindest cut of all ;
For when the noble Cæsar saw him stab,
Ingratitude, more strong than traitors' arms,
Quite vanquished him : then burst his mighty heart ;
And, in his mantle muffling up his face,
Even at the base of pompey's statue,
Which all the while ran blood, great Cæsar fell,
O, what a fall was there, my countrymen !
Then I, and you, and all of us fell down,
Whilst bloody treason flourished over us.—
O, now you weep ; and I perceive, you feel
The dint of pity : these are gracious drops.
Kind souls, what, weep you, when you but behold
Our Cæsar's vesture wounded ? Look you here.
Here is himself, marred, as you see, with traitors.

చేసెనో - కాంచుఁడీతన్ను సీజరుండు ।
బిట్టునమ్మిన బ్రూటసుఁ బెట్టుపొడిచె ।
నయ్యయో యిదికడు ఘోర మైనదికద ॥

ఉ॥ బ్రూటసుఁడట్లు పెన్నరియఁ గ్రుమ్మితటాలునఁ బైకిలాగు న ।
చోట్టఁ గడంగి సీజరుని చొక్కపు నెత్తురు మట్టుమీఱి - యా ।
బ్రూటసుఁడీనొకాదొయిటు క్రూరతఁ జేసిన వాఁడఁటంచు బా
హాట మొనర్చు తీరునఁ గటాచను డెంచుచునుండెఁ గంటిరే ॥

కం॥ మీరందఱెఱిఁగినటునే ।
జారునకుం బ్రూటసుండు సగపాల్ప్రాణం ।
బారయుఁడీ వేల్పాలు - సీ ।
జారాతనితోడ నెంత సఖ్యముఁ గోనెనో ॥

సీసమాలిక :—

అన్నిటికంటెని యట్టిదికడుఁ గ్రూరమా దెబ్బ
యేమన - వాని దిక్కు - మిగుల ।
ఘనుఁడైన సీజరు కన్గొన్న యప్డు
స్వామిద్రోహమునకన్న మేటియా కృ ।
తఘ్నత కరమునా తని నోర్చ
దరువాత గొబ్బున వాని గుండె పగిలె ।
బదపడిదన దుప్పటితోడఁ
దన మోము వాఁడు మూయుచు నంత వఱకు నెత్తు ।
రొలుకు పాంపసుబొమ్మ యొద్దనా సీజరు పడియె
నయ్యో యెంత పాటు కలిగె ।
ప్పుడో యయ్యలా రా నేను - మఱిమీర
లందఱముం బాటుఁ జెందినాము ।

First Cit. O piteous spectacle!
Sec Cit. O noble Caesar!
Third Cit. O woeful day!
Fourth Cit. O traitors! villains!
First Cit. O most bloody sight!
Sec Cit. We will be revenged,
Citizens. Revenge! about,—seek,—burn,—fire, kill,—slay,—let not a traitor live!
Ant. Stay, countrymen.
First Cit Peace, there! Hear the noble Antony.
Sec. Cit. We 'll hear him, we 'll follow him, we 'll die with him.

Ant. Good friends, sweet friends, let me not stir you up
To such a sudden flood of mutiny.
They that have done this deed are honorable:—
What private griefs they have, alas, I know not,

.మనలనోర్చుచునుండె.మఱికూళ్ళ.దుండగం
.బక్కటామీరిప్పుడో..కుక్కచుందు।
.రేఁ.బరికించితి..నీరు.నెనరుమయిఁ
.గరఁగుట-యు దెతగు.కంటినీళ్లు।
.లేద్చెదర దేమికరుణార్ద్ర).హృదయులార।
.మీరు-మనసీజరుఁడుతన.మీఁదఁగప్పు।
.కొన్నదుప్పటిపోట్లుకే.న్గొన్నయంత।
.వంచకులచే.నిహతుఁడైన. వాఁడెయిదిగో॥

(తో) .అబ్బబ్బగుండెపసి.రయ్యోడునిదిచూడ
(రెం) .సక్కటక్కటసునుఁడా.సిజారు।
(మూ)ఁ.డయ్యొయోదుర్గిన (నా).మహాహాస్వామి
ద్రోహు.లా.తతాయుల(తో)కటా.యతికఠినపు
.పనియిడ(రెం)మనమొల్లఁ.బగఁదీర్చుకొందము
(అం).కసిఁదీర్చుకొండుచ.క్కన వెదకుఁడు।
.కాల్చివేయుండగ్గి-.కూల్చుఁడు-చంపుడు
.బ్రతుకనీకుఁడోకడు.ర్మార్గునైన॥

(ఆం) .ఆఁగుఁడోయయ్యలా.రా(తో)సద్దుమానుఁడీ
.ఘనుఁడైనయాంటని.న్వినుఁడుమీరు।
(రెం).వానినివిందుము.వానివెంబడిపోదు
.మవ్వానితోఁజత్తు.మందఱమును॥

సీసమాలిక :-

(ఆం) .తగినస్నేహితులార.దయగలహితులార
.యంత.యాకస్మిక.మైనతిరుగు।
.పాటునకున్మిమ్ము.పడినన్నుఁబ్రోత్సాహ

That made them do 't:—they 're wise and honourable,
And will, no doubt, with reasons answer you.
I come not, friends, to steal away your hearts:
I am no orator as Brutus is;
But, as you know me all, a plain blunt man,
That love my friend; and that they know full well
That gave me public leave to speak of him.
For I have neither wit, nor words, nor worth,
Action, nor utterance, nor the power of speech,
To stir men's blood: I only speak right on:
I tell you that which you yourselves do know;
Show you sweet Caesar's wounds, poor poor dumb mouths
And bid them speak for me: but were I Brutus.

.పర్చనీకుఁడియుట్టి. పనినోసర్చు ।
.నవ్యారఘును-లక్కటా-వారికేమన. స్తా
పమున్న దిరొయి. ద్దానిసల్ప ।
. నేనెఱుఁగను-వార. లెంతయుబుద్ధిమం
.తులు-తలఁపగనుఱం. తోసుహితులు ।
.నిశ్చయంబిద్ది-నెం. డియు-మీకునవ్యార
.లిడెదరు త్రిధను. స. హేతుకముగ ।

.నిచ్చట నేను స్నే. హితులార రాలేదు
..తోడరిమీపాృదయము. ల్దోంగలింప ।
.బూ్రిటసునలె నేను. సూటికారిన్నాను
.మీ ఆరుంగునును నే. మిగుల మొరటు ।
.గాఁబల్కు-వాఁడ-ని. స్కుపటుఁడ-నామిత్రు
.బ్రేమించువాఁడ-ను. ఱియును-వాని ।
ఁ.గూర్చి ను ఁటాడనా. కుసులవోసంగిన
.వారికదియెఱుక-. బాగుమీఱ ।

ఁ. పాండిత్యముంగాని-. వాక్చమత్కృతి. గాని
.యభినయధోరణు. లైనఁగాని ।
.నరులమనంబులఁ. బురికొల్పుటకునాకు
.బలుకుశక్తియుఁగాని. కలుగలేదు ।
.నాకుఁదోచినదితి. న్నఁగబల్కు-వాఁడను
.మీ రెఱింగినదియె. మీకుదెల్పు ।
.చున్నవాఁడను-ఁగనుపచ్చుచుంటినేను ।
.మఱియుఁ.గన్నుగ్రోత్తలైనకీజ. రునిపోటు ।
.లక్కటా-మూఁగనోళ్లవి. యన్ని-వాని ।
.నడిగెదన్నాకుబదులు. ప. న్యాసమిడఁగ ॥

And Brutus Antony, there were an Antony
Would ruffle up your spirits, and put a tongue
In every wound of Caesar, that should move
The stones of Rome to rise and mutiny.

Cittizens. We 'll mutiny !

First Cit. We 'll burn the house of Brutus !

Third Cit. Away, then ! come, seek the conspirators

Ant. Yet hear me, countrymen; yet hear me speak.

Citizens. Peace, ho ! Hear Antony,—most noble Antony.

Ant. Why, friends, you go to do you know not what.
Wherein hath caesar thus deserved your loves ?
Alas, you know not,— I must tell you, then :—
You have forgot the will I told you of.

Citizens. Most true;— the will:— let 's stay and hear the will.

Ant. Hear is the will, and under Caesar's seal:-
To every Roman Citizen he gives,
To every several man, seventy-five drachmas.

Sec. Cit. Most noble Caesar ! — we 'll revenge his death.

Third Cit. O rayal Caesar !

Ant. Hear me with patience.

Cittizens. Peace ho !

కం॥ బ్రూటసుఁడు నేనయినని
ప్పాటున మిము వశమొనర్చి బలు రోమునరాల్
పోటాడునట్లు సీజరు
పోటుల మాటాడఁ జేసి పోకుండుదునే॥
(అం) తిరుగఁబడెద మేము (రెం) సరిగ బ్రూటసు
కొంపఁ గాల్చెద (మూ) మరుగుఁడు కాని రండు
వెతకుఁడా ద్రోహులఁ
(ఆం) వినుఁడింక మీరో హో ప్రజలార నేఁ జెప్ప వలయుఁ గొంత॥
(అం) శాంత మోహో వినుఁడాంతని
మీర లెం తేఘనుఁడాంటుని (ఆం) యే మిత్రు
లార మీ రెఱుఁగని తీరు చేయుట
కేగుచున్నార లెందు కర్హుండు సీజ
రయ్యెనో మీ ప్రేమకయ్యయో మీ రెఱుఁ
గరు చెప్పవలయు నేఁ గనుక మీకు
సేముందు నొడవిన మృతిశాసనముఁ గూర్చి
మఱచితిరి (అం) నిజము మరణశాస
నము మనమాఁగుద ము మఱి
యు నాలింత మా మృతిశాసనంబె మొసరిగ
(ఆం) కం॥ ఇదిగో మృతిశాసన మి
య్యది సీజరుముద్ర దనలరు నతఁ డొసఁగెం దె
బ్బది రూకలు ప్రతిమనుజున
కుదయ నోర్మి ముప్పురిని నెలకొను నాతనికిన్॥
(రెం) ఔర సీజారుండు దారుండు మిక్కిలి
పగఁదీర్చుకొనెదము వాని మృతికి
(మూ) చాగు రేఘనుఁడ సీజారుఁడ (అం) వినుఁ
డు శాంతంబుగ మీరు (అం) శాంతంబో హో హో

Ant. Moreover, he hath left you all his walks,
His private arbours, and new - planted orchards,
On this side Tiber : he hath left them you,
And to your heirs for ever,—common pleasures,
To walk abroad, and recreate yourselves.
Here was a Caesar ! when comes such another ?
First Cit. Never, never ! — Come, away, away !
We 'll burn his body in the holy place,
And with the brands fire the traitors, houses.
Take up the body.
Sec Cit. Go, fetch fire !
Third Cit. Pluck down benches !
Fourth Cit. Pluck down forms, windows, anything !
Ant. Now let it work:—mischief, thou art afoot,
Take thou what course thou wilt. 23

HENRY IV— *Part II. Act III. Sec. I.*

O sleep, O gentle sleep,
Nature 's soft nurse, how have I' frighted thee
That thou no more wilt weigh my eyelids down
And steap my senses in forgetfulness ?
Why, rather, sleep, liest thou in smoky cribs,
Upon unensy pallets stretching thee
And hushed with buzzing night-flies to thy slumber,
Than in the perfumed chambers of the great,

(ఆం) ఉ॥ .ఇంతియె కాక -, పైబరున. కీవలనున్న విహారభూములన్ ।
.,గ్రంతలఁదోటలన్ దరత .రంబుయథేష్టసుఖంబుమీఱ-న
.త్యంతముదంబుతో నొసఁగె.నాతఁడుమీకుసమానుభూతిగా।
నింతటనుండి-నీజరిదె-.యీతనిసాటియిఁకెవ్వవచ్చెడున్॥

(తో) .ఎన్నఁటికినాఁడిఁ. కెన్నఁటికినాఁడు-
.రండుమీరు-పదపదండు-మనము।
.వాని దేహమునకుఁ .,బావనస్థలమున
.నగ్ని,సంస్కారంబు,.నాచరించి ।
.యాకొఱవ్వులతోనె .యాదోసకారుల
.యిండ్లుకాల్చెదము-లెం-.డెత్తుఁడుశవ।
.మరుగుఁ-డగ్గితెండు.,సరగున (మూ) బల్లలు।
.పెఱికివిఱిచివేయుఁ- (నా) .డుఱికిపగుల ।
ఁగొట్టుఁడెల్లదొరకి.నట్టిమంచంబులు ।
.కూలుచుండుమఱికిటి.కీలనైన॥

(అ) ద్వి॥ ఇప్పుడాపని జర్గనీ-నణిచెదవు।
ముప్పనీ యిష్టమాపొంతఁగైకొమ్ము॥

సీసమాలిక॥ .ఓహోయిచానిద్ర-.యో,ప్రకృతికిమృదు
.వైనదాదీ-నిన్ను.నకటయెట్లు।
.వెఱపించినాఁడనో-మఱినాదుకనుఱెప్ప
.లంగొంచెమైనవాఁ.లంగనీవు ।
.నానసీఁబోవీవు.నాయింద్రియంబులు
.మఱపులో-నేమెని.ద్దుర-సుఖమగు।
.పాటలు-మెత్తని.పాన్పులు-గలదొర
.మేడలలోఁగంటు-మిగులదోమ ।

Under the canopies of costly state
And lulled with sounds of sweetest melody ?
O thou dull god, why liest thou with the vile
In loathsome beds, and leav'st the kingly couch
A watch—case or a common' larum bell ?
Wilt thou upon the high and giddy mast
Seal up the ship—boys' eyes, and rock his brains
In cradle of the rude imperious surge,
And in the visitation of the winds
Who take the ruffian billows by the top,
Curling their monstrous heads and hanging them
With deafening clamours in the slippery clouds
That with the hurly death itself awakes,—
Canst thou, O partial sleep ! give thy repose
To the wet sea boy in an hour so rude;
And in the calmest and most stillest night,
With all appliances and means to boot,
Deny it to a king ? Then, happy low, lie down !
Uneasy lies the head that wears a crown. 24

చెప్పెడు కుక్కిమంచము పొగవాఱిన
గుడిసెలలో నేల కొందువీవు।
ఔరయో మొద్దు వేల్పా యసహ్యములగు
ప్రక్కలనీ వేల పడుకొనియెదు।

నీచులతోడ వెండియు రాచసెజ్జనుఁ
గావలివానిదాఁ గద వితాన।
మఱియు మేల్కొనుటకల్లరి చేయు గడియార
నటు లేల విడిచెద వహో పాడవుగ।
నుండి నిల్కడలేని యోడకంబము మీఁద
ఁగలసిల్ల యోడంగి కన్నదోయి।
మూసెదు గట్టిగ మోటదుడుకుటల
యుయ్యాలలో మఱి యుఱుము సుకరడ।

ములచివరం బట్టి ముమ్మురముగఁ గాచె
కొనమొఱలిడువాని గొప్ప తలల।

మెలివెట్టి దిగజాఱు దళములు గావాని
బిట్టూఁచి యొకగంట పిలుకుమారి।
మేలుకొనెడు నల గాలి విమర్శలో
నూఁచెద వాతని యూహలీవు।
కడునంత గడబడఁ గలకాలు సుందునఁ
దడిసిన యోడంగి బుడుతకీవు।
పెట్టఁగలెద్దవసి విశ్రాంతి యో పక్ష
పాతి నిదుర యెల్ల ప్రార్థనములు।
ఫలము పొందఁగఁ జేయును పాయములును।

రిత్తగా సద్దుదొఱఁగిన రేయిఱేని।
కిడవ ధన్వులు క్రిందివార్పడుకొనెదరు।
తల్లుసిల్లుకికిరీటంబుఁ దాల్చుశిరము॥

HENRY V.— *Act IV. Sec. I.*

Even as men wrecked upon a sand, that look to be washed off the next tide. 25

HENRY VI— *Part II. Act III. Sc. I.*

And as the butcher takes away the calf,
And binds the wretch, and beats it when It strays,
Bearing it to the bloody slaughter—house ;
Even so, remorseless, have they borne him hence ;
And as the dam runs lowing up and down,
Looking the way her harmless young one went,
And can do nought but wail her darling's loss ; 26

PART III— *Act. ii. Sc. i.*

Now, my soul's palace is become a prison ;
Ah, would she break from hence, that this my body
Might in the ground be close'd up in rest !
For never henceforth shall I joy again 27

KING JOHN *Act. IV. Sc. I.*

Young lad, come forth. I have to say with you. 28

Arth. Good morrow, Hubert,
Hub. Good morrow, little prince.
Arth, As little prince—having so great a title
To be more prince—as may be—you are sad.

ద్వి॥ ..దెబ్బనమలియాల. నెగనున్న యిసుక।
.దిబ్బపైఁబజలు,బం.దింబడునట్లు। 25

త॥ ..తోడరికటికవాఁడు.దూడనుఁబట్టి
.దారిఁదప్పినదానిఁ.దాఁగట్టికొట్టి।
.కడు,బెడిదంపుటం-గడికిఁగొంపోవు-
.నాలేఁగతల్లి యు.నట్టిట్టు పర్వు।
లిడుచార్చుచున్నెర.మొద్దియు లేని
.తనపిల్ల యేగిన.దారికన్గొంచు।
.ఁదడఁబడియొద్దియుం.దాఁజేయలేదు 25
.బుడుతఁగోల్పోకకై .పొగలెడుగాని॥

ఉ॥ .ఈయెడ,బందిగంబయిన.దెంతయునాదగు,జీవసాధము।
.య్యో-యది,యీడనుండివిడి.యుండిన-నల్లరిలేకనాడుమై।
.మూయఁబడంగవచ్చునిది. .భూమినిఁకేనుసుఖింపఁగా-నహా!
.హాయినినేమతెప్పటికి.నై ననుఁజూడగబోవవెండియుఁ॥ 27

సీసమాలిక :- (హ్యూబర్టు)
పైకిరమ్మా చిన్న.వాఁడసీతో ఁంత.న్పల్కవలయునేను
(ఆర్థరు) ..వందనంబు।
.యూహ్యూబర్టా (హ్యూ) ఉంథ.మయ్యా,చిఱుత,జేఁఢ 28

Hub. Indeed, I have been merrier.
Arth. Mercy on me
Methinks no body should be sad but I :
Yet I remember, when I was in Franc,
Young gentlemen would be as sad as night,
Only for wantonness. By my christendom,
So I were out of prison, and kept sheep,
I should be as merry as the day is long;
And so I would be here, but that I doubt
My uncle practises more harm to me:
He is afraid of me, and I of him.
Is it my fault that I was Geffrey's son ?
No. indeed, is 't not; and I would to Heavents
I were your son, so you would love me, Hubert.

Hub. (aside) If I talk to him, with his innocent prate,
He will awake my mercy, which lies dead:
Therefore I will be sudden and despatch.

(ఆ) పిన్నరాజా యంత పెద్దవిరుదు
కలిమి మైబలు లేడు గావచ్చు సుంకుచి వారంబు తోడ
(హ్యూ) నిశ్చయము నేను గడుహాయిగానుంటి

(ఆ) గరుణించునా పయి
వలదు చింతింపనె వ్వారలైన
నాకు విడిచి కాని జ్ఞాపకంబయ్యెను
ప్రాణులలో నేనున్న పట్టి జిన్ని
తగు మనుష్యులు నుండె దరునప్పలాటకై
బలు ప్రమాణంబుగా బల్కువాడ
నీ చెఱలోనుండి నేదప్పుకొనిగోకి
యలకాపరిగనుండి యైన మిగుల
హాయిగానుండెన నట్టులేయిచ్చట
నుండెదగాని నా కొదవ్వకేంక
నాదగు పినతండ్రి నాకు మఱింతబా
ధన్నల్పునని నాకు తండ్రి నేను
వానికనోన్యన్యంబు భయపడెదము
జైత్రి తనయుడనౌటనా తప్పు కాదు
నిజముగనవి కాదు నేమఱి దేవుని
గొల్చెదనీకు నే గొంకగుటుకు
నీవట్టులైనన ప్రేమింతువు పట్టుబట్టు

(హ్యూ) యేవిధితో బల్కు నెడనితండు
తనదు ముద్దుపల్కులనిహిత మైనపోలె
వాడ్రిలు నాదు దయను మేలుకొల్ప
వెండి యేను గాన వేగిరపడి యుంద
నీక్షణంబె నిర్వహింతుబని

Arth. Are you sick, Hubert? You look pale to day.
In sooth, I would you were a little sick,
That I might sit all night and watch with you:
I warrant, I love you more than you do me.

Hub. (aside) His words do take possession of my bosom.—
Read here, young Arthur. (showing a paper (aside)
How now, foolish rheum,
Turning dispiteous torture out of door
I must be brief, lest resolution drop
Out at mine eyes in tender womanish tears,—
Can you not read it? is it not fair writ?
Arth. Too fairly, Hubert, for so foul effect.
Must you with hot irons burn out both mine eyes?
Hub. Young boy, I must.
Arth. And will you?
Hub. And I will.

Arth. Have you the heart? when your head did but ache,
I knit my hand-kerchief about your brows,—
The best I had, a princess wrought it me,—
And I did never ask it you again;
And with my hand at midnight held your head,
And, like the watchfui minutes to the hour,
Still and anon cheered up the heavy time,
Saying, 'What lack you?' and, Where lies your grief,
Or, 'What good love may I perform for you?'
Many a poor man's son would have lain still
And ne'er have spoke a loving word to you,
But you at your sick-service had a prince,

(ఆ) చ॥ .తనువుసుఖంబుగాఁబెంచఁగ.దా-తెలఁబోయితివో హ్యూబర్టు-నే।

.డెనిజముగాఁగనీవుసు..సింత జ్వరంబునఁగాఁగనెంతు.c.గూ।

.ర్మనినిసు రాతిరంతయును.మేల్కొని నేఁ గనిపెట్టవచ్చుఁగా।

.వున-ననునీవు నెమ్మిఁగనఁ.బోవిఁక నేనినుఁ జూచినట్టులన్॥

(హ్యూబర్టు తనలో) సీ॥

.ఈతని.నుడులునా.యెదనుస్వాధీనము.సల్పకొన్నవి-యిదె.చదువుచిన్న।

.యూర్త(పత్రముఁజూపి తనలో)-రేమోయిప్ప..దవివేక బాష్పంబు ।

.తఱిమెడునిర్దయ.ద్దానవలికి।

c.ద్వరపడిఎదనేను.దబ్బుననానిశ్చ.యముజాఱు.నాడంగి.యస్త్రవులుగ।

cగావున-నిర్దాని.నీవు.పఠింపలే.వా-యిదిసాగసుగ.వ్రాయఁబడద ।

(ఆ) గీ॥ .అంత.దుష్కార్యమునకెంతొ.యందముగ-హ్యూ।

.బర్టు-నా రెండుకనులు.త.ప్తమగునినుము।

.వలననీవుతగులఁబెట్టవలయునె (హ్యూ) యవు।

c.జఱుత (ఆ) నీవట్టుచేసెదే (హ్యూ). చేయుదునటు॥

సీసమాలిక (ఆ):—

.అటువంటిగుండెక.ద్దానీకు-నీతల.నొక్కింతనొప్పిగ.నున్నయపుడు।

.గట్టిగనేనీదు.కన్నుబొమలఁగట్టి.నాఁడనునాచేరు.మాలు-దాని।

..రాచకూఁతురొకతె..రచియించెనాకయి-.నేనడ్గలేదది.నిన్నుఁదిరిగి।

..నడిరేయినీతల.న్నాచేతఁబట్టితి-c..గావలినిముసము.ల్గంటకువలె ।

.నుల్లాసపర్చితి-..నొగిబరువగు.తఱిఁబలుమఱునేమికా.వలయునీకు।

.నీచింతఎటనుండె.నేనేమియుపచార.మునుఁజేయువచ్చునో.కనిపలుకుచు।

.నెటువంటినెఱపేద.యేనియూరకపడు.కొనెడు-నీతోఁగూర్మి.ననఁ

డొకఁడు.కి।

.యైన-నీవొక్క-రా.జాత్మజుఁడై కొంటి.నీదునంకటనేవ..నెఱప్రటకును।

c.గాని-నాప్రేమ.స.కపటమనుచునీవు తలఁపవచ్చున్-దానిఁ

.బిలువవచ్చు

Nay, you may think my love was crafty love,
And call it cunning : do, an if you will.
If heavend be pleased that you will use me ill,
Why, then you must.—Will you put out mine eyes ?
These eyes that never did, her never shall,
So much as frown on you ?

Hub. I have sworn to do it,
And with hot irons must I burn them out.

Arth. Ah ! none but in this iron age would do it.
The iron of itself, though heat red-hot,
Approaching near these eyes would drink my tears,
And quench his fiery indignation
Even in the matter of mine innocence;
Nay, after that, consume away in rust
But for containing fire to harm mine eye.
Are you more stubborn—hard than hammered iron ?
And if an angel should have come to me
And told me, Hubert should put out mine eyes,
I would not have believed him; no tongue but Hubert's
Hub. Cume forth (stamps)

Re–enter Attendants, with cords, irons, etc.
Do as I bid you do.
Arth. O, save me, Hubert, save me ! my eyes are out,
Even with the fierce looks of these bloody men
Hub. Give me the iron, I say, and bind him here.

మఱియు మోసంబని సరియునీ యిచ్ఛ తోఁచినట్లునుకొను
తోడరినాకు।
నీ వెగ్గునల్పఁగ దైవమెంచిన నెఱవేర్చెదపెపట్లు విధిగనాడు।
కనులుమాఁపెద యవియున్న కసిదివఱకు।

గాని యింకముందుఁగాని నిన్నాంచఁబోను
కోపమున (హ్యూ) నోట్టునేఁ బెట్టుకొన్న వాఁడ।

గాఁగినయినుముతోఁ బినిఁ గాల్చుటకయి

సీసమాలిక (ఆర్తరు): —

అయ్యయో యిక్కలి యందివ్రుతప్పనె వ్వరయిన నీపని నెఱపఁబోవ।
రెమును పితానెంత మెఱ్ఱగఁ గాలిన నిక్కనులదరికి నేగినంత।
నాకంటినీళులు దార్తె వెడు మఱియు నా నిరపరాధిత్వంబు నెఱిఁగి తనదు।
నగ్ని కోపంబుఁ జల్లార్చుకొనెనుఁ దరు వాత నాకన్నుంగ వకుఁ జెఱుపను।
సలుపఁజాలెడునగ్గిఁ గలిగియుంటకుఁ గుంది చప్పునన శింపుంచుఁ
దుష్టవట్టి।
కాల్చినట్టియినుము కన్నఁ గ్రూరుఁడవు నీ వైతివా వేల్పవఁ దైనవచ్చి
కాల్చునాకన్నులఁ హ్యూబర్టంచుఁ జెప్పి।
నంత నేనమ్మఁబోవఁగ నింతయైన।
బదరి యేనాటికైన హ్యూబర్టునకుఁగ।

లట్టినాలుకఁ దప్ప (హ్యూబర్టు కాల్నెలఁ గొట్టుచు) మీరు రరుగుడెండు।
(తాళ్లఁ గాల్చినయినుముంబట్టుకొన్న భటులతో హ్యూబర్టు
వచ్చును) చేయుఁడీ నేను మీకాజ్ఞ చేసినట్లు।
(ఆ)ద్వి॥ కాపాడుహ్యూబర్టు కాపాడునాడు।
చూపులీకూరులు మూఁడ్కలజ్జెడియె॥
సీసమాలిక (హ్యూ)
ఇనుమునాదగు చేతి కిందు నేఁ జెప్పెద బదపడిఁ గట్టుఁడీ వానినిచట।

Arth. Alas! what need you be so boisterous-rough?
I will not struggle; I will stand stone-still.
For Heaven's sake, Hubert, let me not be bound,
Nav. hear me, Hubert; drive these men away,
And I will sit as quiet as a lamb;
I will not stir, nor wince. nor speak a word,
Nor look upon the iron angerly.
Thrust but these men away, and I'll forgive you,
Whatever torment you do put me to,

Hub. Go, stand within: let me alone with him.
First Atten. I am best pleased to be from such a deed.
[Exeunt Attendants.

Arth. Alas, I then have child away my friend:
He hath a stern look, but a gentle heart:-
Let him come back, that his compassion may
Give life to yours.

Hub. Come, boy prepare yourself.
Arth. Is there no remedy?

Hub. None but to lose your eyes.
Arth. O Heaven,-that there were but a mote in yours,
A grain, a dust, a gnat a wandering hair,
Any annoyanee in that precious sense!
Then feeling what small things are boisterous there,
Your vile intent must needs seem horrible.
Hub. Is this your promise? go to, hold your tongue.
Arth. Hubert, the utterance of a brace of tongues.
Must needs want pleading for a pair of eyes:
Let me not hold my tongue; let me not, Hubert;

ఆ) .అక్కటానీ వెంచు.కట్టు! ప్రకోపింతు-. వేఁబెనఁగాడఁబో.నించుకైన।
.నిలువఁబడెద జాలి., చెలువున దేవుని. నై పైనఁజూచిహ్యా.బట్టు-నన్ను
.బంధింపఁబడనీకు-. వద్దు-వినుమహ్యాబ-. ట్టిటనుండనీకుమా.

యి,మ్మను

ఁ.గూర్చుండుమూరక.గొ ట్టెసిట్టుల-ఁగడలను మెదలనే.వదిరిపడను।

(జుల।

.నోరెత్తకుండు-ని.సుముపం.నల్కతో ఁ.దిలకింప-నీమను.ష్యులనవలికి।
.దలిమివేయుము- నిన్ను నే.సులక్షమింతు।
.నెట్టిబాధయయిననాకుఁ. బెట్టుమిావు।
(హు) .పొందుననొ్ంటిగానుండ .నిండుమిార।
(సేవకుఁడు) .లిట్టిపనినె.డయుటకునా.కిష్టముకడు॥
(ఆ)మ॥.అకటా-నా.హితుఁబారఁదోలితిగదా-.యవ్వానికిన్గూళ.చూ॥
.డికిగల్గున్-మజిమెత్తనై యాలరెడు .న్దెందంబు-రానిమ్ములో।
.నికివాఁడుక్-గడువానినెమ్మిమలి.లక్.జీవింపఁగాఁ జేయునీ।
.దుకృపన్గావున- (హ్యూ) ఁగుజ్జ-సిద్ధపడు (ఆ) తే.దో.సాధనం

బెద్దియున్॥

సీసమాలిక (హ్యూ)
.లేదెద్దియైనను .నీదుచూపులఁ.గోలు.పోవుటతప్ప (ఆ) నో. దేవదేవ।

యొక.యణువొకగింజయొకయిసుమొకనలు.సొకగాలినెగరువెం.డ్రుక

యైదైన।

.బాధనీకనులకుఁ.బ్రాపించునెడ-నెట్టి.యల్పవస్తువులైన.నచటనెంత।
..యిక్కట్టునేయునో.యొఱఁగినపిమ్మట.నీకూళతలఁపెంత.భీకరంబొ।

.తెలియవలయునీ (హ్యూ) కి.దియనీ ప్రమాణం-బిఁ.కాఁచు నీనాల్కర

.మ్మా (అ) హుబట్టు।

.కావలయునునాలు.కలజోడువాదింపఁ.జూడికదోయిఁగా.పాడుటకయి।

.నన్నాఁపనీకునా.నాల్క వద్దుహ్యబట్టు-.కానిచో-నాదునా. ల్కైనవీవు।

Or, Hubert, if you will, cut out my tongue,
So I may keep mine eyes. O, spare mine eyes ;
Though to no use, but still to look on you.
Lo, by my troth, the instrument is cold,
And would not harm me.

Hub. I can heat it, boy.
Arth. No, in good sooth; the fire is dead with grief,

Being create for comfort, to be used.
In undeserved extremes: see else yourself ;
There is no malice in this burning coal ;

The breath of heaven hath bown his spirit out.
And strewed repentant ashes on his head.

Hub. But with my breath I can revive it, boy.
Arth. An if you do, you will but make in blush.

And glow with shame of your proceedings, Hubert:
Nay, it, perchance, will sparkle in your eyes :
And like a dog that is compelled to fight.

Snatch at his master that doth tarre him on,
All things that you should use to do me wrong,
Deny their office. only you do lack
That mercy which, fierce fire and iron extends,
Creatures of note for mercy lacking uses.

.కోసినయెడనిల్వకొనవచ్చునాకనల్- .గనుకమిగుల్చునా.కన్నులయ్యో

.కాదుమతెందుకు (.గానినింజూచుట.కొఱకైన-నీవుక.న్గొను-నిజముగ।

(.జల్లారెఁబఱిముట్లు-.సలుపదునాకింక.హాని (హా)నోయబ్బాయి-నేను(
దిరిగి।

.కాఁగిఁపఁగల (ఆ) నటుకాదు-వాస్తవముగ .హాయికై నాయగ్గి
.చేయఁబడియు ।

(.దగనిచోఁ గఁగూర్చిర .ముగనుపయోగింపఁ .బడుటకై మిక్కిలి
.వ,నటతోడ।

(.,బోలసెను- (గానిచో- (.వి,లకించు మీవెయ్యా.మండుబోగున లేదు
.మం,డగంబు ।

.నద్దానియగ్గిఁజ.ల్లార్పి ,దేవునియూర్పు - .,వగప్పుని గుఱుదాని
.పైఁబఱచెను ।

(హ్యా) .(బతికింతు నద్దానిఁ .(గమ్మఱ నాయూర్పు. చేతఁ బిల్లఁడ
(ఆ) యట్లు.చేసెదేని।

.యదిచిన్నఁబుచ్చిచె.న్నారఁజేసెదవు-నీ.ప్రాణికకదిసిగ్గు
.పొందినెమొఱయు ।

.నటునల్పెదుహ్యూబర్ట- .యంతియ కాకొక .ప్పదినీదు కన్నుల
.యామునమిఁఱఁ।

.గుఱురాలఁజేయును- .మఱియు- (బోట్లాటకు .బలిమిమైనుసికొల్పఁ
.బడినకుక్క- ।

.తనయజమానుఁ ,బై .కొనునట్లు-నాకుఁజె .ఱుప్రఁజేయుటకయి నీ
.వుపచరించు ।

.వస్తువులెల్లన .వ్యానికార్యంబుల .ని,రసించెదు-న్గాని- .నీవుమాత్ర ।

.ము-నెనరు,మాలిన.పనులకుఁ జేవ్వడు.భీకరాగ్నియునిన్ను.వి, స్తరించు,
,దయ- ,మాలినావు

Hub. well, see to live, I will not touch thine eyes
For all the treasure that thine uncle owes :
Yet am I sworn, and I did purpose, boy,
With this same very iron to burn them out.
Arth. O, now you look like Hubert : all this while
You were disguised.

Hub. Peace! no more. Adieu.

Your uncle must not know but you are dead :
I 'll fill these dogg'd spies with false reports.
And, pretty child, sleep doubtless, and secure
That Habert, for the wealth of all the world,
will not offend thee.

Arth. O Heaven! I thank you, Hubert.
Hub. Silence! no more. Go closely in with me ;
Much danger do I undergo for thee.

KING LEAR *Act. IV. Sc. III.*

Patience and sorrow strove
Who should express her goodliest. You have seen
Sunshine and rain at once ; her smiles and tears
Were like a better May ; those happy smilets
That played on her ripe lip, seemed not to know
What guests were in her eyes, which parted thence
As pearls from diamands dropped.—In brief,
Sorrow would be a rarity most beloved,
If all could so become it.

(హ్యూ) సరిపో బ్రతుకంజాలను నీచిన్నతండ్రి సొంతశోకనంబు !
నాకిడినంగాని నీకన్నులంటు నీ యినుమతో గాల్చుటకేఁ బ్రమాణ !
మొనరించితినిఁ బూని యున్నప్పటికి బాలుఁడా (క) పటారసనివిప్పఁ
దగపడితివి !

హ్యూబర్టువలెఁ గాని యొందితే మాటు వే సంచింతనము (హ్యూ)
కికి సద్దువద్దు !

నిన్ను దేవుఁడుగాచు నీపినతండ్రి నీవు తెగటార్చినట్టు లెఁ దెలియవలయు !
నీక్రూర చారుల నేనబద్ధములగు వార్తల వ్రాసిచ్చి పంపినైతు !

వెండియు నో ముద్దుపిల్లఁడ నిశ్శంక నిదురించుమా మాకే నీవు నమ్ము !
మఖిలజగతిఁ గల యర్థంబునకునైన నీకు హ్యూబర్టు హాని సలుపఁడని
(ఆ) భళిర దైవమా హ్యూబర్టు వందనములు నీకు !
(హ్యూ) శాంతమింక వద్దు సద్దు నీవు !

కడుర హస్యముగనుఁ గలియుచుండుమునను
నేను నీకయి బలుహానిఁ గందు ॥

త॥ ఒరుపువంత యొంటొంటితో వాదు
లాసరించెద మలోన నగ్గలి నెద్ది !

సొరుమిాఱింపఁగఁ జాలునం

చొక్క సారి యొండ యువాన జతపడుటేవు !
నారసినాఁడ వా యతివచిఱునగ
వలము కన్నీర్మలి యామనింబోలె !
గారు మించిన యూపె కావి మోవి పయిఁ
గడునాడు నాసో యగపు మొల్క నగులు !

సారెకు నగజాలజా ఉమత్యాల

RICHARD II. *Act. III. Sc. II.*

As a long parted mother with her child
Plays fondly with her tears and smiles in meeting,
So, weeping, smiling, greet I thee, my earth
And do thee favour with my royal hands. 30

Act. IV. Sc. I.

Give me the crown.— Here cousin, sieze the crown;
Here, cousin,
On this side my hand, and on that side, thine.
Now is this golden crown like a deep well
That owes two buckets filling one another :
The emptier ever dancing in the air,
The other down, unseen, and full of water :
That bucket down, and full of tears, am I,
Drinking my griefs, whilst you mount up on high 31

చూడ్పననాముద్దు చూనకన్ జంట ।
(బేరుచు చెటువంటి విందులున్నారొ
వీసమైనంగాను పించ వెర్గినటు ।
ఆరాటము వలయు నపురూపమంత
మా నేనియద్దాని కమరి వెయ్యేల ॥ 29

గీ॥ పిల్లతో (జరమె డసిన తల్లి-దాని ।
(గలసి-కన్నీళ్ళ(జఱునగ వుల(దనచుణ ।
వనరుచు నగుచు-నినునట్లు పల్క-రింతు ।
నాడు దేశంబ-నీకుమ న్ననన్న ప్ర ॥ 30

సీ॥ ఇమ్ము నాకు(గికెట-మిదె జ్ఞాతి కొను-
దీని చెఱినై పునన్మన చేతులుం కె ।
నీ హెంగికెటమీ యొడనున్న దొండొంటి
ముంచుచుం డెడు రెండు మోటబాన ।
లుంగలిగినగొప్ప లో(తునాయపగిడి
నీర్వెల్వునదియాడు నింగి నెపుడు ।
తక్కినయదియు (గిం దలవట్టికన్బడ
కప్పెలతో నిండి యణ(గియుండు ॥
నడుగుపట్టినట్టి యాబాస-మఱియును ।
(గనులనీళ్ళనిండు కొనిన నేను ।
కల(గినాదుదుఃఖ ముల(దాపుచుం డెద ।
నెలమినీవుమీ(ది కెక్కు-చుం డ ॥ 31

You may my glories and my state depose,
But not my griefs; still am I king of those. 32

Give me that glass, and therin will I read—
No deeper wrinkles yet? hath sorrow struck
So many blows upon this face of mine,
And made no deeper wounds? O flattering glass,
Like to my followers in prosperity,
Thou dost beguile me. Was this face the face
That everyday under his household roof
Did keep ten thousand men? Was this the face
That like the sun did make beholders wink?
Was this the face that faced so many follies
And was at last out faced by Bolingbroke?
A brittle glory shineth in this face:
As brittle as the glory is the face. 33

Act. V. Sc. V.

I have been studying how I may compare
This prison where I live unto the world:
And for because the world is populous,
And here is not a creature but myself,
I cannot do it; yet I 'll hammer 't out.
My brain I' ll prove the female to my soul;
My soul the father: and these two beget
A generation of still breeding thoughts,
And these same thoughts people this little world,
In humours like the people of this world,
For no thought is contented. The better sort,— 34

గీ॥ ఈవు నాకుఁగల్గు . నెల్లసౌఖ్యాదులు।
మఱియు నా. మోసంగు . దోరతనంబు।
ఁబాయునట్లుచేయు. వచ్చునాకోర్కెముల్।
తప్ప వానికే. ...నిప్పటికిని (32)

సీసమాలిక :— (33)

కష్టునాకాయుద్ధ-. మెంతయు దానిలోఁ. జడి నెడనంత. పలుదనుజులు।
సింకెనుఁబడలేద-. యీనా మొగంబున. వలవంత మెన్ని డెబ్బలనుఁగొట్టె।
ఁజేయలేదాలోఁ. గాయంబులై మఱి- . నారదముఖ స్తుతి. నాచరించు।
సద్దమా-సంపద. యందునాటివార. మావలెనన్నన్నెంచఁ. బుచ్చినావె।
ఈ మొగమాలన. ...లోఁ ...జనుల నెల్ల ...చిన మొగంబు।
ఈ మొగంబా-తను. నెల్లసూర్యుని. యందుకెనఁజేసిన. యట్టిమొకము।
ఈ మొగము-యున్ని చట్టల. కెదిరిని త్చు।
ఁగడసి నెదిరించఁబడియెనా. క్షాంతిచేత।
నెలయు నీ మోమునందునఁ. జెలువుగొప్ప।
ముఖము క్షణభంగురంబు బలోఁ బ్రతరమటు॥

సీసమాలిక :— (34)

..ఏనరయఁ చూసంటివి. నెటుపోల్చి వచ్చునో. యేమన్న యీచెలి. ఈ జగతికి।
జనులతో నిండుగ. జగమున్న యది-కాని-. యేఁదప్పనిచటను. ఊనలేరు।
ఁగాన-నేనటు చేయలే.-నైన-నెట్టులో. తంటాలు పడియొద. దానికొఱకు।
నాబుద్ధినేర్పట్టు. నాయాత్మకా. లుగ-.నీరెండు-తలఁపులె. న్నెన్నె
.కనెదు।
ఈ తలంపు లెనల్ప. నీచన్ని జగమును. జనులచే నిండుగ. జగతియందు।
గలజనమ్ముల. ప్రేమ. తోఁ నెల్లఁజెల్ప మ. నేతలఁపునకైనఁ. దృప్తిలేదు।
కనుక-మంచిదియైన. మానుఁ బూర్చి తెలుపుత. లపులసందేహంబులఁ.
బెనఁగొనియె।

As thoughts of things divine,— are intermixed
With scruples,
As thus "Come. little ones;" and then again,
"It is as hard to come, as for a camel
To thread the postern of a needle's eye."
Thoughts tending to ambition, they do plot
Unlikely wonders : how these vain weak nails
May tear a passage through the flinty ribs
Of this hard world, my ragged prison walls ;
And, for they cannot, die in their own pride.
Thoughts tending to content flatter themselves
That they are not the first of fortune's slaves,
Nor shall not be the last ; like silly beggars,
Who, sitting in the stocks, refuge their shame,
That many have, and others must sit there :
And in this thought they find a kind of ease,
Bearing their own misfortune on the back
Of such as have before endured the like.
Thus play I, in one person, many people,
And none contented : sometimes am I king ;
Then treason makes me wish myself a beggar,
And so I am : then crushing penury
Persuades me I was better when a king ;
Then am I kinged again, and by-and-by.
Think that I am unkinged by Bolingbroke,
And straight am nothing. But whate'er I am.
Nor I, nor any man, that but man is,
With nothing shall be pleased till he be eased
With being nothing.— (MUSIC) Music do I hear ?
Ha, ha ! keep time :— How sour sweet music is
When time is broke, and no proportion kept !
So is it in the music of men's lives.
nd here have I the daintiness of ear

To check time broke in a disordered string ;
But, for the concord of my state and time.
Had not an ear to hear my true time broke,
I wasted time ; and now doth time waste me,
For now hath time made me his numbering clock :
My thoughts are minutes, and with sighs they jar
Their watches to mine eyes. the outward watch,
Whereto my finger, like a dial's point,
Is pointing still, in cleansing them from tears.
Now for the sound that tells what hour it is
Are clamorous groans that strike upon my heart,
Which is the bell : so sighs. and tears and groans,
Show minutes, times and hours ; but my time
Runs posting on in Bolingbroke's proud joy.
While I stand fooling here, his Jack o' the clock.—
This music mads me; let it sound no more:
For though it hath help madmen to their wits,
In me it seems it will make wise men mad.
Yet blessing on his heart that gives it me !
For 't is a sign of love, and love to Richard
Is a strange brooch in this all hating world.

మఱలఁగాఁబడినాఁడ-. మఱియునొక్కింతలో
.దాయాదుచేఁబోర. తనమునుండి।
యేఁదొ్రియఁగాఁబడు. టెంచెద- నెండియు -
.నేనుఁదోడ్తోడనె. య్యదియుఁగాను।
గానిఁ నేనేమైన- నేనకాదెవఁడును
.మానవుండగువాఁడు. దేనిచేత।
నైనసంతోషితుఁ. డై యుండ నేరఁడు
.కడకుఁదానె.ద్దియుం. గానియున్కి-।
వలనసుఖంపడు. వఱకు-(పాట) నాలింతునా
.పాట- హోహో.లయ. వదలఁబోకు।
సంగీతమెంతయ. సహ్యంబుగానుండుఁ
.దాళంబుతప్పి సం దర్భముచెడి।
యూతీరుగానుండు. నదిమనుష్యుల బ్రతు
.కుల.మొద్దికేఁ-మఱి.యలవరుసగ।
ఁదప్పతీఁగెనిచటఁ. దాళంబుచెడెనని
.చెప్పఁగల్గెదఁ జెవి. చేతఁగాని।
నాయవస్థయుమఱి. నాదుజీవితమునుఁ
.గూరిచి-నాదుని.క్కవపు బ్రతుకు।
.కాలముఁదప్పట. యాలించుచెవిలేక
.పోయె-ఁగాలమువ్యర్థ. పుచ్చినాఁడ।
ఁ.గావుననిప్డున.గ్గాలమువృథచేసెఁ-ఁ
.గారణమేమన-ఁ.గాలమిప్పుడు।
నలిపెదన్లెక్కించు. గడియారముగనన్ను-
.,మొనయునాదుతలంపు. లునిముసములు।
వెండియునవిచెప్ప. వేఁడినిట్టూర్పుల. తో
ఁదమునీళ్ళనుఁ. దుడిచిబాగు।

[illegible]-నా వేళ్లు
[illegible]
నా[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
.లిఖనిమునింబు,లా. నృత్తులు[illegible]!

[illegible] గాని. నా కాలము
.నాజ్ఞాలిగర్వము. నన్నలయించు!

[illegible]. నా[illegible]లుకొట్టు
నా[illegible]నై నే[illegible]. [illegible]!

నన్ను [illegible]కేయు. [illegible]. గానము-
[illegible]!
[illegible] నడిచినప్పటికి-నా[illegible]
[illegible]!
[illegible]చుపని-[illegible]
.[illegible]నా[illegible]. నలనిమనికి!

నిద్ర్యైకై [illegible]తోష-. తేమునంగ!
[illegible]క్షేమ. [illegible]-న్మశియును!

నాపయిం[illegible]క్షేమమిం. తయగు, తో[illegible]
సర్వమునసహ్యాకైన[illegible]. జగమునందు!

RICHARD III *Act IV. Sc IV.*

Ah, my young princes ! ah, my tender babes !
My unblown flowers, new-appearing sweets !
If yet your gentle souls fly in the air
And be not fixed in doom perpetual
Hover about me with your airy wings
And hear your mother's lamentation. 35

MACBETH *Act. IV Sc. III.*

Give sorrow words : the grief that does not speak
Whispers the o'er–fraught heart and bids it break 36

MIDSUMMER-NIGHT'S DREAM *Act. III. Sc. II.*

We, Hermia, like two artificial gods,
Have with our needles created both one flower,
Both on one sampler, sitting on one cushion,
Both warbling of one song, both in one key,
As if our hands, our sides, voices, and minds,
Had been incorporate. So we grew together
Like to a double cherry, seeming parted,
But at an union in partition;
Two lovely berries moulded on one stem;
So, with two seeming bodies, but one heart; 37

ద్వి॥ తోఁటఁగిరాయకటన న్దారబిడ్డలార।
పరువడి నాముద్దు పసికూనలార।
నావిడకుండిన ననలార క్రొత్త।
గా వెలసిన మంచి గంధమ్ములార।

సంకెళ్ళు వడఁబోకజె ముని చేగాలి।

నింక మీ యాత్మలె గురుచు నున్న।
మీగాడ్పు తెక్కలన్మదలి నామీఁద।
మూఁగుచు మీతల్లి మొఱ్ఱ వినుఁడు॥ (35)

ద్వి॥ పలుకులీవంతను బలుకలేనినగ।
బలువు మీఱిన యొద న్బగులఁ జొచ్చెఁ గేపు॥ (36) (1)

సీ॥ మనము నెచ్చెలి సృష్టి నొనరుచు వేల్పుల
వలె నిర్వ్యరము నొక్క ప్రక్క మీఁద।
గూచుండి యొక తాయిఁ జేచి జోడుగ నొక
పాటఁ బాడుచు మన పాశ్చ్యములును।
గరములు గొంతులు మఱియు మనంబులు
నొక్కటై యున్నట్లు లొక్క పూవు।
నెలకొల్పి నాముసూదుల తోడ నాలాగు
నెడఁబడినట్లుగ న్బడియుఁ గలిసి।
యుండు నింతగు దొంతర పండు పోల్కి।
రెండు పండ్లొక్క తొడిమెను నుండుకరణి।

MUCH ADO ABOUT NOTHING *Act. IV. Sec. I.*

Being that I flow in grief,
The smallest twine may lead me. 37

OTHELLO *Act. III. Sec. III.*

O curse of marriage !
That we can call these delicate creatures ours,
And not their appetites. I had rather be a toad,
And live upon the vapour of a dungeon,
Than keep a corner in the thing I love
For others uses. Yet, it is the plague of great ones
Prerogatived are they less than the base;
'T is destiny unshunnable, like death :
Even then this forked plague is fated to us
When we do quicken. 38

Act. IV. Sec. II.

What shall I do to win my lord again ?
Good friend, go to him; for, by this light of heaven, 39

,బొందులోల్వారు రెండుచూ.పునకుమాత్ర !
మనకు వేర్వేఱఁగాని, నె.మ్మనమొకటియె ॥

ద్వి॥ వనటలోనేఁ దేలు. వాడఁగాఁబట్టి !
ననుసన్నదారమై.నన్నడ్పవచ్చె . 37

సీ॥ అక్కటక్కట పెండ్లి. యూపద-యూముచ్చ
.టైనజంతులుమన. వనుచేఁజెప్ప ।
వచ్చును-మఱియున. వ్యాతల, వాంఛలు
.కావ్రుమనవి-నొక్క-.కప్పనగుచు ।
నేటయడుగు చెఱ.సాలగాలింబిల్చి
.ప్రతి కెదఁగానినా.వలచినట్టి ।
వస్తువులోనొక.భాగముపరులభో
.గంబునకిడనొల్లఁ-.గాని-గొప్ప ।
వారికున్న యిడుమ కొద్ది.వారికన్న ।
ఁగేవలముభాగ్యహీనత-చావటులది ।
వతలవీల్పడనిగతి-యూ.,పంగమారి ।
బ్రతుకుతోడనెవిధియింపఁ.బడెనుమనకు ॥ 38

సీ॥ తిరిగినావిభునిస్వాధీనపఱ్చుకొనుట
.కేనేమిచేయుదు-.హితుఁడ-వాని।

I know not how I lost him. Here I kneel :—
If ever my will did trespass 'gainst his love,
Either in discourse of thought, or actual deed ;
Or that mine eyes, mine ears, or any sense ;
Delighted them in any other form;
Or that I do not yet, and ever did,
And ever will—though he do shake me off
To beggarly divorcement—love him dearly,
Comfort forswear me. 39

ROMEO & JULIET *Act. I. Sec. II*

My child is yet a stranger in the world;
She hath not seen the change of fourteen years :
Let two more summers wither in thier pride,
Ere we may think her ripe to be a bride. 40

Act. V. Sec. III:

How oft, when men are at the point of death,
Have they been merry ! which their keepers call
A lightening before death : O, how may I
Call this a lightening ? O my love ! my wife !
Death, that hath sucked the honey of thy breath,
Hath had no power yet upon thy beauty ; 41

.యండకే వేగుమే.మన- నేనెఱుంగనె
.నెట్టులనతనిఁబోఁ.గొట్టుకొంటి ।
నో-సాక్షియా.వియ.జ్జ్యోతి- మోఁకరెఱ-
.వానియిష్టమునకుఁ ..ప్రతిఘటించు ।
నేనినా.యుల్లము.మానసవ్యాపార
.మునఁగానినిక్క-మా.పనినిఁగాని ।
గాక-నాకన్నులు..కర్ణముల్ - లేక-మ
.తేయింద్రియములైన. నితరరూప।
మందు వేడుకపడ నేని. యతఁడునన్ను ।
ఁదుచ్ఛమైనట్టివిషదల.స్వాత్మ నేని।
వానినెప్డైన నేబట్టు.వలవనియెడ ।
ఁగల్లయగుఁగాతనాకుసా.క్ష్యంబుమిగుల॥ 39

కం॥ నాపిల్లయింకలోకము ।
లోపలఁగడుఁగ్రొత్త-యొడు.లోపమునాల్గా।
.దాపు-మఱిరెండు.పంటల ।
క్రైపై జతఁగూఁపఁదగిన. యీడున వెలయున్॥ 40

సీ॥ మనుజులు.ప్రాణోత్క్రమణవేళనగు మొగం
.బులనెంతతచూఁగ.నలరుచుందు।
రదిచావు తెల్పెందు.రక్కటాయిద్దాని
.నెటు.ప్రకాశంబని.యెంచెలచెద ।
నోసినాప్రియురాల.యోనాదుపిల్లాల
.నీయూపుఁ తేనియ.స్పృశ్చినట్టి। 41

Thou art not conquered; beauty's ensign yet
Is crimson in thy lips and in thy cheeks,
And death's pale flag is not advanced there. 41

What's here ? a cup closed in my true love's hand ?
Poison, I see, hath been his timeless end.
O churl ! drunk all, and left no friendly drop,
To help me after ?—I will kiss thy lips;
Haply, some poison yet doth hang on them,
To make me die with a restorative. 42

TEMPEST *Act. V. Sec. I.*

His tears run down his beard, like winter's drops
From eaves of reeds. 43

TROILUS AND CRESSIDA *Act. IV. Sec. IV*

O heart heavy heart,
Why sigh'st thou without breaking ?
Because thou canst ease thy smart,
By friendship nor by speaking, 44

మృత్యువిప్పటికిని మేటిసౌందర్యముఁ
బోఁగొట్టఁగలశక్తిఁ బొందకుండె।
నోర్వఁబడలేదు నీవు నీ నెమ్మొగమ్ము
చెక్కుటయుంబింతవఱకు నీ చెక్కులందు।
మఱియు నీ మోవి నెఱ్ఱఁగఁ బరఁగుచుండె।
నచ్చటికి మిత్తి వెలిసిడ మరుగలేదు॥

గీ॥ ఏమిది చోట నొకగిన్నె నామనోహ
రకరసంలగ్నమైన దా రా విషంబు।
వాని కపమృత్యుకారమయ్యెఁ బరమబుద్ధి।
క్రోలితివయంతయు మఱిమిగుల్చలేద।
ప్రణయబిందువు నాకుఁ దోడ్పడుటకింక।
ముద్దుఁబెట్టెద నేను నీ మోవినిప్పు
డంటుకొనియుండవచ్చు నేమైనఁ గొంత।
విసము నన్నది చంపు నిర్వృతి చెలంగ॥ 42

ద్వి॥ కాలుఁగన్న ర్వాని గడ్డముతుదను।
ఁజేరి తెల్లునమంచు చిన్కులనూడ్కి॥ 43

గీ॥ అక్కటా దెండమాఁబరు వగు హృదయము।
ముక్కలై పోవనిట్టూర్పు పుచ్చెదేల।
చెలిమిచేఁగాని పలుకుట వలనఁగాని।
నీవు నీ నొప్పిఁదప్పించ లేవుకనుక। 44

Act. V. Sec. II.

Ah, poor our sex ! this fault in us I find,
The error of our eye directs our mind :
What error leads, must err. O, then conclude,
Minds swayed by eyes are full of turpitude. (1)

WINTERS TALE *Act. V. Sec. III.*

I an old turtle,
Will wing me to some withered bough, and there
My mate. that's never to be found again,
Lament till I am lost. (2) 45

VENUS AND ADONIS

Hard–favour'd tyrant, ugly, meagre, lean,
Hateful divorce of lòve, (thus chids she Death,) [mean
"Grim-grinning ghost, earth's worm, what dost thou
To stifle beauty, and to steel his breath,
Who when he liv'd, his breath and beauty set
Gloss on the rose, smell to the violet ?
If he bi dead, — O no ! it cannot be,
Seeing his beauty, thou shouldst strike at it :—
O yes ! it may. thou hast no eyes to see,
But hatefully at random dost thou hit.
Thy mark is feeble age : but thy false dart
Mistakes that aim, and cleaves an infant's heart.(1) 46

గీ॥ ఔరమాపాపపుంజాతి. నేరమిద్ది।
కనుఁగొనియొదపూలోన- మా.మనసునడుపు।
మాకనుంగవతప్పె- వే.మాఱుదోస।
మునడిపించెడునదిఘోర,పోవవలయు।
భళిరయట్టులైనన్నివి.టులమాగించు।
నేత్రములనేలఁబడుమదు.శ్నీచములని 1 45

గీ॥ ఏనొకముసలిపావురా.యి- నెగిరెదను।
.గొండొకెండినకొమ్మకు- .వెండియునట।
ఁబొగలుచుండెద నెన్నఁడు.నొబ్బందరాని।
నామగనిఁగూర్చి నేను .నం.తమగువఱకు 2

సీసమాలిక :—

పాడుమొగముకూళ. జేఁడ- .వికృతరూప-
కడునసహ్యముగఁజే), .ముడినెడపెడు।
.బక్క-చిక్కి-నపండ- ..పండ్లిగిల్చెడుఘోర
.భూతమ- .మృత్యువ్రుం..బూవుఁబోడి।
నిందించునిట్టుల- నే..లపుర్వా-యొనఁ
.డున్నప్లవానిదా.నూర్పుసాగను।
పా.రిజాతమునకుఁ ..బరిమళమున్-.గులా
.బునకుఁదళ్కు-న్స్థిర.మునొనర్చు।
నటువంటినానిసో.యగమదంచుటకు-
నెం.తో-వానియూపిరి.వొంగిలించి।
పోఁదలంచితె-వాఁడు.పొలసినమొడ-

If he did see his face, why then, I know,
He thought to kiss him, and hath kill'd him so. (2) 46

"Wonder of time," quoth she, "this is my spite,
That, thou being dead, the day should yet be light. 47

RAPE OF LUCRECY

O happiness enjoy'd but of a few!
And, if possess'd, as soon decay'd and done,
As is the morning's silver-melting dew
Against the golden splendour of the sun;
An expir'd date, cancell'd ere well begun:
Honour and beauty, in the owner's arms,
Are weakly fortress'd from a world of harms. 48

నయ్యె. యోకాదదుట్టుల .నుండఁబోదు।
చూచిచూచియువాని. సొగసునీవుంబాడు
.సలుపుట-యూ-నటు.జరుగవచ్చు।
.కనుగొనుటకునీకుఁ.గన్నులు లే- వైన-
.నెట్టులోచీఁదఱ.నొట్టినావు।
వెలయునీగుణ,లావణ్య.,పెద్దతనము।
కాని-యూ,లక్ష్యముఁనకునీ.,కడిఁదిమాయ।
కోల,పెడఁబడియొకపసి.కుఱ్ఱవాని।
గుండెవెండియు బ్రద్దలు.గొట్టుచుండె॥ 1

గీ॥ .వాఁడువానిమోముఁ.,బరికించనేనియు।
నేలవేయిమాట. లేనెఱుఁగుదు।
వాఁడుతలఁచినాఁడు. వానిముద్దాడగ।
ననఁగ-వానిఁజంపె.నత్తెఱఁగున 2

కం॥ కాలముదగుచోద్యం-బిటు।
.లా,లలనయుఁబల్కె--నిద్రియూ. వాయిమమీ।
వీలోకమెడసిచనఁగా।
.నేలావెల్లడిగనుండె.నింకన్నవలున్॥ 47

త॥ .కడుఁగొద్దిమందిచే.గటకటా,కుడువఁ
.బడుహోయినీవొక.పట్లఁజే,కూర।
.వడితోఁజెడెడుప్రొద్దు.బంగరుకెండఁ
.గాయవేకువవెండి.కరఁగునుంచువలె।
.మడిసెడు,తేది.క్రమ్మఱ మొదలిడక 48

My husband is thy friend, for his sake spare me ;
Thyself art mighty, for thine own sake leave me ;
Myself a weakling, do not then ensure me;
Thou look'st not like deceit, do not deceive me:
My sighs, like whirlwinds, labour hence to heave thee,
49

Why should the worm intrude the maiden bud ?
Or hateful cuckoos batch in sparrow's nests ?
Or toads infect fair founts with venom mud ?
Or tyrant folly lurk in gentle breasts ?
Or kings be breakers of their own behests ?
But no perfection is so absolute,
That some impurity doth not pollute.
Unruly blasts wait on the tender spring;
Unwholesome weeds take root with precious flowers ;
The adder hisses where the sweet birds sing ;
What virtue breeds, inquity devours :
We have no good that we can say is nours ;
But ill-annexed Opportunity
Or kills his life, or else his quality. 50

మునుముందె తాఁదుడుపు నొందు-బరుపు
నొడలిసొగసుమటి యుంచెందువారు
కావజాలరు వాని గడగండ్లనుండి॥ 48

ఉ॥ నాదుమగండు నీకు జెలి-
నన్ను మిగుల్చుమువానిఁ గూర్చి-నీ
వాదట గొప్పవాఁడ వది యైనఁ
దలంచుము-విడ్వనన్ను నెం
తో దయ-మోసకానివలెఁ
దోఁచవు-నన్నిటు మోసపుచ్చ-కేఁ
జేదను-బల్మిఁబట్టి-కొకపెట్టున
నావలి యూర్పునిన్నుఁ బై
గాఁ దెగఁదీయఁడా యొ-నిటు
కాటియ పెట్టకుమాఁడుదానినిన్॥ 49

ఉ॥ కన్నియ మొగ్గ నేలచోరఁ గావలయుఁ బురు-గేలపిచ్చుకల్
వన్నెన గూళ్ళ గుడ్లుపొద వంబడునట్టులఁ జేయుఁగోయిలల్
క్రన్నన నీటిబుగ్గలనుఁ గప్పలదేల విసంబుఁ గల్పెడున్
సన్నగ మంచి డెందముల నక్కడుఁ గొంకుతనంబదేల-జేఁ
తెన్నకతప్పనేల తన యిచ్చిన యానతిఁ గాని-దేనికిన్
దిన్నగనుండ దంతయు గణింపఁగ-గొండొకలోపముం జెడున్॥ 50

ఉ॥ ఎంతయు లేఁత మొక్క-లప యింబడఁ దుంటరిగాడ్పు పొంచు-బై
ర్గంతను గాబు మొల్చు- బుస కొట్టెడుఁ బిట్టలు పొడఁ జిల్వ యా
పొంతనె- దోషమున్నొడరి పుణ్యము గాచినదాని మించు-దా
నింతకు మంచి లేదు దుర దృష్టము చెప్పఁగ రాని దేరికిన్॥

The patient dies while the physician sleeps;
The orphan pines while the opperssor feeds;
Justice is feasting while the widow weeps;
Advice is sporting while infection breeds;
Thou grant'st no time for charitable deeds:
Wrath, envy, treason, rape and murder's rages,
Thy heinous hours wait on them as their pages: 51

O, hear me then, injurious, shifting Time;
Be guilty of my death, since of my crime. 52

Poor hand, why quiver'st thou at this decree ?
Honour thyself to rid me of this shame ;
For if I die, my honour lives in thee,
But if I l!ve, thou liv'st in my defame;
Since thou couldst not defend thy loyal dame,
And wast afear'd to scratch her wicked foe,
Kill both thyself and her for yielding so. 53

At last he takes her by the bloodless hand,
And thus begins "What uncouth ill event
Hath thee befall'n, that thou dost trembling stand ?
Sweet love, what spite hath thy fair colour spent ?
Why art thou thus attir'd in discontent ?
Unmask, dear dear, this moody heaviness,
And tell thy grief, that we may give redress, 54

త॥ ఒఱయును రోగివై ద్యుఁడు నిదురింప - నతఁడయొండెడుఁగూళ
హోయిగ మెక్క -।
నలివిందుఁగుడిచెదు న్యాయాధికారి యల వితంతువు నేడ్వ -
నాలోచనయము।
గలిగియాటాడురేఁ గఁగనంటు తెవులు - మంచిపనులకు
సమయమునీ వీవు।
కొలుచునీగంటలు కోపమునుబ్బ - మోసమున్ - జెఱను -
జంపుటను - బంట్లవత॥ 51

ద్వి॥ వినుమనిల్కడ లేక పీడించు వేళ
పోరుచునా నేరముపలెనా చావు॥ 52

త॥ ఏల నేచేయి - నీ విట్టితీర్వనకు వడఁకెద - వీసిగ్గు వలననిన్నిప్డు।
తేలించిపరువునఁ దివురుము నేనుఁ దఱిలిననాగొప్ప దక్కనునీకు।
వాలాయ - మటుకాని పట్ల - నా యవ్వ నీతోడనిల్చును -
నీ చెలి స్వగతు।
జీలిచికావకి చెల్వనలొంగి యుండుటచేఁ బోలయుము
దానితోడ॥ 53

సీ॥ వాఁ డెట్టకేలకుఁ జాలినచేతితో నాపైనుఁబట్టి
యిట్లనఁగఁదొడఁగె।
నేవింతకీడునీ కేసఁగెను - నీవిట్లు వడకుచునుంటివో
వాలుఁగంటి।
నీసొగసైనవన్నెఁ జెఱచనేవంత - యొందుకీవిటులుంటి
వింపుఁదొఱఁగి!
వెళ్లడియొనరించవే యక్కటకటనీ వనటి దానిం
దీర్పవచ్చునేము।

Three times with sighs she gives her sorrow fire
Ere once she can discharge one word of woe :
At length address'd to answer his desire,
She modestly prepares to let them know
Her honour is ta'en prisoner by the foe : 54

As through an arch the violent roaring tide
Out runs the eye that doth behold his haste,
Yet in the eddy boundeth in his pride
Back to the strait that forc'd him on so fast,
In rage sent out, recall'd in range, being past :
Even so his sighs, his sorrows, make a saw,
To push grief on, and back the same grief draw. 55

SUNNETS

When most I wink, then do mine eyes best see,
For all the day they view things unrespected ;
But when I sleep, in dreams they look on thee, 56

.అనఁగముమ్మాఱుఁదన.పొక్కు.టగ్గియూరు।
.పులనురగిలించెనో కజాలి.పలుకనుటకు।
ఁ.దొల్లి మిక్కిలి యుణఁకువ.తోడఁదెల్పు।
.మగనికిన్-దుట్టితుదకున.మ్మగువతనదు।
.పరువుపగవాని చేఁదీయఁ.బడెనటంచు॥ 54

సీ॥ .ఇఱుకు.తూమునఁగడు.నుఱుముచుండెమనల
.తనవడిఁగాంచుచూ.పునకుమించి।
.పరువిడు- నింకనె.గురుచుండునుడివడి-
.యెంతయుంబోడవుగ.నెదిగి- వెనుక।
ఁ.దన్నంతదబ్బునఁ.దఱిమిన యూనీటి
.పాయ కెంతబిఱానఁ.బంపఁబడెనో।
.యంతకంటె నెట్టి.యల్క-ముమ్మరమునఁ
.గ్రమ్మఱనదిపిల్వఁ.గాఁబడియెడు।
.నారహింసరిగన వ్వాని .యూరుపులును।
.వానివంతలుసలుపులుం.పంబుచెలువు।
.మొనసిముందుకు వెతనుద్రో.బ్బుటకుమఱియు।
.దానినేలాగుటకు- వెనుఁ.దట్టుమఱల॥ 55

కం॥ కను తెప్పమూసినప్పుడె।
.కనెడున్నా కన్నుదోయి.కరమేమన-బ్రో।
ద్దునఁగాంచువానిసరకు।
.న్గానవవినినుఁజూచునేనుఁ ..గూర్కి-డఁగలలోన్॥ 56

స్రగియంయది జీవితాపహా। హృదయేకిం నిహితానహన్తి మామ్।
విషమప్యమృతంక్వచిద్భవే। దమృతంవా విషమీశ్వరేచ్ఛయా॥
రఘువంశేసర్గః 8 శ్లోకః 46. 1

ధృతిరస్తమితారతిశ్చ్యుతా। విరతంగేయమృతుర్నిరుత్సవః।
గతమాభరణప్రయోజనం। పరిశూన్యంశయనీయమద్య మే॥ శ్లో 66. 2

కామంజీవతిమేనాథ। ఇతిసావిజహౌశుచమ్।
ప్రాఙ్మత్వాసత్యమస్యాన్తం। జీవితాస్మీతిలజ్జితా॥ స 12 శ్లో 75. 3

ఉపమానమభూద్విలాసినాం। కరణంయత్తవకాన్తిమత్తయా।
తదిదంగతమీదృశీందశాం। నవిదీర్యేకఠినాఃఖలు స్త్రియః॥
కుమారసంభవే. స 4. శ్లో॥ 5. 4

అహమేత్యపతఙ్గవర్త్మనా। పునరఙ్కాశ్రయిణీభవామి తే।
చతురైస్సురకామినీజనైః। ప్రియయావన్నవిలోక్యసేదివి॥ శ్లో 20. 5

తమవేక్ష్యరురోదసాభృశం। స్తనసంబాధమురోజఘానచ।
స్వజనస్యహిదుఃఖమగ్రతో। వివృతద్వారమివోపజాయతే॥ శ్లో 26. 6

వంత

గీ॥ ఈపువ్వులదండయు సుఱెడఁ బాపినయెడ ।
నాయెడఁ దనిడగానను జంపదేల।
యగువిసము బ్రతికించుమందుగనొక్క ప్రు ।
కాచునది వేల్పుటిచ్చనో కటవిసమవు॥ 1

గీ॥ చనియె చిట్టతనము జాఱెను దగులము। పాట చెల్లెను దఱి
పండువుడిగె ।
దొడవ్వులపనియిపుడు కడముట్టెనాదగు । మొత్తపాను పెల్ల
రిత్తవోయె॥ 2

గీ॥ నాదుమగఁడు బ్రతికి నాఁడనిమిక్కిలి । యూపెతనము వంత నవల
ద్రోసె॥
నతని పిలుకుమారుటా రసిపుందొల్లి ।
బ్రతికియుంటిననుచుఁ బడసెసిగ్గు॥ 3

గీ॥ సౌరుక తనహాయల్లను వారికెల్ల ।
నీదునెమ్మనుపోల్కియై నెగడుచుండె।
నట్టిదిదిగో యిపుడుపొందె నిట్టి పాటు।
ప్రయ్యఁబడకుంటిఁ గడుగట్టి వారతివలు॥ 4

గీ॥ ఏనుమిడుత జాడ నిప్పడే యరుదెంచి। మఱల
నీమొడియొడ నిరవుకొందు।
నేస్తకాఁడనీవు నెఱజాణలౌ వేల్పు।
చెలులచేతఁజూడఁ బడకముందె॥ 5

గీ॥ అతనిఁజూచి యేడ్చె నచ్చెల్వ మిక్కిలి।
గుబ్బలదరబాఁదుకొనియెగుండె।
తలుపు తెఱవఁబడిన చెలువునఁదనవారి ।
మొదుటను వలవంత మొదవెఁగడ॥ 6

శశినాసహయాతికౌముదీ। సహమేఘేనతటిత్ప్రలీయతే।
ప్రమదాఃపతివర్త్మగాఇతి। ప్రతిపన్నంహివిచేతనైరపి॥ శ్లో 33॥ 7

నూనంతస్యాఃప్రబలరుదితోచ్ఛూననేత్రంప్రియాయా।
నిశ్వాసానామశిశిరతయాభిన్నవర్ణాధరోష్ఠమ్।
హస్తన్యస్తంముఖమసకల వ్యక్తిలంబాలకత్వా। [శ్లో 23 8
దిందోర్దైన్యంత్వదుపసరణక్లిష్టకాంతేర్బిభర్తి॥ మేఘసందేశే స. 2

నిశ్వాసేనాధరకిసలయక్లేశినావిక్షిపన్తీం।
శుద్ధస్నానాత్పరుషమలకం నూనమాగండలంబమ్।
మత్సంభోగఃకథముపనమేత్స్వప్నజోఽపీతినిద్రా।
మాకాంక్షంతీంనయనసలిలోత్పీడరుద్ధావకాశామ్॥శ్లో 30 ॥ 9

ప్రాయస్సర్వోభవతికరుణావృత్తిరార్ద్రాన్తరాత్మా ॥శ్లో 32 ॥ 10

ఆశ్వాస్యైవంప్రథమవిరహోదగ్రశోకాంసఖీంతే।
శైలాదాశుత్రినయనవృషోత్ఖాతకూటాన్నివృత్తః।
సాభిజ్ఞానంప్రహితకుశలైస్తద్వచోభిర్మమాపి।
ప్రాతఃకుందప్రసవశిథిలం జీవితంధారయేథాః ॥ శ్లో 53 ॥ 11

విలోచనేందీవరవారిబిందుభి। ర్నిషిక్తబింబాధరచారుపల్లవాః।
నిరస్తమాల్యాభరణానులేపనాః। స్థితానిరాశాఃప్రమదాఃప్రవాసినామ్॥
ఋతుసంహారే. స 2. శ్లో 12. ॥

గీ॥ ..వేలుపులబువ్వతోడ నే. వెన్నెలచను
..మొగిలితోడుతఁగూడన.డఁగెడు మెఱపు।
..పొలఁతుకలు పెనిమిటిజాడఁ. బోవుమా.రని।
. తెల్వి లేకున్న వానిచేఁ. దెలియఁబడిరొ॥ 7

చ॥ ..పొరిఁబొరి నేడ్చుచుంటఁగడుఁ
.బొంగినకన్గవ-నూర్పు వేఁడిచేఁ।
..బరిసినవన్ని యన్గలుగు..వా తెఱతోడుత-నీవుగప్ప-.డాల్।
..పిఱువడుచందమామ.వగ-.వ్రేలెడుపుంగురులంపఁడంగి-నా।
..మురిపెపుముద్దరాలి చెయిఁ.బొందు మొగంబునిజంబుతాల్చుఁడుఁ 8

గీ॥ . మోవిచివురుఁగందించునా.ర్పు మెయి-.నచ్చు।
..తానమునబిరుసై చెక్కు-.నానివేలు।
.కురులెగచుదానిఁగన్నీటఁ..దెరలునిదుర।
ఁ.గోరికలనై నఁగల్గునా.కూటమియని॥ 9

ద్వి॥ .తరచుమెత్తనిగుంపెఁ.దగునెల్లవాఁడు।
.పరఁగుచుండునెనరు..పై కొనునడత॥ 10

గీ॥ .తొలి.యెడయిక.వనరెడునీ.చెలియనిట్టు।
..లూరడించి-తిరిగివచ్చి-..యునిజ.నేమ।
..మనువుపల్కుల.నానవా.లలర-ఁబ్రొద్దు.
.న.సడలెడు మొల్లవంటినా.యుసుఱునిలుపు॥ 11

గీ॥ .నీలికల్వచూపు.నీటిచుక్కలఁదడ్పఁ।
.బడినదొండమోవి..బెడఁగుచివురు।
.గలిగిమగలనె.డయు..గరితలు-సింగార।
.ముడిగియూసఁదొ.అఁగి.యున్న వారు॥ 12

హృదయమిషుభిః కామస్యాంతస్సశల్యమిదంతతః ।
కథముపలభేనిద్రాంస్వప్నే సమాగమకారిణీమ్।
నచసువదనామాలేఖ్యే౽పిప్రియామసమాప్యతాం।
మమనయనయోరుద్బాష్పత్వంసఖేనభవిష్యతి॥ విక్రమోర్వశీయే॥ 13

మధుకరమదిరాక్ష్యాశ్శంసతస్యాఃప్రవృత్తిం।
వరతనురథవాసౌనైవదృష్టాత్వయామే।
యదిసురభిమవాప్స్యస్తన్ముఖోచ్ఛ్వాసగంధం।
తవరతిరభవిష్యత్పుండరీకే కిమస్మిన్॥ 14

సర్వక్షితిభృతాంనాథ। దృష్టాసర్వాంగసుందరీ।
రామారమ్యేవనోద్దేశే। త్వయావిరహితామయా॥ 15

రతిఖేదసుప్తమపిమాం। శయనేయామున్యస్ప్రవాసగతమ్।
సాత్వమిహైతదవస్థం। కథంసహేథాశ్చిరవియోగం॥ 16

రత్నమితినమేతస్మిన్। మణౌప్రయాసోపిహాంగమాక్షిప్తే
ప్రియయాతేనాస్మి సఖే। సంగమనీయేనసంగమితః ॥ 17

యస్సుప్తవాన్మదంకే। శిఖండకండూయనోపలబ్ధసుఖః।
తంమేజాతకలాపం। ప్రేషయశితికంఠకంశిఖినమ్॥ 18

చ॥ మది నవవిల్తు తూపులచె సూటికి గాయములందుచుండఁగా
నిను రెటుపోవఁగాఁ గలను నెచ్చెలినింగలనై సఁబొందఁగా
లుదానన బోని చిత్తరవు లోనలు నన్నరివాసి మాటఁగ
ల్గుదానన సీరునాకసులలో నెలునింతకే మానుసంగతి॥ 13

గీ॥ మంపుకనులదాని మాటఁ దెల్పుమ తేఁటి
లేక చెలువఁజూడ లేదొ నీవు
దాని మోవికమ్మ తావినానితి వేని
తగులుకొలుగు కట్లు తమ్మినీవు 15

ద్వి॥ పుడమి తాలుపు మిన్న ముద్దులగుమ్మ
బోడఁగంటి వేయుంక పుంగానలోన॥ 15

గీ॥ కూటమిబడలికనిదురఁ గొన్న నన్ను
బాసి పంద్రైన దవ్వన్న పగిదిఁదలఁతు
నట్టినీ వెట్టులిచ్చట నిట్టియడుము
బెంచు నిడు నెడఁబాటునై తించుచుందు॥ 16

గీ॥ పక్కి చేతనుఁగొంపోవఁబడినయట్టి
మానికమునందు రతనమం బాదలేదు
నాకు నద్దానినా రామ నాగతోడ
కూడసంగడికాఁడనే కూర్చఁబడితి॥ 17

గీ॥ జుట్టుగోకుట చేఁబుట్టు సుకముతోడ
నేదినిద్దురఁ జెందెనో నాదుతోడను
బోడమియున్న పురియుసల్పు మొడనుగల్గు
నట్టి నట్టునపిట్టను నాకుఁబంపు॥ 19

సర్వఃకల్యేవయసియతతే భో స్తుమర్థాన్కుటుంబీ ।
పశ్చాత్పుత్రైరుపహితభరఃకల్పతేవిశ్రమాయ।
అస్మాకంతుప్రతిదినమిదంసాదయస్త్రి ప్రతిష్ఠాం।
సేవాకాకుఃపరిణతిరభూత్ స్త్రీషుకష్టోఽధికారః॥ 19

అవిణావుపుణవిఉలఆరిణం ఏదం సేక్ఖిస్సం ॥

సహీ - జదోపహుదిమపాదం సఅపహాంగదోతవోవణా । నిక్ఖిదారాఏసి తతోఆరహిఅత్తగ్గదేణ ఆహిళాసేణ ఏసఅవత్థమ్మి సంవుత్తా ॥ అభిజ్ఞానశాకుంతలే॥ 21

తంజదివోఅణుమదంతహావట్టు హాజహాతస్సరాఏసిణోఅణుఅంవణిజ్జా హోమిఅణ్ణహాసించహామేఉవఅం ॥ 22

నఖలునఖలుబాణస్సన్నిపాత్యోఽయస్మిన్ ।
మృదునిమృగశరీరేపుష్పరాశావివాగ్నిః ।
క్వబతహరిణకానాంజీవితంచాతిలోలం ।
క్వచనిశితనిపాతావజ్రసారాశ్శరాస్తే ॥ 23

కింణిమిత్తం వాసు ఉమారదవో వితవోవణాగమణ పరిస్సమస్స అత్తా పదం ఉవణీదో ॥ 24

దిఅఅమా ఉత్తమ్మ - ఏసాతు ఏచింతిదాఇంఅణసూ ఆమంతేది॥ 25

కింపిఅఅస్తిమంసహీఓ ॥ 26

గీ॥ ..పాయమునగే,స్తుభోగము.ల్వాడయుఁగడఁగు।
.సూరకుండఁగోడుకుల.బర్వించిపిదప।
.ముదిమినాపర్వతీసిమే.ప్రొద్దుఁగొలువు
.వెఱపుఁగొను-ఁజెలులంబని-పి,ఁకులాట॥ 19

ఈ॥ మేల్నేయునితనిఁదిరిగిచూడఁగల్గుదునా॥ 20

వ॥ చెలీతపసికానఁబ్రోచు,రాచరుసినాకంటఁబడినప్పటినుండియు వాని
యందలికోర్కెచే నాకీ,దెసకలిగెను. 21

వ॥ కనుకమీాకిచ్చవచ్చెనేని యప్పుడెట్లా రాచరుసికి నే గనికరింపఁబడఁ
దగుదాననౌదునో యట్లొనర్పుఁడు-లేకున్న నాకునీళ్ళదార
విడువుఁడు॥ 22

గీ॥ ..వలదువలదయ్యాయిూయిట్టి.తలిరుమేన।
ఁ.బూవుప్రోవునఁ,జిచ్చట్లు.ము,లికివదుటు।
లేడిపిల్లలనిలుకడ. లేనిబ్రతుకు।
లకటయెచ్చటనీవాఁడి..యులుగు లెచట॥ 23

వ॥ ,నవకముకలవారయ్యుఁదామేలతపసికానం,బడల్పడఁదేఁబడిరి॥ 24

వ॥ డెందమా,యుత్తలపడకు-నీతలంచినదిప్పుడీయ నసూయ-
యడుగుచున్నది॥ 25

వ॥ సకియలారానాకెందుకువినరెదరు॥ 26

యాస్యత్యద్యశకుంతలేతిహృదయం సంస్పృష్టముత్కంఠయా।
కంఠస్తంభితబాష్పవృత్తికలుష శ్చింతాజడందర్శనమ్
వైక్లబ్యంమమతావదీదృశమహో స్నేహాదరణ్యౌకసః ।
పీడ్యంతేగృహిణఃకథంనుతనయావిశ్లేషదుఃఖైర్నవైః ॥ 27

పాతుంనప్రథమంవ్యవస్యతి జలంయుష్మాస్వపీతేషుయా।
నాదత్తేప్రియమండనాయ భవతాం స్నేహేనయాపల్లవమ్!
ఆద్యేవఃకుసుమప్రసూతి సమయేయస్యాభవత్యుత్సవః।
సేయం యాతిశకుంతలా పతిగృహంసర్వైరనుజ్ఞాయతామ్॥ 28

వచ్ఛ-కింసహావాసపరిచా ఇణంమంఅణుసరసి- అచిరప్పసూదా ఎజణ
ణీ ఏవిణావిడ్డిదో ఎవ్వ- దాణింవితుమంమ ఏవిరహిదంతాదోచింత ఇ
స్సదిణివట్టేహిదావ॥ 29

ఉగ్గలిఅదబ్భకబలా। మిఆపరిచ్చత్తణచ్చణా మోరా।
ఓసరిఅపణ్డుపత్తా। ముఅంతిఅస్సూవిఅలదాఓ॥ 30

శమమేష్యతిమమశోకః కథంనువత్సే త్వయాచరితపూర్వమ్
ఉటజద్వారవిరూఢం నీవారబలింవిలోకయతః॥ 31

త॥ .ఎడఁబాటునె,వ్వగ.,నెడతాఁకఁబడియొ
నరుగుశకుంతల.యనుచిప్పు-, డెల్లు।
.కడునాఁపఁబడినట్టి.కన్నీటఁ,గలఁగ
ఁ-.బనిఁదో,అంగె,న్వల.వంతమైఁ,జూడ్కి-।
.యడవినుండెడినాకె.యూాా,వితాకు
.,కూరిమినిట్టిది-,,కూఁతులనుండి।
.,విడికొ్రత్త,వనటల,. వేగింపఁబడుచు
.నెట్లుండువారలో.యొల్ల,గేస్తులును। 27

ఉ॥ .ఎవ్వతెముందుమిమ్ము,ఁదని.యింపకత్రాగదునీరు-ఁ,దాల్పఁబో।
.దెవ్వతెమిాపయింజెలిమి.నింపయినంజివురాకుసా,మ్ము-మిా।
.పువ్వు,సమతఁ యెవ్వతెకుఁ.బొల్పగుపండువు-చెల్వునింటనా!
.జవ్వనియీశకుంతల,యె.సంగునొసంగుడి,యానవెల్లరున్॥ 28

వ॥ కుజ్జా,సావాసముఁదొలఁగు నన్నెలవెంబడించెదవు - సుంతనేవు లో,నీశ్యాకుతల్లి నెడనీయుం బెరుఁగుదానవే-నన్నాయు నన్నెపుకు తండ్రి పెంచెదుననుకమ్ముము॥ 29

గీ॥ .నోళ్ల తెల్లజార్చి.తేళ్లునాటలనాడ।
.కుండినెమలి,గములు-.పంపుటాకు।
.తెల్లరాల్చుకొనుచు.నెల్లెడఁడీఁగెలున్।
.గంటనీరుగార్చు.,కరణినయ్యె॥ 30

కం॥ ,పట్టియెటునా,వగకడ।
.ముట్టున్-నాయింటిగుమ్మ.మునఁదొలిసిచే:
ఁబెట్టంబడియిప్పటికిన్।
.బుట్టినటులఁజెదరకున్న.ముగ్గున్నన్నఁ॥ 31

ఇదమశిశిరై రంతస్తాపాద్వివర్ణమణీకృతం।
నిశినిశిభుజన్యస్తాపాంగప్రసర్పిభిరశ్రుభిః।
అనతిలులితజ్యాఘాతాంకం ముహుర్మణిబంధనా।
త్కనకవలయం స్రస్తం స్రస్తం మయా ప్రతిసార్యతే॥ 32

ఇతః ప్రత్యాదేశాత్స్వజనమనుగంతుం వ్యవసితా।
తత స్థి ష్ఠేత్యుచ్చైర్వదతి గురుశిష్యే గురుసమే।
పునర్దృష్టిం బాష్పప్రసరకలుషామర్పితవతీ।
మయి క్రూరే యత్తత్సవిషమివ శల్యం దహతి మామ్॥ 33

ఆలక్ష్యదంతముకుళాననిమిత్తహాసై।
రవ్యక్తవర్ణరమణీయవచఃప్రవృత్తీ।
అంకాశ్రయప్రణయినస్తనయాన్వహంతో।
ధన్యాస్తదంగరజసా మలినీభవన్తి॥ 34

వసనే పరిధూసరే వసానా నియమక్షామముఖీ ధృతైకవేణీ।
అపినిష్కరుణస్య శుద్ధశీలా మమదీర్ఘం విరహవ్రతం బిభర్తి॥ 35

గీ॥ .చేయితలగడగాఁ జేయు. జేయుగంటి।
.వేఁడినిగ్గారుటవ్రింగు., వెలియు మాని।
.కములతో -,నారికాయలఁ.గడువక -,మసి।
.కట్టుజాఱుకడియమొగఁ.బెట్టుచుండు। 32

గీ॥ .ఇటఁజె,నకఁదన వారితో. నేగఁదలఁచె।
.నాఁగుమనియటుఁదనయయ్య,.యల్కఁబల్క।
ఁ.,గూళ నౌనన్నుఁదిరిగిక.న్నీళు,లలమ।
ఁ.గనినది_విసపుములికియై.కాల్చునన్ను॥ 33

గీ॥ .,కతము లేనినవ్వు.,కతనఁగొంచెముతోఁచు।
.పల్కొగడలముద్దు.పలుకులఁదోడ।
.విడియఁగూర్కిఁగొనెడి.కోడుకు నెత్తుకొనిన।
.ముఱ్ఱినంటువాఁడె.,పునెముసల్పె॥ 34

గీ॥ .,మకిలదుస్తుల_కట్టి, నే.మమున వాడు।
.నెమ్మొగంబున జడఁగట్టు.నెఱులతోడ।
.,సుద్దమానడవసిఁగల్గి.పెద్దతనపు।
.,తాలుచు నెనరుడుగునా,వి.రాళినోము॥ 35

LOVE

AS YOU LIKE IT— *Act II. Sec IV.*

If thou remember'st not the slightest folly
That ever love did make thee run into,
Thou hast not loved :
Or if thou hast not sat, as I do now,
Wearing thy hearer in thy mistress' praise,
Thou hast not loved :
Or if thou hast not broke from company
Abruptly, as my passion now makes me,
Thou hast not loved.— 1

Act iii. Sec. ii.

Heaven would that she these gifts should have,
And I to live and die her slave. 2

Alas the day ! What shall I do with my doublet and hose ? What did he when thou saw'st him ? What said he ? How look'd he ? Wherein went he ? What makes he here ? Did he ask for me ? Where remains he ? How parted he with thee, and when shalt thou see him again ? Answer me in one word. 3

శృంగార రసము

సీ॥ ఉరువడి నవవిల్తుఁడు సికోల్పగా నీవు నెఱపిన యేపాటి నేరమైన।
మఱచిపోయితి వేని మఱినీవు వలచియుండఁగ లేదు- నీవిప్పు నాత
అఁగున।
ఁగూర్చుండి నీ చెలిన్గూర్చిపొగడుచు వినువారలకు నెల్ల వినుకు
కలుగ।
నలుపని చో నీవు వలచియుండగ లేదు కొంచమైనం బరికించిచూడ।
చెలఁగినా మరులిప్పుడు సంజేసినట్లు।
కతము చెప్పక నీ చెలి కాం్రడనుండి।
యీపుదబ్బున విడఁబడి యేగవేని।
వెండియున్నీవును వలచి యుండలేదు॥ 1

ద్వి॥ ఆపెకీసుగుణంబు లజ్జుఁడు విధించె।
నా పెదాసుని గనన్నతఁడు సృజించె॥ 2

వచనము॥ నేడయ్యో నా మగవేసముతో నేనేమి చేయుదును- నీవు వానింజూచినపుడు వాఁడేమి చేసె- వాఁడేమి పల్కె- వాఁడెట్లు కాన్పించె- వాఁడెట్టిదుస్తుదాల్చె- వాఁడిచ్చటికేల వచ్చెను- వాఁడు నన్గూర్చి యడిగెనా- వాఁడెక్కడనుండెను- వాఁడు నిన్నెట్లు డఁబా చెను- మఱి యెప్పుడు నీవు వానిం దిరిగి చూచెదవు నాకొక్క మాటలోఁ జెల్పుమా॥

క

A lean cheek, which you have not; a blue eye, and sunken, which you have not; an unquestionable spirit, which you have not; a beard neglected, which you have not : — but I pardon you for that, for simply, your having in beard is a younger brother's revenue. — Then your hose should be ungartered, your bonnet unbanded, your sleeve unbuttoned your shœ untied, and every thing about you demonstrating a careless desolation. But you are no such man : you are rather point - device in your accoutrements, as loving yourself, than seeming the lover of any other. 4

Sc. V.

Think not I love him, though I ask for him.
'T is but a peevish boy : — yet he talks well :—
But what care I for words ? yet words do well,
When he that speaks them pleases those that hear.
It is a pretty youth : — not very pretty : —
But, sure. he 's proud! and yet his pride becomes him.
He' ll make a proper man ; the best thing in him.
Is his complexion : and faster than his tongue
Did make offence, his eye did heal it up.
He is not very tall ; yet for his years he 's tall,
His leg is but so so ; and yet 't is well.
There was a pretty redness in his lip ;
A little riper, and more lusty red [rence
Than that mixed in his cheek : 't was just the diffe-
Betwixt the constant red and mingled damask.

వ॥ చొక్కాడ- నీకడిలేదు- గుంటవసినకే- న్నదినీకులేదు- మా
ట్లాడుటకు తాన్నహము లేనియున్న నదినీకులేదు- పెక్కింపఁబడిన గడ్డ-
మదినీకులే- దందుకనిన్ను క్షమించు నేమన నదివచ్చి రానిదికనుకే-
(గాని- నీ.చల్లడము! బిగింపఁబడరాదు- నీ.బొమిడికముకట్టఁబడఁ
గూడదు- నీచొక్కాయిచేయిగుంకీలు తగిలింపఁబడఁ,జనదు- నీ
జోడుబంధింపఁబడఁదగదు-మఱియు-నీయొడనున్న ప్రతివస్తువుం
గూడ.నసడ్డ నేయఁబడిన పాడుస్థితిని . నిరూపించవలయుఁగాని నీవ
ట్టివాఁడవుకావు- పరులనువలచినట్లు కనిపించుటకన్న నిన్నేనీవువల
చినట్లునీ.యుడుపునందు నరిగానుంటివి॥ 4

సీసమాలిక :—

.తలఁపకునేవాని.వలచితినంచునే .నడిగినప్పటికైన. నతనిఁగూర్చి ।
.సరికాని- వాఁడు,ము. సురుమూకిచున్న వాఁ.డై ననింపలరమూ.ట్లా
డువాఁడు ।
.కానిమ్ము- మాటలతో నాకుఁబనిలే మి-. విను వారినంతన. పెట్టువాని!
.పలుకులై నంగడు బాగుండు-నతఁడుసో.యగమైనవచ్చువాఁ-.డం
తయుంద ।
.గాఁడుకాఁ-డైన-నిక్కు.ము- ,కావరముకల.వాఁడు- వానిపొగరు
.వానికిఁదగు।
.వాఁడుచక్కని మగ.వాఁడగు- వానియం .దున్న యొక్కువవాని
వన్నె- మఱియు-
నతనినాలుక నేర.మాచరించుటకన్న .నడిగదానిఁగుదుర్చు. వాని
చూడ్కి ।

Act v. S c.ii.

Your brother and my sister no sooner met, but they looked ; no sooner looked, but they loved ; no sooner loved, but they sighed ; no sooner sighed, but they asked one another the reason ; no soone knew the reason. but they sought the remedy and in these degrees have they made a pair of stairs to marriage, which they will climb incontinent, or else be incontinent before marriage. 6

HENRY VI PART—III *Act II. Sec.* I

See, How the morning opes her golden gates,
And takes her farewell of the glorious sun :
How well resembles it the prime of youth,
rimmed like a younker, prancing to his love ! 7

యతఁడంత పోఁడవ్రకాఁడైన నీకునకుఁడ గినయంతవాఁ డౌఁ
దనరువాఁడు

వానిదా కాలోక పాశముగా నుండు గాని యాయది సరిగా
నెసఁగెడు।

నాతని వాతెఱ నలరె నెఱ్ఱఁదనమ్ము చొక్కగ నది వాని చెక్కులందు।
గలుపఁబడినదాని కన్నదళమ్ముగు।
పండుకావి మఱియు నిండు కెంపు।
నకు వెలితి గులాబి నకు నెట్టులుండునో।
వానిలోన నట్టి వాసి నెగడు॥　　5

వ॥ నీయన్నయు నాతోఁ బుట్టువున్నారసిల్లి నతోడనే మొందరూ బతికిం
చిరి. చూచుకొన్న వెంటనే యొకరి నొకరు వలచిరి. మోహించిన
తత్క్షణమె నిట్టూర్పు నిగుడించి - రూర్పు పుచ్చినంతనే యన్యోన్య
ముంగారణ మడుగుకొనిరి. కతము తెలిసిన వెంబడినే యుపాయము
వెతకుకొనిరి. మఱియు నీవరుసన్నింగ్లికి మెట్లెక్కిరవి వెంటనే వా
రెక్కెదరు. లేక వివాహమునకు ముందుగానే కట్టు తప్పికవఁ
గూడెదరు॥　　6

మ॥ కనుమా వేకువ నొట్టులన్ననఁబం గాఘమ్ము మున్రీసి వె।
ల్లునఁ నా వ్వారమునన్న పొద్దు సెలవున్నా న్నచ్చన్నదో - వల్లకే।
తైనఁ గూడఁ స్గ చేసికొంచు మపడి నెం. తే తుల్యచుంబోవ్రుకి
ల్లని లేఁ జపవ్యన మని తానసలిపో లవ్యాజనో - వెండియున్॥

LOVE'S LABOUR'S LOST *Act. IV Sec. III.*

So sweet a kiss the golden sun gives not
To those fresh morning drops upon the rose,
As thy eyebeams, when their fresh rays have smote
The night of dew that on my cheeks down flows :
Nor shines the silver moon one half so bright
Through the transparent bosom of the deep,
As doth thy face through tears of mine give light ;
Thou shin'st in every tear that I do weep:
No drop but as a coach doth carry thee,
So ridest thou triumphing in my woe.
Do but behold the tears that swell in me,
And they thy glory through my grief will show :
But do not love thyself; then thou wilt keep
My tears for glasses, and still make me weep.
O queen of queens, how far thou dost excel,
No thought can think, nor tongue of mortal tell. 8

Act v. Sec. ii.

Fair ladies masked, are roses in their bud :
Dismasked, their damask sweet commixure shown;
Are angels vailing clouds, or roses blown. (1)

సీ॥ మిగులనా చెక్కిళ్లు దిగజాఱువంతల నెనయు నీ నునుఁ వాలు గనుల
చూపు।
పోల్కి నంతటికేయ ముద్దిడఁగాలేదు తెలనాటి నగులాబు నలరు
నఁబడు।
కొరిమ్మంచుచిన్కుల కుం పైడి శేఁ బొద్దు నిండునా స్నిళ్ళ నుం
డీనిదు।
మోము వెల్తురొసంగు పోఁడిమి గాని నీక నెఱవెన్నెలలోఁగొం మున్నటి
యెఁదను।
వెండిచందురుఁడట్లు వెలుఁగఁజునగ మైన నే నెఱ్ఱ నెల్లక స్నిటియందు।
మెఱయుదువీవు నిస్మఱియు గుఱ్ఱపుబండి కరణి మోయని
బొట్టు కటియు లేదు।
నాదు వనటయందు నగ్నెలుపందుచుఁ దిన్న గఁగూర్చుండి తిరిగినట్లు
నాలోనఁ బొంగు కన్నీళులఁ గొంచెము చూపుము - మఱి - యని
చూపునీకు।
నావంతనుండినీ దాదన్ని యన్ - సరి కాని - యుబ్బసమునీ లోనసేపు।
నుని చెదపుడద్దములటు నాకనులనీళ్ళు।
వెండియున్ - నన్ను నింక నేక్షింతువీవు।
రాణులకు రాణి - నీదు విన్నాణము - మది
తలంపఁజాలదు - నాలుక తెలుపలేదు॥ 8

గీ॥ కోమరుగల స్త్రీలు మాఱుమ కమలఁదాల్ప
నపుడు మొగలా గులాబుల యట్టినారు।
వేసములవిప్పి తమవన్నె వెల్లడించు।

MERCHANT OF VENICE— *Act III. Sec. II.*

Like one of two contending in a prise,
That thinks he hath done well in people's eyes,
Hearing applause, and universal shout,
Giddy in spirit, still gazing in a doubt,
Whether those peals of praise be his or no ;
So, thrice fair lady, stand I, even so,
As doubtful whether what I see be true,
Until confirmed, signed, ratified by you. (2)

MIDSUMMER-NIGHT'S DREAM— *Act V. Sec. I*

The iron tongue of midnight hath told twelve.
Lovers, to bed : 't is almost fairy time. 10

PERICLES *Act. IV. Sec. VI*

Here comes that which grows to the stalk ;— never plucked yet, I can assure you.— Is she not a fair creature ? 11

తఱిని మబ్బుల దిగెడు నచ్చరలు - మఱియు ।
నందముగ వికసించు గులాబిపువ్వులు ॥ 9 (1)

గీ॥ పందెమునఁ బోరు నిద్దఱన్ బరిస్తుతి మఱి ।
యందఱే యొలుంగు వినుచుండా నఖిల జనుల ।
కనుల యెడ బాగొనర్చితి నను చుమిగుల ।
జపలచిత్తంబుతోడ నా సన్నుతిధ్వ ।
ములు తనయ విశాఖ కావోయన్చనిక సంశ ।
యంబు నంబరికించెడి యతని సూడ్కి ।
నేను జగదేక సుందరి నిల్తు నిచట ।
జూచునదినిక్క మోయను చు నరమరిక ।
బెనచి నీవలన న్నిరూపింపఁబడుచు ।
బలపరచఁబడిన సమ్మతిం బఁబడువఱకు ॥ 9 (2)

కం॥ నడికేయియినుపనాలుక ।
నుడివెంబన్నెండు వలపు నూల్కొను మీరల్ ।
పడుకొండు సెజ్జలంది ।
ప్వడుఁగడు గంధర్వవేళ పొనరుచున్నుండెన్ ॥ 10

వ॥ తొడిమె న్నెలుఁగున దిచటికి వచ్చుచున్న దెపుడుం గోయఁబడలేదు -
నీకు సూక్షిగాఁ జెప్పెద నాపెసాగసై నదికాదా ॥ 11

ROMEO AND JULIET *Act. I Sc. I.*

Love is a smoke made with the fume of sights;
Being purged, a fire sparkling in lovers' eyes;
Being vexed, a sea nourished with lovers' tears:
What is it else? a madness most discreet,
A choking gall, and a preserving sweet.

Sec. v.

If I profane with my unworthiest hand;
This holy shrine, the gentle sin is this,
My lips, two blushing pilgrims, ready stand
To smooth that rough touch with a tender kiss. 13

Act ii. Sec. ii.

See, how she leans her cheek upon her hand!
O! that I were a glove upon that hand,
That I might touch that cheek!

THE TAMING OF THE SHREW— *Act. I. Sec. I.*

I saw her coral lips to move,
And with her breath she did perfume the air: 15

TEMPEST — *Act III. Sec I.*

Full many a lady
I have eyed with best regard, and many a time
The harmony of their tongues hath into bondage
Brought my too diligent ear; for several virtues
Have I liked several women; never any

గీ॥ వలపునఁగ వెచ్చనూర్పులఁ గలిగినట్టి।
కాముకులకన్నులందునఁ గ్రాలునగ్ని।
నాయికానాయకాశ్రితులన్ బ్రబలు కడమి।
వెజ్జెయున్ జంపఁ బెంపఁగ విషమమృతము॥ 12

గీ॥ నాతగనిచేత సీ పావనమగు గుడిని।
నేనుశుచిఁ గావించితి నేనిఁదగిన।
దండనంబిదినాదు పెదవులు రెండు।
సిగ్గుగల తైర్థికులివ్వండె సిద్ధముగను।
దలిరుముద్దున నాకిచ్చె తాఁకు మువ్వ॥ 13

ద్వి॥ చేతఁ జెక్కిలిఁ జేర్చు చెల్వముమోమును।
చేతోడనైననా చెక్కిలంటుదును॥ 13

ద్వి॥ వెలఁదిపగడపు మోవి కవలఁగంటి।
గలికి యూర్పులగాలిఁ గమ్మనసత్వ॥ 14

సీ॥ పలువురుఁ బొలఁతుల బాగుగనే నార సినహాఁడ నావాఁడి వినికివారి।
మాటతేనియ పెక్కు మాఱ్లుదాసించె నానావిధస్త్రీల కేను వివిధ।
గుణములఁబట్టి మక్కువపడినాఁడను గాని యొవ్వతెయైనఁ గల్గినట్టి

With so full soul, but some defect in her
Did quarrel with the noblest grace she owed,
And put it to the foil : but you, O you,
So perfect and so peerless, are created
Of every creature's best. 16

TROILUS AND CRESSIDA *Act. sec. I.*

O, that ; her hand !
In whose comparison all whites are ink
Writing their own reproah : to whose soft seizure
The cygnet's down is harsh. 17

TWELFTH NIGHT *Act. I Sec. I*

Love - thoughts lie rich when canopied with bowers. 18

TWO GENTLEMEN OF VERONA *Act. I Sec. I*

His little speaking shows his love but small.
Fire that 's kept closest burns most of all.
They do not love that do not show their love.
O, they love least, that let men know their love 19

చెలువుతోఁ జగడము చేసిదానిన్నొడు చేయులోపంబెద్ది వొ
మెనకేడు।

గనుక నామనసారనే కల్కినైన।
నేను మోహించలేదెన్నఁ డైన గాని।
నీవెపరిపూర్ణురాలవు నిరుపమముగ।
సలుపఁబడితి నెల్లరి మెఱుఁగుల మొనవయి॥ 16

గీ॥ దానిపోల్కికెల్ల ధవళిమ ల్మసియగు।
వానిసిగ్గువాటు వ్రాసికొనుచు।
అంచపిల్ల యెక్క యదితాఁకుటకు బిఱు!
సద్దిరయ్యెయద్ది యాపెచేయు॥ 17

ద్వి॥ వలపుతలంపులు ప్రబలుచునుండు।
నలరుపొదలచాటు నందున్న యప్పుడు॥ 18

ఉ॥ తప్పవె వానివల్ననిమి తంబగు నాతనిమాట తెల్పకా।
మిక్కిలి మూయఁగాఁబడిన నిప్పది యెంతయు మండుచుండెడుకా।
మక్కువ చెంద తేరుతమ నుల్లగపర్చఁగఁ బోనివారక ...
మ్మక్కువెంకింత యేవలతు వన్మ్యలకన్దమ ప్రేమఁజూపువారె॥

Nay, would I were so angered with the same !
O hateful hands ! to tear such loving words :
Injurious wasps, to feed on such sweet honey,
And kill the bees that yield it with your stings ?
I'll kiss each several paper for amends.
Look, here is writ,—" kind Julia. "— unkind Julia
As in revenge of thy ingratitude,
I throw thy name against the bruising stones,
Trampling contemptuously on thy disdain.
And here is writ —" love-wounded Proteus. "—
Poor wounded name ! my bosom, as a bed,
Shall lodge thee, till thy wound be thoroughly
healed ;
And thus I search it with a sovereign kiss.
But twice or thrice was Proteus written down :
Be calm, good wind, blow not a word away,
Till I have found each letter in the letter,
Except mine own name : that some whirl wind bear
Unto a ragged, fearful-hanging rock;
And throw it thence into the raging sea !
Lo, here in one line is his name twice writ,—
"Poor forlorn Proteus ; passionate Proteus
To the sweet Julia : " that I 'll tear away :—
And yet I will not, sith so prettily
He couples it to his complaining names.
Thus will I fold them one upon another :
Now kiss, embrace, contend, do what you will. 20

సీసమాలిక :— సరికాని- దానిపైఁ గినుకనా ప్రియం. బొడమె- నంతటి ముద్దు నుడువఁ బెట్టి!

.చించినారే పాడు. చేతులారా- హాని.కరముగఁ గందిచెఁగ- అటువంటి!

.తీయతేనెన్ గ్రోలి- .తెంపున- కద్దానిఁ గూర్చిన తేంట్లలనుఁ.గట్టి కట్టి!

..పాలయించునటు- నేను.ముద్దుఁ బెట్టుదబడు .ర్గాఁగఁ .బ్రత్యేకంబు. కాగిదంబు!

.ముక్కలనున్ -జూడు- .మిక్కడ వ్రాయఁబడియె "దయఁగల్గు జాలియ" దయావి ।

.హీనజాలియ-.తావకీన.కృతఘ్నత.కున -బగడరుచు.కొనుట- కేను!

.. హేయతతోడుతనీయు పెక్షన్ -గాలఁ.ద్రొక్కుచునిపేరు.జోటువంతు!
.నిట వ్రాయఁగాఁబడి.యొ " .స్మరకరవిద్ధ.ప్రోషియన్ " పా-పము .పోటుపడిన!

.పేర-నాయెదనున్నఁ.జేరుచుకొను సెజ్జ.యై నీదుగాయముల్.మానకె!
.వెండియు-నిట్లు నే. వేటాడెదన్ దీని., మోనసియెన్ని కంగల.ముద్దుతోడ!
ఁ.గాని-రుండో-యటు .గాకమూడో .సారు .లియుడం బోవిటియున్ .వ్రాయఁబడియె!

.నారకనీవుండు. మోమంచిగాలి- నే.నా.కన్నులోని.ప్రత్యక్షరంబు!
ఁ.బరికించు వఱకొ ..పదమైన- నాకు .నా. నముతప్ప- నెగడదఁ .మ్మ కము పైకి

.సుడిగాలి-యద్దాని..నొడసి-జంపనసాఁగుఁ. జుక్కలుగల.బండపై. కెక్కఁ జేసి!

.మఱియటనుండిభీ.కరసముద్రంబున .దిగద్రోయు -చూచి.నవ్వ ర.యించటను!

Act. iii. Sec. i.

That man that hath a tongue, I say, is no man,
If with his tongue he cannot win a woman. 21

Act v. Sec. iv.

O, 't is the curse in love, and still approved,
When women cannot love where they, 're beloved. 22

VENUS & ADONIS

Even as an empty eagle, sharp by fast,
Tires with her beak on feathers, flesh and bone,
Shaking her wings, devouring all in haste,
Till either gorge be stuff 'd, or prey be gone,
Even so she kiss'd his brow, his cheek, his chin,
And where she ends she doth anew begin, 23

.వాని పేరొకప త్త్రి.లోన వ్రాయంబడె.. రెండుమార్లు "కనిక .రిం
చఁదగిన।

..దీనుఁడు (ప్రోటియస్-. తెగనేడ్చు) ప్రోటియస్-.నాగసై నముద్దుల
జూలియాకు"।

.దాని నేఁజించెద-. నైన-మానెద-నంత.చక్కఁగా తద్దాని.జతపఱచెను।
19

.వాఁడు పో.గ తెచ్చుతన పేర్ల.తోడఁగాను।
.వానిని త్రిరుగానొక.దానిమీఁద।
.నొకటిఁ జేర్చెక-నిపుడుము.ద్దించు-కౌఁగి।
.లించు-.కలహించు-.మెచ్చుఁగా.వించుమీఁవు॥ 20

ద్వి॥ .మాటాడువాఁడెల్ల .మగవాఁడు కాఁడు।
.మాటలచేతఁజా.మలగెల్వకున్న॥ 21

ద్వి॥ వలచినవారిఁజె.ల్వా వల్వకుంట।
వలపునకిదితల.వంపునౌక్కము గ॥ 22

గీ॥ .ఎట్టు.లాఁకొటడేగనె.త్తుత్తి-ముక్కు-
.చేత-మాఁసమ్ము.నెమ్ములు.చించివైచి
.తొక్కు-లాడించుకొను.చెఱ. ప్రింగు-నటుని।
..యుక్తిముక్తిని ముద్దుఁజేయు వాని..యువయువములు। 23

What seest thou in the ground? hold up thy head:
Look in mine eyeballs, there thy beauty lies
Then why not lips on lips, since eyes in eyes? 24

The tender spring upon thy tempting lip
Shows thee unripe, yet mays't thou well be tasted.
Make use of time, let not advantage slip;
Beauty within itself should not be wasted:
Fair flowers that are not gather'd in their prime,
Rot and consume themselves in little time. 25

"Ah me!" — quoth Venus "young, and so unkind?
What bare excuses mak'st thou to be gone!
I 'll sigh celestial breath, whose gentle wind
Shall cool the heat of this descending sun
I 'll make a shadow for thee of my hairs;
If they burn too I 'll quench them with my tears. 26

What am I, that thou shouldst condemn me this?
Or what great danger dwells upon my suit?
What were thy lips the worse for one poor kiss?
Speak, fair; but speak fair words, or else be mute:
Give me one kiss, I 'll give it thee again,
And one for interest, if thou wilt have twain. 27

Sometimes he scuds far off, and there he stares;
Anon he starts at stirring of a feather:
To bid the wind a base he now prepares,
And whe'r he run or fly, they know not whether;
For through his mane and tail the high wind sings, 28

గీ॥ .ఎందుకేటుకిగ్రిందుఁజూచెద. నెత్తుసిరము।
.చూడునాకంటిపాప-లచ్చోటనుసీవు।
.సొగసునెలకొను-ఁజూపులఁజూపులుండ।
.నేలపెదవులుపెదవుల. నెనయరాదు॥ 24

మ॥ ..మరులున్గో,ల్పెడుసీదు,వాతెఱ-ఁకలం.పన్నిమలేయూ. జెగ।
.న్బఱచున్గాని-చవిన్గొనంబడుటకు.న్బాళంబుగామంటి-వి।
.త్తఱిఁబోఁగొట్టుకు-మెంటి,మ్మొదొకికినంతన్ జాఱిపోసికుమేల్
ముఱుగ్రనాడుతనంతపోయగముప్రాఁ.బోల్కి-వ్వడిన్రిత్తగాన్ 25

మ॥ .అకటా-పిల్లఁడవంత,మొక్క-లుఁడవా-.సూరా,నెపంబేలయూ।
.రకకావించెదుదాఁటిపోవుటకు-వేఁ.డగ్రింజైనయీరొండ-నే।
.నిఁకఁజల్లార్చెదనెూర్పు,గాడుపుల-నెం.తేనా,నెఱుల్విప్పినీ।
.డకునిన్దార్చెద-వానికిన్గనులనీ.టక్,డప్పిపోఁదీర్చెదక్॥ 26

చ॥ .ఎవతెనుఁదూలనాడెదవ.యిట్టులన-న్నటుగాకిఁ కేమిగో।
.ప్పు,వగచెలంగునామనవి.పట్ల-విచారాల-కసింతముద్దు పె॥
.ట్టవలదెనీదు,వాతెఱ-,క.టూ-పలుకింపగుమంచియుండగాఁ।
.డవిసుము-ముద్దుసీవొకటి.డక్-గొనెదె,న్మదివద్దితోడుతక్॥ 27

సీసమాలిక —— .పారిపోవునోక్షు.మారముగా-మఱి.యటఁదేఱిచూచె
డు-.నదిరిపడును।
ఁ..జీవుచిటుకుమన్న-సిద్ధపడునఁ,జెచ్చె.రన్గాలివడిచేఁది.రస్క-రింప।
.నెటుపర్వెడునో లే. కేగుదునో రా.వ్వార. లెరుగరు-దానికే.సరముల
యెడ।
.మఱితోఁకనుండి-,ము.మ్మరమగుగాడ్పు-ఱె.క్క-లటులాడెడు వెండ్రి.
కలనువిసరి।

Fanning the hairs, who wave like feather'd wings
He looks upon his love and neighs unto her;
She answers him, as if she knew his mind
Being proud, as females are, to see him woo her,
She puts an outward strangeness, seems unkind;
Spurns at his love, and scorns the heat he feels,
Beating his kind embracement with her heels.
Then, like a melancholy malcontent,
He vails his tail, that, like a falling plume,
Cool shadow to his melting buttock lent :
He stamps, and bites the poor flies in his fume.
His love, perceiving how he is enrag'd,
Grew kinder, and his fury was assuag'd. 28

Hot, faint and weary with her hard embracing,
Like a wild bird being tamed with too much handling,
Or as the fleet-foot roe that 's tir'd with chasing,
Or like the froward infant still'd with dandling
He now obeys, and now no more resisteth,
While she takes all she can, not all she listeth. 29

When he did frown, O ! had she then gave over
Such nectar from his lips she had not suck'd
Foul words and frowns must not repel a lover,
What though the rose have prickles, yet 't is pluck'd
Were beauty under twenty locks kept fast,
Yet love breads through, and picks them all at last.

.పాడెడు-నదితనజోడునుఁబరికించి- .వెండియు-సకలించు-ఁ .బెంటికూడ
.నెజేఁగినట్టులదాని.యెడ-బదులార్చు- ఁదా.వలచినందునకుగ.ర్వంబు
తోడ
ఁ.దావింతపడ్డట్టు-.దయమాలినట్టుల- .నెగిరితన్నక-.దమి..నీసడించు।
.నేలికపద్దతి.,సేవగించివగచు.ప్రజవతెఁబోతుగు.జ్జంబుతోఁక।
.ముడుఁచుకొనెడు-నద్ది-.పడుచున్న ,కలికితు.రాయిపోల్కిఁజెమట.వో
యుపిఱుఁదు।
.లకునుఁజెలువనీడ.లనొసఁగఁ-దన్న నే.లను- ఁజలమునసీఁగ.లనుఁగఱచె
డు। 27

.నెట్టులద్దియలుక.నెనయుచునున్నదో।
.కాంచిదాని,గోడి.గయునఁబిదప।
.నెనరుతోఁడమిగులఁ.,దనరారె-ఁజల్లారె।
ఁ.గోపమంతయుమగ.గుజ్జమునకు॥ 28

[వ్యాఁడు।]

త॥ .,లేమదాబిగికౌఁగి.లింపుచేవేఁడి .,సౌమ్యయలసటలఁ.జొక్కియ
.వేమఱుఁజేతిరా.పిడిచేతమచ్చి.కంబడుపిట్టటు.కడువెంటఁదఱుము।
., నేమఱి,డస్సిన.,యిజ్జిపోలికన- .,బుజ్జగించినపెంకె.బుడుతని
,మాడ్కి।
.నామెచే,కొనుదాని.కంతనొప్పు.కొనెనామెకోరిన.కోర్కెఁ
దప్ప॥ 29

త॥ .,చెలువుఁడాతని మోము.ఁ.,జిట్టించుకొన్నఁ-. జెలితనపనివిడి.చిన
యెడ-నకటు।
.పొలఁతియతనిపెద.వులనుండి క్రోలి.యుండదమ్మొ, యుఁదేనె.నొ
క్కింతయైన।

When he beheld his shadow in the brook,
The fishes spread on it their golden gills;
When he was by, the birds such pleasure took,
That some would sing. some other in their bills
Would bring him mulberries and ripe-red cherries 31

RAPE OF LUCRECY

Then childish fear, avaunt ! debating, die !
Respect and reason, wait on wrinkled age ?
My heart shall never counter-mand mine eye ;
Sad pause and deep regard beseem the sage ;
My part is youth, and beats these from the stage.
Desire my pilot is. beauty my prize ;
Then, who fears sinking, where such treasure lies ? 32

.పెళుచగుమాటలు- వెండియు-మూతి.ముడుపులొఁపగలేవు.,పో-వ
ల్చువాని
.నలరుముండ్లున్నఁగో.యఁబడెడు -.సొగసు.డాఁగవలవుదా.నితాళ
ముద్దెఱచు॥ 30

గీ॥ .వాఁడు నేటఁదనదు.నీడఁజూడ-ఁడమ,పు।
.వ్వారదానిమీఁదఁ.,బఱచుమీ,లు।
.వాఁడు తారసిల్ల.వేడుకన్బిట్టలు।
.కొన్ని పాడుఁబండ్లు.కొన్ని యిచ్చు॥ 31

సీ॥ .సరియా- తెలివిమాలు.జంక-,.కీలేచిపో - .,తన్నుఁ-ంచుకొనుచుసం
.తంబుచెందు।
.ముడుతలువడునీడు.కడవే,చియఁంచు - న్యా.యము మఱియున్వ్యచా.
రమునునాదు।
..మదినెన్నటికినైన.మల్లింపరాదునా.కన్న -పొ,గలుఁనిలు.కడయు
లోఁతు।

.తఁఁపునుమా,నికిఁ.దగు-నాదువంతుజే.వ్వన - మిదివానినిఁ.బాఱఁ
దోలు।

.వడిగ,రచ్చనుండి.నడిపించుననుఁగోరె-।
.నాకుఁజేతఁజిక్కె-.నయదియంద।
.మిట్టిసమయమందు. నెవఁడుభయంపడు।
జోరుటకట్టిసొమ్ము.,పరగుచోటు॥ 32

Her lily hand her rosy cheek lies under,
Cozening the pillow of a lawful kiss;
Who, therefore angry, seems to part in sunder,
Swelling on either side, to want his bliss :
Between whose hills her head entombed is :
Where, like a virtuous monument, she lies,
To be admir'd of lewd unhallow'd eyes. 33

Without the bed her other fair hand was,
On the green coverlet; whose perfect white
Show'd like an April daisy on the grass,
With pearly sweat, resembling dew of night.
Her eyes, like mari-golds, had sheath'd their light,
An canopied in darkness sweetly lay

Her breasts, like ivory globes circled with blue,
A pair of maiden worlds unconquered,
Save of their lord no bearing yoke they knew,
And him by oath they honoured.
These worlds in Tarquin new ambition bred;
Who, like a foul usurper, went about
From this fair throne to heave the owner out. 35

The fault is thine,
For those thine eyes betray thee unto mine. 36

త॥ తనకుముద్దిడనీక తలిరుకై శేష చెక్కుటికడ్డంబు చేరుచకలిగి
కొనకొని యిరుకెలంకుల మీఁజెపొంగఁ దలగడఁ బొందఁగఁ దన
కౌఁగెక్కనఁగ
నదరునా మిట్టలఁదగఁబూడ్వఁబడిరొఁ బూవుఁబోఁడి శిరంబు వా
లపుగఁ జదట
బొంనరెడు సతిగుండ మువలనా కల్కి పోకిరికనుఁ జబ్బర
మువడంగ॥ 33

ఉ॥ ప్రక్కకుమించివచ్చనితి వాసిపయిం జెలువారుకల్కిదా
తక్కనచేయుమత్తియవు తళ్కనఁ జెమ్మటఁగ్రమ్మవచ్చికన్
నక్కని రేయిమంచు మయి నిండినతుమ్మిపువట్టులోఁ జ్వడక్
మిక్కిలిచీఁకటిన్మడిఁగె నెచ్చలికన్నులతమ్మలోఁయనక్॥ 34

త॥ నీలంపుబిరడాల నెగడుదంతమ్ము కాయలట్లుండుచ న్గవ గెల్వఁబ
డగ
క్రాలెడు కన్నెలోఁ గంబులజోడు లాఁతినాజంటకోఁ ల్వఁగలేదు
తనదు
నేలికస్తప్ప నెం తేగారవింపఁబడువాని చేతనుఁ బాసనుఁబొందె
చాలక్రొత్తాసను సలుపగనది యొడసెజేఁడు దాని యొడయవె
లినేయ॥ 35

ద్వి॥ ఈయెడఁదప్పనీ దేమన నాకు
నీయలమోపులే నిన్నప్పగించె॥

శృంగారరసః

రఘువంశే. స 6. శ్లో 81 ॥

సాయూనితస్మిన్నభిలాషబంధం । శశాకశాలీనతయానవక్తుమ్।
రోమాంచలక్ష్యేణసగాత్రయష్టిం । భిత్త్వానిరాక్రామదరాల
కేశ్యాః ॥ 1

శ్లో 82 ॥

తథాగతాయాంపరిహాసపూర్వం । సఖ్యాంసఖీవేత్రభృదాబభాషే।
ఆర్యేవ్రజామోఽన్యతఇత్యథైనాం । వధూరసూయాకుటిలందదర్శ ॥ 2

స 18. శ్లో 52 ॥

అథమధువనితానాంనేత్రనిర్వేశనీయం । మనసిజతరుపుష్పంరాగబంధప్రవాలమ్ ।
అకృతకవిధిసర్వాంగీణమాకల్పజాతం । విలసితపదమాద్యంయౌవనం
సప్రపేదే ॥ 3

కుమారసంభవే. స 3. శ్లో 66 ॥

హరస్తుకించిత్పరిలుప్తధైర్య । శ్చంద్రోదయారంభఇవాంబురాశిః ।
ఉమాముఖేబింబఫలాధరోష్ఠే । వ్యాపారయామాసవిలోచనాని ॥ 4

స 5. శ్లో 8 ॥

తంవీక్ష్య వేపథుమతీ సరసాంగయష్టి । ర్నిక్షేపణాయ పదముద్ధృత
ముద్వహంతీ ।
మార్గాచలవ్యతికరాకులితేవసింధు । శ్శైలాధిరాజతనయానయయౌ
నతస్థౌ ॥ 5

సింగారము

గీ॥ ఉవిదయా కోకె కానియుం దాన్న వలపు।
ఁదెలుపఁజాలకయుండెను దిటవు లేమి।
బయలువడెగగుర్పాటు నె పంబుతోడ।
నొక్కనెలులుగలా పైమై మంజియనియు॥ 1

గీ॥ వెలఁదియట్లుగుడుక్ బల్కె వెంజిబెత్త।
మూను చెలి యమ్మపోవుద మొందెదకని।
నవ్వులాటకుఁ బిదపనా పువ్వుఁబోడి।
కోలుచూపుల దానిఁగ న్గొని మొనల్గి॥ 2

గీ॥ అంతఁ జెలువలు కన్గన లానుకల్లు।
చిగురువిల్తుఁడస్త్రముఁ గుప్పె తగులుతలిరు।
తొడవొడలి కెల్లఁ దనకుఁ దాఁ దోఁచు గడన।
హాయలు తొలి కుంకి జవ్వన మొందెనతఁడు॥ 3

గీ॥ విసపు మేతరి కూడ జా బిల్లి పొడుచు।
తటిఁ గడలి వలె నొక్కింత యుఱిదితగ్గి।
పరపెఁదన చూపులన్దొండ పండు మోవి।
నెగడు వలిమిడిమల కూఁతు మొగమునందు॥ 4

గీ॥ వానిఁ జూచి చెమట వట్టి వడఁకుపుట్టి।
యడుగు పెట్టలేక యూఁగలేక।
దారి నడ్డుకొండ తాఁకునను డినదు।
వంకవలె వలిమల పట్టియుండె॥ 5

స 6. శ్లో 83 ॥

ఏవంవాదిని దేవర్షౌ । పార్శ్వేపితురధోముఖీ
లీలాకమలపత్రాణి । గణయామాసపార్వతీ॥ 6

స 7. శ్లో 74 ॥

తయోస్సమాపత్తిషుకాతరాణి । కించిద్వ్యవస్థాపితసంహృతాని।
హ్రీయంత్రణాం తత్క్షణమన్వభూవ। న్నన్యోన్యలోలానివిలోచనాని॥ 7

స 8. శ్లో 2 ॥

వ్యాహృతాప్రతివచోనసందధే । గంతుమైచ్ఛదవలంబితాంశుకా।
సేవతేస్మశయనంపరాఙ్ముఖీ । సాతథాపిరతయేపినాకినః ॥ 8

స 9. శ్లో 30 ॥

నేపథ్యలక్ష్మీందయితోపభోగ్యాం । సస్మేరమాదర్శతలే విలోక్య।
అమంస్తసౌభాగ్యవతీషుధుర్యా । మాత్మానముద్భూతవిలక్ష్యభావా 9

మేఘసందేశే. స 2. శ్లో 21 ॥

తన్వీశ్యామాశిఖరిదశనా పక్వబింబాధరోష్ఠీ।
మధ్యేక్షామాచకితహరిణీ ప్రేక్షణానిమ్ననాభిః ।
శ్రోణీభారాదలసగమనాస్తోకనమ్రాస్తనాభ్యాం।
యాతత్రస్యాద్యువతివిషయేసృష్టిరాద్యేవధాతుః ॥
శృంగారతిలకే॥ 10

గీ॥ చెప్పుచుండనిట్లు జేజేయనుచు మిన్న
తండ్రిచెంత వాంచి తన మొగంబు
కేలఁబట్టుకొన్న కెంపమ్మి రేకుల
జగముతల్లి లెక్క సలుపుచుండె॥ 6

గీ. కూడుకొనాటయందుఁ గొంకునందుచు సుంత
నిల్వఁబడుచు మఱిము జల్వఁబడుచు
నోరచూపులప్న డొండొంటఁ దవ్వులుచు
నానకట్టు చేన నొంగఁ జొచ్చె॥ 7

గీ॥ పల్కరించఁగఁబడి బదులుమాటాడదు
పొదువఁబడిన పైటఁ బోవనెంచు
మొత్తమారోగ్మమున నత్తమిల్లెడునైన
నాపె మిత్తిగొంగ హాళికయ్యె॥ 8

గీ॥ పెనిమిటి యొనర్చు సింగారమంజియునగు
తనరుచుండగ నద్దమందు దానఁగనుఁగొని
యొదవ మేలుబంతి తా నంచుమనుల
సిబ్బితితనంబునందుఁ చేమొలోన॥ 9

సీ॥ పల్చని పైఁడిచేగఁ బంగారు నెఱనాఁగ
నడుజవ్వనంబున నద్దనరు చాపు
సూదిపల్చలున సొంపగు ముద్దియ
సింగారఁబండిన దొండపండు

ప్రాణేశవిజ్ఞప్తిరియమ్మదీయా । తత్రైవ నేయా దివసాః కియన్తః।
సంప్రత్యయోగ్యస్థితిరేష దేశః । కరాహిమాంశోరపి తాపయన్తి॥
11

దూతిత్వయాకృతమహో నిఖిలమ్మదుక్తం ।
నత్వాదృశీపరహితప్రవణాస్తిలోకే ।
శ్రాన్తాసిహన్తమృదులాంగిగతామదర్థం ।
సిధ్యన్తికుత్రసుకృతానివినాశ్రమేణ ॥ (1)

దష్టంబిబంధియాధరాగ్రమరుణం పర్యాకులోధావనా ।
ధమ్మిల్లస్తిలకంశ్రమాంబుగలితంభిన్నాతనుఃకంటకైః
ఆః.కర్ణజ్వరకారికంకణ ఝణత్కారం కరాధూన్వతి ।
కింభ్రామ్యస్యటవీశుకాయకుసుమాన్యేషాననాన్దాగ్రహాత్ ॥ (2)

మానమ్లానమనామనాగపినతం నాలోకతేవల్లభమ్।
నిర్యాతేదయితే నిరన్తరమియంబాలావరంతప్యతే।
ఆసీతేరమణేబలాత్పరిజనైర్న్యాసంసమాలంబతే ।
ధత్తేకంఠగతానసూన్ప్రియతమక్షు నిర్గంతుకామాపునః॥ (3)

నగడువా తెఱఁగల నసఁబోడి
సన్నని కౌనుకు ల్కొడు మచ్చె కంటిబెదురు।
లేడిచూపులవన్నె లాఁడి లోఁ తై సపొ
కిక్కిలిఁగల్గు చిలుకలకొలికి పిఱుఁదు।
బరువుమైనఁడు మెల్లన వంగుసుంత
చన్నుఁగవ ప్రేఁగుతోడ నే యన్నుమిన్న
యలరుచుండెడు జెలువల సలుపఁదలఁచి।
నలువ యొనరించుతో లిమచ్చు నాఁగనచట॥ 10

గీ॥ ఇదిగో నావిన్నపంబును తేలువాఁడ।
గడపునదికొన్ని పూఁటలక్కడనెనీవు।
ఇప్పుడిత్తావుసరివడ దించుకయును।
బొనరుచున్నాఁక చలివెల్గు మినుకులైన॥ 11

గీ॥ ఏనుచెప్పినదెల్ల చెలీనలిపితి।
వారనీలాగుమేల్నేయు వారులేరు
కోమలీడస్సితకటనా కొఱకుఁబోయి।
పాటుపడకున్నఁబున్నెము ల్వచ్చునెచట॥ 1

గీ॥ దొండపండనికొఱికెనీ తొగరుమోవి।
చెమ్మటంబొట్టుపరుగునం జెదరెఁగొప్పు।
ఒడలుఱక్కవడెన్మొండ్లఁగడెములసడి।
నడరకడవిచిల్కకిదెపూల్వడసెవదిన॥ 2

చ॥ చెలువుఁడు ప్రమొక్కి నన్గనదు చిన్నదిసుంతయునైననెంతయుఁ।
బొలయలుకన్ మగండెడయ దొక్కుచునుండెడునీమొయొప్పదుఁ।
బలిమినిఁ జెల్వనింజెలులు పజ్జనుఁ దెచ్చిననూరకుండునా।
తఁడరుగనిచ్చగింపమఱి తాల్చెడుఁగుత్తుకనంటుపానముల్॥ 3

స్నిగ్ధాయింతుద మేవకోకిలరుతం తస్యాః శ్రుతే భాషితే।
చంద్రే లోకరుచిస్తదాననరుచేః ప్రాగేవసందర్శనాత్।
పక్ష్మాణాం లవమేవ తన్నయనయోరగ్రే మృగీణాం పరం।
స్త్రైణాం వల్గితానదేవ లలితా యానన్న సా లక్ష్యతే॥ 4

విక్రమోర్వశీయే॥

తుల్యానురాగపిశునం లలితార్థబంధం।
పత్రే నివేశితముదాహరణం ప్రియాయాః।
ఉత్పక్ష్మలం మమ సఖే మదిరేక్షణాయాః।
స్తస్యాస్సమాగతమివాననమాననేన॥ 12

గాఢం నూపురశబ్దమాత్రమపి మే కాంతం శ్రుతౌ పాతయేత్।
పశ్చాద్దేత్యకనైః కరోత్పలన్నుతే కుర్వీత వాలోచనే।
హా! కృత్య ఉస్మిన్నవతీర్య సాధ్వసవశాత్ మందాయమానా బలా।
దాసీయేత పదాత్పదం చతురయా సఖ్యాను మోహాన్తికమ్॥ 13

అనధిగతమనోరథస్య పూర్వం। శతగుణితేవ గతా మమ త్రియామా।
యదితు తవ సమాగమే తథైవ ప్రసరతి సుభ్రు తతః కృతీ భవేయమ్॥14

ఇదం రుణద్ధి మాం పద్మ। మంతః కూజితషట్పదమ్।
మమ యాదష్టాధరం తస్యా। స్సశీత్కారమివాననమ్॥ 15

గీ॥ మాఁగుదవల్కఁ గోయిల నుడి యగును నగవు।
చాన మొగముగ పద్మదాఁకె చందురుఁడగు।
కన్నుమూయమె త్రెళ్ళు పెనకను దొరకు।
చేడెఁగనకున్న వలకింపు పైఁడితీఁగె॥ 4

గీ॥ తెలుపు చుసరివలప నాఁగు తలఁపుఁ గల్గు।
నా చెలువమాటయియాయాకు నందుము రేకు।
నెగయు క్రొన్నెప్పలుగల నా యింతి మోము।
నాదు మొగముతోఁ గూడిన మాదిరి చెలి॥ 12

త॥ పడఁతి నాసికలం బరఁగ మంతనము నందం దెప్పుడా వంతయు నైనన్।
నడిలేక వెను వెన్కఁ జను దెంచి మూయుఁ గాతనాస్తనఁ గైదామరలనన్।
జడపు మైనిమెడ చక్కటికి నిగి నడియంతయుం దగ్గి బలిమి మైనాడు।
కడకు నేర్పగు చెలి కత్తెచేఁ దేఁబ దెడునడుగడుగున డ్బింపఁగఁ బడుచు॥ 13

గీ॥ నాదు కోరిక తీరకున్న తలిమనుపు।
రేయి నాకెబ్బడున్నా... రెట్టులను చు।
నీదు కూటమి యందట్లు నెగడు నేని।
పునెము నాదె చక్కనికను బొమలదాన॥ 14

గీ॥ లోన జమిలిము కాళ్ళలివెు లుంగుఁగలిగి।
నట్టియా తమ్మినన్నరి కట్టుచుండె।
వడిగ నా చేతఁగ అవగఁ బడిన పెదవి।
మొరయు నెగయుట్ప్ఁగలదాని మోమువలెను॥ 15

యదృచ్ఛయా త్వం సకృదప్యవంధ్యయోః । పథి స్థితా సుందరి యస్య నేత్రయోః ।
త్వయా వినా సోఽపి సముత్సుకో భవేత్ । సఖీజనస్తే కిము రూఢసౌహృదః ॥ 16

అమ్మో-లదావిడవే ఏలఆవలీ వై జలంతి ఆమేలగా-సహిమో ఆవేహిందా।
వణమ్। సమకేసిస్ఖపదం లఅత్తణో వలణమ్ ॥ 17

ప్రియమాచరితం లతే త్వయా మే। గమనేఽస్యాః క్షణవిఘ్నమాచరన్త్యాః।
యదియం పునరప్యరాళనేత్రా। పరివృత్యార్ధముఖీ మయా దృష్టా॥ 18

కిదవలపహుపహిం ఆలఅక్ఖిలఅహం-లణుణలంణగేణ హామికిస్తదక్ఖిణస్స దేకిద
పచ్చాత్తావస్స భాఆమి॥ 19

కార్యాంతరితోత్కంఠం । దినం మయా నీతమనతికృచ్ఛేణ।
అవినోదదీర్ఘయామా । కథం ను రాత్రిర్గమయితవ్యా ॥ 20

కుసుమశయనం న ప్రత్యగ్రం న చంద్రమరీచయో।
న చ మలయజం సర్వాంగీణం న వా మణియష్టయః।
మనసిజరుజం సా వా దివ్యా మమాలమపోహితుం।
రహసి లఘయేదారబ్ధా వా తదాశ్రయిణీ కథా। 21

ఇదం తయా రథక్షోభా । దంగేనాంగం నిపీడితమ్।
ఏకం కృతీ శరీరేఽస్మిన్ । శేషమంగం భువో భరః॥ 22

గీ॥ ..ఏకతమునయ్యె.నీవొకపూవైన।
.నెవనికంటఁబడెదో..యిఁకఁ బోఁడి।
..బాళిఁ జెందునీ.వి.రాళి వాఁడున్నాఁడ।
.చెలులమాట వేరె.చెప్పనేల॥ 16

వ॥ అమ్మో-నా పేరుతేఁగెచివురునఁదగులుకొన్నది- చెలీ దీనివిడిపించు-
నెచ్చెలీ యీనామాటఁ దలంచుచుందువుగదా. 17

గీ। .ఆపె.పోకకొకనిమున.మద్దుసొచ్చి
.తేఁవమేలొకఁగూరిచి.తీవనాకు।
..గ్రమ్మ అన్నాలుఁగంటివి.కతననిపుడు।
.కన్పడెనగము ద్రిప్పి మొ.గంబుతోడ॥ 18

వ॥ మోసగాఁడ- చూడని డెందముగలదానఁగదా నేను- వేడికొల్లైకొ
నకున్నాను- గాని- పలువురనువిదలన్గాడివగచు నీకుఁజడిసెదను. 19

గీ॥ .పూవదుట చేనడంగిన..బాళిఁగల్గు।
.పవలునడుపఁబడెఁగదుని.బ్బంది లేక
.పొడవుజాముల వేడుక. లెడయు రేయి।
.యెటులనా చేఁగడుపఁబడు.నింకమీఁద॥ 20

గీ॥ .అలరుపానుపుగాని వె.న్నెలయుఁగాని।
.గంధమున్నానికపు పేర్లు.గానినాడు।
..మరుని వెతఁదీర్పఁజాల.వ.చ్చరయుఁగాని।
.దాని.కతగానితప్ప.మం.తనమునందు॥ 21

గీ॥ .అరదమొరగఁగనాపై.సౌరయఁబడియె।
.నిచొటునా మేనియందున-.నిద్దమోకటి।
..పునెము.పొనరించె-నా మొడ.లునమిఁగిలిన।
..తావునంతయుఁ.బుడమికెం.తయు నుబరువు॥ 22

అనేనకల్యాణిమృణాలకోమలం। వ్రతేనగాత్రంగ్లపయస్యకారణమ్।
ప్రసాదమాకాంక్షతియ స్తవోత్సుకః। సకింత్వయాదాసజనఃప్రసాద్యతే॥
23

అభిజ్ఞానశాకుంతలే॥

ఇసిచుంబిఆఇంభమరేహిం । సుఉమారకేసరసిహాఇం।
ఓదంసయంతిదఅమాణా । పమదాఓసిలీసకుసుమాఇం ॥ 24

అధరఃకిసలయరాగః । కోమలవిటపానుకారిణౌబాహూ ।
కుసుమమివలోభనీయం । యౌవనమంగేషుసన్నద్ధమ్॥ 25

హలాసఉంతలే-ఇఅంసఅంవరవహూసహఆరస్సతుఏకిదణామహే
ఆవణజోసిణి త్తిణోమాలిఅఖుణంవిసుమరిదాసి- తహాజఇఅత్తాణం విసి
సుమరిస్సం- హలారమణీయేక్ఖుకాలే ఇమస్సలదాపా అవమిహుణస్సవ
ఇఅరోసంపుత్తో-ణవకుసుమజోవ్వణావణజోసిణీ సిణిద్ధపల్లవదాఏ ఉవ
భోఅక్ఖమోసహఆరే-హలాఅణసూయే అవిజాణాసికింణిమిత్తంస ఉం
దళావణజోసిణిం అతిమెత్తంపెక్ఖది- ణఖువిభావేమికహేహి- జహావణ
జోసిణి అణురూపేణపా అవేణసంగదా- ఏవ్వంణామఅహం విహత్త
ణో అణురూపం వరంళహేఅ త్తి- ఏసోణూణంతుహఅత్తగదోమ
ణోరహో॥ 26

గీ॥ ..కతము లేక-తూఁడు..కరణిమె త్తనిమేను।
.నొంచుచుంటివిట్టి.నోముచేత।
.నెవఁడునీకనికర.మువలచునబ్బంటు।
.కనుఁగొనఁబడు నేమొ.. నెనరునఁ. జెలి॥ 23

పాట—బేగడ—జంపె

"ఎత్తుగడ" ..కొదమతుమ్మెదలొకింతగ్రోలు .నూఁ.గుజడలతు
దలుగలదిరిసెనపువ్వు.లు।
"తీరుగడ" .విదలు కనికరంబలరారందవు..వీనులఁ.గై సేయుచు
నుంద్రు.24

కం॥ తలిరు.జిగిమించువాతెఱ।
.పొలుపగు లేఁగొమ్మజోడుఁ.బోలినచేతుల్।
.చెలువముగ మేనియంతట।
..నలరువలెన్ జవ్వనంబు..నలరుచునుండెన్॥ 25

వ॥ నకియ- శకుంతలా- తీయమావి గున్నం బెండ్లాడఁ గోరుకొన్నదీ విరజాజి- నీచేఁదోఁటవెన్నెలయను పేర్వడసె- దీనిమఱచితివి కదా అల్లైనన్నే నే మఱచితినమ్మా - మంచితఱి నీ తీఁగెమాఁకు జంటకుఁ బొందు కలిగె- .గ్రొన్ననపాయమునఁ .గొమరారునీతోఁట వెన్నెలం .బొడము చివురునీతీయమావిగున్న .కుడువఁ జెల్లు -నమ్మా యనసూయా - శకుంతలయెందుకుఁ దోఁటవెన్నెల నంతగాఁజూచుచున్నదో నీవెఱుఁగుదువా- నాకుఁదోఁచలేదు నీవుచెప్పుము- ఎట్లుతోఁటవెన్నెల తగినప్రమానితోఁ గూడెనోయట్లు తాఁగూడఁ దగుమగనిఁ బొందుదునని (శ) ఇదినిక్కముగ నీలోనికోర్కె. 26

యతోయతః షట్చరణోఽభివర్తతే। తతస్తతః ప్రేరితలోలలోచనా।
వివర్తితభ్రూరియమద్య శిక్షతే। భయాదకామాపి హి దృష్టివిభ్రమమ్॥ 28

చలాపాంగాం దృష్టిం స్పృశసి బహుశో వేపథుమతీం।
రహస్యాఖ్యాయీవ స్వనసి మృదు కర్ణాంతికచరః।
కరం వ్యాధున్వత్యాః పిబసి రతిసర్వస్వమధరం।
వయం తత్త్వాన్వేషాన్మధుకర హతాస్త్వం ఖలు కృతీ॥ 28

తదో వసందోదారసమువితా ఏఉమ్మద్దఇత్త ఆంయూవం పెక్ఖి — అణసూ ఏగమిస్సం దావ అహ — ఇమం అసంబద్ధపళావిణీం పిఅవదం అజ్జాఏ గోదమీఏ ణివేదేదుం॥ 29

స్రస్తాంసావతిమాత్రలోహితతలౌ బాహూ ఘటోత్క్షేపణా।
దద్యాపి స్తనవేపథుం జనయతి శ్వాసః ప్రమాణాధికః।
బద్ధం కర్ణశిరీషరోధి వదనే ఘర్మాంభసాం జాలకం।
బంధే స్రంసిని చైకహస్తయమితాః పర్యాకులా మూర్ధజాః॥ 30

గీ॥ .ఎచ్చు బెచ్చుటఁ దుమ్మెద .రొదమఁతగులు ।
.నాయెడనదురుచుండుక .న్దోయిఁగోలిపి
.యీమొ-లిరిగెడుబోమలతో .నిపుణునేర్పు ।
.వలపులేకయుఁజూపు.హొ.యలు. వెఱపున ॥ 27

త॥ .కనియద రెడు కడకన్ను - ఁబల్మెఱుఁ
.దడఁబాటుఁగలదానిఁ ఁ.దాఁకుచునుందు ।
..వానరుతుమెల్లన ..నులిపు- .మంతనము
.చెప్పెడుతీరునఁ .జెవియొద్దఁజేరు ।
.కొని-[తావుచుందువు ..కూటమియుసల
.యిన.మోవి-నాపెచే .యివిదల్చుచుండ ।
.ఁ..బునెముకల్గిదాన .వుగదతేఁ.టి-నిజ
.మునెదకుటస్మేమి .మోసపోయితిమి॥ 28

వ॥ పిదప .నామని .తఱి వెఱ్ఱెత్తించు .సోయగముఁజూచి (శే) నేవెళ్లి పోయెద- ననసూయా- యిట్లు కూడనిమాటలంచున్న ప్రియంవ దన్గూర్చి గౌతమితోఁజెప్పుటకు ॥ 29

త॥ .పోలపుగవంగిన .మూఁపులు-మిగుల
.నెఱ్ఱనియఱచేతు .లెసఁగుబుజములు ।
.కడవెత్తుటన్జున్నఁ .గవవడం కెడయుఁ
.బోవదిప్పటి-కూరు.పులుమేరమీఱు ।
ఁ.గులుకుపూవంటుపో .గులఁజగిమించు
.మోమునఁజెమ్మట .ముత్తెములల్లు ॥
.ముడిపడనొక కేల .ముడువగఁ బడెడు
.విరియఁబారినతల.వెం[డుకలెల్ల ॥ 30

వాచంనమిశ్రయతియద్యపిమేవచోభిః ।
కర్ణందదాత్యభిముఖం మయిభాషమాణే ।
కామంనతిష్ఠతిమదా ననసమ్ముఖీసా ।
భూయిష్ఠమన్యవిషయా నతుదృష్టిరస్యాః ॥ 31

అనాఘ్రాతంపుష్పంకిసలయమలూనంకరరుహై ।
రనావిద్ధంరత్నమ్మధునవమనాస్వాదితరసమ్ ।
అఖండంపుణ్యానాంఫలమివచతద్రూపమనఘం ।
నజానేభోక్తారంకమిహసముపస్థాపస్యతివిధిః ॥ 32

అభిముఖేమయిసంహృతమీక్షితం। హసితమన్యనిమిత్తకృతోదయమ్ ।
వినయవారితవృత్తిరతస్తయా । నవివృతోమదనోనచసంవృతః ॥ 33

దర్భాంకురేణచరణఃక్షతఇత్యకాండే। తన్వీస్థితాకతిచిదేవపదానిగత్వా
ఆసీద్వివృత్తవదనాచవిమోచయన్తీ। శాఖాసువల్కలమసక్తమపిద్రుమాణామ్ ॥ 34

క్షామక్షామకపోలమాననమురః కాఠిన్యముక్తస్తనం।
మధ్యక్లాంతతరఃప్రకామవినతా వంసౌఛవిఃపాండురా ।
శోచ్యాచప్రియదర్శనాచమదనక్లిష్టేయమాలక్ష్యతే ।
పత్రాణామివశోషణేనమరుతాస్పృష్టాలతా మాధవీ ॥ 35

గీ॥ మాటఁగలపదు కాని నే మాటలాడు
చుండఁ జెవియొగ్గి యాలించుచుండు నాదు
మోమున కెదురుగాఁ దన మొగము నిడదు
కాని మిక్కిలి వేర్గాదు దానిచూపు॥ 31

ఉ॥ క్రోలని క్రొత్తతేనె మొనఁ గ్రుచ్చని మానికె గోరువాటులన్
దాలచనట్టి లేఁజివురు తావిగొనంబడనట్టి పూవునుం
బోలిన దానిసోయగము ముంటి నోముల మేటిపంటగా
బోలును దాని నేలుటకుఁ బుట్టినయాతని దెంతపున్నెమో. 32

గీ॥ చూపు మఱలింపఁబడు మోము జూడ నేను
నొందు తలఁపున నగఁబడు వాఁడోయలు మీఱ
నడఁకువ మెయి నడ్డఁబడిన నడతఁ గల్గి
పడఁతి చేడాఁగఁడు బయల్పడఁడు మరుండు. 33

గీ॥ కతము లేక కాలుఁ గాయము వడె దబ్బు
మొలకననుచుఁ గొన్ని యడుగు లరిగి
చెలువ మోము ద్రిప్పి నిలిచి చూపిప్పుచునార
చీరఁ దగులుకొన్నఁ జెట్ల కొమల. 34

త॥ కడువాఁడు చెక్కుల్ గల మోము గట్టి
తగ్గిన చన్దోయిఁ దవరెడు నక్కు
బడలిన లేఁగౌను వంగిన మూఁపు
లెంతయు వెల్లనైయిన మేనిచాయ
వెడవిల్తు చేఁగుంది వెలఁదుక కనిక
రింపఁబడఁదగు నీ సొగసు మీఱు
వడగాలిచేఁ దాఁకఁబడు నాకులుగల
తీయమావిడితీఁగె తీరునఁ దోఁచు॥ 35

హళ్ళాపుఅణ లేహా సకేఅదు- తంసుమణోగోవిదం- కరిఅ దేవదాపసా
దవ్వాన దేజ్జేణతస్సరంణో హద్ధంపావఇస్సం— 36

తుజ్ఝణఅణేఅఅం । మహఉణమఅణోదివావిరత్తివి ।
నిగ్ఘిణతవేఇబళిఅం । తుఇజంత్తమణోరహాఇఅంగాఇ— 37

కింశీతలైః క్లమవినోదిభిరార్ద్రవాతాన్।
సంచారయామినలినీదలతాలవృంతమ్।
అంకేనిధాయకరభోరుయథాసుఖంతే।
సంవాహయామిచరణావుతపద్మతామ్రౌ॥ 38

లదావళఅనందావహారఆమందేమిభూఓపరిభోఆఅ 39

ముహురంగుళిసంవృతాధరోష్ఠం । ప్రతిషేధాక్షరవిక్లబాభిరామమ్।
ముఖమంసవివర్తిపక్ష్మలాక్ష్యాః కథమప్యున్నమితంనచుంబితంతు॥ 40

తస్యాఃపుష్పమయీశరీరలులితా శయ్యాశిలాయామియం ।
క్లాంతేమన్మథలేఖఏషనలినీ పత్రేనఖైరర్పితః।
హస్తాద్భ్రష్టమిదంబిసాభరణమిత్యాసజ్యమానేక్షణో।
నిర్గంతుంసహసానవేతసగృహాచ్ఛక్నోమిశూన్యాదపి 41

వ॥ ఏమో- వలపుజాబు వ్రాయుము- దాని బుగ్గలలోఁదాఁచి-వేల్పు
ప్రసాదమును నెపంబున- జేనిచేతఁ బెట్టుదను ! 36

గీ॥ నీదు డెందమొకింతయు నేనెఱుంగ ।
మాపు బవలును నీపయి స్మరులుకొన్న ।
నాదు నెమ్మనమిక్కిలి ననవిలుతుఁడు ।
కనికరముఁ దొఱఁగినవాఁడ-కాఁచుచుండు ॥ 37

గీ॥ నీదుబడలికవాయగ నీటిగాలి ।
వీతునా, తమ్మిరేకుల వీవనలను ।
దొడనుఁగూర్చుండఁబెట్టెను నొద్దలదాన ।
యడుగులొత్తుదునానీకు హాయిగాను॥ 38

వ॥ కాకఁబోఁగొట్టిన తీఁగజొంపమా తిరిగి కూటమికై పిల్చెదను॥ 39

గీ॥ పలుమఱు న్వ్రేళ్లతో మూయఁబడిన పెదవి ।
వలదనెడి వ్రాలు-మై చొక్కు పాటు-తనరు ।
క్రాలుఁగంటి మాఱ్మొగ మెట్ట కేలకెత్త ।
బడియొ- నైనను-ముద్దిడఁ బడఁగలేదు ॥ 40

తరువోజ :—ఇదెయాపెమే ని చేనెంతయు రాతి.
పైనలిఁగనపూల పానుపు-గోళ్ల ।
పదనుల వ్రాయంగఁబడు మరుకమ్మ
తగుని దెవాడిన తామరాకుపయి ।
నిదెతూఁడుగవవడి యోజ్ఞేతినుండి-
యంతట నేనిట్టు లరికట్టఁబడుక ।
నుదుగతో దబ్బున న్బోఁజాల-రిత్త
వారినప్పటికిఁ బ్రబ్బలియిల్లువిడిచి॥ 41

తపతితనుగాత్రిమదన। స్త్వామనిశంమాంపునర్దహత్యేవ।
గ్లపయతియథాశశాంకం। నతథాహికుముద్వతీందివసః॥ 42

మాలవికాగ్నిమిత్రే॥

విపులంనితంబబింబే। మధ్యేక్షామంసమున్నతం స్తనయోః।
అత్యాయతంనయనయో। ర్మమజీవనమేతదాయాతి॥ 43

క॥ చెలియాననవిల్తుఁడునిను ।
గలఁచె నయిన నన్ను నెపుడుఁ గాల్చుచునున్నా ।
డలపవలు చందమామన్ ।
జెలువడఁచినయట్లు తోవలఁ జేయదుసుమ్మా ॥ 42

క॥ వెడలపుపిఱుఁదులయెడ నె ॥
న్నడుమున నకనకలు బిగితనము గుబ్బల బల్ ।
నిడుపున్ జూపులయందున ।
నడతెంచుచునుండె నిప్పుడునా యుసుఱిదిగో ॥ 43

MERRIMENT.

ALL'S WELL THAT ENDS WELL *Act I. Sc. I.*

Full oft we see
Cold wisdom waiting on superfluous folly. 1

Sc. iii.

I have been, madam, a wicked creature, as you and all flesh and blood are : and, indeed I do marry that I may repent. 2

Act iii Se. ii.

Why, he will look upon his boot, and sing ; inend the ruff, and sing ; ask questions, and sing ; pick his teeth, and sing. I know a man, that had this trick of melancholy, sold goodly manor for a song. 3

AS YOU LIKE IT *Act I. Sc II.*

The more pity, that fools may not speak wisely, what wise men do foolishly. 4

Act. ii. Sc. vii.

Call me not fool, till. Heaven hath sent me fortune. 5

హాస్యరసము

ద్వి॥ కడు వెఱ్ఱిబానిసగా మొద్దుబుద్ధి।
కడచుట తఱచుగఁ గందుముసము ॥ 1

వ॥ అమ్మా నీవలె మఱియు నందఱిలాగు నేఁగూడ నొక తెల్లి మాలిన జంతువునుఁ గాని నిశ్చయముగాఁ జెప్పఁజాలదనందుచేఁ బశ్చాత్తాపపడవచ్చుఁ గనుక. 2

వ॥ ఎందుకు వాఁడు తనజోడు నైపు చూచుచున్నాడును మఱియుఁ గుచ్చె పెట్టి కుట్టిన తన మెడ గుడ్డ సవరించుకొనుచున్నాడును బ్రశ్నములడుగుచున్నాడును వెండియుం బల్లు కుట్టుకొనుచున్నాడును ఊఱకుండిచ్చగల యొకఁడొక పాటకై తనమేలైన మాన్యము నమ్ముకొనుటనే నెఱుఁగుదును. 3

వ॥ బుద్ధిమంతుల వివేకముగాఁ జేయుదానికి వెఱ్ఱులు వివేకముగ వివరింపరాదనుట మఱింత ఘోరము. 4

ద్వి॥ పిలువకు నన్ను వివేకియంచీవు।
కలిమి దేవుఁడు నాకు గలిగించువఱకు॥ 5

Act iii. Sc i.

Love is merely a madness; and, I tell you, deserves as well a dark house and a whip as madmen do; and the reason why they are not so punished and cured is, that the lunacy is so ordinary that the whippers are in love too. Yet I profess curing it by counsel.

Yes, one; and in this manner. He was to imagine me his love, his mistress, and I set him every day to woo me; at which time would I, being but a moonish youth, grieve, be effeminate, changeable, longing, and liking; proud, fantastical, apish, shallow, inconstant, full of tears, full of smiles; for every passion something, and for no passion truly anything, as boys and women are, for the most part, cattle of this colour: would now like him, now loathe him; then entertain him, then forswear him; now weep for him, then spit at him; that I drove my suitor from his mad humour of love, to a living humour of madness, which was, to forswear the full stream of the world and to live in a nook merely monastic. 6

Act iv. Sc. i.

Very good orators, when they are out, they will spit; and for lovers, lacking (God warn us) matter, the cleanliest shift is to kiss. 7

వ॥ వలపుబొత్తిగవెఱ్ఱి-మఱియు- నీకుఁజెప్పెద-పిచ్చివానివలెఁజీఁకటిగదికిఁ జబుకునకుందగును-వలపునఁబొగలువారట్లు శిక్షింపఁబడి కుదర్పఁబడకుంటకుఁ గారణమేమన- జిగిత్సకులుగూడ వలపునందు నంతసామాన్యముగా నాపిచ్చియున్న-దైనను- నేనుపదేశమున నదికుదర్పఁగలననిచెప్పెద- నాను- నేనీలాగొకనికాపిచ్చికుదిర్చితిని - వాఁడునసుదనవలపుకత్తెగాఁ బ్రాణనాయికగా భావించవలయును- మఱియు- వాఁడునన్నుఁబ్రతిదినము బతిమాలుకొనునట్టు లేర్పరచెదను - చాపల్యముఁగల పడుచునైనేనాసమయమునకేడ్చెదను- మొత్తఁబడి-చాంచల్యముకలిగి-భ్రాంతిఁగొని- వాలకముమేయుచు- గర్వపడి లేనిపోనియూహలతోఁగోఁతిచేష్టలునల్పుచు-దడఁబడి- నిలుకడలేక- కన్నీళ్లునిండి- చిఱునగవులు మెండుకొని యుండెదను. ప్రతిదుఃఖమునకుఁగొంతయు-నేమనో వ్యథయు లేకున్న నేమాత్రమైనను-మొత్తముపై-బిల్లకాయలునో స్త్రీలునిట్టిజాతిపశువులు గాన- వానినపుడే ప్రేమించెద-నప్పుడే యసహ్యించెదను. వెంటనేవానినెంతో ప్రపెట్టెద- దోడనేప్రమాణముచేసి వానినిన్నిరాకరించెద- నప్పుడేవానిఁగూర్చివిలపించెద- దత్క్షణమెవానిపైనుమిసెద- నన్వలచినవానిన్ వానిపిచ్చివలపునుండి తీవ్రోన్మాదప్రకృతికిఁబాఱఁదఱిమెద- ననఁగా-వాఁడొట్టువైచికొని- యీమనుష్యసంఘమున్విడనాడి- మునియైయొకమూల బ్రతుకునట్లొనర్చెదను. 6

వ॥ మంచిమాటకార్లు తడఁబడినపుడుమియుదురు- వలపుకాండ్రో-పసలేనప్పుడననాడుకాని-మిగులనేర్పుగనఁజేయుటకు--ముద్దాడుట.

Men are April when they woo, December when they wed ; maids are May when they are maids, but the sky changes when they are wives. I will be more jealous of thee than a Barbary cock-pigeon over his hen ; more clamorous than a parrot against rain ; more new- fangled than an ape : more giddy in my desires than a monkey : I will weep for nothing, like Diana in the fountain, and I will do that when you are disposed to be merry ; I will laugh like a hyen, and that when thou art inclined to sleep. 8

O, that woman that cannot make her fault her hus - band's occassion, let her never nurse her child her-self, for she will breed it like a fool. 9

Act v. Sc iii.

Shall we clap into 't roundly, without hawking, or spitting, or saying we are hoarse, which are the only prologues to a bad voice. 10

CORIOLANUS— *Act IV. Sc iii.*

I have heard it said, the fittest time to corrupt a man's wife is where she's fallen out with her husband. 11

CYMBALINE— *Act V Sec.V*

By medicine life may be prolonged, yet death
Will sieze the doctor too. 12

వ॥ మగవాండ్రుతముం బెండ్లాడని కన్నియలం బతిమాలుకొనునప్పుడు చైత్రమాసమువంటివారు-కాని- పెండ్లియైనపిదప, శూన్య మాసమువలెనుందురు- కన్నియలుతమ, కన్యాత్వమందు వైశాఖముంబోలెదరు-కాని-వారిల్లాండ్రైనపిమ్మట నాకాలము మాఱును- మగ పావురముతన పెట్టన్ శంకించుటకన్న నెక్కువుగనిన్ను నేననుమానించెదను- వానకఱచుచిలుకకంటె మిక్కిలిరొదపెట్టెద- ఁడిమ్మనికన్న మిగులఁజపలముగానుండెదను- నాకోర్కులయెడఁగోఁతికన్న ఁగొఱమాలియుందును-శోకదేవతకరణినే నూరకేడ్చెదను- మఱియునీవుల్లాసముగ నుండనిచ్ఛగించినపుడే నేనట్లుచేసెదను - దుమ్ములగొండిలాగునవ్వెదను- వెండియు నీవునిదురింపఁదలఁచినపుడే నేనట్లొనర్చెదను. 8

వ॥ భళీ- తనతప్పుతనమగనిపై మోపనియాఁడుది- తనంతనాపెతన బిడ్డంబెంచ నీకుమేమననాపె, వెంగలివలె దానికినడతమప్పను. 9

వ॥ చెడుకంఠమునకుంబీకకలైన, కేకరింతగాని-యుమియుటగాని- గొంతుకువెల్లురాసినదని చెప్పుటగాని-మాని- వెంటనేసిద్ధపడుదుమా. 10

వ॥ ఒకనిభార్యంజెఱచుటకు మిక్కిలితగినసమయమది యాపెపెనిమిటితోసరిపడకున్నపుడనివింటిని. 11

ద్వి. బ్రతుకుపొడ్గింపఁగఁబడుమందుచేత।
మృతివైద్యునింగూడ మ్రింగెడుఁగాని॥ 12

HAMLET— *Ac. I. Scc. V.*

But virtue, as it never will be moved
Though lewdness court it in a shape of heaven,
So lust, though to a radiant angel linked,
Will sate itself in a celestial bed
And pray on garbage. 13

Act ii. Sec. ii.

Fare you well, my lord.
These tedious old fools ! 14

Act iii. Sec. i.

If thou dost marry, I'll give thee this plague for thy dowry : be thou as chaste as ice, as pure as snow, thou shalt not escape calumny. Get thee to a nunnery. Go, farewell. Or, if thou wilt needs marry, marry a fool ; for wise men know well enough what monsters you make of them, 15

Sec. ii.

None wed the second, but who killed the first· 16

The instances that second marriage move
Are base respects of thrift, but none of love :
A second time I kill my husband dead
When second husband kisses me in bed. 17

గీ॥ అలమిపోకిరితనము స్వాఙ్గాకృతిఁ గొని ।
కోరినఁ జెలింపఁబడదు సుగుణ మొకప్డు ।
దివ్యమూర్తినిఁ గలిసియున్ , దృష్టిపడక ।
గుహ్యచాపల్య మెంగిలి కూళ్లు గుడుచు ॥ 13

ద్వి॥ ఎసఁగుము హాయిగా నీవు నా ప్రభువ ।
విసిగించు నీమది వెంగలివారు ॥ 14

వ॥ నీవు పెండ్లాడినయెడ నీకే వ్యాధి నేనరణమిచ్చెదనుమంచుగడ్డవలె మెచ్చలేకుండు-మంచువలెనిర్మలముగనుండు-మైననిశ్చయముగా- నిందెందప్పకొన నేరవు-సన్యాసినులమఠమునకుఁబోపొమ్ము-సుఖముండు. మటుగాక- నీవు పెండ్లాడఁగోరినచో వెఱ్ఱివానిం బెండ్లాడు-మేమన- (దెలివిఁగలవారు- నీవువారినెట్లుపాడొనర్చెదవో తెలిసికొందురు. 15

ద్వి॥ తొలివానిఁ జెంపిన తొయ్యలితప్ప ।
మలివానిఁ బెండ్లాడి మనదేవతైన ॥ 16

గీ॥ సంపదన్ వృద్ధిపరచుసీ చపుతలంపు ।
గాని- రెండవ పెండ్లికిఁ గతమువలపు।
కాదు-మలిసారినాదుమ గనిఁ గౌడపెద ।
మొత్తశనార్ప్రెనిమిటి చుంబించునప్డు ॥ 17

I do beleve you think what now you speak ;
But what we do determine oft we break.
Purpose is but the slave to memory ;
Of voilent birth, but poor validity ;
Which now, like fruit unripe, sticks on the tree,
But fall unshaken, when they mellow be.
Most necessary 't is, that we forget
To pay ourselves what to ourselves is debt :
What to ourselves in passion we propose,
The passion ending, doth the purpose lose :
The voilence of either grief or joy
Their own enactures with themselves destroy :
Where joy most revels, grief doth most lament ;
Grief joys, joy grieves, on slender accident.
This world is not for aye ; nor 't is not strange
That even our loves should with our fortunes change:
For 't is a question left us yet to prove,
Whether love lead fortune, or else fortune love.
The great man down, you mark his favourite flies ;
The poor advanced makes friends of enemies.
And hitherto doth love on fortune tend :
For who not needs shall never lack a friend ;
And who in want a hallow friend doth try,
Directly seasons him his enemy.
But, orderly to end where I begun,—
Our wills and fates do so contrary run,
That our devices still are overthrown ;
Our thoughts are ours, their ends none of our own ;
So think thou wilt no second husband wed ;
But die thy thoughts when thy first lord is dead. (1) 18

సీ॥ నీవిప్డుపల్కుదా నిసరిగ, నరసెద. వనితలంచెదఁగాన. మన
ముతలఁచు।
నిశ్చయించినదిమా. నెదము బల్మినో, దవి కనుఁ గొంచెము విలువ.
గలుగు, స్మృతికి।
బొత్తిగనుద్దేశ మున్నాసియగు నద్ది. చెట్టున, దోరగా యట్టులుండు।
నింతవఱకుఁగాని. యిఁక, నారముగ్గి నఁబడియెడుఁ గదిలింపఁ. బడ
కె మిగుల।

ముఖ్యముగా మన ముందిర్చె మఱచెద. మెయ్యిమనకగు. ఋణ
ముదాని।
దుఃఖసమయమునం. దునమనమనుకొన్న. దావంతముఁగియఁగా.
ర్యంబుతప్పు।
శోకంబునకుఁగాని, జోకకుఁగాని యుండినశక్తియవ్వాని. నిశ్చయ
ముల।
తోవానిఁబోలయించునే. వఁకఁదుర్లిడు. నానందమున్గడు వచట
వంత।

దురటిల్లు వనటసంతోషించు, మోదమ్ము. వనరెడుఁ జిన్న
య. పాయమండె।
జగమిదికాదు, శాశ్వతమింతె కాక. మనయదృష్టములతో మనవ
లపులును।
మారుట, బ్రమకాదు. కారణమేమన. వదుపునో విధినిమన్మథుఁ
డు లేక।
కాముని నడుపునో. కడు, భాగ్యదేవత. యాయంశము బరీక్షసేయ
నింక।
మనకు విడువఁబడి. యెను గొప్పవాఁడు, క్రుంగిలినసీవున్ బరికింతు
వతని।
ప్రియుఁడు పరుగు వెట్టుఁ. జేద హెచ్చిన యెడ. సతిపెడు క్రొత్తల
సంగడులుగ।

Why, let the strucken deer go weep,
The hart ungalled play;
For some must watch, while some must sleep:
Thus runs the world away. (2) 18

Act. iv. Sc. iii.

We fat all creatures else to fat us, and we fat ourselves for maggots : your fat king and your lean beggar is but variable service, two dishes, but to one table : that 's the end. 19

నిదివఱకు మఱియు దృష్టముల్గొలిచెడుఁ, బెరిమయేమనఁ గోర్కె దీఱఁగువాఁడు॥

హితునిఁ గొఱఁతవడఁ జెప్పటికైన నెంచియు నుఁగావలసియుండి ననతండు।

కపటియయిన నేస్త కానినను భవించు స్పష్టముగా వానిఁ బగతుఁ జేయు।

గాని వరుసగ నెక్కడ మొదలిడితిన వ్యూహముగియగ మన యిచ్ఛలు మఱి।

మనయాసలింక ధ్వంసంబు కాఁబడునంత ప్రతికూలముగ పడిం బరుగు వెట్టు।

మనదు చింతలుండు మనవిగఁ గావు వా।
విఫలితములు మనవి నీవు తలఁతు।
కనుక మాఱుమనువుఁ గానమి నీతో లిభర్త।
చెల్లునపుడె నీదు చింతలు తెగు॥ (1) 18

గీ॥ పోటుతిన్న జింక పొగలుచుం బోనిమ్ము।
యక్షతమగు నిజ్జి యాడనిమ్ము।
కొందఱు నిదురింపఁ గొందఱు మేల్కాన।
వలయునట్లు జగము పరుగు వెట్టు॥ (2) 18

వ॥ మనక్రొవ్వునకై జంతువులనెల్ల మనము క్రొవ్వింతుము పురుగులకొఱకై మనంతట మనము క్రొవ్వెదము నీ బల్లిసిన రాజును మఱియు నీ బక్కచిక్కిన బిచ్చగాఁడును గేవలము మాఱు చెందెడు కించముల కెందుకు హాళ్లకే భోక్తకే యని ఫలితార్థము.

HENRY IV—PART I— *Act III. Sec. I.*

Mincing poetry ;—
'T is like forced gait of a shuffling nag. 20

PART II:— *Act I. Sec. II.*

Have you not a moist eye ? a dry land ? a yellow cheek ? a white beard ? a decreasing leg ? an increasing belly ? Is not your voice broken ? your wind short ? your chin double ? your wit single ? and every part about you blasted with antiquity ? and will you yet call yourself young ? fie, fie. 21

But it was always yet the trick of our English nation if they have a good thing, to make it too common. 22

Act. iv. Sec. i.

Like an offensive wife
That hath enraged him on to offer strokes,
As he is striking holds his infant up
And hangs resolved correction in the arm
That was upreared to execution. 23

Sec iii.

If I had a thousand sons, the first human principle I would teach them should be—to forswear thin potations, and to addict themselves to sack. 24

ద్వి॥ కోతికి-యీడుపుకాళ్ల గుజ్జుపుతట్టు ।
గతి-బల్మిలాగిన కవనముండెడును ॥ 20

వ॥ తడికన్ను-నీర్లేని మొగము-పచ్చనిబుగ్గ- తెల్లనిగడ్డము-నెండుచున్న కాలు- బలిసియున్న కడుపు నీకు లేదా- నీకంఠము చెడలేదా-నీశ్వాసము తగ్గలేదా-నీగడ్డము రెట్టింపలేదా- నీబుద్ధి నీరసిల్ల లేదా-నీస్థితియంతయున్మదిమిచే ధ్వంసము కావింపఁబడెను - నీవింకను బడుచువాఁడవనెదవు-ఛీఛీ॥ 21

వ॥ మాయాంగ్లేయుల ప్రకృతి-వారికెద్దియైన నొకమంచివస్తువు లభించినచో దానిం బాడుసల్పుట॥ 22

గీ॥ తన్నుఁగొట్టునట్లు తన పెనిమిటికల్ల ।
ఁబుట్టఁజేసి-తన్ను మొత్తునతని
చేతికడ్డువాని చిఱుతని వ్రేలాడ ।
ఁబట్టుదుష్టభార్య పగిదినుండె॥ 23

వ॥ నాకు వే గురుకొడుకులున్నప్పటికి వాండ్రకు నేను మొదటముప్పమా నవనీతిపల్చని పానములుమానుటకుఁ బ్రమాణము చేయుటయు సారాయి కలవడుటయును ॥ 24

HENRY VI—PART—I *Act II. Sec. III.*

And I have heard it said, unbidden guests
Are often welcomest when they are gone. 25

PART II *Act. IV. Sec. IV.*

How now, madam?
Still lamenting, and mourning for Suffolk's death?
I fear me, love, if that I had been dead,
Thou wouldst not have mourned so much for me. 26

PART III *Act. III. Sec. I.*

Look, as I blow this feather from my face,
And as the air blows it to me again.
Obeying with my wind when I do blow,
And yielding to another when it blows,
Commanded always by the greater gust:
Such is the lightness of you common men. 27

Sec. II.

Like one that stands upon a promontory,
And spies a far-off shore where he would tread,
Wishing his foot were equal with his eye;
And chides the sea that sunders him from thence,
Saying—he'll lade it dry to have his way:
So do I wish the crown, being so far off,
And so I chide the means that keep me from it; 28

ద్వి॥ పిలువని విందులు వెళ్ళిన వెన్క—
నెలమి నింపొదురం చేవిన్న వాఁడ॥ 25

గీ॥ ఓసియింక నేడ్చె. చెంతనీయిష్టుఁడా!
వానికొఱకు మైలఁ బట్టుచుంటి!
యే నెమడసియున్న నింతగాఁ బ్రియురాల!
శోకమందవంచు నాకుఁ దోఁచు॥ 26

[నూకెడునా, దే!

త॥ కనుఁగొను-మే-వెంద్రుడు. కన్నా మొగంబు నుండి యూదన్- గాడ్పు
స-నదిమఱియు నేవి. సరి నైచినంత. లొంగు-నాగాలికి. లోఁబడు- వెండి
యును-లాఁతికయ్యాది. యు నెగయునప్పు-డురవు కర్వ్యాలి దెబ్బ. కో
డఁబడుచుండు!

ననయంబు-నటువంటి. దాఁజుల్కఁదనము- నలఁతులారా మీకు
నలవడుచుండు॥ 27

త॥ వారిధిచేర్పగు పర్వతశిఖర మందుండి-దవ్వుల. కగపడునవల
తీరముఁగని-దానఁదిరుగ నాశించి- తన దృష్టి నేగునం. తవడి-ఁద
న గతి!

మీఱఁగోరుచు-నడ్డు. మించిన కడలి. నెండించి తన త్రోవ. నెనయ
ఁ గోంతెమ్మ!
కోరికఁబడువాని. కొమరున- హాళిఁ గోరియడ్డగు వానిఁ గుత్సిం
తు నేను॥ 28

Act. iv. Sec. i.

And you shall have your will, because our king ;
Yet hasty marriage seldom proveth well. 29

Sec. vii.

But when the fox hath once got in his nose,
He'll soon find means to make the body follow. 30

Act. v. Sec. vi.

The owl shrieked at the birth, an evil sign ;
The night-crow cried, aboding luckless time ;
Dogs howled, and hideous tempest shook down trees,
The raven rooked her on the chimney's top,
And chattering pies in dismal discords sung.
Thy mother felt more than a mothers pain,
And yet brought forth less than a mother's hope ;
To wit, an indigest and deformed lump,
Not like the fruit of such a goodly tree.
Teeth hadst thou in thy head, thou wast born,
To signify, thou cam'st to bite the world. 31

ద్వి॥ పొందుస్వేచ్ఛన్ బ్రభువుగానఁగాని।
తొందర పెండ్లియడ్డగ నచ్చివచ్చె॥ 29

ద్వి॥ తనమూతిమూరిన తరువాతనక్క।
తనువెల్ల మూర్ఛె సాధనమందు వేగ ॥ 30

సీ॥ పులుఁగుపిట్టలచేనీ పుట్టుకనొకచెడు
గుర్తు తీతువయింకఁ గుటిలమైన ।
సమయమబ్బనని సూచన సేయుచార్చెఁగు
క్కలుకూసెఁ బెకెలిచెం గాలిచెట్లు।
ఁగూర్చుండెఁ బోగగూటి కొనబొంతకాకి యప
స్వరముగఁ బాడె వదరుఁబోతు।
పిట్టలుపదపడి భీకరముగ నసా
ధారణముగ నీడు తల్లి ప్రసవ
వేదనఁ బొందియు వెండియుఁ గోరిన
దానికన్నగడుఁ దక్కువుఁగనె।
ననఁగ బాగుగ నేర్పడ నట్టిముద్దు।
యంత మంచిప్రమానికిఁదగ నట్టిపండు।
నీవు మునిపళ్లతోఁ బుట్టినావు జగము
ఁగలచుటకునీవు వచ్చితంచు లోకులనఁగ ॥ 31

KING JOHN— *Act. IV. Sec. II.*

To gild refined gold, to paint the lily,
To throw a perfume on the violet,
To smooth the ice, or add another hue
Unto the rainbow, or with taper-light
To seek the beauteous eye of heaven to garnish,
Is wasteful and ridiculous excess. 32

KING LEAR *Act. I. Sec. IV.*

Not so young, sir, to love a woman for singing ; nor so old, to dote on her for anything ; I have years on my back forty-:eight. 33

RICHARD III *Act I. Sec III.*

But then I sigh ; and, with a piece of scripture,
Tell them that God bids us do good for evil :
And thus I clothe my nacked villany
With old odd ends stolen out of holy writ ;
And seem a saint, when most I play the devil. 34

ద్వి॥ .బంగరుపూఁతమే.ల్బంగారమునకు।
c.జెంగలువకురంగు. సేఁత-,నెత్తావి।
.,సురపొన్న కెరవు తె.చ్చుట-మంచుగడ్డ।
మఱినున్పు సేయుట-.మఱియొకరంగు।
.,నగవైరివింటనో.నర్చుట-పట్టు।
.పగలు వెలింగెడు.,భానునికాంతి।
.హెచ్చింపఁజే,వత్తి. నెత్తిపట్టుటయు॥
.,నచ్చపు,నగుఁబాటు-.,నధికము-వృథయు। 32

వ। అంతపడుచువాఁడన్నానయ్యా పాటకొ అక్కై స్త్రీనివలచుటకు- మ
అంతముసలివాఁడఁగా నెందుకైన నాపెపై నంతగా భ్రాంతిపడుట
కు- నానెత్తికినలువదెనిమిదేండ్లు వచ్చినవి. 33

గీ॥ .,వెచ్చనూర్తు,శ్రుతిఁజదివి-.వేల్పుమనకు।
.నాజ్ఞయిడెఁజెడ్డనకుమంచి.యాచరింప।
.ననెదదొంగిలిశ్రుతిఫలి.తార్థములను।
.గప్పినాకీడు,మునివలెఁ.,గానిపింతు॥ 34

Sec. iv.

I'll not meddle with it ; it is a dangerous thing : it makes a man a coward : a man cannot steal, but it accuseth him, a man cannot swear, but it checks him ; a man cannot lie with his neighbour's wife, but it detects him : 't is a blushing shamefast spirit that mutinies in a man's bosom ; it fills one full of obstacles : it made me once restore a purse of gold that by chance I found ; it beggars any man that keeps it : it is turned out of all towns and cities for a dangerous thing ; and every man that means to live well endeavours to trust to himself and to live without it. 35

MEASURE FOR MEASURE— *Act. II. Sec. IV.*

So play the foolish throngs with one that swoons ;
Come all to helf him, and so stop the air
By which he should revive. 36

Act. iv. Sec. i.

Shame to him whose cruel striking
Kills for faults of his own liking ? 37

వ॥ దానిజోలినాకక్కఱలే-దదియు.పద్రవకరమైన-దదిమనుష్యునిబిఱికి గాఁజేయును-మనుజుఁడు దొంగిలనేరఁడదివానినిందించును-మానవుఁడొట్టుఁబెట్టుకొననేరఁడదివానినడ్డును- మర్త్యుఁడుతనపొరుగు వానిభార్యతోఁబడుకొనలేఁడదివానిఁబోత్తిగాబైటఁబెట్టు-నదొక వెల వెలఁబోవుసిగ్గుమొగముదయ్యె- మదినరునిహృదయములోఁ దిరుగు బాటొనర్చు- నదిజనునాటంకములతోఁనించును- నాకొకప్పుడుతనం తదొరకినయొకబంగరుమూటనిచ్చివేయునట్లదినన్జేసె- నది తన్నుం చుకొను ప్రతిమనుష్యునింబిచ్చఁగానిసల్పు- నదియాపత్కరమైనదని యెల్లపట్టణములనుండితఱిమివేయఁబడెను-హాయిగా బ్రతుకఁగోరిన ప్రతిజనుండున్నన్నుఁదానమ్ముకొనియదిలేకజీవించును. 35

గీ॥ .మూర్ఖునన్న వానిఁ.బోషింపఁగోరి-వి
.వేకహీనులెల్లఁ..బిండుగట్టి!
.వానిచుట్టుమూఁగి-.వానిఁదేర్పఁగలిగి!
నట్టి.గాఁడుపునరి.కట్టుదురటు॥ 36

ద్వి॥ .తాసల్పుతప్పులొ.దవువారి-హింస!
.చేసినవానిని.సీయనవలయు॥ 37

Sec. II.

O place and greatness, millions of false eyes
Are stuck upon thee ? volumes of report
Run with these false and most contrarious quests
Upon thy doings ! thousand escapes of wit
Makes thee the father of their idle dreams.
And rack thee in their fancies. 38

Silence is only commendable
In neat 's tongue dried, and a maid not vendible 39

MERCHANT OF VANICE— *Act I. Sec I.*

His reasons are as two grains of wheat did in two bushels of chaff : you shall seek all day ere you find them ; and when you have them, they are not worth the search. (1) 40

Act. iii. Sec.v.

This making of Christians will raise the price of hogs if we grow all to be pork-eaters, we shall not shortly have a rasher on the coals for money. (2) 40

ద్వి॥ ఓయధికారమా యో గొప్పతనము।
నీయందుఁదగిలెడు నెక్కులన్యాయ
దృష్టలు - వార్తలెంతే సంపుటముల।
పుష్టిగనీదుచె య్యూలమీఁదికీన।
యను లేని ప్రతికూల మైన యన్వేష।
ణములతోఁ బర్విడున్ - బలునేర్పుమీఱు।
కొంటెచేష్టలు తమకు న్యాలమనుచు।
బంటింపకే కుని న్బ్రతముఁలందు॥ 38

వ॥ రెండుగంపలయూఁకలోఁదాఁగిన రెండుగోదుమగింజలవలె - వానితలంపులున్నవి - వానినీవుకనుఁగొనుముందు ప్రొద్దెల్ల వెదకెద - వవినీకు దొరికినపుడు - వెదుకఁదగినవికావు॥ 39

ద్వి। వరుగుబోసినయట్టి పశువునాలుకకు।
నెఱిఁజెల్లఁబోనికన్నెకు మానమొప్పు॥ 40

వ॥ క్రీస్తుమతస్థులసంఖ్య హెచ్చించుటే పందుల క్రియమూల్యమును హెచ్చించును - మనమంగళమును సూకరమాంసాశనుల మైనచో బొగ్గులకంటునొకపందిమాంసపుముక్కయైనఁగొంచెపుకాలములో వెలకుమనకుఁజిక్కదు॥ 40

MUCH ADO ABOUT NOTHING.

Act. iii. Sc. i.

I never yet saw man,
How wise, how noble, young, how rarely featured,
But she would spell him backward ; if fair - faced,
She would swear the gentleman should be her sister;
If black, why, Nature, drawing of an antick,
Made a foul blot : if tall, a lance ill - headed ;
If low, an agate very vilely cut ;
If speaking, why, a vane blown with all winds ;
If silent, why, a block moved with none.
So turns she every man the wrong side out,
And never gives to truth and virtue that
Which simpleness and merit purchaseth. 41

Act. v. Sec. i.

't is all men's office to speak patience
To those that wring under the load of sorrow,
But no man's virtue nor sufficiency
To be so moral when he shall endure
The like himself, 42

There was never yet philosopher
That could endure the toothache patiently, 3

సీ॥ .ఎంతటి.మతిమంతుఁ.డెంతయు.దారుండు
.పడుచువాఁడెంత.య.బ్రమగునంద।
ఁ.గాఢైనఁగానిమ్ము-.,కాన-నిప్పటికాపె
.హాస్యముచేయఁబో.నట్టినరుని।
ఁ.దెల్లగనున్నచోఁ.జెల్లెలుగాఁదన
.కతఁడున్నబాగుండు.ననెడునాపె।
-.నలుపైనయెడ-భళి.భళి-విభూషకునకుఁ
.,బలిగాఁజెడుగుమచ్చఁ.,బకృతిసల్పె।
-ఁ.బొడవైన-నిచ్చెన.గడ-పొట్టిగానున్న
.యెడఁగురూపిగఁజెక్క-ఁ.బడినగుజ్జు।
.,వ_త్తయానేనియు-.,బాపురెనలుదట్ల
ఁ.,గరువలినెగిరెడు.గాలిపడగ।
.యూరకుండినయెడ-.నౌర-యేరికి
ఁజలిం.పఁబడరాకున్నట్టి.వట్టిమొద్దు।
.ప్రతిజనునకిట్టులాపెలోపంబునెంచు।
ఁ.గరము.సరళత-మఱియుమో,.గ్యతచెలంగి।
.మొద్దికొనియెడు-దాని-నొ.క్కింతయైన।
.మంచిగానామెయెన్నఁడునెంచఁబోదు॥ 41

కం॥ జనములకెల్లన్వాడుక । .వనటబరువుక్రిందబాధ.పడువారలకో।
ర్పునుఁ.గలుపుట-కాని-యోవం । .డునోర్చుకొనలేఁడుతాను.నొ
చ్చినపట్లన్॥ 42

ద్వి .పలునొప్పికిన్బాధఁ.బడఁబోకసైఁప।
ఁ.గలిగిన.వేదాంతి.కలుగఁడిప్పటికి॥ 43

OTHELLO— *Act. ii. Sec. i.*

Base men being in love have then a nobility in their natures more than is native to them. 44

Sec. iii.

O thou invisible spirit of wine, if thou hast no name to be known by, let us call thee devil. 45

Men should put an enemy in their mouths to steal away their brains? that we should with joy, pleasance, revel, and applause, transform ourselves into beasts! 46

Act. iv. Sc. i.

't is the strumpet's plague
To beguile many and be beguiled by one. 47

Sc. iii.

I do think it is their husbands' faults
If wives do fall. Say, that they slack their duties
And pour our treasures into foreign laps;
Or else break out in peevish jealousies,
Throwing restraint upon us; or, say, they strike us,
Or scant our former having in despite:
Why, we have galls; and, though we have some grace,
Yet have we some revenge, let husbands know,
Their wives have sense like them; they see and smell
And have their palates both for sweet and sour, 48

వ॥ నీచులునఁబునసుంటచేఁదమకు, నిక్కముగనున్నదానికంటె, బె
చ్చుగనొకగొప్పదనముందమన్స్వభావములంగలిగియుందురు॥ 44

వ॥ ఓడిపడనికల్లుజీవుఁడ-నిద్దెలుపు పేరు లేనిచో-
జయ్యమునినిన్నిబలువనిమ్ము॥ 45

వ॥ నరులుతమనోళ్ళన్దమ తెల్వొదొంగలించుటే శ్రమవులనుచుకొనుట -
యానందముల్లాసముత్రుళ్ళింత పొగడ్తలతోఁ బనులుగా మనము
మాఉవలసియుంటయు॥ 46

ద్వి॥ ..కులటకుఁగలుగు తె.గు,లొన్నెనసేఁత।
.పలువురు కొంకనిచే.వంచింపఁబడుట॥ 47

సీసమాలిక:—

.నామూహ-భార్యలు.నాయమ ఁదొఅఁగిన
.యెడవారిభర్తల.యొగ్గులవ్వి।
.వారు పేక్షింతురు.వారికర్తవ్యము
.లొకవేళ-మనసొమ్ము.లొరులయొడుల।
.మఱిపోసెదరు-కిన్క-.మైనందియంబులన్
.మనలనిర్బంధమ్ము.లనుఁగదించి
.తాముఁవిరోధించె.దరు-లేక-మనలఁద
.న్నెదరొకవ్వుడు-లేక-,కొదువసల్పె।

As husbands have. What is it that they do :
When they change us for others ? Is it sport ?
I think it is. And doth affection breed it ?
I think it doth. Is 't frailty that thus errs ?
It is so too. And have not we affections,
Desires for sport, and frailty, as men have ?
Then, let them use us well ; else let them know ;
The ills we do, their ills instruct us so. 48

PERICLES

Act. ii. Sc. i.

Here 's a fish hangs in the net, like a poor man's right in the law ; 't will hardly come out. 49

Act. iv. Sc. vi.

What would you have me do ? go to the wars, would you ? where a man may serve seven years for the loss of a leg, and have not enough money in the end to buy him a wooden one.? 50

.దరుమనకిచ్చెడు.ధనమసహ్యముతోడ
-.బాపురే-మనమునఁ.గోపగుణము।
ఁ.గలవారము-దయనా.కర్షించుచెలువము
ఁ.గాంచియు-మనకుఁబ.గయునఁగొంత।
.కలదు. తెలియనీము.గలువారి,యాండ్రుకు
.న్దము,కరణీన్దెల్వి తనరునసుచు।
.వారుకన్గొనెదరు-.వాసనఁగందురు
.చేఁదుతీపులెఱుంగు.,జిహ్వాలుండు।
.వారలకున్గాడఁ.,బతులతెఱంగున
.మగవారికిన్మద.మార్పఁగోరు।
.నూహయేమో-వేడ్క-.యేమో-యద్దియనుచుఁద
.లంచెద-వలపది.కాంచునోక్క-।
.యూ-నదియటుసల్పు ననియెంతు-ఁజాపల్య
.మాయి,వ్విధానఁద.ప్పాదిరించు।
.,నా స్త్రవంబది-మనకును.భ్రమలు-వేడ్క-।
.లందుకోర్కె-లు-చపలత-.యుండఁబోవె।
.మనయొడన్ది న్నగాలేని.మగలు-వారి!
.యొగ్గు-మనతప్పనేర్పునం.చెఱుఁగనిమ్ము॥ 48

వ॥ ,తగవునందున్న పేదయా స్త్రివలె నాచేపవలఁజిక్కి-నది- పైకివచ్చు టకష్టము. 49

వ॥ నీవునన్నేమిచేయుమనెదవు - జగడములకుఁబొమ్మందువా - యచట నోకఁడేడేండ్లు కాల్చోఁగొట్టుకొనుటకుఁగొల్వవచ్చును- మఱియుం దుదకొక,నురగాలైనఁగొనజాలినంత డబ్బుతనికుండదు. 50

ROMEO AND JULIET *Act. ii. Sc. iii.*

Women may fall when ther's, no strength in men. 51

THE TAMING OF THE SHREW *Act. ii. Sc. i.*

Say, that she rail ; why, then I'll tell her plain,
She sings as sweetly as a nightingale :
Say, that she frown ; I 'll say, she looks as clear
As morning roses newly washed with dew :
Say, she be mute, and will not speak a word ;
Then I'll commend her volubility,
And say, she utterth piercing eloquence :
If she do bid me pack, I 'll give her thanks,
As though she bid me stay by her a week;
If she deny to wed, I'll crave the day
When I shall ask the banns, and when be married ; 52

TEMPEST *Act. ii. Sc. ii.*

Were I in England now (as once I was) and had but this fish painted, not a holiday fool there but a ould give a piece of silver : there would this monster make a man, any strange beast there make a man. When they, do not give a doit to relieve a lame beggar, they will lay out ten to see a dead Indian. 53

ద్వి॥ .పురుషులలోఁబలం.బుతొలఁగినపుడు।
.తెఱవలొక్కఁడునీ.తినఁదప్పవచ్చు॥ 51

సీ॥ .ఆపెతిట్టినయెడ.నందుకిప్పుడునేను
ఁ.గోయిలవలెనాపె.గూయునంచు।
.నాపెతోఁజెప్పెద.నాపెమొగంబుచి
.ట్లించుకొనుననుకో.మంచువలన।
.నప్పుడే.క్షాళిత.మై.యుదయంబున
.నలరుగులాబిపు.వ్వట్టులాపె।
.స్వచ్ఛముగానున్న.దనియెద.నాపెప
.లొక్కకైనననఁబోక.యూరకున్న
చోనాపె.వాగ్ఝరి.నేనుమెచ్చెద.మఱి
.యాపెచురుక్కగనుప.న్యాసమిచ్చె।
.ననెద.నన్నాపెపొమ్మన.నాపెకేను।
.వందనములిత్తునన్నాపె.వారముతన।
.దండనుండుమనునటు.న.న్బెండ్లియాడ।
.నొప్పుకున్నఁ.బ్రధానమిం.కెప్పుడనెద॥ 52

వ॥ మునుపటివలె నేనాంగ్లేయదేశమందుండి యీచేప.ప్రతిఁదీయించి నయెడ సల్లాసముఁగల ప్రతియవివేకియు నచటనొకకూక యిడక మానఁడు- మఱి యక్కడనీక్రూరజంతువుమానవుఁడుగాఁ బరిగణింపబడు- నట్టివింతపశువైన నచటమనుష్యుఁడగు- నొకకుంటితిరిపగానిఁ బ్రోచుటకు వారొకకాసైనఁబెట్టరుగాని మొకచచ్చిన యిండ్యదేశీయునిఁజూడఁబడియైన వెచ్చపెట్టుదురు. 53

TIMON OF ATHENS *Act. iii. Sc. iv.*

Who can speak broader than he that has no house to put his head in? such may rail against great buildings. 54

TROILUS AND CRESSIDA *Act. ii. Sc. ii.*

'T is mad idolatry
To make the service greater than the god 55

Full merrily the humble bee doth sing,
Till he hath lost his honey and his sting; 56

వ॥ తనతలదాచుకొనుటకిల్లులేనివానికన్న నెక్కువగర్వముగా నెవఁడు మాట్లాడఁగలఁడట్టివాఁడు గొప్పయిండ్లన్నూహించును. 54

ద్వి॥ దేవునికంటెనధికముతన్నెవఁ
గావించుటయవివేకంబగుభక్తి॥ 55

ద్వి॥ పాముచుండెడునమ్రభ్రమరము వేడ్క।
తోడఁదేనెయుఁగొండిఁదొఱఁగెడువఱకు॥ 56

హాస్యరసః

కుమారసంభవే ॥

గృహ్ణన్స్వసాం జోహరవాహనస్య । స్పృశన్నమూ కేసరిణంసలీలమ్।
నభృంగిణస్సూక్ష్మతరంశిఖాగ్రం । కర్షన్ బభూవ ప్రముదాయపిత్రోః॥

విక్రమోర్వశీయే॥

అంఅఇదఘంఖ్యలగ్గా-ననక్కణో మిమోఅవిడుం॥
ఆందుమ్మో ఆవిఅమే పడిహాది- తధావియో ఆవిస్సందావ॥ 2

శాకుంతలే॥

కావఅం పరిత్తాదుం-దుస్సందం అక్కంద- రాఅరక్ఖిఆయిత
వోవణాఇణాను॥ 3

కింపుణ వివత్తుకా మోవిఅజ్జా॥ 4

శహావకిళజే విణిందిఏ । ణహు శేకమ్మవివజ్జణీఅఏ।
పళుమాళణకమ్మదాళుణే । అణుఅంపామిదు ఎవ్వశోత్తిఏ॥ 5

నవ్వులాట

గీ॥ కొనుచుముక్కంటి యొక్కడు కొమ్ముదోయి।
జగముతల్లి సింగంబు నోజంబుడుకుచు।
బెంగికడుసన్న మాజుట్టు పిలుకలాగు।
చాతఁడున్దలిదండ్రుల హానికెవ్వ 1

వ॥ ఆ- యోకీ గట్టిగాఁ బిగులుకొన్నదిగదా- విడిపింపనేరను- నాకే విడిపింపపిలుకాదని నాకుఁదోఁచుచున్నది- కాని- యందాఁక విడిపించెదను॥ 2

వ॥ మేమెవరము కాపాడుటకు - దుష్యంతునిఁగూర్చి మొఱఁబెట్టుకొనుము- తపసికానలకు రాచప్రాపుగలవికదా॥ 3

వ॥ అయ్యా! మీరు నుతేమో పల్కఁగోరినట్టున్నారు॥ 4

గీ॥ తెగడఁబడియును సాజమై నెగడునద్ది।
యట్టిపనినెంతయు విడిచి పెట్టరాదు।
కేడుఁ బసరముఁజంపెడు బెడిదుఁడయ్యు।
జాలిగుండియ వాఁడౌనో జన్నగట్టు॥ 5

శృంగారతిలకే॥

ఏనంపయోధరయుగం పతితంనిరీక్ష్య।
ఖేదంవృథావహసికింహరిణాయతాక్షి।
స్తబ్ధోవివేకరహితో జనతాపకారీ।
యోఽత్యున్నతః ప్రపతతీతికిమంత్రచిత్రమ్॥ 6

అజ్ఞాత్వా వనితోపమంత్రణ మవిజ్ఞాయాంధకారేగతిం।
భీమంయామిక మప్రతార్యమహతీం భిత్తీమనుల్లంఘ్యచ।
అప్రాప్యాపిశిఖానికృంతనమనారుహ్యాధికం సాహసం।
కఃప్రాప్నోతిపరస్త్రీయోనిధువనం మార్గోవిటానామయమ్॥

ప్రహసనే॥ 7

గీ॥ పడినగుబ్బదోయిఁ బరికించియిద్దాని।
వాలుఁగంటియూర కేలపాగల।
తెలివిలేని మొద్దు బలుమందఁగీడయి।
యెదుగువాఁడుకూలు కేమివింత॥ 6

గీ॥ చెలియ మంతనమొఱుఁగక చీఁకటినడ।
గానక బెడిదుఁడగు తలారిఁగను మొఱుఁగక।
గొప్పగోడదాఁటక జుట్టు కోఁతపడక।
పెరచెలింగూడు నెవఁడు పోకిరి తెరువిది॥ 7

MARVEL

ALL 'S WELL THAT ENDS WELL *Act. i Sc. i.*

Our remedies oft in ourselves do lie,
Which we ascribe to heaven : the fated sky
Gives us free scope : only doth backward pull
Our slow designs when we ourselves are dull. 1

Act. ii. Sec. iii.

From lowest place when virtuous things proceed,
The place is dignified by the doer's deed :
Where great additions swell't, and virtue none.
It is a dropsied honour. 2

Sec. iv.

A young man married is a man that's marred 3

Act. iv. Sec. iii.

The web of our life is of a mingled yarn, good and ill together : our virtues would be proud if our faults whipped them not ; and our crimes would despair if they were not cherished by our virtues. 4

అద్భుతరసము

గీ॥ మనకు వలయుతోడు మనయందె తఱచుగ।
నలరు- దాని దైవ మందిడెదము।
మనము బద్ధకింప- మనయత్నముల వెన్క।
కీడ్చెడున వకాశ మిచ్చియు విధి॥ 1

కీ॥ సుకృతము లొదవఁ దక్కువ చోటునుండి।
కర్తృకృతి చేతన త్రాపు ఘనత కెక్కు।
పెద్దబిరుదులు దాని నుబ్బింప మఱియు।
మంచిలేకున్నదని వాపు మించుపరువు। 2

ద్వి॥ లేఁజవ్వనంబున లేమనుఁగూడు।
నాఁజనుఁడన్ని చాయలఁజెడిపోవు॥ 3

వ॥ మంచి చెడ్డలన్గలిసిన కలగలుపునూలితో మన బ్రతుకు నేఁతయగుచున్నది- మనదోషములు తమ్ము దూషింపకున్నచో మనసుగుణములు గర్వించును- మఱియు- మనసుగుణములు పోషింపని యెడ మనదోషములు నిరాశ చెందును॥ 4

ANTONY AND CLEOPATRA *Act. i. Sec. iii.*

Our separation so abides and flies,
That thou, residing here, go'st yet with me,
And I hence fleeting, here remain with thee. 5

Act. ii. Sec. i.

We, ignorant of ourselves,
Beg often our own harms, which the wise powers
Deny us for our good ; so find we profit
By losing of our prayers. (1) 6

The barge she sat in, like a burnished throne,
Burned on the water : the poop was beaten gold;
Purple the sails, and so perfumed that [silver,
The winds were love-sick with them ; the oars were
Which to the tune of flutes kept stroke, and made
The water which they beat to follow faster,
As amorous of their strokes. (2) 6

గీ॥ -సువవిరహమున్లు నిలుచుఁ గ్ర.మ్మఱఁబరువిడు
.నిచటనుండియు నాతోడ .నేగదేవ్వ
మఱియు నిచ్చోటనుండినేఁ .బరుగుఁగొనుచు;
.నిందుపీతోడు తన్నిల్చి .యుందుగాన॥ 5

గీ॥ మరలనెఱుఁగలేక .మనకీడులన్దఱ
.చదుగుచుందుము మన- .మద్దింబుడరు॥
బుద్ధిగలుగువేలు.పులుమునమంచికై।
.కనుక- ఁ.గోరికలుచె.డిన.నయుంబు॥ 6(1)

సీ॥ .ఆపెకూర్చున్న ..విహారనౌ.కహ్వల।
..గాఁ)లెను మెఱుగిడ్డ.గద్దియవలె।
.తళ్కు బంగరు రేకు ..తాపిన.తండెలు
.గతి కెంపు చూపులు .గాడ్వుతమ్ము।
.వలచునంతటికెమ్మ ..వలపుఁలజిమ్మెడు-
..దండుగోలలునచ్చు నెండివయ్యె।
.లయవేయు.నవ్వె.పిల్లంగ్రోళ్ళ పాటకుఁ
..గాలముతూఁచిన .కరణి- మఱియు।
ఁ.దామగొట్టునీరు .తమనూటి దెబ్బల।
.చవినిమరగివిడువఁ .జాలకకడు।
,ముందుకింకువేగ .మునసూటిమాట్టికి।
.మఱలివచ్చునట్లొ .నరుచుచుండె।

Age cannot wither her, nor custom stale
Her infinite variety. Other women cloy
The appitites Ihey feed; but she makes hungry
Where most she satisfies; for vilest things
Become themselves in her; that the holy priests
Bless her when she is riggish. 7

Act iii. Sec. vii

Celerity is never more admired
Then by the negligent. 8

Sec. x

Women are not
In their best fortunes strong, but want will perjure
The ne'er-touched vestal. 9

Sec. xi

I see, men's judgments are
A parcel of their fortunes, and things outward
Do draw the inward quality after them,
To suffer all alike. 10

Wisdom and fortune combating together,
If that the former dare but what it can,
No chance may shake it. 11

తరువోజ :—.వడలింపఁజాలదు .వార్ధక్యమాపె-
ఁ.బాఁతగిలదు,దాని.,వైచిత్ర్య .మొండు।
వెలఁదులు తాముమే.పెడుకోరికలను
.విసిగింతురి- కాని- యా.బడతన్వ నెచట।
ఁ.గడునట,నంగదఁ .గలిగించుచుండు-
ఁ.గతమేమనఁగ-నింపు.గాఁదోఁచునామె।
.యెడవస్తువుల వెంత హే .,యములయ్యు-
.మునులు,దీవింత్రా పె. ,పోకిరితనము॥ 7

ద్వి॥ .,జాగరూకత లేని. జనముల చేత।
.వేగ మెంతయును,ని. వ్వెఱపొందఁబడును॥ 8

ద్వి॥ .గరితవెత్తింబడుఁ.గడుఁగల్మిఁగూడ।
.,నెఱ పేదఱికముక.న్నియనైఁన జెఱచు॥ 9

గీ॥ ।జరుగు చుండువిధివ,శంబున మానవు।
.లాచరించునెల్ల .యత్నములును।
.,లాగఁబడెదరొక్క-.లాగందఱున్దము॥
.సరసనున్న వస్తు.,సమితి చేత॥ 10

ద్వి .తెలివి- దైవము- పోర- ఁ.,దెగఁబడునపుడు।
.తొలిదాని- ఁగదుపలే .దువిధిసుంతైన॥ 11

When we in our viciousness grow hard,—
O misery on 't !—the wise gods seel our eyes ;
In our own filth drop our clear judgements ; make us
Adore our errors ; laugh at's, while we strut
To our confusion. 12

Act. iv. Sec. iv.

This morning, like the spirit of a youth
That means to be of note, begins betimes. 13

Sc. ix.

The soul and body rive not more in parting,
Than greatness going off. 14

Sc. xii.

Sometime; we see a cloud that 's dragonish,
A vapour, sometime like a bear, or lion,
A towered citadel, a pendant rock,
A forked mountain, or blue promontory
With trees upon 't that nod unto the world, [signs;
And mock our eyes with air ; thou hast seen these
They are black vesper's pageants. 15

గీ॥ మనము పెనుపడమనపాపము వనెఱిఁగిన।
సురలు మనకన్నులన్మన ముఱికియుండె।
మాయదుర్ మాపెదరు మన నాయములను।
ఁబూజనలిపింతు్రి మనదు తప్పులను మనల।
నసెవరు గొడవలోపల న్దగులు మనకు॥ 12

ద్వి॥ ఖ్యాతిఁగొను నెలఁ బ్రాయపు వానిబుద్ధి।
భాతి వేగమె యీ ప్రభాతము తోడఁగు॥ 13

ద్వి॥ ఘనత తొలఁగిపోవు కాలమందువలె।
ఁదను వాత్మయంతబ్రి ద్దలు కావెడయుచు॥ 14

సీ॥ మనమొకప్పుడు కనుఁగొనెదము మబ్బను
రెక్కలుండిన పాము కీతి నింకొ।
కప్పడెలుఁగుబంటి చొప్పన లేక సిం
గము చెల్వొనర్ గోపురముల కోట।
రహిని వ్రేలాడెడు రాతి కొప్పెరవలెఁ
బంగలుగలకొండ పగిది లేక।
నాలుకకరణి సంద్రింబునఁ జొరఁబాఱె
చెట్లనిండినకోన సీమపోల్కి।
జగముఁగూరిచియది తలఁ జక్కనూఁచి।
వెంటియున్నచూపుల నెక్కిరించు।
వికృతరూపులఁ జూచితి వికదయిట్టి।
సన్న అవి నల్ల సంజవేసముల సరిగ॥ 15

Sec. xiii

All, 's but naught;
Patience is sottish, and impatience does
Become a dog that 's mad: then is it sin,
To rush into the secret house of death,
Ere death dare come to us? 16

AS YOU LIKE IT *Act I. Sce. II.*

'T is true, for those that she makes fair she scarce
makes honest; and those that she makes
honest she makes very ill-favouredly . 17

Can I not say, I thank you? My better parts
Are all thrown down, and that which here stands up
Is but a quintain, a mere lifeless block. 18

He calls us back. My pride fell with my fortunes;
I 'll ask him what he would.- Did you call, sir?—
Sir, you have wrestled well, and overthrown
More than your enemies 19

What passion hangs these weights upon my tongue?
I cannot speak to her, yet she urged conference. 20

గీ॥ .అంతయున్నది-మాలిన- .దరయ-నోర్పు।
.తెలివితక్కువ-.సైరణఁగలుగమితగు।
.ఁబిచ్చికుక్క-కు-మఱి-చావు.వచ్చువరకు
.మఱుఁగువడియున్న.మిత్తియిల్.చొరుటకీడె॥ 16

వ॥ అదినిజ-మేలన. న-దైవమెవరినందముగఁ జేయునో వారినరుదుగ
మంచివారినొనర్చును. మఱియు - నెవ్వరి.నయోగ్యులుగా సల్పు
నో- వారినురూపులఁ గావించును. 17

గీ॥. మీకువందనమనుచునే.,నాకొనంగ।
ఁ.జాలనా-నాగుణములన్ని.నేఁగలిసె।
.నక్కటాజీవమెడలిన.యొక్క మొద్దు।
.నిక్కముగమఱియునిచట.నిలువఁబడితొ॥ 18

గీ॥ .తిరిగిపిల్చెనతఁ-డ.దృష్టముతోడుత।
.నడఁగెనాదుగర్వ-.మతనికోర్కె।
ఁ.దెలిసికొందు-ఁబి.లిచి.తే-.పోరితిసరిగ।
ఁ..బగఱకన్న నెక్కు-.వఁగెలిచితివి॥ 19

గీ॥ .ఈబరువులఁజింత .యొద్దినానాల్కపై।
.మోపినదియొ- కాని- యూపెతోడ।
.బలుకనేరకుంటి- ఁ.బలుమాఱుఁ .బోరితాఁనహ।
.పర్చెనన్నుమాఱు .వల్కనామె॥ 20

Act ii. Sec. iii.

Know you not, master, to some kind of men
Their graces serve them but as enemies ?
No more do yours: your virtues, gentle master,
Are sanctified and holy traitors to you.
O, what a world is this, when what is comely
Envenoms him that bears it ! 21

Sec. vii

All the world's a stage,
And all the men and women merely players :
They have their exits and their entrances;
And one man in his time plays many parts,
His acts being seven ages. At first, the infant,
Mewling and pucking in the nurse's arms.
And then. the whining school-boy, with his satchel,
And shining morning face, creeping like snail
Unwillingly to school. And then, the lover,
Sighing like furnace, with a woeful ballad
Made to his mistress' eyebrow. Then, a soldier,
Full of strange oaths, and bearded like the pard,
Jealous in honour, sudden and quick in quarrel,
Seeking the bubble reputation
Even in the cannon's mouth. And then, the justice,
In fair round belly with good capon lined,
With eyes severe and beard of formal cut,
Full of wise saws and modern instances ;
And so he plays his part. The sixth age shifts
Into the lean and slippered pantaloon,
With spectales on nose and pouch on side;
His youthful hose well saved, a world too wide
For his shrunk shank ; and his big manly voice
Turning again toward childish treble, pipes
And whistles in his sound. Last scene of all,
That ends this strange eventful history,
Is second childishness and mere oblivion,
Sans teeth, sans eyes, sans taste, sans everything. 22

చ॥ ఎఱుగక యయ్యా కొందఱు వహించిన గొప్ప మోనాకెత్రువా।
నరయక నీకుఁ గూడదనటు లయ్యెను నీసుగుణంబు తగ్గునే।
పరువడిఁ జేసె నేమి జగ మోయని మొన్నని కేనియందము।
ద్విరయది వానికిన్నిపము తెన్నున నెంతయు బాధపెట్టెడున్। 21

చంపక మాలికా మాలిక :—

అరయగ నాట్యశాల జగమంతయు నంతలి నాటకుల్గురుల్।
పొరిఁ బొరి వారికిన్ గలుగుఁ బోకలు రాకలు నొక్కొకొక్కఁడే।
తెరఁగున నేను వేషములఁ దెల్పుకు నాటని కాలమందుఁగ।
ద్దెఱవక దాదిచేతులఁ గదించిన నేడ్చుచుఁ దుముకుచుఁ బై।
ముఱియుచు లేఁత యొండఁబడి మోమునఁ జెన్నలరారఁ జంకలన్।
జరుపుచుఁ బుస్తకంబులిడి నాగని దెందముతోడ నత్తఱిన్।
యరహిని బ్రాకుచుం బడికి నగ్రెడుకుఱ్ఱఁడు వెన్కఁ గొల్మిపై।
నొరసిన మాడ్కి వేంద్రమగు నూర్పులు పుచ్చుచుఁ జొక్కఁ జొక్కఁ
చొక్కియో।
తత్తఱఁదనలేమక నొప్పముఁ బదంబునఁ బాడెడు వన్నెకాఁడు పై।
దురమునఁ గోరమీసమెగ దువ్వుచు బల్బిరు దండ బాసల।
న్నలపుచు నీటిబుగ్గవలె నెగ్గెడు కీర్తిఁ బరంగినోటలో।
నఱిముఱి దేవులాడు మగఁడా పయిఁ గుంద్రడసి బొజ్జయందపై।
తఱచుగఁ గ్రొవ్వు చూపు ముసుడు తల్పడ పెద్దన గడ్డ మొప్పగా।
విఱివిగఁ గన్నులందమన గభీరత మించగ మంచిపద్ధతిన్।

Song

Blow, blow, thou winter wind
Thou art not so unkind
As man's ingratitude ;
Thy tooth is not so keen,
Because thou art not seen,
Although thy breath be rude.
Heigh, ho ! sing, heigh, ho ! unto the green holly :
Most friendship is feigning, most loving mere folly
Then, heigh, ho ! the holly !
This life is most jolly.
Freeze, freeze, thou bitter sky,
That dost not bite so nigh
As benefits forgot :
Though thou the waters warp,
Thy sting is not so sharp,
As friend remembered not.
Heigh, ho ! sing, etc.

గఱపుచు లక్ష్యముఁ దెలుపు న్యాయవిచారణకర్త యంత
జెం।
పఱివదులైన వల్వ తోడ గట్టిలు ప్రేలగ ముక్కు నందునా।
లు రలుసులోచనంబులిర వాండగ బిక్క సంచియుండ న।
న్క అమెయిఁజిన్ననాటనిడు కాల్గోడుగ క్క డనో ష్మమీఱ జె
చ్చరమగగొంతుసన్నగిలి చిన్న తనంబు నసుంగు పోలికన్।
మఱిమఱికిఁ చుకిచనుచు మాఱ అగనాఱవ వేష మేగు సం।
త రయముతోడుతన్ బసిత నంబుపదంపడి వచ్చె నా మగన్
దొరఁగినకన్ను పల్లుచవి తోఁదుడ కెవ్వియు లే కిఁ కెవియు।
గుఱుతు లెఱుంగని కలమిగొ బ్బునసేడవ వేష మిట్టులం।
దఱుఁగడు వింతగాఁ దనకె ఫల్గుడు వంగముగింపుఁ బొందెడున్ ॥ 22

దరువు — ధన్యాసిరాగము — త్రిపుటతాళము.

పల్లవి ॥ వీచువీచుచలిగాలి నీ విధమగపడదంత దయమాలి।

అనుపల్లవి ॥ నీచలియూర్పు క్రూరమైన నీవగపడమిఁ గృతఘ్నుని
వలె నీమకో అవాఁడికా నేర ॥

మిశ్రము ॥ దోహో పచ్చి బయలుపై మా రుత్సవంబునఁ
బాడుఁడే। యాహో యతిస్నేహమసహ్యం బా వలపవివేకమా॥
నోహో॥ 23

చరణము॥ క్రూరమైన యాకసమా మంచునఁ జేరుకొను మ
పేర్కొనుమా। సారెకీవటు కఱవఁబో వుప కారములు మఱ
వఁబడుతీరున। నార హితుఁడు పరాకుగొనఁబడు నంతచుకుకు
గాదునీమకా॥ టోహో॥ 1

Act. .ii. Sec. ii.

Time travels in divers paces with divers persons. I'll tell you, who Time ambles withal, who Time trots withal, who Time gallops withal, and who he stands still withal.

Orl. I pray thee, who doth he trot withal ?

Ros. Marry, he trots hard with a young maid, between the contract of her marriage and the day it is solemnised: if the interim be but a se'nnight, Time 's pace is so hard that it seems the length of seven years.

Orl. Who ambles Time withal ?

Ros. With a priest that lacks Latin, and a rich man that hath not the gout; for the one sleeps easily, because he cannot study; and the other lives merrily because he feels no pain; the one lacking the burden of lean and wasteful learning; the other knowing no burden of heavy tedious penury. These Time ambles withal.

Orl. Who doth he gallop withal ?

Ros. With a thief to the gallows; for though he go as softly as foot can fall, he thinks himself too soon there.

24

Orl. Who stays it still withal ?

Ros. With lawers in the vacation ; for they sleep between term and term, and then they perceive not how Time moves.

Act. iv. Sec. i.

I have neither the scholars's melancholy,which is emulation; nor the musician's, which is is fantastical ; nor the courtier's, which is proud ; nor the soldier's, which is ambitious, nor the layer's; which is politic ; nor the lady's, which is nice ; nor the lover's which is all these.

25

వ॥ కాలము విపరీతజనులతో నానాగతులనడచుచు- నొకరితో నగ
గుచు కంచెలుగొనునో- నొకరితో గుసగుసలాడుచునో- నొకరి
తో నాల్గుకాళ్లనెగురవైచి పరుగిడునో- నొకరితోఁ [illegible]
నో తెల్పదు- ప్రధానమైనది మొదలుకొని పెద్దిల్లు
మునలికు స్థాలము చిన్ని కన్నియతో నగుగుగన కంచెలు
గొను- నవధియైన యేడుదినము లేడేండ్లయ్యెతోఁచును- సం
స్కృత భాషాపరిచయము కొఱఁతవడు గురువుతోఁ గ-రుణజేయ
బోటుతిమ్మిరి వాతము లేని శ్రీమంతునితో మత నవిగునగుచు
నడుచు- నేమన- యెడువలేఁడు పనిక మొదటివాఁడు హాయిగ
నిదురించును- బాధఁదెలియఁడుగాన రెండవవాఁ డల్లాసముగాఁ
బ్రతికెడు- బనికిమాలిన వ్యర్థుఁడగు చదువుబడువుతోలువాని
కి మిగులతగ్గును- మలువానికిఁ బ్రయాసకరమగు దారిద్ర్య భా
రము తెలియ- దద్ది- యొరికోయ్యక నడుపఁబడు దొంగతో నా
ల్గుకాళ్లెగురవైచి పర్వెడు- నేమన - వాఁడెంత మెల్లగనడచిన- న
తివేగముగా నచ్చోటుఁ జేరితినని తలంచు- నద్ది - న్యాయవాదుల
తో -విచారణలేనిదినముల స్థలకుండు - నేమన - వారలుగడువు
గడువునకు నడుపఁబడుకొందరు - కావున - గాలమెట్లు పోవునో
కని పెట్టరు॥ 24

వ॥ విద్యార్థికి మాత్సర్యము- గాయకునకు విపరీతకల్పన - రా
జసభాసదునకు గర్వము- వైద్యున కత్యాశ- న్యాయవాది
కెత్తుగడ- స్త్రీకిఁ గొఱగామితనము- కాముకునకి వన్నియు
స్వీకారము- లివెప్పియు నాకు లేవు॥ 25

A woman's thought runs before her actions. 26

Make the doors upon a woman's wit, and it will out at the casement : shut that, and 't will out at the key-hole ; stop that, and 't will fly with the smoke out of the chimney. 27

Act. v. Sec. i.

The fool doth think he is wise, but the wise man knows himself to be a fool. 28

COMEDY OF ERRORS— *Act. ii. Sec. i.*

Why should their liberty than ours be more ?
Because their business still lie out o'door. 29

A wretched soul, bruised with adversity,
We did be quiet, when we hear it cry;
But were we burdened with like weight of pain,
As much or more we should ourselves complain ; 30

The jewel best enamell'ed
Will lose his beauty : and though gold bides still
That others touch, yet often touching will
Wear gold ; and so no man, that hath a name,
But falsehood and corruption doth it shame. 31

Act. iii. Sec. i.

Slander lives upon succession ;
For ever housed where it gets possession. 32

వ॥ ఆడుదానితలంపాపె చేయుపనికన్న ముందెపర్విడును. 26

వ॥ ఆడుదానిచమత్కారమున్దలుపులమూయుఁ - డది - కిటికీమూరిపో
వు- నాకిటికీమూసినచో - నది- తాళముకన్నమునుండి బైలు వెడ
లు - నాకన్నమున్గప్పినయెడ - నద్ది - పొగతోఁ గలసి - పొగ
వెలుపుసందునుండి పైకివచ్చును. 27

వ॥ అవివేకి తావివేకి ననితలంచుఁగాని - వివేకితావవివేకి నని తెలిసికొ
నును. 28

ద్వి॥ మనకంటె మఱిస్వేచ్ఛ మగలకు నేల।
పనివారికుండు నిబ్బైటసుగనుక॥ 29

గీ॥ దిక్కుమాలినవారి డ్మ త్రొక్కుడువడి।
యేడ్వ విని యూ అడిలుఁడని యెదముకాని।
యట్టినొగులుబరువు మనకబ్బినయెడ।
మనముమఱియింత మొఱపెట్టుకొనవలయును॥ 30

గీ॥ మిగులమొఱుఁగిడ నగ దాని సొగసుఁదఱుఁగు।
కనకము పెరరా పోర్చెదుఁగాని తావు।
నకదిగూడఁదర్చర్గుఁగా నమఱిలేఁడు।
కల్లసిగ్గుసర్చనిపేరు గలమనుజుఁడు॥ 31

ద్వి॥ అంచెలబ్రతికెడు నపనింద నెలవు।
ఁగాంచునెన్నఁటికినో కట్టఁజోరుచోటు॥ 32

Act. v. Sec. i.

The venom clamours of jealous woman
Poison more deadly than a mad dog's tooth. 33

CORIOLANUS— *Act. I. Sec. I.*

Your affections are
A sick man's appetite, who desires most that
Which would increase his evil, 34

Act. ii. Sec i.

All tongues speak of him and the bleared sights
Are spectacled to see him. Your parttling nurse
Into a rapture lets her baby cry
While she chats him : the kitchen malkin pins
Her richest lockram bout her reechy neck,
Clambering the walls to eye him:stalls, bulks, windows
Are smothered up, leads filled, and ridges horsed
With variable complexions, all agreeing
In earnestness to see him : seld-shown flamens
Do press among the popular throngs, and puff
To win a vulgar station ; our veiled dames
Commit the war of white and damask in
Their nicely-gawded cheeks to the wanton spoil
Of Phoebus, burning kisses : such a pother
As if that what so ever god who leads him
Were slily crept into his human powers,
And gave him graceful posture. 35

ద్వి॥ లలి- వెఱ్ఱికుక్క పల్కన్నమచ్చరము।
గలచెలిచెడు మొఱ ల్కడువిషమించు॥ 33

గీ॥ అరయనీకుఁగల్గి, నట్టికోర్కెలు-రోగ।
వంతునాఁకలివలెఁ బరఁగుచుండు।
వాఁడువానివ్యాధిఁ బ్రబలింపజేసెడు।
వస్తువునకుమిగుల వాంఛపడును॥ 34

సీసమాలిక :— వానిఁగూరిచి యొల్లభావలు పలికెడు—
మఱి- వానిఁగనుటకు- మందదృష్టు।
లుంబెట్టుకొనిరిసు లోచనంబుల- వానిఁ
గనుచునీ ప్రేలుడు గాయదాపి।
యేడ్పించెబిడ్డని స్మృతిఁదప్పి- యవ్వానిఁ
బరికించుటకువంట బానిసయును।
వడితోడగోడలఁ ప్రాఁకుచుఁదనదగు
ముతుకగుడ్డన ముఱికిమెడకు
బిగియించుకొనెడు-నూపిరివెల్వనీకయం
గళ్ళరుంగులు గవాక్షమ్ము లింటి
కొప్పులువానిఁగ న్గొనుటకు వేడ్కతోఁ
ులు తెఱంగులగు-చూ ఱులువింత।

Act. iii. Sec. i.

My soul aches
To know, when two authorities are up,
Neither supreme, how soon confusion
May enter 'twixt the gap of both, and take
The one by the other. 36

Act. iv. Sce. i.

extremity was the trier of spirits;
That common chances common men could bear;
That, when the sea was calm, all boats alike
Showed mastership in floating. 37

Sec. iv.

O world, thy slippery turns! Friends now fast sworn,
Whose double bosoms seem to wear one heart,
Whose hours, whose bed, whose meal, and exercise, 38

పడి క్రిక్కిఱిసి యుండ్రి – కడునరుదుగఁ గనఁ
బడు పురోహితులు ముక్కిడిజనములు॥
గుంపులఁ జొచ్చిరి తెంపున సర్వసా
ధారణముగు తావుఁ జేరుకొనఁగ।
మొగములఁ దెరలూడ్చి – సొగసగు రంగుల
నలరెడు తమ చెక్కిళులఁ దగుపువు।
బోండ్లు – మండు ప్రొద్దు ముద్దుల కెంతయు।
నప్పగించి – రట్టి డా గలిబిలి।
పాడమె – నెట్టి నాలి ముచ్చు వేలుపు – వాని।
యందుఁ జూతి వాని కా పొలుపిడె॥ 35

గీ॥ నామది పొగలెడు – దొరతనములు రెండు।
సరిగ లేచినయడ్డెంత త్వరగ రెంటి।
మధ్య భేదము పుట్టెడు – మఱియు నొక్క।
దానిఁ బాడు సలుపు నొక దాని చేత॥ 36

గీ॥ ధైర్యమిడుమ శోధించు – సాధారణాప।
దలఁదమంత సామాన్యజనులు భరింప।
గలరు – సంద్రము నెమ్మది గా – దనచుఁ।
నెడ సరిగఁ దేలఁ జాలెడుం బడవలెల్ల 37

సీ॥ చాగు రేజగమనీ జాలు సమయము – తె
వ్వారి జోడు గుం డెలే [illegible]

Are still together, who twin; as 't were, in love
Unseparable, shall within this hour,
On a dessension of a doit, break out
To bitterest enemity : so, fellest foes,
Whose passions and whose plots have broke their sleep
To take the one the other, by some chance,
Some trick not worth an egg, shall grow dear friends
And interjoin their issues. 38

CYMBALINE— *Act. ii. Sec. iii.*

't is gold
Which makes the true man killed and saves the thief;
Nay, sometime, hangs both thief and true man. What
Can it not do, and undo ? 39

I do think
I saw 't this morning : confident I am,
Last night 't was on mine arm ; I kissed it.
I hope; it be not gone to tell my lord
That I kiss aught but he. 40

Sec. iv.

Let there be no honour
Where there 's beauty ; truth, where semblance ; love
Where there's another man : the vows of women
Of no more bondage be to where they are made
Than they are to their virtues, which is nothing. 41

.,నేకమానసము-నిం.కెవ్వరిగంట- లె
.వరిపాన్పు- లెవరి,సా.పాటు- లెవరి ।
.యలవాటు- ,లిందాఁకఁ.గలిసియున్నవో - మఱి -
.,కవలునా నెవరు ,మ.క్కు-వనెడపఁగ ।
ఁబడఁజాలకుందురో- .వారలీగడియలోఁ
.గలహింతురల్పసం .గతిఁగుఱించి ।
.యటులఁబగతుఱొండొరుఁ గెల్వ ,. నదును వేచి ।
.పనికిమాలినతలఁపులఁ .బన్ని -కిన్క- ।
.గుట్టలఁ దమనిదురఁబోఁ .గొట్టుకొనిరి ।
.సలుపుదుర్చ్చట్టరికము- వా.రలె చెలులయి ॥ 38

సీ॥ .మంచివాని-బంగారుచం .పఁబడఁజేయు ।
ఁ.గా చెడున్దొంగ-వింతియొ.కాకొప్ప ।
.డిద్దఱున్గూడ నఱిదీయు- .నెద్దిబాగు ।
. నేయఁజాలదదిమఱియుఁ .జెఱుప లేదు ॥ 39

గీ॥ .తలఁతునదిగంటినేసీ , యు.దయమునందు ।
.నిన్న రాతిరినాచేత .నున్నదద్ది ।
.సమ్మొద- నదిముద్దిడి.నాను- నామగనికి ।.
.,నుడువ నేగనొ ,లాఁతిము. ద్దిడితినంచు 40

గీ॥ .పరువు లేకుండెడు .న్వన్నె పరఁగుచోట ।
.సత్యవేషముకలచో నిఁ.జంబు లేదు ।
.వలపుబోనిమ్ము పెరమగఁ .డలరుపట్లు ।
.స్త్రీలయొట్లు విభులయెడ .,రిత్తపోవు ।
ఁ.దమకడద్దమ ,పతివ్రతా.త్వంబుకంటె ॥ 41

Act. iii. Sec iv.

't is slander,
Whose edge is sharper than the sword ; whose tongue
Outvenours all the worms of Nile : whose breath
Rides on the posting winds, and doth belie
All corners of the world : kings, queens, and states,
Maids, matrons, nay, the secrets of the grave
This viperous slander enters. 42

Sec. v.

I see, a man's life is a tedious one : 43

To lapse in fulness
Is sorer than to lie for need ; and falsehood
Is worse in kings than beggars. 44

weariness
Can snore upon the flint, when resty solth
Finds the down pillow hard. 45

Act. iv Sec. ii.

I have heard you say
Love's reasons without reason ; 46

త॥ పేరుచుకొండెపు ప్రేరణ పురియ కంటెను
వాఁడిమూ సద్దానినాల్క।
మీఁఱువిషంబుల మేటిసర్పముల
వడిఁజోరఁబడుగాలి పై దానియూర్పు।
స్వారిసలుపు నెల్ల జగముమూలలను
ముప్పుఁగల్ల బుడమిఱేఁడుల రాణులఁజోఱ।
బాఱు సభలనది పడుచులఁ బెద్ద
మగువలఁ గుప్తసమాధులన్మఱియు॥ 42

ద్వి తగఁగనిపెట్టిన దానను నేను।
మగవాని బ్రతుకు శ్రమకు నాటపట్టు 43

గీ॥ జరుగఁబడినినీతిఁ దొఱగుట కడుఁజెట్ట।
మాను లేమిఁగల్ల ననుటకన్న।
బుడమిఱేఁడులయెడ బొంకు టెంతయుఁ జెడ్డ।
మాను బిచ్చగాండ్ర యందుఁగన్న॥ 44

ద్వి॥ అలసటరాతిపై నైనఁ గుత్వొట్టు।
బలుసోమరికి మాది పరుపగుగట్టి। 45

ద్వి॥ నేనుఱివిన్నాఁడ నీవు వాకొనఁగ।
గామమూలములనకుఁ గతము లేదనుచు 46

Our courtiers say all 's savage but at court;
Experience, O, thou disprov'st report.
The imperious seas breed monsters ; for the dish,
Poor tributary rivers as sweet fish. 47

Being scarce made up,
I mean, to man, he had not apprehension
Of roaring terrors : for the effect of judgment
Is oft the cause of fear. 48

O thou goddess,
Thou divine nature, how thyself thou blazon'st
In these two princely boys ! They are as gentle
As zephyrs blowing below the violet,
Not wagging his sweet head; and yet as rough,
Their royal blood enchafed, as the rud'st wind,
That by the top doth take the mountain pine
And make him stoop to the vale. 'T is wonder,
That an invisible instinct should frame them
To royalty unlearned, honour untaught.
Civility not seen from other, valour
That wildly grows in them, but yields a crop
As if it had been sowed !. 49

Notes of sorrow, out of tune, are worse
Than priests and fanes that lie. 50

Our very eyes
Are sometimes like our judgments, blind, 51

చ॥ నగరునందప్పం బైగలజనంబులు ముక్కడులంక్ర పుకోటలో ॥
నిగిడెడివారలానుడువు నిక్కముకాదను స్వానుభూతిగా ।
ప్పగు కడ లీను రక్కసల నద్దిరతిండికిం దీయనైన మా ।
లంగనుచుండు నెంతయుం జెలంగి పొరింబొరిం గొండకాలునల్ ॥ 47

ద్వి॥ అవివేకమున వెఱ పొందడు మనుజుం ।
డవుం దద్భుబుద్ధి భయమునకుం గతము ॥ 48

సీ॥ భళిభళీ దేవి దివ్య ప్రకృతీ యెట్టులీ రాచబిడ్డల నీవలసెను ।
తమ్మి క్రిందన్నాని తలసూపం బోని తె మ్మొరవల తెవారలు
మెత్తనయ్యె ।
వారి రాజస్వభావము కొండతుదినున్న వృక్షమున్నొనంబట్టి
క్రిందవిసరు ।
సుడిగాలిమాడ్కి రేంగెడు నద్దియాశ్చర్యమొకయుగపత్
కుండు ప్రకృతిమప్ప ।
బడని ప్రభుతయు నేరుపం బడనిపరువా ।
రుకడం జూడం బోవని నాగరకత విత్త ।
బడినతీరున ఫలమిచ్చి వారియందు ।
నైజముగ బెర్గ శౌర్యము న్బనుచుంట । 49

ద్వి॥ ఎల్లెడన్ శ్రుతిం దప్పనేడ్పు రాగములు ।
కల్లాడు గురువుల కన్న హేయములు ॥ 50

ద్వి॥ లలి మనకనుం గవల్మన యభిప్రాయ ।
ముల తెఱంగున నొకప్పుడు గుద్దివాను ॥ 51

Some falls are means the happier to arise. 52

Where in I am false, I am honest; not true, to be true. 53

Act .v. Sec. iv.

Poor wretches that depend
On greatness favour dream as I have done, —
Wake, and find nothing. 54

What an infinite mock is this, that a man should have the best use of eyes to see the way of blindness! 55

Sce. v.

O most delicate fiend;
Who is 't can read a woman? 56

HAMLET *Act. I. Sec. I*

I have heard,
The cock, that is the trumpet to the morn,
Doth with his lofty and shrill sounding throat
Awake the god of day; 57

ద్వి॥ కొన్ని పాట్లరయన గున్నా ధనమున్న
లెన్నికనెత్తన దృష్టవంతులను॥ 52

ద్వి॥ దబ్బఱినో చోటఁ దగుమనుష్యుఁడను।
నబ్బద్దినుంటకై నిజముఱిన్గాను॥ 53

గీ॥ తవిలి గొప్పతనము దయకులోఁబడియున్న।
కనికరించఁదగిన యనదలెల్ల।
కలనునన్నుఁబోలి కనెదరు మేల్కాంచ్రను।
మఱియు నెద్దియైనఁ బొఱయకుండు॥ 54

వ॥ గ్రుడ్డితనము తెరువుఁజూచుటకత్యంతోపయోగములగు।
చూపులన్మనుష్యుఁడుకలిగియుండుటదెంతమితిమీఱినసగుబాటు 55

ద్వి॥ ఔరచమత్కారమైన యయ్యంబ
యేరు తెలియగలరె నాగమనసు॥ 56

ద్వి॥ నేఁడునిక్కంబుగ నేవినినాఁడ।
గోడినయ్యాదియె వేకువఁజాటువాఁడు।
ఖంగనితనగొప్ప కంఠంబుతోడ
బొంగుచుఖ్యాతెపెక్కు ప్రొద్దువేలుపును॥ 57

But, look, the morn, in russent mantle clad,
Walks o'er the dew of yon high eastern hill, 58

Sce. ii.

Foul deeds will rise,
Though all the earth o'erwhelm them, to men's eyes. 59

Sce. iv.

The dram of eale
Doth all the noble substance often doubt
To his own scandal. 60

Sce. v.

There are more things in heaven and earth,—
Than are dreamt of in your philosophy. 61

Act. ii. Sce. i.

By heaven, it is as proper to our age
To cast beyond ourselves in our opinions
As it is common for the younger sort
To lack discretion. 62

Act. iii. Sce. i.

To the noble mind,
Rice gifts wax poor when givers prove unkind. 63

గీ॥ కాని-కనుమునీవు-.,కావిపచ్చడమును
ఁ.గప్పుకొని,ప్రభాత. మొప్పమీఱ ।
.నదిగొ తూర్పుదిక్కు-.నందలిపొడవగు
.పర్వతంబు.మంచుపైఁ.దిరిగెడు ॥ 58

ద్వి॥ .మనుజులకనులకుం.బాపపుపనులు ।
.కనుపడు,మన్నెల్లఁ.గప్పినన్వాని ॥ 59

ద్వి॥ సుంతయయ్యుఁ జెఱచు.న్గొప్పతనము
.నంతయునిందె,మైన.వగుణమెపుడు । 60

ద్వి .కలవు-శాస్త్రములనీ. కలఁగన్న వస్తు
.వులకన్న , నధికము,.పుడమిని, మింట ॥ 61

గీ॥ .దైవమానమాముదుసలి.తనము,నైజ
.ము-తలఁపులయెడ సంశయముఁగొనునట్లు ।
.లెల్లసాధారణంబుగా.నెల్ల,పిన్న
.వయసు,రకము,వివేకంబు.వడయకుండు ॥ 62

ద్వి ॥,ఇడువారుక్రూరులా.నెడగొప్పమదికి
ఁ.గడుమేటియీవులుం.,గరముఁజేదలఁగు ॥ 63

Sec. i.

Madness in great ones must not unwached go. (1)

Sec. ii.

Where love is great, the little doubts are fear ;
Where little fears grow great, great love. grows
there. (2) 64

Sec. iii.

Words without thoughts never to heaven go. 65

Act iv. Sec. v.

When sorrows come, they come not single spies, 66
But in battalions.

Act. v. Sce. ii.

Our indiscretion sometimes serves us well,
When our dear plots do pall; and that should teach us,
There 's a divinity that shapes our ends,
Rough hew them how we will. 67

ద్వి॥ ..ఘనులైనవారలన్. గలిగినవెఱ్ఱి॥
(..బెను.శోధఁజేయ.కు.పేక్షింపరాదు॥ 64 (1)

గీ॥ ..అక్కఁజంపు ప్రేమ. యెక్కడనుండునో।
.యచటఁగొద్ది.శంక.లగుభయంబు।
.ఎచటఁజిన్న. వెఱపు. లెదుగుచునుండునో।
.పెరుఁగుచుండుగొప్ప.ప్రేమయచట॥ (2)

ద్వి॥ ..వంతలఁ.దొఱఁగిన..పల్కులు వేల్పు।
.చెంతకుఁబోలేవు..చెలఁగి యెన్నఁటికి॥ 65

ద్వి .ఇడుములు వే.గులక్లే. తేరవొంటి।
.నడ తెంచుఁగాని.క్రన్నన..జట్టుగట్టి॥ 66

చ॥ .మనయవివేక మొక్కపుడు.మంచియగున్మనవాఁడికుట్రలున్।
..బనుపడనప్డు వెండియను..బాగుగనేర్పుచునుండునద్దియున్
.మనకొకదైవమేయెదియొ..మానుగదిద్దుచునుండుమాటికిన్।
.మనపనులెంత. యొద్దగనొ.నర్చఁగ నీమన-మంచునెంతయుఁ॥

'T is dangerous, when the baser nature comes
Between the pass, and fell-incensed points,
Of mighty opposites. 68

To know a man well, were to know himself. 69

JULIUS CAESAR— *Act. i. Sec. ii.*

He reads much;
He is a great obeserver, and he looks
Quite through the deeds of men; he loves no plays,
As thou dost, Antony ; he hears no music ;
Seldom he smiles, and smiles in such a sort,
As if he mocked himself, and scorned his spirit
That could be moved to smile at anything.
Such men as he be never at heart's ease
Whiles they behold a greater than themselves;
And therefore are they very dangerous. 70

Act. ii. Sce. i.

But 't is a common proof,
That lowliness is young ambition's ladder,
Whereto the climber-upward turns his face;
But when he once attains the upmost round,
He then unto the ladder turns his back,
Looks in the clouds, scorning the base degrees
By which he did ascend. 71

ద్వి॥ కడుబలవంతులు కలహింపనడుచు
బడినని రసులకు బాధలువచ్చు ॥ 68

వ॥ తనుఁదానెఱుఁగుటయేయొరులఁదెలియుట- వానినే తెలిసికొన్నచో నొకమగవానింబాగుగఁదెలిసికొనుటయగు. 69

సీ॥ చదువునాతఁడు విశేషమ్ముగ-గొప్ప
పరీక్షకుఁ-డరయు నెందేనిజనుల।
కార్యములంబట్టి-కాంక్షింపఁదాటలు
-నీపోల్కి-గానము న్వినఁడతండు।
నరుదుగనవ్వాడు-మఱి-తన్నుఁదానెక్కి-
రించుకొనునటు-మఱియును-వాఁడు।
దేనిపైనైననెం తేనినవ్వగఁబురి
కొలుపఁబడినతన యెడఁద నీన।
డించునటులనవ్వు-నెంచగ-నటువంటి
వారుతమ్ము మీఱు వారిఁగాంచి।
మనసునందుసుఖము నెనయరు కావున।
వాస్తవముగఁగడు న పాయకరులు॥ 70

తే॥ అదిసర్వసాధారణానుభవంబె।
యడఁకువలేఁ దాన కగునిచ్చెన-యట।
నెదురెక్కు-వాడుపై కెత్తుమొగంబు।
కానిచివరమెట్టు కడముట్టనతఁడు॥ 71

Between the acting of a dreadful thing
And the first motion, all the interim is
Like a phantasma or a hideous dream :
The genius and the mortal instruments
Are then in council ; and the state of a man,
Like to a little kingdom, suffers then
The nature of an insurrection. 72

Sce. ii.

When beggars die there are no comets seen;
The heavens themselves blaze forth death of princes. 73

పిదప నిశ్శ్రేణికిఁ బృష్ఠము ద్రిప్పఁ
బొడఁగాంచుచుండు నంబునముల
దాఁట్టుతుదకు నారోహించి తొలఁగినయట్టి
నీచసోపానముల్ నిరసించుచుండు॥ 71

సీ॥ కడుభీకరంబగు కార్యము నేయుట
కంతకుముందున్న యట్టితలఁపు
నకు నడిఁగల్గు నంతరమంతయున్ మాయ
పోల్కె ఘోరస్వప్నము వలెనుండు।
దేహమందుడి యెంతే శక్తులన్నియుఁ
బొలపుగనకుపుజీవుండు-పదప।
డియు నింద్రియంబులా పయిసభఁగూడి
కార్యాలోచనంబున నమరియుండు।
మఱియు మానవునకు దరువాతఁగల్గిన।
యట్టిస్థితియు మిగుల ననుభవమున।
-దవిరితిరుగుఁబాటు తెన్నునేపారు।
నొక్క చిన్న రాష్ట్రమో యనంగ। 72

క॥ కనుపడవుతోఁకచుక్కలు॥
మినుచక్కన్విచ్చగాంద్రము మృతులైనరయోర్వ।
పనివడి రాజులచావున్।
జనములకుఁదనంత బయలు చాటుచునుండున్ 73

Of all the wonders that I yet have heard,
It seems to me most strange that men should fear;
Seeing that death, a necessary end,
Will come when it will come. 74

Act. iii. Sce. i.

As fire drives out fire, so pity pity— 75

Act. iv. Sce. iii.

Ever note,
When love begins to sicken and decay
It useth an enforced ceremony.
There are no tricks in plain and simple faith;
But hollow men, like horses hot at hand,
Make gallant show and promise of their mettle;
But when they should endure the bloody spur.
They fall their crests, and, like deceitful jades,
Sink in the trail. 76

There is a tide in the affairs of men,
Which, taken at the flood, leads on to fortune;
Omitted, all the voyage of their life
Is bound in shallows and in miseries.
On such a full sea are we now afloat;
And we must take the current when is serves;
Or lose our ventures.

సీ॥ ఏనువిన్న యబ్బురములు నింతవఱకు
నాకుఁ గనుపడుఁ గొప్పవింత తనయుచ్చ।
గలుగుఁ దప్పని గతిచావు కనియు దల్లి।
వారలున్నను వెఱపున వడఁకుచుంట॥ 74

ద్వి॥ మొనసి వేఁడిని వేఁడి పోఁద్రోలునట్లు।
కనికరమున్నని కరమెడఁ బాపు 75

తే॥ అరయ మునీ వెన్నెఁ దైనను
బ్రేమ కృశియించి చెడిపోవు నెడనదివింత।
మరియాద జూపుఁ జమత్కృతులుండఁ
బోవచ్చునమ్మకంబునఁ గాన వెల్తి।
నరులు పనిపడ సంతకుఁ జాఱుకైన
గుఱ్ఱములటు త్రెంచు గోఁటుఁగన్న రుత్తు।
రొరగెదరు పరీక్ష నోర్వక పోట్లు
తలలువాలిచి దొంగ తట్టువలవలె॥ 76

తే॥ నరులకార్యంబులందు నరునొక్కయల
పోటునదానిని బొందినడుపు।
సిరికి నద్దానిని జేకొనలేని యవ్వారి దాకీవ యాత్రంతలోఁ తు॥
తఱిగిన యోడ నాప దలఁ గట్టబడు
నిపుడు తేలుచుంటి మా పూర్ణ వార్ధిని।
మఱియు నా వెల్లువ నమ్మ న పుంకవలయుఁ
దప్పినచో నోడె దము పన్నివసముల॥ 77

Act. v. Sec. iii.

O hateful error, melancholy's child,
Why dost thou show to the apt thoughts of men
The things that are not ? O error, soon conceived,
Thou never com'st upto a happy birth,
But killst the mother that engendered thee. 78

HENRY IV - PART I *Act. I. Sce. II.*

If all the year were playing holidays,
To sport would be as tedious as to work ;
But when they seldom come, they wished-for come
And nothing pleaseth but rare accidents. 79

Act. iii. Sce. ii

When he had occasion to be seen,
He was but as the cuckoo is in June,
Heard, not regarded ; 80

PART II— *Induction.*

Open your ears : for which of you will stop
The vent of hearing when loud Rumour speaks ?
I, from the orient to the dropping west,
Making the wind my post-horse, still unfold
The acts commenced on this ball of earth ;
Upon my tongues continual slanders ride,
The which in every language I pronounce, 81

మ॥ .అకటామిక్కిలి హేయమైన పౌరపా.టా-
చింతదాపిల్ల-యెం॥
.దుకుఁగన్బర్చెదు లేని వస్తువుల
నెం.తోయర్థా మామానుషా।
.హాకీ-ఁదప్పా-సులభప్రసూత-
సుఖజ.న్మార్థణంబు రాఁబోవు-మా
.నకనీవుంబరిమాచిఁ పోయెమనిఁ. గన్నట్టియా తల్లినిఁ॥ 78

గీ॥ .తలపనేడెల్ల యాటాడు.. నెలవుప్రొద్దు।
.లయిన- ఁ బని చేయనటులాడు ..టయును విసుగు।
.సలుపు-నవియరుదైన-మి.క్కిలిహితమగు।
..సంతసముఁగొల్ప దెద్దియ న్ ..వింతమాడ్కి॥ 79

ద్వి॥ .కనబడునపుడు , లక్ష్యము సేయఁబడఁడు।
వినఁబడియతఁడు ,కో. నెలటు జ్యేష్ఠమున॥ 80

సీ॥ ..ఈరుపీనులవిప్పా ..డీ యేమన-,
వదంతి..బిగ్గరమాట్లాడ..విన్కిమూయు।
.నెవ్వఁడుమీలోన-. నేఁమార్పునుండి
ప్రవే..లాడెదు పడమర..కనవరతము।

Stuffing the ears of men with false reports.
I speak of peace while covert enemity.
Under the smile of safety, wounds the world. 81

Act. i. Sce, i.

Contention, like a horse
Full of high feeding, madly hath broke loose,
And bears down all before him, 82

See, what a ready tongue suspicion hath !
He that but fears the thing he would not know
hath, by instinct, knowledge from others eyes
That what he feared is chanced. 83

Act. iv. Sce. iv.

She either gives a stomach and no food,—
Such are the poor, in health ; or else a feast,
And takes away the stomach, such are the rich
That have abundance, and enjoy it not. 84

.నాటపాగుజ్జము.న్గా.డుపుగాఁజేసి
..భూకొండుకొంబునం ..బుట్టుపనుల
.ఁదెఱ.చు.చుండెద- నెడ.దెగనట్టినిండలు
స్వారినానాల్కల..న్సలుపుచుండు
..కల్లవార్తలుజనముల. కర్ణములకు।
..ఁజొనిపి యెల్లభాషల నవి.యనుచుచుండు।
..ఁగా వలిచిఱునగవ్రు క్రింద.గడునడంగి
.జగమునొప్పించెడి పగసం.ధిగఁబలికెడు॥ 81

ద్వి॥ .ముంగటిదెల్ల. ద్రో..బ్బునఁగ్రొవ్విపడిన।
..లంగఁబర్విడు తేజి.లాగుమచ్చరము॥ 82

గీ॥ .సంశయమునకెంత ..సన్నద్ధమానాల్క।
.కలదొ.చూడు తనకు.దెలియనట్టి।
.దానికడలు వాఁడి..తరులచూపులనెర్గు।
.నదియుసంభవించె..నని నిజముగ॥ 83

గీ॥ .ఆ.ఁకతెంతో గొలిపి దైవ.మన్నమిడదు।
.వెలయునారోగ్యమునఁ గడుఁ.బేదవాఁడు।
.కదిసిబువ్వనొసంగి యం..గడఁజెఱిచెడు।
..ఁగుడువఁజాలఁడు భాగ్యవం..తుడు-కలిగియు॥ 84

HENRY V— *Act. i. Sce. ii.*

For government, though high, and low, and lower
Put into parts, doth keep in one concent,
Congreeing in a full and natural close,
Like music. 85

So work the honey-bees,
Creatures that by a rule in nature teach
The act of order to a peopled kingdom.
They have a king and officers of sorts;
Where some, like magistrates, correct at home,
Others, like merchants, venture trade abroad,
Others, like soldiers, armed in their stings,
Make boot upon the summer's velvet buds,
Which pillage they with merry march bring home
To the tent - royal of their emperor
Who, busied in his majesty, surveys
The singing masons building roofs of gold,
The civll citizens kneading up the honey,
The poor mechanic porters crowding in
Their heavy burdens at his narrow gate,
The sad-eyed justice, with his surely hum,
Delivering o'er to exectors pale
The lazy yawning drone. 86

గీ॥ కృత్రిమత నుత్తమ మధ్యమాధమవిభాగ।
ములయెడ న్దొరతనము సంపూర్ణ సహజ।
కాలవ్యాసమున కను కూలముగను।
గానమట్లోకమూర్ఛన న్గదలుచుండు॥ 85

సీ॥ పట్టునకై పాటు పడుచున్న తేనెటీఁగలు సహజంబుగాఁ దెలుపు రాజ్య।
పాలనపద్ధతి వానిలో రాజగు న్గొకటి తక్కినవి యుద్యోగి జనము।
లందు దండనవిధి నాచరించుచుఁ గొన్ని వాణిజ్యమున గొన్ని పైకిఁబోవు।
మఱికొన్ని యోధుల సూడ్కి వసంతపు మొగ్గలదోఁచి సమ్మోద లీల।
నరిగి రాజునకు సమర్పించు నాతఁడు రాజవైభవమునఁ దేజరిల్లి।
కనుఁగొను ఁబాటలఁ దనరి బంగరుకప్పు లల్లు శిల్పులను రవంతయైన।
ఁగుడువఁబోవక తేనెఁ బిడిచెడి పౌరుల బరువులతో వంగి ద్వారమందు।
గుంపులఁగూడెడు కూలివాండ్రను గొంచెమైనఁ బాటొనరించ కావులించు।
కొనుచుమై తెల్లఁబడియున్నఁ బనికిరాని।
నిండుసోమరిపోతుపై మండిపడుచు।
వానినెంతయు నురితీయు వాండ్రచేతి।
కప్పగించెడు గొప్ప న్యాయాధిపతిని। 86

'T is ever common
That men are merriest when they are from home. 87

Act. ii. Sce. i.

O England,—model to thy inward greatness,
Like little body with a mighty heart, — 88

Act. iv. Sce. i.

There is some soul of goodness in things evil,
Would men observingly distil it out;
For our bad neighbour makes us early stirrers,
Which is both healthful and good husbandry:
Besides, they are our outward conciences,
And preachers to us all; admonishing
That we should dress us fairly for our end. 89

Act. v. Sce. ii.

Haply a woman's voice may do some good,
When articles too nicely urged be stood on. 90

HENRY VI—PART I— *Act. i. Sce. ii.*

Glory is like a circle in the water,
Which never ceaseth to enlarge itself
Till by broad spreading it disperse to nought. 91

Act. v. Sce. ii.

Of all base passions, fear is most accursed. 92

ద్వి॥ తలఁగి జనంబులు తమయున్కిపట్టు
మెలఁగుచునుందురు మిగుల వేడుకను॥ 88

ద్వి॥ మేలి తెల్వి గలచి క్రైనయింగ్లాఁడ
నీలోని గొప్పకు నీవైతి వచ్చు॥ 88

చ॥ పరఁగెడుఁ గొంత మంచి చెడు వస్తువులందున సారమెన్నఁగా
ఁ బొరుగున నున్న దుష్టు కదు పున్మనలన్నడుఁ బెండలాడ యు
త్తెరువు శరీర సౌఖ్యముఁ గడించుఁ గృషి సన్మనకోర్కెలెల్లఁ జే
కురునటు వాఁడు మేలి తెఱఁగున్నరువై కనుపర్చె వెండియున్॥ 89

ద్వి॥ సరియూనొడఁబడికల్ జెతపడకున్న
నెరపు మేళ్ కొంతవనితపల్కొ కష్టు॥ 90

ద్వి॥ నీటిలో గిజీవలె నెగడెడు గొప్ప
నూటిగఁ జివరకు నున్నయూవఱకు॥ 91

ద్వి॥ అన్ని దుష్టగుణంబులందునభయము
కన్నఁ బాడైనది కన్గొన లేదు॥ 92

Sce. iii.

beauty's princely majesty is such,
Confounds the tongue and makes the senses rough. 93

Sce. v.

The chief perfections of that lovely dame,
Had I sufficient skill to utter them,
Would make a volume of enticing lines,
Able to ravish any dull conceit : 94

So worthless peasants bargain for their wives,
As market-men for oxen, sheep or horse.
Marriage is a matter of more worth
Than to be dealt in by attorneyship. 95

For what is wedlock forced but a hell,
An age of discord and continual strife ?
Whereas that the contr'ary bringeth bliss,
And is a pattern of celestial peace. 96

PART II— *Act. ii. Sce. iv.*

Thus, sometimes hath the brightest day a cloud ;
And after summer evermore succeeds
Barren winter, with his wrathful nipping cold :
So cares and joys abound, as seasons fleet. 97

ద్వి॥ . అందపుందోరతన. మట్టిది–నాల్క ।
c.గ్రిందికిలాగునిం.ద్రియములc.గలcచు॥ 93

సీ॥ .సోయగంబైనయూయమ్మ.సుగుణములను ।
c.దెలుపcగలనేర్పునాకునుc.గలిగనేని ।
.నెట్టిమొద్దుబుద్ధినైన..నీడ్వజాలు ।
నరసమగుపెక్కుగ్రంథము.లరచియింతు ॥ 94

సీ॥ .బేరమాడెదర్యామ్మధులు.పెండ్లములకో ।
.అకుcబసులకయినంతవ.ర్తకులమాడ్కి ।
మధ్యవర్తులతగవులం.బడుటకన్న ।
c.బెండ్లినిజముగనెక్కువ.విలువగలది ॥ 95

సీ॥ .బలిమినోనరింపcబడిన పెం.డి.లి.నరకము ।
..కలcత్రబతుకును–మఱియు..నిచ్చలు జగడము ।
.నలువు–నిష్టానుసారము.జరిగిన–నది ।
.సంతసము–.దివ్యశాంతిని–.సంతరించు ॥ 96

సీ॥ .ఇట్టులనొకప్డువెల్లడి. నెనcగుపగలు ।
.మబ్బునcజెలంగు–వేసవి.మగుడ–cగఱచు ।
.చలిమెయి.నొడ్డు.పీతువు. కలుగు–నట్టు ।
.భేగువంతలు–జోకలు–ఋతువులవలె ॥ 97

Act. iii Sce. i

Smooth runs the water where the brook is deep,
And in his simple show he harbours treason. 98

what's more miserable than discontent. 99

Act iv. Sce. ii.

O miserble age ! Virtue is not regarded in handi - craftsmen. 100

PART III. *Act. I. Sce. IV.*

'Tis beauty that doth oft make women proud ;
'Tis virtue that doth make them most admired ;
'Tis government that makes them seem devine ; 101

Act. ii. Sce. i.

To weep is to make less the depth of grief : 102

Act. iv. Sce. viii.

when the lion fawns upon the lamb,
The lamb will never cease to follow him. 103

ద్వి॥ మనువుగాఁ బాతెడు న్నోఁ త్తైననిరు।
మునిరూపునఁ ద్రోహమున్నాఁ చూనాఁడు॥

ద్వి॥ ఒందిలి తనివి లేకుండుటకన్న।
నెందైన మఱియుండు నే యెంచిచూడ॥

వ॥ ఆహా దుష్కాలము కెల్లెడ యోగ్యత సరకు సేయ. 100

గీ॥ స్త్రీలఁదఱచుగ గర్వింపఁ జేసెదునని।
సొగసు వారల మిక్కిలి పొగడఁబడఁగ।
నలుపునదిసద్గుణంబు నేల్లలుగవారు।
తెలియఁబడఁజేయునది జితేంద్రియతమఱయు॥ 101

ద్వి॥ వాతెఱచుచు దుఃఖపడుట శోకంబు।
లోఁతుఁ తగ్గించుటా లోచించిచూడ॥ 102

ద్వి॥ సింగముచ్చకముచేసిన గొజ్జపిల్ల।
సంగఱదానివెం బడఁబోకపోదు॥ 103

Act. v. Sce. vi.

Suspicion always haunts the guilty mind :
The thief doth fear each bush an officer. 104

HENRY VIII— *Act. i. Sce. i.*

Anger is like
A full-hot horse, who being allowed his way,
Self-mettle tires him. 105

Sce. iii.

New customs
Though they be never so ridiculous,
Nay, let'em be unmanly, yet are followed. 106

Act. iii. Sce. i.

Orphens with his lute made trees,
And the mountain-taps that freeze,
Bow themselves, when he did sing :
To his music plants, and flowers
Ever sprung ; as sun and showers
There had made a lasting spring.
Everything that heard him play,
Even the billows of the sea,
Hung their heads, and then lay by.
In sweet music is such art,
Killing care and grief of heart
Fall asleep, or, hearing, die. 107

ద్వి॥ దురితంబుఁ గలమది ద్రోఁడరు సందియము ।
బరి- యొల్లపొఁద- రాజ భటునిగ వెఱచు ॥ 104

ద్వి॥ చెల రేఁగు గుజ్జము చెలువగు నల్క- ।
యలయుఁ దనంతట నాఁపని యొడల ॥ 105

ద్వి॥ అనుసరింపఁబడు నా త్మాచారమహహ ।
ననకె రమయ త్రి- సి చంబగు నేని ॥ 106

సీ॥ వీణవాయించుచా ర్ఫియసు పాటంబాడి
వృక్షంబులన్నించు పేరుకొనిన ।
నగశిఖరంబుల నన్న క్రమములుగఁ జేసె-
నతని పాటకు మొక్క- లలరులొందవె ।
జగముకన్న న్యాన జల్లులు గావించ
శాశ్వతంబై నవ సంతబు కును!
వానివాద్యము విన్న ప్రతివస్తువు
సముద్రపుతరంగములు సై తమ్ము వాని ।
తలలు వాల్చె- మఱియు దాపునఁ బండెడు ।
బరఁగునట్టి మహిమ పాటయందు ।
గెడపువంత- మఱియు నెడఁద దుఃఖమ్మును ।
గుసుకు- నదియుఁ గాక- వినుము సవయు ।

Sce. ii.

The hearts of princes kiss obedience,
So much they love it ; but to stubborn spirits
They swell and grow as terrible as storms. (1)

My lord, we have
Stood here observing him· Some strange commotion
Is in his brain : he bites his lip, and starts ;
Stops on a sudden, looks upon the ground,
Then lays his finger on his temple : straight,
Springs out into fast gait ; then stops again,
Strikes his breast heard ; and annon, he casts
His eye against the moon ; in most strange postures
We have seen him set himself. (2 108

Act. iv. Sce. ii.

Men's evil manners live in brass ; their virtues
We write in water. 109

Act. v. Sce. iii.

Men that make
Envy and crooked malice nourishment
Dare bite the best. 110

ద్వి॥ అరుసులయొదలు ముద్దాడునడకువ।
మొరటులయెడఁ గోపమున రేఁగునవియు॥ 108 (1)

సీ॥ విభుఁడ వానిం గని పెట్టుచుమేమింట
నున్నార మెద్దియో నొక్క వింత।
తిరుగుఁ బాటతని బుద్ధి న్నెలకొనియె
నాతం డౌడుగఱచెడు వెండి యులికి।
పడెడు దబ్బననాఁగు బరికించు నేలను
బిన్నటు నాతని వ్రేలునతని।
కణాంత పైఁ జేర్చి నొక్కుటఁ బ్రముఖ్యపాటున
వడినడచున్ దరు వాతనిలుచు।
దనదు గుండె బాఁదుకొనెడుఁ గట్టిగ మఱి।
యునొకతఱిని జందురుని జెనఁదన।
కన్నువై చుచుండుఁ గడువిచిత్రములగు।
గతులనాతఁడుంటఁ గంటిమేము॥ (2)

ద్వి॥ జనులచెడుగు శిలాక్షరమయి మనెడు।
మనమునీటన్వ్రాసి మంచి వ్రాసెదము॥ 109

ద్వి॥ సైఁపలేనట్టి దుర్జనములు నిగుల।
గాపాడువారినే కఱవఁ దెగింత్రు॥ 110

't is a cruelty,
To load a falling man. 111

KING JOHN— *Act. i. Sce. i.*

For new-made honour doth forget men's names 112

Act. iii. Sce. iv.

Before the curing of a strong disease,
Even in the instant of repair and health,
The fit is strongest : evils that take leave,
On their departure most of all show evil 113

A sceptre, snatched with an unruly hand,
Must be as hoisterously maintained as gained;
And he that stands upon a slippery place
Makes nice of no vile hold to stay him up. 114

Act. iv. Sce. iii.

Trust not those cunning waters of his eyes,
For villainy is not without such rheum ;
And he, long-traded in it; makes it seem
Like rivers of remorse and innocency. 115

ద్వి॥ పడిపోవుచుండెను వానిమఱింత ।
యడఁగఁద్రొక్కుచునుంట యది క్రూరతనము ॥ 111

ద్వి॥ క్రొత్తగానబ్బిన గొప్పతనమ్ము ।
మత్తిల్లి పులు చెడు మనుజుల వెల్ల॥ 112

గీ॥ కఠినమౌ సంకటంబు చేకఁబడకమును ।
ముందు నారోగ్యమబ్బుని ముసమునందు ।
గూడివడియగు నెడఁబాయు కీడు లెల్ల ।
వానిమబ్బుదలస్గిడె కానిపించు॥ 113

గీ॥ న్యాయముఁ దొఱంగు చేయిచే నపహరింప ।
బడిన నృపదండ మెటుపొందఁబడెనొ యట్లు ।
నిర్వహింపఁబడునది వెంఁడియును జాఱు ।
నట్టిచోనున్నతఁడు దేని నైనఁబట్టు॥ 114

గీ॥ వాని మోసపుచ్చు బాష్పముల్ నమ్మకు ।
దుడుకుకూడనట్టి తడిఁజెలంగు ।
అందుఁ జిరపుఅవడు నతఁడు నేరములేమి ।
నెనరు లేళ్లుగనది క్షను పఱచెడు॥ 115

KING LEAR— *Act. I. Sec. I.*

Time shall unfold what pleated cunning hides;
Who cover faults, at last shame them derides. 116

Act. ii. Sce. iv.

All's not offence that indiscretion finds
And dotage terms so. 117

Sce. v.

O, sir, to wilful men,
The injuries that they themselves procure
Must be their school master. 118

Act. iii. Sce. iv.

Thou, 'dst shun a bear ;
But if thy flight lay toward the roaring sea,
Thou 'dst meet the bear I' the mouth. 119

Sce. vi.

He 's mad that trusts in the tameness of a wolf, a horse's health, a boy's love, or a whore's oath. 120

ద॥ తఱివిప్ప మోసము దాఁచిన దెగ్గు ।
మఱుఁగిడువారివే మఱుసిగ్గు తెగడు ॥ 116

ద్వి॥ అవివేక మరసిన దట్టులవృద్ధ ।
తవివరించిన దెల్లఁ దప్పఁగాఁ బోవు ॥ 117

ద్వి॥ నులుచేలకుఁ దమంతఁ బోరయు నిక్కట్లు ।
బడి మొజ్జలుగనుండ వలయునో యయ్య ॥ 118

గీ॥ భల్లూకమునుఁ జూచి పరుగిడుచుందువు ।
దానిఁ దప్పకొనఁగఁ గాని ఘోష ।
విూఱు కడలినీదు పాఱిపోవుటకడ్డ ।
పడిన నెల్లు నెదురఁ బాఱదీవు । 119

వృ॥ తోఁడేటినిచ్చి కయు [illegible] జ్జపుటారోగ్యము –
ఁబెల్ల కాయుపలప్పుసు [illegible] లంజె కొట్టును
నమ్ముకొను వాఁడు వెంగలి ॥ 120

When we our betters see bearing our woes,
We scarcely think our miseries our foes.
Who alone suffers, suffers must i' the mind,
Leaving free things and happy shows behind;
But then the mind much sufferance doth o'erskip,
When grief hath mates, and bearing-fellowship
How light and portable my pain seems now,
When that which makes me bend makes the king bow.
121

Act. iv. Sce. i.

Our means secure us, and our mere defects
Prove our commodities. 122

As flies to wanton boys, are we to the gods,—
They kill us for their sport. 123

Sce. iii.

The stars above us, govern our conditions;
Else one self mate and mate could not beget
Such different issues. 124

సీ॥ మనకన్న నెక్కుడు మనుజుండెవండు
మన శోకములు దుంచుటం జూడ మన ప్రేమ
మనకున్న యాపదల్ మన శత్రులుగ
మనె మించెద మరుముగ నెన్నండొంటి
మరటెల్లనాతండెంతొ మంచి మనుజుండె
కాని దుఃఖము నెట్టు లోననున్న
సమయమునన్ సైచు సహవాసమబ్బిన తఱి
విడుమన్మది దాటు మఱియు
నెంత చులకన మఱి యెంతయల్పముగనా
బాధయిప్పుడు కన పడుచునుండె
నన్ను నెపుడు వంచుచున్న యయ్యది జేని॥
గూడ సరిగఁ బట్టి ద్రుంగఁ దీయ। 121

ద్వి॥ మన సాధనంబు తే మఱిపించు మనల।
మనలోని ప్రేమనకు మేల్మి నిరూపించు। 122

ద్వి॥ వెలుపలి మనలఁ బిల్లలీఁగలను॥
గూలుచు నటులాట కోఱకుఁ జంపెదరు॥ 123

గీ॥ మనస్వభావమేలు మన మెంతయు నెఱుంగ।
రాని దైవమట్లు కాపాడ యొడల।
మాఱకుండు నాలి మగలంత ఘోరమున్
గలుగుపిల్లలనిట్లు కాంచుటెట్లు॥ 124

Sce. vi.

Come on, sir, here's the place ; stand still.—
How fearful
And dizzy 't is to cast one's eyes so low !
The crows, and choughs; that wing the midway air.
Show scarce so gross as beetles : half way down
Hangs one that gathers samphire,— dreadful trade :
Methinks, he seems no bigger than his head.
The fishermen that walk upon the beach
Appear like mice, and yond tall anchoring bark
Diminished to her cock, — her cock, a buoy
Almost too small for sight. The murmuring surge,
That on the unnumbered idle pebbles chafes,
Cannot be heard so high.—I'll look no more;
Lest my brain turn, and the deficient sight
Topple down headlong.

సీసమాలిక॥ అయ్యారె విద్దె యా చక్కౌను కలుగ

నిలుచుండు మంత్రకీంది కీలుగుఱ్ఱ!

బలఁ చుట్టయొంత భీకరమొంత

తల త్రిప్ప గా నుండు సమరముగ నే గయ్యుచున్న!

కాకులు నుఱిసేటి కాకలు పొద్దెంకే యెట్లు

చిన్నవిగఁగ నొప్పుచుండె!

నూరుఁ గాయల కేటు లుక దొరక నదు

నొక విధముగు మొక్కలం బెఱుకువాఁడు!

కిర్రింది సకమున్ త్రోవ వేల్లాడెనున్

ఘోర వృత్తి నేనను కొని దానకతండు!

తనతఁ కెంటుఁ బె దగఁ గానిపించెఁడు

మున్నిటి మొద్దనఁ బోవు బెత్తే

చుంచు విధమునఁ దోఁ తెంచెడు

లంగరు వేయుచుండిన యల్ల పెద్దయోడ!

దాని దోనె వితానఁ దక్కువ కాబడె

నదియు లంగరు గుఱు తట్లుకంటి!

కందకకేడుఁ జన్న దయ్యా నట్లాడెను

గులకరాల నోరసి ఘోషఁ బెట్టు

కరడమంత పెద్ద గావినఁబడఁజాల!

కుండె నింకఁ జూడ నొల్ల నేను!

మిగుల నాకఁదల తిరిగెడు గొఱఁతనము!

దృష్టిదోర్లఁ నల్ల క్రిందుఁగాన॥

When we are born, we cry, that we are come
To this great stage of fools. 126

Act v. Sce. iii.

The gods are just, and of our pleasant vices
Make instruments to plague us. 127

Her voice was ever soft,
Gentle, and low, — an excellent thing in woman. 128

The weight of this sad time we must obey;
Speak what we feel, not what we ought to say.
The oldest hath borne most; we, that are young
Shall never see so much, nor live so long. 129

RICHARD II *Act. i. Sce. i.*

The purest treasure mortal times afford
Is spotless reputation; that away,
Men are but gilded loam or painted clay. 130

Sce. ii.

That which in mean men we entitle patience
Is pale cold cowardice in noble breasts: 131

ద్వి॥ .చనుదెంచితిమిపిచ్చి. జనుల,రంగమున।
.కనియేడ్చెదముపుట్టి.నప్పుడుమనము॥ 126

ద్వి॥ .మనచెడుగులనుండి.నునలశిక్షించు।
.,ననువ్రవన్నదరు,నా.యమగు, దేవతలు॥ 127

ద్వి॥ .మొత్తనచల్లన. మెల్లనయూపె।
.,కుత్తుక-(స్త్రీ)కది. గొప్పగుణంబు॥ 128

గీ॥ .మనము,కఠినావసర,భర.మునకులొంగి।
.పల్కు-నదితోఁచినది చెప్ప.వలయుదాని।
.నెడసి- పెద్దలుకడుభరి.యించినారు।
.మనముపిన్నలమంతగాఁ.,గనముమనము। 129

గీ॥ .,మర్త్యకాలంబులొసఁగుని.ర్మలధనంబు
.తనరుచుండెడుమచ్చపోం.దనియశంబు।
.జనములదిబొత్తిగాఁబోవు.సమయమందు।
.పసిఁడిపూసినబంకమ.న్నసరివారు॥ 130

ద్వి॥ .అధములలోమున.మనుకొనునోర్మి।
.యధికులయెడభయ.మునిపించుకొనెడు॥ 131

Sce. iii

Teach thy necessity to reason thus ;
There is no virtue like necessity. 132

Gnarling sorrow hath less power to bite
The man that mocks at it and sets it light. 133

O, who can hold a fire in his hand
By thinking on the frosty Caucasus ?
Or cloy the hungry edge of appetite
By bare imagination of a feast ?
Or wallow naked in December snow
By thinking on fantastic summers's heat ?
O, no : the apprehension of the good
Gives but the greater feeling to the worse :
Fell sorrow's tooth doth never rankle more
Than when it bites but launceth not the sore. 134

Act. ii. Sce. i.

the tongues of dying men
Enforce attention like deep harmony :
Where words are scarce they are seldom spent in vain,
For they breathe truth that breathe their words in pain
He that no more must say is listtend more. 135

ద్వి॥ చక్కనిసీయవసరముతలంచు।
..మక్కుఅకంటెయో..గ్యతముకిలేదు॥ 132

ద్వి॥ .కఅవఁజాలదుగుఱ్ఱు.గావించు.వంత।
..సరకుసలుపకహా.స్యము సేయునరుని॥ 133

సీ॥ మంచుకొండకెవండు..మదిలోనఁ.దలపోసి.
.యాకారతనచేత.నగ్గిదాల్చు।
.నాఁకలి.యంగద.నటునంచునకు
.మొ.గంబుమొత్తించు--లే.క-బలువిందు।
ఁ.గూరిచియూహించు.కొనుమాత్రమున।
.లేక-మండువేసవివేడి.మనసుననిడి।
..మార్గశీర్షంబు.హి.మంబునదినమొలం
.బొర్లాడు-నటుకాదు.పొమ్ముమంచి।
.నెన్నుకొనుటచెడ్డ.నెంపించెడుముఱింత।
.క్రూరమైనవంత.కోఱబాధ।
ఁ.గఱచునప్పటివలెఁ.గావింపనేరదు।
.పుండుబల్లెముమెయిఁబొడుచునపుడు। 134

ఉ॥ చచ్చెడువారినాలుకలు..శ్రద్ధ.సుగానముపోల్కి-లాగు-.వా।
.క్రుచ్చుట.శక్తితగ్గునెడ.ఁగొంచెము.రిత్తగఁజెల్లు-బాధ.ను
.ల్చ్చ.చ్చరియించువారునిజ.మూ.ర్తురు-చెప్పుటకెద్దిలేనివాఁ।
.డెచ్చటనైన.ముచ్చిక్కు.ఱంతవినంబడుచుండుఁగాప్రసన్॥ 135

The setting sun, and music at the close,
As the last taste of sweets, is sweetest last,
Writ in remembrance more than things long past. 136

Small showers last long, but sudden storms are short.
137

Should dying men flatter with those that live?
No, no, men living flatter those that die.

Act. iii. Sce. ii. 138

know'st thou not
That when the searching eye of Heaven is hid
Behind the globe, and lights the lower world,
Then thieves and robbers range abroad unseen,
In murders and in outrage bloody here;
But when from under this terrestial ball
He fires the proud tops of the eastern pines,
And darts his light through every guilty hole,
Then murders, treasons, and detested sins,
The cloak of night being plucked from off their backs,
Stand bare and naked, trembling at themselves? 139

గీ॥ క్రుంకుచున్న ప్రొద్దు-కొసమట్టుపాటయు
వెనుకకుఁజవిఁగొనెడు పిండివంట।
కరణిమిగులనింపుగా మను-ఁగడనెదన్।
ప్రాయుఁబడుఁగడిచిన వానికన్న॥ 136

ద్వి ఛిన్నమసురు మన్నుఁ జిరముకాని-వడి।
ఁబన్నినట్టితు పాను త్వరఁ గడతేఱు॥ 137

ద్వి॥ ప్రణుతింత్రె బ్రతుకువారలఁ జచ్చువార॥
లు-నహి-బ్రతుకువార లనుతింత్రు మృతుల॥ 138

సీ॥ ఎఱుఁగవా దేవుఁ బరీక్షించుచూడికి
భూగోళము వెనుక డాఁగిమఱియు।
ఁగ్రిందిజగము వెలిఁగించుచున్నప్పుడు
దొంగలున్నొండియుం దోఁచువాండ్రు।
కన్పడక ఘోరముగాఁ జెల్లలాడక
హత్యలన్నారులై హారముల్లనిట
గాని-యీమాఱ్ఱొకండు కను గ్రింధు
నుండివాఁడెప్పుడు ప్రాచీనవృక్షదృష్టి।
శిఖరములన్ బ్రకాశింపించి ప్రతిదుష్ట
వివరమువద్దన వెల్గుఁబొడుచు।
ఁజంపుటల్ ద్రోహము లప్పుడ సహ్యాపాత।
కంబులుర్దమపృష్ఠ భాగములనుండి।
మూపుచ్ఛటము తొలఁగింపఁబడనిలుచు।
వడఁకుచుఁదమంత చోడిగ బట్టలేక

Act. v. Sce. i.

The love of wicked friends converts to fear;
That fear to hate; and hate turns one or both
To worthy danger and deserved death. 1 0

RICHARD III— *Act. i. Sce. iii.*

The world is grown so bad,
That wrens make prey where eagles dare not perch:
Since every Jack became a gentleman,
There's many a gentle person made a jack. 141

Sce. iv.

Sorrow breaks seasons and reposing hours,
Makes the night morning, and the moon-tide night. 142

Act. ii. Sce. ii.

That deceit should steal such gentle shapes,
And with a virtuous vizor hide foul guile! 143

Act. v. Sce. ii.

True hope is swift, and flies with swallow's wings,
Kings it makes gods, and meaner creatures kings. 144

గీ॥ చెనఁటి చెలికాండ్ర నెమ్మిమాఱును వెఱపున।
కాభయమసహ్యమున కసహ్యంబొకనికి।
గాని లేకి దుర్వారకుఁగాని కట్టకడకు।
మఱియు హానికిఁదగునట్లు మరణమునకు॥ 140

గీ॥ జగముచెడె-డేగవాలగ సాహసింప।
నున్నచో జీనువయొరతి న్చెండె-నెల్ల।
నీచుఁడున్ ఘనుఁజోటచే నెరుపఁబడిరి।
తక్కువారుగఁబల్వురు తగుమనుసులు॥ 141

ద్వి। ఋతువులమార్పుని ద్రించుగంటలను।
వెతరేఁబవళ్ళఁగావించు నట్టట్టు॥ 142

ద్వి॥ వంచనసాధురూపంబులనుండు।
మంచివేషమునదు ర్మార్గముండాఁచు॥ 143

ద్వి॥ పఱచు నేంట్రింత జవముతోడనాస।
దొరలవేల్పాల నలంతుల జేండ్లఁజేయు॥ 144

Conscience is but a word that cowards use,
Devised at first to keep the strong in awe : 145

LOVES LABOUR'S LOST— *Act. i. Sce. i.*

Why, all delights are vain, but that most vain,
Which, with pain purchased, doth inherit pain. 146

Study is like the heaven's glorious sun.
That will not be deep-searched with saucy looks :
Small have continual plodders ever won,
Save base authority from others' books.
These earthly godfathers of heaven's lights
That give a name to every fixed star,
Have no more profit of their shining nights
Than those that walk and wot not what they are.
Too much to know is to know nought but fame ;
And every godfather can give a name. 147

ద్వి॥ ..భీరులవాడుల ..పితమోధమర్ణంబు ।
..ధీరులనాఁప .వి.ధింపఁబడెఁదొలి ॥ 145

గీ॥ .శౌర.వితలు వేడ్క .లన్నియు.నొఁగాని ।
.యెద్దియిడుమతోఁ.గ్ర.యింపబడుచు ।
..నెగులుకలుగఁజేయు ..నిచ్చలునద్దియొ ।
.మిగులవ్యర్థ మగుఁబ .అఁగుచునుండు ॥ 146

సీ॥ .మిగులవెల్గుచునుండు..జగముకన్నుంబోలుఁ
.జదువదిలోఁతుగ. వెదుకఁబడదు ।
..దుడుకైనచూపుల.తోడ నొరులపుస్త.కముల
(దప్పునిదర్శన.ములఁదప్పు ।
..పడసిరియెంతయుం .బాటుబడిన
యట్టి.వారలుస్వల్ప లా.భంబుతాము ।
.కదలనియెల్లచు.క్కకుఁ జేరొసంగు
జ్యో.తిషికులుమెఱయు. రాతిరులనుండి ।
..కాంచరెక్కుడు మేలున.క్షత్రములను ।
.(జూచుచవ్వి తెలియని యజ్ఞులకుమించి ।
..పెచ్చులుంగుట తెలియమి. పేరుతప్ప ।
.మఱియునున్న.మ కరణమొ.నరుచువెల్ల ।
.గురువునేదైనఁ జేరజత. పరచఁగలఁడు ।

Fast paunches have lean pates ; and dainty bits
make rich the ribs, but bank rout quite the wits. (1)

Act. ii Sce. i.

Beauty is bought by judgement of the eye ,
Not uttered by base sale of chapmen's tongues (2)148

Act. iv. Sce. iii.

Never durst poet touch a pen to write,
Until his ink were tempered with Love's sighs ;
O, then his lines would ravish savage ears,
And plant in tyrants mild humility. 149

Act. v. Sce. ii.

The blood of youth burns not with such excess.
As gravity's revolt to wantonness. (1)

Folly in fools bears not so strong. a note
As foolery in the wise, when wit doth dote ;
Since all the power thereof it doth apply.
To prove by wit, worth in simplicity. (2) 150

కం॥ కడుపులు బలిసినవారికి !
గడుఁగొంచెపు మెదడులుండు-ఘనరుచ్యములౌ ।
కడులుబలిపించుఁ బ్రక్కల ।
వడి నైనన్- బుద్ధిపాటవముఁ జెడఁగొట్టున్ ॥ (1) 148

ద్వి॥ కనువిమర్శ సోయగముకొనఁబడెడు ।
ననదవర్తకునాల్క- ననఁబడబోదు ॥ (2)

గీ॥ కలముముట్టఁ దెగించఁడు కయియెపుడును ।
వ్రాయుటకు- వల్వనిట్టూర్పు లాయన తన ।
మసిఁగలుప-కౌర- పిదప రక్కస చెవులను।
లాగు వానిపద్దెములు- కూళగరఁగించు ॥ 149

ద్వి॥ చిఱుతపాయముకన్న సింగారమునకు ।
మరగుగభీరత న్మండించువలపు ॥ (1) 150

గీ॥ తెల్వి మితిమీఱి పిచ్చియౌ త్రి నటువంటి ।
ప్రాజ్ఞులందలి యవివేక మజ్ఞులదగు ।
చెట్టుకంటెను మఱియొక మెట్టుమీఱు !
వెంగలితనంబు నంగూట నెలకలదని ।
జ్ఞానశక్తినిరూపించఁ గలదుకనుక ॥ (2)

The tongues of mocking Wenches are as keen
As is the razor's edge invisible,
Cutting a smaller hair than may be seen;
Above the sense of sense; so sensible
Seemeth their conference ; their conceits have wings
Fleeter than arrows, bullets, wind, thought, swifter
[things. (3)

Your wit makes wise things foolish:
With eyes best seeing heaven's fiery eye,
By light we lose : light : your capacity
Is of that nature, that to your huge store
Wise things seem foolish, and rich things but poor. (4)

MACBETH *Act. ii. Sce. ii.*

The Innocent sleep:
Sleep, that knits up the ravelled sleave of care,
The death of each day's life, sore lobour's bath,
Balm of hurt minds, great nature's second course,
Chief nourisher in life's feast. 151 (1)

గీ॥ కంటికగపడనంతసూక్ష్మంబు వెండ్రు।
కయనుఁ దెగవేయు మంగలి కత్తిమొనకు॥
మించివాఁడియగు న్వైక్కి రించుపడుచు।
చెలులనాల్కలు వారల పలుకులును జీ।
తెలిసికొనుటకు సాధ్యముల్ కలవు వారి।
తలఁపులకు అక్కలవిమ్ము లుక్కలఁదుపాకి।
రవలగాలిమనసుమించు రయముచేత॥ (3)

గీ॥ అజ్ఞులం జేయుఁ బ్రాజ్ఞుల నైన నీదు
తెల్వి బాగుగఁ గన్నులఁ దెఱచి మనము।
జగముకన్నుఁ గనుంగొన్న సమయమందు
వెల్తురుం గోలుపోదుము వెలుతురు మెఱయి।
నట్టి నైజము నీశక్తి కమరియుండె।
తెలివిమాలిన విగఁ దెల్వి గలయవిమఱి।
కానిపించుఁ బేదవి గ్రీ గల్గునవియు
నెల్ల నీ మహాజ్ఞానసమృద్ధికిట్లు॥ (4)

గీ॥ నేగి నెఱుఁగని నిద్దుర చిక్కువడిన।
జాఱివడుకని మాలిని సరిగనల్లు।
ప్రతిదివసజీవి తంపుమరణము పెద్ద।
బడలుపాటు స్నానము గంటువడు నెదలకు।
మందు బ్రతుకువిందున మేటి మనుపుఁ గూడు।
ప్రకృతిగుణముల రెండవ పథము ఆయె॥ 151 (1)

Act. v. Sce. vi.

Life's but a walking shadow; a poor player,
That struts and frets his hour upon the stage,
And then is heard no more : it is a tale
Told by an idiot, full of sound and fury,
Signifying nothing. (2)

MEASURE FOR MEASURE— *Act. i. Sce. i.*

Heaven doth with us, as we with torches do,
Not light them for themselves ; for if our virtues
Did not go forth of us, 't were an alike
As if we had them not. Spirits are not finely touched,
But to fine issues ; nor Nature never lends
The smallest, scruple of her excellence
But, like a thrifty godess, the determines
Herself the glory of a creditor,
But thanks and use. 152

Sce. v,

Our doubts are traitors,
And make us lose the good we oft might win,
By fearing to attempt. 153

గీ॥ బ్రతుకునడుచు నీడ - రంగమునంగింజూ ।
కొనితనగడువుమఱి వినగఁబడని ।
పాడుపాత్రము - గడబడమెందుకాన్పుత ।
క్కవుగ వెడగుచేను డువఁబడుకత ॥ (2)

సీ॥ ఒనరుచు దైవము మనయొడక్ -
దవిటేల గుఱిచి మనము సేయు కరణి - వాని ।
కై వాని వెలిఁగింపఁగడగము -
మనసద్గుణములు బయల్పడక - మనలోన ।
నడఁగుటయును - మన కవియు లేకుంటయు -
నొక్కటే - బ్రతుకులు నొప్పమీఱ ।
జేయంగఁబడవుమంచి ప్రయోజనములకుఁ దక్క -
బ్రకృతియు నద్దానిమహిమ ।
వంతనంబు మఱియులాభంబుఁగొనుచు ।
బొదువుఁగల దేవత వితానదియునప్పు ।
లిడెడు - గొప్పందుటకు నిశ్చయించి యెరవు ।
పెట్టఁబోవదు తానొక్క వీసమైన । 152

ద్వి॥ తెక్క - కింద్లుమనసం దియపులుమనకు ।
నెక్కొలుపవుమేలు నివ్వొలఁబన్ని ॥ 153

Act. ii. Sce. i.

Mercy is not itself, that oft looks so ;
Pardon is still the nurse of second woe. 154

Sce. ii.

Great men may jest with saints ; 't is wit in them,
But in the less foul profanation.
Lucio [to Isab]. Thou 'rt in the right, girl; more o'that
Isab. That in the captain's but a choleric word,
Which in the soldier is flat blasphemy. 155

Thieves for their robbery have authority
When judges steal themselves. 156

Sce. iv.

wisdom wishes to appear most bright
When it doth tax itself. 157

Act. iii. Sce. i.

The miserable have no other medicine
But only hope. 158

And the poor beetle that we tread upon,
In corporal sufferance finds a pang as great
As when a giant dies, 159

ద్వి॥ కూర్మిలాగున్నది కూర్మికాఁబోవ।
దౌర్మిరెండవవంత నొదవించుచుండు॥ 154

మధ్యాక్కర :- పరిహాసమాడవచ్చు మునివరులైనఁ బ్రభువులద్ది
సరసంబు వారిలోఁ గాని స్వల్పులనెంతయో తప్పు।
పరుసంబు మాత్రమానెద్ది వాహినీనాథులపట్ల।
బరఁగున్మహాపవాదమయి భటులగు వారియందదియె॥ 155

ద్వి॥ న్యాయాధికార్లు చౌర్యము సల్పినపుడు।
నాయమా దొంగతనము తస్కరులకు॥ 156

ద్వి॥ ఎప్పుడు తెలివిగోరు నెంతయు వెలుఁగ।
నప్పుడు తనుందానె యది చూపుకొనెను॥ 157

ద్వి॥ వనటఁబొందినయట్టి వారలకెందు।
ననులేదుసుంతయు న్మందాసతప్ప॥ 158

ద్వి॥ త్రొక్కినఁ జేఁడపురువు నొప్పిఁజెందు।
నక్కజముగఁ జచ్చు నప్పుడసురవతే॥ 159

Sce. ii.

No might nor greatness in mortality
Can censure scape ; back-wounding calumny
The whitest virtue strikes. What king so strong
Can tie the gall up in the slanderous tongue ? 160

MERCHANT OF VENICE *Act. i. Sce. i.*

You have too much respect upon the world :
They lose it that do buy it with much care. 161

Sce. ii.

If to do were as easy as to know what were good to do, chapels had been churches, and poor men's cottages princes' palaces. It is a good divine that follows his own instructions : I can easier teach twenty what were good to be done, than be one of the twenty to follow mine own teaching. The brain may devise laws for the blood ; but a hot temper leaps o'er a cold decree. 162

Sce. iii.

An evil soul, producing holy witness
Is like a villain with a smiling cheek,
A goodly apple rotten at the heart,
O, what a goodly outside falsehood hath ! 163

గీ॥ కడిమిగాని గొప్పగాని మానవులందు।
దాఁటలేదు నిందఁ జాటుచుండి।
చాడికొట్టఁ జూచు స్వచ్ఛమానసులైన।
మాఱునాల్కఁ గట్టు దొరకలండె॥ 160

ద్వి॥ రాగము సేసుగారవమున నుండు।
జాగ్రత్తఁగొనునది జారవిచ్ఛేదరు॥ 161

వ॥ చేయుటకు మంచియెద్దియో తెలిసికొనుటవలెఁ జేయుట సులభమైనచో- గుళ్లుగోపురములగు- మఱి- పేదల గుడిసెలు రాజుల మేడలగును- చెప్పినట్లు చేయువాఁడే మంచిగురువు- చేయఁబడుటకు మంచియేదియో ఇరువదుగురకైన సులువుగా బోధించఁగలనుగాని నాబోధననుసరించుపట్ల వారిలో నేనొక్కఁడనైన నుండఁజాలను- మనుజునింద్రియ ప్రవృత్తి వివేకముచే నడ్డఁబడుఁగాని- కామము వివేకమునోర్చును॥ 162

గీ॥ పరమపావనసాక్ష్యంబుఁ బల్కుదుష్టు।
చిఱునగవు మోముఁ గల్గు టక్కరికి సాటి।
లోనఁ గుళ్లియుఁ బైకందమైనపండు।
కల్లబయటికి నెంతసొగసుగనుండు॥ 163

Act ii. Sce. vi.

All things that are,
Are with more spirit chased than enjoyed.
How like a younker or a prodigal
The scarfed bark puts from her native bay,
Hugged and embraced by the strumpet wind !
How like the prodigal doth she return,
With over-weathered ribs and ragged sails,
Lean, rent, and beggared by the strumpet wind! 164

Sce. ix.

Who shall go about
To cozen fortune and be honourable
Without the stamp of merit? Let none presume
To wear an undeserved dignity:
O! that estates, degrees and offices,
Were not derived corruptly, and that clear honour
Were purchased by the merit of the wearer!
How many then should cover that stand bare ;
How many be commanded that command;
How much low peasantry would then be gleaned
From the true seed of honour; and how much honour
Picked from the chaff and ruin of the times,
To bo new-varnished ! 165

త॥ అనుభవింపఁగఁబడ దాన స్థితో నెట్లు
వస్తువుల్వేఁటాడఁ బడెడునో యట్లు।
తన తావునుండిక దలుచ న్నెమీఱు నా వ-
మూఁబడెఁదిండి నాఁగో దెకాని।
యనువున నెటుబిగి యన్ గాఁగిలింపఁ
బడెడునో లంజెక ర్వలిచేత మఱల।
ఁజను దెంచు నెటులెల్ల చా యలవింగుల
ధ్వంసంబుగావింపఁ బడుచునయ్యాదియు॥ 164

సీసమాలిక॥ ఎవరుయత్నింతుర దృష్టము న్వంచింప-
నహ౯త లేకమ ర్యాదఁబొంద।
ఁదగనిగౌరవమునొం దఁగ నెవ్వరైన
స్వతంత్రింపఁజనదు- స్వాస్థ్యములు- పర్వు।
లు- మఱియుద్యోగములు- దుమార్గణము
గనందఁబడనిచో- వెండియు స్వచ్ఛమైన।
వాసి- యోగ్యతఁగల వానిచేఁ గొనబడె నేని-
దిగంబరులైన యొంక।
ఆచ్ఛాదితులవుదు- రాజ్ఞకులోఁబడి
యుండు రెండవ యాజ్ఞ నొసఁగువారు।
సత్ప్రతిష్ఠోద్భవ స్థానంబులోనుండి
యొంద అధములు లే కేఱఁబడుచు॥
నుంద్రో- కాపులు- మఱి యుసగొప్పతన మెంత।
తలులోనచిఱనట్టి చెఱుపుచెత్త।
ప్రోవునందునుండి క్రొత్తగావన్నియు।
నింకఁ బెట్టఁబడుట కెన్నఁబడునో॥ 165

The ancient saying is no heresy,
Hanging and wiving goes by destiny. 166

Act. iii, Sce. ii.

And yet a maiden hath no tongue but thought. (1)

Song

Tell me where is fancy bred,
Or in the heart, or in the head?
How begot, how nourished?
  Reply, reply.
It is engendered in the eyes,
With gazing fed, and fancy dies
In the cradle where it lies. (2) 167

Act. v. Sce. i.

Soft stillness and the night
Become the touches of sweet harmony. 168

ద్వి॥ పొరపాటుకాంబోదు పూర్వపుమాట।
పరిణయంబరియునో భాగ్యమునఁ దన॥ 166

ద్వి॥ ఇప్పటికిన్నన్నె కెందేనిఁదలంపు
నప్పఁజూపట్టెదెం తయునైన బాస॥ (1)

ఖరహరప్రియ రాగము - రూపకతాళము

పల్లవి॥ సస-గామపభని- రిసనిధాపమగరి॥ సస॥
అను-రాగమెచట-ఁబొడమును తెల్పుమా నా॥ సస॥

అనుపల్లవి॥ సనిధనీస- గమపమగారి॥ సస॥
మనమునంద-మొగమునందా॥ యను॥ (2) 167

చరణము 1. పామపపప- నీసరిసనిధప- పధనిధాప మగారి మగారి।
కాంచఁబడియో-నెట్లులెటుల-ఁబెంచఁబడియోఁజెప్పఁజెప్ప॥

2. గగగగామామాపమా గమపదని దాపమగరిగరి।
కనులఁబుట్టింపఁగాబడియొ నదిమేపఁబడెఁజూపున।
ససనీధనిసారిగమా- సానిధాపమగరిసా॥ సస॥
అనురాగము తానుండును యాలయందుఁబొలసెడుఁగ॥అ॥

ద్వి॥ తగుజంఘ్రులేమి- ప్రదంపడిరేయి।
మిగులఁదీయని పాట మేలందమునను॥ 168

do but note a wild and wanton herd,
Or race of youthful and unhandled colts,
Fetching mad bounds, bellowing and neighing loud,
Which is the hot condition of their blood ;
If they but hear perchance a trumpet sound,
Or any air of music touch their ears,
You shall perceive them make a mutual stand,
Their savage eyes turned to a modest gaze
By the sweet power of music : therefore the poet
Did feign that Orpheus drew trees, stones, and floods ;
Since nought so stockish, hard, and full of rage,
But music for the time doth change his nature.
The man that hath no music in himself ;
Nor is not moved with concord of sweet sounds,
Is fit for treasons strategems, and spoils ;
The motions of his spirit are dull as night,
And his affections dark as Erebus ;
Let no such man be trusted. 169

How far that little candle throws his beams !
So shines a good deed in a naughty world. 170

సీసమాలిక ॥ అరయుము చెరలాడు నడవిపసు లమంద నైన
వెఱ్ఱిగ దాటు చఱచుచున్న
పనికిమప్పనియట్టి పడుచుగుఱ్ఱపు
పిల్ల కదుపునఁగాని బాఁకా రొదనవి ।
వినిన లేక వ్యాని వీనులకేపాట యైన
దబ్బునఁ దాఁకినతనీవు ।
పరికించెదా పాట వఱనయ్యావి
నిలఁబడుటయు నవ్యాని వాఁడిచూడ్కి ।
కడుమెత్తఁబడుటయు గనుక నే
కవి పన్నె మొల్లుచిగిర్చెడు రాళ్లుగరఁగు ।
నం చెటువంటి మొద్దైన నెంతటికూళ యైన
మఱియునెట్టి యలుకువఁగల ।
వాఁడైన బాటయప్పటికి మార్చకపోడు
వానిస్వభావంబు గానవిద్య ।
నెఱుఁగకుండినవాఁడు మఱిదానికీయని
యందంబులఁగరంగ నట్టివాఁడు ।
దోఁపుడులు గుట్టలును నృపద్రోహములును ।
సల్పఁదగువాని భావము ల్చెవుమాడ్కి ।
ప్రాణగోడ్డంబులు మఱియు నతనిమనసు ।
నరకమటు ఘోరమాతని నమ్మరాదు ॥ 169

గీ॥ ఎంతదూరమాచిఱత మయినపువత్తి ।
పఱపుచుండెడుఁదనదగు కిరణములను ।
మంచిపనియట్టులన్ ప్రకాశించుచుండు ।
మిగులదుర్మార్గ మయినట్టి జగమునందు ॥ 170

The crow doth sing as sweetly as the lark
When neither is attended ; and, I think,
The nightingale, if she should sing by day,
When every goose is cackling, would be thought
No better musician than the wren.
How Many things by season seasoned are
To their right praise, and true perfection ! 171

This night, methinks, is but the daylight sick ;
It looks a little paler ; 't is a day,
Such as the day is when the sun is hid. 172

MERRY WIVES OF WINDSOR— *Act. II.Sce.II.*

Love like a shadow flies when substance love
pursues ; (1)

Act. iv Sce. ii.

Wives may be merry, and yet honest too : (2) 173

Sce. v.

Money buys lands, and wives are sold by fate. 174

త। కడుఁదీయగాఁ బాడుఁ గాకి యేటికింత
వెరవున రెండును వినకున్న యప్పుడు।
తలఁచు నెన్నఁ ప్రల్లు తా బాతులాడ్చు
పగలు పాడిన జీవు వసుమించి పాడ।
గలవానిలోపల కణుక్తి కెక్క
తరుణంబునకుఁ దామె తగియుండెను।
చెలకింప నెన్నియో వినుసులు
వాని నిండుపోగడ్తకు నిజముగఁ జెల్లు॥ 171

గీ॥ అనుకొని యెదసి రేయి జెబ్బున పగలు।
బొత్తిగా నద్దియుంగొంచె మునుజే చాలి।
నట్టులగపడుచున్నది యదోకపొద్దు।
తనరుదినపుటుసూర్యుండు దాఁగునప్పుడు॥ 172

ద్వి॥ వలపుపర్వుడు సీడ వలెనెక్కమయిన।
వలపు తండలమి వెంబడిన కోలంది॥ (1)

ద్వి ఆండ్రు వేడుకకత్తెలై యుండవచ్చు।
వెండియు మంచిగ వెలయగవచ్చు॥ 173 (2)

ద్వి॥ సౌమ్యభూములఁ గొను నైద్యముగమత్తి।
యమ్మఁబడి యెదరి ల్లాండ్రు దైవమున॥ 174

MIDSUMMER-NIGHT'S DREAM— *Act. I. Sce. I.*

Ay me! for aught that ever I could read,
Could ever hear by tale or history,
The course of true love never did run smooth.
But, either it was different in blood,
O cross! too high to be enthrall'd to low!—
Or else misgraffed in respect of years,
O spite! too old to be engaged to young!—
Or else it stood upon the choice of friends,
O hell! to choose love by another's eyes! 175

Phoebe doth behold
Her silver visage in the watery glass,
Decking with liquid pearl the bladed grass. (1)

Things base and vile, holding no quantity
Love can transpose to form and dignity :
Love looks not with the eyes but with the mind (2) 176

తll . అయవారు నేఁజదివిన. యంత్రములన్నాని
-. నావిన్నకతలలో. సంగాని-నిక్క- ।
.మయిన వలప్రత్రోవ. యంత్రయు.సనపు
..గానుండఁబో-వది.-కడు వేఱుజాతి।
..మయి.నొందెఁజెలఁగెడు-..మాయము
.గొప్పచిక్కు-దవుట.కొద్దివారల-కి ।
.దయునఁగాకీడుకు. దరికి లే-మకట
..విపరీతము-ముసిలిఁ.బిన్నతోఁగూర్చు ।
.టయు-లేకమిత్రులో.డంబర్చుట
..-హాహా..నరక-మొదలుమాపు. నవరించుకొనుట॥ 175

గీll .పొద్దువేల్పుతనదు.. వెండిమొగంబుఁదా।
..నరయుచుండెనీటి.యద్దమందు।
.. వెండియుఁ.గను నేయు.చుండెము త్రైపునీటి।
తోడమిగులగడ్డి.కాఁడలెల్ల॥ (1)

కంll కొలమూలినట్టి.దినుసులఁ।
.గరమరుదుగవలపుమార్చఁ.గలిగెడు-సొగసున్।
.మఱిపరువుఁగలుగువానిగ।
..మరులుకొనుఁగనదుకాని..మదితోఁజూచున్॥ (2) 176

Act. iv. Sce. i.

that same dew, which sometime on the buds
Was wont to swell like round and orient pearls,
Stood now within the pretty flowerets' eyes,
Like tears that did their own disgrace bewail 177

Act. v. Sce. i.

The lunatic, the lover and the poet,
Are of imagination all compact :
One sees more devils than vast hell can hold ;
That is the mad man: the lover, all as frantic,
Sees Helen's beauty in a brow of Egypt :
The poet's eye, in a fine frenzy rolling
Doth glance from heaven to earth, from earth to heaven ;
And as imagination bodies forth
The forms of things unknown, the poet's pen
Turns them to shapes, and gives to airy nothing
A local habitation and a name. 178

Where I have come, great clerks have purposed
To greet me with premeditated welcomes;
Where I have seen them shiver and look pale,
Make periods in the midst of sentences,
Throttle their practised accent in their fears,
And, in conclusion, dumbly have broke off,

గీ॥ .మొగ్గలందొక్కతఱిఁ, నాఁడు.ముత్తియములఁ ।
.తెన్న నంబొంగనలవడి.యున్న మంచు ।
.నిలిచెనిప్పుడుసొగసగు.నలరుకనుల ।
.,స్వావమానంబునకునేడ్చు. నశ్రులవలె । 177

మ॥ .,వెడఁగు ,న్గాముకుఁడుంగపీంద్రుఁడు
,మనో.విభ్రాంతిమూర్తుల్గదా ।
.వెడఁగెందుంగనరానిదయ్యములఁ ।
గ.న్పెట్టున్-గుహూపిద్దగుల్ ।
.వడి,రంభన్నిర సించుఁగాముకుఁ
-డహో.,స్వర్గంబునందుండియు ।
.క్కడికిందుండికపీంద్రుదృష్టి,దివికి
.న్గాంచున్-,యథేచ్ఛమ్మునా ।
.తఁడు,చింతించు,నవీనవస్తువుల
కంత.న్వాని ,గంటమ్ముపే ।
.ర్లిడి,యాకారములున్కి-పట్లొసఁగు
నెం.దేమైన లేకుండనీ ॥ 178

సీ॥ .ఏనువచ్చినచోట. నెంతయుఁ ,బండితుల్
.నన్నెదుర్కొని,స్తుతి.న్సల్పుటకయి ।
.తలఁచియున్నారు సి.ద్ధపఱచుకొన్న
,స.త్కృతివాక్యములఁగాని యేనువారి। 179

Not paying me a welcome. Trust me, sweet
Out of this silence yet I picked a welcome ; 179

MUCH ADO ABOUT NOTHING — *Act. I. Sce. I.*

How much better is it to weep at joy than to joy at weeping ! 180

Act. iii. Sce. i.

And bid her steal into the pleached bower,
Where honeysuckles, ripened by the sun,
Forbid the sun to enter, like favourites,
Made proud by princes, that advance their pride
Against that power that bred it— 181

Sce. ii.

Well, every one can master a grief, but he that has it. 182

.వణఁకుటయుఁ వెల్లఁ.బాఱుటయుఁ
.పద.ములమధ్యముననాఁగి.పోవుట-తమ।
..యులుకుననలవడు..నుచ్చారణమ్ముఁబి
.సుకుటయుందు దకునా.కొకటియైన।
ఁ.బల్కఁబోవకమన్నన.పల్కు-. మూఁగ।
.లట్టులూఱకొనుటఁగంటి-.నిట్టిమౌన।
.మందుఁగూడ నేనొక మరి.యాద నేర్చి।
.కొంటి- ననునమ్ముముద్దుల.గుమ్మనీవు ॥ 179

వ॥ ఏడ్పునసంతసించుటకన్న సంతోషమున నేడ్చుటెంత నయము ॥ 180

ద్వి॥ ..అదిదాఁగుకొనఁజేయు.మల్లి నతీఁగె।
.పొదరింట-నట-నొక. పోలిక పూలు।
.దొరలచేఁబొగరు పో.తులుచేయఁబడిన।
..నరవరప్రియు.లాత్మ .నాథులమీఁద।
ఁ.దిరుగుఁబాటొనరించు .తీరున-ఁదమ్మ!
ఁ.బెరిఁగించు నెండనే..వెలిపుచ్చుచుండు ॥ 181

వ॥ సరియే-తనకున్నది తప్పఁబతిమనుష్యుఁడు
నొకదుఃఖముంజయింపఁగలఁడు ॥ 18-

Act iv. Sce i.

That what we have we prize not to the worth
Whiles we enjoy it, but being lacked and lost,
Why, then we rack the value, then we find.
The virtue, that possession would not show us
Whiles it was ours. 183

OTHELLO *Act ii. Sce. III.*

Pleasure and action make the hours seem short. 184

Act iii Sce. iii.

Good name in man and woman, dear my lord,
Is the immediate jewel of their souls :
Who steals my purse steals trash ; 't is something, nothing :
'T was mine, 't is his, and has been slave to thousands;
But he that filches from me my good name
Robs me of that which not enriches him,
And makes me poor indeed. 185

క॥ .మనకుఁగలదానివిలువను।
.మనమున్గొనియాడ-మద్ది.మన చెయుజాఅన్
మనకిదికావలసినచో।
.ఁగనఁబడునద్దానికున్న.ఘనసుగుణంబుల్॥ 183

ద్వి॥ .కడువడి-వేడ్క-- మిం.క్క-లనుగుమనియు।
.గడియలఁగుఱుచఁగఁ.గన్పట్టఁజేయు॥ 184

సీ॥ .మగవానియందున- .మతీయు న స్త్రీ యెడ-
.మంచిపేర్వారియా.త్మలకు వెలయు।
.భూషణం-బెవఁడునా.ముళ్ళను దొంగిలు-
.ఁబనికిమాలినదాని.వాఁడు,ముచ్చి।
.లించెడు-నదియేమొ.కొంచె-మేమియు
నుఁగా-.దదినాది-యదివాని.వంతెకాక।
.వెండియు-నదిపెక్కు-.వేలజనంబుల
.బానిసగానుండు-ఁ.గాని-నాదు।
.మంచిపేరుదొంగ.లించినయ్యాతఁడు।
.తానుదోఁచుకొన్న.దానిచేత।
.నుంతయైనభాగ్య.వంతుఁడుకాఁడు-ని।
.జముగ-నన్నుఁబేద.సల్పునింక 185

O, what damned minutes tells he o'er
Who dotes, yet doubts; suspects, yet soundly loves! 186

trifles, light as air
Are to the jealous confirmations strong
As proofs of holy writ. 187

Dangerous conceits are in their natures poisons
Which at the first are scarce found to distaste ;
But, with a little act upon the blood,
Burn like the mines of sulphur. 188

He that is robbed, not wanting what is stolen,
Let him not know 't and he 's not robbed at all. 189

Take note, take note, O world,
To be direct and honest is not safe. 190

Act. iv. Sce. i.

Hang her ! I do but say what she is — So delicate with her needle !—An admirable musician ! O,she will sing the savageness out of a bear — Of, so high and plenteous wit and invention ! 191

గీ॥ మరులుకొనియు నెవండు సంశయము చెందు।
మిగుల మోహించు ననుమానమంగలిగియుండు ।
చౌర్యమటువంటి చెడ్డ వ్యాఖ్యానములను ।
(బన్నుచుండెడు నట్టులనున్న వాఁడు ॥ 186

ద్వి॥ మచ్చరులకు నిగమ ప్రమాణముల ।
మచ్చగాడ్పట్టి సూక్ష్మపు సంగతులఁగు॥ 187

గీ॥ హానికరమగునూహలు వానిగుణము ।
లందువిషములవి తొలుత నరుదుగాన ।
సహ్యములు కాని ప్రకృతిపై జరపుకొద్ది ।
పనిమెయిన్గందకేపుగన్ల వలెనుమందు ॥ 188

గీ॥ దోఁచబడినవాఁడు దొంగిలఁబడినట్టి ।
దానికొఱఁతఁ దానుఁ గానకున్న ।
మొనసియద్ది తెలియఁ బోకుండనీ వాఁడు ।
కొల్లఁబోవ లేదు కొంచమైన ॥ 189

ద్వి అదుగడ్గునకెఱుంగు మాయాజగంబ ।
కడు యథార్థత నుంట కాదు సేమంబు ॥ 190

వ॥ దానికేమిగాని యూపెయథార్థస్థితిఁ జెప్పెద నాపెసూదితో నంతయద్భుతమ్రబమైన పాటకత్తె యూహా పాటచేనెలుఁగు బంటిన్గూడ మచ్చికనడఁజేయు నంతప్రశస్తామిత జ్ఞానమూహాయును. 191

Act. v. Sce. ii.

But, O vain boast !
Who can control his fate ? 192

PERICLES— *Act. i Sce. i.*

Few Love to hear the sins they love to act. 193

One sin, I know, another doth provoke ;
Murder's as near to lust as flame to smoke :
Poison and treason are the hands of sin,
Ay, and the targets, to put off the shame. 194

Sce. ii.

They do abuse the king that flatter him,
For flattery is the bellows blows up sin ;
The thing the which is flattered, but a spark,
To which that blast gives heat and stronger glowing
Whereas reproof, obedient and in order,
Fits kings ; as they are men, for they may err. 195

'T is time to fear when tyrants seem to kiss. 196

ద్వి॥ కనవేలనూరక గర్వమయ్యెయ్యో ॥
తనవిధి నెవ్వఁడుఁ తప్పఁగలిగెడు ॥ 192

ద్వి॥ తమరాచరింపఁగఁ దలఁచిన కిల్బి ।
షమునాలకింప నాసఁగొనసర్గ్దు ॥ 193

గీ॥ ఒక్క పాతకమింకొక యోగు రేఁచు ।
బొంగకుమంటట్లు హత్యావల్లు వకుఁజేర్పు ।
ద్రోహమునుఱి విషమ్ము చే తులఘుమునకు ।
నొను వెండియుఁ డాల్లు సిగ్గడగింప ॥ 194

త॥ అరుసు నెదుటఁగొని యూడెడు వారలతని
నెగ్గించెద రదియేలననఁగ ।
దురితమున్గొల్మితి తులమాడ్కి నూఁదుఁ
బొంగడిక మిణుఁగుఱు పొగడఁబడినది ।
కరువలి దానికిఁ గాఁకనొసంగి
మఱి వెలిఁగించుము మ్మరముగఁగాని ।
మరియాద నడఁకువ మైమండలింపు
తగుదొరలకు దారి తప్పెద రేని ॥ 195

ద్వి॥ ముద్దిడునట్లు క్రూర భూపతితోఁప ।
నద్దియే భయపడ నవసరమగును ॥ 196

Sce. iv.

This Tarsus, o'er which I 've the government,
A city, on whom plenty held full hand,
For Riches strewed herself even in the street ;
Whose towers bore heads so high : they kissed the clouds,
And strangers ne'er beheld, but wondered at :
Whose men and dames so jetted and adorned,
Like one another's glass to trim them by :
Their tables were stored full to glad the sight,
And not so much to feed on as delight ;
All poverty was scorned, and pride so great,
The name of help grew odious to repeat. 197

Who makes the fairest show means most deceit. 198

Act. ii. Sce. ii.

Opinion 's but a fool, that makes us scan
The outward habit for the inward man. 199

who hates honour hates the gods above. 200

సీ॥ ..ఈపురివీథుల. నెల్లెడలన్ గల్మి
.వేలుపుతనయంత.విస్తరిల్లు।
.దానిగోపురముల.తలలంతయెత్తయి
.,మొయిళులకుందాము.ముద్దువెట్టు
ఁ.గావునఁ,జూపఱు.గనఁగోనలేదైనఁ
.బల్మిఋనబ్బుర.పడుచునుంద్రు।
మగవారలచ్చట.,న్మగువలొండొరులద్ద
.మైసరిగాఁ,గయి.జేసికొందురు।
.వారిభోజనశాలకే.న్పండువగుచు।
ఁ.గాంచినంతనెయెంతయు.న్గడుపునిండు।
.,లేమి,చీరికిఁగొనఁబడలే.దు-,పౌగరు।
.సాయమనుమాటరెట్టింప.సైపకుండు॥ 197

ద్వి॥ .అతిమర్యాదపై.కగపర్చువాఁడ।
.మితవంచనన్నేయ,.మేకొనుచుండు॥ 198

ద్వి॥ .వెడఁగగు,నంచన-.వేసముంబట్టి।
..గడనఁజేయించు,లోఁ.గలనరుమనల॥ 199

ద్వి॥ .ఏవాఁడుమరియాద.,కీసడపడును।
ఁ.బై వేలుపులఁగూడ.వాఁడేవగించు॥ 200

Time's the king of men ;
He 's both their parent, and he is their grave,
And gives them what he will not what they crave. 201

Act. iii. Sce. i.

O you gods !
Why do you make us love your goodly gifts,
And snatch them straight away ? We here below
Recall not what we give, and therein may
Vie honour with you. 202

Act. v. Sce. i.

truth can never be confirmed enough,
Though doubts did ever sleep. 203

ROMEO AND JULIET *Act. i. Sce. iii.*

I was your mother much upon these years
That you are now a maid. 204

Sce. v.

O, she doth teach the torches to burn bright !
It seems she hangs upon the cheek of night
Like a rich jewel in an Ethiop's ear ;
Beauty too rich for use, for earth too dear !
So shows a snowy dove trooping with crows,
As yonder lady o'er her fellows shows. 205

గీ॥ .కాలదేవుఁడుమనుజుల. కేలి-కతఁడు ।
.వారలకుఁదల్లియుండండ్రి-. వారలకు,స ।
.మాధియున్ -వారు.ప్రార్థించు.నద్దిగాక ।
.యిచ్చువారికాతఁడుతన,.యిచ్చకోలఁడి ॥ 201

గీ॥ .ఔరమీరలో దేవత.లారయేల ।
.మమ్ముమీమంచియీవుల ,మరగనిచ్చె ।
.దరు-మజేయవిలాగుకొనియె.ద-రిటఁగ్రింద ।
.వదులుకొన్నదిమేమురాఁ.బట్టఁబోము ।
.మిముఁదిరస్కరింతుముగౌర. వమునసందు ॥ 202

ద్వి॥ .చాలినంతస్థిరప.ర్చఁబడదునిజము ।
.,తూలిననెప్పుడుని.ద్దురసంశయములు ॥ 203

ద్వి॥ .నీయీడునకునేను .నిన్నంటి-ఁగన్నె ।
.వై యుంటివింకనీ .,వారసిచూడ ॥ 204

గీ॥ .చిలుకలకొలికిదివిటీల. వెలుఁగ నేర్చు ।
ఁ.గలికివజ్రంబుపగిదిఁజేఁ.కటేనిమెఱయు ।
.,నందమందనత్యధికంబు-.నవనికరుదు।
.కాకులం,దంచయదితోడి.,గర్హితలందు ॥ 205

Act. ii. Sce. ii.

Love goes toward love, as school boys from their books
But love from love, toward school with heavy looks;
206

Sce. iii.

Virtue itself turns vice, being misapplied,
And vice sometimes by action dignified. 207

Care keeps his watch in every old man's eye,
And where care lodges, sleep will never lie:
But where unbruised youth with unstuffed brain
Doth couch his limbs, there golden sleep doth reign. 208

Young men's love, then, lies
Not truly in their hearts, but in their eyes. 209

Sce. vi.

These violent delights have violent ends,
And in their triumph die, like fire and fowder,
Which, as they kiss, consume. 210

గీ॥ వలపువంకఁబోవు వలపు పాత్రమ్ముల
విడిచియరిగెడుబడి పిల్లలవలెఁ
గాని దానినుండి కదిలెడునదిబడి
కేడ్పుతోడ వార లేగునట్లు॥ 206

గీ॥ గుణమె దోషంబుగా మాఱుఁ గొన్నిచోట్ల
కరమ ప్రయుక్తంబగు కారణమున
విరచనాకౌశలంబున మఱియు నొక్క
కాలమందున దోషమే గణుతికెక్కు॥ 207

ద్వి॥ చింతకాపుండు దృష్టిన్మదుసలికి
వంతకిరవగుచోఁ బట్టదునిద్ర
కాని యెచ్చటనలుఁ గని జవ్వనంబు
తానిందుకొనని మెదడుతోఁ దనరు
నంగకంబులనెల్ల నత్తమిల్లించు
బంగరునిదురటఁ బాలించుచుండు॥ 208

ద్వి॥ పడచువారలదగు వలపునిక్కముగ
నెదఁదలనుండదు దృష్టులన్దప్ప॥ 209

గీ॥ బలిమినోదవెడుభోగముల్ చెడుఫలముల
గలిగియుండెడు నవ్వాని గెలుపుగోటు
నందునశియించు మఱి యగ్గి మందుమాడ్కి
నవియు ముద్దిడునంతలో నంతమందు॥ 210

Act. iv. Sce. v.

All things that we ordained festival
Turn from their office to black funeral:
Our instruments to melancholy bells:
Our wedding cheer to a sad burial feast:
Our solemn hymns to sullen dirges change;
Our bridal flowers serve for a buried corse,
And all things change them to the contrary. 211

When griping grief the heart doth wound,
And doleful dumps the mind oppress,
Then music with her silver sound
With speedy help doth lend redress. (1)

TEMPEST *Act. ii. Sce. i.*

This is a strange repose, to be asleep
With eyes wide open; standing, speaking, moving,
And yet so fast asleep. (2) 212

Act. iii. Sce. i.

There be some sports are painful, and their labour
Delight in them sets off; some kinds of baseness
Are nobly undergone; and most poor matters
Point to rich ends. 213

త॥ మనముత్సవమునకుం బన్నినయట్టి
వస్తువులుమాఱున పరకర్మమునకు।
మనవాద్యములువంత మసఁగుగంటలకు
నగుఁ బెండ్లి విందు శ్రాద్ధాశనమునకు।
మన గభీరశుభసం ప్రార్థనగీత
ములుమాఱితిముష్ప్ర కే [illegible]।
మన యుద్వాహసుమముం బనిపడఁ బీన్గు
భూషింప విపరీత మునకెలమాఱు॥ 211

గీ॥ ఎపుడు కుట్టువంత యొకకుగాయము చేయు।
మఱి యుఘోరచింత మదినొగుల్చు।
తీయ నులివుతోడ దెబ్బన గేయంబు।
సాయపడుచు శాంతి సల్పనపుడు। (1)

గీ॥ వింతయైనయొక్క విశ్రాంతియియ్యది।
పండుకొనుట తెఱవఁ బడినకనుల।
నిలువఁబడుచుమఱియుఁ బలుకుచుందిరుగుచు।
నైన గాఢనిద్ర నానియుంట॥ (2) 212

చ॥ పరఁగెడుఁగొన్ని వేడుకలు
బాధలుగా మఱి కాని కష్టముల్।
దఱిమెడువానిలోఁగలుగు
తన్వినొకప్పుడు కొన్నికొంచెపుల్।
వెరవుల వెంబడింపఁబడు
ఁ బెంపుమెయిన్ గడుపేదసంగతుల్।
గుఱుతుగ వెండియున్ దుదకు
గొప్పఫలంబులఁ జూపుచుండెడున్॥ 213

Act. iv. Sce. i.

These are actors,
As I foretold you, were all spirits, and
Are melted into air, into thin air :
And, like the baseless fabric of this vision,
The cloud-capped towers, the gorgeous palaces,
The solemn temples, the great globe itself,
Yea, all which it inherit, shall dissolve,
And like this unsubstantial pageant faded,
Leave not a rack behind. We are such stuff
As dreams are made of, and our little life,
Is rounded with a sleep. 214

Act. v. Sec. i.

as the morning steals upon the night,
Melting the darkness, so their rising senses
Begin to chase the ignorant fumes that mantle
Their clearer reason. 215

Their understanding
Begins to swell, and the approaching tide
Will shortly fill the reasonable shores,
That now lie foul and muddy. 216

సీ॥ .ఈమనపాత్రము. లేను నీకన్నట్టు
.లన్నియుభూతము..లవ్విగాలి।
.గానంతకన్న సూ.క్ష్మస్థితిగామాఱి
.పోయెనిరాధార .మాయసృష్టి।
.కితినీయంబుదా.వృతమైన కోటలు
.దివ్యసౌధంబులు. దేవళములు।
.నిమ్మహాభూగోళ .మిదినిశ్చయంబిందుఁ
.గలయంతయుఁగరంగ. వలయుమఱియు।
పొలసిపోయినయిమ్మాయ .బొమ్మపోల్కి
.నవలసుంతయుఁదనజాడ .నగపఱచదు।
.మనముకలలోని వస్తుల.మాడ్కినుంటి।
.మెల్లమనజీవితము నిద్ర.నిమిడియుండె॥ 214

గీ॥ .మఱి,ప్రభాతంబు చీఁకటి..న్వరియఁబుచ్చి।
.రేయిపైపన్నగావచ్చు .కితిదోఁప।
.వారి,యుదితేంద్రియంబు ల.వ్వారిబుద్ధి।
..నలము,మోహధూమముల వే.టాడఁజొచ్చె॥ 215

గీ॥ .వారితెల్విపొంగఁ. బ్రారంభమొనరించు।
.మఱియువచ్చుచున్న .కరడ మల్ప।
. వేళ,నించెదు,న్వి. వేకతీరము-లవి।
.బురదమీఱియుంపుఁ .దొఱఁగెనిపుడు॥ 216

TIMON OF ATHENS *Act. i. Sce. i.*

The painting is almost the natural man ;
For since dishonour traffics with man's nature,
He 's but outside : these pencilled figures are
Even such as they give out. 217

Sce. ii.

We make ourselves fools to disport ourselves ;
And spend our flatteries to drink those men
Upon whose age we void it up again
With poisonous spite and envy. 218

Happier is he that has no friend to feed
Than such as do even enemies exceed. 219

O, that men's ears should be
To counsel deaf, but not to flattery ! 220

Act. iv. Sce. ii.

As we do turn our backs
From our companion thrown into his grave,
So his familiars from his buried fortunes
Slink all away : leave their false vows with him,
Like empty purses picked ; and his poor self,
A dedicated beggar to the air,
With his disease of all-shunned poverty,
Walks, like contempt, alone. 221

గీ॥ ఎసగుఁజిత్రమునరుఁడు గానించుమించు ।
వ్యవహరించుమనుష్యుని ప్రకృతితోన ।
గౌరవము - కావునఁ బయి భాగం బెవాఁడు ।
పైకిఁగాన్పించునట్టులి పటమునందు ॥ 217

గీ॥ వెల్లి పడిమనము నునంత వెంబఱులను ।
సలుపుకొందుము - మఱిమన సంస్తవముల ।
ప్రియముచేయుచునెవరి నిర్భాగ్యవేళ ।
గినియుచుందుమొ వారిలోఁ గొనుటకొఱకు ॥ 218

ద్వి॥ ఎన్నఁబగఱమించు హితుఁడున్న వాని ।
కన్నమిత్రుఁడులేని యాతండెమేలు ॥ 219

ద్వి॥ స్తవమునవికసించు జనముల చెవులు ।
చెవిటివై యుండును చితబోధములకు ॥ 220

తే॥ మనమేవిధమునస మాధిఁద్రోయఁబడు
మన సహచరునుండి మనతలల్ ద్రిప్పు ।
కొనెదమో - వానివెన్కనువారువాని
కూలినసిరినుండి గునికెదరట్లు ।
తనితోవిడిచెదరె త్రంబడువట్టి తప్పముల్లెలవలెఁ
దమవొట్లు - మఱియు । 221

Sce, iii.

This yellow slave
Will knit and break religions; bless the accursed ;
Make the hoar leprosy adored : place thieves,
And give them title, knee, and approbation
With senators on the bench : this, this is it,
That makes the wappened widow wed again; 222

I am Misanthropos, and hate mankind,
For thy part I do wish thou wert a dog,
That I might love thee something. 223

సీ॥ .ఈమనపాత్రము.లేను నీకన్నట్టు
.లన్నియుభూతము..లవ్వి గాలి।
.గానంతకన్న సూ.క్ష్మస్థితిగామాఱి
.పోయెనిరాధార .మాయసృష్టి।
.కితినీయంబుదా.వృతమైన కోటలు
.దివ్యసౌధంబులు. దేవళములు।
.నిమ్మహాభూగోళ .మిదినిశ్చయంబిందుఁ
.గలయంతయుఁగరంగ. వలయుమఱియు।
పొలసిపోయినయిమ్మాయ .బొమ్మపోల్కి
.నవలసుంతయుఁదనజాడ .నగపఱచదు।
.మనముకలలోని వస్తుల.మాడ్కినుంటి।
.మెల్లమనజీవితము నిద్ర.నిమిడియుండె॥ 214

గీ॥ .మఱి.ప్రభాతంబు చీఁకటి..న్విరియఁబుచ్చి।
.రేయిపైనన్నగావచ్చు .కితిదోఁప।
.వారి.యుదితేంద్రియంబు ల.వ్వారిబుద్ధి।
..నలము.మోహధూమముల వే.టాడఁజొచ్చె॥ 215

గీ॥ .వారి తెల్విపొంగఁ. బ్రారంభమొనరించు।
.మఱియువచ్చుచున్న .కరడ మల్ప।
.వేళ.నించెదు.న్ని.వేకతీరము..లవి।
.బురదమీఱియింపుఁ .దొఱఁగెనిపుడు॥ 216

TIMON OF ATHENS *Act. i. Sce. i.*

The painting is almost the natural man ;
For since dishonour traffics with man's nature,
He 's but outside : these pencilled figures are
Even such as they give out. 217

Sce. ii.

We make ourselves fools to disport ourselves ;
And spend our flatteries to drink those men
Upon whose age we void it up again
With poisonous spite and envy. 218

Happier is he that has no friend to feed
Than such as do even enemies exceed. 219

O, that men's ears should be
To counsel deaf, but not to flattery ! 220

Act. iv. Sce. ii.

As we do turn our backs
From our companion thrown into his grave,
So his familiars from his buried fortunes
Slink all away : leave their false vows with him,
Like empty purses picked ; and his poor self,
A dedicated beggar to the air,
With his disease of all-shunned poverty,
Walks, like contempt, alone. 221

గీ॥ ఎసఁగుఁజిత్రమునరుఁడు గానించుమించు ।
వ్యవహరించుమనుష్యుని ప్రకృతితోన ।
గౌరవము- కావునఁ బయిభాగం బెవాఁడు ।
పైకిఁగాన్పించునట్టిలీ పటమునందు ॥ 217

గీ॥ వెల్తి పడిమనము మనంత వెంబఱులను ।
సలుపుకొందుము- మఱిమన సంస్తవముల ।
ప్రియముచేయుచునెవరి నిర్భాగ్యవేళ ।
గినియుచుందుమొ వారి లోఁగొనుటకొఱకు ॥ 218

ద్వి॥ ఎన్నఁబగఱమించు హితుఁడున్న వాని ।
కన్నమిత్రుఁడులేని యాతండెమేలు ॥ 219

ద్వి॥ స్తవమునవికసించు జనముల చెవులు ।
చెవిటివై యుండును హితబోధములకు ॥ 220

త॥ మనమేవిధమునన మాంధిఁద్రోయఁబడు
మనసహచరునుండి మనతలల్ద్రిప్ప ।
కొనెదమో- వానివెన్కనువారువాని
కూలినసిరినుండి గునికెదరట్లు ।
తనితోవిడిచెదరే తంబడువట్టి తప్పముల్లెలవలెఁ
దమయొట్లు- మఱియు । 221

Sce, iii.

This yellow slave
Will knit and break religions; bless the accursed ;
Make the hoar leprosy adored : place thieves,
And give them title, knee, and approbation
With senators on the bench : this, this is it,
That makes the wappened widow wed again; 222

I am Misanthropos, and hate mankind,
For thy part I do wish thou wert a dog,
That I might love thee something 223

జనులొంటిగాఁదిరస్కారరూపమున
సకలైహ్యదారిద్ర్య సంకటంబు మొయిఁ ॥
ఁబనివడియులవాఁటు పశుబిచ్చెఁగాని
వదువునఁగనికరింపఁడగునాతండు ॥ 221

సీ॥ అయ్యయో వేల్పులారా యిదిమీ ప్రక్క
నుండిమీపూజార్లు సమతి సేవ ।
కులదిగఁబీఁకును బలవంతులతలల
క్రిందున్నతలగడ లందిలాగు ।
నీపచ్చబానిస యెంతయుముడివెట్టుఁ
జెఱచుమతముల శిక్షితులఁద్రోచు ।
ఁబొడలుతేలినకుష్ఠుఁ బూజింపఁబడఁజేయు
దొంగలకుఁజ్వస్థి తింగుదుర్చు ।
వారలకు వెండియుంబరి పాలనాధి ।
పతులతో పాటుసాష్టాంగ వందనములు ।
నిచ్చుబిరుదులు పత్రిక లిడ్డియిదియె ।
ముదురు తెంపికి మార్మన్వు కుదురుర్చు ॥ 222

ద్వి॥ ఎంతయుద్వేషింతు నేమర్త్యజాతి ।
ఁగొంతనిర్నేమింతుఁ గుక్కవీశైన ॥ 223

O thou sweet king-killer, and dear divorce
'Twixt natural son and sire ! thou bright defiler
Of Hymen's purest bed ! thou valiant Mars !
Thou ever young, fresh, loved, and delicate we
Whose blush doth thaw the consecrated snow
That lies on Dian' s lap ! thou visible god,
That solder'st close impossibilities,
And mak'st them kiss ! that speak'st with evtong.
To every purpose ! O thou touch of hearts !
Think, thy slave man rebels ; and by thy virtue
Set them into confounding odds, that beasts
May have the world in empire ! 224

I 'll example you with thievery :
The sun 's a thief, and with his great attention
Robs the vast sea ; the moon 's an arrant thief,
And her pale fire she snatches from the sun ;
The sea 's a thief, whose liquid surge resolves
The moon into salt tears ; the earth 's a thief,
That feeds and breeds by a composture stolen
From general excrement ; each thing 's a thief ;
The laws, your curb and whip, in their rough power
Have unchecked theft. 225

సీ॥ ఓ రాజఘాతుకా - యో పితా పుత్రప
ద్వేషకారణా - కులశ్రీ లక్ష్మి కి।
చెలువగు కర్తవు నీవు - మాకు వేల్పవు -
నిత్య [illegible] వనబలశాలి - [illegible]।
సన్న సేయగరాని సన్నియ తేజ -
ప్రత్యక్ష దేవతవు - నీ వంటఁగలుప।
జాలెద వెట్టి యసంభవంబులనైన -
బ్రతివాదులంబర స్వర్గముఁ గలియ।
గూర్చి [illegible] - వో మనః కోశ [illegible]
యరయ నీదాన మర్త్యుల తిరుగుపాటు।
వారినొంద గోరఁబొందనీ వద్దేవుడవు।
నీదుశక్తి నెంచ సులేల నీజగంబు॥ 224

సీ॥ అగపర్తుమీకు దృష్టాంతములనొంగ
తనమున - నాసూర్యుఁడు నొకదొంగ।
కడలినీరతఁడుదోఁచెడు - జంద్రుఁడుంగూడఁ
గడుజెడ్డదొంగ - యూతఁడునుఁదనదు।
పాలిన వెల్గునుఁ బద్మబాంధవునుండి
గొబ్బునన్దాఁదీసికొను - సముద్రుఁ।
డును - మఱిదొంగ యతని ద్రవరూపమా
నలచంద్రమునుప్పని యశ్రువులుగ।
గరఁగఁగాఁజేయు - నెంతయు ధరణిదొంగ।
భూతసామాన్యమలముల నిర్మించి పెంప।
బడిన యెరువునుఁదిని కను - బ్రతిపదార్థ।
మునొకదొంగ - మీకున్నిక్ష పొనరుచువిధు।
లాఁపలేకుండె చౌర్యంబు నవశేములయి॥ 225

there is no time so miserable
but a man may be true. 226

What vilder thing upon the earth than friends
Who can bring noblest minds to basest ends ? 227

Act. v. Sce. i.

Promising is the very air o' the time ; it opens the eyes of expectation: performance is ever the duller for his act; and, but in the plainer and simpler kind of people, the deed of saying is quite out of use. To promise is most courtly and fashionable: performance is a kind of will, or testament, which argues a great sickness in his judgment that makes it. 228

TROILUS AND CRESSIDA *Act. i. Sce. ii.*

there is no man hath a virtue that he hath not a glimpse of ; nor any man an attaint but he carries some stain of it. 229

Sce. iii.

Princes,
What grief hath set the jaundice on your cheeks ?
The ample proposition that hope makes
In all designs begun on earth below
Fails in the promised largeness, checks and disasters
Grow in the veins of actions highest reared ;
As knots, by the conflux of meeting sap,
Infect the sound pine and divert his grain
Tortive and errant from his course of growth, 230

జనునొంటిగాఁదిర స్కారరూపమున
సకలైహ్యదారిద్ర్య సంకటంబుమెండు ॥
బనివడియలవాఁటు పడుబిచ్చఁగాని
వదువునఁగనికరింపఁదగునాతండు ॥ 221

సీ॥ అయ్యయో వేల్పులారా యిదిమీప్రక్క
నుండిమీపూజార్లు నుమతి సేవ ।
కులదిగఁబీఁకును బలవంతులతలల
క్రిందున్నతలగడ లందిలాగు ।
నీపచ్చబానిస యెంతయుముడివెట్టుఁ
జెఱచుమతముల శిక్షితులఁబ్రోచు ।
బొడలుతేలినకుష్ఠుఁ బూజింపఁబడఁజేయు
దొంగలకుచ్చసి తింగుదుర్చు ।
వారలకువెండియుంబరిపాలనాధి ।
పతులతోఁ పాటుసాష్టాంగ వందనములు ।
నిచ్చు బిరుదులు పత్రిక లిడ్డియిదియె ।
ముదురు తెంపికి మార్మన్న్వ కుదురుర్చు ॥ 222

ద్వి॥ ఎంతయుద్వేషింతు నేమర్త్యజాతి ।
గొంతని న్నేమింతుఁగుక్కపీనైన ॥ 223

O thou sweet king-killer, and dear divorce
'Twixt natural son and sire ! thou bright defiler
Of Hymen's purest bed ! thou valiant Mars !
Thou ever young, fresh, loved, and delicate we
Whose blush doth thaw the consecrated snow
That lies on Dian' s lap ! thou visible god,
That solder'st close impossibilities,
And mak'st them kiss ! that speak'st with evtong.
To every purpose ! O thou touch of hearts !
Think, thy slave man rebels ; and by thy virtue
Set them into confounding odds, that beasts
May have the world in empire ! 224

I 'll example you with thievery :
The sun 's a thief, and with his great attention
Robs the vast sea ; the moon 's an arrant thief,
And her pale fire she snatches from the sun ;
The sea 's a thief, whose liquid surge resolves
The moon into salt tears ; the earth 's a thief,
That feeds and breeds by a composture stolen
From general excrement ; each thing 's a thief ;
The laws, your curb and whip, in their rough power
Have unchecked theft. 225

సీ॥ ఓరాజఘాతుక యోషిత్పుత్రపి
ద్వేషకారణ కులస్త్రీలగ్నక!
చెఱుపఁగలేదవిప్పు మరువువేల్పువు
నిత్యయౌవనబలశాలి [illegible]!
సన్నసేయఁగరాని కన్నియతేఁడు
ప్రత్యక్షదేవతవు నీవంటఁగలుప!
జాలెదవెట్టి యసంభవంబులైన
బ్రతివాదులుంబరస్పరముఁగలియఁ!
గూర్చిమెప్పించు నో మనఃకోశశక్తి
యరయనీదాసమర్త్యుల తెరుగుపాటు!
వారినొండొరుఁబొందనీ వద్దెవ్వఁడు!
నీదుశక్తి నెఱుఁగుసులేల నీజగంబు॥ 224

సీ॥ అగపర్తుమీఁకు దృష్టాంతములన్నోఁగ
తనమున నాసూర్యుఁడు నొకదొంగ!
కడలినీరతఁడు దోఁచెడుఁజంద్రుఁడుంగూడఁ
గడుఁజెడ్డదొంగ యాతఁడునుదనదు!
పాలినవెల్గునుఁ బద్మబాంధవునుండి
గొబ్బునన్దాఁదీసికొను సముద్రుఁ!
డును మఱిదొంగ యతని ప్రదనరూపమౌ
నలచంద్రమునప్పని యాత్రుపులుగ!
గరఁగఁగాఁజేయు నెంతయు ధరణిదొంగ!
భూతసామాన్యమలముల దృప్తిఁబెంప!
బడిన యెరువును దీనికను ప్రతిపదార్థ!
మునొకదొంగ మీకున్నిక్ష పోనరుచువిధు!
లాఁపలేకుండె చౌర్యంబు నవశేములందు॥ 225

there is no time so miserable
but a man may be true. 226

What vilder thing upon the earth than friends
Who can bring noblest minds to basest ends ? 227

Act. v. Sce. i.

Promising is the very air o' the time ; it opens the eyes of expectation: performance is ever the duller for his act; and, but in the plainer and simpler kind of people, the deed of saying is quite out of use. To promise is most courtly and fashionable: performance is a kind of will, or testament, which argues a great sickness in his judgment that makes it. 228

TROILUS AND CRESSIDA *Act. i. Sce. ii.*

there is no man hath a virtue that he hath not a glimpse of ; nor any man an attaint but he carries some stain of it. 229

Sce. iii.

Princes,
What grief hath set the jaundice on your cheeks ?
The ample proposition that hope makes
In all designs begun on earth below
Fails in the promised largeness, checks and disasters
Grow in the veins of actions highest reared ;
As knots, by the conflux of meeting sap,
Infect the sound pine and divert his grain
Tortive and errant from his course of growth. 230

వ॥ ఎట్టియాపదలో నున్నప్పటికి మనుష్యుఁడు యథార్థముగా నుండవచ్చును॥ 226

ద్వి॥ ఎక్కువమనముల హీనమాస్థితికిఁ।
ద్రొక్కసఖులకన్న దుష్టులిఁకేరి॥ 227

వ॥ మాటయిచ్చుట యవసరమునకు ముఖ్యప్రాణము-ప్రతిజ్ఞా నేత్రములనది తెలచును-ఆచరణమెన్నఁటికిని వానిక్రియను మిగుల మొద్దు- కాని- యమాయకుల యెడ మాట యిచ్చుట బొత్తిగావాడుకలో లేదు-వాగ్దానము చేయుట మిగులసరసమును నాగరికమును- మాట చెప్పిన నడచుట మాట యిచ్చినవాని కతనిమనోవిచారమున నొకసంకటము॥ 228

వ॥ ప్రతిమనుష్యున కున్న సుగుణములో నణుమాత్రమైన వీనికిఁగల- దెవనికెదుర్గుణమున్నదో దానిలో లేశమైన వీనికున్నది॥ 229

సీ॥ నృపులార వంతయెయ్యది మీదు చెక్కిళ్ళ
పై వెలవెలపాటుఁ బాదుకొల్పె।
ఁబూనుకొన్న ప్రయత్నములన్నిఁటం గొఱ్ఱె
నెఱపునిర్ణయమువి నిశ్చితముగ
గొప్పతనంబునం దప్పును- ఘనకార్య
ములయెడనడ్డిడు ముళ్లు పెరుఁగు।
ఁగడుగట్టి దైనవృక్షంబునుఁ బెరుఁగుట
నుండి తప్పించి యెంతో మెలియిడి।

Take but degree away, untune that string,
And, hark, what discord follows, each thing meets
In mere oppugnancy : the bounded waters
Should lift their bosoms higher than the shores,
And make a sop of all this solid globe
Strength should be lord of imbecility,
And the rude son should strike his father dead :
Force should be right; or, rather, right and wrong—
Between whose endless jar justice resides—
Should lose their names, and so should justice too.
Then everything includes itself in power,
Power into will, will into appetite ;
And appetite, an universal wolf,
So doubly seconded with will and power,
Must make perforce an universal prey,
And last eat up himself.

మఱియు నద్దాని మేటివంకరగసల్పి ।
దాని బీజస్వభావముం దప్పఁ ద్రోవ ।
బోవఁగాఁ జేసి మిగుల తజ్జీవనంపు ।
మూలశక్తిఁ జెఱచు గుంపు బొఱ్ఱలవలె ॥ 230

సీసమాలిక॥ తప్పించు క్రమము మాత్రము ప్రోత్సహించుమా
తంత్రికి మఱియును మెంత వెలితి ।
వచ్చునో పొత్తిగాఁ బ్రతిబంధము న్గాడుఁ
ప్రతివస్తువున్ హద్దు పరఁగుసీమ ।
లొడ్డులకంటె న త్యున్నతముగ నెత్త వలయునఁ
దమ యుపంబులను మఱియు ।
సీగట్టియైనట్టి భూగోళమున్నానఁ
బ్రాల్సేయ వలయును బలము చెలఁగి ।
దుర్బలత్వమునకు దారగనుండవలయు
గూళ కొడుకు చావఁ గొట్టవలయు ।
దన తండ్రిని మఱియు ధర్మము కావల
యున్ బల్మి లేక త ప్పొప్పఁగలిసి ॥
తమమితి లేనియు ధమ్ము నఁజిక్కిన
న్యాయముతో నెడఁ బాయవలయు ।
దమ పేర్లు గూడ బదంపడిఁ గావున
ప్రతివస్తువునుగియు బలమునందు ।
బలము తలఁపునందు దలఁపాసయందున ।
దలఁపు బలముల మొయి బలపడాస ।
బలిమి జగము ప్రమింగ వలయును వెండియు ।
గోనకుఁదన్నుఁ చానె తినవలయును ॥ 231

Act ii. Sc. ii.

Pleasure and revenge
Have ears more deaf than adders to the voiee
Of any true decision. 232

What nearer debt in all humanity
Than wife is to the husband ? 233

Act iii. Sc. iii.

pride hath no other glass
To show itself, but pride: for supple knees
Feed arrogance and are the proud man's fees. 234

Nature, what things there are,
Most abject in regard, and dear in use !
What things, again, most dear in the esteem,
And poor in worth ! 235

they passed by me
As misers do by beggars, neither gave to me
Good word nor look. 236

ద్వి॥ .అవ్రుఁజెవిటివి,తుంట .కన్నవల్లాన।
.ము,.వగెట్టినిజముతీ.ర్వ .సడకెనైన॥ 232

ద్వి॥ మానవులందెల్ల- .మగనికిఁజేరు।
.వైన.ఋణంబెద్ది .యాలికిమించి॥ 233

గీ॥ .గర్వమునకులేదు .గర్వంబుతప్పవే।
.అదమెదియుఁదన్ను .నగపఱచఁగ।
ఁ.బోతరమును,వంగు .మోఁకాళ్లు,తనిపెడు।
.నవియుఁ,బర్రితిఫలముఁ ,ల.హంయువునకు। 234

గీ॥ .,సహజ- మేపనులుమదికి .సహ్యములగు।
ఁ.జెలఁగునవివాడుకయెడమి.క్కలి,ప్రియముగ।
.ప్రక్రియలులక్ష్యమందున.నింపగుమఱి।
.పనికిరావవిసుంతయు,.ననుభవమున॥ 235

కం॥ చనిరవ్వారలునాదా।
.పునన్దిరిపగాంగ్రడపజ్జఁ.బోవు,పిసినిగో।
ట్లన- మంచిమాటనాతో।
.ననలే- దొక్కింతచూడ.రైరి మఱినను॥ 236

time is like a fashionable host,
That slightly shakes his parting guest by the hand,
And with his arms outstretched, as he would fly,
Grasps in the comer : Welcome ever smiles,
And Farewell goes out sighing. O, let not virtue seek
Remuneration for the thing it was;
For beauty, wit
High birth, vigour of bone, desert in service,
Love, friendship, charity, are subjects all
To envious and calumniating time. 237

O then beware;
Those wounds heal ill that men do give themselves :
Omission to do what is necessary
Seals a commission to a blank of danger;
And danger, like an aguel subtly tain's
Even then when we sit idly in the sun. 238

సీ॥ తినిరోవు వానిచే తిన్మనన్నకొకింత
తనకరమున నూపి - తినఁగవచ్చు।
వానికై పర్విడు వానిచెంపమునఁజా
చిన చేతులం బట్టుకొనెడు నిపుణుఁ
డొప్పూఁట కూళ్ళ వాఁడనఁదగుఁ గాలంబు
పదపడిఁ బ్రగొత్తగాఁ వచ్చువాని।
యొడఁజేయు సత్కృతి యొలసవ్వనవ్వుచు
నెన్నఁడు నెలవుఁగై కొన్నయతని।
పట్ల నొనర్చెడు వందనంబరిగెడు
సూర్చుచు సద్దిరా యోగ్యతతన।
యున్నటి స్థితికిఁ బ్రత్యుపకారము వెదుక
కుండనీ యేమన నొప్పు నేర్పు।
గొప్పపుట్టుక కడిమియుఁ గొల్వనందు।
నెరపు నర్హత ప్రేమమ్ము స్నేహమీవి।
యెంతయున్లొంగియుండుని వెల్ల మచ్చు।
రమున నపవాద మొనరించు సమయమునకు॥ 237

శా॥ ఔరా మిక్కిలి జాగరూకతగనీ వచ్చైనచో నుండుచే
యారన్దాము తమంతఁ జేసికొను గా యంబుల్వడిన్మానునే।
చేరంబిల్చుటకీడ వశ్యకృతిఁదాఁ జేయంగఁబోకుంట వే।
సారులొమ్సము చేసివచ్చుఁ జలియుష్ణంబట్టు లోకష్టమున్॥ 238

Act iv. Sc. iv.

sometimes we are devils to ourselves,
When we will tempt the frailty of our powers,
Presuming on their changeful potency. 239

Act v. Sc. iii.

The gods are deaf to hot and peevish vows :
They are polluted offerings, more abhorred
Than spotted livers in the sacrifice 240

TWELTH NIGHT *Act I. Sc. III.*

I am a great eater of beaf, and I believe that does harm to my wit. 241

Sc. v.

one draught above heat makes him a fool, the second mads him ; and third drowns him : 242

Act ii. Sc iv.

(1) For women are as roses, whose fair flower,
Being one displayed, doth fall that very hour. 243

గీ॥ మనయొడల మోసగాండ్రమై మనమొకప్డు
చెలఁగెదము మన సామర్థ్యముల చపలత
మనము శోధించుచున్వాని మాఱుచుండు
బలముఁగూరిచి నిశ్చయ పఱ్చుకొనుచు॥ 239

గీ॥ వాఁడి వెఱ్ఱిమొక్కు బడులకు వేల్పులు
బధిరులౌ దురవ్వి భ్రష్టమౌని
వేదనములు యజ్ఞ వేదికఁబొడలకా
ర్జములకన్నఁగడు నసహ్యములగు॥ 240

వ॥ మిగులగోమాంస భక్షకుఁడనౌట నాబుద్ధినది చెఱుచు
చున్నదనినానమ్మకము॥ 241

ద్వి॥ మతిపోవు వెఱ్ఱెత్తు మైకంబుగమ్ము
మితిమీఱ మద్యము స్బిల్చినకొలఁది॥ 242

ద్వి॥ నెలఁత గులాబువం టిదిదాని కొమరు
టలరొక్క మార్ద్గోఁచిఁ నంతనెపడెడు॥ (1)

TWO GENTLEMEN OF VERONA— *Act I.Sc. II.*

maids, in modesty, say, "No" to that
Which they would have the profferer construe, 'Ay'.
Fie, fie, how wayward is this foolish love,
That, like a testy babe, will scratch the nurse,
And presently, all humbled, kiss the rod 243 (2)

Sc. ii. i.

He cannot be perfect man.
Not being tried and tutored in the world :
Experience is by industry achieved.
And perfected by the swift course of time. 244

Act. iii. Sc. i.

Dumb jewels often, in their silent kind.
More than quick words do move a woman's mind. 245

Sc. ii.

falsehood, cowardice, and poor descent ;
Three things that women highly hold in hate. 246

Act. v. Sc. ii

Black men are pearls in beauteous ladies eyes.

Sc. iv.

In love
Who respects friend? 247

'Mongst all foes that a friend should be the worst. 248

గీ॥ కన్నియలు సిగ్గుపెంపునఁ గానివారి
కాన వెఱపర్థ మిడువారిఁ గనుఁ గాంచి
యా నెఱఁగునలపిస్సిగో కొంత పెంకె
గోఁకి వాని చెంబుకొమ్ముఁ గొనుబుజుకుతేం॥ (2) 243

గీ॥ ప్రజలలోనఁ బరీక్షింపఁ బడకె నేర్పు
బడక కా నేరఁ డెవ్వఁడు లోకహితహితుండు
పాటు చేనను భవమొందఁబడెను బూర్ణ
ముగ సలుపఁబడు శీఘ్రకాలగతి చేత॥ 244

ద్వి॥ మూఁగన గలులాగుఁ బొలఁతులమనసు।
బాగుగ సరసపుం బలుకులకెన్న॥ 245

ద్వి॥ పిఱికితనము కల్ల పేదపుట్టుకయు।
గరితలీ మూఁడిటి నడు నెవగింత్రు॥ 246

ద్వి॥ పొలఁతి చూపుల ముత్తెములు నల్లవాండ్రు॥
వలపున లక్ష్యమొనఁడ చేయు హితుని॥ 247

ద్వి॥ మీఱు నదిమి గుల మేటియై మిత్రు।
డారయ శత్రువు లందఱిలోన॥ 248

were man
But constant, he were perfect, that one error
Fills him with faults; 249

Who by repentance is not satisfied
Is nor of Heaven, nor earth, 250

WINTERS TALE— *Act II. Sc. II.*

The silence often of pure innocence
Persuades, when speaking fails 251

Act. iii. Sc. ii.

innocence shall make
False accusation blush and tyranny
Tremble at patience. 252

Act iv. Sc. i.

Kings are no less unhappy, their issue not being gracious, than they are in losing them when they have approved their virtues. 253

Sc. iii.

Prosperity 's the very bond of love.
Whose fresh complexion and whose heart together.
Afflication alters. 254

VINUS AND ADONIS

Round-boof'd, short-jointed fetlocks shag and long,
Broad breast, full eye, small head, and nostrill wide
High crest, short ears, straight legs,and passing strong.

ద్వి॥ నరుఁడుస్థిరుఁడయిన సంపూర్ణుఁడగును ।
పొరపాటదోసకెటు తప్పులనిందునతని 249

ద్వి॥ అనుతాపమునఁదన్ని నంచనియట్టి ।
జనుఁడిహపరములఁజిక్కనపడఁడు ॥ 250

ద్వి॥ తలుచే నిరపరాధితనము మానంబు ।
నెఱవేఱదున్మాట నెగ్గనియపుడు ॥ 251

ద్వి॥ నేరములేమినిం దన్నిగ్గుపర్చె ।
సైరణకుమఱి దౌర్జన్యమువడఁకు ॥ 252

వ॥ తమపిల్లలు గుణవంతులని తామెఱింగిన పిదప వారిందొలఁగుట
కన్న వారుగుణవంతులుకాకుంటకు రాజులుతక్కువకుందరు ॥
253

ద్వి॥ సంపదప్రేమ పాశంబగుదాని ।
సొంపుచెందముఁగూడఁజూకురుమార్చె ॥ 254

సీ॥ కుంద్రదని డెక్కలు నుఱుచగణుపుటను బోడుగుమడిమెబొచ్చె-
వెడఁదఱొమ్ము ।

Thin mane, thick tail, broad buttock, tender hide:
Look what a horse should have. he did not lack,
Save a proud rider on so proud a back. 255

An oven that is stopp'd or river stay'd,
Burneth more hotly, swelleth with more rage:
So of concealed sorrow may be said;
Free vent of words love's fire doth assuage;
But when the heart's attorney once is mute,
The client breaks, as desperate in his suit. 256

Who wears a garment shapeless and unfinish'd?
Who plucks the bud before one leaf put forth?
If springing things be any jot diminish'd,
They wither in their prime, prove nothing worth:
The colt that's back'd and burden'd being young,
Loseth his pride, and never waxeth strong. 257

వలుదకేసులు-చిన్నతల-వెడలుపుగుబ్బలు-కన్నమాలును-నిక్కి-యున్నజుట్టు।
సన్నపొట్టిచెవులు-తిన్ననిక్కాళ్ళు-ముసలిజేవగలమై-మెడను బలుచ।
నైననెఱులు-నశముకుతోడి-వికృతపదాంగులు-పిఱుందులు-మెత్తని మొలగుతోలు।
కనుముంగిటపూనకుండగా వేసినసాగ సంతవానియందె యమరియుండె।
కానరాదకో యంతదానికిం బోగరున గ్రాలుచుండు వెక్కిరాతుతప్ప॥ 255

గీ॥ ఆవమునఁ బ్రాయఁబడియేఱు నాఁపఁబడియు।
ముందుకంటెను మందెడున్-బొంగువడిగ।
బలుకఁబడవచ్చునటువాఁపఁబడిన యంత
గుఱిచి-కామాగ్ని యాఱు వాఁగ్ధరిచెలంగ।
గాని-దండవవ్యవహారకర్త-మంద।
తానెమూఁగవాఁడైనచో-వాని ప్రాపు।
మిగులనమ్మికొనినవాఁడె-తగవులోఁ జ।
యంబుగొనఁ జాలనంచు ప్రవర్తించుచుండు॥ 256

గీ॥ పని కొలంత దూరంబు చేకూరి నెవంచుదోడుగు।
దుర్గంచు మొగ్గనెవఁడు జేకు దోఁపకమును।
బెడఁగెడునవిసుంతయు చుట్టు పఱచినకొండ।
నెదగుటన్నడిపనికి రానెందుకైన॥ 257

ద్వి॥ పసిగుట్టముం బెద్ద బరువుంచినదుప
బసచెడి ప్రబల దెప్పటికైనఁగాని.

Lock, the world's comforter, with weary gait,
His day's hot task hath ended in the west:
The owl, night's herald, shrieks, 't is very late;
The sheep are gone to fold, birds to their nest,
And coal-black clouds, that shadow heaven's light
Do summon us to part, and bid goodnight 258

What was so frozen but dissolves with tempering,
And yields at last to every light impression ? [ing.
Things out of hope are compassed oft with ventur-
Chiefly in love, whose leave exceeds commission.
Affection faints not like a pale-fac'd coward
But then woos best, when most his choice is forward
259

But like a stormy day, now wind, now rain,
sighs dry her cheeks, tears make them wet again. 260

O thou clear god, and patron of all light,
From whom each lamp and shining star doth borrow
The beauteous influence that makes him bright,
There lives a son, that suck'd an earthly mother,
May lend thee light, as thou dost lend to other. 261

త॥ .కను,జగదానంద.కరుఁడలసిన
.నె.డందనపగటివేం.ద్రంబుగుపిని।
ఁ.గొనకొనిపడమట.న్గోనముట్టఁజేసె-
.రాత్రివేగులవాఁడ అచ్చెగ్గుల్లనూబు।
.చనియెఁగోత్రులుదోడ్తి।చక్కి-మఱియు
.గూళ్ళలోపలఁజేరు.కొనియెఁబిట్టలును।
.,మిను వెల్గునీడఁగ్రి.మ్మనపొగనల్పు
.మబ్బులొండోరుఁబాయ.మనకానతిచ్చు. 258

త॥ .,కరుడంతగట్టినఁగానిమైనంబు
.కరఁగదా,వెచ్చచేఁ.గడకులోఁబడక।
.చిఱునొక్కునకునైన-ఁ.జే,కూరుమఱియు
.నానకుమించిన.యవిచా,రవమెయి।
.దఱచుగవలపున.దానిదాసెలవు
.హద్దునమీఱు-డ.య్యదువెల్లమోము ।
.పిఱికిపోలిక,నురు.ల్వొంటాడుఁగాని
.తానెఁచుకొన్నదెం.తయుమొండిదైన. 259

ద్వి॥ .అప్పుడెగాలిమ.అప్పుడెవాన।
.రొప్పుగాడుపువాన .ప్రొద్దుచందాన।
ఁ.బడతిచెక్కిళులెండుఁ.బదపడిఁదడియు।
ఁ.గడువెచ్చనూర్పులఁ.గన్నీళ్ళచేత. 260

గీ॥ .శౌరనిర్మలదైవత.మాసమస్త।
.తేజముగ్గాంచునదొ్యగి-.దీపములును।
ఁ.దారలున్నివలన,రమ్య.దశనుఁబొందు।
ఁ.గాని-కలఁడునిన్వెలిగించు.మానవుండు॥ 261

Fie, fie, fond love ! thou art so full of fear,
As one with treasure laden hemm'd with thieves:
Trifles, unwitnessed with eye or ear
Thy coward heart with false bethinking grieves 262

For oft the eye mistakes, the brain being troubled 263

They that love best, their loves shall not enjoy. 264

RAPE OF LUCRCEY

Now leaden slumber with life's strength doth fight,
And every one to rest, themselves betake,
Save thieves, and cares, and troubled minds, that
wake 265

The aim of all is but to nurse the life
With honour, wealth, and ease, in waning age;
And in this aim there is such thwarting strife,
That one for all, or all for one we gage:
As life for honour in fell battles rage;
Honour for wealth ; and oft that wealth doth cost
The death of all, and all together lost. 266

I see what crosses my attempt will bring ;
I know what thorns the growing rose defends
I think the honey guarded with a sting:

గీ॥ సీ తెలివిలేనిమక్కువ చెందరాదు
వెఱపుదొంగలకుంజిక్కు సిరిగలారి
వలెను నీజంకుమదికెల్ల తలఁపుతోడ
వనరుఁగసనివివనని చిల్ల రనాఁగుకించు॥ 262

ద్వి॥ తరుచుగాఁ జూపులు తప్పనరాదు
నరులకుబుద్ధితిన్నఁగలేనియప్పుడు. 263

ద్వి॥ మేరమీఱిన బాళి మోఁగెడివారు
కోరినయట్టులఁ గుడువఁగలేరు. 264

గీ॥ ఇపుడుబలుపునిద్ర యెదిరించి బతుకుటలు
లంబు తెల్వితోఁ జెలంగిపోరు
పరగనెల్లవారుఁ బడుకొనసాగిరి
దొంగలున్ వ్యసనయుతులునుఁ దప్ప. 265

చ॥ జనులతలంపు గౌరవము
సంపదసౌఖ్యము వార్ధకంబునం
బెనుచుట కిట్టియూహ యొడ
మీఱెడునడ్లిడఁబోదు మొక్కటిన్
గొననొకదానిఁబందెముగ గొప్పకుఁ
బ్రాణముఁబోరునం బలెన్
ధనమునకంతపర్వును ధనంబె విపత్తులకెల్ల మూలమౌ॥ 266

తే॥ కనుచుంటినెట్టి యిక్కట్టులు నాదు
కడకఁ దెచ్చునో యెట్టికష్టముండెడుగు॥

All this, before hand, counsel comprehends
But will is deaf, and hears no heedful friends
Only he hath an eye to gaze on beauty,
And dotes on what he looks, 'gainst law or duty. 267

I have debated, even in my soul,
What wrong, what shame, what sorrow I shall breed;
But nothing can affection's course control,
Or stop the headlong fury of his speed.
I know repentant tears ensue the deed,
Reproach, disdain, and deadly enemity;
Yet strive I to embrace mine infame 268

But if thou yield, I rest thy secret friend,
The fault unknown is as a thought unacted;
A little harm, done to a great good end,
For lawful policy remains enacted.
The poisonous simple some times is compacted
In a pure compound; being so applied,
His venom in effect is purified. 269

Then for thy husband thy children's sake,
Tender my suit: bequeath not to their lot
The shame that from them no device can take,
The blemish that will never be for got:
More than slavish wipe, or birth hour's blot.
For marks described in mens nativity
Are nature's faults, not their own infamy. 270

..ననఁగాచుచుండునో. నాకెక్క-
.పుట్టునందే నెదాఁచుకో. నఁబడుటఁదగఁదు।
..ముసుముందెంచదియంత. బుద్ధి మోఱుంగు
..బొత్తిగాఁగోర్కె-చె. వృథాచెందుఁగాని ।
.వినదది-మంచి.క. న్యాలయు దానికిని
..విన్నాణముంగని. వెఱ్ఱిహానదియు॥ 267

త॥ .తలపోసినాఁడ నెం. తయు నెట్టియొగ్గు
.తగులునోసిగ్గువం. తయు నాకు-నైన ।
.వలపుతో ప్రియవసనష్ట. పసఁజాలదెదియు
ఁ.బరునడిసద్దాని. నడినాఁప లేను ।
.సలిపినచెట్టకై .నాఁగుకిన్నిటి
.జాడనాపనినాకు. జరుగునం చెఱుఁగి ।
కెలఁగునిందెయసష్ట. కడుఁజెడ్డపగయు-
ఁ.గానినాచెడు పేర్. కౌఁగిలించెదను॥ 268

మంజరి॥ .నీవొప్పుకున్న చో .నీకు నేఁజాటు. నె. చ్చెలినయ్యెదన్-
.దెలియంగఁబడని। .తప్పుపనికిరాని .తలఁపట్టులుండు-
.గొప్పమంచిఫలము .కొఱకుఁజేయంగ । ఁ.బడుచిన్న నేరము
.పరఁగునీతిగను- .విషమూలికయొయొక్క-. వేళలోసరిగ ।
ఁగొన్ని యౌషధములు. కూడి నేర్చి. శు.ద్ధిసేయఁగఁబడి
.సుగుణంబునిచ్చు. 269

తం॥ కనుకనీ పెనిమిటి. గ్గన్నపిల్లలను. గనియైననాకోరి.కం
దీర్చుమీవు।కొనకొని పొలసిమి. గుల్చకు
వారి.కొఱకు ,బానిసవాఁత. కుంబుట్టుమచ్చ।
కు.సుమించి తుడుచుట. కున్ మర్వఁబడుట. కున్వ్రాలు
కాక, నె.కొక్క-నునట్టిమఱక । మనకుఁబుట్టుకతోన.ము
రుజాడతప్పు.మన. దికాదదిమన,మన్కి- దికాని. 270

And wilt thou be the school where Lust shall learn?
Must he in thee read lectures of such shame ?
Wilt thou be glass, wherein it shall discern
Authority for sin, warrant for blame,
To privilege dishonour in thy name ?
Thou back'st reproach against long living laud.
And mak'st fair reputation but a bawd 271

Think but how vile a spectacle it were.
To view they present trespass in another
Men's faults do seldom to themselves appear,
Their own transgressions partially they smother.
This guilt would seem death worthy in thy brother
O, how are they wrapped in with infamies,
That from their own misdeeds askance their eyes. 272

Alas, how many bear such shameful blows,
Which not themselves, but he that gives knows. 273

O Opportunity ! thy guilt is great-
'T is thou that execut'st the traitors treason:
Thou sett'st the wolf where he the lamb may get :
Whoever plots the sin, thou point'st the season:
'T is thou that spurn'st at right, at law, at reason:
And in thy shady cell where none may spyhim,
Sits Sin to seize the souls that wander by him. 274

త॥ బడిగనుండువనీవు ప్రజయుటుండుచ్ఛ కావు
చేష్టలు నేర్పం గదిసి సీయండుం జెడు ప్రతాపాక
ముల్ చేద్పడంజమువ వలయును నీవు కర్ణము
గనుండె వడినచ్చుటన్ బ్రభుత్వము పాత
కంబు గా శాసనముని దెగాం గనిపేర
గడంగున మర్యాద కుధర్మమున గను మొగి
జను ల్విపరీతముగం జూచుకొనంగ. 271

చ॥ అరయుము నీదు నేరమొరు నందున నుండుటదెంత
చెట్టయో తలచుగనెల్లవారు తమ తప్పులం
గానరు వానిమా పెదరే పరువడిం బక్షపాత
మున — ం బాతకమియ్యదిచంపునీ సహో
దరు జనుండెంత మాటువమం దాం దనయో
గ్గులు కేక్ష చేసినన్. 272

గీ॥ కలకటాయట్టి యవమాన కరము లైన
తన్ను తెందరు సైరించు చున్నవారో
తెలియంగాంజాలరెవ్వాని తీరుతాము
వానినోనంగెడునట్టియ వ్యాడుతప్ప. 273

త॥ ఓ వేళనీదగు నో గుదనంబు ద్రోహముని వాన
ర్తువు గోత్రపిల్లి క్రేవకుం దోండెలుం గె
డ పెదవీవు పాపముప న్నెడు వారల కిదును
నీవు కన్నుర్తువు నిజమునాయంబు నీతివివేకంబు
నీటంగలైదవు పోవువారలం బట్టం బొంచికూ
ర్చుండు దోడరినీ చాటునం దురితభూతంబు. 274

When Truth and Virtue have to do with thee
A thou sand ornsses keep them from thy aid.
They buy thy help, but Sin ne'er gives a fee :
The gratis comes and thou art well appay'd.
As well to hear as grant what he hath said.
My Collatine would else have come to me.
When Tarquin did, but he was stay'd by thee. 275

The baser is he, coming from a king,
To shame his hope with deeds degenerate ·
The mightier man the mightier is the thing
That makes him honour'd or be gets him hate :
For greatest scandal waits on greatest state.
The moon being clouded presently is miss'd,
But little stars may hide them when they list 27(

సీ॥ .తివిరిస.త్యమునుఁ .బా.తివ్రత్యమున్నీదు .సంబంధమున నెప్డైజ
రుగఁదలఁచు।
.నప్పుడునీదుసా.హాయ్యమునుండి వే. ర్సేయును వానిని. వేయియడ్డు
.లవికొనునీదుసా. యము-కాని-పాపమె. య్యేదియును సేకుఁగూలీ..।
దుమటియు।
.నదితనయిచ్చెగా .నరుదెంచు మఱినీవు నెంతయు న్సంతుష్టి. నె
నసీసమ్మ।
.తింతువయ్యాదిచెప్పన.దివిన టకును।
.వెండియునదియడుగుదానిఁ.బెట్టుటకును।
ఁ.గానిచో-తేనితోనామ.గండువచ్చె।
.నైన-నాతఁడునీచేత.నాఁపఁబడియె. 275

సీ॥ .దొరగ నుండియుఁగడుఁ .దుచ్ఛకార్యంబులన్.దన కోర్కె-సిగ్గు
మా.లినెఱవేర్చు।
.కొనుటచేవాఁడెంత .యునునీచుఁడగు-నెంత.గొప్పవాఁడోయంత
.గొప్పదగును।
.మనుజునకున్వాని .మర్యాదయైన లే.కవమాన మైన-నే.మ
నఁగమిగుల।
ఁ.బెద్దదౌస్థితినిఁగ.న్పెట్టి యుండునుదాని.కిన్సరిపడునప.కీర్తి గూడ।
చెందుఁరుడుకప్పబడినపుడు.జనులకెల్ల।
ఁ.గడు.విశదముగఁదెలియగఁ.బడును-ఁగాని।
.మిక్కిలియుఁజిన్న వై మిన్కు-.మిన్కుమనెడు।
చుక్కలకుఁగల్గుమాఱుపుం.జూడరెవరు, 276

The crow may bathe his coal black wings in mire
And unperceiv'd fly with the filth away,
But if the like the snow:whiteswan desire,
The stain upon his silver down will stay.
Poor grooms are sightless night. kings glorious day.
Gnats are unnoted wereso e'er they fly.
But eagles gaz'd up on with every eye. 277

Sad souls are slain in merry company;
Grief best is pleas'd with grief's society. 278

T' is double death to drown in ken of shore;
He ten times pines that pines beholding foed;
To see the salve doth make the wound ache more;
Great grief grieves most at that would do it good;
Deep woes roll forward like a gentle flood;
Who, being stopp'd, the bounding banks o'er flows;
Grief dallied with nor law nor limit knows. 279

సీ॥ .బురదలోపలఁగాకిఁ బో.గ్గు నల్లనితన .తెక్కల ముంచియూ.కిత్తి
తెలియు॥

ఁ.బడనీకయెగిరి పో.వచ్చునుఁగాని-యూ. తెన్ను గోరినముంచు. కెల్లి
యాంచు॥

.మిగిలెడునా, వెండి. మెయిమీఁదనామచ్చ-. నెఱకేదలై నబా. నిన
లు.(గుడ్డి॥

.రాతిరి-మఱియును .రాజులు నన్నియుం .గడువెల్లి డిగ్యోనర్ప
ఁ.గలుగుపగలు

.ఇచ్చకున్వచ్చినట్లు తా. మెచటనేని॥ ఁ.బరుగులిడుచున్న నలుసు
లే.పాటియైన॥

ఁ.గానరాక చెలంగెడుఁ .గాని- డేగ.చూడఁ బడుఁబెల్లముగనెల్ల
.చూడ్కి-చేత. 277

ద్వి॥ .వంతఁజెందినవారు.(బతుకఁగలేరు॥
.సంతసిల్లుజనుల,సహవాసమునను
.దుఃఖంబుమిగులసం.తోషించుచుండు॥
.దుఃఖముపొందునఁ.దొడరినఁయపుడు. 278

సీ॥ .ఒడ్డుచెంతనెతోఁచు.చుండఁగమున్గిపోవుట
.,యినుమడిచావు-.బువ్వఁగనుచు॥
ఁ.బస్తుపడెడువాఁడు.పదిరెట్టులెండెడు-
.మఱియుఁదీపిడుబుండు.మందుఁగాంచి॥
.వనటయుమిక్కిలి.వగచెడుఁదనకుమే
.ల్చెసెడునవ్వాని.చెంతమెల్ల॥
.గాఁబాఱుసెలయేటి.కై వడిలోఁతగు
.వలనంత,లల్లనఁ.బరఁగుచుండు॥

Though men can cover crimes with bold stern looks
Poor women's faces are their own faults books ; 280

Deep sounds make losser noice than shallow fords,
And sorrow ebbs, being blown with wind of words.281

they whose guilt within their bosoms lie
Imagine every eye beholds their blame ; 282

sorrow, like a heavy-hanging bell,
Once set on ringing, with his own weight goes ;
Then little strength rings out the doleful knell. 283

Thus ebbs and flows the current of her sorrow,
And time doth weary time with her complaining.
She looks for night and then she longs for morrow
And both she thinks too long with her remaining
Short time seems long in sorrow's sharp sustaining;
Though woe be heavy, yet it seldom sleeps ;
And they that watch see time how slow it creeps. 284

.నడుగట్టఁబడిన.యష్టిఁడాయేఁఱిరు।
ప్రక్కనున్నయొడ్ల.పైకివచ్చి,
.నడరి,తడపుమీఱ.నాడింపఁబడునగ।
.హద్దుపద్దనెఱుఁగ.దెద్దియైన॥ 279

గీ॥ .దిట్టకూళచూపు.నెట్టినేరములను।
.మఱుగుపచన్ఁగలరు.పురుషులైన।
.నకట-స్త్రీలమొగము.లవ్వారిమొగ్గులు।
.తెలుపుపుస్తకములు.తెల్లముగను॥

గీ॥ .లోఁతుమడుఁగుసేయు,లొజ్జగఁజెప్పెడు।
ఁ.గడువెలితిగఁబాఱు.కాల్వకన్న।
.మాటగాలిచేతఁ.బైటఁద్రోయఁగఁబడి।
.వట్టిపోయెడువల.వంతమఱియు॥ 281

ద్వి॥ మనసునద్దమతప్పి.మాటినవార।
.లనుకొందురెల్లర.య్యాదిగాంతురంచు॥ 282

గీ॥ .మొనసిమొక్కసారి.ప్రమోగింపఁబడిబరు।
.వుమెయినూఁగుగంట.పోల్కివంత।
.తనదుబళువుతోడఁ.జను-నడ్డుకొంచెము।
.లావుప్రమోయఁజేయుఁ,.జావుదరువు॥ 283

త॥ .పోటుపాటులనిట్లు.పొందెడునాపె
.వనటయే-ర్మఱియూకె.వలవంతతోడ।
.,గీఁటునఁదఱివిసి.గించెడుఁదడపు-
ఁ.గనునాపెఁరేయికై-కనిపెట్టుఁబ్రొద్దు।
.తేఁటకు-నారెండుఁ.,దెఱవతలంచు। 284

It easeth some, though none it ever curd,
To think their dolour others have endur'd. 285

Which when her sad-beholding husband saw,
Amazedly in her sad face he stares :
Her eyes, though sod in tears, look'd red ; and raw
Her lively colour kill'd with deadly cares.
He hath no power to ask her how she fares ;
Both stood like old aquaintance in a trance,
Met far from home,wondering each other's chance 286

SONNETS—

Who is it that says most ? which can say more
Than this rich praise, that you alone are you ?
In whose confine immured is the store,
Which should example where your equal grew. 287

.దనయున్కి తోనిడు. దలను చుమిగుల
.మాటికి గాఁడియు. డ్మనై చునపుడు
.కనుపట్టెనుఁబోడవు. గాఁగొద్దె నేపు॥
.. మేటిబర్వ్యనవంతఁమించినఁగాని
.కడునరుదుగనది. కన్మ్యాఁతె నెట్టు। 284

గీ॥ ..తమవలెన్దుఃఖభారమి. తరులుగూడ
నెంతనిభరించినారని. యోఁజిగికొనుట
యొవరినైనఁగుదుర్చులే. దెన్నఁటికినిఁ
.గాని. కొండజేనోదార్చఁ,గలుగునదియు॥ 285

సీ॥ .విన్ననాచెలిమోము, వెఱఁగునఁగనుఁగొనె
.నప్డుకలఁతవడి. యూపెముగఁడు।
కన్నీటనుడికిన. కలికివాల్చూపులు. కడుఁ
బచ్చిపుండ్లుగాఁ. గానఁబడియె।
ఁ,బడఁతుక మెఱుఁగుమై. నన్నియయెంతయు
.జంపువంతలబోల. యింపఁబడియె।
నాయతివను నేమ,మడుగుటకతనికి
.సత్తువబొత్తిగాఁ. జాలదయ్యె॥
.ఇరువురున్నిల్చియుండిరెం. తేనియున్కి।
.తావునకుదవ్వునందు,వి. తాకుమెయిని।
.దారసిలిపాెఁతయెఱుకనుఁ. దనరువార।
.లొండొరులఁగనియచ్చెరు. వొందినట్లు॥ 286

ద్వి॥ .పరికింతు రివెచెడు. వారలుమఱియు।
ఁ.దఱియెంత మెల్లగ. దాఁబ్రాఁకునదియొ॥

గీ॥ .ఈపొగత్తుఁకన్న. నెవ్వఁడెక్కువఁజెప్ప।
ఁ.దరము-నీకునీవె..పురుదునీదు।

They that have power to hurt and will do none;
That do not do the thing they most do show,
Who, moving others, are themselves as stone,
Unmoved, cold, and to temptation slow ;
They rightly do inherit heaven's graces,
And husband nature's riches fron expence;
They are the lords ond owners of their faces.
Others but stewards of their excellence.
The summer's flower is to the summer sweet.
Though to itself it only live and die;
But if that flower with base infection meet,
The basest weed out braves his dignity
For sweetest things turn sourest by their deeds
Lillies that fester smell far worse than weeds. 288

As on the finger of a throned queen
They basest jewel will be well esteem'd,
So are those errors that in thee are seen
To truths translated, and for true things deem'd, 289

Fair. kind and true, have often liv'd alone,
Which three till now, never kept seat in one, 290

పోల్కఁ జూపఁజాలు పోడిమిసీయందె।
మిగులఁబందియగుచు నెగడుచుండు॥ 287

సీసమాలిక—
చెల్లియుండియుఁ గీడు సేయని వారలు-
పనిసల్పునట్టి కీడ్పడెడువార।
లోరులనుఁ గనిపితా మొక్కి-నంతయుం జెప్ప-
చెదరక, అవ్వోల్కఁ జెలఁగువారు।
చెడుగు మాటలనులోఁ బడకుండువారలు
తగియుందురెంతయు దైవకృపకు।
తమయంతవచ్చు భాగ్యములనవ్వారలు
ప్రయముందనీకకా పాడుచుంద్రు।
వారెదిట్టులు-తక్క వారువారలగొప్ప
తమకున్న తీరునఁ దారువారు।
కోయువారలకింపు గూర్చుమల్లియతన
పొలపెఱుంగక పుట్టి పోలయుఁగాని॥
యదియుఁ దెవ్వులంటుపట్లగా బైసలెస్స।
దానికంటెను-గ జేఁదగుఁ దమ, చెయువులఁ
దీయనివి-మ్రుగ్గిపోయిన తెల్లకలువ
కన్న నేచెత్త పూవైన వన్నెకెక్కు॥ 288

కం॥ దొరసాని చేతికుంచిన గరమరుదుగ గాజుమాని కంబనఁ జెల్లున్॥
మఱినీ యెడఁగలతప్పులు। పరఁగెడునొప్పులుగనిన్ను వలచిననాకున్.

ద్వి॥ నీటు-నెనరుమఱి నిజమొక్కని యెడ।
నేటివఱకుఁ గూడి నిలుచుట లేదు॥ 290

O cunning Love ! with tears thou keep'st me blind
Lest eyes well-seeing thy foul faults should find 291

PASSIONATE PILIGRIM—

O ! love's best habit is a soothing tongue,
Add age, in love, loves not to have years told. 292

What fool is not wise.
To break an oath to win a paradise. 293

Crabbed age and youth cannot live together;
Youth is full of pleasance, age is full of care ;
Youth like summer morn, age like winter weather ;
Youth like summer brave, age like winter bare
Youth is full of sport, age's breath is short;
Youth is nimble, age is lime :
Youth is hot and bold, age is weak and cold;
Youth is wild, and age is tame.
Age, I do abhor thee, youth, I do adore thee : 294

ద్వి॥ కన్నిటననుఁ గుడ్డిఁ గావింతువలపు।
కన్నులునీతప్పఁ గననీక కొంకు 291

ద్వి॥ అలవడదబ్బఱ కబ్బబ్బవలపు॥
పలుకరేఁడు విరాళి పడి ముదివారు॥ 292

ద్వి॥ ఎట్టివెంగలియైన నెటుతప్పకుండు।
నొట్టస్వర్గసుఖంబు నొందుటకొఱకు॥ 293

సీసమాలిక॥

మాతిముడుచుకొన్న ముదిమిజవ్వనమును
గూడిమనఁగ లేవు కోడెయాఁడు।
నిండుసంతసమున నెగడు ముసలితన
మెంతయువంతతో నెవసియుండు।
వయసు వేసవి వేకువకుసాటి
పెద్దఱికముముదిరిన సీతుఁ గాలిపోల్కి।
యెలఁ బ్రాయమామని వలెనింపు
వృద్ధత్వముంబట్టు చలికాలమున లెబోడ।
యావనమును వేడ్క నలరారు వార్ధకవ్యా
యామమున్గొంచె మానుమతియు।
దరుణత్వముచుఱుకు జరకుంటి
తారుణ్యమున్వాఁడియుం యుందిట్టు ముజరరతియు॥
జబ్బు వెండియు నతివిరసము తరుణతే।
పెంకె వార్ధక్యమెంతేని పెంపుడు నిను
వృద్ధతాయేవగించెద నేను యావ।
నంబనిన్గార్మితోడుతం దలచుచుందు॥ 294

Inconstancy
More in women than in men remain. 295
The wiles ond guiles that women work,
Dissembled wit an outward show.
The tricks and toys that in them lurk.
The cock that threads them shall not know. 296
Every one that flatters thee
Is no friend in misery.
Words are easy, like the wind ;
Faithful friends are hard to find
Every man will be thy friend,
Whilst thou hast where with to spend :
But if store of crowns be scant,
No man will supply thy want.
If that one be prodigal,
Bountiful they will him call,
And with such like flattering,
" Pity but he were a king"
If he be addict to vice,
Quickly him they will entice
If to women he be bent,
They have him at commendment :
But if Fortune once do frown,
Then, farewell his great renown ;
They that fawn'd on him before,
Use his company no more
He that is thy friend indeed,
He will help thee in thy need :
If thou sorrow, he will weep ;
If thou wake, he cannot sleep :
Thus of every grief in heart
He with thee does bear a part.
These are certain signs to know
Faithful friend from flattering foe. 297

ద్వి॥ మగవారికన్నను .మగువలయందు।
.నెగడుమిక్కుటముగ.నిల్కడలేమి॥ 295

ద్వి॥ .మగువయొనర్చెడు.మాయమర్మములు।
.మగఁ.డైనసుంతయు.బరికింపలేఁడు॥ 296

కం॥ నినుఁగొనియాడెడువాఁడె। ల్లనీకు
మిత్రుండుకాఁడు.,లంపటయెడఁబ।
లుక్కనెగడుసుళువుగగాడ్పటు।
.కనుటయెకష్టంబునమ్మి .కన్గలహితుల్॥ 297

ఉ॥ .ఎంతయునీదుమిత్రులుగ .నెల్లరునుందురునీకడన్పసు।
.న్నంతకుఁగాని-యద్దిచన .నక్కఱగాఁడెవఁడైననీకునా।
.క్కంతయు.నీవుదాతవను .చెంతురుదూఁబఱదిండివైన-దూ।
.షింతురునిన్నుభూపతిగఁ .జేయనిదేవునిఁబెక్కుభంగుల్॥

సీ॥ .చెడుగునకీవల.వడినచోనిన్నలం.బడఁ
ద్రోయుదురువారు .భ్రమలుగొల్పి।
.,వాలుఁగంటలనీవు .వలచిననిద్దమ
.చెప్పచేఁతలలోనఁ.ద్రిప్పకొంద్రు।
.కాని-నీసిరిమల్లె.నేని నీకుండినవాసి
యెంతయుమచ్చ.మాసిపోవు।
.నీకడఁదొల్లినెం.తే,నక్కనైచ్యము
.సేయువార్నిన్నుఱి.చేరఁబోరు।.
.నీకునెవ్వఁడునిక్కపున్నె.హితుండో
.వాఁడుతోడగునీకుఁగావలసినప్డు।
.డీవుదుఃఖించునపుడాతఁ.డేడ్చు

నీవు. తెలిసియుండినసతఁడు ని.ద్రింపఁబోఁడు॥

గీ॥ .ఇట్లునీయొదలోనున్న.యెల్ల.వంత।
.వాఁడునీతోడుతన్వాంతు .పంచుకొనును।
.మంచివిహితుని-మాయఁగా.వించుపగతు।
నెఱిఁగికొనుటకునివికొన్ని .గుఱుతులగును॥ 279

WRATH

AS YOU LIKE IT *Act. I. Sec. I.*

Now will I stir this gamester. I hope I shall see. an end of him; for my soul, yet I know not why, hates nothing more than he; yet he's gentle; never schooled, and yet learned; full of noble device; of all sorts enchantingly beloved, and indeed, so. much in the heart of the world, and, especially of my own people, who best know him, that I am altogether misprised. But it shall not be so long; this wrestler shall clear all: nothing remains but that I kindle the boy thither, which now I'll go about. 1

CYMBELINE *Act. II. Sec. V*

Is there no way for men to be, but women
Must be half-workers ? We are all bastards;
And that most venerable man which I
Did call my father was I know not where
When I was stamped; some coiner with his tools
Made me a counterfeit : yet my mothor seemed
The Dain of that time; so doth my wife
The nonpareil of this.— O, vengeance, vengeance!
Me of my lawful pleasure she restrined,
And prayed me oft for bearance; did it with
A pudency so rosy, the sweet view on it
Might well have warmed old Saturn; that I thought
her. 2

రౌద్రభీభత్సభయానక రసములు

రౌద్ర రసము

వ॥ నేనిప్పుడీ పోకిరిం బురికొల్పెదను - వాని యంతముం జూడఁగోరెద నేమన - నేమోకాని నామనసు వానికన్న నెక్కువ దేనినైన నసహ్యించుకొనదు - కాని - వాఁడు మర్యాదకలవాఁడు మఱియు నెన్నఁడుం జనువుకొనలేదైనం బండితుఁడు - గొప్పతనమాసించువాఁడు - సహచరులకందఱికెంతయో యిష్టుఁడు - కావున లోకులందఱిలో ముఖ్యముగ వాని నెఱిఁగిన నా వర్గమందుగూడ నిక్కముగా నే నలక్ష్యము సేయఁబడితిని - గాని - యదెంతో కాలముండ - దీ జెట్టి యంతయుం జక్కపరుచు - నెద్దియున్మిగులదు - సరియే - యాపిల్ల కాయన్నే నిక్కడ నుసికొల్పెద - నిపుడా కుట్రపన్నెదను. 1

సీసమాలిక -

చానలతో నవసరమెద్దియున్లేక
పురుషులొదవ మఱే తెరువు లేదె॥
చీఁకటితప్పున కేకల్గినారము -
నాతండ్రియనిపిల్చె నాఁడ నెవని।
మిగులమర్యాదఁగలిగినయమ్మనుజుఁడే
ముద్రింపఁబడిన యప్పాడెటనుండె।
నేనెగ్గదప్ప నా నెముఁజేయువాఁడెవ్వఁడో
వానిపనిముట్ల నొనరిచెనను॥

As chaste as unsunned snow :—
Could I find out
The woman's part in me ! For there's no motion
That tends to vice in man but I affirm
It is the woman's part : be it lying, note it
The woman's; flattering, hers : deceiving, hers ;
Lust and rank thoughts, hers, hers, revenges, hers ;
Ambitions, covetings, change of prides, disdain,
Nice longing, slaaders; mutability,
All faults that may be named, nay, that hell knows,
Why hers, in part or all : but rather, all ;
For even to vice
They are not constant, but are changing still
One vice but of a minute old for one
Not half so old as that I'll write against them,
Detest them, curse them:—Yet 't is greater skill
In a true hate, to pray they have their will :
The very devils cannot plague them better.

ననుకృతిగాఁగాని యాకాలమందు
నా యమ్మ పార్వతిగఁ బ్రఖ్యాతినందె।
నెనలేనిగుణవతి యిపుడు నాయిల్లాలు
హాహా యెంతదుర్మార్గ మామె వెలంది।
నన్నుఁ దప్పించెనా న్యాయభోగమునుండి
నన్నుపైఁ జుకొనియుండు మనుచుఁ [illegible]ము।
ప్రార్థించె వెండియు నంతటియుడఁకువ
నాసొంపుఁగని దయ్యమైనఁగరంగు।

మఱుఁగుపడినమంచు తెఱఁగున
మచ్చపొందనిదా పెయంచు నేఁ దలఁచినాఁడ।
నాలోనఁగల్గిన నాకీస్వభావమే
నొదవిన నెంతబాగుండునో కొ్క।
మగవానియందు దుర్మార్గ గుణము లేదు
నానిశ్చయంబాఁడు దానిదద్ది।
దబ్బరయేనచో దానిదిచ్చకమును
దానిది మోసంబు దాని దెక్క।
పైన కామంబును దాని దత్యాశయు
దానిది పగఁగొంట దానిది మఱి।
గొంతెమ్మకోర్కెలు కుత్సితవాంఛలు
మిగులనిల్కడలేని పొగరసడ్డ।
కొసవెఱ్ఱి భ్రాంతియు గొండెములు చపలత
పేర్కొనఁబడిన కిల్బిషములెల్ల।
మఱియునింతేకాక నకరమెఱుఁగునవి
దానివి కొంతయంతయును గాని।
కాకేమి యంతయుఁ గట్టడికీడగున్

HAMLET *Act. I Sc. II.*

O, that this too too solid flesh would melt,
Thaw, and resolve itself into a dew;
Or that the Everlasting had not fixed
His canon 'gainst self slaughter! O God! O God!
How weary, stale, flat, and unprofitable
Seem to me all the uses of this world !
Fie on 't ! Ah fie ! 't is an unweeded garden
That grows to seed! things rank and gross in nature
Possess it merely. That it should come to this !
But two months dead,—nay, not so much; not two !
So excellent a king; that was, to, this,
Hyperion to a satyr; so loving to my mother
That he might not between the winds of heaven
Visit her face too roughly. Heaven and earth !
Must I remember ? why, she would hang on him
As if increase of appetite had grown
By what it fed on; and yet, within a month,—
Let me not think on 't,— Frailty thy name is woman !—
A little month: or e'er those shoes were old
With which she followed my poor father's body,
Like Niobe, all tears;— why she, even she—
O God! a beast, that wants discourse of reason,
Would have mourn'd longer—married with my uncle,

.జెడుగుసై తంబుమా.జెడు,ననయము
.ప్రతినిమిషము ప్రాఁత.వడు పాతకం-
బందు- .నగము ప్రాఁతగిలుదో.నంబుగాఁగ।
.వారికివిరోధముగ నేను .వ్రాతు-వారే।
.ఁదిట్టెదన్-గాని-వారినిం.దించునేర్పు।
.వారుస్వేచ్ఛగనుంటకై .కోరుకొనుట।
.వారి-,దయ్యంబులుంజేర్ప .నేరవింక 2

సీసమాలిక—
కటకటాయియాబొంది.కడముట్ట దబ్బునఁ
.జెడిమంచుమాడ్కి-న.శించుటకయి।
మిక్కి-లిఁగోరెద.నక్క-టతనశాన
.నంబాత్మహత్యక,.నశ్వరుండు।
.ప్రతికూ,లముగనున.ల్పకయున్న నెంతమేల్-
దేవుఁడా-యీజగ.తిన్గలిగిన।
.యెల్లనడతలునా.కెంత చీఁదఅగఁ
,జ.ర్వితచర్వణముగ మ.ఆికడుఁజెప్పఁ।
.గానిష్ఫలంబుగాఁ.గనుపడెన్-సీ
యద.కట-యిసీరో-యది.కలుపుతీయ।
ఁ.బడవట్టితోఁటయ్యె.వ్యర్థముగాఁజెడున్
బనికిమాలినచెడు.వస్తుసమితి।
.నయ్యదిసిండియు.న్నది కేవలమ్మెంత.
.కార్యముపుట్టెనుగట్టకడకు।
.,మడిసెను- రెండునె.లలుమాత్రమే-

My father's brother, but no more like my father
Than I to Hercules; within a month
Ere yet the salt of most unrighteous tears
Had left the flusihing in her galle'd eyes,
She married :—O most wicked speed. to post
With such dexterity to incestuous sheets!
It is not, nor it cannot come to, good :
But break, my heart, for I must hold my tongue!

యటు. కాదు- కాలేదంత. కావు రెండు।
.నంతటిగొప్ప రాజ. తఁడుండె దీనికి
.ఁగంధర్వుఁడొక్క. రాక్షసికివలె।
సంత మోహించునా. యమ్మ నతం-
డాపె. పై వాఁడిగాలి సుంత. తాఁకనీఁడు।
.అక్కటా నే. జ్ఞప్తి. నుంచఁగవలయు నా-
.మిక్కిలి యాపెయు. మేకొనఁబడిన।
.దాని చేనభివృద్ధిఁ. జనరు నాఁకలివలె
.నాతనిఁ బట్టి వే. లాడుచుండు।
.సరిగాని- యొక్క మా. సములోన-
నా కాంత. యింపువేడు, చావ. బంబ-సీదు।
.రూపంబు నెఱఁత,ని. రూఢిగ- నొక చిన్న
.నెల- లేక మిగులఁగ. న్నీటమునిఁగి।
.శోక దేవత వలె,. నాకె- నాతండ్రి దే. హ
ము వెంబడించెడు. నప్డు తోడఁగు।
.కొనిన జోడొక్కింత. యునుఁ బ్రాఁతగిలకమును-
.దాపె యేమీ నిశ్చ. యముగ నాపె।
యోదైవమా- సుంత. యున్వివేకము లేని
.పశువైన మఱికొంత. వఱకు దుఃఖ।
.మునఁగాఁగుచుండు- నా. పినతండ్రితో
వివా. హంబయ్యె- నాతండ్రి.. కనుజుఁడతఁడు।
.కాని- నాతండ్రి, వై. ఖరి లేఁడు- నేను
.ఖీ. మునిపోల్కి- గానట్లు-. మొనసి యొక్క ।
.నెలలోనె యుబ్బుకే. న్నులయందు దుష్ట
.శ్రు. పులకార మెఱుపును. సలుపకమును।

Act. ii. Sc. ii.

O, what a rogue and peasant slave am I !
Is it not monstrous, that this player here,
But in a fiction in a dream of passion.
Could force his soul so to his own conceit,
That, from her working, all his visage wanned ;
Tears in his eyes, distraction in is aspect.
A broken voice, and his whole function suiting
With foıms to his conceit ? and all for nothing !
For Hecuba !
What 's Hecuba to him, or he to Hecuba.
That he should weep for her ? what would he do
Had he the motive and the cue for passion
That I have ? He would drown the stage with teaıs,
And cleave the general ear with horrid speech ;
Make mad the guilty and appal the free,
Confound the ignorant ; and amaze, indeed,
The very faculties of eyes and ears.
Yet I dull and muddy-mettled rascal, peak,
Like John-a-dreams, unpregnant of my cause,
And can say nothing : no, not for a king,
Upon whose property and most dear life
A damned defeat was made. Am I a coward ?
Who calls me villain ? Breaks my pate across ?
Plucks off my beard, and blows it in my face ?
Tweaks me by the nose ? gives me the lie i' the
throat,

.మున్నఁ బెండ్లాడెన.ప్పొలఁతి-యూహా-
కడుఁ.బాపపు వేగము-.,వావి కాని।

.,కూటములకంత నేర్పుతోఁ.జాటుటకయి।
.యయ్యాదియుఁ గాదు-కా నేర.దద్దిమేలు।
.కాని-పగులుమనాగుండె కాయనీవు।
.ముందునానోరు నేమూసి.కొందుఁగాన॥

సీసమాలిక॥
.,బాపురేనే నెట్టి.,వంచకుండనిఁ కెంత
.మోటయడి మెనటీ.నాటకుండు।
.బొత్తిగఁగల్పనం.బొగలుకలనిచటఁ
.దనశక్తిఁదనయూహ.,కనుగుణముగ।
.బల్మిఁ,ప్రవర్తింపఁ.బడె-వాని మోమెల్ల
.కళతప్పె-జూపులఁ.గంటెనీరు
.వాని యాకృతిఁ,గల.వరము-,డగ్గుత్తిక-
.మఱివాని దేహ,ధ,.ర్మంబదంత।
.యును వాని తలఁపున.,కనురూపముగనుంట
.,యబ్రముకాదె,స.మస్తమిద్ది।
.లేని దానిఁగుఱించి-.,లేమకై-వానితో
.నాపెకునాపెతో.నతని కేమి।
.వాఁడా మెకొఱకేడ్వ.వలసినపని-వాఁడు
.నాదు,చింతాకార.ణంబుతనకు।
.నుండిన నేమి సే.యునొ-,రంగముద్దన
.కన్నీళ్ళఁదడుపు-భీ.కరవచనము।
.వలన నెల్ల చెవింబ.గలఁగొట్టు-,దోషికిఁ

As deep as to the lungs ? Who does me this ?
Ha !
'swounds ! I should take it : for it cannot be
But I am pigeon-livered, and lack gall
To make oppression bitter, or, ere this,
I should have fatted all the region kites
With this slave's offal-Bloody, bawdy villain,
Remorseless, tracherous, lecherous kindless villain!
O, vengeance !
Why, what an ass am I ! This is most brave ;
That I, the son of a dear father murdered,
Prompted to my revenge by heaven and hell ;
Must, like a whore, unpack my heart with words,
And fall a-cursing, like a very drab.
A scullion !
Fie upon't ! foh ! About, my brain !—I have heard
That guilty creatures, sitting at a play,
Have by the very cunning of the scene
Been struck so to the soul, that presently
They have proclaimed their malefactions !
For murder, though it have no tongue, will speak
With most miraculous organ. I'll have these players
Play something like the murder of my father
Before mine uncle : I 'll observe his looks :
I'll tent him to the quick : if he but blench
I know my course. The spirit that I have seen
May be the devil : and the devil hath power
To assume a pleasing shape ; yea, and, perhaps,
Out of my weakness, and my melancholy,
As he is very potent with such spirits
Abuses me to damn me, I 'll have grounds
More relative than this :—the play's the thing,
Wherein I 'll catch the consience of the kings. 4

బిచ్చిపుట్టించు–జడ్పించు నిరప ।
రాధుల–దాబుమా.ర్గలుపునజ్ఞానుల–
నిజముగఁజూపువి.న్కొఁదొలగించు ।
గలఁగనుసోమరి. వలెను నేనొక వెఱ్ఱి
పంద తుంటరిని నా. పనిని సరకు ।
గొనఁబోక తడఁబడి. యనఁజాల నెదియు నె
వ్వనియర్థప్రాణము. ల్వాడొనర్చు ।
బడియెనో యటువంటి. ప్రభుని గూరిచియైన
లే–దేనుపికికినా–లెంకయనుచు ।
బిలుచునన్న వఁడు–నా. తలఁబగులంగొట్టి
–నాగడ్డముం బీఁకి. నా మొగమున ।
బాఱవై చెడు–ముక్కుఁ. బట్టినుల్పెడు
–నను. మిగులదబ్బఱియంచుఁ. దెగడఁజొచ్చు ।
విటునాకెవఁడొనర్చుఁ. గటకటా యెందుకే
నదిసై పవలసిన. దహహా నేను ।
లేకమైన ధృతి. లేనట్టివాఁడను–
గానియెడనీని. కంటుముందె ।
యీనీచమిన్నచే. నే నెల్లనింగ్రగ.ద్ద
లనుఁగ్రొవ్వింపఁగ. వలసియుండు ।
కూళ. స్గిగడిదొంగ. గొడ్డు కట్టడిపోకి.రి
కంటికితుంటరి. యకటచ,లము ।
భళిభళీనే నెట్టి. పనికిమాలినగాడ్దె
నిది మేటికూరత్వ. మేను జంప ।

ఁబడు మంచితండ్రికిఁ గొడుకును-
బగఁదీర్చుకొన దయ్యమునఁ బురికొల్పఁబడితి।
మాటల నా యభిమానములంజె
మా దిరిఁ దెల్పవలయు నా-నుఱియుఁ దొత్తు
నటు తిట్టవలయు నా-యంట్లఁ దోమెడువాఁడు
-నీదానికయియునీ నాదుబుద్ధి।
లెమ్ము రంగంబున-గ్రుమ్మరుదోషులు
-విన్నాఁడ-నాట్యప్రవీణత మెయి।
ఁదమనేరములఁ బ్రచురము సేయునంత తాఁ
కంబడి రంతరంగమునననంచు।
ఁగతమేమనఁగ-హత్య కడునాల్క-లేకయు
బహులాద్భుతావయవమునఁ బల్కు-।
నాపినతండ్రిముందఱ నేను నాడింతు
నీనాటకుల చేత నెద్దియైన।
నాతండ్రివధ సూచనము సేయునట్లు।
నే నరయుదు వాని వైఖరులు-శోధ।
సేయుదు నాతని చిత్త-మాతఁడు జంకు
నేని నామార్గము నే నెఱుఁగుదు।
నేనుఁ జూచిన మూర్తి కానోపు దయ్యము-
దయ్యమింపగు రూపుఁ దాల్పఁగల్గు।
సరియె-వెండియు-నొక్క-తఱి నాతఁడున్నడు
నటువంటి శక్తుల నలరియుంట।
నాయశక్తి మఱియు నావిచారముఁ బట్టి।
నన్నుఁ జెఱుపమాయ వన్నుచుండు।
వింతకన్నఁ దగిన వేఁగాంతుఁ గతములీ।
యాటమిషను తేని యఘముఁ గందు॥ 4

HENRY V— *Act III. Sc I.*

In peace there 's nothing so becomes a man
As modest stillness and humility:
But when the blast of war blows in our years,
Then imitate the action of the tiger;
Stiffen the sinews, summon up the blood,
Disguise fair nature with hard-favoured rage;
Then lend the eye a terrible aspect;
Let it pry through the portage of the head
Like the brass cannon; let the brow o'erwhelm it
As fearfully as doth galled rock
O'erhang and jutty his confounded base,
Swilled with the wild and wasteful ocean. 5

HENRY VI—PART III— *Act II Sc. II.*

To whom do lions cast their gentle looks?
Not to the beasts that would usurp their den.
Whose hand is that the forest bear doth lick?
Not his that spoils her young before her face.
Who' scapes the lurking serpent's mortal sting?
Not he that sets his foot upon her back.
The smallest worm will turn, being trodden on;
And doves will peck in safeguard of their brood. 6

సీ॥ .సంధియొడమ్మంచి-శాంతియునడఁకువ
.యటనరునకుఁదగు.నద్దిలేదు ।
.కాని-యొప్పుడుమన..పీనుఁల,గల
వాతూ.ర్యరవముచోఁబడు.నప్పుడుమన ।
.మనుసరించవలయు..వ్యాఘ్రుచేష్టన్ -
నర.ముల నెల్లబిగియింప .వలయుఁ-గూర్చ ।
-కొనునది,యుత్సాహ.మును-సాగసగు
మన.ప్రకృతి,వక్రముగమా.ర్చుకొనవలయు ॥
ఁ.గంటికిభీకరా.కారమీవలయు
న. య్యాదితలకిటికీల.యందునుండి ।
.యిత్తడిపిరంగివలెఁజూడ.నిండు పొంచి ।
కన్బొమయు,మట్టవిధ్వంస.కరసముద్ర ।
.ఘర్షణవినష్టనిజపీఠికన్ , బ్రజీర్ణ ॥
.శిలవలెఁ ,ఘోరముగదాని..నలమనిండు ॥

సీ॥ వేనిపై సింగము.ల్వాదఁజల్లుఁజల్లని
.చూపులు-ఁదమలోఁవఁజొచ్చుపసుల ।
.పైఁగా-డెవనిచేయి.పట్టియడవి
యెల్లు.నాకెడు-ఁదనదుకూ.నలఁదనమొగ ।
.మునకుఁగ.ట్టెదురుగఁ.బొలయించు
వానిని.గా-డెవండుందప్పఁ.గలుగుఁబొంచు।
..త్రాఁచుకా-టడుగున .దానివీఁపుం
ద్రొక్కు-.నతఁడుకా-,దతిమతి.,వలఁతిపురుగు।

KING JOHN *Act. II. Sc. I.*

What cracker is this same that deafs our ears
With this abundance of superfluous breath ?— 7

THE MERCHANT OF VENICE *Act. III. Sc. I.*

If it will feed nothing else
it will feed my revenge. He hath disgraced me,
and hindered me half a million, laughed at my losses
mocked at my gains, scorned my nation, thwarted
my bargains, cooled my friends, heated mine enemies ; and what 's his reason ? I am a Jew. Hath
not a Jew eyes ? hath not a Jew hands, organs,
dimensions, senses, affections, passions ? fed with
the same food, hurt with the same weapons, subject
to the same dieseases, healed by the same means,
warmed and cooled by the same winter and summer
as a Christian is ? If you prick us, do we not bleed ?
if you tickle us, do we not laugh ? if you poison us,
do we not die ? and if you wrong us, shall we not
revenge ? If we are like you in the rest, we will
resemble you in that. If a Jew wrong a Christian,
what is his humility ? revenge. If a Christian
wrong a Jew, what should his sufferance be by Christian example ? why, revenge. The villainy you
teach me, I will execute ; and it shall go hard but
I will better the instruction. 8

తిరుగుఁబాటొనరించునెం.తేనిమట్ట
ఁబడినయప్పుడు- వెండియుం.బావురాలు
కడువడిగఁదమపిల్లలం.గాచుకొనఁగ।
ఁబొడుచుముక్కులతోఁజెడ.బ్బునెదిర్చి॥ 6

ద్వి॥ ఎవఁడీ.వికత్థనో.ద్ధతుఁడుమా చెవుల।
ఁజెవుడువచ్చెడును,చ్ఛ్వా.సితమమితముగ॥ 7

వ॥ అదిమఱి దీనిన్నేఁపకున్న నాపగన్నేఁపును- వాఁడునన్నవమానప
ర్చెను- నాకైదులక్షలడ్డెను- నానష్టములయెడనవ్వెను నాలాభ
ల వెక్కిరించెను- నాజాతిన్నిరస్కరించెను- నాబేరములుచెడఁగొట్టె
ను- నామిత్రులనడఁచెను- నాశత్రులరేఁపెను- వానిప్రయోజన
మేమి- నేనుయూదియాదేశస్థుఁడను- యూహూదీయునకు నేత్ర
ములుండవా- యహూదీయునకు హస్తములవయవములు కొలఁత
లింద్రియములకోర్కులు కామక్రోధాములుండవా- క్రీస్తుమస్థ
నివలెనాయన్నమున మేపఁబడియె- నాయాయుధములచేతనే హిం
సింపఁబడియె- నారోగముల కేలోఁబడియె- నామందులచేతనేకు
దుర్చబడియె- నాశీతావేసఁగిచేతనే చల్లోక్కింపబడితపించఁబ
డియె- నీవుమమురక్కినచో మాకునెత్తురుకారదా- నీవుమాకుఁజ
క్కిలిగింతలిడినమేమునవ్వమా- నీవుమాకువిసమిడిన మేముచావ
మా- మఱియు నీవుమాకన్యాయముచేసిన మేముపగదీర్చుకొన
మా- నీవలెమిగిలినదానిలో మేమున్నయెడల నందులోనిన్నిలో
లుదుము- యహూదీయుండు క్రీస్తుమతస్థునకు హానిచేసెనేని

TIMON OF ATHENS *Act. IV. Sc. III.*

Consumptions sow
In hollow bones of man ! strike their sharp shins.
And mar men's spurring. Crack the lawyer's voice.
That he may never more false title plead,
Nor sound his quillets-shrilly : hoar the flamen,
That scolds against the quality of flesh,
And not believes himself : down with the nose,
Down with it flat ; take the bridge quite away
Of him that, his particular to foresee.
Smells from the general weal : make curled-pate ruffians bald;
And let the unscarred braggarts of the war
Derive some pain from you. Plague all,
That your activity may defeat and quell
The source of all erection.— 9

Enscar thy fertile and conceptions womb,
Let it no more bring out ingrateful man ? 10

వాఁడగపర్చవలసిన దయయేమి క్రీస్తుమతస్థుఁడు యూదీయు
నకపకారమొనర్చినయెడ క్రీస్తుమతస్థునిదర్శనమున వాని
కెట్టియోర్పుండవలయు- నేమి - పగ- నీవునాకు నేర్పుదుమార్గ
మునెఱవేర్చెదను- మఱియది కీనముగానుండఁగాని నేనామ
ప్పబడినమ్మఱీఁత వృద్ధిచేసెదను. 8

సీ॥ నరులయెముకలెల్ల నఱుము సేయుఁడు-
వారి మోఁకాళ్లు నఱుకుఁడు- డిప్పదేహమునెమెల
నరములఁద్రెంచుఁడు- న్యాయవాదికి
గొంతు బ్రద్దలు సేయుఁడు. వాఁడఁబద్ధ
పత్రములంబట్టి వాదించనీక
సూత్రాంశములకెఁ కెన్నఁడఱువనీక।
మతగురువుంబట్టి మైచర్మమొలచుఁడు
వాఁడందఱికిఁదప్పు వట్టుఁగాని।
తానుదిన్నఁగనుండఁడెంతయును వాని।
ముక్కుఁగోయుఁడు మఱి-వాని డొక్కఁజీల్చు।
డెవ్వాఁడందఱిజనముల కెగ్గుసలిపి।
యైనమిక్కిలితనలాభమరయుచుండు 9

ద్వి॥ వంగినకురులున్న వన్నెకాండ్రనుఁగ।
డంగిబోడిగఁజేయుటకుఁ దలకొనుఁడు॥

కం॥ అనిలోన దెబ్బలకుఁద।
ప్పిన కతనఁ బొగడుకొనెడు బిరుదు మగలఁ జేఁ।
తనయినయిడుమలఁబెట్టుఁడు।
జనములఁ దుదముట్టఁ బాడు సలుపుఁడు మీరల్॥

ద్వి॥ పుడమి ఫలించు నీబొజ్జ నిండించు।
పాడమనీకచటనె వృద్ధ కృతఘ్ను నరు। 10

Nor on the beasts themselves, the birds and fishes
You must eat men. Yet thanks I must you con,
That you are thieves professed, that you work not
In holier shape : for there boundless theft
In limited prefessions. Rascal thieves,
Here 's gold. Go, suck the subtle blood to forth,
And so scape hanging. Trust not the physician :
His antidotes are poison , and he slays
More than you rob. Take wealth and lives together
Do villainy, do, since you protest to do 't,
Like workmen 11

Act. v Sc. iv.

now breathless wrong
Shall sit and pant in your great chairs of ease :
And pursy insolence shall break his wind
With fear and horrid flight. 12

సీ॥ మృగములఁ బక్షుల మీలనె కాక నరులను భక్షించఁగ ఎలుకు మీర
లింతియె కాక మీ కేను వందనములు సేయఁగ వలయు బ్రసిద్ధులైన
దొంగలు మీర లెంతో పూజ్య వేషంబు లంది చేయరుపని హద్దు లేని
దొంగతనంబు చెలంగెడుఁ గనుట్లు లేదా బుకాఁబడు వృత్తు లౌరా

బంగరి దెకొండు తుంటరి దొంగలార
పొందు ద్రాక్షాసవంబు మీ పొట్టలుబ్బ
త్రావి రాజ్యాసనమున మీర రక్తముడికి
నరుగఁ గానిండు తప్పకొండు నరికినటుల ॥ 11

కం॥ నమ్మకుఁడీ వైజ్ఞన్ మీ
వెంబడి వాఁడిచ్చునట్టి విరుగుడు విషమా
ముమ్మరముగఁ జంపునతఁడు
దొమ్మిగ మా విసుల మీరు దోఁచుట కన్నన్.

గీ॥ ధనము ప్రాణంబులన్నూడఁ గొనుఁడు కలిపి
చేయుఁడీ కీడు చేయుఁడీ చేయుటకయి
బెట్టిదంబుగ మీ రొట్టు బెట్టుకొన్న
వారు కావున బనివాండ్ర దవ లెగ దంగి ..

గీ॥ మీ సుఖాసనములని ప్పుడా సరేఁగి
యూపిరందని తప్పు గూర్చుండవలయు
రోఁత యగు పర్వు మెయి మతి భీతితోడ
దినిబలసినట్టి గబ్బు వెళ్లి పడవలయు.

TITUS ANDRONICUS *Act. V. Se. I*

As kill a man, or else devise his death ;
Ravish a maid, or plot the way to do it ;
Accuse some innocent. and forswear myself ;
Set deadly enmity between two friends :
Make poor men's cattle stray and break their necks :
Set fire on barns and hay-stacks in the night,
And bid the owners quench them with theirs tears.
Oft have I digged up dead men from their graves,
And set them upright at their dear friends' doors,
Even when their sorrows almost were forgot ;
And on their skins, as on the bark of trees,
Have with my knife carved in Roman letters,
Let not your sorrow die, though I am dead ?
Tut ! I have done a thousand dreadful things
As willingly as one would kill a fly :
Aud nothing grieves me heartly, indeed,
But that I cannot do ten thousand more. 13

సీసమాలిక.—

మనుజుఁ జంపుట లేక తనిఁ జంపుటకుఁ గుట్ర చేయుట

కన్నియం జెఱచుట యును।

కాదేనియట్టులఁ గావించుటకు నెత్తు పన్నుట కీడు లేకున్న నొకని।

నెగ్గించుటయు మఱి నేమాటఁ దప్పుట

ఘోరవైరంబిరు గుఱుహి, హుగు।

గల్పించుటయు బేద కాపుల పశువులఁ ద్రోవ

దప్పించి గొంతులు విఱచుట।

యర్థరాత్రమున ధాన్యపు కొట్లకుం

గడ్డి కుప్పలకున్ మఱి నిప్పు వెట్టి।

తమదు కన్నీళ్లనెంతయు వానినార్పఁగ సొత్తు

దారులఁ బలచుటయుఁ దఱుచు।

నేను సమాధుల లోనుండి మృతమానవులఁ

ద్రవ్వితీసి వారలవిహితుల।

తలుపుల పజ్జ వారల శోకములు మఱవఁ

బడునంతనిట్ట నిల్వఁబడఁ జేసి।

చచ్చినప్పటికేము చావనీవద్దుమీ

వనటలనని వారి తనువులందు।

జెల్లపట్లలవలెఁ జెక్కినాఁడన్నాడు కత్తిచేఁ

బ్రస్ఫుటాక్షరములాఁగు।

మొక్కఁడిఁగనెట్టు లుక్కడంచుడీనో వేడ్క।

నేను వేయి ఘోర కృత్యములటు।

జరిపినాఁడఁ గాని మఱి పదివేల్సేయ।

లేమి తప్పనన్నఁ బ్రామదెదియు.

RAPE OF LUCRECY

"Lucrece, quoth he," this night I must enjoy thee;
If thou deny. then force must work my way.
For in thy bed I purpose to destroy thee :
That done. some worthless slave of thine I'll slay,
To kill thine honour with thy life's decay ;
And in thy dead arms do I mean to place him.
Swearing I slew him. seeing thee embrace him. 14

Let him have time to see his friends his foes
And merry fools to mock at him resort ,
Let him have time to mark how slow time goes
In time of sorrow, and how swift and short
His time of folly; and his time of sport :
And ever let his unrecalling crime
Have time to wail the abusing of his time. 15

Out, idle words ! servants to shallow fools.
Unprofitable sounds, weak arbitraters !
Busy yourselves in skill-contending schools;
Debate where leisure serves with dull debaters;
To trembling clients be you mediators :
For me, I force not argument a straw,
Since that my case is past the help of law. 16

తు॥. ననువిను-వాఁడిట్లనఁదొడఁగె-ని, న్నెనసినేటి
మాపునంద, నియఁగవలయు।
నినుబల్మిఁగూడెద-నీవొప్పకున్న-
నిద్దె, గటారిచినిబంబునొకని।
దుని, మినీయు, సురుల తోడసీపర్వ
తొలఁగినట్టుల వానితోడని జేరు।
నోనరనేఁజొటెద. నొట్టిడిమీర. లున్న
తీర్థనిమిమ్ము. నో, డిచితినంచు. 14

తు॥ తనచె, లులెల్లరుం. దనపగవారు. గాఁ
జూడనీవాఁడు. క, రము, కో, ణంగి।
వె. నుకొనితనుమ్త్రి. వెక్కిరించఁగను
సిగ్గొందనీ. వంత. చెందెడుపట్ల।
గనిపెట్టని ప్రొద్దు. గడచిపోకుంట-
తనవేడ్క వదివడి. ద్దాఁటుచునుంట।
పనివడియిఁకదిద్దఁ. బడని నేరంబు. గా, రింప నీ
రి, త్తగా. నెప్ప వాని. 15

సీ॥ పోపొందు పోమరి. పోతు మాటలు- తెల్వి. లేనివారలకెల్ల. బాని
సీండ్లు। [లి. వినిగుడించి।]
కొఱమాలిన రోదల. క్క అఁ గానితగవరుల్ - ప. నిఁగొనఁడి తె
పో. రాడుబడులకుఁ. బోయి- వాదాడుఁడు. బుసుపోని మొద్దుల. పొం
తఁజేరి। [. బారులుగను।

. జగడంబులాడి ర. చ్చకునెక్కి వడఁకెడు. వారి కుంటుఁడురాయ
. సరకుసేయఁగనొల్ల, వి. చారణ-నివు।. డరయఁగానేనునొకగడి. పరకిపాటి
. యైననాదగుసంగతి. కవసరంబు।. పద్ధతులతోడుతోడఁ గ. న్బడమగాన.

రౌద్రరసః

సరోషదష్టాధికలోహితోష్ఠై
ర్వ్యక్తోర్ధ్వరేఖా భ్రుకుటీర్వహద్భిః।
తస్తార గాం భల్లనికృత్తకంఠై
ర్హుంకారగర్భైర్ద్విషతాం శిరోభిః॥ రఘువంశే- స7. శ్లో58. 1

ణత్థిపభవస్తస్స అపరాహో అహం జ్జేవ ఏత్థఅబ
రద్ధా జాపలి ఊలదంసణాభవిఅ అగ్గదో భవామి।
ణిఉణిఏ ఇదో ఏహి॥ విక్రమోర్వశీయే॥ 2

అణజ్జ-అత్తణో హిఅఅ అణుమాణేణ పే
క్ఖసి-కో దాణిం అణ్ణో ధమ్మకంచుఅప్పవేసి
ణో తిణచ్ఛణ్ణకూవోవమస్స తవ అణుకిదిం
పఢివదిస్సది॥ శాకుంతలే॥ 3

కినుక.

గీ॥ కినుక మ్రోఁగర్వఁబడి కడుఁ గెంపుమిగులు।
పలుదెఱలు మీఁది రేకలఁ దెలుపుబొమము।
డులు ములుకులఁ దెగినకుత్తుకలును బొబ్బ।
లొప్ప పగఱతలల నేలఁ గప్పెనతఁడు॥ 1

వ॥ ఏలినవారితప్పుగాదు- మీకుఁగిట్టని నేనుమీయెదుటనుంటచే నా దే నేరమిటు రావేనిపుణికా. 2

వ॥ దోసకారి-నీతలంపుచొప్పునఁజూచెదవు- దమ్మవుం దొడవుననుండి గడ్డిండాఁగిననూతినొర్బలు నీవాలకమిపుడింకెవఁడు దెలుపఁగలఁడు. 3

AUSTERITY

KING HENRY IV PART I *Act III. Sc*

He is as tedious
As is a tired horse, a railing wife;
Worse than a smoky house. 1

HENRY VI PART II *Act III. Sc. I.*

Virtue is choked with foul ambition.
And charity chased hence by rancour's hand;
Foul subornation is predominant.
And equity exiled your highness land. 2

RICHARD III *Act V. Sc III.*

Give me another horse,—bind up my wounds,—
Have mercy, Jesu !—Soft I did but dream —
O coward conscience, how dost thou afflict me !—
The lights burn blue.—It is now dead midnight.
Cold fearful drops stand on my trembling flesh.
What do I fear ? Myself ? There 's none else by :
Richard loves Richard ; that is, I am I.
Is there a murderer here ? No ;—Yes ; I am,
Then fly. What, from myself ? Great reason why,—
Lest I revenge myself upon myself.
Alack. I love myself. Wherefore ? for any good
That I myself have done unto myself.
O, no ! alas, I rather hate myself.
For hateful deeds committed by myself !
I am a villain : yet I lie, I am not.
Fool. of thyself speak well :....food, do not flatter.
My conscience hath a thousand several tongues,
And every tongue brings in a several tale,

భీబత్సరసము

—o—

ద్వి॥ పొగఁజిమ్మునిల్లు నెఱ్ఱంటిట్టునాలి।
బెగడు గుజ్జమువలె విసిగించువాఁడు॥ 1

గీ॥ బీరమత్త్యాశ చేగొంతు పిసుకఁబడియె।
దఱుమఁబడెఁ జలమున మంచితనము మఱియు।
దగిలి దురోభ్ధనంబు ప్రధానమయ్యె।
న్యాయమేలినవారి రాజ్యమును విడిచె॥ 2

సీసమాలిక—
ఇంకొక గుజ్జము నీవు నాకుండెమ్ము
కట్టుము నాదగు గాయములను।
దయచూడు మానన్ను దైవమా
యాగుము కలఁగంటి నింకెద్ది కాదుగాని।
పిఱికిబుద్ధి యెట్లు పీడించితివి నన్ను
వెలవెలఁబాఱు దివ్వెయిపుడు నడి।
రేయి వడంకు నా మైయెడ నిలిచెను.
జడుపుగ్గడించెదు చలువబొట్లు।
దేవికి వెఱచెద నానిమిత్తము
మఱి నా చెంత నెవ్వరు న్గానరారు।
నను నేనుఁ బ్రేమింతు ననఁగ నేనే నేను

And every tale condemns me for a villain.
Perjury, perjury, in the high'st degree ;
Murder, stern murder in the dir'st degree :
All several sins, all used in each degree,
Throng to the bar, crying all,—"Guilty ! guilty !"
I shall despair. There is no creature loves me ;
And if I die, no soul shall pity me :
Nay, wherefore should they, since that I myself
Find in myself no pity to myself ? 3

.కలఁడయిక్కడనొక.ఘాతుకుండు।
.లేఁ-డాను నేనైన. లేలెమ్ము పరుగెత్తు-
.మేమి-నన్నుండిదే-. యేకతంబ।
.నేనెనాపైఁబగందీరుచుకొందు
నే. మాయని-నన్న య్యో. యోవలచెద।
.నేకారణంబున-.నాకు నే నేమొద్ది. మో
మేలునొనరించి. యుంటచేత।
నోహో యటుఁగాద. యోనన్న
సహియించు.కొనెదఁగుత్సితములౌ.పనులుసల్పి।
.నాఁడఁగావున మోస.గాఁడను నేనిప్డు
.కల్ల వల్కుచునుంటిఁ.గాన నేను।
.నవివేకినిన్గార్చి.యనుకొనుమంచిగ-
.వెడఁగనిన్నీ వెపొ.గడుకొనకుము।
.నావివేకము వేయి.నాల్కలుగలయది
.యెల్లనాల్కయుఁజెప్పు .,నెక్కటికత।
పాపాత్మునిగనన్నుఁబ్రతికథయుం
దప్పు.వట్టెదుర్-మిగులన.బద్ధమ్ర్ప।
.మాణముహత్యయుఁ-.మఱిగణింపఁగ
రాని.క్రూరఘాతుకతయుఁ. జేఱియుట్టి।
.వివిధపాపము లెల్ల. వెల్లడిగాఁదాను
న్యాయసభన్మ్రోఁగి.నన్నుదోషి।
.,దోషియనిఘోష వెట్టనె.ంతోనిరాశ।
ఁ.గొనెద -నన్గరుణించరే.రుసు-సరిసరి।
.వారలెందుకటులఁజేయ.వలయు-నన్ను।
,నేనెసుంతకనికరించఁ.బూనఁగాన॥

PERICLES— *Act. i. Sc. iv.*

But see what heaven can do ! By this our change,
These mouths whom but of late, earth, sea, and air,
Were all too little to content and please
Although they gave their creatures in abundance,
As houses are defiled for want of use,
They are now starved for want of exercise :
Those palates, who, not yet two summers younger,
Must have inventions to delight the taste,
Would now be glad of bread and beg for it :
Those mothers. who, to nousle up their babes,
Thought nought too curious, are ready now
To eat those little darlings whom they loved
So sharp are hunger's s teeth. that man and wife
Draw lots. who first shall die to lengthen life.
Here stands a lord, and there a lady weeping ;
Here many sink, yet those which see them fall,
Have scarce strength left to give them burial.
Is not this true ? .

సీసమాలిక—

అయినను బరికించు మాదైవమేమి సేయఁగలఁడో మామాఱు పగులవలన
సినోళ్లు వీనినెం తేనిన్న మొన్నటిదాఁక భూమియు సముద్రంబు గాలి
వానిజంతువులను వాడుకలేమిచే నిండ్లముఱుగునంత హెచ్చు గనిడి
యైనఁదనుపఁ గొంచెమయ్యెనో యిప్పుడభ్యాసంబులే కివి పస్తుపడియె
గ్రొజవుల్లల్పింపఁ గోరిన నాల్కాలి పప్పుడు రొట్టెకెకడు ముదముపొందు
మఱిదాని యాచించుఁ జిఱుతలఁ బెంచుట కెంతయో శ్రద్ధవహించినట్టి
తల్లులేతమకన్న పిల్లలందినసిద్ధపడెద రాఁకలిపలు వరుసయెంత
వాఁడిగనుండెను భార్యయుంబెనిమిటి తమలోన నెవరు తోట్లఁ దెగటారి
బ్రతుకునుఁ బొడిగింప వలయునోయని చీట్లు తీయఁ దొడంగి కీ తెన్నసనోక
దొరయునుమఱియొక దొరసాని యచ్చోట నిలఁబడి రేకృచు నీరసిల్లి

కూలుచున్నారు పెక్కండ్రు సోలియచట
గాని వారలపాటునుఁ గాంచునట్టి
వారువారలఁ బూడ్చెదు బలములేక
నిలిచియుండిరిదంతయు నిజముకాదె.

WINTER'S TALE— *Act III. Sc. II.*

But, O thou tyrant !
Do not repent these things, for they are heavier
Than all thy woes can stir ; therefore, betake thee
To nothing but despair. A thousand' knees
Ten thousand years together, naked fasting
Upon a barren mountain, and still winter.
In storm perpetual. could not move the gods
To look that way thou wert. 5

RAPE OF LUCRECE

He, like a thievish dog, creeps sadly thence ;
She, like a wearied lamb' lies panting there ;
He scowls, and hates himself for his offence ;
She desperate with her nails her flesh doth tear ;
He faintly flies, sweating with guilty fear
She stays, exclaiming on the direful night;
He runs, and chides his vanish'd loath'd delight.
He thence departs a heavy convertite
She there remains a hopless cast—away.
He in his speed looks for the morning light :
She prays she never may behold the day ;
"For day," quoth she, "night's" scrapes doth open lay,
And my true eyes have never practis'd how
To cloak offences with a cunning brow. 6

సీ॥ .సరియె-యొక్రూరరా.జానివనీయరాకె.మెంచం
బశ్చాత్తాపము.వడఁబోకు।
.కతమేమనఁగ-నీ.న్గఁచెడు దుఃఖము.లన్నిటి
కవిభార.మగుచునుండు।

ఁ.గానసీవెద్దియున్గాపించుటకు , నెట్టు కొనకు
మాసందొఱఁ.గుటకుఁదప్ప।
.భక్తితోనొకవేయి., పర్యాయములునీవు
.సాష్టాంగ మెరఁగుట.యైన-లేక।
..యొక్క- పెట్టునఁబదివేల ,యుగములీవు।
.దిసమొలన్గొడ్డు.కొండపైఁ.దెఱపిలేని
.బలుతుపానున సీతువం.బ.స్తుపడిన;
ఁ.గానినీకీడువేల్పువి..న్గరఁచలేదు. 5

సీ॥ ఆతడుదొంగకు.క్కట్టులక్కడనుండి
..యెలజడింబ్రాకెఁడు-.నాపేరుచట।
ఁ.గడు.రోజుచుండెను.బడలికంబడుగొత్త
.పిల్లకై వడి-వాఁడు..బిట్టునొచ్చె
.కొన్నఁదన్నుండెట్టు.కొంచుండెఁ
దనతప్పఁ.గఱచి-.యాకెయుఁదన .గొళ్లతోడ।
..మైజీల్చుకొనుచుండె .మఱియునాసఁదొఱంగి-
.నేరముజంకుల.న్జెమటపట్టె।
.యతఁడుపర్విడుమెల్లన .నామెనాటె।

As the poor frighted deer, that stands at gaze,
Wildly determining which way to fly,
Or one encompass'd with a winding maze,
That cannot tread the way out readily ;
So with herself is she in mutiny
To live or die which of the twain were better,
When life is sham'd, and death reproach's debter. 7

బెడిదమాఱెయుకై మొఱ్ఱఁ బెట్టుచుండె।
వాఁడుపరుగెత్తుచుండ్రో తఁ బడుచునుండె।
సుంతలోన మునిగియుతన సుఖముఁగూర్చె॥

ఉ॥ చేసినదానికై వగపుఁ జెందుచు నక్కడనుండి రాజువి।
చ్చేసె నిరాశపొందియటుఁ జేడియయుండెను భ్రష్టురాలుగా।
వేసరి ప్రొద్దుజాడఁగని పెట్టునతండును వెల్లడించుచే।
దోసములన్నవల్ మఱియుఁ దుంటబొమన్దొసగుల్మోసుంగునన్
ద్రోసెడు నేర్పునాదుకనుఁ దోయికొకప్పుడునైన లేదటం।
చాసతికోరుచుండు నన యంబు దినంబునుఁజూడకుండుటన్॥ 6

సీ॥ తావేటకానికిఁ దారసమైయెటు
పారిపోవుదునంచు వలను మిగుల।
జంకునఁజూచెడు జింకకై వడిలేక
కడుఁజిక్కు తావునఁ బడిబితాన।
ద్రోవయెయ్యదియైనఁ ద్రొక్కలేకుండిన
దానిపోలికఁ దనలోనఁదానె।
గుంజులాడుచుఁదన్ను గొనుచుండెనచ్చెలి
బ్రతుకుసిగ్గునకులోఁ బడినయప్పు।
మఱియునెంతయునవ్వం బడినవాని।

దెల్లముగఁజొప్పవేలుపు తెగడునపుడు।
బ్రతికియుంటయొ యటుకాసి పట్టఁజావ।
దివురుటయొ లెస్సయియా రెండు తెఱఁగులనని॥ 7

భీ బ త్స ర సః

తృషామహిత్యాహతవిక్రమోద్యమః।
శ్వసన్ముహుర్దూర విసారితాననః।
నహంత్యదూరేపిగజాన్మృగేశ్వరో।
విలోలజిహ్వాశ్చలితాగ్ర కేసరః॥ ఋతుసంహారే స। 1. శ్లో 14

సముద్ధృతాశేషమృణాలజాలకం।
విషన్నమీనం ద్రుతభీతసారసమ్।
పరస్పరోత్పీడన సంహతైర్గజైః।
కృతంసరస్సాంద్ర విమర్దకర్దమమ్॥ 2 శ్లో॥19

సఫేనలోలాయతవక్త్రసంపుటం।
వినిస్సృతాలోహిత జిహ్వమున్ముఖమ్।
తృషాకులంనిః సృతమద్రిగహ్వరా।
దవేక్ష్యమాణంమహిషీకులంజలమ్॥ 3 శ్లో॥27

శా కుం త లే

రమ్యంద్వేష్టియథాపురం ప్రకృతిభిర్నప్రత్యహంసేవ్యతే।
శయ్యాప్రాంతవివర్తనైర్విగమయత్యున్నిద్ర ఏవక్షపాః।
దాక్షిణ్యేనదదాతివాచముచితామంతఃపురేభ్యోయదా।
గోత్రేషుస్ఖలితస్తదాభవతి చ వ్రీడావిలక్షశ్చిరమ్॥ 4

ఏ వ

క॥ కడిఁది దగఁ దన్నఁ గాఁచుచు కేశిమ యోజ।
నారుచు మఱమాటికిన్నడు నోరు డెఱచి।
నాల్క యల్లాడుచుండ నొసఁగ జనకేసి
సింగమేన్గులఁ జంపను చేరువయ్యె॥ 1

గీ॥ మెండుగాఁ బేరఁబడు తమ్మి తూండ్లవిడుచు
బకినమీలు వెలిచి పాఱు తెలిపులుఁగులు॥
కలిగి యొండొంటఁ దాఁకు చేఁగల మెకములు।
పోరు చేదట్టముగ రొంపి మీఱు మడుఁగు॥ 2

గీ॥ నురుఁగునఁ గదలు పొడవగు నోటిదొప్ప।
లెంతయుం బైకిఁ జూపిన యెఱ్ఱనాల్క।
లెనసి కడుడప్పిఁ గుంది నీటిని వెదకుచు।
గొండపల్లముఁ గార్దున్న పిండు వెడలె॥ 3

చ॥ సొగసుల నేవగించు వాలి దొప్పన మంతురులన్ననందు రే।
లుగడుపుఁ గూర్కు లేక పోర లున్ నగరిలఁ బోటతో డని॥
మ్మగ మొగ మోటమిన్ బలుకఁ బోవ్రు నెడన్దడఁ బాటుఁ జెందితే।
ప్పగనని పేర్గుత్తిచ్చ వడి పొందుచునుం డెడసిగ్గు నెంతయుఁ॥ 4

TJMIDITY

AS YOU LIKE IT *Act. 1. Sc. III.*

Alas, what danger will it be to us.
Maids as we are to travel forth so far,
Beauty provoketh thieves sooner than gold. 1

CORIOLANNS *Act. I. Sc. III.*

But had be died in the business,
madam, - how then ?

HENRY VI PART II *Act. III. Sc. II.*

Upon the eye-balls murderous tyranny
Sits in grim majesty to fright the world. 5

KING GOHN *Act. III. Sc. III.*

I had a thing to say,—but let it go :
The sun is in the heaven, and the proud day,
Attended with the pleasures of the world
Is all too wanton and too full of gawds
To give me audience : if the midnight bell
Did, with his iron tongue and braven month,
Sound on into the drowsy ear of night :
If this same were a churchyard where we stand.
And thou possessed with a thousand wrongs;—
Or if that surly spirit, melancholy.
Had backed thy blood, and made it heavy thick ;
Which, else, runs tickling up and down the veins
Making that idiot, laughter, keep men's eyes. 4

భయానకరసము

గీ॥ అకటమనకిఁ కేమి యాపద కల్గునో
యంతనవ్వెదమె నవ్వుట పాపము
పడుచుకన్నియలము బంగారుకన్నెదొం
గలను రేచె సోయగంబు నడిగె. 1

వ॥ కాని యతఁడాపనిలో మడిసినచో నమ్మాయవు నెట్లు॥ 2

ద్వి॥ నీకనుపాపల నెలకొను మృత్యు
భీకరక్రౌర్యము ల్వెం బెగడింప. 3

సీసమాలిక—

నేఁజెప్పవలయును నీకొక్క సంగతి
యైనఁబోయిన్నది యాకసమున
ఁబ్రొద్దువెలయుచుండె ఁగ్రొవ్విపట్టి
పగలు కూడుకొని జగము వేడుకలను
మిగులభోగంబున మిక్కిలిదాబున
మించెడునన్నాల కింపులకై
యలవడి రేగడి యాకము తనయున్న
నాలుకతో దుత న్మతియు చనవు

And strain their cheeks to idle merriment.
.A passion hateful, to my purposes—;
Or if that thou couldst see me without eyes;
.Hear me without thine ears, and make reply,
Without a tongue. using conceit alone,
Without eyes, ears, and harmful sound of words,—
.Then, in despite of brooded-watchful day,
.I would into thy bosom pour my thoughts.—
But ah, I will not :—

MEASURE FOR MEEASURE— *Act III. Sec. 1.*

Ay, but to die, and go we know not where !
To lie in cold obstruction, and to rot ;
This sensible warm motion to become

నిత్తడినోటితో నెంతయుం గూయ్య-
రా తిరి చెవిలోపల మొరసెనేని
మనమున్నచోటు సమాధి యా నేనియు
నీకుఁ దప్పాలు వేయ నెగడెనేని
యటు గాని యెడ నావ రాగ్రహభూతము-
పిత్తజ్వరమనీను నెత్తురు సు!
బెట్టి చిక్కనఁ జేసి నట్టిన లేనిచో-
గిలిగింత నాల్కకు సలిపియద్ది
పర్విడు నెగదిగఁ బ్రజల నేత్రంబుల
విప్పెడునట్టులా వెఱ్ఱి నగవు
నొనరించుచున్ మఱి యను-
వారి బుగ్గలన్ సోమరి వేడ్కను జొన్పవట్టి
గుణమునా పూనుకల కుంగిట్టి-
దది గాక కన్నులు లేకీవు నన్నుఁ జూచె
దేని యాలించెద వేని వీనులు లేక
నాల్క లేక బదులు పల్కెదేని
యూహామాత్రమె యుప యోగపర్చుచుఁ
గనుల్ సెవులు కీడ్పల్పు నడువులసద్దు
నెదసియుండెద వేని నీ యొడఁదలోన
బోయుదున్నేను నా తలఁపుల సకలము
మిగులఁ గని పెట్టుచుండు నీ పగటి యందు
నైన గాని యటులె స్నేయ సహవా నేను.

సీ॥ స్మరికానిచచ్చుట మఱియుఁ బోవుట యెట కో-
తెలియఁగ నేరముంట పేరు

A kneaded cold; and the delighted spirit
To bathe in fiery floods, or to reside
In thrilling regions of thick ribbed ice ;
To be imprisoned in the viewless winds.
And blown with restless violence round about
The pendant world ; or to be worse than worst
Of those that lawless and incertain thoughts
Imagine howling ;— it is too horrible.
The weariest and most loathed worldly life,
That age, ache, penury and imprisonment
Can lay on nature is a paradise
To what we fear of death.

5

కోనసచలువనెత్తు లను–మతేము ను గట–
మెఱుఁగువఁగల వెచ్చ మెయిపిడిచిన।
ముద్దయగుట–మోద ముంబొంపియుత ను–
ననవరిలమును న్న యట్టి జీవు।
డగ్గియేళ్ళం చౌన మూ పలు కొలను
పాలించెను దళ సరి ముంచె దెబ్బ
పై నెలకొనుటయున్–గానిపించని
గాడ్పు వంజేలవోయి నిల్కాపఁగఁగలఁగ।
వడితో డసూఁగులా దేహజగమునకుఁ
జుట్టునెగురఁగొట్టఁబడుటయు–లేక।
హద్దుమీఱు చుమతే యఱమరతీఱని
తలఁపులను కొనెను దానికన్న।
నెక్కువయిడుములఁ బొక్కుట–యిదికదు
గోరము–ముదిమినొగులును లేమి।
బందిమజేయుమనల నందించిబడలిక।
చీఁదఱలను మిగులఁ జేయునట్టి।
యీ ప్రబతు కెయరయఁగ నెంతయు మేలగు।
చచ్చిపొందెడు నగచాట్లకన్న। 5

భయానకరసః

గ్రీవాభంగాభిరామం ముహురనుపతతి స్యందనే బద్ధదృష్టిః
పశ్చార్ధేన ప్రవిష్టః శరపతనభియా భూయసా పూర్వకాయమ్।
దర్భైరర్ధావలీఢైః శ్రమవివృతముఖభ్రంశిభిః కీర్ణవర్త్మా।
పశ్యోదగ్రప్లుతత్వాద్వియతి బహుతరం స్తోకముర్వ్యాం ప్రయాతి॥ 1

అమ్భో-సళిళ సేఅసింభ ముగ్గదో ణో మాలిఅం ఉజ్ఝిఅ
వఅణం మే మహుఅరో ఆహివట్టఇ-హాలాపరిత్తాఅ
హాసం ఇమిణా దువ్వినీదేణ దుట్టమహుఅరేణ
పడిహాదిమణం-ణా పసో దుట్ఠో విరమది-తాఅణ్ణా।
దో గమిస్సం-కహం ఇదో వి మం అణుసరది। 2

ముంచమం-అజ్జూ పసఆసంగ చ్ఛమ్మి॥ 3

వెఱపు

ఉ॥ వెంబడి తేరు వచ్చె మొగి వెట్టి పెంచి బోరిం గాచు నమ్ము పై
నింబడు నంచు వెద్దలకు నిన్నెన్ని [illegible] నంచు బోం
తంబు ఉపున్నసంబు తిన కబ్బిన నిత్యము [illegible] నిప్పు నే
గుంబరికించుమా దిగువ గద్దిగ మొంగ గములు బాయులన్. 1

వ॥ చెలీ సిటిపోత్తనలి జాజిన్వడిచి తిరస్మరణ పా [illegible] నెదురొ
నుచున్నది చెలులారా యీ చెడ్డ మెత్తని [illegible] పెట్టింబడున
గ్గా పాడుడీ యీ తుంబురియాగకున్నాడు [illegible] నొండు చోటికే
గెదను ఇంక నెట్లిచటికిం గూడ నన్వయంబడించు చుండెడిక. 2

నన్ను విడువు నమ్మ పెద్దకుంబో యెదను. 3

అద్భుతరసః

మందఃకవియశఃప్రార్థీ గమిష్యామ్యుపహాస్యతామ్।
ప్రాంశులభ్యేఫలేమోహాదుద్బాహురివవామనః।రఘువంశే-స.
శ్లో॥ 3. 1.

ఆకారసదృశప్రజ్ఞః ప్రజ్ఞయాసదృశాగమః।
ఆగమైస్సదృశారంభః ఆరంభసదృశోదయః॥ శ్లో॥ 15. 2.

శరీరసాదాదసమగ్రభూషణా।
ముఖేన సాలక్ష్యతలోధ్రపాండునా।
తనుప్రకాశేనవిచేయతారకా।
ప్రభాతకల్పాశశినేవశర్వరీ॥ స. 3. శ్లో॥ 2. 3

దినేషు గచ్ఛత్సునితాంతపీవరం।
తదీయమానీలముఖం స్తనద్వయమ్।
తరశ్చకారభ్రమరాభినీలయో।
స్సుజాతయోః పంకజకోశయోశ్శ్రియమ్॥ శ్లో॥ 8. 4

తమంక మారోప్య శరీరయోగజై।
స్సుఖైర్నిషించన్తమివామృతంత్వచి।
ఉపాంతసమ్మీలితలోచనోనృప।
శ్చిరాత్సుతస్పర్శరసజ్ఞతాంయయుః॥ శ్లో॥ 26. 5.

అబ్బరము

కం॥ వెడగున్నగయి పెంపున్నే । బడయంగా
గోరినవ్వాఁ బడియెడనాసన్ ।
బోడవగు నతనికిఁ బొంకం । బడుపంకునకుఁ
గయిబాచుమ ఉగుజ్జవలెన్ ॥ 1

గీ॥ సొగసునకుఁ దగునట్టి తెల్విఁ గలవాఁడు ।
తెలివికిం దగు చదువుల వెలయువాఁడు
చదువులకుఁ దగినపనిని సల్పువాఁడు ।
పనికిఁ దగినట్టి పెంపునఁ దనరువాఁడు. 2

గీ॥ ఒడలుచిక్కుట గొంచెము తోడవుల మెయి ।
నామెలొద్దుగ పూఁదెల్పు మోముతోడ ।
వేకువన్వెలుతగ్గు జాబిలినగుదగు ।
చుక్కలుగలుగు మాపటు చూడఁబడియె. 3

గీ॥ ప్రొద్దులున్నిండబలిసిన బోటినల్ల ।
ముక్కులచనుంగవయుఁ దేంట్లఁ బొదుగఁబడిన ।
పొల్పుమీఱెడు తామర మొగ్గనోయి ।
దగుసి రిస్మిఁ దుమిక్కిలి దెగడుచుండె. 4

కం॥ కడునోడలు బెరయఁబొడమిని । గుడుహోయిం
బాలవానఁ గురియించెడునా ।
బుడుతఁ దొడవిడికొమకుతా । కుడుచవిఁ
దడవొందెదొర మొగుడు కందోయిన్. 5

రఘుర్భృశంవక్షసి తేన తాడితః
పపాత భూమౌ సహ సైనికాశ్రుభిః।
నిమేషమాత్రాదవధూయ తద్వ్యథాం
సహోత్థితః సైనికహర్షనిస్వనైః॥ శ్లో॥ 61. 6

కులేన కాంత్యా వయసా నవేన
గుణైశ్చ తైస్తైర్వినయప్రధానైః।
త్వమాత్మనస్తుల్యమముం వృణీష్వ
రత్నం సమాగచ్ఛతు కాంచనేన॥ స 6. శ్లో॥ 79. 7

ఆలోకమార్గం సహసా వ్రజంత్యా
కయాచిదుద్వేష్టనవాంతమాల్యః।
బద్ధుం న సంభావిత ఏవ తావ
త్కరేణ రుద్ధోఽపి చ కేశపాశః॥ స 7. శ్లో॥ 6. 8

విలోచనం దక్షిణమంజనేన
సంభావ్య తద్వంచితవామనేత్రా।
తథైవ వాతాయనసన్నికర్షం
యయౌ శలాకామపరా వహంతీ॥ శ్లో॥ 8. 9

తా రాఘవం దృష్టిభిరాపిబంత్యో
నార్యో న జగ్ముర్విషయాంతరాణి।
తథా హి శేషేంద్రియవృత్తిరాసాం
సర్వాత్మనా చక్షురివ ప్రవిష్టా॥ శ్లో॥ 12. 10

నృపతేః ప్రతిషిద్ధమేవ తత్కృతవాన్పంక్తిరథో విలంఘ్య యత్।
అపథే పదమర్పయంతి హి శ్రుతవంతోఽపి రజోనిమీలితాః॥ 11

గీ॥ ఎడఁదనద్దానిచేఁ గొట్టఁబడిన [illegible]।
మొనకనులనీటితోడుత [illegible]।
సరకుఁగొనకా నాగులనిము సం[illegible]
హా శ్రీఁగను దళముల రోదతోడ [illegible]. 6

గీ॥ కొలముఁ జేవన్నె చేతనుఁ గొట్టఁబడియు।
ననడఁకువ మొదలగునాగొ నలముఁ జేసె।
నీకుసరియగునాతనిన్ బెండ్లియాడ।
రతనము పసిండితోడుత జతపడు నవి. 7

గీ॥ తురితముగఁ గిటికీదారిఁ గరుగుచున్న।
యొకతె చేఁ జేయిచేతఁ బట్టుకొనఁబడియు।
జుట్టువిడిపూలు రాలెడు నట్టిజుట్టు।
సరకుఁగొనఁబడ దంతలోఁ దుఃఖమునఁబడెఁ గా॥ 8

గీ॥ కాటుకింకొకరితె కుడి కంటఁ బెట్టె।
యెడమచూపునకద్దాని నిడుటమాని।
కడువడిగ జాలకమ్ముచెంగటికిమిగుల
జోకమైనేగుదెంచె సలాకఁ బట్టి. 9

గీ॥ రాగవుందమకన్నులఁ ద్రావు చెలులు।
సలుపలేకుండి రొండు పనులెవియైన।
వినికి మొదలగు వారితకొన చెయిదము।
లెల్లఁ జూపునఁ జొరఁబడి యెన్నిజముగ. 10

గీ॥ తేని కేదితగదో దానినాయొకి మీఁదు।
చెలఁగి హద్దుమీఁటి సలిపినాఁడు। 11

శాపోప్యదృష్టతనయానన పద్మశోభే।
సానుగ్రహోభగవతామయిపాతితో౽యమ్। [స 9 శ్లో॥ 74.

కృష్యాందహన్న పిఖలుక్షితిమింధనేద్ధో।
బీజప్రరోహజననీం జ్వలనఃకరోతి॥ శ్లో॥ 80. 12

సమమాపన్నసత్వాస్తా రేజురాపాండురత్విషః।
అంతర్గతఫలారంభా స్సస్యానామివసంపదః॥ స 10. శ్లో॥ 59. 13

సుతౌలక్ష్మణశత్రుఘ్నౌ సుమిత్రాసువేయమా।
సమ్యగారాధితావిద్యా ప్రబోధవినయావివ॥ శ్లో॥ 71. 14

తావుభావపిపరస్పరస్థితౌ।
వర్ధమానపరిహీనతేజసౌ॥
పశ్యతిస్మజనతాదినాత్యయే।
పార్వణౌశశిదివాకరావివ॥ స॥ శ్లో॥ 82. 15

సాపీతాసన్నిధావేవ తంప్రవేశకథితాన్వయా।
అత్యాహ్యథోహింనాకిణా మశాలజ్ఞో మనోభవః। స 12. శ్లో॥ 33. 16

.తప్పదారినడుగుఁ.జొప్పింత్రుచ,దావరు।
.లయ్యు,రాయసమున.నడఁగువారు. 11

గీ॥ .కనుపడనికొడుకుమొ.గముఁ.దమ్మిసిరిగల।
.నాకుమేల్గఁబట్టి.నారుమీరు।
.నె.అయునగ్గినుక్కి.నేలఁగాల్చుచుదాని।
.విత్తనంబులమొల.పించునట్లు. 12

గీ॥ .ఒక్కమాటెనూలు.నొందినయవ్వార।
.లించుకంతతెల్పు.మించులలర।
ఁ.బొట్టుఁ జుత్తోడఁ.బొలుపారుచుండెడు।
.పై.రుసిరులమాడ్కిఁ.బరగుచుండు॥ 13

గీ॥ .కనియెఁ.లచ్చనసతురుగ్గు.లనుకొడుకుల।
ఁ.గవలవారలసుమితర.మిప్పులఁ,బాటు।
.తోడనేర్చినవిద్దియ.దొడ్డ,యెఱుక।
.మేటియడఁకువఁగాంచిన.సాటిమీఱ. 14

గీ॥ .ఒండొరువులనెదిరి.యుండినవారల।
ఁ.గనుఁగొనియెనిరువుర..మనిసిగుంపు।
.హెచ్చుతగ్గువెలుఁగు.లెనసి.సంజనల్లు।
.పున్నమ.కలువదొర.బొద్దులవలె. 15

గీ॥ .ఆపెసీతదాపు.నందెయవ్వానిని।
.గోరుకొనయెఁదనదు ..కొలముఁజెప్పి।
.మిగులఁ,బెంపుఁజెంది .,మెఁతల.వలరాజు।
.,తెఱుఁగమంచిచెడ్డ .తెఱుఁగకుండు. 16

ఇతస్తతశ్చైవ విదేహపుత్ర్యా మన్వేష్టుం భర్తృప్రచోదితాః।
కపయశ్చేరురార్తస్య రామస్యేవ మనోరథాః॥ శ్లో॥ 59. 17

ప్రవృత్తావుపలబ్ధాయాం తస్యాః సంపాతిదర్శనాత్।
మారుతిస్సాగరం తీర్ణస్సంసారమివ నిర్మమః॥ శ్లో॥ 60. 18

దృష్టా విచిన్వతా తేన లంకాయాం రాక్షసీవృతా।
జానకీ విషవల్లీభిః పరీతేవ మహౌషధిః॥ శ్లో॥ 61. 19

ప్రత్యభిజ్ఞానరత్నంచ రామాయాదర్శయత్కృతీ।
హృదయం స్వయమాయాతం వైదేహ్యా ఇవ మూర్తిమత్॥ శ్లో॥ 64.

వైషా స్థలీ యత్ర విచిన్వతా త్వాం।
భ్రష్టం మయా నూపుర మేకముర్వ్యామ్।
అదృశ్యత త్వచ్చరణారవింద।
విశ్లేషదుఃఖాదివ బద్ధమౌనమ్॥ స 13. శ్లో॥ 23. 21

ఏతద్గిరేర్మాల్యవతః పురస్తా।
దావిర్భవత్యంబర లేఖిశృంగమ్।

సీ॥ ఒడయచేతనుఁబంపగాఁ బడినకోఁతు।
లిచటనచటను వై దేయి నెనుకులకయి।
త్రిప్పుటన్బుచుండి రెం తేస యుకు।
ఁగుందుచుంజిన సీ రాము కోఁక్కినఁగ 17

సీ॥ హనుమయూపెదయిన యునికియు సంపాతి।
దరిసెనంబువలన నెఱుఁగఁబడఁగ।
దాఁటిపోయె నొకట మేటిమున్నీటిని।
ఁదగులుజాఉవాఁడు తగులమువలె॥ 18

సీ॥ చూడఁబడియె రక్కసులఁ బొంగుపడి
నట్టి జానకి తను న రము చున్న।
వాని చేత విసముఁ బరఁగించు తీఁగెల।
ఁగలసియున్న జీవ గట్టిమాడ్కి. 19

సీ॥ మఱియుఁ దనమపనిని నెఱ వేర్చుకొని యాఁ।
డానవాలురతన నుప్పగించె।
ఁదవిలి రామునకును దనయంతయూపు
ఁబొందివచ్చు సీత డెందమువలె. 20

కం॥ ఇదియచ్చో చెచ్చుటని। న్యాద కెడునా
బడియె సీయడుగుంద।
మ్మఁదొ ఱఁగు కతనన్నటం। బొ దవి
నొక్కయం దె మూఁగతనమునన్. 21

సీ॥ ముందఁ దోఁచుచుండె మొ యిలో చే చే సి।
మాలెమంతమనెడు ముఁగఁ కొన।

నవంపయోయత్రఘనైర్మయాచ।
త్వద్విప్రయోగాశ్రుసమంవిసృష్టమ్॥ శ్లో॥ 26. 22

త్వయాపురస్తాదుపయాచితోఽయః।
సోఽయంవటశ్శ్యామఇతిప్రతీతః।
రాశిర్మణీనామివగారుడానాం।
సపద్మరాగఃఫలితోఽవిభాతి॥ శ్లో॥ 53. 23

అనంతరత్నప్రభవస్యయస్య।
హిమంనసౌభాగ్యవిలోపిజాతమ్।
ఏకోహిదోషోగుణసన్నిపాతే।
నిమజ్జతీందోఃకిరణేష్వివాంకః॥ కుమారసంభవే స॥ శ్లో॥ 3. 24

తాంహంసమాలాశ్శరదీవగంగాం।
మహౌషధింనక్తమివాత్మభాసః।
స్థిరోపదేశాముపదేశకాలే।
ప్రపేదిరేప్రాక్తనజన్మవిద్యాః॥ శ్లో॥ 30. 25

పుష్పంప్రవాళోపహితంయదిస్యా।
ముక్తాఫలంవాస్ఫుటవిద్రుమస్థమ్।
తతోఽనుకార్యాద్విశదస్యతస్యా।
స్తామ్రోష్ఠపర్యస్తరుచేస్స్మితస్య॥ శ్లో॥ 44. 26

స్వరేణతస్యామమృతస్రుతేవ।
ప్రజల్పితాయామభిజాతవాచి।
అప్యన్యపుష్టాప్రతికూలశబ్దా।
శ్రోతుర్వితంత్రీరివతాడ్యమానా॥ శ్లో॥ 44. 27

.క్రొత్తనీరెచట.నొ.కొటమబ్బుల- న్నిన్న।
.నెడయునాదుకనుల.విడువఁబడియె. 22

గీ॥ .మునుపునీచేత వేడఁబ.డెనెవియదిది।
.చా.మయనునట్టి.వాడికఁ. జనెడుమజ్జి।
.పండులన్నిండికెంపుల.మె.ండుకొన్న
.గరుడపచ్చలప్రోవటు. మెఱయుచుండె. 23

గీ॥ .కొ.లఁదికిన్మిఱినరతన.ములగనియగు।
.దేనికిన్మంచుసొగసు.గు.దింపలేదు।
.దోసమొకటైన.గొనముల.రాసిలోన।
.మునుఁగు-మచ్చ.వెన్నెలతేని.మినుకులవలె. 24

గీ॥ .వే.ల్పుకేటిఁగా.ర్తదనంచ.చాల్పులవలె।
.రేయిఁబె.న్మందునద్దానిచాయలట్ల।
.మిగులఁజుఱుకైనబుద్ధింగ .లిగినయాపె।
ఁ.దెల్పుతఱిఁదొ.లిబాముని.ద్దియలుపొందె. 25

గీ॥ .ఇ.గురులోననునుపఁబడు. నేనిపువ్వు।
.పవడమునముత్తియముతాపఁ.బడినయెడల।
.నప్పుడాపెకెమ్మోవియం.దలరునచ్చు।
.చిఱునగవునకుఁబోలికఁ.జెందవచ్చు. 26

గీ॥ .తీయపల్కులుగల్గునా.తీఁగెఁబోడి।
.యెంతయుంబాటకై యె.లుఁ.గెత్తినపుడు।
.వినెడువారికిసుతిచెడు.వీణియవలె।
.మిన్నులఁగోయిలకూఁతగూ.డ వెగటగును. 27

ప్రవాతనీలోత్పలనిర్విశేష।
మధీరవిప్రేక్షితమాయతాక్ష్యాః।
తయాగృహీతంనుమృగాంగనాభ్య
స్తతో గృహీతంనుమృగాంగనాభిః॥ శ్లో॥ 46. 28

సర్వోపమాద్రవ్యసముచ్చయేన।
యథాప్రదేశంవినివేశితేన।
సానిర్మితావిశ్వసృజాప్రయత్నా।
దేకస్థసౌందర్యదిదృక్షయేవ॥ శ్లో॥ 19. 29

శామ్యేత్ప్రత్యపకారేణ।
నోపకారేణదుర్జనః॥ స 2. శ్లో॥ 40. 30

తస్మిన్నుపాయాస్సర్వేనః క్రూరేప్రతిహతక్రియాః
వీర్యవంత్యౌషధానీవవికారే సాన్నిపాతికే॥ శ్లో॥ 48. 31

ప్రయోజనాపేక్షితయాప్రభూణాం।
ప్రాయశ్చలంగౌరవమాశ్రితేషు॥ స 3. శ్లో॥ 1 32

వర్ణప్రకర్షేసతికర్ణికారం
ధునోతినిర్గంధతయాస్మచేతః।
ప్రాయేణసామగ్ర్యవిధౌగుణానాం।
పరాఙ్ముఖీవిశ్వసృజఃప్రవృత్తిః॥ శ్లో॥ 28. 33

అలోకసామాన్యమచింత్యహేతుకం।

గీ॥ .బలుక,రువలియందలినల్ల .కలువమాడ్కి ।
.వెలయుచుండెడువాల్గంటి. బెదరుమాడ్కి ।
.యాడుజింకలనుండియా. చే,జెగా నెనొ ।
.యాపెవలన నేర్చుకొనెనొ. యాడుజేళ్లు.　　28

గీ॥ .ఒప్పుగాదగుతావుల.నుంచబడిన ।
.సా,టిదినుసుగమిక్ బలు.జ,తనము కొందు ।
.సలుపబడియెనా వెలదాక.నలువచేత ।
.నొ,కటంగలసొ,రుజూచుకొ.రికసనంగ.　　29

ద్వి॥ .కడుదుండగీడుచ.క్కబడడు నేలు ।
.గె,డగూర్చుటన్మాఱు .కీడునగాని.　　30

గీ॥ .వీ,సరములయ్యెమాచేయు. వె,రవ్రులెల్ల ।
.వై,శమెంతయుగూళ నా. వానిగొడల ।
.సారెసారెకుజెలరేగు.జ,న్ని యందు ।
.మంచిసత్తువుగలిగిన.మందులవలె.　　31

ద్వి॥ .పనికావలసినప్డు.ప,జలకుగా,ర ।
.మ,నుగులయెడగ,ద.లాడుదఱుమగ.　　32

గీ॥ నిండువన్నియగలిగియు.గొండగొగు ।
.తావిలేకున్కి చేతడెం.దమునొగిల్చు ।
.తర్చుగగొ,నములన్నియు.గూర్చుపట్లు ।
.పెడమొగంబిడు వేలుపు. పెద్దనడత.　　33

ద్వి॥ .క,తము తెలియబడ.కజగములో,స ।

ద్వీపమంతిమందాశ్చరితమ్మహాత్మనః స 5. శ్లో॥ 74. 34

అపమేఘోదయంవర్ష మదృష్టకుసుమంఫలమ్।
అతర్కితోపపన్నంవో దర్శనంప్రతిభాతిమే॥ స6. శ్లో 53 35

మూఢంబుద్ధమివాత్మానం హైమీభూతమివాయసమ్।
భూమేర్దివమివారూఢం మన్యేభవదనుగ్రహాత్॥ శ్లో॥ 54. 36

అంగులీభిరివకేశసంచయం।
సన్నిగృహ్యతిమరంమరీచిభిః।
కుడ్మలీకృతసరోజలోచనం।
చుంబతీవరజనీముఖంశశీ॥ స 8. శ్లో 63. 37

రక్తభావమపహాయచంద్రమా।
జాతఏషపరిశుద్ధమండలః।
విక్రియానఖలుకాలదోషజా।
నిర్మలప్రకృతిషుస్థిరోదయా॥ శ్లో॥ 65. 38

ఉన్నతేషుశశినఃప్రభాస్థితా॥
నిమ్నసంశ్రయపరంనిశాతమః।
నూనమాత్మసదృశీప్రకల్పితా।
వేధసాహిగుణదోషయోర్గతిః॥ శ్లో॥ 66. 39

.వతు లేని పెద్దన. క్వాడీ ,దుల్వా తెగఁడు. 34

గీ॥ .కారుమబ్బు గప్పు.కోయు కురిసెడు వాన।
.పువ్వు కాన రాక. పొడము పండు।
.తలఁతు మీర లిట్లు. కరిసెన మిచ్చుట।
.యూర-నాకుఁ గోర. నట్టికోర్కె. 35

గీ॥ .వట్టి మొద్దు తెల్విఁ. బడసిన చందాన।
.నౌర-యిను ముబంగ. రై నకరణి।
.బువిని విడచి నేను. దివి కెక్కి నట్లింతు।
.ననుఁ గురించి మీరు. నెనరు వలను. 36

గీ॥ .కురుల,గుంపు వ్రేళ్ల. వె,రపున- మిన్కులు।
ఁ,జేలువు మీఱ నిరులఁ .దోలఁగఁ ద్రోసి।
.మొ,గడు,తమ్మి చూడ్కి .నెగడు రేయి మొగంబు।
.క,డలి వెన్న ముద్దు. లిడెడు మాడ్కి. 37

గీ॥ .త,మ్మిపగతుఁ డెత్తుఁ. దనముఁను విడనాడి।
.క,రము,సుద్దరూపుఁ. గలిగెను-ఁదతి।
.నేగి నొదవు మార్పు. చెలఁగదు తిరముగ।
.నచ్చ మా,గొనంబు. నందు,పజల. 38

గీ॥ .చందురు వెలుంగు,మిణ్ణుల. యందునుండె।
.మాపు చీఁకటి పల్లంబు.ప్రాపుఁ దవిలె।
ఁ.దమకుఁ దగినట్టి గొనముదో. నములనడత।
.నిక్కముగఁ,దమ్మి మాలిచే. నె,రపఁబడియె. 39

సుకాంత కాంతామణితానుకారం।
కూజంతమాఘూర్ణితరక్తనేత్రమ్।
ప్రస్ఫారితోన్నమ్రవినమ్రకంఠ।
మ్ముహుర్ముహుర్న్యంచితచారుపుచ్ఛమ్।
విశృంఖలంపక్షతియుగ్మమీష।
ద్దధానమానందగతిమ్మదేన।
శుభ్రాంశువర్ణంజటిలాగ్రపాద।
మితస్తతో మండలకైశ్చరంతమ్।
రతిద్వితీయేనమనోభవేన।
హ్రాదాత్సుధాయాఃప్రతిగాహ్యమానాత్।
తంవీక్ష్యఫేనస్యచయంనవోత్థ।
మివాభ్యనందత్ క్షణమిందుమౌళిః॥ స 9. శ్లో॥ 2-3-4 40

అహేతుహాసచ్ఛురితాననేందు।
ర్గృహాంగణక్రీడనధూళిధూమ్రః।
ముహుర్వదన్కించిదలక్షితార్థం।
ముదంతమోరంక గతస్తతాన॥ స శ్లో॥ 43. 41

భవన్తి వాచోవసరేప్రయుక్తా।
ధ్రువంఫలావిష్టమహోదయాయ॥ స 12. శ్లో॥ 43. 42

వీచీక్షోభస్తనితవిహగశ్రేణి కాంచీగుణాయాః।
సంసర్పంత్యాఃస్ఖలితసుభగం దర్శితావర్తనాభేః।
నిర్వింధ్యాయాఃపథిభవరసాభ్యంతరస్సన్నిపత్య।
స్త్రీణామాద్యంప్రణయవచనం।
విభ్రమోహిప్రియేషు॥ మేఘసందేశే॥ స. 1 శ్లో॥ 29. 43

సీ॥ .కూ,టమి,న్మానిసి .కుత్తుకనొడవెను
.ను,లివటుముద్దుగఁ.బలుకుదాని।
.నెంతయుఁదిరిగెడు.నెఱ్ఱకన్నులదాని-
ఁ.బొలపుగఁ గ్రిందుమీఁదులకుఁజాప
ఁ.బడుగొంతుఁగలదాని- .మడిచెనుత్రోఁచిఁ
గ.ల్గినదాని-సంకెల.లేనిదాని।
.సుంతతెక్కు-మొదళ్లు .జోడు వేయుదాని-
.మత్తునహాయిగ .మలయుదాని।
.చందురుని,డాలలరుదాని-.జడలుగట్టు।
.కొనయుడుగుదాని-ఁబ,ల్లటీ.ల్గొనెడుదాని।
ఁ.ద్రచ్చఁబడుపాలనుర్గు,వి.తముగుదాని।
ఁ.గని,చిటికసంతసిలెబుడు.తనెలతాల్పు. 40

గీ॥ .క,తము లేనినగు మొ.గంబు,జాబిలి-నింటి।
.ముంగిటాటనంటు.బుగ్గిచాయ।
.మాటికించుకంత.మాటాడుచెద్దియో।
.వారి,హోళిఁబెంచెఁ.జేరితోడను. 41

ద్వి॥ .తగిన,యదును వే,చి.తగిలించుమాటు।
.లగుని,క్కు-వముగమే.ళ్లమరుపెఁ,ఘనను. 42

గీ॥ .తె,రలునల్ర మోయుపిట్టు,బం.తి,మొలనూలు।
.నే,రుపడుసుడిబొడ్డుతో.జాతినడుము।
.వ,ంకచవిఁగొనుమా్రతోవ-ఁ.బ,డతులతోలి।
.వలుపుపలుకుమగలఁగద.వారిహాయుఁ. 43

జ్ఞాతాస్వాదోవివృతజఘనాం కోవిహాతుంసమర్థః శ్లో॥ 45. 44

కేవానస్యుఃపరిభవపదంనిష్ఫలారంభయత్నాః ॥ శ్లో॥ 58. 45

కాంతోదంతస్సుహృదుపనతః।
సంగమాత్కించిదూనః ౯ స 2. శ్లో॥ 39. 46

నన్వాత్మానంబహువిగణయన్నాత్మనైవావలంబే।
తత్కల్యాణిత్వమపినితరాంమాగమః కాతరత్వమ్।
కస్యాత్యంతంసుఖముపనతం దుఃఖమేకాంతతోవా।
నీచైర్గచ్ఛత్యుపరిచదశా చక్రనేమిక్రమేణ॥ శ్లో॥ 49. 47

ప్రత్యుక్తంహిప్రణయిషుసతామీప్సితార్థక్రియైవ॥ శ్లో॥ 54. 48

కేషాంవస్యాదభిమతఫలా ప్రార్థనాహ్యుత్తమేషు॥ శ్లో॥ 65. 49

పటుతరదవదాహోచ్ఛుష్కసస్యప్రరోహాః।
పరుషపవనవేగోత్క్షిప్తసంశుష్కపర్ణాః।
దినకరపరితాపక్షీణతోయస్సమన్తాత్।
ద్విదధతిభయముచ్చైర్వీక్ష్యమాణావనాన్తాః।
ఋతుసంహారే స॥ 1 శ్లో॥ 22. 50

జ్వలతిపవనవృద్ధఃపర్వతానాందరీషు। 51

ద్వి॥ .పసయెఱింగినవాఁడె.పఁడుపిడ్వఁగలుగు।
.దినమొంటతోనున్న.తీఁగియఁబోడి. 44

ద్వి॥ .కొఱగానిపనిఁబూను.కొన్నట్టివారె
.వరునిక్కముఁగనవ్వు.పాలుగాకుంద్రు. 45

ద్వి॥ .చెలివలనఁదెలియు. చెలువునిమాట।
.క,లయికికంటెనుఁగ,డమయొక్కంత. 46

గీ॥ .బి,ట్టుతలపోసినాయంత.పట్టునైతి।
ఁ.,బున్నియముకలదానసి.వృన్నెఱవకు।
.స,తమ-,సుక-మెవనికయిన-.నె,త-డె,స-,కలు।
.కమ్మవలెఁగ్రిందుమీఁదునై.క,డమఁగాని. 47

ద్వి॥ .బలుమంచివారలు.బదులువాకొనుట।
.యడుగువారికిఁగోర్కె.యంపెంచుటకద. 48

ద్వి॥ .ఏవారికోరిక.లీడేఱకుండు।
.వా,విరిమేలైన.వారలయందు. 49

గీ॥ కారుచిచ్చునఁగ్రాఁగిన.పైరుమొలక।
.లెక్కుడౌగాలికెగరెడు.నెండుటాకు।
.లెండకింకిననీళులె-ల్లెడలఁగల్గి।
.యడవులెత్తునఁగన్బడి.జమువుగొలుపు. 50

గీ॥ .మెట్టపల్లంబులన్గాలి.మీఁజెమండు।

స్ఫుటతిపటునినాదైః శుష్కవంశస్థలీషు।
ప్రసరతితృణమధ్యేలబ్ధవృద్ధిఃక్షణేన।
గ్లపయతిమృగవర్గం ప్రాంతలగ్నోదవాగ్నిః — శ్లో॥ 52. 51

నితాంతనీలోత్పల పత్రకాంతిభిః।
క్వచిత్ప్రభిన్నాంజనరాశిసన్నిభైః।
క్వచిత్సగర్భప్రమదాస్తనాభైః।
సమాచితంవ్యోమఘనైస్సమంతః॥ — స 2. శ్లో॥ 2. 52

ప్రభిన్నవైడూర్యనిభైస్తృణాంకురైః।
సమాచితాప్రోత్థితకందలీదళైః।
విభాతిశుక్లేతరరత్నభూషితా।
వరాంగనేవక్షితిరింద్రగోపకైః॥ — శ్లో॥ 5. 53

పయోధరైర్భీమగభీరనిస్వనైః।
స్తడిద్భిరుద్వేజితచేతసోభృశమ్।
కృతాపరాధానపియోషితఃప్రియాన్।
పరిష్వజంతేశయనేనిరంతరమ్। — శ్లో॥ 11. 54

విపత్రపుష్పాం నలినీ సముత్సుకా।
విహాయఃభృంగాఃశ్రుతిహారినిస్వనాః।
పతంతిమూఢాః శిఖినాంప్రనృత్యతాం।
కలాపచక్రేషునవోత్పలాశయా॥ — శ్లో॥ 14. 55

కాశాంశుకావికచపద్మమనోజ్ఞవక్త్రా।
సోన్మాదహంసరవనూపురనాదరమ్యా।
ఆపక్వశాలిరుచిరాతనుగాత్రయష్టిః।

ఁ. బెనురొదలఁ, గ్రాలు నిండిన. నెమరు పొదల।
ఁ. గడ్డిఁ దిరుగునో, కృష్ణ మృగి. స్థ, పిసవంగి।
. క, డఁగ గిలి కొఱచిచ్చు, మొ. గముఁ, గలఁచు. 51

గీ॥ . ఊ, రవు, కఱకల్వ యాకు. డా. లో బ-, మిన్న।
. ముక్క లొమసికుప్ప రం. గొక్క చొ ఱ।
. నో, కొటనిండుచూలాలుచం. టకొ న వాయు।
ఁ. గలుగునుబ్బులనిందంనుఁ. గ్రమ్మఁబడియె. 52

గీ॥ . తునక లో, పిల్లి కన్నుర. తనమువంటి।
. గఱిక మొలకల- వెలువడు. నరటియాకు।
. ల, మయి-నారు ద్రవురుగుల-. నమరుఁ బడమి
. తెలుపు కానితో, డ్డులనొప్ప. చెలువవలెను. 53

గీ॥ . అ, డలుఁ గొల్పుచుబట్టుఱి. మెడ కొ, ములల।
. మెఱపుల, గ్గొయ్యాలులుకడు. వెఱవుఁ జెంది।
. నేర మొనరించినట్టి పె. న్పాటులనైన।
ఁ. కౌగిలించుకొందురుబిగి. గాఁబఱపున. 54

గీ॥ . త, మి-నలరు తేకుఁ దొఱఁగిన. త, మ్మినెడసి
. చెవులకుఁ హాయిగారొదఁ. జేయు తేటు।
. లాడు నెమళులపురికన్న. లందుఁ బడెడు।
ఁ గ్రొత్తకల్వానచేఁ దెల్వి.. ఁగో. లుపోయి. 55

గీ॥ . తెల్లువలువ-, నెరవి. రియుతమ్మి మోము-మ।
. త్రిలు, తెలిపులఁ గుగొద. ను, లియునందె।
. పండినవరి బె, డఁగు. పల్చ నిమ్ముదగె।

ప్రాప్తాశ్శరన్నవవధూరివరూపరమ్యా॥ స 3. శ్లో॥ 1. 56

కాశైర్మహీం శిశిరదీధితినారజన్యో।
హంసైర్జలానిసరితాంకుముదైస్సరాంసి।
సప్తచ్ఛదైఃకుసుమభారనతైర్వనాంతాః।
శుక్లీకృతాన్యుపవనానిచమాలతీభిః॥ శ్లో॥ 2. 57

చంచన్మనోజ్ఞశఫరీరసనాకలాపాః।
పర్యంతసంస్థితసితాండజపంక్తిహారాః।
నద్యోవిశాలపులినాంతనితంబబింబా।
మందంప్రయాంతిసమదాః ప్రమదాఇవాద్య॥ శ్లో॥ 3. 58

వ్యోమక్వచిద్రజతశంఖమృణాలగౌరైః।
స్త్యక్తాంబుభిర్లఘుతయాశతశఃప్రయాతైః।
సంలక్ష్యతేపవనవేగచలైః పయోదైః।
రాజేవచామరవరైరుపవీజ్యమానః॥ శ్లో॥ 4. 59

మందానిలాకులితచారుతరాగ్రశాఖః।
పుష్పోద్గమప్రచయకోమలపల్లవాగ్రః।
మత్తద్విరేఫపరిపీతమధుప్రసేకః।
శ్చిత్తంవిదారయతికస్యనకోవిదారః॥ శ్లో॥ 6. 60

తారాగణప్రవరభూషణముద్వహంతీ।
మేఘావరోధపరిముక్తశశాంకవక్త్రా।
జ్యోత్స్నాదుకూలమమలంరజనీదధానా।
వృద్ధింప్రయాత్యనుదినంప్రమదా॥ దేవబా 61

.గూడెం.గారు.క్రొత్త.కోడలువలె. 56

గీ॥ .నేలతెల్లు-రేయి. పెల-వేళ్ళసిఖుల।
.దె.లిపులుంగులు-కోలంబు. వెలికిలువలు।
.వి.ంటితోట.గములు.విరజాజు-లేడాకు
.పొన్నలడవులం దెలు.పుగనొనర్చె. 57

గీ॥ .అందముగ నెగడు.పరిగి.యమొలనాళ్లు।
..దండనుండినయంచము. తాళ్లలశెర్లు।
. వెడలుపంచనయుసుకదిన్నె .పిఱుందులుగల।
.యేళ్ళు.మత్తిల్లుచెలులట్లు. మెల్లనంజను. 58

గీ॥ .వెండిసంకుతూండు. వెలిచాయతో-నీరు।
ం.దొఱంగి-పిన్నలగుచు-ం గ.రువలివడి
.నూర్లకోలందిం గదలి.త.ర్లుమబ్బుల-మిన్న
సురటులవిసరంబడు.దొరయటుండె. 59

గీ॥ .పిల్లగాలిం గదలు. బె.డంగుముంగొమ్మలు।
.వుపులందోంచు లేంత.చిగురుతుదలు।
.తేంట్లంగ్రోలంబడిన.తేనె.యూటలుగల్గి।
.కొట్టదెవనియొడందం.గో.విదారి. 60

గీ॥ .మే.లిరి.క్క-.తొడవుం. దాలిచిమబ్బుల।
ం.దొలంగు.జాబిలి మొగ.మలరుచుండ।
. వ.లిపెవెన్నెలవలు.వన్నెట్టుకొని రేయి।
.పూంటంబూంటంబడుచు.పోల్కి నెదుగు. 61

నచందనంచంద్ర మరీచిశీతలం।
నహార్మ్యపృష్ఠంశరదిందునిర్మలమ్॥
నవాయవఃసాంద్రతుషారశీతలా।
జనస్యచిత్తంరమయంతి సాంప్రతమ్॥ స 5. శ్లో 3. 62

ద్రుమాస్సపుష్పాః సలిలంసపద్మం।
స్త్రియస్సకామాఃపవనస్సుగన్ధిః।
సుఖాఃప్రదోషాదివసాశ్చరమ్యా।
సర్వంప్రియేచారు తరంవసన్తే॥ స 6. శ్లో॥ 63

ఆకంపయన్కుసుమితాఃసహకారశాఖా।
విస్తారయన్పరభృతస్యవచాంసిదిక్షు
వాయుర్వివాతిహృదయానిహరన్నరాణాం।
నీహారపాతవిగమాత్సుభగోవసంతే॥ శ్లో॥ 22. 64

ఇన్దీవరేణనయనం ముఖమంబుజేన।
కుందేనదంత మధరంనవపల్లవేన।
అంగానిచంపకదలైస్సవిధాయవేధాః।
కాంతేకథంఘటితవానుపలేనచేతః॥ శృంగారతిలకే. శ్లో॥ 3. 65

సమాయాతేకాంతేకథమపిచకాలేనబహునా।
కథాభిర్దేశానాంసఖిరజనిరర్ధంగతవతీ।
తతోయావల్లీలా కలహకుపితాస్మిప్రియతమే।
సపత్నీవప్రాచీదిగియమభవత్తావదరుణా॥ శ్లో॥ 9. 66

శ్లాఘ్యంనీరసకాష్ఠతాడనశతం శ్లాఘ్యఃప్రచండాతపః।
క్లేశఃశ్లాఘ్యతరంసుపంకనిచయైశ్శ్లాఘ్యోతిదాహోనలైః।

గీ॥ .చందమామ,మినుకు.చల్వగందముగాని।
.యచ్చమేడపాల.గచ్చుగాని।
.చలువతుంపరువెద.చల్లుగాడ్పులుగాని।
యిపుడు,పడతియొడలి.కింపుగావు. 62

గీ॥ .తనరుఁబువ్వులఁజెట్లు_.తామరలన్నిరు।
.కం,తుతోడ,నువిద_కమ్మతావి।
.గాలి_సుకము,సంజ_.కడుహాయియౌపడ।
.లం_దమంతయు నగు.నామనిఁజెలి. 63

గీ॥ .మంచుపాటుమచ్చమాయఁగ_,నామనిన్
.గో,మరుగాలిమాని.కొమ్మలూఁపు।
.నలువుఁగోయిలపలు.కులపెంపుదెసలందు॥
.నీచునెల్లరిమదు.లాఁ,చికొంచు. 64

గీ॥ .నల్లఁగలువఁజూడ్కి_.నగుమోముఁదమ్మిచే।
.మొ,ల్లచేతఁబల్లు_.మోవిగురున।
ఁ.గ,డమమేనుసంపె.గలఁజేసియా,బన్న।
.చెలువఋతునెట్లు.సలిపెనేడఁద. 65

గీ॥ .ఎంతయుఁబ్రొద్దునకుమగఁ.డెట్లొరాఁగ।
ఁ.గడిచెనరరేయి_సకి_,నాళ్లక,తలతోడ।
ఁ.బో,లయలుకఁజె,ల్వపై నేను.దెలుపునంత।
.నీ,తొలిదెసనవతివలె.నెఱ్ఱనయ్యె. 66

గీ॥ .బడితెదెబ్బలునూరుమేల్_.వాసియెండ।
.క,స్తిన,యమ,దునుల_నగ్గి.కాల్పులెన్న।

యత్కాంతాకుచపార్శ్వబాహులతికా హిందోలలీలాసుఖం।
లబ్ధంకుంభవరత్వయానహిసుఖం దుఃఖై ర్వినాలభ్యతే॥ శ్లో॥ 10. 67

క్షరత్తుషారశీకరాః ప్రబుద్ధకైరవాకరాః।
తతో౽జజృంభిరేకరాజగత్సు శార్వరీకరాః॥ నలోదయే. స2. శ్లో॥ 53. 68

మధుప్రపీయచాభవన్న తానతానతానతాః
రమారమారమారమా కులేజనేత్రహాలయా॥ శ్లో॥ 56. 69

స్వయోనిభక్షధ్వజసంభవానాం।
శ్రుత్వానినాదంగిరిగహ్వరస్థః।
తమోరిబింబప్రతిబింబధారీ।
విరాతికాంతేపవనాశనాశః॥ రాక్షసకావ్యే. శ్లో॥ 9. 70

విక్రమోర్వశీయే.

ఆవిర్భూతేశశినితమసారిచ్యమానేవరాత్రి।
నైశస్యార్చిర్హుతభుజ ఇవచ్ఛిన్నభూయిష్ఠధూమా।
మోహేనాంతర్వరతనురియం లక్ష్యతేముచ్యమానా।
గంగారోధఃపతనకలుషా గచ్ఛతీవప్రసాదమ్। 71

ఏషామనోమేప్రసభంశరీరా।
త్పితుఃపదంమధ్యమముత్పతన్తీ।
సురాంగనాకర్షతిఖండితాగ్రా।
త్సూత్రంమృణాలాదివరాజహంసీ॥ 72

.నా,తిచనుకడబుజముతోఁ.గూఁతపోయు।
.వడయు దేనికడవ_లేదు_.పడక_,సుగము. 67

గీ॥ .తొరఁగుచుండెడుమంచుతుం.పరఁగల్గి।
.మిగులఁగల్వల,తొగలను. మేలుకొల్పి।
.తొ,గలరాయనిచేతులు జగములందు।
.నేపుమీఱుచునుండెను.నాపిదపను. 68

గీ॥ .వె,జ్జినీళులనాయూ,యు.విదల్చి దావి।
.వంగివంగక తాఁర్మొఱు.వడకపోరు।
.కల్లుకతమునమిగులఁజీ.కాకువడిన।
.వారల_మరుకలిమి_వింత.వన్నెమించె. 69

గీ॥ .గా,లిమేపరిపగ_,తన.కతముఁదెంపి।
.పడగభూళ్లయురుము_ఁగొండ.పరియనుండి
.యూలకించి_,చీఁకటిగొంగ.యచ్చుమచ్చు।
.దారియోమద్దుగుమ్మ_లొ.వన్నలిపెను. 70

గీ॥ చ,oదొ,డుమ_ని,రులెడయుకే.చం,దముగను।
.మాపునఁబొగఁదొఱఁగునగ్గి.మంటమాడ్కి।
.నీచెలువసొ,మ్మఁబాయుచుఁ.దో,ఁచఁబడియె।
గట్టొఱగుకలఁకద్దెఱు.గం,గవలెను॥ 71

గీ॥ .చ,దలనెగురుచునీవేల్పు.పానినాదు।
.డెందమున్లొగుబల్మిమైఁబొందినుండి। 72

అధవాతణాలగ్గంవిఅజీసా అసలిలంణాతస్సింరా।
అరహాస్సంచిరంచిట్టిస్సది త్తితక్కేమి। 73

ఆదర్శనాత్ప్రవిష్టా సామేసురలోకసుందరీహృదయమ్।
బాణేనమకరకేతోః కృతమార్గమవంధ్యపాతేన। 74

ఆభరణస్యాభరణం ప్రసాధనవిధేః ప్రసాధనవిశేషః।
ఉపమానస్యాపిసఖే ప్రత్యుపమానంవపుస్తస్యాః। 75

ప్రియవచనకృతోఽపియోషితాం।
దయితజనానునయోరసాదృతే।
ప్రవిశతిహృదయంనతద్విదాం।
మణిరివకృత్రిమరాగయోజితః॥ 76

ఉష్ణాలుశ్శిశిరేనిషీదతితరోర్మూలాలవాలేశిఖీ।
నిర్భిద్యోపరికర్ణికారముకులాన్యాలీయతేషట్పదః।
తప్తంవారివిహాయతీరనలినీం కారండవశ్శేవతే।
క్రీడావేశ్మనిచైషపంజరశుకః క్లాంతోజలంయాచతే. 77

అవధూతప్రణిపాతాః పశ్చాత్సంతప్యమానమనసోహి।

.తుర్రించఁబడినట్టికొనఁగల. తూఁ [illegible] డి।
.యాఁడు రాయంచ దారము. న్దోఁడునట్లు 72

వ॥ అట్లుకానిచో గడ్డిపోఁచం బగులుకొన్న [illegible]
వానియందు రాచమంతనము [illegible] చెను. 73

గీ॥ .పచ్చవిల్తునితప్పిపో. వక తగిలిన।
.తూపుచేఁ జేయఁబడినట్టి. తో[illegible]వఁగల్గు।
.నాదు రెండంబులోపలన్పాదుకొనియె।
ఁ.గన్నయంత నెయ్యా వేల్పుబ..న్నమిన్న. 74

కం॥ తోడవులకుఁదోడవు వేసం।
.బులచందంబునకు వేస. ములచందంబో।
చెలికాఁడ దానియందం।
.బలరా రెడురూపు పోల్కి. [illegible] ఁబోలికకుఁ. 75

గీ॥ .మగల వేఁడుకోలు. మక్కువకలుగక।
.మంచినుదులనైన. మగువలమది।
.కెక్కఁబోవదు గుఱు. తెఱిఁగినవారికి।
ఁ.గల్లరంగుమాని. కంబుమాడ్కి. 76

చ॥ .ఉ. మకున. కోడిజుట్టువులుఁ. గుండెడుఁజల్లని చెట్టుపాదునం।
.దెడఁబడఁ జేసిగోఁగుమొ. గ. లెంతయు లోననణంగుఁ దేఁటి బి
.ట్టుడికిననీటఁ జాసిచను. నొడ్డునఁ గల్గినదమ్మికించ [illegible]।
.కడి [illegible] 77

సీ॥ .మంచిరొదఁదఁగల్గు. మగువలు [illegible] మొక్కలు।

వివిధై రనుతప్య న్తే దయితానునయైర్మనస్విన్యః॥ 78

పాదా స్తఏవశశినస్సుఖయంతిగాత్రం।
బాణా స్తఏవమదనస్యమనోనుకూలాః।
సంరంభరూక్షమివ సుందరియద్యదాసీ।
త్త్వత్సంగమేన మమత త్తదివానునీతమ్॥ 79

యదేవోపనతందుఃఖం సుఖంతద్ధిరసాంతరమ్।
నిర్వాణాయతరుచ్ఛాయా త ప్తస్యహివిశేషతః॥ 80

ఆరక్తకోటభిరియం కుసుమైర్నవకందలీమలినగర్భైః
కోపాదంతర్బాష్పే స్మరయతిమాంలోచనేతస్యాః॥ 81

పద్భ్యాంస్పృశేద్వసుమతీం యదిసాసుగాత్రీ।
మేఘాభివృష్టసికతాసువనస్థలీషు।
పశ్చాన్నతాగురునితంబతయాతతోస్యాః।
దృశ్యేతచారుపదపంక్తిరలక్తకాంకా॥ 82

హృతోష్ఠరాగైర్నయనోదబిందుభి।
ర్నిమగ్ననాభేర్నిపతద్భిరంకితమ్।
చ్యుతంరుషాభిన్నగతేరసంశయం।

.సరకుగొనరు.కాని-.చాలనొచ్చు।
.కొనుచుఁబలు తెఱఁగుల.గు పెనిమిటులు వేఁడు।
.కోళ్లఁదలఁచిపిదపఁ.దల్లడింత్రు. 78

గీ॥ .సలుపునొడలికిహాయినా.నెలమినుకులు।
.యొదకునామరుతూపులే.యింపుఁగొలుపు।
.బెడిదమైసైఁపరాకుండు-ఁజెలువ.యెవ్వి।
.మెత్తఁబడియెడునీ.కూట.మినవినాకు. 79

గీ॥ .కదియుచుండు నద్ది.కడువంతగా-నదే।
.మాఱెడున్నుకముగ. మఱొకలాగు।
.హాయినిడెడుమ్రాని.చాయ-మెండుగనెండ।
..తీంద్రమైన దెబ్బ.తిన్నతనికి. 80

గీ॥ .కడుపునెడనుసల్పు-ఁ.గడునంచులందున।
.నెఱుపుఁగలుగుపువ్వుల.సీయనంటి।
.యలుకచేతలోన.న,ప్పలనిండిన।
.దానికన్నదోయిఁ.దలఁపఁజేయు. 81

గీ॥ .ఆ,యతివనేలనడుగుల.నంటునేని।
.వానఁదడియునిసుకచోట్లఁ.గా,నతోవ।
బరువుపిఱుఁదుల వెన్కకు.వంగి-యూపి।
.ల,త్తుకంబొల్చునద్దుజా.డకనఁబడును. 82

గీ॥ .మోవియొఱుపానుకన్నిటి.బొట్లుకలుగు।
.సీచిలుకకెమ్పుపచ్చన.నెసఁగుచంటి।
.వలువజాఱను-నిచ్చయుం-.బలుకతోడ।

శుకోదరశ్యామమిదం స్తనాంశుకమ్॥ 83

ఆలోకయతిపయోదాన్ ప్రబలపురోవాతనర్తితశిఖండః।
కేకాగర్భేణశిఖీ దూరోన్నమితేనకంఠేన॥ 84

ప్రభుతారమణేషుయోషితాం।
నహిభావస్ఖలితాన్యపేక్షతే॥ 85
తద్వియోగభరేచండి మయాతమసిమజ్జతా।
దిష్ట్యాప్రత్యుపలబ్ధాసి చేతనేవగతాసునా। 86

అసౌముఖాలంబితహేమసూత్రం।
బిభ్రన్మణింమండల శీఘ్రచారః
అలాతచక్రప్రతిమంవిహంగ।
స్తదాగ్రలేఖావలయంతనోతి॥ 87

ఆభాతిమణివిశేషోద్రూరమిదానీం పతత్రిణానీతః।
నక్తమివలోహితాంగః। పరుషఘనచ్ఛేదసంపృక్తః॥ 88

ఇయంతేజననీప్రాప్తా। త్వదాలోకనతత్పరా।
స్నేహప్రస్రవనిర్భిన్న। ముద్వహస్తీస్తనాంశుకమ్॥ 89

దడఁబడుచు లోఁతుపొక్కలి గలచెలిజను. 83

గీ॥ ప్రబలు నెదురుగాలి వలన నాడెడు పురి।
తనరఁ జేకినిండ కొనిన గొ..తు।
నెత్తి దవుగ మీఁది కెంత యున్నట్టువ।
పులుఁగు మాచుచుండె మొలుకుచున. 84

ద్వి॥ మగలయందుఁ గల యుగ్మలు వేలుబడి।
తగులఁ బోకుండు డెందము శాఖ మా... 85

గీ॥ మిగుల నీయెడఁ బాటున నెగడ విరుల।
ముంచఁబడినాఁడనో యల్క పోతనేను।
నుసుఖువోయిన వానిచే నుసుఖు మాడ్కి।
బదపడియు పోయి గాఁబొందఁ బడితి పీవు. 86

గీ॥ నోట వ్రేలాడు బంగరు నూలుగల్గు।
మానికముఁ బట్టి చుట్టు గుమ్మరి బిడాన।
గోఁడవిగి జీవ లెనద్దాని యొఱుపు రేక।
కడియమీఁ పుల్గు మిక్కలి గానొనర్చె- 87

గీ॥ పులుఁగు చేతను దవ్వకొం పోవఁబడిన।
వింతమానికమిప్పుడు వెలయుచుండు।
రాతిరిక్ దట్టమౌ మబ్బు వన్నియ్యలోన।
గప్పఁబడియున్న యట్టి కెంగా మవలెను. 88

గీ॥ ఏగుఁ డెంచెను నీతల్లి యిదిగొ యీమె।
కన్నులారంగ నిన్నుఁ దాఁ గాంచఁగోరి।

శమయతిగజానన్యాన్గంధద్విపఃకలభోపిసన్।
ప్రభవతితరాంవేగోదగ్రం భుజంగశిశోర్విషమ్।
భువమధిపతిర్బాలావస్థోప్యసౌపరిరక్షితుం।
నఖలువయసాజాత్యైవాయం స్వకార్యసహోగుణః॥ 90

నద్యాఇవప్రవాహో।విషమశిలాసంకటస్ఖలితవేగః।
విఘ్నితసమాగమసుఖో।మనసిశయశ్శతగుణోభవతి॥ 91

శాకుంతలే.

సుభగసలిలావగాహాః।పాటలసంసర్గసురభివనవాతాః।
ప్రచ్ఛాయసులభనిద్రాదివసాః పరిణామరమణీయాః 92

ముక్తేషురశ్మిషునిరాయతపూర్వకాయా।
నిష్కంపచామరశిఖానిభృతోర్ధ్వకర్ణాః।
ఆత్మోద్ధతైరపిరజోభిరలంఘనీయా।
ధావంత్యమీమృగజవాక్షమయేవరథ్యాః॥ 93

.కూర్మి యూటలచేనిండు.కొన్నయట్టి।
.చన్నుఁగవవిరాఁదికొంగును.సర్దుకొంచు.   89

శే॥ .మఱలించుఁ బిల్లయ్యు.మనపుకేనుఁగు మిగిలిన
.మొక్కడు.మొకముల నెల్ల।
.క..రువలి మేఁతరి.కం.దువిసంబు।
.వడి వె.క్క సంబుగఁ..బ్రబలుచునుండు।
.నరు.సుపిన్నతనంబు.నందుండియైన।
.బ.ంటవలంతిఁగా.పాడగఁజాలు।
ఁ.గ.రముఁదనపనిఁజ.క్కం బెట్టు
ఁబుట్టు.కన్గానియాడునఁగాఁ బెట్టిగొ.నము.   90

గీ॥ .ఇఱుకు రాతిచోటఁ.దాఁగినవడిఁగల।
.వా.ఁగుపొ.ర్లి కవలె.నాఁగఁబడిన।
.పొందుపాయికలుగు పు.వ్వులుతుఁడునూఱు।
.రెట్టులెంతయుఁజెల.రేఁగుచుండు.   91

కం॥ చల్లనినీ.రాటములఁ।
.మెల్లగఁ.బాదిరుల తావి.మెలఁగెడుగాలుల్।
.మొల్లపునీడలపడకలు।
.నెల్లడముగిసినకొలంది.నింపగుపవళుల్.   92

గీ॥ .విడుపంబడఁబగ్గములు-కడు.నిడుద మొయిలు।
.ని.చ్చలపు.సురఁటిసిగలు-నిక్కువీను।
లొనర-లేడివడికిసైఁప.కున్నకరణి।
ఁ.ద.త్తుడులుతమదు.మునకం.దక-పరువిడు,   93

యదాలోకేసూక్ష్మం వ్రజతిసహసాతద్విపులతాం।
యదర్ధేవిచ్ఛిన్నంభవతికృతసంధానమివతత్।
ప్రకృత్యాయద్వక్రంతరపిసమరేఖంనయనయో।
ర్నమేదూరేకించిత్క్షణమపినపార్శ్వేరథజవాత్॥ 94

నీవారాశ్శుకగర్భకోటరముఖభ్రష్టాస్తరూణామధః।
ప్రస్నిగ్ధాఃక్వచదింగుదీఫలభిదఃసూచ్యంతఏవోపలాః।
విశ్వాసోపగమాదభిన్నగతయశ్శబ్దంసహన్తేమృగా।
స్తోయాధారపథాశ్చవల్కలశిఖానిష్యంద రేఖాంకితాః॥ 95

శాంతమిదమాశ్రమపదంస్ఫురతిచబాహుఃకుతఃఫలమిహాస్య।
అథవాభవితవ్యానాంద్వారాణిభవన్తిసర్వత్ర॥ 96

శుద్ధాంతదుర్లభమిదం వపురాశ్రమవాసినోయదిజనస్య।
దూరీకృతాఃఖలుగుణై।రుద్యానలతావనలతాభిః॥ 97

సరసిజమనువిద్ధంశైవలేనాపిరమ్యం।
మలినమపిహిమాంశోర్లక్ష్మలక్ష్మీంతనోతి।
ఇయమధికమనోజ్ఞావల్కలేనాపితన్వీ।
కిమవహిమధురాణాంమండనంనాకృతీనామ్॥ 98

ఏసోవాదేరిదపల్లవంగులిహింతువరేదివి।
అమరకేసరరుక్షఓజావణంసంభావేమి॥ 99

కం॥ చిన్నది పెద్దదిగా-విడి।
.యున్నది కలసినటు-వంక.ను.రునవిసరిగా
(జెన్నారు-దవునఁ జెంగట।
(.గన్నులఁబడ దెద్ది.తేరు.కడువడిఁబోవన్. 94

ఉ॥ .క్రిందికి రాలుచుండువరి.గింజలు చెట్టుఁ జిల్క-తోట్లలన్।
.మందటగారపండ్లుచిదు.మన్ గకనున్న గనుండు రాలు-బల్।
.నందడికోర్చుమచ్చికల.సాఁగుచునిచ్చకోలంజినిట్లులున్।
.బొందెడునీటిపట్టు తెరు.వుత్తడిక్రోఁకలచిన్కు-జాడలన్. 95

గీ॥ .ఈతపసిపల్లెనెమ్మది.నెనయు-బుజము।
.నదురు-దీనికిచటనెట్టు.లానోమేలు।
.అటులఁగాకున్నయెడల-నం.తటనుముందు।
(.గాఁదగినవావి తెరువులు.కలుగుచుండు. 96

గీ॥ .అంతి.పురమునకందని.యందమిద్ది।
.తపసిపల్లియమనిసికిఁ.దనరునేని।
కానయందలితీఁగల.న్గదుగొనముల।
.నగరుపూఁదోటఁదీవలు.నగఁబడుఁగద. 97

గీ॥ తమ్మిపూలుపారునాచునఁ.దగిలియైన।
.మెఱుఁగునిడునలుపయ్యుఁజం.దురునిమచ్చ।
.నారచీరైననీమెచె.న్నారు-నంద।
.మైనరూపులకుఁదోడవు.కానిదెద్ది. 98

వ॥ గాలింగదుపఁబడు చివురుల్ వేళ్ళనన్దొందరపెట్టుచున్నట్లున్న దీపా న్నగున్న-కావున మన్నించెదను. 99

కదమోఅజ్జేణరాఏశివంసోఅళంకరిఅది-కదమోవా
విరహామజ్జాస అజణోకిదోదేసో-
హాళాసఉందళేఎత్థఎవ్వదావముహలు త్తంచిట్ఠజావతు-
ఎణివగదాఎళదాసణాహోవిఅఅలంకేసరరుక్ఖఓర- 100

భగవాన్కాశ్యపశ్శాశ్వతేబ్రహ్మణిస్థితఇతిప్రకాశః-
ఇయంచవస్సఖీతదాత్మజేతికథమేతత్ ॥ 101

మానుషీషుకథంవాస్యాదస్యరూపస్యసంభవః।
నప్రభాతరళంజ్యోతిరుదేతివసుధాతలాత్ ॥ 102

భవహృదయసాభిలాషం।సంప్రతిసందేహనిర్ణయోజాతః।
ఆశంకసేయదగ్నిం।తదిదంస్పర్శక్షమంరత్నమ్॥ 103

అనుయాస్యన్మునితనయాం।సహసావినయేనవారితప్రసరః।
స్థానాదసుచ్చలన్నపి।గత్వేవపునఃప్రతినివృత్తః॥ 104

గచ్ఛతిపురశ్శరీరం ధావతిపశ్చాదసంస్తుతంచేతః॥
చీనాంశుకమివకేతోః ప్రతివాతంనీయమానస్య। 105

స్నిగ్ధంవీక్షితమన్యతో పినయనేయత్ప్రేరయంత్యాతయా॥ 106

వ॥ త,మచే నేరాచవంగడము శోడుచబడియె- నే.సీమ. తమయె
డcబాటుననొగులుపజకలడి గానొనర్చcబడియె - యే మోసకుం
తల (.)యచ్చట నేయొక్కింత సేపంత వఱకుండు మెంతలోc గూడి
కన్పొండనినీతోడcదీcగెన్నాడునటులీపొన్న మెుప్పనో ॥100

వ॥ కాన్నపుడమతపసి- పెండ్లిమాని మ స్త్రీకై కడcగుజోగికదా- యీ
మిూ చెలియాతనికూcతు రెట్లగును. 101

ద్వి॥ .అగు లెట్లు,మానిసు.లండ్టెరూపు।
.నెగడcబోవదు,జోతి. నేలలోనుండ. 102

గీ॥ . డెందమానీదుకోరికనందుకొను-మ.
. దేమనcగ-సందియము వాసె-.నివుడు దేని।
.నీవునిప్పనియనుకొని. నావొయదియె।
.కై కొనంజాలురతనము. గాcజెలంగు. 103

గీ॥ . వెంబడించితపసి.పిల్ల- నేవడితోడ।
నడcకువ మెయినాదు. నడకనడ్డి।
.యున్న చోటుకదల. సుండియైన న్వేళ్ళి।
.మళ్ళివచ్చినట్టి.నూడ్కి- నైతి. 104

కం॥ .బొందెముసునడుచుచున్నది।
. డెంద మెుఱుక లేక పారె.డిన్వెను వెన్క-
దొందరగ- నెదురుగాలిన్।
.జెంది,పడగనున్న పట్టు.చీర,విలతమునన్ ॥ 105

త॥ .కనుcగొనె,సిద్దము.గా-నా పె-

యాతంయచ్చనితంబయోర్గురుతయా మందంవిలాసాదివ।
మాగాఇత్యుపరుద్ధయా యదపిసాసాసూయముక్తాసఖీ।
సర్వంతత్కిలమత్పరాయణమహో కామీస్వతాంపశ్యతి॥ 106

కృత్యయోర్భిన్నదేశత్వా ద్ద్వైధీభవతిమేమనః।
పురఃప్రతిహతంశైలే స్రోతఃస్రోతోవహాంయథా॥ 107

తవకుసుమశరత్వం శీతరశ్మిత్వమిందో।
ర్ద్వయమిదమయథార్థం దృశ్యతేమద్విధేషు।
విసృజతిహిమగర్భైరగ్ని మిందుర్మయూఖై।
స్త్వమపికుసుమబాణాన్వజ్రసారీకరోషి। 108

స్మరఏవతాపహేతు ర్నిర్వాపయితాసఏవమేజాతః।
దివసఇవాభ్రశ్యామ స్తపాత్యయేజీవలోకస్య॥ 109

యాత్యేకతో స్తశిఖరం పతిరోషధీనా॥
మావిష్కృతో రుణపురస్సర ఏకతోర్కః।
తేజోద్వయస్యయుగపద్వ్యసనోదయాభ్యాం।
లోకోనియమ్యతఇవాత్మదశాంతరేషు॥ 110

తనదు. చూడికిఁగవ వేలు. చోటఁబఱపియు।
ఁ. జనె, బటువుపికుందు. జంటబరువున।
. నోయన నెంతయు. నోయూరములర।
ఁ. దనుఁబోకుమనియడ్డు. తన చెలికి త్తెఁ।
. గాం చెనలుక-నిట్టి. కలెములఁబట్టె॥
. ననుఁగూర్చియేయిదం. తయనితలంతు।
. ఁదగులమందినన వాఁడు. తనుఁజూచునహా॥ 106

గీ॥ . పనుల వేలు పాటు. వలన నా డెందంబు।
. రెండు తెఱఁగులగుచు. నుండెనిపుడు।
. తనకు నెదుటనడ్డు . తగిలినకొండచే।
ర్పున నెగడెడు నేటి . పొల్లువలెను॥ 107

ఉ॥ పూవులయమ్ములంగలుగు . ప్రోడవుసీవట-చల్లనైనవాఁ।
. డా, విరితమ్మిగొంగయట- . యచ్చెరువౌ-ననుఁబోలునట్టివా।
. రీ వెడమాటనమ్ముఁగల. రే-యలరే, దొరచల్లునిప్పులన్।
. నీవునుఁబూలముల్కులును . వింతువుగానుదిమాసిపోవగన్॥ 108

కం॥ వలరాజెకాఁకతత-మా।
. తఁ డెనాకున్దానిమాన్పఁ. దలచూపెక్-ము।
బ్బులఁగారుక్రిమ్మినట్టిప।
. గలుచొప్పున వేసఁగితటి. కడముట్టునెదక్॥ 109

గీ॥ . ఒక్కవైపు గ్రుంకు . చుండెనుజాబిలి।
. నెగడునొక్కప్రక్క . జగముకన్ను।
. మించుజంటకీడు. మేలులచేఁబజ।
. తెలుపఁబడునటుతన. దెసలమార్పు॥ 110

అంతర్హితేశశినిసైవకుముద్వతీమే।
దృష్టింననందయతి సంస్మరణీయశోభా।
ఇష్టప్రవాసజనితాన్య బలాంజనస్య।
దుఃఖానినూనమతిమాత్రసుదుస్సహాని॥ 111

ఏసావిపిఏణవిణాగమే ఇరఆణీరవిసాదదీహాఅరం।
గరుఅంవివిరహాదుక్ఖం ఆసాబంధోసహావేది। 112

రమ్యాణివీక్ష్యమధురాంశ్చనిశమ్యశబ్దాన్।
పర్యుత్సుకోభవతియత్సుఖితోపిజంతుః।
తచ్చేతసాస్మరతినూన మబోధపూర్వం।
భావస్థిరాణిజననాంతరసౌహృదాని॥ 113

అభిజనవతోభర్తుఃశ్లాఘ్యేస్థితాగృహిణీపదే।
విభవగురుభిఃకృత్యైస్తస్య ప్రతిక్షణమాకులా।
తనయమచిరాత్ప్రాచీనార్కం ప్రసూయచపావనం
మమవిరహజాంనత్వంవత్సే శుచంగణయిష్యసి॥ 114

ఔత్సుక్యమాత్రమవసాదయితిప్రతిష్ఠా
క్లిశ్నాతిలబ్ధపరిపాలన వృత్తిరేవమ్।
నాతిశ్రమాపనయనాయనచశ్రమాయ।
రాజ్యంస్వహస్తధృతదండమివాతపత్రమ్॥ 115

కింకృతకార్యద్వేషో ధర్మంప్రతివిముఖతాకృతావజ్ఞా।
మూర్ఛంత్యమీవికారాఃప్రాయేణైశ్వర్యమత్తేషు॥ 116

గీ॥ కడలి వెన్న గుర్రికి గా నాకలువయెనా।
చూడ్కికింపుగాదు సొంపుదొఱఁగి।
వలచినట్టివారి యెడఁబాటునంబట్టు
జాలిఁదీఁగెఁబోండ్లు సైఁపరాదు॥ 111

గీ॥ ఇదియుఁగూడమగని నెడఁబాసివలవంత।
బొడవుసాఁగురేయిఁ గడుపుచుండె।
నెంత పెద్దదైన నెడఁబాటు నెవ్వగ।
నడఁచిపుచ్చఁగాదె యాసవాడమి॥ 112

గీ॥ అందములఁజూచి తీయసద్దాలకించి।
వనరుసుకమున్న పజదేని వలన నాక।
తంబుచేఁదొలిపుట్టులందలి యితముల।
దెలియకెదనాటినవి మదిం దలఁచుచుండు॥ 113

గీ॥ మంచికోలముఁగల్గు మగనిచే మెప్పొంది।
పలుమఱతనికలిమి పనులఁదగిలి॥
దొడ్డకొడుకుఁబొద్దుఁ దూర్పువ లెంగని।
బుడుతనన్నుఁబాయు సడలుకనవు॥ 114

గీ॥ కోర్కెనొకటియై నెరవేర్చు గొప్పదనము।
కలిగినదికాచుకొను తెన్ను కలఁచువీని।
కడునిడుమఁదూల్చుటకుఁగాదు కాదు వెతకు।
నేలుబడి తనచేఁగొని యెదుగొడుగటు. 115

గీ॥ ఏమి తీఱినవనిమీఁద నేవగింపు।
పెడమొగము దమ్మముఁగుఱించి కడునసడ్డ। 116

స్త్రీణామశిక్షితపటుత్వమమానుషీషు।
సందృశ్యతే కిముత యాః ప్రతిబోధవత్యః।
ప్రాగంతరిక్షగమనాత్స్వమపత్యజాత।
మన్యైర్ద్విజైః పరభృతాః ఖలు పోషయన్తి॥ 117

స్వప్నో ను మాయా ను మతిభ్రమో ను।
క్లిష్టం ను తావత్ఫలమేవ పుణ్యైః।
అసన్నివృత్త్యై తదతీతమేవ।
మనోరథానామతటాః ప్రపాతాః॥ 118

జ్వలతి చలితేంధనోఽగ్నిః।
విప్రకృతః పన్నగః ఫణం కురుతే।
ప్రాయస్స్వం మహిమానం।
క్షోభాత్ప్రతిపద్యతే హి జనః॥ 119

శైలానామవరోహతీవ శిఖరాదున్మజ్జతాం మేదినీ।
పర్ణాభ్యంతరలీనతాం విజహతి స్కంధోదయాత్పాదపాః।
సంతానైస్తనుభావనష్టసలిలా వ్యక్తిం వ్రజంత్యాపగాః।
కేనాప్యుత్క్షిపతేవ మర్త్యభువనం మత్పార్శ్వమానీయతే॥ 120

ఉదేతి పూర్వం కుసుమం తతః ఫలం।
ఘనోదయః ప్రాక్తదనంతరం పయః।
నిమిత్తనైమిత్తికయోరయం క్రమః।
స్తవప్రసాదస్య పురస్తు సంపదః॥ 121

.కలమికతమునమిగులము. త్తిలినవారి
.కిట్టిమార్పులుతఱుచుగాం.బుట్టుచుండు. 116

కం॥ చెలులకుమప్పనినేరుపు।
.వలనగుమానిసులుకాని.వానిన్-నెఱజా।
ణలంజెప్ప నేల-తమపి।
.ల్లలంగోయిల,లొండుపిట్ట.లంబెంపించున్. 117

గీ॥ .కలయొ-గారడీయో-యటు.గాక బమయొ।
.పున్నెమామేలుతోడనే.ముగిసినదియొ।
.మళ్లివచ్చుటకయ్యెది. వెళ్లెంగాదె।
.యెల్లలుండవుకోర్కెల. వెల్లువలకు. 118

గీ॥ అగ్గిరగులుకొనెడుంగట్టి.యలుకడల్పా।
ం.బొడుచునంతటవిసదారి.పడగనెత్తు।
.మనిసితనకుంగల్గినగొప్పం.దనముతఱుచు।
.క,లంత పెట్టంబడినయప్పు.కనంబఱచెడు. 119

గీ॥ .తే,లుకొండలతుదనుండి. నేలదిగెడు।
.నాకుసందులుతోంచక.మ్రాంకులుండు।
.నీళ్ల,కల్మితొలంగునట్టు. లేళ్లగపడు।
.జగమునా వెంటనెగిరెడు.జాడంజూడు॥ 120

గీ॥ .పరంగెడున్దొలిపుపుతరు. వాతంబండు।
.మొ,యిలిపుట్టుకతొ త్తనా.పయినినీరు।
.క,తము,కర్ణంబులకునిట్లు.కలుగువరుస।
.నీదునెనరునకుమునుముం. దే,కలుములు. 221

మాలవికాగ్నిమిత్రే

పాత్రవిశేషేన్యస్తం గుణాంతరంవ్రజతిశిల్పమాధాతుః।
జలమివసముద్రశుక్తౌముక్తాఫలతాంపయోదస్య। 122

అచిరాధిష్ఠితరాజ్యః శత్రుఃప్రకృతిష్వరూఢమూలత్వాత్।
నవసంరోపణశిథిల స్తరురివసుకరస్సముద్ధర్తుమ్॥ 123

సప్రతిబంధంకార్యం ప్రభురధిగంతుంసహాయవానేవ।
దృశ్యంత మసినపశ్యతి దీపేనవినానచక్షురపి॥ 124

ప్రయోగప్రధానంహినాట్యశాస్త్రం కిమత్రవాగ్వ్యవహారేణ॥125

మందోప్యమందతామేతి సంసర్గేణవిపశ్చితః।
పంకచ్ఛిదఃఫలస్యేవ నికషేణావిలంపయః॥ 126

అవ్యాజసుందరింతాం విజ్ఞానేనలలితేనయోజయితా।
ఉపకల్పితోవిధాత్రా బాణఃకామస్యవిషదిగ్ధః॥ 127

గీ॥ .పా.తరలఁబట్టిపనివాని.పనితనంబు।
.తనరుచుం డెడునొకవింత.గొనముపొంది।
.కడలిము త్తెఁపుఁజిప్పలోఁ.బడినమబ్బు।
.నీరుసుప్పాణియౌచుఁదా.మాఱునట్లు. 122

గీ॥. .క్రొత్తగాదొరతనముచే.కొనిన.సూడు।
.రాచఱికమునసరిగ వే.ర్నాటకునికి।
.నప్పుడే పాఁతుటన్గద.లాడుచెట్టు।
.తెఱఁగునం బెకలించుట.కొఱకు.సులువు. 123

గీ॥ .అడ్డుగలకర్జముఁ బ.బు.వై నఁగాని।
.సాయమున్నప్పుడేచక్కఁ.జేయఁగలఁడు।
.కన్నులుండియుఁజీఁకటి.న్గలుగుదినుసు।
.చూడలేఁ డెవ్వఁడున్దివ్వె.తోడులేక. 124

గీ॥ చదువుకొన్నవాని.సావాసమువలన
.నెఱుకఁబొందుఁదెల్విఁ.దొఱఁగువాఁడు।
.. కేజునూడ్చుచి.ల్ల.గింజ రాపిడిచేత।
ఁ. చేటమీఱునూబి.నీటివలెను. 125

వ॥ అటపాటవాయిదములకట్టుబాటు - పనిచేయుటచేతనే బయల్పడుఁగాని- వాదాడుటవలనఁ దెలియఁబడదు. 126

గీ॥ .నెపములేనిసొగసు.నెగడునాయింతిని।
.హాయియైనవిద్దె.నలరఁజేసి।

శరీరంత్వామాంప్యాదసతి దయితాలింగనసుఖే।
భవేత్సాస్రంచక్షుఃక్షణమపినసాదృశ్యతఇతి।
తయాసారంగాక్ష్యాత్వమపినకదాచిద్విరహితః।
ప్రసక్తేనిర్వాణేహృదయపరితాపంవ్రజసికిమ్॥ 128

అహోకుంభీలకైశ్చకాముకైః పరిహరణీయాచంద్రికా॥ 129

—o—

.నలువచేతవిసము.నంబాయఁబడునట్టు।
.లలరువిలుతుములికి.నలుపఁబడియె. 127

గీ॥ .చెలయకౌఁగిలిదొరక.క.చిక్కు మేను।
.నెలతఁగానకకన్నులు.నీరునించు॥
ఁ.గానిసుంతయుఁ బాయవు.గదకలికిని।
.డెందమానీవువలవంతఁ.బొంద నేల. 128

వ॥ ఔరా దొంగలకున్నిటకాంద్రకున్నన్నలకిట్టదు 129

షేక్స్పియరుని నాటకముల సంగ్రహము

(1) బాగుగముగియునదంతయు బాగనునాటకమునందలి వేషములు.

1 ఫ్రాన్సు దేశపు రాజు
2 ఫ్లారెన్సు ప్రభువు
3 బర్ట్రామను రౌసిల్లన్గ్రామాధిపతి
4 లాపేయనుముదిసేనాని
5 పెరోలియస్సను బర్ట్రాము వెంటనుండువాడు
6 రౌసిల్లన్గ్రామ యజమానురాలి సేవకుఁడు.విదూషకుఁ డునుద్యోగియు
7 బర్ట్రామునితల్లి యగు రౌసిల్లన్గ్రామయజమానురాలు
8 బర్ట్రాముతల్లి చేఁ బెంచఁబడు హెలీనాయనునొకచిన్నది.
9 ఫ్లారెన్సు వితంతువు
10 డయానాయను ఫ్లారెన్సు వితంతువుపుత్రిక
11 వయోలెంటా మెరియానాసలను నిర్వురు ఫ్లారెన్సువితంతువు యొక్క స్నేహితురాండ్రు, ఫ్రాన్సుఫ్లారెన్సుల సేనాధిపతు లుద్యోగులు, భటులు మొదలగువారు.

ఫ్రాన్సులోను మఱియుస్కానీలోను రంగస్థలమును— కథ.

ఫ్రాన్సు దేశపు రాజునొద్ద బర్ట్రామునసభాసదుఁడౌటచే హెలీనా తావలచిన యాబర్ట్రాముని విదేశగమనముకై చింతించి తనయజమానురాలి సెలవుపై ఫ్రాన్సు దేశపురాజునొద్దకుఁ బోయి తాగొప్ప వైద్యుని కూఁతురగుటచే యతనికఠినరోగముఁదుదిర్చి యతని సభాసములలోఁ దాఁగోరిన వానిం దనకుఁ బెండ్లిఁగావింప ననుజ్ఞనందుట - బర్ట్రాము పెరోలియను లాపేలుమువ్వురు హెలీనా రాజురోగముఁదిర్చి

నందున కాశ్చర్యపడుట-రాజు హెలీనాతో నారోగ్యమునంది సభకు వచ్చి పెండ్లికాని తన సభ్యులనెల్ల రావించి నీయిష్టమువచ్చిన వాని నెంచుకొమ్మనుట-హెలీనాబ్రట్రము నెంచుకొనఁగా నతండు తొల్త నెంతమాత్రము నంగీకరించక తుదకు రాజునాజ్ఞకు జడిసి యాపె నన్ను భార్యఁగాఁగైకొని మతగురువుచే నాపెకుఁ బెండ్లి గావింపఁబడి యాపె తోఁ గాపురము సేయనొల్లక యాపెఁ గొలందిదినములలోఁ గలిసికొనెద నని చెప్పి తనతల్లి యొద్దకంపివేయుట - ఇంకఁ దిరిగియింటికి నే రాఁ బోవ నాకు హెలీనా పెండ్లి గావింపఁబడెఁగాని యాపెపైన నాకెంత మాత్ర మిష్టములేదని తనయత్తకును మఱియు నాచేతియుంగరము నున్సంపాదించుకొని నాకు నీవు కన్నకొడుకు నగపర్చినఁగాని నిన్ది రిగికూడ నొల్లనని తనకును జాబులంపిన తన భర్తందలంచి పొగ లుచు నతఁడు ఫారిన్సు దొరయొద్ద సేనానిగాఁ బ్రవేశించి శత్రులతో యుద్ధమాడుటకుఁజింతించి హెలీనా తనయత్తకుఁ దాఁ దీర్ఘయాత్ర కుఁజనుచున్నానని యుత్తరము వ్రాసి యదృశ్యయాట - యత్త యా వృత్తాంము తన కొడుకునకు వ్రాసిపంపుట - హెలీనాతీర్థవాసినీవేష ముతో యుద్ధమునజయించివచ్చుచున్న బర్ట్రామునుం జూచుట కచ్చె రువున నిరీక్షించుచున్నడయానా వయోలెంటా మెరియానాలయొద్దకు వచ్చి బర్ట్రము న్జూచి వారిచే సత్కరింపఁబడుట-డయానాను బ్రర్ట్రము వలచి ప్రతిదినమా మెన్వలపించుటకై పాటలుపాడుచుఁ దారుచుంట యొఱిఁగి వితంతువునకుఁ గొంత సొమ్మిచ్చి యాపెకూఁతుచే నా రాత్రి బర్ట్రము వ్రేలియుంగరమునందుకొను నట్లొడఁబర్చి యాపెకు మాఱుగాఁ జీఁకటిగదిలోఁ దన్నుంబ్రవేశపెట్టుమని చెప్పి తానతని భార్యనని వెల్లడించెను. హెలీనా తనభర్త న్గవఁగూడి ఫ్రాన్సురాజుచే డయానాను విడిచిన తప్పునకై బందెకావింపఁబడిన తన భర్త న్విడి పించుటకు డయానాపేరితో రాజునరహస్యముగఁ దనకుఁదర్శనమిమ్మని కోరుట-బర్ట్రము తన తల్లివలన హెలీనామృతి చెందినట్లువిని హెలీనాకు

ఫా౯న్సురాజిచ్చిన యుంగరము తన చేతనుంట కాశ్చర్యపడుట - హెలీనాకుఁ దానిచ్చినయుంగరి మెట్లువచ్చెనో చెప్పలేనందునకుబర్ట్రా మును మఱియు డయానాను రాజు కారాగృహమందుంచుట- హెలీనా తనభర్త యొక్క యుంగరమతనికగపర్చి యతఁడు తనకు వ్రాసిన యుత్తరముజూపించి రాజసభలోమెప్పంది తన భర్తతో సుఖముండుట యును-

(2) ఆంటనీ-మఱి క్లియోపేట్రాయను నాటకమందలి భూమికలు.
మార్కంటనీ-సీజారు-లెపిడస్సు-పాంపియన్నను రోమను రాజ్యమేలు నధికార్లు
ఎనాబరస్సు - వెంటిడియస్సు, ఈరస్సు - స్కారస్సు - డెర్సెటసు- డెమెట్రియస్సు-ఫైలోయను ఆంటనీకి మిత్రులు
మెసీనస్సు-అగ్రిప్ప - డోలాబెల్లా - ప్రొక్యూలియస్సు-థైరియస్సు గాల్లస్సును-సీజారుని - మిత్రులు
మీనస్సు - మెనిక్రేటిస్సు - వరియస్సు పాంపేయొక్క-మిత్రులు.
టారస్సు - కనీడియస్సులు ఆంటనీచేతిక్రింది యధికార్లు
సిలియస్సు- వెంటీడియస్సుక్రింది యధికారి
యుూఫ్రోనియస్సు - సీజారునొద్ద కాంటనీచే నంపబడినదూత
అలక్సస్సు-మర్డియను- శల్యూకస్సు-డయామిడస్సులు-క్లియోపేట్రాకు భృత్యులు
క్లియోపేట్రా-యీజిప్టుదేశపురాణి
ఆక్టేవియా-సీజారునకు సోదరి ఆంటనీకిభార్యయు
చెర్మియను-ఈరస్సులు క్లియోపేట్రాకు భృత్యులు
అధికార్లు-భటులు-దూతలు-మఱియు దక్కినభృత్యులును రోమనురాజ్యములో

బలుచోట్లు రంగప్రదేశములు కథ

డెమిట్రీయస్సు ఫైలోలువార్ధక్యమున నాంటనీ వీరకర్మముల మాని క్లియోపేట్రావలన్ జిక్కుటకై చింతించుట. ఆంటనీరోము నుండి తన యొద్దకువచ్చిన రాయబారులవార్త నెద్దియువినక క్లియో పేట్రాతో వేడ్కలంజొక్కుట-దూతలవల్ల నాంటనీ తనభార్యయా ఫుల్వియామృతి చెందుటయు పాంపే సీజారునకు వ్యతిరేకముగా మఱి కొంత రాజ్యమాక్రమించుకొనుటయు విని యీజిప్టు దేశమువ్విడచి రోమునకరుగ నిశ్చయించి ప్రతిక్షణము ఫుల్వియాపై నహాయగన పర్చుచుఁ దన్నువలపించుచున్న క్లియోపేట్రాతో నంతఃకలహములు వారించుటకై తా రోమునకు వెళ్ళక తీఱదనియు ఫుల్వియా మృతి చెందినదనియుంజెప్పి వెళ్ళిపోవుట-సీజారుతో నెడతెగని మైత్రినందు టకై యాంటనీ సీజారుని తోఁబుట్టవగు నాక్టేవియానుఁ బెండ్లియాడి యుం దనవలపు క్లియోపేట్రాయందుంటచే నీజిప్టు దేశమునకుఁ దిరిగి వెళ్ళనిశ్చయించుట- క్లియోపేట్రాయాంటనీ యాక్టోవియాను సీజారు నకున్ననకుఁగల వైషమ్యములఁ జక్కబర్చుమని మిషపెట్టి యాతెన్సు పురినుండితిరిగి రోమునకు బంపివైచి తా నీజిప్టునకేఁగి యథేష్టముగాఁ క్లియోపేట్రానుఁ గవఁగూడియుంట-సీజారునితో నావికాయుద్ధమున నెదిరిపోరి యాంట్రనీ క్లియోపేట్రాలోడిపోయి పారిపోవుట-అలెగ్జాం డ్రియాయొద్దనాంటనీ సీజారుని సైన్యము న్బాఱదఱిమి క్లియోపేట్రా తో సంతోషమునఁగూడుట-ఆంటనీనివిడిచి సీజారున్జేరిని ఈనోబర్బ స్సు తన కృతఘ్నతందలంచి శోకించుచుమృతుఁడౌట - సీజారునకు లోనైన క్లియోపేట్రా నాంటనీగద్దించుట-క్లియోపేట్రా తానాత్మ హత్యఁగావించుకొన్న ట్లాంటనీకి వర్తమానమంపుట - ఆంటనీ తన పేరు మాటిమాటికుచ్చరించుచుఁ గ్లియోపేట్రా మృతిచెందినదని వినుటకెంతయు న్గుందుచు నిరుసున్ననునొక్కనఱకునఁజంపుమని మిక్కలి

ప్రార్థించఁగా నతఁడాంటనీని మొగముఁ ద్రిప్పుకొన్న యెడల నఱకె
దనిచెప్పి యాంటనీ మొగముఁ ద్రిప్పుకొన్నప్పుడు తనుఁదాఁబొడుచు
కొనిచచ్చుట-ఆంటనీ యీ రాసాఱుగుటఁ బరికించి తాఁ దనకత్తిపైఁ
బడి ప్రాణావశిష్టుఁడై చెంగటనున్న భృత్యునిఁ దన్ను సంపూర్ణముగఁ
జంపుమని ప్రార్థించుట-క్లియోపేట్రాఁ భృత్యుఁడాంటనీయొద్దకువచ్చి
యామె బ్రతికియున్నదనియు నతనికోపము చల్లార్చుటకుఁ దాపడిసి
నట్లు వర్తమానముఁ బంపినదనియు నిప్పటియతని స్థితిఁ దెలిసికొనఁ
దన్నంపినదనియుఁ జెప్పగా నాంటనీ క్లియోపేట్రినుఁ జూడనేగి
యామెతోఁ గొంతతడవు సంభాషించి యీల్గుట-సీజారు తన యిష్టాను
సారముజరిపెదనని బుజ్జగించినప్పటికిఁ గ్లియోపేట్రి రోమునకుఁ
బోనొల్లక కాలసర్పములకుఁ దనువప్పగించి మృతిచెందుట-సీజా రామె
నాంటనీ చెంగటనెంతో గౌరవముగాఁ బూడ్చి తనసేనతోఁగూడ
రోమునకరుగుట.

(౩) నీయిష్టానుసారమను నాటకమునవచ్చు వేసములు

రాజ్యభ్రష్టప్రభువు
ఫ్రడరిక్కు-పై చెప్పఁబడిన ప్రభునిరాజ్యమాక్రమించుకొన్నతనిసోద
రుఁడు- అమియన్సు- జాక్వెస్సులు రాజ్యభ్రష్టుఁడౌ ప్రభుని వెంబడి
నున్నవారు లిబో రాజసభాసదుఁడు
ఛార్లెస్సు-మల్లుఁడు
ఆలివరు-జాక్విస్సార్లాండోలు మువ్వురు సర్ రోలెండుబో కొడుకులు
ఆదమ్ డెన్నిస్సు లాలివరునిభృత్యులు
టచ్ స్టోను- విదూషకుఁడు
సరాలివర్మార్టెక్సు-మతగురువు
కారిన్ సిల్వ్యస్సులు-గొల్లలు
విలియము ఆడ్రేను వలచిన వాఁడు
వివాహాధిదేవత

రోసలిండు-రాజ్యభ్రష్టప్రభువు పుత్రి
సిలియా-ఫ్రెడరిక్కు కూఁతురు
ఫీబీ-గొల్లత
ఆడ్రే-పల్లెటూరిపడుచు

ప్రభులు- సేవకులు- అరణ్యవాసులు- మఱియుఁ దక్కిన భృత్యులు రంగము- ఆలివరునియిల్లు- ఫ్రెడరిక్కు సభ- ఆర్డెనను నడవి- కథ.

ఆర్లెండో తన్నెల్లగతులఁ బాడుసేయుచున్న తనయన్నతో విరోధించుట-ఆలివ రార్లెండో నుఁజంపుమని చార్లెస్సునిబురికొల్పుట-తండ్రికై చింతించు. రోజలిండు సిలియా యోదార్చుట-మల్లయుద్ధమున చార్లెస్సుతోఁ బోరవద్దని రోజలెండు సిలియా లెంత చెప్పినను విన కార్లెండో పోరి శత్రువునోడించుట-రోజలెండార్లెండునకుఁదన మెడలోనిగొలుసుఁ బారితోషిక మిచ్చుట- సల్లియార్లెండునకు ఫ్రెడరిక్కు దురుద్దేశముఁ దెల్పి దేశమువిడిచిపొమ్మని యుపదేశించుట ఫ్రెడరిక్కు రోజలెండుపైఁ గిట్టకయాపెం దనపురమువిడిచి పొమ్మనఁగా. నాపె న్వాదువజాలనిసిలియాతో మగవేసము వేసికొని టచ్‌స్టోనుని వెంటనిడుకొని తనతండ్రి యున్న యడవికి బయలుదేఱుట-రాజ్యభ్రష్టప్రభు వారణ్యజీవనమే సుఖమని తనతోడివారితో నుపన్యసించుట- ఫ్రెడరిక్కు పారిపోయిన రోజలిండు సిలియాలన్వెదకించుట - ఆడము తనతో నాలివరు తన్ను జంపనుద్దేశించినాఁడని చెప్పఁగా నాడముతో నార్లెండడవికేగుట-రోజలిండు సిలియా టచ్‌స్టోను లార్డెనను నడవికిఁ జేరి కొరిన్నను గొల్లనికి సొమ్మిచ్చి పొలమునిల్లు గొఱ్ఱెలమందయు న్గొనిపించి యందుండుట-ఆర్లెండాడములు రాజ్యభ్రష్టప్రభునిఁ గలిసికొనుట - ఫ్రెడరిక్కాలివరు నార్లెండు న్వెదకి తోడి తెచ్చినందప్పఁ దనపురమునకు రాఁదగదనియాజ్ఞాపించుట-ఆర్లెండో రోసలిండున్న యడవి చెట్లయందాపెపైఁ బద్యములు కాగితముల వ్రాసియంటించగా రోసలిండు సిలియాలు చదువుకొనుట - మఱియు నార్లెండు జాక్విస్సులు తమనివాసమున కరుదేఱఁజూచుట -

రోస్లిండార్లెండుతో ముచ్చటించుట - రోస్లిండు తన తండ్రితోఁ దన
సంగతిఁ దెల్పకమాట్లాడుట- ఫీబీ రోజ్లిండున్మోహించి తన్వలచుసిల్వి
యస్సుచే వలపుజాబంపుట. రోజ్లిండార్లెండోనుఁ దన్రోజ్లిండుగా
భావించినచో వానిమోహజాడ్యమునుఁ గుదిర్చెదననిచెప్పి ప్రతిదిన
ము న్వానిందనయొద్దకు రావించుచు సల్లాపము సల్పుచుంట- ఆర్లెండో
తన్వెనుకవచ్చిన యాలివరొకపొదలోఁ బడుకొన్నపుడు వానిఁబట్టఁ
బోవుచున్న సింగముతోఁబోరాడి దానిఁజంపి తనయన్నఁగాపాడి వాని
చేఁదన బుజమునందు సింహముచేఁజేయఁబడిన గాయపునెత్తుటద్దడుపఁ
బడిన తనచేరుమాలు న్రోజ్లిండు నామముగల గొల్లనికిమ్మని యంపుట-
రోజ్లిండాలివరుచే నార్లెండునకు రుమాలుగాంచినపుడు తానెట్లు
మూర్ఛన్నటించెనో యాసంగతి మఱలఁబంపుట- టచ్స్టోనాడ్రినువల
చి పెండ్లాడనెంచుట - ఆలివర్సిలీనాను వలచి వలపించుకొని యార్లెం
డుతో నాసంగతిచెప్పుట - రోజ్లిండార్లెండుతోఁ దన చెల్లెలాలివరును
వలచి మఱునాఁడు పెండ్లాడనెంచినదనియు నప్పుడేరానేర్చిన విద్యా
మహిమచే రోజ్లిండున్గూడఁ దెచ్చెదననియుఁ జెప్పి తన్వలచిన ఫీబీని
పెండ్లికి సిద్ధపడుమనిచెప్పుట-రోజ్లిండు తనతండ్రి తారోజ్లిండున్దెచ్చి
నచో నాపె నార్లెండోకుఁ బెండ్లియొనర్చుమనియు నార్లెండో నాపెం
బెండ్లాడుమనియు నొప్పించినపిదప స్వవేషమునఁ దాబయల్వడుట-
ఫ్రెడరిక్కు పశ్చాత్తప్తుఁడై తనయన్నకు మఱల రాజ్యమప్పగించుట-
ఆర్లెండో యాలివరు టచ్స్టోను సిల్వియస్సులు క్రమముగా రోజ్లిం
డ్సెలియా యాడ్రేఫీబీలం బెండ్లాడుటయును.

(4) విభ్రాంతిప్రహసనమందలి వేషములు

ఈపెసస్సుదేశప్రభువగు- సోలినస్సు

ఈజియసు- సైరాకస్దేశవర్తకుడు

ఈఫెసస్సాంటిఫోలస్సు-సైరాకస్సాంటిఫోలస్సులు- కవలసోదరులు ఆ
మీలియా యీజియసులపుత్రులు-మఱియు నన్యాయ మెఱుఁగనివారు

ఈపెసస్ట్రోమియా సైలాకస్ట్రోమియో కవలసోదరులు- అంటిపోలస్సుల
భృత్యులు
బాల్తజారు వర్తకుఁడు
ఆంజీలో కంసాలి
సైలాకస్సాంటి ఫోలస్సుని మిత్రుఁడగువర్తకుఁడు
ఆంజీలాతో వ్యవహరించువర్తకుఁడు
పిన్చ్ మాయకాఁడగునొజ్జ
ఈమీలియా ఈజియనునిభార్య
ఆడ్రియానా ఈఫెసస్సాంటిఫోలస్సునిభార్య
లూసియానా ఆడ్రియానాసోదరి
లూసీ ఆడ్రియానాయొక్కదాసి
వేశ్య కారాధికారి అధికార్లు మఱియుఁదక్కినభృత్యులు రంగము
యీఫెసస్సు-కథ

కారాధికారిచేఁ బట్టుబడిన యీజియను నీఫేసస్సుప్రభుఁడు వేయిరూప్యములు చెల్లించినఁదప్ప బ్రతుకరాదనియుఁ దన దేశమునకు శత్రుదేశమునుండి వచ్చిన వర్తకులు కిట్టిశిక్షవిధింపఁబడునని యుం జెప్పి వర్తకునివల్ల నతఁడు తానుఁ దనభార్యయుఁ దన కవల పుత్రులున్గవలైన శిశుదాసులున్గూడ సముద్రములోఁ దుపానున నెడ బడిరనియుఁ దనయన్న నృఱియుఁ దల్లి నృఱియుఁ దనయన్నతోనున్న కవలదాసులలో నొకనిని వెదకుటకై తన కనిష్ఠపుత్రుఁడు బయలుదేఱెననియు వానిన్వెదకుటకై తాబయలుదేఱెననియుఁజెప్పి యూరనెచటనైన వేయిరూప్యములుతెచ్చెదననుట - సైరాకస్సాంటిఫోలస్సు సైరాకస్ట్రోమియోనుఁ దనక్రవ్యమునకొకచోఁ గాపుండుమనిచెప్పి యీఫెసస్సునగల వింతలుచూచుచు యీఫెసస్ట్రోమియోనుఁగాంచి తన భృత్యుఁడనిభ్రమసి ధనము విడిచివచ్చితేమిరాయని యడిగి వాఁడసందర్భములు పల్కఁగాఁ దాధనముంచినచోటికిఁబోవుట-ఆడ్రియా

నాలూసియానాతోఁ దనభర్త యింకను రాలేదేల తడసెనో యనిచిం
తించుచు యీఫెనస్ట్రోమియోనుఁ జూచి తననాథుఁడేల రాలేదెందు
న్నాఁడని యడుగఁగా నతఁడు వెఱ్ఱెత్తి యసందర్భములు పలుకు
చున్నాఁడని చెప్పఁగాఁ నమ్మక వానికడకుఁ బోయిరమ్మని చెప్పుమని
మఱలఁబంపి చింతించుచుంట సైరాకస్సాంటి ఫోలిస్సు తనధనము
సురక్షితముగానుంటచూచి తన్ను వెనుక నేగిన తనభృత్యునికెదు
ర్చూచుచు వాఁడు వచ్చితనతో నసందర్భములు పల్కుచుండఁగా
నాడ్రియానా లూసియానాలు వచ్చి తన్ను భర్తయని పిల్చి
నసందర్భముగఁ బల్కుచు భోజన శాలకుఁగొంపోవుట– సైరాకస్ట్రో
మియో భోజనశాలగుమ్మమున నెవ్వరిన్రానీక కాపుండఁగా నీఫెన
స్సాంటో ఫోలస్సీ ఫెనస్ట్రోమియో యాంజీలో బత్తజార్లువచ్చి తలు
పెంతపిల్చినను లోనివారలుహాస్యములాడి పొమ్మననిరాశఁజెంది
యద్భుతాగ్రహములతోఁదిరిగి వచ్చెదమనిపోవుట లూసియానా సైక
స్సాంటి ఫోలస్సుతో నాపెయప్పనతఁడట్లు లక్ష్యముసేయరాదనిచెప్ప
గాఁనతఁడాపెయెవతో యెఱుఁగ ననియు నిన్నువలచినాను నన్నేండా
డుమసవేడుచుఁదన సేవకునితో నా యూరువిడిచిపోవ నిల్లువెడలుచు
నాంజీలోవచ్చి తనచేతికిఁబంగారు గొలుసిచ్చి రాతిరిసొమ్ము తీసికొని
పోయెదనని చెప్పిపోవుట బరికించియచ్చెరువంది తనసేవకునితో నోడ
సిద్ధపర్చుము త్వరఁగఁబోవుదమనుట అధికారిన్వెంటనిడుకొని యొక
వర్తకుఁడాంజీలోనుఁ దనఋణముతీర్చుమని నిర్బంధింపగా నతఁడోర్చు
కొను మాంటిఫోలస్సునుండి గొలుసువిలువపుచ్చుకొని సాయంత్రమి
చ్చెదననుచుండగా నీఫెనస్సాంటిఫోలస్సీ ఫెనస్ట్రోమియాలు ప్రవేసిం
చుట యీఫెనస్సాంటి ఫోలసాంజీలోనుజూఁచి యిదిగో పనివాఁడు
గొలుసు నాభార్యకుసరిపోవునట్లు కొలువవలయు నొకత్రాడుతీసికొని
రమ్మని యంగడికిఁ దనసేవకునంపుట ఆంజీలోయీ ఫెనస్సాంటి
ఫోలస్సున్గొలుసు తనకుముట్టలేదని తన్నోసపుచ్చినందు కధికారికప్ప

గించుట సై రాకస్ట్రోమియో యీ ఫెససాంటు ఫోలస్సు చెంతకువచ్చి
యోడసిద్ధపర్చినానని చెప్పఁగా నతఁడు కొలతాడు తెమ్మనఁగాఁ
బిచ్చిమాటలుపల్కెదవా నీ పనిపట్టెదనిప్పుడు కాదిదిగో యీతాళ
మడ్రియానాచేతికిచ్చి పెట్టెనున్న ధనముమూటపట్టుకొని రాయని
పంపించుట లూసియానా యడ్రియానాతో నాపెభర్త తనవ్వాలచిఱు
న్నాఁడనిచెప్పుటసై రాకస్ట్రోమియోయడ్రియా నాతో నాపెభర్త
కారాధికారి వశమునమన్నాఁడనియు బెట్టెలోనిసొమ్ము తెమ్మని తనుఁ
బంపినాఁడనియుఁజెప్పి మూటఁదీసికొనిపోవుట సై రాకస్సాంటి ఫోల
స్సుతన్ను నెల్లరు పల్కరించుచు వివిధగౌరవములు సల్పుట కాశ్చర్య
పడుచుండఁగా సై రాస్ట్రోమియోవచ్చి నిభార్యనీకంపిన ధనమిదిగో య
నఁగా నబ్బురపడియన్యోన్యము తార్మారుపడుచుండఁగా నొకవేశ్య
వచ్చియయ్యానీవు నాకిచ్చెదనన్న గొలుసిదేగదాయన నాపైపై మండి
పడి తన సేవకునితోఁబరుగెత్తిపోవుట వేశ్యయతనికి రూఢిగఁబిచ్చెత్తి
నదని యడ్రియానాతోఁజెప్పనేగుట ఈ ఫెసస్సాంటిఫోలస్సధికారితోఁ
దనభార్యతనపైఁ గోపముతోనున్నదనియు సొమ్ముమఱునాఁడిచ్చెద
ననియు బతిమాలుచు నీ ఫెసస్ట్రోమియో కొలతాడుతో రాగా
సొమ్మేదనియడిగివాఁడసందర్భములుపలుక వానిందన్నుచు నడ్రియానా
లూసియానాలును వేశ్యయు మాయదారివొజ్జయును రాగావారితో
నసందర్భములు పల్కుట వారందఱునిశ్చయముగా వెర్రెత్తినదని
యీ ఫెస్సాంటిఫోలిస్సును మఱియు నతని సేవకునిఁగూడఁగట్టి చీఁకటి
గదిలోనుంచఁబోవుట మాయకాఁడగు గురువునతని నహాకారి యిర్వు
రుపిచ్చివాండ్రింగొంపోవుట సై రాకస్సాంటిఫోలస్సును సై రాకస్ట్రో
మియోయునుఁ దమకత్తులజళిపించుచు బ్రివేసించుట తనభర్తయు
సేవకుఁడున్నట్లు తెంచుకొనితమ్మునఱుక వచ్చుచున్నారని యడ్రియా
నాజడిసి లూసియానా కారాధికారులతోఁబర్విడుట— ఆంజీలో మఱి
యువర్తకుఁడు సై రాకస్సాంటిఫోలిస్సు నతనిసేవకుంజూచిఁవిపరీత

ముగా మాట్లాడుచుండఁగా నాడ్రియానాలూసియానాలు వేశ్యయు
వచ్చి కట్లుతెంచుకొనివచ్చి నారీవెఱ్ఱివాండ్రుపట్టుఁడు కట్టుఁడని కేకలు
వేయుచుండఁగా సైరాకస్యాంటి ఫోలియస్సతని సేవకునితో నొక
మఠములో దాఁగఁజొచ్చుట మఠములోనున్న యోగిని వెఱ్ఱివాండ్ర
న్దాసంరక్షించెదనని వారినప్పగించుమన్న యాడ్రియానుఁ దిరస్క-
రించుట మఠమునకు సమీపముగా నీజియను నఱకిదీయంచుటకై వచ్చు
చున్న నగరీశ్వరునితో నడ్రియానా తనభర్తం దాఁచిన యోగినిపై
నేరముచెప్పుచుండఁగా నీఫెసస్యాంటి ఫోలస్సతనిసేవకునితోవచ్చి
ప్రభునితోన్యాయమిమ్మని ప్రార్థించుచుండఁగా నీజియనువారిసిరువుర
న్దనకొడుకు వానిసేవకునిగాఁబోల్చుట ఈఫెసస్యాంటిఫోలస్సు న్వాని
సేవకుఁడు మఱియునడ్రియానా లూసియానాలు నాంజీలోవర్తకులు
ప్రభువుమఱియు నీజియనుఁగూడ నొకరితోనొకరికి సరిపడకనోన్యన్య
విరుద్ధభాషణము లాడుకొనుచుండఁగా యోగిని సైరాకస్యాంటిఫోల
స్సు నతనిసేవకునితోఁజెచ్చి ప్రభునియెదుటఁ బెట్టగాఁనందరు నన్యో
న్యవిలోకనముల నచ్చెరువందుట యోగినిగానున్న యెమిలా యీజి
యనునిఁబోల్చి యతనిసంగతియంతయుఁ దెలిసికొనియ తనకీదన్నుఁ
దెలుపు కొనినపిదపఁ బ్రభువునకందఱికియథార్థస్థితి తెలియుటయును.

(5) కొరియోలేనస్సను నాటకమునవచ్చు వేషములు

కేయస్మాషన్ స్కారియోలేనస్సు రోమనుఘనుఁడు
లార్టియస్సుకమీనుయస్సులు వర్షియనులశత్రుసేనానాయకులు
అగ్రిప్పా కొరియోలేనసునిహితుఁడు
వెలూటసు బ్రూటస్సులధికారులు
మార్షియస్సు కొరియోలేనస్సునికొడుకు
కోమన్వార్తావహుఁడు
అఫిడియస్సు వరిషియనుల సేనాధిపతి
అఫిడియస్సుక్రింద యధికారి

అఫిడియసునితోఁజేరి కుట్రవన్ను వారు
ఆంటియంపౌరుఁడు
ఇద్దరువల్షియను కూలిపనివాండ్రు
వలమ్నియా కొరియోలేనస్సుని తల్లి
వర్జీలియ్యా కొరియోలేనస్సుని భార్య
వలేరియా వర్జీలియాకు హితురాలు

వర్జీన్‌లియా చెలికత్తెలు రోమను వలీషీయన్సభ్యులు కులీనులు కింకరులు భటులు పౌరులు దూతలు అఫీడియసుని సేవకులు తక్కిన భృత్యులు రంగము రోములోను మఱియు దాని సమీపమునందు గొన్ని స్థలములు కొరియోలియందు మఱి దాని సమీపమునఁ గొన్ని స్థలములు ఆంటియమున గొన్ని స్థలములు—— కథ ,

పౌరులందఱొక్కసారి తమకు ధాన్యము చౌకగా నమ్మించ నందునకై కొరియోలేనస్సునుఁ జంపుట కొఱకాయుధపాణులై వచ్చుట వారిన్నగ్రిప్పా కొరియోలేనస్సులు సమాధానపర్చి పంపివేయుట. కొరియోలేనస్సుతో దూతలు వలీషియనులు దండెత్తుచున్నారనుట కమీనియస్సు- లారిటియస్సు- తక్కిన సభ్యులు బ్రూటస్సు వెలూటస్సులు ప్రవేశించుటయు బ్రూటస్సు వెలూటియస్సులు తప్పఁ దక్కినవారందఱు న్వొలీషీయనుల నెదిరించుటకేగుటయు బ్రూటస్సు వెలూటస్సులు కొరియోలేనస్సునిపై నోర్వ్వలేమిఁగన్పర్చుట అఫీడియస్సు మఱియు సభ్యులు ్రోమనులతోఁబో రసిద్ధపడుట వలమ్నియా వర్జిలియా వలీరియాలు యుద్ధవార్తలన్గూర్చి ముచ్చటించుకొనుట కొరియోలేనస్సొంటిగ వేలకొలది శత్రువుల నెదిర్చి పాఱదఁఱిమి వచ్చినందునకై తనతోడి సైన్యాధిపతులవలనఁ గొరియోలేనస్సును బిరుదులందుట కొరియోలేనస్సునుఁ బౌరులందరు మిక్కిలి యద్భుతా మోదములఁ గొనియాడి సత్కరించుట బ్రూటస్సు వెలూటస్సులు

కడుపుమంటనందుట సభలోఁ బ్రజాధి నాయకులందఱు కోరియో లేనసుని పరాక్రమము న్మిగులఁ గొనియాడి యతని రోమునందు ముఖ్యాధికారిగా నొనర్చుట బ్రూటస్వ్యాలూటసులు కోరియోలేనసున కబ్బిన గొప్పకోర్వక ప్రజలకతనిపై ద్వేషము కలుగఁజేయుట ముఖ స్తుతి యిచ్చకము నక్కఱవినయములు నెఱుఁగక నిష్కపటుఁడు మాట పడనొల్లనివాఁడగు కోరియోలేనస్సు దుష్టులగు బ్రూటస్వ్యాలూటసుల కుట్రచేఁ బ్రజావిద్వేషితుఁడై దేశమునుండి వెడలఁగొట్టఁబడుట కోరి యోలేనస్సు తనతల్లికి భార్యకు విహితులకునోర్పు బోధించి తనదేశ మును విడచి యాఫీడియస్సుతోఁ జేరి తనదేశముపై దండెత్తివచ్చుట తనతల్లి భార్య కొడుకు మిత్రుడున్నపకు సాష్టాంగపడి యనేకవిధములఁ బ్రార్థించి వలీషియనులకు రోమనులకు సంధిజేయుమని బతిమాలగా విని కోరియోలేనస్సాఫీడియస్సు స్సంధిచేయుట కొప్పించుట ఆఫీడి యస్సు కోరియోలేనస్సుని గొప్పకోర్వక కొందరి దుర్బోధనలచే నతనిపైఁబడి వధించుటయును.

(6) సింబలైనను నాటకమున వచ్చు వేషములు

సింబలైనను బ్రిటన్ దేశపురాజు

క్లోటను రాణికిఁ దొలిభర్తవలనఁ గలిగిన కొడుకు

లియోనాటస్సు ఇమోజనుమగఁడు

పొలేరియస్సు మార్గను పేరుతోనున్న దేశభ్రష్టనాయకుడు

గైడేరియసుఆర్విరాగస్సులు పొలిడోరు కాడ్వలను పేర్లతో బెలేరియసు కొడుకులనఁబడువారు సింబెలైనుని ప్రథమ భార్యాపుత్రులు

ఫిలారియో ఇయాంచిమో ఇటాలియనులు మొదటివాఁడు లియోనాట సుని మిత్రుఁడు రెండవవాఁడు ఫిలారియోమిత్రుఁడు,

ఫిలారియోమిత్రుఁడగు నొక ఫ్రెంచితెగుమనుష్యుడు

లూసియస్సు రోమసేనానాయకుఁడు

ఒకరోమసేనాపతి

ఇద్దరు బ్రిటిష్ సేనాపతులు
పైసానియో లియోనాటసుని సేవకుఁడు
కార్నేలియసు వైద్యుఁడు
ఇర్వురు సింబెలైనుని సభాసదులు
ఇద్దరు పెద్దమనుష్యులు
ఇర్వురు కారాధికారులు
రాణి సింబెలైనుని భార్య
ఇమోర్జ సింబెలైనుని ప్రథమభార్యపుత్రి
హెలెన్ ఇమోర్జ చెలికత్తె

అధిపతులు మాన్యస్త్రీలు రోమనుద్యోగులు ప్రజాప్రతినిధులు పోదె చెప్పువారు ఓకడచ్చిఘనుఁడు ఒక స్పెనిష్‌ఘనుఁడు గాయకులు అధికార్లు సేనాపతులు సైనికులు దూతలు భృత్యులు పిశాచములు రంగము ఒకప్పుడు బ్రిటన్‌లో మఱొకప్పుడిటలీలోను— కథ.

రాణియొక్క కుట్రచే లియోనాటస్సు స్వదేశమునుండి వెడలఁగొట్టఁబడుట లియోనాటస్సు తనభార్యసాధ్వియని ప్రసంగవశమునఁగొనియాడి నవుడియాచిమో యతనితో నీవజ్రపుటుంగరమునకు వేయిమొహారీలొడ్డెదను నీయుంగ్రము నాకిమ్ము నేనీభార్యంజెఱచినట్లు నీకు నమ్మకముపుట్టింపనియెడ నీయుంగ్రముతో నావేయిమొహారీలునీవి లేనిచో నీయుంగ్రము నాది యనియనంగా లియోనాటస్సిస్మియాచ్మోతో నీవుతప్పినయెడనాకత్తితోనిన్నునఱికెదననెను. రాణికార్నేలియసునినుండి విషము సంగ్రహించుట కార్నేలియస్సుప్రాణాపాయము చేయనివిషముమాత్రమే రాణికొసఁగుట రాణిపైసానియోకు విషదారివకముగలచిన్న పెట్టెను వాఁడుదానివిప్పి యాసువాసనంబట్టి త్రాగిన చోఁజచ్చుటకై మోసముననిచ్చుట ఇయాచ్మొయిమోజన్ చెంతకు వచ్చి లియోనాటస్సు తన్నాపై సత్కరించవలయునని యిచ్చినయుత్త

రముచూపించి యాపెభర్తపై మొదటఁగొన్ని కొండెములు చెప్పియా
పెపైఁదనమోహము న్గనపర్చియాపెచేఁదిరస్కరింపంబడియాపెన్బరీ
క్షింపనిట్లు చేసితినని యాపెనుక్షమాపణమడిగికొని యాపె పడకగదిలో
నాపెభర్తయిటలీప్రభునికై కొన్నవస్తువులుగలపెట్టె నొకరేయివఱకు
మాత్రముదాఁచుటకు సమ్మతింపఁజేసి యాపెగదిలోఁదానుపంపించిన
పెట్టెలోదూఱి యాపె నిదురించినతరువాతలేచివచ్చి యాగదిమూలల
గుర్తులువ్రాసుకొని యాపెపోఁచీదొంగలించి యాపెగుబ్బపైనున్నమ
చ్చ గుర్తుంచుకొని తిరిగి పెట్టెలోఁ దూఱుట క్లోటెనుతన తలిదం
డ్రుల యుపదేశముపై నిమోజినుతో మాట్లాడి యాపెన్వలచి యా
పెచేఁ దు్రణీకరింపబడుట ఇయాచ్మోలియోనాటస్సునకతని భార్య
పోఁచీచూపించి మఱియున్గుబ్బ మచ్చ యానవాలుజెప్పి తానాపెన్గూ
డఁగల్గితినని నమ్మకము పుట్టించి పందెమిడిన యుంగ్రమున్గెల్చ
కొనుట లియోనాటసు తనభార్యపైఁ బగదీర్చుకొన నిశ్చయించుటపై
సానియోయిమోజనుని వధించుమని తనయజమానుఁడు తనకువ్రాసిన
యుత్తరముఁజూచి మిగుల దుఃఖించుట యిమోజిను తనభర్త తనకు
వ్రాసిన యుత్తరమున్గాంచి పైసానియోను వెంటఁబెట్టుకొనిభర్తయుండె
దనన్న మిల్ఫర్డునకుఁబోవుచుంటపై సానియో [illegible]ద్ధతనై పైసానియోచంప
వలయునని తనభర్త యాజ్ఞాపించిన యుత్తరము నిమోజన్ చదువు
కొని తన్జంపుమని ప్రార్థించు నిమోజనుని మగవేషముతో లూసి
యసు కొల్వుచేరుమని యుపదేశించిపైసానియోసింబెలైనియొద్దకేగుట
క్లోటను ఇమోజనునిఁ గలిసికొనుటకై లియోనాటసుని యుడుపు ధరిం
చుకొని మిల్ఫర్డునకుఁబోవుట మగవేసమూనినయిమోజన్కు బెలేరి
యసుకొండగుహలోసత్కరించుట లియోనాటిసునిఁ జంపుటకు మిల్ఫర్డు
కొండగుహన్సమీపించితన్గాఱులుపల్కిన క్లోటెనుని గైడీరియస్సు
చంపుట పైసానియోతనకు రాణియొసంగిన విషమూలికన్బడలికఁ
గొన్నప్పుడు భుజించిననారోగ్యమిడునని చెప్పికదాయిమోజినుకర్పించె

నాపెదానిన్గొండగుహాలో నుపయోగించి మూర్ఛిల్లినపుడదిచావుగా
భావించి గైడిరియస్సార్వి రాగస్సులు మిగులశోకముతో నాపెను
క్లోటెనుశరీరమున్న చోఁబూలుకప్పివిడుచుట ఇమోజినుమూర్ఛఁ దేఱి
తననాధునియుడుపుగలక్లోటనుని దేహముఁగాంచి తననాధునిశరీరముగా
భ్రమసియందుపై వ్రాలుట లూసియస్సుబ్రిటన్దేశముపై దండెత్తి
వచ్చుచు నిమోజనున్దన సేవకునిగాఁదీసికొనుట లియోనాటస్సిమోజి
నుంజంపి యారక్తమునముంచితనకంపించిన చిఱురుమాలుంజూచి పొగ
లుచు నిటలీసైనికులతోఁ డాఁజేరిదుస్తులుమార్చుకొని సామాన్యుని
వలె బ్రిటన్సేనతోఁ గలసి యిటాలియన్సేనతో బోరనిశ్చయించు
కొనుట గైడీరియస్సార్వి రాగస్సులు బ్రిటన్సైనికులలోఁజేరి యిటాలి
సేనతోఁబోరుట ఇటాలియన్సేనతోవచ్చిన ఇయాచ్మో తోలియోనా
టిస్సుపోరి యోడించుట బ్రిటన్సైనికులు పలాయితులగుచుంటయు
సింబెలైనుని విడిపించుటకై శత్రులనెదిరించి సింబెలైనుని విడిపించి
లూసియస్సుంబందెగాఁజేకొనుట లియోనాటస్సు రోమన్సైనికవేష
ముతో బ్రిటన్సైనికులలోఁబడుట న్వానిన్సింబెలైను కారాగృహమున
నరిదీయించుటకాజ్ఞాపించుట కార్నీలియస్సు సింబెలైనుతో రాణి విష
ముఁగ్రోలిమృతి చెందెననియుఁ జచ్చిపోవుచున్నప్పుడు తనతప్పులొప్పు
కొనుటలో రాజుపై దనకుగసింతయు నిష్టములేకతనకే విషమిడి చంపఁ
దలఁచెననియు నిమోజనుకువిషమిడిచంపించెననియు క్లోటనుకాన్పింపమి
నిరాశచెంది చావుడిసెననియు నాపెచెలికత్తెలసాక్ష్యముపెట్టివిన్న
వించుట రాజాజ్ఞచేమఱలఁబిలింపఁబడిన లియోనాటిస్సులూసియస్సి
యాచ్మో సోదెగాఁడి మోజిన్మొదలగు రోమనుబందెలతో రాజసన్ని
ధింజేరుట సింబెలైనులూసియస్సు మొదలగు రోమనుబందెలన్నఱి
కించఁబూనినపుడు లూసియస్సు తన సేవకుఁడు ఫైడెలును మాత్రము
కాపాడఁ బ్రార్థించుట సింబెలైను ఫైడెలును బ్రతుకనిచ్చి కోరినవర
మిచ్చెదఁగోరుమనుట ఇమోజన్లియోనాటిస్సు బెలేరియస్సు గైడీరి

యస్సార్వీ రాగస్సుపై సాసిరో ఇయాచ్మోలసంగతి బయల్పడుట లూసియస్సుతో సింబెలైను సంధిచేసికొనుటయును.

(7) హేమ్లెట్టు ఈనాటకము పీఠికయందు వివరింపబడెను గాన నిచట వ్రాయబడలేదు.

(8) జూలియస్సీజారను నాటకమున వచ్చువేషములు :-

జూలియస్సీజారు-ఆక్టేవియస్సీజారు-ఆంటోనీ-లెపీడియస్సులు- రాజ్యాధికారులు

సిసరో-పూబ్లియస్సు-రేనాలుసభ్యులు

బ్రూటస్సు- కేషియస్సు- కాస్కా-ట్రిబోనియస్సు-లిగారియస్సు-డేసియ స్ట్రూబటస్సు-సింబరు

సిన్నాలు జూలియస్సీజారుని ద్వేషులు

ఫ్లేవియస్సు-మరుల్లస్సులు-ప్రజాప్రతినిధులు

అంతర్మిడోరస్సు-తాంత్రికుడు

సోదెచెప్పువాఁడు

సిన్నా-కవి-మఱొకకవియు

లూసీలియస్సు-టైటీనియస్సు-మెస్సాలా-చిన్న కేటో-వలమ్నియస్సులు బ్రూటసు కేసియస్సులకు విహితులు

వట్రోక్లీటస్సు- క్లాడియస్సు- స్ట్రాటో- లూసియస్సు - డర్డానియస్సులు బ్రూటసుని సేవకులు

పిండారస్సు - కేసియస్సుని భృత్యుఁడు

కాలిపూర్ని యా-సీజారునిభార్య

పోర్టియా- బ్రూటసునిభార్య

ప్రజాప్రతినిధులు, పౌరులు, దౌవారికులు, భృత్యులు మొదలగువారు రంగస్థలము నాటకమందుచాలవఱకు రోమునందునుఁ, దరువాత సార్డిస్సుచెంత మఱియు ఫిలిప్పీయొద్దను—. కథ.

ఫ్లేమియస్మెరులియస్సులు సీజారుజయమున కలరుప్రజల నిరుత్సాహ పర్చుట-సీజారు అండోని, కాలిపూర్నియా, పోర్టియా దేశీయస్సు, సిపరో బ్రూటస్సు, కేసియస్సు, కాస్కాలు కొందఱపౌరులతో నూరే గుచుండ నొకసోదెగాఁడు సీజారునకు రాబోవుముప్పు న్గాచుకొమ్మనిచె ప్పుట-కాస్కా బ్రూటస్సులు సీజారునకు జఱుగుగౌరవమునకోర్వలేక పలువిధముల నొగులుట-కాస్కా కేసియసుసిన్నాలు సీజారుని గొప్పకో ర్వక బ్రూటసున కతనిపై మఱింత ద్వేషము కలిగింపయత్నించుట-బ్రూ టస్సుసీజారు రాజుకాఁబోవుట కోర్వకుంట కేసియస్సు కాస్కా డేసి యస్సుసిన్నా మెటల్లసు స్సుసింబరు ట్రెబోనియస్సులు రాత్రి బ్రూటసు నితోఁ జేఱుకొని మఱునాడు సీజరుని బొడుచుటకు నిర్ణయించుకొని, కాలిపూర్నియా దుస్స్వప్నములు వచ్చెగాన నీవుసభకుఁబోరాదని వారించుచుండఁగా వినకున్న సీజారుని బెల్లించి సభకుఁ బిలిచికొనిపో వుట-ఆర్టిమిడోరస్సు సీజారునకు బ్రూటస్సుకేస్తస్సు కాస్కాసిన్నా ట్రెబోనియస్సు సింబరుడేసియస్సు లైగారియస్సులను దుష్టాత్మకము వెంటఁబోఁజనదనిపత్రము వ్రాసి దారిలోనిచ్చుటకు-సిద్ధముగానుండెనుఁ గాని, సీజారు నది శత్రులుచూడనీక తొందరతో సభకుఁగొంపోయి పొడిచి చంపుట - బ్రూటస్సుజనసంఘముతోఁ బ్రజాక్షేమముకై తా సీజారుం జంపవలసి వచ్చెనని యుపన్యసించుట అంటనిత యుపన్యా సముచేఁబ్రజల స్సీజారుని శత్రులపైఁబుఱికొల్పుట-రణరంగమున శత్రు లు జయమందుచున్నారనుకొని; కేసియస్సు తనకత్తితోఁ దన్పొడుచు కొని మడియుట - కేసియస్సు టిటినియస్సు బ్రూటస్సులు శత్రులు తమపైఁ దఱిమివచ్చినపుడు నిరాశచెంది, తమకత్తులతోఁదమ్ముఁ బొడుచుకొని చచ్చుట -అంటనీ బ్రూటసుని యోగ్యత న్గొనియాడుట.

(9) నాల్గవ హెన్రీమహారాజు మొదటిభాగమను నాటకమున వచ్చు వేసములు

నాల్గవ హెన్రీమహారాజు

వేల్సుయువరాజగు హెన్రీ- లంకాస్టరుయువరాజగు జాను - వీరిద్దఱు
నాల్గవ హెన్రీకొడుకులు
వెస్టుమోర్లెండు
బ్లౌంటు
వర్సెష్టరు ప్రభువగువర్సీ
నార్తాంబర్లెండు ప్రభువగువర్సీ
హాట్స్పురను - పేరందిన హెన్రీవర్సీ నార్తాంబర్లెండు ప్రభునికొడుకు
మార్చిప్రభుఁడగు ఎడ్మండ్మార్టిమరు
యార్కు-గురువగుస్క్రూపు
డౌలాసుప్రభువగు నార్చిబాల్డు
ఓవెనండోవరు
సర్ రిచార్డు వరను
సర్జాన్ఫాల్స్టాఫు
సర్మిచేలు యార్కు-గురుని హితుఁడు
పోయిన్సు
గేడ్షిల్లు
పేటో
బర్డల్ఫు
హాట్స్పురునిభార్యయు- మార్టిమరుని సోదరియునగు పర్సీదేవి,
మార్టిమరునిభార్యయు, గ్లెండోవరుని కూఁతురునగు మార్టిమర్దేవి-
క్వికేలీయను పూఁటకూళ్ళమ్మ

ప్రభువులు, దోగ్యుల, ధికారి, కల్లమ్మువాఁడు, రాజగృహాధ్యక్షుఁడు, చిల్లరపనివాండ్రు, మోఁతకూలివాండ్రు బాటసార్లు మఱియు భృత్యులు రంగమింగ్లాండు —— కథ .

నాల్గవహెన్రీమహారాజు యుద్ధములన్నియు సమాప్తములైనవి- తీర్థయాత్రకు వెడలుదమని ప్రధానులతోఁజెప్పి యాకస్మిక

ముగవచ్చిన కొన్ని యాతంకములవలన నాఁగిపోవుట - వేల్సుయువ రాజు ఫాల్స్టాపు బార్డోల్పు పేటోగాడ్స్ాలు పోయిన్సులతోఁగలసి త్రాగుడు, దొంగతనము మొదలగు దుశ్చేష్టలు చేయుచుంట-నాల్గవ హెన్రీ వర్సెస్టరుని తనసన్నిధికి రావద్దనుట- వర్సెస్టన్నార్తాంబర్లెండు ప్రభువులు హాట్స్పరుకలిసి, నాల్గవహెన్రీరాజుపై దండెత్తుట కాలోచించుట-బాటసార్లం దోఁచుకొన్న ఫాల్స్టాపు మొదలగు తమమిత్రుల న్జీకటిలో మాఱువేషములతో వేల్సుయువరాజు పోయిన్సులు దోఁచుకొనిపోవుట హాట్స్పరు మార్టిమరునితోఁ గలియఁబోవుట-వేల్సుయువ రాజు తండ్రియాజ్ఞపై యుద్ధసన్నద్ధుఁడౌట-వేల్సుయువరాజు హాట్స్పరును యుద్ధములోఁజంపుట-ఫాల్స్టాపు దురమున డౌలాసెదిరించినపుడు చచ్చినట్లు పడుకొని, తిరిగిలేచి వేల్సుయువరాజు మొదలగు తనవారి న్నవ్వించుట నాల్గవహెన్రీ యుద్ధమునజయమంది బందెలు గాఁబట్టువడిన పర్సివర్సనులఁ జంప నాజ్ఞాపించుట-డౌలాసు పరాజితుఁడై కొండపైనుండి పడి, మృతిచెందుటకు యత్నించుచుఁ బట్టువడుట- నాల్గవహెన్రీ జాను వెస్టమోర్లెండ్లను నాచెంతనున్న నార్తాంబర్లెండుతోఁ బోరుటకు గ్లండవర్మార్చి ప్రభువులతో వేల్సుతోఁబోరుటకు దానును వేల్సుయువరాజేగుటకు నిర్ణయించుటయును

(10) నాల్గవహెన్రీమహారాజు రెండవభాగమను నాటకమునవచ్చు వేసములు.

నాల్గవహెన్రీ మహారాజు

అయిదవహెన్రీ మహారాజు- కాఁబోవువేల్సుయువరాజు క్లారెన్సు ప్రభువు లాంకాస్టజాన్యువరాజు గ్లోస్టరుహంఫ్రీయువరాజు నాల్గవ హెన్రీమహారాజు కొడుకులు

వార్విక్కుప్రభువు - వెస్టమోర్లెండుప్రభువు - సర్రేప్రభువు - గావరు హార్కారుబ్లంటు

నాల్గవ హెన్రీమహారాజు పక్షమువారు

రాజసభలోని ముఖ్యన్యాయాధికారి

న్యాయాధికారిపెంబడినున్న తగుమనుష్యుడు

నార్తాంబర్లెండుప్రభువు ముఖ్యగురువగుస్క్రూపు మౌబ్రేప్రభువు

బర్డాల్పుప్రభువు

హేస్టింగ్సు ప్రభువు-సజాన్కో- లెవిల్లీలు నాల్గవహెన్రీ మహారాజు

ప్రతిపక్షులు

ట్రవర్సు మోర్టన్లు నార్తాంబర్లెండ్ప్రభుని యాశ్రితులు

సజాన్ఫాల్స్టాపు- వాని సేవకుఁడును

బార్డల్ఫు

పిస్టలు

పోయిన్సు

పీటో

షాలో సైలెన్సులు-పల్లెటూరి న్యాయాధికారులు

డేవీ షాలో సేవకుఁడు

మౌల్డీ షాడో వార్టు ఫీబ్లీ బుల్కాఫులు క్రొత్తగాఁజేరిన కాల్బంట్లు

ఫేంగ్స్నైరిలధికారి యుద్యోగులు

పరివార

నార్తాంబర్లెండునిభార్య

పర్సీభార్య

క్వికిలీ-పూటకూళ్ళమ్మ

డాల్టేర్షీటు

ప్రభువులు- పరిచారకులు - దౌవారికుఁడు - అధికార్లు, సైనికులు, దూతలు, పనివాండ్రు, బంట్రౌతులు, సేవకులు మొదలగువారు

నటుఁడు, కథాసమాపకుడు—రంగము ఇంగ్లాండు—— కథ-

నార్త్రాంబర్లేండుప్రభువు తనకొడుకగు హాట్స్పురు యుద్ధమునఁ జచ్చె ననియు, వర్సెస్టరు డౌలాసులు పట్టుపడిరనియు, నాల్గవహెన్రీ మహా రాజు జయమందెననియు విని తల్లడిల్లుట-యార్కు-గురువు సేనగూర్చు కొని నాల్గవహెన్రీమహారాజు నెదిరింపఁబోవుట - మా(బ్రే)యార్కు-గురువు హేస్టింగ్సులను లంకాస్టరుయువరాజగుజాను సంధికై బాస యొనర్చి వారిసైన్యము మళ్ళిపోయినపిమ్మట మోసమున వారింజంపుట కాజ్ఞయిడుట-హార్కోర్టు నాల్గవ హెన్రీమహారాజునకు నార్త్రాం బర్లేండుప్రభువు, బార్డల్ఫుప్రభువు సైన్యముతోఁగూడ నోడింపఁబడిరని తెల్పుట మిక్కిలి జబ్బుననున్న తండ్రియొద్దనుండు వేల్సు యువ రాజు కిరీటమున్గొనిపోవఁగా మూర్ఛనిద్దుర మేల్కని నాల్గవహెన్రీ మహారాజు తనతక్కినకొడుకులతో ధనాశంగూర్చి యుపన్యసించుట-మఱికొంచెము సేపోర్చలేకపోతివా యింత తొందఱపడినా వే మిం కొకఱగంటలో నిరాతంకముగా మిక్కిలియుల్లాసముతో నీవు నామృతిం గాంచి, మకుటము ధరింపఁగలవుకదాయనుతండ్రితో వేల్సుయువరాజు క్షమాపణము చెప్పుకొనుట-వేల్సుయువరాజు నాల్గవహెన్రీ మహా రాజు గతించినపిదప నైదవహెన్రీ మహారాజగుట-ఫాల్స్టాపు మొద లగు తనదుష్టస్నేహితుల నైదవహెన్రీమహారాజు దనపురమునుండి వెడలగొట్టించుట- ఎలిజిబెత్తురాణికి క్షేమముగోరుచు నర్తకుఁడు నాట కము ముగింపుఁ దెల్పుటయును

(11) అదయివహెన్రీమహారాజను నాటకమునందలి వేసములు

అయిదవ హెన్రీమహారాజు

గ్లౌసెస్టర్ప్రభువు-బెడ్ఫర్డుప్రభువును అయిదవహెన్రీమహారాజునకు సోదరులు

ఎక్సిటర్ప్రభువు అయిదవహెన్రీమహారాజునకుఁ బినతండ్రి

యార్కుప్రభు నైదవహెన్రీమహారాజునకు సన్నిహితజ్ఞాతి

సాలిస్బరీ వెస్టుమోరు ఆర్విక్కు ప్రభువులు

కాంటర్బరీగురువు

ఎలై గురువు

కేంబ్రిడ్జిప్రభువు

స్క్రూపుప్రభువు

సర్తామస్గ్రే

సర్తామస్సెర్పింఘము- గోవరుఫ్లూయెల్లెను-మేక్మోరిసు జామా

అయిదవహెన్రీమహారాజుసేనాపతులు

బేట్సు కోర్టు విలియమ్సులా సేనాపతులక్రిందిభటులు

పిస్టలు నీము బార్డల్ఫు

బోయి

వార్తచాటువాఁడు

ఫ్రాన్సురాజు

ఫ్రెంచియువరాజు

బర్గండీయార్లియన్సు బూర్బను ప్రభువులు

ఫ్రెంచిభటుడు

డాంబూరీసుగ్రాండ్ప్రేలు ఫ్రెంచిప్రభులు

మాంటిజో ఫ్రెంచివార్తావహుఁడు

హార్ఫ్లూయెరు రాజప్రతినిధి

ఇంగ్లాండుమహారాజు నొద్దకు వెళ్ళినమాతలు

ఇసబెల్లా ఫ్రాన్సురాజుభార్య

కేతరైను ఇసబెల్లా ఫ్రాన్సు రాజులకూతురు

అలీసి కేతరైనుచెలికత్తె

పూర్వము క్విక్లీకి నిప్పుడు పిస్టలునకు భార్యయైన ఈస్టుఛీపు పూఁట కూళ్ళమ్మ ప్రభువులు ఘనురాండ్రు నధికార్లు సైనికులు పౌరులు

దూతలు భృత్యులు సూత్రధారుఁడు రంగస్థలము లింగ్లాండు ఫ్రాన్సులు —కథ.

కాంటర్బరీగురువు నెలీగురుఁడు ఫ్రాన్సుదూత లయిదవహెన్రీ మహారాజుకడకు వచ్చినారని సంభాషించుకొనుట- అయిదవహెన్రీ మహారాజు మంత్రులతోనాలోచించి ఫ్రాన్సునుండి వచ్చినదూతలతో ఫ్రెంచిరాజునకుఁ దా ఫ్రాన్సుపై దండెత్తఁబోవుట తెల్పుమనుట- కేంబ్రిడ్జి స్క్రూపుగ్రేపభృతుల రాజద్రోహులైనందు కైదవహెన్రీ మహారాజు చంపించుట కాజ్ఞయిచ్చుట - అయిదవహెన్రీమహారాజు తనసైన్యము ఫ్రాన్సుదేశములో దిగి, హార్ఫ్లూయా పట్టణాధికారి న్లోఁబర్చుకొనుట-కేతరైనెలీసులు ఫ్రెంచిభాషతో నేమో మాట్లాడు కొనుట- అయిదవహెన్రీ కలేసను పట్టణముచెంత ఫ్రెంచిసైన్యము నోడించుట-ఫ్రెంచిరా జైదవహెన్రీమహారాజునకు దనకూతురగు కేతరైనుం భార్యగా సమర్పించి సంధిచేసికొనుటయును

(12) ఆఱవహెన్రీమహారాజు నాటకము మొదటిభాగమునవచ్చు వేషములు

ఆఱవహెన్రీ మహారాజు

గ్లాస్టరుప్రభువు రాజపినతండ్రియుం బోషకుఁడు

బెడ్ఫర్డుప్రభువు రాజుపినతండ్రియు ఫ్రాన్సుదేశపరిపాలకుఁడు

ఎక్సెటరు రాజుమేనమామ కాఁబోవుప్రధానగురువు

జాన్బోఫర్టు కాఁబోవుసోమర్సెట్టుప్రభువు

రిచార్డుప్లాంటేజినెట్టు కాఁబోవు యార్కుప్రభువు

వార్విక్కుప్రభువు

సాలిస్బరీప్రభువు

నఫల్కుప్రభువు

టాల్బట్టు కాఁబోవు ష్రూస్బరీప్రభువు నతని కొడుకు టాల్బట్టును

ఎడ్మండ్మార్టిమరు మార్చిప్రభువు

సర్జాన్ఫాస్టోల్ఫు
సర్విలిమ్లూసీ
సర్విలియంగ్లాన్సుడేలు
సర్థామస్గ్రగేవు
పెత్తనగాఁడు
వుడ్విల్లీ కోటకధికారి
వర్నను యార్కు-పక్షమువాఁడు
బేసెట్టు లాంకస్టరుపక్షమువాఁడు
న్యాయవాది మార్టిమరునిగాచువాఁడు
చార్లెసు కాఁబోవు ఫ్రాన్సు రాజు
రేగ్నీరు ఆంజూప్రభువు మఱియుఁ బేరునకుమాత్రముపిల్సు రాజు
బర్గెండీప్రభువు
అలెంకన్ప్రభువు
ఆర్లియన్సు జారపుత్రుఁడు
పేరిస్సు రాజప్రతినిధి
ఫిరంగులు కాల్చువాండ్రపై నధికారియు, నతనికొడుకును
బోర్డోలోని సేనానాయకుఁడు
ఫ్రిచితలారి-ద్వారపాలకుఁడును
ముసలిగొల్లఁడు పుసల్లీ తండ్రి
మార్గరెట్టు రేగ్నీసరుకూఁతురు హెన్రీరాజునకుఁ గాఁబోవుభార్య
అవర్న యజమానురాలు
పుసెల్లీ
ప్రభువులు-కోటకాఁపులు - వార్తావహులు - అధికార్లు - సైనికులు-దూతలు-భృత్యులు-పుసెల్లీకగపడుదయ్యములు-రంగము కొంతయింగ్లాండులో మఱికొంత ఫ్రాంసులో — కథ.
బెడ్ఫర్డు గ్లోస్టరు ఎక్సెటరుప్రభుఁడు వార్విక్కు ప్రభువు వించెస్టరు గురువు వార్తావహుఁడు మొదలగువారైదవ హెన్రీ మహారాజు

చావునకు విచారించుట-ఫ్రాన్సు దేశములో ఫ్రెంచియువరాజు రాజు కాఁబడి యింగ్లీషువారి ప్రదేశము లాక్రమించుకొని యింగ్లీషు సైన్యమును ధ్వంసమొనర్చెనని దూతలు చెప్పఁగా బెడ్ఫర్డు పదివేల సైనికుల వెంటఁబెట్టుకొని ఫ్రాంసున కేగుట-గ్లోస్ట రయిదవహెన్రీ మహారాజు కొడుగు నాఱవహెన్రీ మహారాజుగా నొనర్చుటకుఁ గోటకేగుట-ఎక్సెటరు పసిబిడ్డఁడగు నాఱవహెన్రీ మహారాజు రక్షణమునకై యెల్తామునకుఁబోవుట-ఎల్తామునుండి బాలుఁడగు నాఱవ హెన్రీ మహారాజు న్దొంగిలించుటకై విన్చెస్ట రేగుట-ఫ్రాంసులో చార్లెస్సు అలెంకను రేగ్నీరు లింగ్లీషు సైనికులచే నోడింపఁబడి యార్లియస్సు జారపుత్రునిచేఁ బిల్వఁబడినపుడు పుసిల్లీ సాయమునఁదిగి యుద్ధమున కారంభించుట- గ్లోస్టరు వించెస్టర్లు శిశువగు నాఱవహెన్రీ మహారాజు న్స్వాధీనపర్చుకొనుట కన్యోన్యము వాదాడుకొనుట - ఫ్రాంస్సులో సేలీస్బరీ గార్గ్రేవులు యుద్ధమున మడియుట - పుసెల్లి ఘోరయుద్ధముచేసి యింగ్లీషుసైనికు లాక్రమించిన యార్లియస్సును పట్టణము దిరిగి ఫ్రెంచిరాజున కధీనము చేయుట-లండన్పట్టణమందలి ప్రభువులు రెండు తెగలై పరస్పర విరోధులగుట - ఆఱవహెన్రీ మహారాజు గ్లోస్టరు, విన్చెస్టరుగురువు, యార్కు, సఫల్కు, సోమర్సెట్టు, మర్విక్కు, ఎక్సటరు, వర్నను, బేసెట్టు, మఱియుఁ దక్కిన వారు ఫ్రాంసుదేశములోని యుద్ధమునకేగుట-టెల్బట్టు తన సైనికులతో వారింజేయుటయు హెన్రీమహారాజు టేల్బర్టును ష్రూస్బరి ప్రభువుగాఁజేయుట- హెన్రీమహారాజు ఫ్రాంస్సులోఁగూడ నభిషిక్తుఁడై పాస్టోల్ఫుని యుద్ధమునఁ బిఱికియై పారిపోయినందుకై దేశమునుండి వెడలఁగొట్టు హెన్రీమహారా జెఱ్ఱగులాబు న్దాల్చుకొనుట- టెల్బట్టు తనకొడుకతోఁగూడ రణరంగమున మడియుట - సఫల్కు - మార్గరెట్టను కన్యక స్బందెగా రణరంగమునఁబట్టుకొని యామెను హెన్రీ మహారాజునకుఁ బెండ్లిచేయుట కామెతండ్రి నొప్పించుట - చార్లెస్సు

హెన్రీమహారాజునకులోనై ఫ్రాన్సుదేశమును హెన్రీమహారాజునకుఁ బ్రతినిధిగాఁ బరిపాలించుటకు కంగీకరించి సంధిచేసికొనుట - మార్గరేటను దీసికొనివచ్చి తనకుఁబెండ్లిసేయుటకై హెన్రీమహారాజు సఫల్కును ఫ్రాన్సుదేశమున కంపుటయు.

13. రెండవభాగమను నాటకమునదుం వచ్చువేషములు

ఆఱవహెన్రీమహారాజు

గ్లోస్టరు రాజుపినతండ్రి

విన్చెస్టరు గురుఁడు రాజుపెదతండ్రి

యార్కుప్రభువు ఎడ్వర్డు రిచార్డు లతనికొడుకులు

సోమర్సెట్టు సఫోల్కు బకింగాము క్లిఫ్ఫర్డు ప్రభువులు రాజుపక్షము వారు

సేలిస్బరీ వార్విక్కుప్రభులు యార్కుపక్షమువారు

స్కేల్సుప్రభువు దుర్గాధ్యక్షుఁడు

సేప్రభువు

స్టాఫర్డుహంఫ్రీ అతనితమ్ముఁడువిల్యముస్టాఫర్డు

సజాన్‌స్టేన్లీ

వాల్టరుహ్విట్మోరు

సముద్రనౌకాధికారి కర్ణధారుఁడు సేవకుఁడు

సఫాల్కు బందెలుగాఁబట్టుకొన్న ఇద్దఱుతగుమనుష్యులు

వాక్సు

హ్యూమ్ సౌత్వెల్లులు గురువులు

రోగర్బాలింగుబ్రూకు-గారడీవాఁడు-వానిచేరావింపఁబడుదయ్యము -

హార్నరు శస్త్రకారుఁడు-పీటరు వానిసేవకుఁడు

చాతాము లేఖరి

సేంటాల్బను గ్రామాధికారి

సింపీకాక్సు మోసగాఁడు

కేడు-వానివెంబడినున్నవారు-జాన్బిలిస్సు జాన్హాలెండు-డిక్కునుకటిక
స్మిత్తునసాలెవాఁడు-మెఛేలు మొదలగువారు
ఐడెను కెంటిషు తగుమనుష్యుఁడు
ఇర్వ్వురు ఘాతుకులు
మార్గేరట్టు ఆఱవ హెన్రీ మహారాజుభార్య
ఎలీనరు గ్లోస్టరుప్రభ్వి
జొర్డేను మంత్రకర్త
సింహోక్సు వానిభార్యయు
ప్రభువులు-దేవులు-పరిచారకులు - వార్తావహులు - మనవిచేసికొను
వారు - ఆల్డర్మెన్ను-బిళ్ళబంట్రోతు-అధికారి-ఉద్యోగులు -పౌరులు-
పనినేర్చుకొనువాండ్రు-డేగవేటఁకాండ్రు-రక్షకభటులు - సైనికులు-
దూతలు మొదలగువారు- రంగము ఇంగ్లాండుయొక్క నానాప్రదే
శములు — కథ.

మార్గేరట్టును హెన్రీమహారాజు పెండ్లాడుట - గ్లోస్టరు మొదలగు కొందఱి కనిష్టమాట-మార్గేరట్టు సఫాల్కును గ్లోస్టరు మొదలగు కొందఱి ప్రభులను ధ్వంసముకావించుటకు నిర్ణయించుకొనుట - రాజు గ్లోస్టరుభార్య న్దేశమునుండి వెడలగొట్టుట - మఱి గ్లోస్టరుని యధికారమును లాగుకొనుటయు, యార్కు వించెస్టరు గురువు - సఫాల్కు రాణియు గ్లోస్టరుపై రాజద్రోహము నేరముమోపి, యతనిం జెఱసాలనుంచుట-రాజు గ్లోస్టరు చెఱనుంట విధిలేకొప్పుకొని దుఃఖించుట-వించెస్టరు గురువు సఫాల్కు యార్కు రాణియు గ్లోస్టరుని జంపుటకు నిశ్చయించుకొనుట-ఐర్లెండు దేశవుజను లింగ్లీషువారిపైఁ దిరుగుపాటొనర్చి రనుమాటవిని యార్కును సేననుగూర్చుకొని, యైర్లెండుపై వెళ్ళుమని తక్కనప్రభువులు పంప నుద్దేశించినవు డదేసమయమని యార్కు తా రాజగుటకు నిర్ణయించుకొనుట - సఫాల్కు గ్లోస్టరుని నిచురించుచుండగాఁ జెఱసాలలోఁ జంపించుట-ఆసంగతి బయల్పడఁగాఁ

ప్రజల కోరికపై రాజు సఫాల్కును దేశమునుండి వెడలఁగొట్టుట కాజ్ఞ యిడుట - రాణి సఫాల్కుని శిక్షింపవద్దని రాజును బతిమాలుకొనుట-వించెస్టరు గురువు వెఱ్ఱెత్తి చచ్చుట-కెంటు యొద్ద నౌకాధికారి సఫాల్కుం బట్టుకొని యతని దౌర్జన్యము నెత్తిపొడుచుచు జంపుట- రాజ్యముపైఁ దిరుగుబా టొనర్చిన కేడు మొదలగువారిచే స్టాపార్డతని తమ్మునితోఁ జంపఁబడుట - కేడు మార్టిమర్ప్రభునామము వహించి రాజగుటకు నిశ్చయించుకొనుట - రాజు ప్రతికక్షులకుజడిసి రాణితో కిల్లింగ్వర్తునకుఁ బారిబోవుట- కేడియాజ్ఞచే సేప్రభు వల్లునితోఁగూడఁ జంపఁబడుట - బకింగాము, ముసలి క్లిపర్డు సైన్యముతో వచ్చి కేడు సైనికులను మంచిమాటలతో లోబర్చుకొనుట- కేడు పారిపోవుట - యార్కైర్లెండునుండి సైన్యముతోవచ్చి సోమర్సెట్టును రాజునుండి తొలగింపఁ బూనుచున్నాఁడని దూతలు రాజున కెఱింగించుట - సోమర్సెట్టునెడ్మండును రాజు జెఱసాలకనుపుట - ఐడెను తన తోటలో డాగిన కేడీని జంపుట-యార్కు తనకొడుకులగు నెడ్వర్డు రిచార్డుల వార్విక్కు సేలిసబరీలను సహాయులుగాఁ గైకొని రాజ్యమాక్రమించుకొనుటకు యుద్ధసన్నద్ధుఁడౌట - యార్కు రణరంగమున క్లిఫర్డుంజంపుట - క్లిఫర్డుకొడుకు తన తండ్రిదేహముం గొనిపోవుట - రిచార్డు సోమర్సెట్టుం జంపుట - లండనుపురికిఁ బారిపోయినరాజు న్పట్టుకొనుటకు యార్కు నతనికొడుకులను వార్విక్కు సేలిస్బరీలు వెంటదఱుముటయును

ఆఱవ హెన్రీమహారాజు

(14) మూడవభాగమను నాటకము వచ్చువేసములు

ఆఱవహెన్రిమహారాజు అతనికొడుకు యువరాజగు నెడ్వర్డు

పదునొకండవలూయి ఫ్రాన్సురాజు

సోమర్సెట్టు ఎక్సెటరు ఆక్సుఫర్డు నార్తాంబర్లెండు వెస్టమోర్లెండు

క్లిఫర్డు ప్రభువులు రాజపక్షమువారు

యార్కు నాల్గవయెడ్వర్డురాజు కాంబోవునెడ్వర్డురగ్లోండు ప్రభువగు నెడ్మండుం కాబోవుక్లారెన్సు ప్రభువగుజార్జి కాంబోవుగ్లోస్టరు ప్రభువగురిచార్డు యార్కుకొడుకులు నార్ఫాల్కు మాంటేగు వార్విక్కు హేస్టింగ్సుప్రభువులు యార్కుపక్షమువారు

స్టాఫర్డును సర్జాన్మార్టిమరు సర్హ్యాగ్మార్టిమరు యార్కుపినతండ్రులు

రిచ్మండుప్రభుండగు హెన్రీ యుంకయౌవనుఁడు

రివర్సుప్రభువు గ్రేదేవిసోదరుఁడు

జేన్లీ

మాంటిగోమరి

సామర్విల్లీ

రట్లండు గురువు

యార్కుసందలియధికారి

దుర్గాధ్యక్షుడు

ఒకఘనుఁడు

ఇద్దరుకావలివాండ్రు

ఒకవేఁటకాఁడు

తండ్రిం జంపిన కొడుకు

కొడుకుం జంపినతండ్రి

మార్గరెట్టురాణి

కాంబోవునాల్గవయెడ్వర్డు రాణియగుగ్రేదొరసాని

జోనా ఫ్రెంచిరాణికి సోదరి

భటులు హెన్రీమహారాజునకు నెడ్వర్డుమహారాజునకుం బరిచారకులు దూతలు కావలివాండ్రు మొదలగువారును రంగము ఇంగ్లాండు మఱియు ఫ్రాన్సును — కథ.

యార్కు ఎడ్వర్డు రిచార్డు నార్ఫొల్కు మాంటేగు వార్విక్కు మఱియుఁ దక్కినవారు తెల్లగులాబీపూలు తమచేతులఁ బట్టుకొని రాజసభకువచ్చుట-యార్కు-సింహాసనముపైఁ గూర్చుండుట-హెన్రీ మహారాజు క్లిఫ్ఫర్డు నార్తాంబర్లెండు వెస్టుమోర్లేండు ఎక్సెటరు మఱియుఁ దక్కువారు నెఱ్ఱ గులాబీపూలు పట్టి రాజసభకువచ్చుట-ఉభయ పక్షములవారికి వాక్కలహము జరుగుట - హెన్రీమహారాజు తా బ్రతికినంతవఱకు మాత్రము రాజమకుటము ధరించుటకు నిబదప యార్కు నతని పుత్రులు రాజులగుట కొప్పుకొనుట-ఉభయపక్షముల వారలు మైత్రిఁగొన నంగీకరించుట-మార్గరెట్టురాణి రాజు న్నిందించి తన కొడుకుతో సైన్యముఁ గూర్చుకొని యార్కుతో యుద్ధము చేయుట-క్లిఫర్డు రట్లెండుం జంపుట-యార్కుపక్షమువా రోడిపోవు చుంటయుఁ దనపినతండ్రు లిరువురుం జంపఁబడుటయుఁ గని యలసి నీరసిలి శత్రులచేఁజిక్కుట-మార్గరెట్టు యార్కును దెప్పిదెప్పిపొడిచి చంపుట-క్లిఫర్డు రణరంగమున పడియుట-యుద్ధమునఁ బరాజితుఁడైన యాఱవహెన్రీ మహారాజు మాఱువేషముతోనుండి కాఁపుచేఁ బట్టువడుట-నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజు ముగ్గురు పిల్లలుగల యొక వితంతువును వలచి, యామె న్దనరాణిగాఁ జేయగోరుట-గ్లోస్టరుప్రభువు తా రాజు గాఁగోరుట - వార్విక్కు ఫ్రెంచిరాజుతో నాల్గవ ఎడ్వర్డు మహారాజున కతని చెల్లెలను బెండ్లిచేయుమని యడుగుట-మార్గరెట్టు తనకుమారుని కాన్సుఫర్డును వెంటనిడుకొని ఫ్రెంచిరాజునుఁ దనకు సాయపడుమని యడుగుట - నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజు ఆఱవహెన్రీ మహారాజు న్గారాగృహమున నుంచుట-నాల్గవయెడ్వర్డు గ్రేదొర సానిం బెండ్లాడిన వార్త తెలిసినపిదప వార్విక్కు మార్గరెట్టలు మైత్రింబొంది ఫ్రెంచిరాజు సాయమున సైన్యము కూర్చుకొని నాల్గవయెడ్వర్డుపైకి వచ్చుట - వితంతువుం బెండ్లాడి యామె సోదరునకు మఱియామెకుమారునకుం దాము వలచిన కన్నియలం బెండ్లిచేసినందుకు రాజుపై క్లారెన్సు గ్లోస్టరు ప్రభువు లసహ్యా పడుట-ఫ్రెంచిరాజు కోపమున తనపై సేనలు పంపుచున్నాఁడనియు,

ఫ్రెంచిరాజు చెలియలు తనకై పెండ్లి మాడెదనని యొట్టు వైచు కొనెననియు, వార్విక్కు మార్గెరెట్టులు మైత్రిం బొందిరనియు, వార్విక్కు తన్ను రాజపదవినుండి తప్పింపం బూనెననియు, వారిక్కు కూతు నెడ్వర్డుయువరాజు పెండ్లి యాడుచనియు నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజు దూతలవలనవిని యుద్ధసన్నద్ధుడగుట - వార్విక్కు రెండవకుమార్తెం బెండ్లాడెదనని క్లారెన్సు తనయన్నయగు రాజుతో విడంబడి సోమర్సెట్టుతోం గలసిపోవుట - గ్లోస్టరు తనయుద్దేశము నెఱవేర్చుకొనుటకై రాజుపక్షమునముండుట-వార్విక్కు క్లారెన్సుసోమర్సెట్టుఆక్సుఫర్డులు శిబిరమున నిదురించుచున్న రాజు నన్నసన్నగ వచ్చి పట్టుకొనుట-చెంతనున్న గ్లోస్టరు హేస్టింగ్సులు పరుగెత్తిపోవుట-ఎలిజబెత్తురాణి యను పేరొందిన నాల్గయెడ్వర్డుమహారాజు భార్య తన గర్భము రక్షించుకొనుటకై సోదరునితో మఠములోందాగుండుట-గ్లోస్టరు హేస్టింగ్సులు నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజుం జెఱవిడిపించి తీసికొనిపోవుట-ఆఱవహెన్రీ మహారాజు వార్విక్కు-క్లారిన్సు మాంటేంగు నెక్సెటరు మఱియు నాక్సుఫర్డులు ఫ్రాన్సునుండి సైన్యము కూర్చుకొని వచ్చెడు నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజు జయింప యుద్ధసన్నద్ధులగుచుండగా నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజుంగ్లోస్టరు నాఱవ హెన్రీమహారాజు బట్టుకొని చెఱసాలకంపుట-క్లారిన్సు తనయన్నలగు నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజు గ్లోస్టర్లతోంగలసి వార్విక్కు నెదిరించుట-వార్విక్కు నాల్గవ యెడ్వర్డు మహారాజుచే యుద్ధమునం బొడవబడి మరణవేదనలోం దన స్థితిం దలంచుకొని తలడిల్లుట-నాల్గవ యెడ్వర్డు మహారాజు మార్గెరెట్టురాణిని సోమర్సెట్టాక్సుఫర్డులను రణరంగమున బందెలుగాం బట్టుకొని యాక్సుఫర్డు సోమర్సెట్టుల నత్క్షణము చంపుట కాజ్ఞయిడుట - నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజు ఎడ్వర్డు యువరాజుం బొడిచిజంపి, మార్గెరెట్టు నటనుండి తొలంగింపంబడ నాజ్ఞయిడుట-గ్లోస్టరు చెఱసాలకుం బరువిడి ఆఱవహెన్రీ మహారాజుం బొడిచి

చంపుట-నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజు సింహాసనముపైఁ గూర్చుండి తన తమ్ములతో ముచ్చటించుఁ దన రాణియగు నెలిజబెత్తుతో మఱియు నాపెయందుఁ దనకు బుట్టిన పుత్రునితోడ నానందించుచు మార్గరెట్టురాణి ఫ్రాన్సునకుఁ బంప నాజ్ఞయిచ్చుటయును.

(15 ఎన్మిదవ హెన్రీ) మహారాజు జీవనచరిత్రమను నాటకమున వచ్చు వేషములు

ఎన్మిదవ హెన్రిమహారాజు
వుల్సీగురువు
కాంపియన్గురువు
కాపాసియస్సు అయిదవచార్లెస్సునుండి వచ్చినదూత
క్రాన్మరుకాంటర్బరీగురువు
నార్ఫాల్కు ప్రభువు
సఫల్కు ప్రభువు
బకింగాము ప్రభువు
సరే ప్రభువు
రాజగృహాధ్యక్షుఁడు
గార్డినరు వించెస్టరుగురువు
లింకోలు గురుఁడు
అబర్గేవెన్నీ ప్రభువు
సేండ్సు ప్రభుఁడు
సర్హెన్రీ గిల్ఫర్డు
సర్టామస్లవెల్లు
సరాండనీడెన్ని
సర్నికోలాస్వాక్సు
వుల్సీచేతిక్రింద యుద్యోగులు
క్రామ్వెల్లు వుల్సీ సేవకుఁడు

గ్రిఫ్ఫీతు కేథరైనురాణికి ద్వారపాలకుఁడు
ముగ్గురు తగుమనుష్యులు
గార్టరు ఆయుధరక్షకుఁడు
బూటసు రాజవైద్యుఁడు
బకింగాము చేతిక్రిందిపనివాఁడు
బ్రాండను మఱియొక యాయుధరక్షకుఁడు
సభా ద్వారపాలకుఁడు
దౌవారికుఁడు వానిసేవకుఁడు
గార్డినరునిసేవకుఁడు వార్తావహుఁడు
కేథరైనురాణి ఎన్మిదవ హెన్రీమహారాజుభార్య అనీబుల్లీనురాణి చెలికత్తె-బుల్లీనుమిత్రురాలగు నొకముసలి యిల్లాలు పేషన్సు కేథరైనుదాసి

మూఁగచేష్టలనుండు ననేకప్రభువులు దొరసానులు రాణివెంబడి నుండు స్త్రీలు రాణికగపడుదయ్యములు లేఖరు లుద్యోగులు రక్షకభటులు తక్కిన భృత్యులు రంగము లండను వెస్టుమిన్స్టరులలో ముఖ్యముగా నొకప్పుడు కింబాల్టనులోను — కథ

బకింగాముప్రభువును బర్గేవిన్నీప్రభువును కార్డినల్వుల్సీ దౌర్జన్యము న్దలఁబోయుచు నాకస్మికముగా రాజాజ్ఞచేఁ జెఱసాల నుంపించఁబడుట-రాజు రాణుల సముఖమున వుల్సీప్రోత్సాహముచే బంకింగాము చేతిక్రింది యుద్యోగి బకింగామునకు రాజద్రోహప్రయత్నమున్నదని ప్రమాణము చేసి చెప్పుట-బంకింగామునకు మరణశిక్ష విధించుట-వుల్సీయింట విందైనపుడు రాజు బుల్లీనుంగాంచి మోహించుట-వుల్సీ పన్నినకుట్రవలన రాజునకిరువదేండ్లనుండి తనతోఁగాపురముచేయు చున్న కేథరైనకు విడాకులీబుద్ధిపుట్టుట-కేథరైను రాజుతోడ న్వాడ నాడఁదగదనియు, వుల్సీదౌర్జన్యముచే నంతవచ్చెననియు విలపించుట-

మిక్కిలి యన్యాయముగ సంపదఁ బోగుచేసికొని, రోమునందలి తన హితులకై వ్రయుపర్చుచు మతాధ్యక్షునకు రాజద్రోహము న్వెల్లడించుచున్న వుల్సిగుట్టు రాజెఱిఁగి యతనికి దానిచ్చిన యధికారముద్ర లాగుకొనుట-వుల్సి తా మతగురువయ్యు దైవచింతన మందుండక రాజ్యకార్యములం దగిలి మోసపోయినందునకు మిక్కిలి చింతించుట-కేథరైను వయసుమళ్ళుటచేత నాపె పలువురఁ బిల్లలఁగన్నప్పటికొక కూఁతురుమాత్రమే మిగులుటచేత మఱియు వుల్సి యాపెపైఁ జెప్పిన కొండెములఁబట్టియు రాజు రూపయౌవనశాలియగు బుల్లీనుం దా వలచుటచేత నాపె మిక్కిలియోగ్యురాలని తనకు నమ్మకమున్నప్పటికి నాపె న్విడనాడుట-బిల్లీను యథావిధిగ రాజుం బెండ్లాడి రాణియగుట-గ్రిఫీతు సంకటపడియున్న, కేథరైనుతో వుల్సి తనయధికారము దొలఁగి యాకస్మికముగా జబ్బుపడి, మృతిచెందెనని చెప్పుట - కేథరైను మృతిచెందుట-క్రామువెల్లును రాజు శత్రులనుండి కాపాడి యతనికి నతనిపై నేరములు మోపినవారికి సఖ్యముసేయుట-రాజునకు బుల్లీనురాణివలనఁ గలిగిన కూఁతునకు క్రామెల్లెలిజబెత్తని పేరిడు యాపిల్ల జగత్ప్రసిద్ధివడసి, చిరము రాజ్యమేలి, కన్నెయై స్వర్గమున కేగునని పల్కుటయును.

(18) జాన్మహారాజుచరిత్రమను నాటకమున వచ్చు వేసములు

జాన్మహారాజు నతనికొడుకు హెన్రీయువరాజు
ఆర్తరు బ్రిటెగ్నె ప్రభువు
పెంబ్రోఁకు ప్రభువు
ఎస్సెక్కు ప్రభువు
సేలిస్బరీప్రభువు
నార్ఫొల్కు ప్రభువు
హ్యూబర్టన్ రాజగృహాధ్యక్షుఁడు
రాబర్టు ఫాల్కన్‌బ్రిడ్జి

ఫిలిప్ఫాల్కన్బ్రిడ్జి
జేమ్సుగర్నీ ఫాల్కన్బ్రిడ్జిదొరసాని సేవకుఁడు
పాంఫ్రెట్టు పీటరు
ఫిలిప్పు ఫ్రాన్సురాజు
లూయీ ఫ్రెంచియువరాజు
ఆస్ట్రియారాజు
పండూల్ఫు పోపుగురుఁడంపినగురువు
మెలూను ఒకఫ్రెంచిప్రభువు
చాటిల్లను ఫ్రాన్సునుండివచ్చినదూత
ఎలీనరురాణి రెండవహెన్రీమహారాజుభార్య
కాన్స్టేన్సు ఆర్థర్ తల్లి
బ్లాంచి కాస్టెలారాజుకూఁతురు
ఫాల్కన్బ్రిడ్జి దొరసాని

ప్రభువులు దొరసానులు ఆంగీర్సుపౌరులు అధికారి వార్తావహులు ఉద్యోగులు సైనికులు దూతలు మఱియుఁ బరిచారకులు రంగము ఒకప్పు డింగ్లాండులో మఱొకప్పుడు ఫ్రాన్సులోన— కథ .

చాటిల్లనురాజుతో రాజుయొక్క యన్నకొడుకగు నార్థరునకు రాజ్యమీనిచో నతని ఫ్రెంచిరాజు యుద్ధమున నోడించెద నన్నాఁడని చెప్పుట-జాన్మరాజు పిలిప్ఫాల్కన్బ్రిడ్జికి సర్ రిచార్డను పేరొసఁగి, తన యొద్దనుంచుకొనుట - జాన్మహారాజు ఫ్రెంచిరాజును ఫ్రాన్సుప్రభులు యుద్ధసన్నద్ధులై బ్లాంచిమ్మాయికి పెండ్లి చేసి, ఫ్రాన్సులోనియైదింగ్లీషు పరగణాలు వారికిచ్చుటకు నార్థరుని బ్రిటన్నీ ప్రభువుగాఁజేసి యతని యాన్జీరుపట్టణ మతనికిచ్చుటకుఁ దామిరువురు మైత్రినొందుటకు సంధి చేసికొనుట - తనకొడుకును ద్రోసిరాజుచెప్పి, ఇంగ్లాండు ఫ్రాన్సు రాజులు సంధిచేసికొనుటకు మిక్కిలి కాన్స్టేన్సు పొగలి తనతండ్రితో

నట్లుచేయుట - ధర్మము కాదని వాదించుట - పాండలు పోవునకు విరు
ద్ధముగా జాన్మహారాజును గద్దింపఁగా జాన్మహారాజు పోవుసంబంధము
తనకెంతమాత్రమును లేదనుట - పాండల్ఫు ఫిలిప్పును జాన్మహా
రాజుపైఁ గత్తి కట్టుమని పురికొల్పుట - పోవు పైఁ దనకుఁగలగౌర
వముఁబట్టి ఫిలిప్పు జాన్మహారాజుతో యుద్ధము సేయుట - జాన్మహారా
జార్థరు రణరంగమునఁ బట్టుకొని యతనిఁ గడతేర్చుమని హ్యూబ
ర్టున కప్పగించి, యెలీనరు రిచార్డు హ్యూబర్టార్థర్ల నింగ్లాండు
నకు ముందుగాఁబంపి వైచి తాఁగూడ సైన్యముతో విజయమంది యేగు
ట - హ్యూబర్టు కాలినయినుముతో నార్థరు కనులుగాల్చి, యతనిఁ
జంపపోయి కనికరమున నట్లుజేయకుంట - జాన్మహారాజు సింహాసనమందు
గూర్చున్నపుడు హ్యూబర్టు చెవిలో నార్థరు చంపబడెనని చెప్పుట -
ఆసంగతి బయల్పడగా సేలును పెంబ్రోకులు మిగులఁగోపముతో లేచి
పోవుట - ఫ్రాన్సునుండి దూతవచ్చి, కాన్స్టెన్సు పుత్రవిహార
మునఁ జచ్చెననియు, లూయీ గొప్పసైన్యముతో వచ్చుచుండె
ననియునుఁ దెలియఁజెప్పగా, జాన్మరాజు భయపడుట - ఆర్థరు
చెఱసాలగోడ దుమికి క్రిందపడి మృతిజెందుట - పాండో
ల్ఫునకు జాన్మహారాజు తనకిరీటమునొసఁగి మరల నతని యాశీర్వా
దముతో దానిం గైకొనిపోవునకుఁ దాసుఁడనని వాకొని లూయీ
సైన్యము న్మఱలించుమని బతిమాలుట - రిచార్డు వలనఁ దిరిగి ప్రేరే
పింపబఁడి జాన్మహారాజ యుద్ధసన్నద్ధుఁడౌట - పాండోల్ఫు మాటవినక
లూయీ యుద్ధభేరి మ్రోయింపఁజేయుట - జాన్మహారాజు రణరంగము
నుండి జ్వరమునఁ గ్రాగుచు నొకమఠమునందు పడియుంట - రిచార్డు
లోకైక వీరత్వముజూపి, శత్రులనుఱుము సేయుచుంట - మెలూను మడి
సెననియు, సేలిస్బరి పెంబ్రోకు ప్రభులు తిరిగి జాన్మహారాజు పక్ష
మవలంబించిరనియు, సాయమువచ్చుచున్న ఫ్రెంచివోడలు మునింగి

పోయినవనియు దూత లూయితో చెప్పుట-జాన్మహోరా జోక సన్యాసి తనకుఁ బెట్టినవిషముచే మృతిజెందుటయును

(17) లియర్మహారాజు దుఃఖాంతనాటకమున వచ్చు వేషములు

లియరు బ్రిటెనారాజు

ఫ్రాన్సురాజు

బర్గండీప్రభువు

కారన్వాలుప్రభుండు

ఆల్బనీప్రభువు

కేంటుప్రభువు

గ్లోస్టరుప్రభువు

ఎడ్గారుగ్లోస్టరుప్రభునికొడుకు

ఎడ్మండు గ్లోస్టరుప్రభుఁడు జారత్వమునఁగన్నకొడుకు

క్యూరను రాజసభాసదుఁడు

ఆస్వాల్డు గనేరిల్లుకార్యదర్శుఁడు

వృద్ధుఁడు గ్లోస్టరుని రైతు

వైద్యుఁడు

విదూషకుడు

ఎడ్మండుచే నుపయోగింపఁబడిన యధికారి

కార్డీలియాకు భృత్యుఁడగు నొకతగుమనుష్యుఁడు

వార్తావహుండు

కారన్వాలుని సేవకులు

గనేరీలురీగనుకార్డీలియాలు లియరునికూఁతుళ్లు

లియరుతోఁ జేరినవీరులు అధికార్లు దూతలు సైనికులు మఱియుఁ బరిచారకులు రంగము బ్రిటెను—కథ.

కారన్వాలాల్బనీల పెండ్లాడిన గనేరిరీగనుల తన పెద్దకుమా ర్తెలు తన్ను మిక్కిలి ప్రేమించితిమని ముఖస్తుతిచేయంగా లియర్మహా రాజు యథార్థమాడిన కార్డిలియాపైఁ గోపించి తన రాజ్యమంత యుఁ దన పెద్దకుమార్తెలకే పంచియిచ్చుట - కార్డిలియా మిగుల యోగ్యురాలు-యథార్థము పల్కె నాపై నల్కవలదను కెంటును రాజు దేశమునుండి వెడలఁగొట్టుట-ఫ్రాన్సు రాజు కార్డిలియా యథా ర్థతకు మెచ్చి ఆమెఁ దనరాణిగాఁ గైకొని తన దేశమున కరుగుట- ఎడ్మండెడ్గారు వ్రాసిన ట్లొక పత్రమును వ్రాసి గ్లోస్టరున కగపఱచుట- నీవు వృద్ధుఁడవైతి వింటి వ్యవహారము నేఁ జక్కబెట్టెద నను నర్థ మందుఁ గాన్పింపగా గ్లోస్టరెడ్గారుపై నల్కఁబూనుట- కెంటు మాఱు వేసమున లియరునొద్ద సేవకుఁడై యుంట-లియరు గనేరిలచేఁ దిర స్కరింపఁబడి రీగను యొద్దకుఁ బోవుట-రీగను గనేరిలు కలిసి తన్ దిరస్క రించుట కోర్వక లియర్మహారాజు బుద్ధియుఁదోఁచక, వెఱ్ఱెత్తినట్లు కెంటు గ్లోస్టరు విదూషకులతోఁ బైకిఁబోవుట - రాజు కెంటువిదూషకులు గ్లోస్టరుచూపిన సౌధమున గాలివానలోనుంట- ఎడ్మండు కారన్వాలులు గ్లోస్టరుని రాజ్యద్రోహిగా భావించి చెఱుపఁబూనుట - కూఁతుళ్ళ కుట్రచేఁ జంపఁబడుట కుద్దేశింపఁబడిన లియర్మహారాజును గ్లోస్టరు కెంటు విదూషకులు డోలితో డోవరను స్థలమునకు మోసికొనిపోవుట- కారన్వాలీరిగనెడ్మండుల దౌర్జన్యముచే గ్లోస్టరు గ్రుడ్డిగావింపఁబడి డోవరునకు నెట్టింపఁబడుట - కార్డిలియా తన మగండగు ఫ్రెంచి రాజుతో సైన్యము కూర్చుకొని, తనసోదరులపై దండెత్తివచ్చి తన తండ్రిదన యొద్ద నుంచుకొంట - రీగను తనభర్త కెంటు సేవకునిచేఁ జంపఁబడినపిదప గనేరిలు వలచియున్న యెడ్మండుఁ బెండ్లాడఁగోరి యతనికి వర్తమానమంపుట-గ్లోస్టరాత్మహత్య చేసికొనుటకు మాఱు వేషముననున్న యెడ్గారు సముద్రము నొరయు కొండశిఖరమున కెక్కిం చుమని బతిమాలి యతని చేసదును నేలపై నడుపఁబడుచు వెఱ్ఱెత్తి

పోవుచున్న లియర్మహారాజు న్గాంసికొని పోగలుట - గ్లోస్టరుం జంప వచ్చిన యాస్వాల్డుని యెడ్మండు చంపి వానిజేబులోఁ దనభర్తం జంపి తన్నేలుకొమ్మని యెడ్మండునకు గన్రేలు వ్రాసిన జాబు చదివికొని యబ్బురవడి గ్లోస్టరుని యుద్ధభూమినుండి తొలగించి కాపాడుచుంట- కార్డీలియా వైద్యునిచే సాధనముచేయించి కొంత స్వస్థచిత్తుఁడైన తనతండ్రితో సంభాషించుట - రీగనుగన్రేలుపై మరలుకొనరాదని యెడ్మండుని బతిమాలుట-ఎడ్గారు మారువేషమున నాస్వాల్డు జేబులోని యుత్తరము నాల్బనునకిచ్చి పోవుట - లియర్మహారాజు కార్డీలియాతో రణరంగమునఁ బట్టుపడి యెడ్మండుచేఁ జెఱసాల నుంచఁబడుట - తన్ను వంచించిన తనభార్యయగు గన్రేలుపై నాల్బను మండిపడుచు నెడ్మండుపై రాజద్రోహమును స్థాపించి, యుద్ధమున కాహ్వానముచేయుట-ఎడ్గారు డెడ్మండు దూషించుచు నేలఁగూల్చుట- ఎడ్గారుఁడాల్బనెడ్మండులలోఁ దనగుప్తచరిత్రము నొడివి, తనతండ్రి న్దాఁబలువిధములఁ గాపాడుటయు, నొకయఱగంటక్రిందట నతనికిఁదాదయుబల్పడుటయు, గెంటు ప్రచ్ఛన్నరూపమున లియర్మహారాజునకు సేవయొనర్చుచుండుటయును దెల్పుట - రీగనుగన్రేలు ద్వేషమునం జచ్చునట్లు లాల్బను డెడ్మండెడ్గారులతో నుండి సమాచారమువినుట - ఎడ్మండు తనకుట్రచే లియర్కార్డీలియాలు చెఱసాలలోఁ జంపబడనుండిరేని తక్షణము కాపాడవలసినదని రాల్బనుతోఁ జెప్పుట - తన కౌఁగిట నచ్చిన కార్డీలియాకై దుఃఖించుచు లియర్మహారా జాల్బను నొద్దం దనుసేవించుచు వచ్చిన కెంటు నొబల్చి మాట్లాడి దుఃఖవశమున నాల్బనుఁడు కెంటెడ్గారుల రాజ్యమేలు కొమ్మని చెప్పుటయును.

18) రెండవరిచార్డ్మహారాజు దుఃఖాంతనాటకమున వచ్చు భూమికలు రెండవరిచార్డ్మహారాజు

లంకాస్టర్ప్రభుఁడగుజాన్గాంటు
యార్కుప్రభువగు లాంగ్లెయొడ్మండులు రాజపితృసోదరులు
హెర్ఫోర్డుప్రభువు జాన్గాంటునకుఁగొడుకును భవిష్యచ్చతుర్థహెన్రీ
మహారాజునగు హెన్రీబాలింగ్బ్రూకు
యార్కుప్రభుపుత్త్రుఁడగునామర్లీన్ప్రభువు
నార్ఫొక్ప్రభువగుతామస్మౌబ్రే
సర్రేప్రభువు
సేలిస్బరీప్రభువు
బర్కులేప్రభువు
రిచార్డురాజు సేవకులు బూషీ బాగట్టు గ్రీను
నార్తాంబర్లేండుప్రభువు వానికొడుకు హేన్రీపర్సీ
రాస్ప్రభువు
విల్లోబీప్రభువు
ఫిట్జువాటరుప్రభువు
కార్లిస్లీ గురువు
వెస్టుమినిస్టరుమతాధిపతి
మార్షల్ప్రభువు మఱొకప్రభువు
ఎక్స్టనుసర్పియర్సీ
సర్స్టిఫెన్స్క్రూపు
వెలిషీ సేనాధిపతి

రిచార్డుమహారాజుదేవి
గ్లోస్టరుదొరసాని
యార్కుదొరసాని

దేవిచెలికత్తె ప్రభువులు చాటువాండ్రు అధికార్లు సైనికులు ఇద్దరుతోటవాండ్రు దౌవారికుఁడు దూత కింకరుఁడు మఱియుఁ దక్కిన సేవకులు రంగ మింగ్లాండునందు వేల్సునందును — కథ .

బాలింగ్బ్రోకు నార్ఫోల్కులు రాజు నొద్ద స్పర్ధఁబూనుట గ్లోస్టరుదొరసాని గాటుకుఁబగ దీర్చుకొమ్మని పురికొల్పుట రాజు-బాలింగ్బ్రోకున కాఱేండ్లవఱకును నార్ఫోల్కునకు యావజ్జీవమును విదేశవాసమును రాజద్రోహమునకై విధించుట-రాజుదౌర్జన్యమును దలఁచుకొని పలువురు ప్రభువులు రాజుపైఁ దిరుగుపాటు సేయ నిశ్చయించుకొనుట - బాలింగ్బ్రోకు నార్తాంబర్లేండులు సైన్యముఁ గూర్చుకొని రాజసైన్యము నెదురుకొనుటకు సన్నద్ధులైయుంట-బాలింగ్బ్రోకు నార్తాంబర్లేండు యార్కులతోఁ బ్రిజలండ జేకి భవించి తనసైన్యమును ధ్వంసముగావించుచున్నారని రాజైర్లేండు నుండి వచ్చి విని పరితపించుట-రాజును బాలింగ్బ్రోకును సంధిగావించుకొనుట - రెండవరిచార్డ్మహారాజుభార్య తోఁటమాలిచే బాలింగ్బ్రోకుయొక్క యౌన్నత్యమును, రాజ్యభ్రష్టుఁడౌటకు (దటస్థించిన తనభర్తదౌ దురవస్థను విని పొగలుట - బాలింగ్బ్రోకుని సైనికులన్యోన్యముఁ గలహించుట - బాలింగ్బ్రోకు రిచార్డుమహారాజున్దనయొద్దకు రప్పించి, కిరీటములాగుకొని, చెఱసాల కంపించుట-చెఱసాలకరుగుచున్న రిచార్డుమహారాజు నతనిరాణి న్గలిసికొని మాట్లాడి యాపెనుండి తిర్గిబోవుట - ఆమర్లేయుంబలి రాజద్రోహము న్గనిపెట్టి యతనితండ్రి యార్కురాజుతోఁ జెప్పనేగుట - ఆమర్లేరాజునొద్దకుఁ దనతండ్రికంటెఁ దా ముందేగి తన్ను క్షమించుమని రాజు ప్రసహాస్యముగా వేఁడుచుండఁగా వలదని యార్కనుచుండఁగా నామర్లేతల్లి వచ్చి రక్షించుమని ప్రార్థించి రాజక్షమాపణ నుందుట క్స్టటను చెఱసాలనున్న రిచార్డ్మహారాజు న్దాఁ జంపించినందుకుఁ బశ్చాత్తాపపడుటయును

(19) మూడవరిచార్డ్మహారాజు దుఃఖాంత నాటకమునందు వచ్చు భూమికలు

నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజు

వేల్సుప్రభువగు నెడ్వర్డు కాబోవు నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజు యార్కు
ప్రభుఁడగు రిచార్డు వీరుభయులు రెండవరిచార్డుమహారాజునకుఁ
గొడుకులు క్లారెన్సుప్రభువగుజార్జి మూఁడవరిచార్డుమహారాజు
కాబోవుగ్లోస్టరుప్రభువగురిచార్డును వీరుభయులు రెండవరిచార్డుమహా
రాజునకు సోదరులు క్లారెన్సుకొడుకగు నొకబాలుఁడు

రిచ్మండుప్రభువునుఁ గాఁబోవు నేడవ హెన్రీమహారాజునగు హెన్రీ

కాంటర్బరీగురువగు బౌర్చియరు

యార్కుగురువు

ఈలీగురువగు మోర్టను

బకింగ్హాముప్రభుఁడు

నార్ఫాల్కుప్రభువు వాని కొడుకగు సర్రేప్రభువును

ఎలిజబెత్తుసోదరుండగు రీవర్సుప్రభువు

ఎలిజబెత్తుమ్మ కొడుకులగు డోర్సెట్టుయజమానుఁడు గ్రేప్రభుఁడును

ఆక్సుఫర్డుప్రభువు

హేస్టింగ్సుప్రభువు

స్టేన్లీప్రభువు

లోవెల్ప్రభువు

సర్రిచార్డురేట్క్లిఫ్ఫు

సర్జేమ్సుటైరెలు

సర్టామసువాగను

సర్విలియముకాటిస్బి

సర్జేమ్సుబ్లౌంటు

సర్వాల్టరుహర్బర్టు

చెఱసాలయధికారియగు రాబర్టుబ్రాకెన్బరీ

ఒకగురువగుసర్సువిక్కు మఱియొకగురువును

ఆనీదేవిపరిచారకులగు కుట్రెసీలు బర్కేలీ
లండనుపుర్యధ్యక్షుఁడు
విల్లుషైరుయజమాని
నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజుభార్య యెలిజెబెత్తు
ఆఱవహెన్రీమహారాజుభార్య మార్గరెట్టు వితంతువు
నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజుతల్లి యార్కుప్రభ్వి

ఆనీదొరసాని హెన్రీమహారాజు కొడుకగు వేల్సుప్రభునకు భార్యయై ముండమోసి మూడవరిచార్డుమహారాజుఁ బెండ్లాడెను.

మార్గరెట్టు ప్లంటాజెనట్టుమ క్లారెన్సు పసికూఁతురు— మూడవరిచార్డు వలనఁ జంపఁబడిన రాజపుత్రుల దయ్యములు- ప్రభులు సేవకులు దూత ఋణదాత పౌరులు హంతకులు వార్తావహులు సైనికులు మొదలగువారు. రంగ మింగ్లాండు — కథ.

గ్లోసరు తనకురూపముం దలఁచుకొని తన్నెవతెయు వ్వలవదు కావునం దనకు లోకములోఁ బ్రేమించఁ దగిన వస్తువులేదని నిశ్చయించి యొల్లైనఁ గుట్రచేఁ దా రాజ్య మాక్రమింపఁగోరుచు క్లారెన్సు చెఱసాల కంపఁబడుట చూచి యాతనిఁ బైకిమాత్ర మోదార్చి లోన నాతనిఁ బొలయింప నిశ్చయించుకొని యప్పుడేఁ క్రొత్తగాఁ జెఱసాలనుండి విడిపింపఁబడి వచ్చుచున్న హేస్టింగ్సు వలన రాజు మిక్కిలిరోగపీడితుఁడై మంచముపట్టియున్నాఁడని విని క్లారెన్సునిఁ దప్పక చంపించుమని రాజుం బురికొల్పెదననియు, వార్విక్కు చిన్నకొమార్తె నాపెపెనిమిటి న్మృతియు నాపెతండ్రినిం దాఁ జంపినప్పటికిఁ బెండ్లాడెదననియు, రాజుతప్పకచచ్చుననియు, నెడ్వర్డుక్లారెన్సులు మడిసిన పిదపఁ దా లాభ మందవచ్చుననియు, నాలోచించుచు రాజుచెంగటి కేగుచు నడిదారిలో రాజశవము మోచు కొనఁచువచ్చిన వారివెంబడి నేడ్చుచుండిన యానీతో సంభాషించి

యీాపిథ ర్త స్మతియు నాపితంౘ్రిడి గ్గాడ దాఁ జంపుట - మఱపించి తనవాక్చమత్కృతిచే నాపె న్దన్ను మోహింపఁజేసి యీాపెయొద్దనుండి వెడలి క్లారెన్సును హంతకులచేఁ జంపించుట - ఎడ్వర్డ్మహారాజు ప్రియులగు రివర్సుప్రభుని గ్రేప్రభుని నర్తామస్వాగనుని గ్లోస్టరు చెఱసాల నుంపించుట - గ్లోస్టరుబకింగాములు యువరాజు నతనితమ్మునితో గూడఁ జెఱసాలనుంచుట - గ్లోస్టరు తాను రాజౌట కొప్పని హేస్టింగ్సును జంపించుట - యువరాజు నతనితమ్మునితోఁ బోలయించుట - ఆనీనిఁ జంపించుట - క్లారెన్సుకొడుకులఁ జంపించుట - బకింగామును జంపింప నుద్దేశించుట - ఎడ్వర్డ్మహారాజుపుత్రికయీా నెలిజెబెత్తుం బెండ్లాడం దలఁచుట - బకింగాము రాజభటులకుఁ బట్టువడిఁ చంపఁబడుట - మూాడవరిచార్డ్మహారాజు యుద్ధములో రిచ్మండుచేఁ జంపింపఁబడుట - రిచ్మండు రాజై మూాఁడవరిచార్డుం బెండ్లాడనెంచిన యెలిజెబెత్తుం బెండ్లాడుటయును

(20) వృథాప్రణయోద్యమము సందలి భూమికలు

నవరేరాజగు ఫర్డినుండు

బైరాను లాంగవిల్లి దూమను రాజసచివులు

ఫ్రెంచిరాజు కూఁతుగనిపెట్టుకొను బోయెట్టు మర్కేడట్టు

ఆర్మేడో పిచ్చిస్పెనియార్డు

నాథనీలు పురోహితుఁడు

హోలోఫర్నీసు ఒజ్జ

డల్లు రాజభటుఁడు

కాస్టార్డు విదూషకుఁడు

మోాతు ఆర్మేడోభృత్యుఁడు

ఒక యడవివాఁడు

ఫ్రెంఛిరాజపుత్రి

రోసిలైను మేరియా కేతరైను ఫ్రెంచి రాజపుత్రిక చెలికత్తెలు

జాక్వినెట్టా పల్లెటూరిపడుచు అధికార్లు రాజపుత్రికల పరిచారకులు రంగము నావెర్రిలో — కథ.

రాజులాంగవిల్లీ డూమైనులు మూడేండ్లవఱకు స్త్రీలమొగములు చూడక బ్రహ్మచర్యము చేయుచు విద్యాభ్యాసముచేయుట - కొట్లిడుకొని యందువలనొప్పుని బైరనునకి శిక్షవిధించుట - ఫ్రెంచి రాజపుత్రి రోసలైను మేరియా కేతరైను బోయెట్టు రాజులాంగవిల్లి డ్యూమైను బైరనులు కలసి ప్రేమ సంభాషణము లాచరించుట - రాజు నతని సవయస్కులను ఫ్రెంచి రాజపుత్రి యామెచెలికత్తెలపైఁ దమ వలపుదెలుపు జాబులు వ్రాసుకొనుచు మన్మథబాణ పీడితులౌట - ఫ్రెంచి రాజపుత్రియు నామెచెలికత్తెలు దమప్రియులు తమకువ్రాసిన జాబులఁగూర్చి ముచ్చటించుకొనుట - రాజు రాజ వయస్యులును ఫ్రెంచిరాజపుత్రియు నామెచెలికత్తెలును మారు వేషములు వేసికొని యొండొరుల మోసపుచ్చుకొనుచు నాటాడి పిదప యథార్థరూపంబుల నన్యోన్య ప్రేమలఁ దెల్పుకొనుట - ఫ్రెంచిరాజ పుత్రి తనతండ్రి మరణవార్తవిని తనదేశమున కేగుచు నొకవత్సరము తరువాత రాజు న్పెండ్లాడెదనని రాజునుండి సెలవుపుచ్చుకొనుట-రాజ వయస్కులును రాజపుత్రి చెలికత్తెలుంగూడ నట్లే యొకసంవత్సరము తరువాత నన్యోన్యము కలసికొన బాసయొనర్చుకొని యొండొరుల నెడఁబాయుటయును.

(21) మేక్బత్తను నాటకమందలి వేషములు

స్కాట్లెండు రాజగు డంకను
మల్కోము డోనల్బైనులు డన్కను కొడుకులు
మేక్బత్తు బేన్కోలు రాజసేనానాయకులు

మేసిడల్ఫు వెన్నాక్సు రాస్సు మెన్టీత్తు ఆంగస్సు కేత్నెస్సులు
స్కాట్లెండు లోని ఘనులు

ఫియన్సు బేంకోకొడుకు

సివార్డు ఆంగ్లేయసేనానాయకుఁడు

చిన్నసివార్డు సివార్డుకొడుకు

సేటను మేక్బెత్తునకు గనిపెట్టుకొనియున్న యుద్యోగి

బోయి మేక్బెత్తుకొడుకు

ఒక యాంగ్లేయ వైద్యుఁడు

ఒకస్కాచివైద్యుఁడు

ఒకసైనికుఁడు

ఒకద్వారపాలకుఁడు

ఒకవృద్ధుఁడు

మేక్బెత్తుదొరసాని

మాసిడల్ఫుదొరసాని

మేక్బెత్తుదొరసాని గనిపెట్టుకున్న తగుమనుష్యులు

హెకేటియు మఱిముగ్గురు చిల్లంగి పెట్టుస్త్రీలు ప్రభులు ఘనులు అధికార్లు సైనికులు హంతకులు సేవకులు దూతలు బేరికోదయ్యాము తక్కినపీడలు రంగము కొంతయింగ్లాండు కొంతస్కాట్లెండు — కథ.

డంకను నార్వేయుద్ధములోఁ దనకు జయము కలిగించిన మేక్బెత్తునకు గొప్పబిరుదిచ్చి యతనియింట విందారగింప నెంచుట - మేక్బెత్తు మంత్రికత్తెలచేఁ దా రాజుకాఁబోవు టెఱిఁగి తనభార్యతోఁ దన యింటికే విందుకు రాఁబోవు డంకనునిం జంపి తా రాజగుట కాలోచించుట - మేక్బెత్తు నతనిభార్యయు డంకనుతో నున్నవారికి సురపట్టి నిద్ర పట్టించి ద్వారపాలకునకు సేవకులకుఁ గూడ మత్తెక్కించి నిదురించుచున్న డంకనునిఁ జంపి యానెత్తుటిని నతనిభటుల పైఁజిమ్మి తా మొద్దియు నెఱుంగనట్లు తమగదిలో నుంట - మేక్డఫ్ఫు లెన్నాక్సులు డంకను చంపఁబడుటకుఁ జింతించుట - మేక్బెత్తు నతనిభార్యయుఁ దమ

కొద్దియుఁ దెలియనట్లునటించుట-మల్కముడోనల్బేనులు తమకుఁ గూడ చేటుమూడునేమోయని ఇంగ్లాండునకొకఁడు నైర్లేండునకొకఁడు పాఱిపోగా వారలపై నానింద మోఁపి మేక్బెత్తు రాజగుట-మంత్రికత్తెల వలన బాంకో మఱియు నతనిసంతతియు రాజపదవి నందుననుమాటవిని మేక్బెత్తు బేంకోఫ్లీయన్సుల న్దనయింటికి విందుకై రమ్మని నడుదారిలో రాత్రివేళ వారిరువుర న్జంపుటకై హంతకుల నేర్పరుచుట-హంతకులు బేంకోఁజంపుట-ఫ్లీయెన్సుతప్పించుకొని పారిపోవుట-మేక్బెత్తు బేంకోదయ్యముభోజనశాలయందు దనకగపడఁగా నసందర్భ ప్రలాపము లాడుట-మఱియు నచట భుజించువారు వెఱగందపోవుట - మేక్బెత్తు తనకు జడిసి ఇంగ్లాండునకుఁ బాఱిపోయిన మేక్డఫ్ఫుకుటుంబము నాబాలవృద్ధులం జంపించుట-మాల్కొల్మ్ మేక్డఫ్ఫు లింగ్లీషురాజిచ్చిన సేనతో మేక్బెత్తుపైకి యుద్ధమునకువచ్చుట-స్కాచ్చిప్రజ లనేకులు వారితోఁగలియుట-మేక్బెత్తుభార్యరోగముచేఁ జచ్చుట-మేక్బెత్తు మేక్డఫ్ఫుచే యుద్ధమునఁ జంపబడుట-మాల్కొల్మ్ స్కాట్లేండునకు రాజగుటయును,

(22) దెబ్బకుదెబ్బయను నాటకమున వచ్చువేసములు

విన్సెంటియోరాజు
ఆంజేలో రాజుపరోక్షమున రాజప్రతినిధి
ఎస్కాలసు ఆంజేలోసహకారి
క్లాడియో ఒక యౌవనుఁడు
లూసియో మతముపిచ్చికలవాఁడు
ఇద్దరు తగుమనుష్యులు
ప్రోవోస్టు తోమను పీటర్లు సన్యాసులు
న్యాయాధికారి
వర్రియసు
ఎల్బో రాజభటుఁడు

ఫ్రాత్తు అవివేకి

పాంపి ఓవర్డోనుదొరసానిబానిస

అభోర్సను హంతకుఁడు

బార్నార్డీను బంది

ఇస్బెల్లా క్లాడియోకుసోదరి

మరియానా క్లాడియోకుఁబ్రధానముకాఁబడినస్త్రీ

జూలియటు క్లాడియోవలపుకత్తె

ఫ్రాన్సిస్కా యోగిని

ఓవర్డోనీ తార్పుగుల్ల

ప్రభువులు అధికార్లు పౌరులు సేవకుఁడు భృత్యులు పరిచారకులు
రంగము వియన్నా యొద్ద రాజు ప్రచ్ఛన్నవేషమునఁ దనప్రజలవర్తన
మరయఁగోరి యాంజిలోనుఁ దనకుఁ బ్రతినిధిగాఁ జేసిపోవుట-క్లాడియో
జూలియట్టను కన్యకకు గర్భముచేసినందుకు చెఱసాలకుఁ గొంపోఁ
బడుట-క్లాడియో లూసియోతోఁ దనసోదరి రాజప్రతినిధిం గలిసికొని
తన్నురక్షించునట్లు చెప్పుమనుట-ఇస్బెల్లా ఫ్రాన్సిస్కా యొద్ద యోగిని
యాటకుఁ బరిచర్యసేయుచు లూసియోవల్లఁ దనసోదరిని వర్తమాన
మును విని యాతనిరక్షింపఁ బూనుట ఆంజిలో క్లాడియోకు మఱునాఁడు
శిరచ్ఛేదముచేయుట కాజ్ఞాపించుట ఆంజిలో యిస్బెల్లాను మోహించి
యాపె తనకోర్కె తీర్చినయెడ నాపెసోదరుని రక్షించెదనని
యాపెతో ననుట-రాజ సన్యాసివేషముతోఁ దనమానము చెఱుచు
కొనియైనఁ దన్ను రక్షించుమని ప్రార్థించు సహోదరుని రక్షించుటకై
యమర్యాద పొందనొల్లనియిస్బెల్లాతో పెండ్లికై మాట్లాడి మోస
మున మేరియాను విడనాడిన యాంజిలోను కొడంబడి యాతనికోర్కె
నొంటిగ నడురేయిం దీర్చెదనని నమ్మించుమనియుఁ బ్రమాదము
రానీక తానుఁగాపాడెదననియు చెప్పుట-రాజు మేరియానాతో
నిస్బెల్లానుసమకూర్చి యిస్బెల్లాకు మాఱుగా మేరియానా ఆంజిలోతో

నడురేయి చీఁకటిలో నా తఁడేర్పర్చిన పూఁదోటలోఁ మానమున సంభోగించుట కొప్పించుట - చెఱశాలలో నాటిరాత్రి నాల్గు గంటలకుఁ దప్పక క్లాడియోశిరస్సును నరికించవలయునని ప్రొవోస్టున కాంజీలోయంపిన యాజ్ఞను రాజెవిని ప్రొవోస్టుతో నదివఱకుఁ దనకుఁ గల పరిచయమునుఁబట్టి క్లాడియోతలకుమాఱుగా నదివరకే జ్వర ముచేఁ జెఱసాల మృతుండగు నొకనితల నతనికి యాంజీలోనికిఁ జూపించుమని రాజు తనకిచ్చిన యాజ్ఞచూపించి రాజు రెండుదినము లలో నచటికివచ్చు నీసంగతి యంతవఱకు మఱుగుపర్చుమనియుఁ దా నెల్లవిధముల నతనిఁ గాచెదనని యొప్పించి తనసోదరునకు క్షమాపణ పత్రిక వచ్చునేమోయని కనుఁగొనవచ్చిన యిస్బెల్లాతో క్లాడి యోతల నఱుకఁబడి యాంజీలోనొద్ద కంపఁబడెననియు, మఱి విలపిం చిన సార్థకములేదనియు, రాజు మఱునాడు రానున్నాఁడనియు, నీవపుడు తా నిడిన యుత్తరమును బీటరునకు జూపుమనియుఁ, జెప్పి పంపుట లూసియో ప్రచ్ఛన్నవేషముననున్న రాజుతో రాజవివేకి యనియుఁ, దామోసకాఁడనియుఁ దెల్పుట-ఆంజీలో మఱునాడు తన్నూరి వెలుపలఁ గలసికొమ్మను రాజాజ్ఞనుఁ జదివికొని క్లాడియోను బ్రతుకనిచ్చినచో నతఁడాపెసోదరిం జెఱచినందుకుఁ దనపైఁ బగఁ బట్టునేమోయని శంకించి యతనిం జంపించినందుకు నొచ్చుకొనుట- రాజు తనయథార్థరూపముతోఁ బీటరునిం గలిసికొని యతనికిఁ గొన్ని యుత్తరము లిచ్చి యవి వలసినపుడు తనకిమ్మని చెప్పి వెలింటినస్ను రోలెనడు క్రాసను వెరియస్నుఁ దనయొద్దకు రప్పించుమని యుత్తర మిడుట రాజుసభచేసి యాంజీలోనికి మేరియానను క్లాడియోకుజూలి యట్టును దనకిస్బెల్లాను భార్యలంగా జేయుటయును

(23) వెన్నిసువర్తకుఁడను నాటకమునందలి భూమికలు

వెనిస్ప్రభువు

మొరాకోయారగాను రాజులు పోర్షియాను వలచినవారు

ఆంటానియో వెన్నిస్వర్తకుఁడు బెసానియో యతనిచెలికాడు పోర్షియా వలచినవాడు

గ్రాటియానో సలానియో సలారినో సలేరియో ఆంటియానో శెసేనియో లకుమిత్రులు

లోరెంజో జస్సీకాను వలచినవాఁడు

షైలాకు వకయూధుఁడు

టూబలు షైలాకుని హితుఁడు

గొబ్బో మొదట షైలాకునకు సేవకుఁడై పిదప బెసానియోకు సేవకుఁ డైన విదూషకుఁడు

ముసలిగొబ్బో లాన్సిలట్టునకుఁదండ్రి

బల్తజరు స్టీఫానో పోర్షియాకు సేవకులు

పోర్షియా యొకభాగ్యవంతునికూఁతురు నెరిస్సా యాపె చెలికత్తె

జస్సీకా షైలాకు కూతురు

వెన్నిస్భాగ్యవంతులు న్యాయాధికారియుద్యోగులు కారాగృహాధికారి పోర్షియా సేవకులు మఱియుఁ దక్కుఁబరిచారకులు రంగము కొంత వెన్నిసులో మరికొంత బెల్మొంటులోను—కథ.

షైలాకునకాంటొనియో తనమిత్రుడగు బెసానియో దూరదేశమున నున్న పోర్షియాను జూచివచ్చునిమిత్తము కోరినచోఁ దనయొడలి మాంస మఱసేరిచ్చుట కొడంబడిక వ్రాసి మూఁడువేలవరహా లప్పు తీసికొనుట జస్సీకాలో రెంజోను వలచి యతనితోఁ దనతండ్రి ధనము నుఁ గొంతహరించి పారిపోవుట షైలాకు తనకొమార్తె పోకకు వగచుట- మఱియు నాంటానియో యోడలు నష్టమైనందుకు సంతసించుట బెసా నియో పోర్షియానుఁ జేఁబట్టి యాపెవలన నెవ్వరికైన నీఁబోనని మాట యిచ్చి యొకయుంగరముం బుచ్చుకొని యాంటనియో తన్నుఁ దక్షణ ము రమ్మని వ్రాసినజాబు చదువుకొని యతనికిఁ దటస్థించినయాపద పోర్షియాకుఁ జెప్పి స్వదేశమునకు నెరిస్సాను వతించిన గ్రాంటియా

నోతో నడుగుట-పోర్షియా నెరిస్సాలు మగవేషములతో వెన్నిస్సు పురమున కేగి న్యాయస్థానమున మాంసముకోయ నెత్తురుఁ రాఁగూడ దనియు, నొకమనుష్య జీవముం దుర్మార్గముగాఁ దీయనెంచినవాని యాస్తిలో సగము రాజునకుం దక్కు-సగ మామనుష్యునకు స్రావల లయునని పద్ధతిచూపించి యాంటియోనుఁ గాపాడి రాజుచేఁ మెప్పొంది బెసానియోకుఁ దానిచ్చిన యుంగరము బహుమతిగాఁబొంది యింటికి వచ్చి వెంటనే వచ్చినబెసానియోతో ముచ్చటలాడుచు నచట బెసానియోతో వచ్చినయాంటియోనోతో నతని యోడలు సేమముగా రేవు చేరినవని సంతోషవార్త చెప్పుట నెరిస్సాకూడ తన నాథునిఁ గలసికొని సుఖించుట-లోరెంజో జస్సీకాలు పోర్షియాచేసిన యేర్పాటుచే షైలాకునియాస్తికి యజమానులగుటయును.

(24) విండ్సర్వేడుకకత్తెలను నాటకమునందలి వేషములు

ఫాల్స్టాపు
పెన్టను ఒకపడుచువాఁడు
షాలో పల్లెటూరిన్యాయాధికారి
స్లెండరు షాలోకు దాయాది
ఫోర్డు పేజీలు విండర్సులోని తగు మనుష్యులు
విలియం పేజీ పేజీకొడుకులు
ఈవన్సు వెల్షుపురోహితుఁడు
కేయసు ఫ్రెంచివైద్యుఁడు
సత్రాధికారి
బార్డల్ఫు నిమ్టలు పిస్టోలు ఫాల్స్టాపునివెంటనుండువారు
రోబిను ఫాల్స్టాపుని సేవకుఁడు
సింపిలు స్లెండరునిభృత్యుఁడు
రగ్బి కేయసుని సేవకుఁడు
ఫోర్డుదొరసాని

పేజీదొరసాని ఆపెకొమాత్రెయగుపెనీ
క్విక్లీదొరసాని కెయసుబకుసేవకురాలు
పేజీఫార్డులసేవకులు రంగము విండ్సరు మఱియు దానిచుట్టుపట్లకథ.

ఫార్డుదొరసానిని ఫాల్స్టాపువలచి సందేశమంపుట-ఫార్డుదొర తనభార్య ననుమానించి బ్రూకను పేరుపెట్టుకొని ఫాల్స్టాపుతోఁ బరిచయముచేసి తనభార్యస్థితిఁ గనిపెట్టుచుంట - ఫార్డుదొరసానియు క్విక్లీదొరసానియు ఫాల్స్టాపుదౌర్జన్యమునకుఁ దగు శాస్తిఁజేయఁ గుట్రవన్నుట-క్విక్లీదొరసాని ఫాల్స్టాపు చెంతకేగి ఫార్డుదొరసానియు, పేజీదొరసానియు నతనియుత్తరములు చూచుకొని యతని వలచి యున్నారనియుం, దరుచు నాయిద్దరియొద్దకు నతనిసేవకు నంపుచుండు మనియు సపరిహాస్యముగాఁజెప్పుట-బ్రూకుపేరుపెట్టుకొని తనయొద్దకు వచ్చిన ఫార్డుమాటలనమ్మి ఫాల్స్టాపు తన్ను ఫార్డుదొరసాని పదివదు నొకండు గంటల మధ్యరమ్మన్నదని చెప్పగా ఫార్డుదొర తనభార్యపై మఱింత యనుమానపడి యాసంగతి కనిపెట్టుటకుఁ ద్వరపడుట-ఫాల్స్టాపు ఫార్డుదొరసానితో మాట్లాడుచుండగా నాపె తనపై నను మానపడి, తనసంగతి శోధించుటకై కొందఱి తగుమనుష్యులతో వచ్చుచున్నాఁడని పేజీదొరసాని చెప్పఁగా విని దిగులుపడుచున్న ఫాల్స్టాపు నొకగంపలో నిఱికించి వానిపై మైలగుడ్డలుకప్పి యేటిలో నాగంప పడవైచిరండని తనసేవకుల కాజ్ఞాపించుట-ఫార్డు తనయింట నెవరు లేకుంటఁ జూచి సిగ్గుపడి భార్యను-క్షమాపణము వేడుకొనుట పేజీదొరసానియు ఫార్డుదొరసానియు ఫాల్స్టాపునకు క్షమాపణ వ్రాసి కొని యింకొకసారి యెనిమిదిగంటలకు రమ్మనిక్విక్లీదొరసానిచే వర్త మానమంపుట-ఫాల్స్టాపుఫార్డుదొరసానియొద్దకు వెళ్లెదనని బ్రూకుతోఁ జెప్పి యాపెతో మాట్లాడుచు ఫార్డుదొర వచ్చుచున్నాఁడని పేజీదొర సాని చెప్పఁగా జడసి యాస్త్రీలు తనకు ముసలియాఁడు వేసము వేయగా నిలువెడలిపోవుచు ఫార్డుదొరచేఁ దెబ్బలుతినియు బయల్పడక

తప్పించుకొనుట-ఒకవిధమైన యాటలో ఫాల్స్టా నందఱిచేఁబట్టుపడి నవ్వఁబడుట-ఫెంటనుతనయుపాయముచే నేనీఁ బెండ్లాడుటయును.

(25) నడివేసవిరేయి కలయనునాటకమందలి వేసములు

ఎథెన్సుప్రభువగుథీసను
ఈగను హెర్మియాతండ్రి
లైసాండరు డెమిట్రియసులు హెర్మియానువలచినవారు
ఫైలాస్ట్రేటు థీసనుని వేడుకలకధిపతి
క్విన్సు వడ్రంగి
స్నగ్గు కొయ్యపనిచేయువాఁడు
బొట్టమ్ము సాలెవాఁడు
ఫ్లూటీ కొల్మితిత్తులుబాగుచేయువాఁడు
స్నౌటు కంచరి
స్టార్వెలింగు కుట్టుపనివాఁడు
హిప్పోలీటా థీసనువ్వరించుకన్య
హెర్మియా లైజాండరువ్వలచుకన్య ఈగసుపుత్రి
హెలీనా డెమెట్రియసునివలపుకత్తె
ఒబీరను గంధర్వరాజు
టీటేనియా గంధర్వరాజ్ఞి
పక్కు-

పీసు కాబ్వెబు మోతుమస్టర్డులు గంధర్వస్త్రీలు - గంధర్వరాజ రాజ్ఞల సేవకులగు గంధర్వులు థీసనుహిప్పోలీటాలభృత్యులు రంగము ఆథెన్సు మఱి యాచెంగటియడవియు.— కథ.

హెర్మియాతండ్రి డెమిట్రియసుని బెండ్లాడుమనఁగా నాపె యొప్పక లైజాండరునిఁ బెండ్లాడఁగోరినపుడు తండ్రుడంగీకరింప కాతండ్రి రాజుఁజెప్పఁగా, రాజు తండ్రియిష్టానుసారము నడువని కన్యకకు మరణముగాని సన్యాసినీత్వముగాని శిక్షయని నుడువఁగా నాపె డెమిట్రి

నిను మోహించిన తనస్నేహితురాలగు హెలీనాతోఁ దనవర్తమానము చెప్పి లైజాండరుతోఁగూడ నాథెన్సుపురమునుండి పారిపోదలంచుట- కిన్సుస్నగ్గు బొట్టమ్ముఫ్లూటీ స్నౌటు స్టార్వెలింగులు రాజునెదుట నొక నాటక మాడఁదలంచుట- హెర్మియాకై యడవికేగెడు డెమిట్రియసు వలదనుచుండ, హెలీనా వెంబడించి యొక యడవిలోఁ దను దప్పించు కొనిపోయిన డెమిట్రియసుని వెదకుచు హెర్మియా చెంత నిదురించు లైజాండరునిఁగాంచుట-లైజాండరు గంధర్వులు తన కనులకు రాసిన పుష్పరసమహిమచే నిద్దురమేల్కాంచి తొల్తఁ దనకుఁగన్పడు హెలీనాయందు మోహావడి యామె న్వెంబడించుట - హెర్మియా తన్నెడ బాసిన లైజాండరుని వెదకుకొంచుఁదలడిల్లుట లైజాండరున్న యడవి లోఁ గంధర్వరాజ్ఞి తనకనుల రాయఁబడిన పుష్పరసమహిమచే నిద్దుర లేచి యెదుట నాటకమును వల్లించుచున్న బొట్టమ్మున్వలచి తనవశమున నుంచుకొనుట-డెమిట్రియసు హెర్మియానుంజూచి బతిమాలి యామెచే దిరస్కరింపబడి నిదురించు పుష్పరసమహిమచే మేల్కొని తనయెదుట నున్న హెలీనాను మోహించుట-డెమిట్రియసు లైజాండర్లు హెలీనాకై పరస్పర ద్వేషమూనుట - హెర్మియా హెలీనాలు కలహించుట- డెమిట్రియసు లైజాండర్లు ద్వంద్వ యుద్ధముకై పూనుట- హెర్మియా హెలీనా లన్యోన్యద్వేషముతో నొండొరు నెడయుట-గంధర్వ మాయచే నానల్వురు నిదిరించుచు వేటకువచ్చిన థీససుచే మేల్కొల్పఁబడి గంధర్వమాయఁ దొలఁగి తొల్లింటి ప్రేమలంబొంది పెండ్లి చేసికొని సుఖముంటయును.

(26) ఉత్తగడబడయను నాటకమందలి వేసములు

పెడ్రో ఆరగన్ప్రభువు

జాను వానిసోదరుఁడు జారజుఁడు

క్లాడియో ఫ్లారిన్సుపదుచువాఁడు

బెనిడిక్కు పాదువా పదుచువాఁడు

లియొనెటో మెస్సీనాపాలకుఁడు ఆంటోనియో వానిసోదరుడు
బల్తజరు పెడ్రోసేవకుఁడు
బొరాచియో కన్రేడులిర్వురుజాను వెంబడివారు
డాగ్బెర్రి వర్జిసులిద్దరధికార్లు
ఫ్రాన్సిసు సన్యాసి
ఒకయధికారి
ఒక సేవకుఁడు
హీరో లియొనెటో కూతుఁరు
బీట్రిసీ లియొనెటో మేనఁగోడలు
మార్గేరటు ఉర్స్యులాలిద్దరు హీరోచెలికత్తెలు దూతలు కావలివాం
డ్రు భృత్యులును రంగము మెస్సీనా — కథ.

యుద్ధమందు విజయమందిన క్లాడియో బెనిడిక్కులు లియొనెటో యొద్ద నున్న హీరో బీట్రిసీలతో మాట్లాడుట క్లాడియో హీరోను మోహించుట-బెనిడిక్కు బీట్రిసీలు విరసములాడుకొనుట - లియొనెటోయింటి విందారగించి, యీనాటకమునఁ బేర్కొన్న స్త్రీ పురుషులొకరివేస మొకరూని యాటపాటల న్వినోదించి సంభాషించుకొనుట-హీరోను క్లాడియోకుఁ బెండ్లి సేయుటకు పేడ్రోలియొనెటోలు నిశ్చయించుట-బెనిడిక్కు-బీట్రిసీ లన్యోన్యనిగూఢ మోహములఁ దలడిల్లుట జానుబొరాచియోక్రేడులచేఁ గుట్రపన్నించి గుడిలో హీరోనుఁ బెండ్లాడ సిద్ధపడిన క్లాడియోతో హీరో గతరాత్రి యొంటిగంట వందున నొకపురుషుచువానితో గిటికీలోనుండి మాట్లాడుచుండెననియు, నాపె కులటయనియుంజెప్పి యొప్పించి, నల్వురులో నతనిచే హీరోనుఁ దూలనాడించుట-హీరో క్లాడియో తన్నుఁ దిరస్కరించుటకు సైఁపక బిట్టు మూర్ఛిల్లుట-అంద తేగినదిదప లియొనెటో సన్యాసి బీట్రిసీ బెనిడిక్కులు హీరో మృతిచెందినట్లు ప్రచురింపనిశ్చయించుట-బీట్రిసీ బెనిడిక్కును క్లాడియోనుఁ జంపుటకుఁ బురికొల్పుట-క్లాడియో హీరో

యుపరాధరహిత యని తెల్పఁబడి దుఃఖించుట-లియొనెటో హీరోను నరిగాఁబోలిన తనసోదరుని కుమారిని క్లాడియో పెండ్లిచేసికొనుట - కతనినొప్పించి హీరో నతనికగపర్చి యథాస్థితియంతయు వెల్లడించి నల్వురిలో నతని కాపె న్బెండ్లి యొనర్చుట - బెనిడిక్కు- బీట్రిసీలు పెండ్లాడుట-పెడ్రో జార సోదరుడు తగినట్లు శిక్షింపఁబడుటయును

(27) ఒథెల్లోయను నాటకమునవచ్చు వేసములు

వెన్నిసురాజు

బ్రాబంటియో రాజ్యాధికారి తక్కు-నధికారులు

గ్రాంటియానో బ్రాబంటియోసోదరుఁడు

లోడోవికో బ్రాబంటియోజ్ఞాతి

ఒథెల్లో వెన్నిసు రాజకీయోద్యోగియగు సిద్ధి కేషియో అతనిక్రింది యుద్యోగి అయాగో అతనిజండా మోయువాఁడు

రోడిరిగో వెన్నిసుఘనుఁడు

మొంటానో సైప్రసురాజ్యమున నొథెల్లోకంటె పూర్వోద్యోగి

విదూషకుఁడు ఒథెల్లో సేవకుఁడు

డిస్డెమోనా బ్రాబంటియోకూఁతురు నొథెల్లోభార్యయు

ఎమిల్లా ఆయాగోభార్య

బయంకా కేషియో యుంపుడుకత్తె

నావికుఁడు దూత వార్తావహుఁడు అధికార్లు ఘనులు గాయకులు సేవకులు రంగము మొదటియంకము వెన్నిసు తక్కి-న నాటకమంతయు సైప్రసుదండలి రేవు — కథ .

యాగోరోడరిగోలు ఒథెల్లోను ద్వేషించి యతఁడు డిస్డెమోనా నెత్తుకొనిపోయి పెండ్లిచేసికొన్నాఁడని బ్రాబంటియోకుఁ దెల్పుట - బ్రాబంటియో రాత్రియొంటిగాఁ దనతోఁజెప్పక యొథెల్లోనుఁ దగులుకొనిపోయిన తనకూఁతు న్వదకి యొథెల్లోను నిష్ఠురములాడుచు నతనిఁ బిల్వవచ్చిన రాజభటులతోఁగూడ రాజసభకుఁబోయి

యొథెల్లో యొనర్చిన దౌర్జన్యము న్రాజుతోఁ జెప్పుట - రాజు డిస్డెమోనా యంగీకారముం దెలిసికొని యొథెల్లో కామె నప్పగించి యాతని సైన్యకౌ్రిసుయుద్ధమున కంపుట - అయాగోరోడరిగోలు కేషీయోనుఁ ద్రాగించి సైప్రసుప్రజ కతనిపై ద్వేషముపుట్టించుట - కేషీయోను ఒథెల్లో యుద్యోగమునుండి తప్పించుట - అయాగో డిస్టెమోనాను కేషీయో వేడుకొని తిరిగి యుద్యోగమును సంపాదించుకొను నుపాయము కన్ని యాతనికి దనభార్యను సాయపడఁ బ్రేరేపించుట - డిస్టెమోనా తనభర్తతో కేషీయోపై నల్కమానుమని పలువిధములఁ బ్రార్థించుట - అయాగో యొథెల్లోకు డిస్డెమూనా కేషీయో లన్యోన్యమోహముల నున్న ట్లనుమానము పుట్టించుట - డిస్డెమోనా కొథెల్లో పెండ్లియాడిచ్చిన చిఱురుమాలుం దనభార్యచే నయాగో తెప్పించుకొని కేషీయో యింట జాఱవిడిచి డిస్డెమోనా కేషీయోను వలచి యతని కారుమా లిచ్చినదని చెప్పుట - ఒథెల్లో డిస్డెమోనా నారుమాలడిగి యాపె యదెట్లోపోయెనని చెప్పుటకు మఱింత యాపెపై ననుమానించుచు నయాగో దౌర్జన్యముచే నిశ్చయముగా డిస్డెమోనా కేషీయోలకు దుస్సంబంధమున్నదని నిర్ణయించుకొని వారలం బొలయింప నిశ్చయించుట - ఒథెల్లో రాజునొద్దనుండి సైప్రసునందలి తనయధికారము కేషీయో కొసఁగి తన్ను వెన్నిసునకు రమ్మను నాజ్ఞ లొడ్డోవికోనుండి పుచ్చుకొని చదువుకొనుచు చెంతనున్న తనభార్యపై మండిపడి యాపెకుఁ జెంపకాయ కొట్టుట - అయాగో డిస్డెమోనాతో నంభోగింపఁ జేసెదనని రోడరిగోను భ్రమపెట్టి యాతనినుండి డిస్టెమోనాకొఱకని సొమ్ములు పుచ్చుకొనుచుఁ దుద కాతనినిఁ గేషీయోనుఁ జీఁకటిరాత్రియందు నఱుకుటకుఁ బురికొల్పగాఁ గేషీయోరోడరిగో లన్యోన్య శస్త్రక్షతులు కాఁగాఁ దా కేషీయో కాలు నఱికివైచి రోడరిగోనుఁ జంపి యెవరో దుర్మార్గు లీపని చేసినారని నల్వురిలోఁ జాటుట - ఒథెల్లో నగముసిద్దురనున్న తనభార్య

న్నేపి కేషియోతో వ్యభిచరించితివా యని నిష్ఠురములాడి యామె యెంత బతిమాలి తననేరములేమి తెల్పినను వినక తుద కామెమెడ పిసికి చంపుట-ఎమిల్లా ఈహత్యం గాంచి డిస్డెమోనా నిష్కల్మషయనియు, నయాగో యన్యాయముగా నామెయందుఁ బాపము పన్నెననియు స్పష్టముగా నందఱిలో వెల్లడించుట - అయాగో తనభార్యను సహింపక పొడిచిచంపి పరుగిడుట - ఒథెల్లో తా నన్యాయముగఁ దన భార్యం జంపుటకువగచి పొడిచికొని చచ్చిపోవుట - లోడోవికో యయాగోసునకుఁ జిత్రవధ విధించి కేషియోను సైప్రసున కధికారిఁ గావించుటయును.

(28) పెరిక్లీసను నాటకమందలి వేసములు

ఆంటియోకసు ఆంటియోకసురాజు

పెరిక్లీసు టైరుయువరాజు

హెలికానసు ఎస్కానీలు టైరుయొక్క యిద్దరుఘనులు

సైమోనుడీసు పెంటాపొలిసురాజు

క్లియోను టార్సనుపాలకుఁడు

లైసిమేకసు మిటిలెనీ పాలకుఁడు

సేరిమను ఇఫీసస్సుప్రభువు

తలియార్డు ఆంటియోకు నందలి యొకప్రభువు ఇతనిసేవకుఁడు ఫిరీమను

లియోనైను డయోనిజా సేవకుఁడు

సేనాధిపతి

ఒక బడవా వానిసేవకుఁడు

ఆంటియోకసు కూఁతురు

డయోనిజాక్లీను భార్య

తైసా సైమోనుడీసు కూఁతురు

మెరినా పెరిక్లీసు తైసాల కూఁతురు

లైకొరిడా మెరీనాదాది

ఒకకుంటెనకత్తె
ఒకపాతివ్రత్యదేవత
పల్లవి పాటకుఁడు

ప్రభువులు దొరసానులు శూరులు ఘనులు నావికులు నౌకా తస్కరులు బెస్తలుదూతలు రంగము నానా దేశములందు—కథ.

తనకుమార్తెతో గూఢముగా సంభోగించు నాంటియోకసుఁ డాపెను వరింపవచ్చువారల కొక విడికత పొడిచి యందు కుత్తరమీ జాలని వానినెల్ల జంపించుట - పెరిక్లి సావిడికథకు సమాధానము సూచించి తన్నాంటియోకసు చంపించునేమోయని జడిసి పారిపోవుట- ఆంటియోకసు పెరిక్లిసుం జంప థాలియార్డునంపుట - పెరిక్లి సాంటియోకసు తనరాజధానిపై దండెత్తి ప్రజాపీడన మొనరించి తను జ్జంపునని శంకించి తారస్సనకుఁ బారిపోవుట- థాలియార్డు టైరులో పెరిక్లిసు లేకుంటఁజూచి తిర్గి తనదేశమునకేగుట- క్లియోనుడయోని జాలు తమదేశమునఁ బెట్టిన కరువునకై తిండిలేక వగచుచుండఁగా పెరిక్లిసు వారలకు సమృద్ధిగాఁ దనయోడలోని భోజనసామాగ్రి యిచ్చుట - పెరిక్లిసు పెంటాపోలీసునకు గాలివానతాఁకునఁ దన యోడలు చెడఁగా సముద్రమునఁ గొట్టుకొని వచ్చి యచటిరాజగు సైమోనుడీసుని యనుగ్రహము వడయుట - టైరునందలి ఘనులు పెరిక్లిసుని వెదకుటకై సముద్ర యానముచేయుట - పెరిక్లిసు త్రైసాను నాపె తండ్రి యిష్టానుసారమునఁ బెండ్లాడుట - పెరిక్లిసు త్రైసాతో మఱియు నాపెయుండుఁదాఁగన్న కొమార్తెతో టైరున కాంటియోకసు కూఁతుతోఁ జచ్చుటవిని యోడపై వచ్చుచుఁ దుపానువఁ యోడ చెడఁగా నాలుబిడ్డలనుండి విడఁబడుట- పెరిక్లిసు మృతిచెందినదని తనభార్య నొకపెట్టెనుంచి యందుపై నాపెస్థితివ్రాసి సముద్రమున విడువఁగా దానిని సెరిమనుపట్టుకొని యందు సజీవురాలైన త్రైసాను గాపాడుట - పెరిక్లిసు మెరినాపై కొరీడాలను క్లినుచెంతనుంచుట -

మెరీనా తెల్విత్ తేటలకు దయోనిజాయొర్వాక లైకొరిడా మృతికి వగచు నాపె జంపుటకై లియోలైనున కప్పగించుట - నౌకా తస్కరులు లియోనైనునిఁ బాఱఁదఱిమి మెరీనానఁదమవశమున నుంచుకొని మిటీలేనియనుపురమున నాపె నొకబడవాకమ్ముట - మెరీనా వేశ్యావృత్తి కొప్పకచటిపాలకుని సంరక్షణమున నాటపాటలచే గౌరవముగా జీవించుట - పెరిక్లిసచటికివచ్చి తనయోడలోని కచటి పాలకునిఁ చేఁ దనతో మాట్లాడుటకు రప్పింపఁబడిన మెరీనానమాచారము న్దెలిసికొని యాపెను బోల్చి సంతసించుట - పెరిక్లిసుతనకుఁబా త్రివత్య దేవత కలలోఁజెప్పి న ట్లీ పెనస్సు నందున్న యాపెగుడికేగి యచటఁ దనభార్యన్గాంచి యాపెచరిత్రము న్విని తనకూతుఁ లెసిమేకసునకుఁ బెండ్లి చేసి తన రాజ్యమున భార్యతో సుఖముండుటయును.

(29) రోమియోజూలియట్టులను నాటకమందలి వేసములు

ఎస్కాలసు పెరోనారాజు పేరిసు రాజబంధువుఁడు

మాంటేంగు కేపులట్టులనన్యోన్య ద్వేషమూను నిద్దఱుఘనులు

కేపులెట్టు పినతండ్రి

రోమియో మాంటేంగుకొడుకు

మర్క్యూషియో రోమియోమిత్రుఁడగురాజబంధువు

బెన్వోలియో రోమియోమిత్రుఁడగు మాంటేంగుభాతృవ్యుఁడు

టైబల్టు కేపులెట్ట దొరసానిమేనల్లుడు

లారెనస్సు జానులుసన్యాసులు

బల్తసరు రోమియోసేవకుఁడు

పీటరు సెప్పను గ్రికరీలు కేపులెట్టుసేవకులు

అబ్రహాము మాంటేంగుసేవకుఁడు

వైద్యుఁడు

ముగ్గురుగాయకులు

ఇద్దరు భృత్యులు ఒకయధికారియు

మాంటేంగుదొరసాని

కేపులెటు దొరసాని

జూలియట్టు కేపులెట్టుకూఁతురు

జూలియట్టుదాది వెరోనాపౌరులు మాంటేంగు కేపులెట్టుల జ్ఞాతులు వేషధారులు భటులు దౌవారికులు భృత్యులు పల్లవి-తంగము నామంటువారు— కథ ,

మాంటేంగు కేపులెట్టుల జనులు కలహామాడుచుండగా రాజు వారలఁ నార్పించుట-రోమియో కేపులెట్టింట జరుగు విందునకుఁ బోయి ప్రచ్ఛన్న వేషముతోనుండి జూలియట్టుతో మాట్లాడుట-జూలియట్టు రోమియోను వలచి యతఁడు తనతండ్రి విరోధి యాటకుఁ జింతించుట-రోమియో జూలియట్టున్న మేడ చెంతకు గోడదాఁటి దిగి చెట్టుచాటునఁ బొంచియుండ నామె మేడకిటికి యొద్దఁ గూర్చుండి రోమియోనుఁ జేర్కొని తలడిల్లుచుండ నతఁడు తన్ను బైలుపర్చుకొన నామె యతనితో మాట్లాడి మఱునాఁడు తొమ్మిదిగంటలకు వర్తమాన మంపెదనని చెప్పిపోవుట-రోమియో గుడియొద్దనున్న సన్యాసి యొద్దకుఁ బోయి జూలియట్టుం దనకుఁ బెండ్లిసేయుమని చెప్పి యదివఱకుఁ దావలచిన రోసెలినుపై వలపుఁ దాఁదొలఁగినందున కతనిచే జీవాట్లుతినుట-జూలియట్టు తనదాది న్రోమియోచెంత కంపియు నతని వర్తమాన మెఱిఁగి రహస్యముగా గుడిలో లారెన్సుచెంత నతనిఁ బాణిగ్రహణము చేసికొనుట-తనహితుఁడగు మార్క్యూపియోచంపి రాజునకు జడిసి పలాయితుఁ డౌట రాజు రోమియోకు విదేశవాసము విధించుట-రోమియోతో జూలియట్టు తెలవాఱువఱకు సల్లాపసుఖ మనుభవించి, సెలవుతీసికొనిపోవుట-జూలియట్టు తలదండ్రు లామెకు పేరిస్సుతో రెండుదినముల గడువులోఁ బెండ్లిచేయ నిశ్చయించుట-జూలియట్టు లారెన్సు నొద్దకేగి యటనున్న పేరిసు వ్యర్థోచిత ముగ

మాట్లాడి పంపి రహస్యముగా లారెన్సు న్గర్తవ్యమడిగి యతఁడు తన కొసఁగిన యొకవిధమగు సమ్మోహనౌషధమునుఁ దీసికొనిపోవుట-జూలియట్టు బంధువులచేఁ బూడ్చఁబడుట-తన సేవకుడువచ్చి జూలియట్టు మృతి చెంది సమాధినుంచఁబడినదని విని రోమియో యొక వైద్యునకు ధనమొసఁగి విషముకొని జూలియట్టున్న సమాధి కడ కేగుట-లారెన్సురోమియోయొద్దకు వర్తమాన మంపుటకు మనుష్యుఁడు దొరకకుంటకుఁ గించునుపాయ మరయుచుంట - రోమియోజూలియట్టు సమాధిచెంత పూలుచల్లుచున్న పేరినిస్సుం జంపి జూలియట్టున్న పెట్టెం దెఱచి యామె స్ముద్దుగొని యామె మృతిచెందుట కోర్వక విషము గ్రోలి చచ్చుట-జూలియట్టు మత్తువిఱిగినపిదప లేఁచి తనకయి విషముఁగ్రోలి మృతిచెందిన తననాథునిఁజూచి యతనిచేతిలోనున్న కైజారుపుచ్చుకొని చచ్చుట-రాజు జరిగిన సమాచార మంతయును లారెన్సువలన విని మాంటేగు కేపులెట్టుఁతో విచారించుట-యును

(30) పంకెన్మచ్చిక చేయుట యును నాటకమున వచ్చు వేసములు

ఒక ప్రభువు సై (కంచరి) పూఁటకూళ్ళమ్మ సేవకుఁడు నాటకులు

వేటకాండ్రు భృత్యులు

బేప్లిసా పాడువాలోని శ్రీమంతుఁడు

విన్సెంటియో సైజాలోని ముసలివాఁడు

లూసెంటియో యతనికొడుకు

పెట్రూషియోఁ కేరీనాను వరించు వెరోనాఘనుఁడు

గ్రీమియో హార్టెన్సియోలుఁ బయాన్కాను వలచువారు

ట్రానియో బయండెల్లోలు లూసేంటియో సేవకులు

గ్రూమియోకర్టిస్సులు పెట్రూషియో సేవకులు

ఒక పండితమ్మన్యుఁడు

కేతరీనా బయాంకా వితంతువులు బేప్టిస్టా కూఁతులు

కుట్టుపనివాఁడు దుస్తులమ్మికొనువాఁడు బేప్టిస్టా పెట్రూషియోల
సేవకులు

రంగముపాడువా పెట్రూషియో యిల్లు ప్రభువు త్రాగి పడి యున్న స్లైనునకుఁ ప్రభువేషము వేసి వానికిఁ ప్రభుఁడను భ్రమగల్పించి వానియెదుటఁ బెంకెమ్మచ్చిక సేయుట యను నాటకమాడించుట— కథ.

పాడువా యనుపట్టణమున బేప్టిస్టాయను నొక ధనవంతుఁడు కలఁడు-వానికి ముగ్గురుకూఁతులందు కేతరీనా బయాంకాలు కన్యకలు- దక్కినదివితంతువు - కేతరీనా మిగులగయ్యాళి యాపెకుఁ బెండ్లియైన పిమ్మటఁగాని బయంకాకు బెండ్లి సేయవని యాపెతండ్రి నిశ్చయించెను - పెట్రూషియో యనువాఁడు తన నేర్పుచే కేతరీనాను మచ్చిక చేసి పెండ్లిచేసుకొని పాదుగావించెను - బయంకాను లూసెన్షియో వితంతువును హార్డెన్షియో పెండ్లాడిరి.

(31) గాలివానయను నాటకమందలి వేసములు

అలనో్స (నేపిల్సు రాజు) ఆతని సోదరుఁడు సెబాస్టియను

ప్రోస్పెరో మిలనుకునిజమైనప్రభుఁడు అతనిసోదరుఁడాంటోనియో

మిలను కన్యాయప్రభుఁడు

ఫర్డినందు నేపిల్సురాజుకొడుకు

గొంజాలో వృద్ధుఁడగున్యాయోపదేష్ట

అడ్రియను ఫ్రాన్సిస్కోలుఁ ప్రభువులు

కాలిబను అడవిమనుష్యుఁడును మఱిగుజ్జునగు నొక బానిసీఁడు

ట్రింకూలూ హాస్యగాఁడు

స్టీఫానో త్రాగిన యుగ్రాణపువాఁడు

నౌకాధిపతి

తండేలు

ఓడంగులు

మిరాండా ప్రోస్పెరోకూఁతురు
అరియలు గాలిపీడ

ఇదియు సెరీసు జూనో మొదలగుదయ్యాములును ప్రోస్పెరోను సేవించు తక్కిన దయ్యములును రంగము ఓడతోడిసంద్రము ఒక దీవియును —— కథ.

అలనోన్సె సెబాస్టియను ఆంటోనియో ఫర్డినందు గొంజాలో లున్న యోడ ప్రోస్పెరో మంత్రమహిమ నగలుగుచుపోవున మున్నట ప్రోస్పెరో మిరాండాతో నోడలోనివారలు తనశత్రువులని తెల్పుట - ఫర్డినందు ప్రోస్పెరో ప్రేరేపించిన యరియలు మాయచే ప్రోస్పెరోమిరాండాల యొద్దకువచ్చి మిరాండాను మోహించుట - మిరాండా కూడా ఫర్డినందు న్వలచుట - అలనోన్సె సెబాస్టియను ఆంటోనియో గొంజాలో ఆడ్రియను ఫ్రాన్సిస్కో మొదలగువారు భూమికెక్కి యత్యాశ్చర్యముగా మాట్లాడుకొనుచు ఫర్డినందుని వెదుకుచుండగా నాంటోనియోసెబాస్టియను ఆంటోనియోసెబాస్టినులు తప్ప దక్కు వారలు ఆరియలుమాయచే నిదురింపఁగా లాలనోన్స గొంజాలోలను జంపి నేపిల్సురాజ్య మాక్రమింప సన్నద్ధులుకాఁగా వారు భయులు లేచి శస్త్రధారణమునకుఁ గలమడుగఁగా వీరలు సింగము లగపడినవని బొంకుట-కాలిబను కట్టెలుమోసికొని వచ్చుచు ట్రింకోలూను జూఁచి జడిసి నేలపై బోరగిలఁ బడుకొనఁగా ట్రింకోలా గాలివాన వచ్చునేమోయని కార్మొయిలుంగాంచి భయపడి కాలిబను చొక్కాయిలో నొదిగినపుడు కాలిబ న్నతని దయ్యమనుకొని వడఁకుచుండగా స్టీనో త్రాగి జంటగాఁ బ్రాఁకుచున్న కాలిబను స్టీఫానోల నోళ్ళలో సారాయిపోయఁగా వారలు తమస్థితి తెల్పఁగా స్టీఫానోట్రింకోలా అలనోన్సె మొదలగు తమవారందఱు సముద్రగాములయినందుకు వగచుట-ఫర్డినందు మిరాండా లన్యోన్యముం బ్రేమించి పెండ్లాడ నిశ్చయించుకొనుట-కాలిబను స్టీఫానోట్రింకోలాలకు ప్రోస్పెరోస్థితి చెప్పి

యతనింజంప నుపాయముచెప్పుట-ఆలనో్సెబాస్టియను ఆంటోనియో గొంజాలో ఆడ్రియను ఫ్రాన్సిస్కోలు వివిధగతుల నరియులు యొక్క మాయలకుఁజిక్కి యాశ్చర్యపడుట - ప్రోస్పేరో మిరాండా ఫర్డినం డుల పెండ్లి కొర్పుకొనుట-కాలిబను స్టీఫెనో ట్రింకోలాలు ప్రోస్పేరో గుహకు సమీపించి పలువిధముల దయ్యముల బాధనందుట- ప్రోస్పేరో వారలపైఁ గరుణించి వారలకుఁదా బయల్పడి తనస్థితి దెల్పి ఫర్డినందును, మిరాండాను న్వారల కగపర్చి యోడలోని మిగిలిన వారలఁగూడ రప్పించి యోడ భద్రముగ నున్నదనియు నిదంత తన మాయాశక్తి యనియు వారలతోఁజెప్పి మఱునాఁడు వారలతోఁ గూడ నేపిల్సుదేశమున కేగ నిర్ణయించుటయును.

(32) ఆతెన్సుటైమనను నాటకమందలి వేసములు

టైమను (ఆతెన్సుపురమందలి యొకధనుఁడు)

లూసియను లుగూలోసు సెంప్రోనియసులు (ముకస్తుతిచేయుప్రభులు)

వెంటీడియసు (టైమనునిదొంగమిత్రులలోనొకండు)

ఎపిమెంటసు (ఒకమొరటువేదాంతి)

ఆల్సిబయాడిసు (ఆతెన్సులోనియధికారి)

ఫ్లేవియసు లుసీలియసు నర్విలియసులు (టైమనుని సేవకులు)

కాపిసు పైలోటసు టీటసు లూసియసు హార్టెన్సియసు మఱికొందరు (టైమనుని కప్పిచ్చిన వారి సేవకులు)

ముగ్గురుకొత్తవాండ్రు ఒక సేవకుఁడు ఒకవిదూషకుఁడు

కవి చిత్రకారుఁడు నగలమ్మువాఁడు వర్తకుఁడు

ఒకముదునలి

ఫిర్నియా టైమెండ్రా (ఆల్సిబయాడిసుని యుంపుడుకత్తెలు)

మన్మధుఁడు వేసకాండ్రు

ప్రభులు రాజ్యాధికారులు ఉద్యోగులు సైనికులు దొంగలు భృత్యులు రంగము ఆతెన్సు మఱియు నాచెంగటి యడవులును— కథ.

కవి చిత్రకారుఁడు నగలమ్మువాఁడు - వర్తకుఁడు పట్టులమ్ము వాఁడు మొదలగువారలన్యోన్యము సంభాషించుకొని, టైమనునిచెంత కేగుట- టైమను వెంటోడియసునకు డబ్బిచ్చి వాని చెఱవిడిపించుట- టైమనులుసీలియసునకు ధనమొసంగి పెండ్లి చేయించుట- టైమనుకవి చిత్రకారుఁడు మొదలగువారి సన్మానించుట- ఎపిమాంటసు టైమనుని యవివేకము నాడుచుంట- ఆల్సిబయాడీసు ప్రభులు దొరసాను లుద్యోగులు గాయకులు మొదలగు నానాజనుల కెంతో వేడుకలో టైమను విందుచేయించి బహుమతు లిచ్చుట- టైమనుని కప్పిచ్చినవాం డ్రతని యొద్దకుఁ గాలదోషము పట్టుచున్న పత్రము ఫ్లేవియసు టైమనునితో నతనియాస్తికి మించి యప్పులతని కున్నదని స్పష్టపరచుట- టైమను తన యొద్ద మిత్రులమని భోజన భాజనము లందుచుఁ దనుఁ బొగడు చుండు ప్రభుల యొద్దకు సాహాయ్యార్థము సేవకుల నంపెనుఁగాని యొకఁ డింట లేననిపించుకొనియె- నొకఁ డిప్పుడు వీలులేదనియె - నింకొకఁ డంత కన్నుఁగాన కప్పులపాలు కానేలయని చీవాట్లు పెట్టఁ దొడఁగె- నిట్లెల్లవారు తప్పించుకొనిరి- కాని యొక్కఁడైనఁ దనకు సాయపడకుంటకు నప్పులవాండ్రంపిన సేవకులకు జడిసి తా నిల్లువెలు వడ లేకుంటకు వెఱ్ఱికోపమున మండిపడుచుంట - ఆల్సిబయాడీసు రాజ్యాధికారులచే విదేశవాసశిక్ష విధింపఁబడి స్వశత్రువుతోఁ గలసి తనదేశముపై దండెత్తి రాఁదలఁచుట- టైమను పూర్వము తనవిందుల నారగించి తనుఁ బొగడుచుఁ దనకొంతయుఁ బనికిరాని తనకపట మిత్రుల నందఱ విందుచేసెదనని మిషవెట్టి రావించి యందఱిపై వేఁడినీళ్ళుచల్లి వడఁదిట్టఁగా వారెల్ల రతనికిఁ బిచ్చెత్తినదని నొచ్చుకొనుచుఁ బోవుట- టైమను మనుష్యుల దౌర్జన్యముఁ దలంచి మానవ సంఘము ద్రోసి యడవికేగుట- ఆల్సిబయాడీసుఫిర్నియా టైమెండ్రాలతో నాతెన్సుపై దండెత్తి పోవుచు నడుదారిలో టైమనుని జూచి మనుజుల ననహ్యించుకొను నతనిచేఁ జీవాట్లుతిని యతనివలన బంగరు

బొందిపోవుట-దొంగలు లైమనువలన నీతినేర్చుకొని యతఁడిచ్చిన బంగారుం గొంపోవుట-ఫ్లేవియసును టైమను ప్రియముగా సంభాషించిఁ బంగరిచ్చి పంపుట-బంగరుబొంద నాసించి మిత్రులవలె వచ్చిన కవి చిత్రకారుల నిర్వుర టైమను కొంతబంగ రిచ్చి తిట్టి తన్ని పొఱఁదలు ముట-టైమను .రాజ్యాధికారులతో ససందర్భముగా మాట్లాడి తన గుహలోని కరిగి మృతిచెందుట-

(33) టీటసు ఎండ్రోనికసను నాటక మండలి వేషములు

సాటర్నినసు రోముచక్రవర్తి

బెసియానసు సాటర్నినసుని సోదరుఁడును లెవీనియాను వలచిన వాఁడును టీటసేండ్రోనికసు గాతులనెదిరించిన సేనాధిపతియగు నొక రోమమహాఘనుఁడు

మార్కసాండ్రోనికసు ప్రజాపతినిధియు టీటసునిసోదరుఁడును

లూసియసు క్వింటసు మార్టియసులు టీటసునికొడుకులు

చిన్నలూసియసు లూసియసునిపసిబిడ్డఁడు

పబ్లియసు మార్కసునికొడుకు

ఈమీాటసు ఒకరోమనుఘనుఁడు

అలార్బసు డెమిట్రియసు చీరనులు తామోరాకొడుకులు

ఆరాను తామోరాజారుఁడు

ఒకయధికారి ప్రజాప్రతినిధి దూతపరిహాసకుఁడు గాతులు రోమనులు

తామోరా గాతులరాణి

లెవీనా టీటసునికూఁతురు

ఒకదాది యొకనల్లనిశిశువును

టీటసుని బంధువులు రాజ్యాధికారులు ప్రజాప్రతినిధులు ఉద్యోగులు సైనికులు భృత్యులును రంగము రోమను మఱి సచ్చెంగటి ప్రదేశ మును— కథ .

సాటర్నినసు బేసియానసులు రాజపదవికై కలహించి ప్రజా
భిప్రాయ మడుగుట-టీటసు గాతులను జయించి యుద్ధమందు మృతు
లైన తన యిరువది యొక్కండ్రు కొడుకుల పీనుంగుపెట్టెలతోను
బందెలుగాఁ దేఁబడిన తామోరా అలార్బసు చీరను డెమిట్రియసు
ఆరాను మొదలగువారితోడను జయశీలుల్రోమాయ నేతెంచుట-టీటసు
నకుఁ బ్రజాప్రతినిధులు రాజమకుటము పెట్టెదమన యతఁ డంగీకరింప
కుంట-తామోరా పెద్దకొడుకును రోమనులు తమదేవతులకు బలి
యిచ్చుట-టీటసు సాటర్నినసునకు రాజమకుట మిడుట-సాటర్నినసు
తామోరానుఁ దన రాణిగాఁ గైకొంట-బెసియానస్సు లెవీనియా
నెత్తికొనిపోవుచుండగాఁ నతనికి మార్కసు లూసియసు మ్యూటియసులు
తోడ్పడుట-టీటసనందు కొప్పక వారి వెంబడింపుచుఁ దన్నడ్డిన మ్యూటి
యసునిం జంపుట టీటసుని సాటర్నినసు తూలనాడి తనకు లెవీనియా
యక్కర లేదని తామోరా రాణితోఁ దననగరున కేగుట టీటసు తన
కొడుకులచేతను మఱియుఁ జక్రవర్తిచేత నవమానింబబడి యొంటినేగు
టకు దుఃఖించుట-మార్కసు లూసియసు క్వింటసు మార్టియసులు
టీటసుని వేడి యతని యంగీకారముపై మ్యూటియసున కుత్తరక్రియలు
యథావిధిగఁ జేయుట సాటర్నినసు తామోరా డెమిట్రియసు చీర
నారాన్లతోఁ గూడి బెసియానస్లెవీనియా మొదలగువారిం గలిసికొని
లెవీనియాను బలాత్కారముగా గొంపోయినందుకు బెసియానసును
మఱియుఁ దనకనిష్టులౌ టీటసును వానికొడుకులను గద్దింపఁగా
తామోరా చక్రవర్తితో రహస్యముగా వారలపని పట్టించెదనని చెప్పి
పైకి వారలతో నతనినఖ్యపర్చుట-డెమిట్రియసు చీరనులు లెవీనియా నా
క్రమించుకొనుటకై పోరాడుచుండ నారను వారలతో రేపుద్యానవన
ములో జక్రవర్తి వేటాడునపుడు చక్రవర్తినిం గలిసికొన లెవీనియా
మొదలగు నాడంగులు వచ్చెదరపుడు మీతల్లితో నాలోచించి లెవీని
యాతో మీయిష్టము తీర్చుకొనవచ్చునని చెప్పి వారల సమాధాన

చెప్పుట - ఒక లోయలో తామోరా యారనులు క్రీడించు
చుండఁగా బెసీయానస్లెవీనియా లచటికి వచ్చి వారల న్వేటఁ జూడ
రమ్మన తామోరా కుట్రవలన డెమిట్రియసు చీరనులు వచ్చి బెసి
యానసుం బొడిచి చంపి యొక గోతం బడవైచి లెవీనియాను బల్మి
చెఱఁబట్టుటకుఁ గొంపోవుట-ఆరను కుట్ర వలన మార్టియసు క్వింట
సులు బెసియానసు త్రోయంబడిన గోతఁ గూలుట-తామోరా
సాటర్నైన నేండ్రోనికసుల నచటికి రావించి మార్టియసు క్వింటసులు
బెసియానసుంజంపినారని చెప్పుట- ఆంద్రోనిక సెద్దియుఁ దోఁచక
లూసియసు న్వెంటనిడికొనిపోవుట-ఒకలోయలో డెమిట్రియసు చీర
నులు లెవీనియాను చెఱబట్టి యాపె చేతులను నాల్కను ఖండించి
యేగుట-మార్కసు లెవీనియాను వెదకుచు నొక లోయలోనున్న
యాపెం జూచి వగచి యాపె నింటికిఁ గొంపోవుట-లూసియసు విదేశ
వాసశిక్ష న్విధింపఁ బడుట-లూసియసు టీటసు మార్కసు లెవీని
యాలుకూడి విలపించుచుండ నారెనువచ్చి యందెవరి చేయికోసి
పంపినను రాజుటీటను కొడుకులం గాచెద నన్నాడని చెప్పఁగా
దక్కినవారు తమతమ చేతుల నిచ్చెద మనుచుండఁగా టీటసు తన
చేయిగోసి యారనుకిచ్చుట-ఒకదూత టీటసు కొడుకుల శిరస్సును
మఱియతని నరకఁబడిన హస్తము నతని యెదుటనిడిపోవుట- లూసి
యసు గాతులం బురికొల్పి రోముపై దండెత్తి వచ్చెదనని తనతండ్రి
నోదార్చి యేగుట- లెవీనియా యిసుకపై నోట నొక పుల్ల పెట్టు
కొని తన మొండిచేతుల సాయమున డెమిట్రియసు చీరనులు తన
భర్తంజంపి తనుఁ జెఱచి తన చేతులు నటికి నాల్కఖండించి నారని
తెల్పుట- చక్రవర్తిని యారను పోల్కఁగా నొక నల్లనికొడుకు న్గని
యాబుడుతని చంపుమని దాదిచేత నతనియొద్ద కంపఁగా డెమిట్రి
యసు చీరనులతో నున్నయారర నాబిడ్డని గాతుల దేశమునఁ గాపాడ
నెంచి దాదినిం బొడిచి చంపి యొక తెల్లని శిశువుమఁ చక్రవర్తిని

కప్పు జెప్పుడని డెమిట్రియసు చీరసుల కుపదేశించు టీటియసు విదూవ కుని చేతికి విజ్ఞాపనపత్రిక నిచ్చి చక్రవర్తి కదిచూపి యతఁడేమనునో తిరిగి తనకుఁ జెప్పుమనుట-చక్రవర్తి విదూవకుఁడిచ్చిన యుత్తరమునుఁ జదివికొనివిదూవకున కుతిశిక్ష విధించి టీటసునిఁ దనచేత నడుకుటకై యతనిఁ బట్టితెమ్మనుట- ఈమిాలియస్సు గాతులసే నన్గూర్చికొని లూసియసు రోముపై దండెత్తి వచ్చినాఁడనఁ జక్రవర్తి జడిసి లూసి యసుని టీటసు నింటద స్గలిసికొమ్మని యిమిాలియసు నంపుట గాతుల సైనికులచే నారను పిల్లనితోఁ గూడఁ బట్టువకుట-తామోరా టీటను నికి వెఱ్ఱెత్తినదని నిశ్చయించి డెమిట్రియసు చీరసులతో నడురేయి బయలుదేరి టీటసుని యింటికివెళ్ళి యతనితోఁ దాఁ బగ దయ్యా మనియుఁ, దనకొడుకు లిరువురు నొకఁడు చెఱదయ్యమనియుఁ దమ్మును యథేచ్ఛగా నియోగించినచో నభీష్టము తీర్చెద మనియుఁ జెప్పుట-టీటసా పెమాటలు నమ్మినట్లు నటించుచు నాపెను మఱి యాపెకొడుకులనుఁ బోల్చి చక్రవర్తిని దన యెదుటఁ బెట్టుమని కోరుట-సరియె లూసియసుని మఱి ముఖ్యగాతుల సేనాధిపతులను నీ యింటికి విందుకై రప్పించుము; చక్రవర్తిం జక్రవర్తినిని మఱి యాపెకొడుకులను నీయింటి విందునకు వచ్చునట్లు చేసెదనని తామోరా చెప్పిపోవుట- టీటసుమార్కసునితో గాతుసేనాధిపతు లను వెంటనిడుకొని లూసియసుని వెంటనే రమ్మనుమని చెప్పిపంపి పబ్లియసుని బిలిచి డెమిట్రియసు చీరసులను పిటిచికట్టి వారలకు నోళ్లుమూసి లెవీనియాచేత నొకగిన్నెనిడి వారలుచేసిన నేరములు వారలతోఁ జెప్పి వారిగొంతుకలఁ గోసి యానెత్తు రాగిన్నెలోఁబట్టి వారితలకాయలు మెత్తగాదంచి యానెత్తుట నుడికించి వండుట- చక్ర వర్తిని తనయింటికిరాగా టీటసు మార్కసు లూసియసు లెవీనియా గాతుసేనాధిపతులతో వారలఁ గూర్చుండబెట్టి తా వంటవాని వేస మూని తా వండిన పదార్థము నెదుటనుంచి లెవీనియాను బోధించి

చంపుట- చక్రవర్తి కారణమేమని యడుగ, డెమిత్రియసు చీరసులు బెసియానసుని చంపి లెవీనియానుఁ జెఱబట్టి యాచేతుల నఱికి నాల్కను ఖండించిరనియు, నదియెఱుఁగక నీవు నాకొడుకులఁ జంపించి నావనియు, నారను తనచేయికూడా నఱుకుకొనునట్లు కుట్రపన్నినాఁడనియుఁ జెప్పుట - చక్రవర్తి డెమిత్రియసు చీరసులను బిలిపించుఁడని చెప్పినపుడు టీట సిదిగో వారలనీ తామోరాతిన నుంకించుచున్నదని యాపె దౌర్జన్యము న్వెల్లడించి యాపెన్బొడిచి చంపుట - అందు కొప్పక చక్రవర్తి టీటసుంబొడిచికూల్చుట - లూసియసు చక్రవర్తిం బొడిచి చంపుట - ఆరసునికిఁ దగుశిక్ష విధించి రోమనులు లూసియసునిఁ దమకు రాజుగాఁ జేసికొనుటయును.

(34) ట్రోయిలసు క్రెసీడాలను నాటకమునందలి వచ్చు వేసములు

ప్రియాము ట్రోయిరాజు వానికొడుకులు హెక్టరు ట్రోయిలను పేరిసు డీఫోబసు హెలీనసులు

ఈనీసు ఆంటీనరు ట్రోజను సేనాధిపతులు

కల్చసు గ్రీకులతోఁ జేరినట్రోజనుగురువు

పండారసు క్రెసీడా పినతండ్రి

మూర్గరిలను ప్రియామునిజారపుత్రుఁడు

అగ మెమ్నను గ్రీకుసేనాధిపతి మెనిలాసు వానిసోదరుఁడు

అచిల్లేసు అజాక్సు ఉలిసిసు నెస్టరు డయామెడిసు పెట్రోక్లసులు గ్రీకుసైనికులు

తర్సిటిసా మఱుగుజ్జుబండఁడు

ట్రోయిలసు పేరిసుడయొమిడీసుల సేవకులు

హెలెను మెనిలాసునిభార్య

ఆంద్రో మేకీ హెక్టరునిభార్య

కసాండ్రా ప్రియామునికూఁతురగు మాంత్రికురాలు

క్రెసిడా కల్కసునికూఁతురు

ట్రోజనుసైనికులు గ్రీకు సైనికులు రంగము ట్రోయి గ్రీకు శిబిరమును — కథ.

ట్రోయిలసు క్రెసీడాపైఁ దనవలపును పండారసుతోఁ దెల్పుట - క్రెసీడా తనచెంగటి నుండి యుద్ధమునుండి పోయెడు వీరుల పండారసుతో దనుండి పరికించుట - గ్రీకువీరులు ట్రోయిను జయింపఁ బోక రిత్తగా నేడేండ్లనుండి యుంటకై విచారించుట - హెక్టరు గ్రీకులలోఁ దనతో ద్వంద్వయుద్ధము చేయఁగల వాఁడున్నాఁడా యని గ్రీకు సైన్యములోఁ జాటించుట - గ్రీకుసైనికులు కోరినట్లు హెలెను స్త్రీ గ్రీకులకుఁ దిరిగి యప్పగించఁ దగునా లేదా యని ప్రియాము కొడుకులతో నాలోచించుట - గ్రీకులు మా మేనత్తను గొంపోయిరట్లే పేరిసు గ్రీకుసేనాధిపతి భార్యయగు హెలెనుం దెచ్చెఁ దెచ్చికొన్నదాని విడువనేల యని కొందఱు విడువకున్నచో గ్రీకులవలనఁ దమదేశమునకుఁ జేటు వాటిల్లునేమో యని మఱికొందఱు నభిప్రాయ మిచ్చుట - కెసాండ్రా హెలెనుం గ్రీకుల కప్పగించనిచో ట్రోయికి ముప్పు కలుగునని చెప్పి పోవుట ట్రోయిలసు కెసీడాల నోౖన్యము వలచి కవగూడుట - గ్రీకులచే బట్టువడిన యాంటీనరునిఁ దిరిగి ట్రోయిసైనికుల కిచ్చి వానికి మాఱుగ క్రెసీడాను గ్రీకుల కిచ్చుటకు పేరిసు మొదలగు ట్రోయిసైనికు లొప్పుకొని ట్రోయిరసునిఁ దమయొద్దకుఁ బిలిపించుట - పేరిసు ట్రోయిలసునితో క్రెసీడాను గ్రీకుల కర్పించుమన నాతఁ డాలాగా యని యలుకం బోయి క్రెసీడాకుఁ దా రహస్యముగా గ్రీకుసైన్యములోఁ గలసి కొంచుందుననిచెప్పి యాపెను గ్రీకుల కప్పజెప్పుట - గ్రీసు ట్రోయిసైనికు లొకచోట నొకరేయి కలసి భోజనముసేయ నిచ్చగించుట - ట్రోయిలసు క్రెసీడా డయోమెడుతో రహస్యసల్లాపము లాడి వానికి తానిచ్చిన చొక్కాయి చేతినిచ్చి పంపుట - కనులారఁ జూచి మండిపడుట - శకునములు బాగుగలేవు, నేఁడు యుద్ధమునకుఁ బోవలదని తల్లిదండ్రులు సోదరియుం భార్యయును వారించు

చుండగా హెక్టరు వినక ట్రోయిలసుతోఁగూడ రణరంగమున కేగుట-అకిల్లెసు లసిశస్త్రములు విడిచి కూర్చున్న హెక్టరుం జంపుట-ఉభయసేనలు హెక్టరు చచ్చుట తెలిసి యుద్ధము నాటికిఁ జాలించి తమతమ విడుదుల కేగుటయును.

(35) పన్నెండవరాత్రి లేక నీయిచ్ఛగించునదను నాటకమందలి వేసములు

ఆర్సీనియో ఇల్లీరియాప్రభువు
సెబాస్టియను వయోలాసోదరుఁడు
అంటోనియో నౌకాధికారి సెబాస్టియను మిత్రుఁడు
నౌకాధికారి వయోలామిత్రుఁడు
వెలెంటైను కూరియోలు ప్రభుసచివులు
బ్లెంచి ఒలివియాపినతండ్రి
ఆగ్చీకు
మాల్వోలియో ఒలివియాకుబండారు ఫేబియను విదూషకుఁడగు ఫెస్టీ
ఒలివియా సేవకులు
ఒలివియా భాగ్యవంతురాలగు దొరసాని
వయోలా సెబాస్టియనుసోదరి
మెరియా ఒలివియాదాసి

ప్రభులు గురులు నావికులు అధికార్లు గాయకులు భృత్యులు రంగము ఇల్లీరియాలోని పట్టణము దానిచెంగట సముద్రతీరము—కథ. ఆర్సీను తన చెలికానితో నొలివియా యాపెసోదరుని గూర్చి చింతించుచు బురుషుంం జూడకుంట వినుట-వయోలా సముద్రమునఁ గొట్టుకొనిపోయిన తన సోదరునికై చింతించుచు నార్సురుని షండవేషమున సేవించుట-సెబాస్టియను నాంటోనియోతోఁ దనతో నొకసారిఁబుట్టి తన్నుసరిగాఁబోలిన తన సోదరి సముద్రమునఁ గొట్టుకొని పోయిన

దనియు, నాపె న్వదకుటకై రోడరిగోపీరు పెట్టుకొని యార్సిను చింతకుఁ దానే గెద ననియు, నందుకు నీసాయము కావలయుననియుఁ గోరుట-చీలివియాయొద్దకు వయోలా ప్రభునిచేఁ బంపఁబడి యాపెచేఁ బ్రేమింపఁబడి యాపె చెలికత్తెచే నంపిన యుంగ్రమందుకొని యాపె తెల్వితేమికిఁ జింతించుట-ఆర్సిను వయోలాచేతి కొకనగ యిచ్చి యొలివియా కిమ్మనిచెప్పుట-ఆర్సినుని వయోలా వలచి పరితపించుట-ఒలివియా వయోలాతోఁ దనవలపు తెల్పఁగా నాపెతప్పించుకొనుట-మరియా యొలివియా వ్రాసిన ట్లొకయుత్తరము కల్పించి మాల్వొలియో చెంత నవ్వులాట కిడఁగా నతఁ డొలివియాను వలచిన దనుకొని వికారపడుట-త్రాగుబోతగు బ్లెంచితనత్రాగుడు చెలికాఁడగు నాగుచీకుతో నొలివియా నిన్నవలచినది కాని నీశౌర్యగుణ మాపెకుఁ గన్పఱచుటకై యాపె యొద్దకు రాజాజ్ఞచే రాకపోకలు సేయుచును వానితో నీ వదిర్చి పోరాడి గెల్చితివేని నీయెడల నాపె యనురాగ మధిక మగునని పురికొల్పఁగా నతఁడు వయోలాను నడుమార్గమున నాహ్వానము చేయుటకొర్వకతఁడు సెబాస్టియ ననుకొని యాత్రోవ నేగెడు నాంటోనియో యాగుచీకు నెదురించు నవుడతఁడు రాజశత్రువుఁడుగాన రాజభటులతనిం జెఱకుఁ గొంపోవుచున్నప్పుడతఁడో సెబాస్టియనుఁ డానీయొద్ద నాదాఁచిన ధనముగాని నన్నుఁగాని యెఱుంగ ననెద-వింత యన్యాయము లేదు నిను సంద్రమునుండి రక్షించి యిటకు సురక్షితముగాఁ దీసికొని వచ్చినందుకా యిట్లాడుచుంటివని వాపోవుచు బోవుట-కనిపెట్టి వయోలా యాహా నన్ను నా సోదరుఁ డనుకొన్నాఁడు సెబాస్టియను మున్నీటి ముప్పునుండి బ్రతికి యిచటనుంట రూఢియని సంతసించుట-సెబాస్టియనుని ఫెస్టరు నాదొరసాని నిన్ను శీఘ్రముగ రమ్మన్నదనఁగా నాపెను నేనెఱుంగ నీవెవఁడవో కాని నీత్రోవను నీవు పొమ్మని యాతని యాగుచీకిడిగో దొరికినాడా యని యొక చెంపకాయ గొట్టగాఁ నమోచ్నో యిచట

వారలెల్ల పిచ్చివారే యని యతనిఁ బట్టి మర్దించుచుంట-యాండ్రి
కనిపెట్టి యతని పైకొలుకఁగా పెస్టకువలన నానసమాచారము విని
యొలివియా యక్షుకడి బ్లెంచి యాగ్చీకులం దగిలివైచి యయ్యా నా
యింటికి రమ్మా యని పిలువ నతఁడు నిస్సంశయముగా నిదంతయు
మాయగాని కలగాని యగు ననుకొనుచు నా పె న్వెంబడించుట-
చీఁకటి గదిలోఁ బిచ్చివాఁడని తలంపఁబడి యొలివియాచే నుంపించఁ
బడిన మాల్వోలియోతో ఫేభియను బ్లెంచియున్నాగు చీకు పెస్టేమెరి
యాలు హాస్యమాడుట-ఒలివియా యొక గురువు చెంతఁ దన్నుఁ
బెండ్లాడవలయునని సెబాస్టియనుని గుడికిఁ గొంపోవుచుండ నతఁ
డెద్దియుఁ దోఁచక విస్మితుఁడై యరుగుట-ప్రభువు వయోలాయొలివి
యా సెబాస్టియను బ్లెంచియాగ్చీకు ఫేభియను పెస్టనుమాల్వోలియో
మెరియా లోకచోఁ గూడుటచే యాథార్థస్థితి బైలువడుట-రాజు
వయోలాను సెబాస్టియ నొలివియాను యథావిధిం బెండ్లాడుటయును

౩౩ వెరోనాయందలి యిద్దరు తగు మనుష్యులను నాటకమందలి
వేసములు

సిల్వియా తండ్రియగు మిలెనారాజు
వెలంటైను ప్రోటియసులిద్దరు తగుమనుష్యులు
ప్రోటియసుని తండ్రియాంటోనియో
తూరియో వెలంటైనుని ప్రతికక్షి
ఎగ్లమూరు సిల్వియా సహకారి
స్పీడు వెలంటైనుని సేవకుఁడు
లాన్సుఁ ప్రోటియసుని సేవకుఁడు
ఆంటోనియో భృత్యుఁడౌ పాంతినో
జూలియా శరణుగొన్న పూఁటకూళ్ళమ్మ
వెలంటైను శత్రులు

ప్రోటియసు న్వలచిన జూలియా
వెలంటైనుని వలచిన సిల్వియా
లూసెట్టా జూలియా చెలికత్తె

సేవకులు గాయకులును రంగము వెరోనామిలను మఱి యాశెం
గటి యడవియును — కథ.

వెలంటైను తనచెలికాడగు ప్రోటియసుతో మాట్లాడి సేవడు
న్వెంటనిడుకొని మిలెన్రాజుసభాసదుఁ డౌట-ప్రోటియసు జూలియాను
వలచి జాబంపి ప్రత్యుత్తర మంది, చదువుకొనుచుండ నతనితండ్రి
యాతని మిలెన్రాజ సభాసదుఁడవు కమ్మని పంపుట-వెలంటైను సిల్వి
యాను వలచి యాశ్రయించుట-ప్రోటియసు జూలియాకుఁ దనయుంగర
మిచ్చి యామె యుంగ్రము న్దాఁ గైకొని కారెన్సు న్వెంటనిడికొని
మిలెన్రాజు నొద్ద కరుగుట-ప్రోటియసు రాజాజ్ఞచే వెలంటైను దరిఁ
జేరి యతఁడు వలచిన సిల్వియాను దా వలచి జూలియానుమఱచి యత
నిపైఁ గిట్టకాతని గుట్టుచెప్పి రాజుచే నతనిదేశమునుండి వెడలగొట్టిం
చుట- వెలంటై నొకయడవిలో బలాత్కారముగా లౌన్సలోఁ గూడ
దొంగల గురువగుట సిల్వియాను రాజాజ్ఞపై తూరియోకు నతనిచ్చెద
నని మిషపెట్టి తా నామె ప్రేమను సంపాదింపఁగోరి యామె మేడ
చెంత యామె స్తోత్రముం బాడుచున్న ప్రోటియసు వైఖరిం బూట
కూళ్ళ వానివెంబడి మగ వేషమునున్న జూలియా కనిపెట్టి దుఃఖిం
చుట-సిల్వియా యెగ్లమూరుసాయమున వెలంటైను యొద్దకుఁబోవ
నుద్దేశించుట-ప్రోటియసు జూలియానుఁ దన సేవకునిగాఁ గుదుర్చు
కొని యామె తనకుఁ దల్లియిచ్చిన యుంగ్రము సిల్వియా కిచ్చి యామె
చిత్రముం దనకుఁ దీసికొని రమ్మని పంపుట-రాజు తూరియా ప్రోటి
యసు జూలియా యెగ్లమూరుతోఁ బారిపోయిన సిల్వియాను వెదకఁ
బోవుట-దొంగలు సిల్వియాను వెలంటైను చెంతకుఁ గొంపోవుట-
రాజు తూరియా ప్రోటియసు జూలియా వెలంటైను లోకవారి గలసి

కొనుట_సిల్వియాను వెలంటైనునకు జాలియాను ప్రోటియసునకు రాజు పెండ్లి సేయుటయును

(37) నీతుకతయను నాటకమందలి వేసములు

లియోంటీసు సిసిలియారాజు

మెమిల్లియసు సిసిలి యాయువరాజు

కేమిల్లో యాంటిగోనసు క్లియోమినీసు డయానులు సిసిలియాలోని ప్రభువులు

రోగరో సిసిలియాలోని తగుమనుష్యుఁడు

పోలిక్సీనసు బొహీమియా రాజు

ఫ్లోరిజల్లు బొహీమియాయువరాజు

ఆర్చిడేమసు బొహీమియాలోని ప్రభువు

ఒకనావికుఁడు

కారాగృహాధిపతి

పెరిడిట్టాతండ్రియగు ముదుసలిగొల్లఁడు వానికొడుకువిదూషకుఁడు

ఆటోలికసు మోసగాఁడు

హెర్మియోనీ లియోంటిసురాణి

పెరిడిట్టా హెర్మియోనీకూఁతురు

పౌలీనా ఆంటీగోనసునిభార్య

ఎమిల్లా రాణిచెలికత్తె

మొప్సాదొరకసులు గోపికలు

ప్రభులు దొరసానులు దొరలు ఉద్యోగులు సేవకులు గోపకులు గోపికలు ద్వారపాలకులు మొదలగువారు రంగము సిసిలియా యొకపుడు బొహీమియా యింకొకపుడును — కథ.

లియోంటీసు తన భార్యతో పోలిక్సీనసునకు సంబంధ మున్న దని శంకించి వానికి విషమిడుమని కేమిల్లోతోఁ జెప్పఁగా వాఁడు పోలి

క్సేనసున కది తెలియఁజేసి యతని నాతనిదేశమున కంపుట - రాజు తనరాణిపై ననుమానపడి యామెం జెఱసాల నుంచుట - యామె కొకయాఁడుపిల్లపుట్టఁగా నాపిల్లను పౌలీనా రాజునకుఁ జూపించి నవు డతఁడాపిల్ల నడవిలోవిడిచి రమ్మని యాంటిగోనసున కాజ్ఞయిడుట - రాజున్యాయసభలో బాహాటముగా రాణియందు వ్యభిచారదోష మారోపించి మరణశిక్ష విధించునంతలో క్లియోమినీసు డయానుల పొల్లో యనుదేవతా సన్నిధినుండి రాణి నిష్కల్మషురా లనియు పోలిక్సేనసు నిర్దోషియనియు కేమిల్లో రాజద్రోహి కాఁడనియు లియో టీసు లేనిపోని యనుమానములుఁగల క్రూరుండనియు నతని కడ న్వడిచిన యాఁడుపిల్లదక్క వేఱేసంతాన ముండదనియు నభిప్రాయముం దెచ్చి చదువునపు డది రాజు నమ్మకుండు నంతలో నాకస్మికముగా రాజ కుమారుఁడు మృతుఁడైనట్లు తెలియఁగా రాణి మూర్ఛిల్లుటఁ గని రాజు తనపై దేవత లాగ్రహించినారని తెలిసికొని పశ్చాత్తప్తుఁడై రాణియు పోలిక్సేనసు కేమిల్లోలు నిర్దుష్టులని నిశ్చయించికొని వెంటనే మూర్ఛఁ దేటించుటకై కొంపోఁబడిన రాణి మృతిచెందినదని పౌలీనా తెల్పఁగాఁ వగచుట-ఆంటిగోనసు రాజాజ్ఞచొప్పున రాజపుత్రిని బోహిమియా రాజ్యమున నొకయడవిలోనుంచి పోవుచుండఁగా నతనిపై నొకయెల్లుబంటి పడుట-ఆంటిగోనసుని యోడ గాలివాన కాఁకునఁ జెడుట-ఒక గొల్లఁడు రాజపుత్రి న్గాపాడి యాంటిగో నసుని స్థితినిఁ దన కొడుకువలనఁ దెలిసి యతనిఁ గావనేగుట-దార సంతాన వియోగమునఁ దలడిల్లు నాప్రభుఁడునన్ను రమ్మని వర్తమా నము చేసె నిప్పటికి బదేనేండ్లు కావచ్చినవి-స్వదేశముఁ జూడనేగద సెలవిండని కేమిల్లో మనవిసేయఁగా పోలిక్సేనసు నరియే వెళ్లెదవుగాని కొంచెమ మాగుము యొక గొల్లని యింటికిఁ దఱుచు చేగెదు తనకొడుకు స్థితి తెలిసికొనుటకు కెమిల్లోను వెంటఁబెట్టుకొని మాఱు వేసమునఁ బోవుట-ఆటోలికసునలోను జేబుకత్తిరించి మోసమున దబ్బుహరిం

చుట-ఫ్లోరిజల్లు పెరిడిట్టాతో మురికియుదువు వేసికొని సల్లాపించుచు నా పెద్దవ్వ కండాఁ బెండ్లి చేసికొని యొదవని వాగ్దానమిచ్చి యానాటి రాత్రి కవఁగూడ నెంచి యప్పటి వేడ్కఁ జూడవచ్చిన గొల్లఁడు మాఱువేసములనున్న పోలిక్సేనసు కేమిల్లో కౌను మొప్పా డొరకను మొదలగువారిం బరికించుట-పోలిక్సేనసు పెరిడిట్టా చేయిపట్టుకొని యాపెం బెండ్లాడెదవని ప్రమాణమొనర్చుచున్న తనకొడుకు న్నింత్షించెదవని చెప్పిపోవుట-కేమిల్లో యుపదేశముపై ఫ్లోరిజల్లు పెరిడిట్టాతో సిసిలియా రాజసందర్శనమున కేగుట- ఆటోలికసు మోసమున గొల్లని వానికొడుకును ఫ్లోరిజల్లు పెరిడిట్టాల వెంటఁ దీసి కొనివచ్చుట- పోలిక్సేనసు తనకొడుకును వెదకుటకై లియోంటీసు చెంతకువచ్చుట-ఆటోలికసాంటి గోనసునుండి సంపాదించిన గుర్తులం జెప్పుటచేతను గొల్లల సాక్ష్యముచేతను పెరిడిట్టాతన కూఁతురని లియోంటీసు సంతసించుట- ఆనందమగ్నుఁడగు లియోంటీసునకు పౌలీనాతాఁ దాచిన హెర్మియోనీ నగపర్చఁగా నతఁడు న్నిగిలినవారు నాశ్చర్యానందాబ్ధి నోలలాడుటయును.

షేక్స్పియరుని కావ్యములలో

1 వీనసుమతియోడో నిసను కావ్యమునందలి— కథ .

ఎడోనినను దేవత వీనసను దివ్యకుమారుని మోహించుట వాఁడు కామకేళి యెట్లుండునో తెలియ కాపె న్దప్పించుకొని వందిన్వేఁటా డుచు దానికొమ్ము పోటున మడియఁగా నెడోను విలపించుచు దివ మున కేగుటయును.

2 ల్యూక్రెసీ చెఱయను కావ్యమందలి— కథ .

టార్క్విసియసను రోమురాజు కొల్లేటినసు తనసేనానాయకుని భార్య పతిని పరోక్షమునఁ జెఱపట్టఁగా నాపె తనభర్తతో నారాజు దార్జ

క్యముం జెప్పి పోవుచుకొని చావఁగా నాపై భర్త యాశాఖాండదేశము నుండి వెడలఁగొట్టుట.

3 విరహావేదనఁగూర్చి పద్యములు

4 శృంగారనాయకుని విజ్ఞాపనమునందు విప్రలంభ శృంగారము వర్ణింపఁబడినది.

4 విరహాతీవ్ర తీర్థవాసియందు విరహావర్ణనము

5 ఫోనిక్సను గొప్పపక్షి మఱియొకజాతిపక్షియను కావ్యమున నాయకులవర్ణనము

కాళిదాసు నాటకములో

1 శాకుంతలమున దుష్యంతుఁడు శకుంతలయందు భరతుఁడను వానింగనుట

2 విక్రమోర్వశీయమను నాటకమునఁ బురూరవుఁడను రాజూర్వశియను దేవదాసిం గవఁగూడుట.

3 మాలవికాగ్నిమిత్రమను నాటకమున నగ్నిమిత్రుఁడను రాజు మాలవికయను రాజకుమారిఁ బెండ్లాడుట.

4 కాళిదాసుప్రహసనమునందు బండబూతు పంచాంగమున్నది

కావ్యములందు

1 రఘువంశమునందు సూర్యవంశరాజుల చరిత్రము కలదు.

2 కుమారసంభవమునఁ బార్వతీపరమేశ్వరులు కవఁగూడి కుమారస్వామిం గని, యతనిచేఁ దారకాసురుం బొలియించుట

3 మేఘసందేశమున నొకయక్షుఁడు మేఘముం దనభార్యం గని తనస్థితి యాఁపెతోఁ జెప్పి రమ్మని పలికినాఁడట.

4 ఋతుసంహారమున ఋతువుల వర్ణనము.

5 శృంగారతిలకమున శృంగారరస వర్ణనము.

6 నలోదయమను కావ్యమున నలమహారాజు చరిత్ర మున్నది.

7 రాక్షస కావ్యమున శృంగార మున్నది.

8 పుష్పబాణవిలాసమున శ్రీకృష్ణగోపికా శృంగార వర్ణన మున్నది.

— * —

షేక్స్పియరుని కవిత్వమందలి సొగసుల వివరము

—౦—

వీరరసము

1 1 నాటకములో మెకీనాడయూనా కుపదేశించుట

2 బర్ట్రాము తన నేరములకు పశ్చాత్తప్తుడై తను క్షమించు మన రాజనుట

3 2 నాటకములో కేసోబర్బ్యుస్సు ఆంటొనీశౌర్యముం దలంచుకొని యనుకొనుట

4 ఆంటొనీ మృతుండైన పిదప క్లియోపేట్రా సీజారునకు లోఁబడ నొల్లకనుకొంట

5 క్లియోపేట్రా డోలబెల్లాతో ఆంటొనీ వీరత్వముం బొగడి చెప్పుట

6 సీజారునకు లోఁబడనొల్లక క్లియోపేట్రా ఈరాసుతో ననుట

7 3 లో। ఆర్లెండో మల్లయుద్ధమునకుఁ బోవఁగడను రోజలిండు సిలియాల కనుట

8 5 లో। కొరియొలేనస్సు ఆఫీడియస్సుం గూర్చి ప్రజాప్రతినిధులతో ననుట

9 వలమ్నియా వర్జీలియా నోదార్చుట

10 అగ్రిప్పా కొరియొలేనస్సుని స్వభావ మొకనికిఁ జెల్పుట

11 వలమ్నియా కొరియొలేనస్సునిఁ బ్రజలతో క్షమాపణము చెప్పుకొమ్మని బోధించుట

12 ఆఫీడియసుని సేవకుఁ డింకొక సేవకునితో ననుట

13 అగ్రిప్పా కమీనియసు మొదలగు ప్రజాప్రతినిధులతో కొరియొలెనస్సు భోజనము చేసినపిమ్మటఁ దా నతనిఁ గలిసికొందునని చెప్పుట

14 అగ్నిప్వాల ఓఫీలియుసుసలతో కోరియుతెనస్సు తనమాట వినక పోయినప్పుడనుట

15 6 లో॥ అయాంటిమోనిమోజెనతో నాపె ధర్మం గూర్చి చెప్పుట

16 7 లో॥ హేమ్లెట్టు హొరేషియోతో ఁదనతండ్రి వర్ణించుట

17 తనతండ్రి రూపమునఁ దన కగపడిన దయ్యము తన్ను రమ్మని చేసన్న జేసినప్పుడు తన్ను వారించెడు హొరేషియోకు హేమ్లెట్టు పలుకుట

18 పోలోనియస్సు రాణి యొద్ద ఓఫీలియాకు హేమ్లెట్టు వ్రాసిన వలపు జాబునందుఁ జదివినపద్యము

19 కొత్తవాసివలెఁ దనతో మాట్లాడిన హేమ్లెట్టుఁ గూర్చి ఓఫీలా తలంచుట

20 నాటకమ్మందలి రాణి తనభర్తతోఁదా మూర్ఖను వాదమని యొట్టు పెట్టుకొనుట

21 8 లో॥ సీజారుని గొప్పకోర్కె తనపై వైరము బోధింపనెంచిన కేషియసునితో బ్రూటస్సనుట

22 కాల్ఫూర్నియా శకునములు బాగులేవిల్లు బయలుదేఱ వద్దన సీజారనుట

23 సీజారుని జంపిన పిమ్మట బ్రూటస్సు పురజనులతోఁదాఁ జేసిన పనిన్యాయమని పల్కుట

24 యుద్ధరంగమున బ్రూటస్సు తన్నుఁదాఁ బొడుచుకొని చచ్చి పడియుండగా వలెసఁగూర్చి యాంటనీ పల్కుట

25 11 లో॥ అయిదవ హెన్రిమహారాజు రణరంగమున వెన్నిచ్చెడు సైన్యమునతోఁ బల్కుట

26 12 లో॥ రణరంగమున టాల్బట్టునకు మఱియతని కొడుకునకు జరుగు సంభాషణము

27 13 లో॥ హ్యాస్టినుమహారాజు సఫలుఁడు వాక్యకుఁడు ప్రభుఁ
వైరముఁ దలఁపోయుట

28 సఫలుఁడు ప్రభువు మాక్బెత్తు రాణిచేఁదా విశేషగమున శిక్ష
విధింపఁబడి వచ్చుటనుట

29 హ్యాస్టినుమహారాజు బొట్టు తప్పిలో మ్యూన్యువ్వాదు నెలిప్పుక్తి ప్రభుఁ
డనుట

30 రణరంగమునఁ జన్మక్షీణ్య ద్వసుకొంట

31 14 లో మాక్బెత్తు రాణి యుద్ధమందోడిన సేనకోదులతోఁ
బల్కుట

32 16 లో ఆ ర్గస చెఱసాలలో నిప్పి కేళ్ళ యాలుకఁబోవు చను
కొంట

33 18 లో రెండవరిచార్డు మహారాజు శత్రువులకుఁ జిక్కి దుఃఖం
చునప్పుడు గురువోదార్చుట

34 ఒకతోఁట మాలె తన సేవకులతోఁ బల్కుట

35 20 లో రాజు విచార్య విశంసన చేయుచుఁ దపతలి కొంద్రె కనుట

36 21 లో రాజును జంపి రాజ్యము వెగ నాక్రమించుకొమ్మని తన
భార్యతన్నుఁ దొంగరపెట్టున ప్పుడు మెక్బెత్తు పల్కుట

37 22 లో ఇస్బెల్లా తన సోదరుని రక్షింపు మనుచు ఆంజెలోనుని
కనుట

38 ఆంజెలో యిస్బెల్లాతో ననుట

39 ఇస్బెల్లా యాంజెలోతోఁ దాని బొంకున కొన్నకవల్కుట

40 ఇస్బెల్లా యాంజెలోతో ననుట

41 25 లో నాటకముఁ జూచుచున్న ఫీనస్ఫ్రా తనయుద్యోగి కనుట

42 26 లో క్లాడియో [illegible]

43 కొనికెక్కినుకొంట

44 ప్రవోస్టుమనిష్ఠాయిన్నీ క్లాడియోతో ననుట

శాంతరసమందు

22 చంపబడుటకుఁ గొంపోవఁబడుచున్న సేప్రభువు కేడుతో ననుట

23 13 లో మార్గరెట్టు రాణిచే రణరంగమునఁ బొడువబడి యీల్గుచు యార్కుప్రభుఁ డనుట

24 యార్కు చావునకుఁ జింతించుచు నాఱవ హెన్రీ మహారాజు తనరాణి మొదలగువారితో ననుట

25 14 లో ఆఱవ హెన్రీ మహారాజొక గుట్టపైఁ గూర్చుండి యుద్ధముం బరికించుచుఁ దలపోయుట

26 ఆఱవ హెన్రీ మహారాజు చెఱసాలలోనుండి యచట కావలి వాడుఁ నీ కిరీట మేదని యడుగఁగాఁ బల్కుట

27 వార్విక్కుప్రభువు యుద్ధరంగమున ఎడ్వర్డు రాజుచే బొడువఁ బడి మడియుచునుట

28 15 లో యేని యెన్మిదవ హెన్రి మహారాజుచే విడనాడఁ బడిన కేతరైన్ మహారాణిం దలఁచి యొకముదుసలిదానితోఁ బల్కుట

29 వుల్సీగురువు చెరసాలకుఁ బోవు చనకొంట

30 గార్డినరు తన్దూషించునపుడు క్రాన్మరనుట

31 16 లో ఆర్తరు రణరంగమున జాన్ మహారాజుచేఁ జిక్కుట కేడ్చుచున్న కాన్స్టెన్సు నోదార్పఁ జాలక రణమం దోడిన లూయీ పరితపించుట

32 17 లో తనకూఁతురైన గనీరిల్లు తనకు భృత్యులు బదుగురు లేదన్నప్పుడు లియర్మహారాజు పల్కుట

33 లియర్మహారాజు గాలివానదెబ్బతిని కెంటుగృహముఁ జేయుచుఁ దలపోయుట

34 గ్లోస్టరు ప్రభువు పెడ్గారునకుఁ బల్కుట

35 లియర్మహారాజు వెఱ్ఱెత్తి గ్లోస్టరెడ్గార్లచెంత వాపోవుట

36 18లో రాజాయుద్ధమునకై ఫ్రాన్సు కేఁగఁగా సంతోషకలహములు రేఁగఁగా రాణిక్షేమవార్తల నడుపుమా యన్నప్పుడు యారుప్రభువనుట

37 నీయాజ్ఞానుసారము జార్జోరి చార్జుం బంపినాఁనని యెక్సెరనఁగా బోలింగ్బ్రూకు పల్కుట

38 19లో గ్లోస్టరుని యాజ్ఞానుసారము తన్ను బంపుటకుఁ గొంపోవు కేట్లీప్వతో హేస్టింగ్సనుట

39 రిచ్మండు నిద్రింపఁబోవుచు శిబిరమున దైవప్రార్థనము చేయుట.

40 22లో అంజిలో తన్నవ కూడు మను నర్థమిచ్చునట్లు పల్కుచున్నపుడు ఇస్బెల్లా యనుట

41 ప్రచ్ఛన్న వేషమునమున్న రాజు క్లాడియో కుపదేశించుట

42 23లో పరిస్సాఫోర్టియాతోఁ బల్కుట

43 ఎద్దియుం జేయలేక తనకై పగచు బెస్సానియోతో అంటోనియో న్యాయస్థానమునఁ బల్కుట

44 25లో హెర్మియా తనమాట వినక లైజాండరుని వలచుట కొప్పక థీసస్సుతో ఈజస్సు చెప్పుకొనఁగా థీసస్సు హెర్మియాతోఁ బల్కుట

45 27లో రాజుతో బ్రాబన్షియో తన కూఁతు నొథెల్లో కిచ్చినానని యంగీకరించి నపుడు రాజనుట

46 సైప్రసుద్వీపమునకుఁ దనకంటె ముందుగా వచ్చియున్న డిస్డిమోనాను జూచిన సంతోషముచే ఓథెల్లో యాపెతోఁ బల్కుట

47 డిస్డిమోనాను వలచి యాపెకడ కేగుచు నియాచ్మో కుట్ర వలన కేషియోచేతఁ దాపులుతిని పగచు రోద్రిగోతో నియాచ్మో యనుట

48 ఎమిలియా తనకు వ్యభిచారము తప్పుకాదని దుర్బోధ చేయఁగా డిస్డిమోనా యనుట

49 28లో పెరిక్లిసు ఆంటియోకసు నిచ్చిన ప్రశ్నమున కర్థము చెప్పుటకు సిద్ధపడి యనుకొంట

50 పెరిక్లిసు క్లియోనునితో ననుట

51 (1) 30లో ఓటోలిపియో కేథరీనాతోఁ బల్కుట
(2) కేథరీనా పాతివ్రత్యముంగూర్చి తనసోదరిలతో నుపన్యసించుట

52 31లో భూతముచేఁ దఱుమఁబడు స్త్రీపేనో యనుకొంట

53 32లో స్లైవియస్సు తన యజమానుఁ డడవికేగఁగా సేవకులకుఁ దన ధనము కొంత పంచి యిచ్చి యనుట

54 ఆ తెన్నుస్టైమనుఁ డడవిలోఁ దనగుహచెంతనుండి యనుకొనుట

55 టైమనును దొంగలకనుట

56 35లో మగవేసమున రాజంపిన రాయబారముం దనకుఁ దెల్పిన వయోలాను ఒలివియా వలచి యనుకొంట

57 37 ఫ్లోరిజల్లు తనభార్యతోఁ దన్నుఁ దనతండ్రి కండక దూర దేశమునకుఁ బొమ్మని యుపదేశించు కేమిల్లో కనుట

ల్యూక్రెసీ చెరలో

58 టార్క్విను ల్యూక్రెసీని చెఱపట్టుట కుద్దేశించి తనలో ననుకొంట

59 చాటుపద్యములు

కరుణారసము

---

1 1లో తండ్రిమృతికొఱకు వగచు నట్టగరుడు హెలీనాతో లాఫీ పల్కుట

2 ...లో ఈనోబార్బస్సు ఆంటనీపక్షము మాని శత్రుసైన్యము లలో జేరినందుకై పశ్చాత్తప్తుఁడై పొడుచుకొని మడియుచుఁ బల్కుట

3 చచ్చిపోవుచున్న ఆంటనీనిఁజూచి క్లియోపేట్ర యేడ్చుట

4 3వ తనతండ్రి రాజ్యపదవినుండి తొలఁగింపఁబడి దేశము నుండి వెడలఁ గొట్టబడినందుకై దుఃఖించు రోశ్లిండున్ సిలియా యోదార్చుట

5 ఆర్లెండో మల్లయుద్ధమున కరుగుచున్నపు డతనితో రోశ్లిండనుట

6 ఆర్లెండో రోలెండు కొడుకని తెలిసినపిదప రోశ్లిండు సిలియాతోఁ బల్కుట

7 ఆర్లెండో మల్లయుద్ధమున జయమందిన తరువాత నతనితో రోశ్లిండు తనమెడలోని బంగారుగొలుసిచ్చుచుఁ బల్కుట

8 రాజ్యభ్రష్టుఁడౌ రాజవనిలో ఆర్లెండోనుఁ గలిసికొన్న పిమ్మట జాక్విస్సుతోఁ బల్కుట

9 ఆలివరుసిలియాల పెండ్లి రేపగునని చెప్పిన రోశ్లిండుతో ఆర్లెండోయనుట

10 ...లో ఇమోజనులియోనాటస్సు దేశమునుండి వెడలిపోవు చుం కేమి చేసెనని పైసానియో నడుగుటయు నతఁడు చెప్పుట యును

11 ఇమోజను పైసానియోతోఁ దననాథుని పోక కానట్లు చూచుచో యాసంగతి చెప్పుట

12 ఇమోజను తనభర్త దేశమునుండి వెడలఁగొట్ట బడినపుడు చింతించుట

13 తా జారత్వమును దన్నుఁజంపుమనియుఁ దనభర్త పైసాని యోకు వ్రాసిన యుత్తరము ఇమోజను చదువుకొని వగచుట

14 ఇమోజను తనభర్త వ్రాసిన యుత్తరము చదివికొని పరితపించుట

15 పైసానియో తనకిచ్చిన విషము గ్రోలి మూర్ఛిల్లిన మగవేషమునను ఇమోజనుని బూలసమాధినుంచి గైడీరియస్సార్విరాగస్సులు పాడుట

16 హేమ్లెట్టు తనతండ్రి మృతుఁడైన పిమ్మటఁ దనతల్లి తన్ను నీయందంత దుఃఖము కన్పట్ట నేలనని యడిగినప్పు డుత్తరమిచ్చుట

17 లార్టీసు ఒఫీలా కొనర్చు నుపదేశము

18 విదేశ మేగెడు లార్టీసుతో పొలోనియ స్సుపదేశించుట

19 తనపినతండ్రి పగదీర్చుకొనక తా వ్యర్థకాలక్షేపము సేయుచుంటకై హేమ్లెట్టు తలపోయుట

20 8లో సీజారుని గొప్పకోర్వక కేసియస్సు కాస్కా ననుటతో

21 కాల్ఫర్నియా యాపశ్శకునములను జెప్పియుచున్నా నన్నదాను సీజారనుట

22 ఆర్టిమిడోరస్సు సీజారునితోఁ గుట్రసంగతి చెప్పుటకై యతఁడువచ్చు దారిలో నిలువఁబడి యనుకొంట

23 ఆంటనీ సీజారుఁడు చంపబడిన పిమ్మటఁ బ్రజలను సీజారుని శత్రువులపైఁ బురికొల్పుట కిచ్చిన యుపన్యాసము

24 10లో నాల్గవ హెన్రీమహారాజు నడిరేయి లేచి యనుకొనుట

25 11లో హెన్రీమహారాజు మారువేషముతో బేట్సు-కోర్టు-విలియమ్సులను తనసైనికులతో వారలు రాజెట్లున్నాఁడనఁ బల్కుట

26 13లో గ్లోస్టరు ప్రభువు చెఱసాల కంపఁబడినవు డాఱవ హెన్రీ మహారాజు వగచుట

27 14లో నాల్గవ ఎడ్వర్డు రాజు కాఁబోవు ఎడ్వర్డు యార్కు రణమునఁ గూలిన పిదప దుఃఖించుట

28 16లో హూబర్టు ఆర్థరుం జెఱసాల లోఁ జంపసిద్ధపడినపుడు వారల కుభయుల కయిన సంవాదము

29 17లో కెంటు తనయుత్తరము కార్డీలియా చదువుకొన్న పిమ్మట నెట్లున్నదని యడుగఁగా నొకతగుమనుష్యుఁ డనుట

30 18లో రెండవరిచార్డు మహారా జింగ్లాండునకువచ్చి యనుట

31 బొలింగుబ్రూకు కిరీటముం దనకిమ్మన్నప్పుడు రెండవరిచార్డు మహారాజనుట

32 రెండవరిచార్డు మహారాజు బొలింగ్బ్రూకుతో ననుట

33 రాజపదవినుండి తొలఁగింపఁబడి రెండవరిచార్డు మహారాజద్దము చూచుకొనుచ నుకొంట

34 చెఱలోనున్న రెండవరిచార్డు మహారాజు తలపోయుట

35 19లో ఎలిజబెత్తురాణి తనకొడుకులు మూడవ రిచార్డు మహారాజుచేఁ జంపఁబడఁగా దుఃఖించుట

36 25లో గంధర్వమాయచేఁ దన్నుఁ డసిన లైసాండురునకు హెర్మియా ప్రోత్సాహపర్చెననుకొని యాపెతో నాపెహితురాలగు హెలీనా పల్కుట

37 26లో సన్యాసి తనపన్నిక కంగీకరించు మన్నపుడు లియోనాంటోపల్కుట

38 27లో అయోగో కేషియోతో డిస్డెమోనాకుఁ దగులాట మున్నదని స్థిరపర్చినపుడు ఒథెల్లో విచారించుట

39 తన్ను శంకించి తనభర్త కోప్పడుచుటకు శోకించుచు నయాగోతో డిస్డెమోనా పల్కుట

40 29 లో కెపూలెట్టు తనకూతురగు జూలియట్టుంగూర్చి పరిసుతోఁ జెప్పుట

41 సమాధిలో విషముఁ ద్రావి మూర్ఛిల్లి యుంచఁబడిన జూలి యట్టుగా మృతిచెందినదానిఁగా దలంచి రోమియో యను కొంట

42 జూలియట్టు మూర్ఛఁదేఱిన పిదప విషము గ్రోలి మృతి చెందిన రోమియోనఁ జూచియనుట

43 31 లో అరియలుపోస్ప్రిస్పెరోతో నాలని మంత్ర మహిమచే గోంజేలోసుని స్థితి వర్ణించుట

44 37 లో పౌలీనా తనభర్త మృతుఁడౌటకు వగచుట

వీనస్సు మఱి ఎడోనిస్సను కావ్యములో

45 అడవిపందిచేఁ జంపబడిన ఎడోనిసుని వెదకుచు నడవిలో వీనస్సుమృత్యు దేవత న్నిందించుట

43 ఆపెపందిచేఁ జంపఁబడిన ఎడోనిస్సుం జూచి యనుకొంట

47 ఆపె ఎడోనిస్సుం దలంచుకొని దుఃఖించుట

ల్యూక్రెసీ చెఱలో

48 ల్యూక్రెసీకిఁ గాంబోవు దశం దలఁచి కవియనుట

49 ల్యూక్రెసీ తనబల్మిఁబట్టిన టార్క్వినుతో ననుట

50 ల్యూక్రసీరాజుచేఁ జెఱుపఁబడిన పిదపఁ బలవించుట

51 ల్యూక్రసీ దుఃఖించుట

52 ల్యూక్రసీ దుఃఖించుట

53 ల్యూక్రసీ పొడుచుకొనుటకు కైజారుపట్టుకొని తనచేలితోఁబ ల్కుట

54 ల్యూక్రెసీభర్త యాపె వర్తమానముపై వచ్చి యాపెతోఁబ ల్కుట

55 ల్యూక్రసీ రాజుచేఁ దాఁ జెఱపట్టబడితినని చెప్పినవు డాపె భర్తయున్న తీరు

శృంగార రసము

వీనస్సు మఱి ఎడోనిస్సను కావ్యములో.

ల్యూక్రెసీ చెఱలో

౩౪ ఏమితాత్పర్యము కొనవచ్చెదవని ల్యాంకెస్టర్సీ యడిగినప్పుడు టచ్‌స్టోననుట

హాస్యరసమునందు

— * —

1 1లో బర్ట్రిము ఫ్రాన్సున కేగిన పిదప హెలీనా చింతించుచు పెరోలిసుం జూచి యనుకొనుట

2 బర్ట్రిముని తల్లితో విదూషకుం డనుట

3 విదూషకుఁడు బర్ట్రిముని తల్లితోఁ బల్కుట

4 ౨ లో టచ్‌స్టోను రోజలిండుతో ననుట

5 జాక్విసు అవివేకియగు టచ్‌స్టోనుని బిలుచునపు డతఁ డిచ్చిన ప్రత్యుత్తరము

6 ఆర్లెండోతో నడవిలో మగ వేసమునను న్న రోజలిండనుట

7 నేనే నీరోజలిండైనచో నీవేమి చేయుదువని మగ వేసమునను న్న రోజలిండు అడవిలో ఆర్లెండో నడిగినప్పు డతండు మాటాడక మును పాపె ముద్దిడుకొనెదనని మాటనగా నాపెయనుట

8-9 రోజలిండు స్వామికిఁ జాలి వలచి యున్నానను ఆర్లెండుతో మగ వేసమున నున్న రోజలిండార్లెండుతోఁ బల్కుట

10 ఒక సేవకుఁడు టచ్‌స్టోనుతో ననుట

11 5లో ఒక రోమనుదేశీయుఁడు వాలీసుదేశీయునితో ననుట

12 6 లో రాణిమృతి చెందెనని కార్నీలియస్సు చెప్పగా సింబెలైననుట

13 7 లో హేమ్లెట్టునకని తండ్రిరూపున నగపడిన దయ్యమనుట

14 హేమ్లెట్టు పోలోనియసుల సంవాదము

15 పిచ్చివానివలె నటించుచున్న హేమ్లెట్టు ఓఫీలాతో ననుట

16-17 నాటకములోని రాణి నాటకము లోని రాజున కనుట

18 నాటకములోని రాజు నాటకములోని రాణితో ననుట

19 భోజనము సేయుచున్న రాజుతో హేమ్లెట్టనుట [ననుట

20 9 లో గ్లెండోవరు శాకవిద్యము చెప్పఁగల నన్నప్పుడు హాట్స్పు

21 10 లో కాసింకఁ బదులువాదనను ఫాల్స్టాఫుతో ముఖ్య న్యాయాధికారి యనుట

22 ఫాల్స్టాఫు ముఖ్యన్యాయాధికారితో ననుట

23 యార్కు గురువు మౌబ్రేతో సింగ్లాంకంగూడిన యనుట

24 ఫాల్స్టాఫు పల్కుట

25 12 లో బెడ్ఫడుక్ టాల్బట్టుతో ననుట

26 13 లో సఫల్కు వి మృత్యుకై యేడ్చు తనభార్యతో నాఱవ హెన్రిమహారాజనుట

27 14లో ఆఱవ హెన్రిమహారాజు లోకుల యభిప్రాయముఁ గూర్చి యనుట

28 గ్లోస్టరురాజు కాఁగోరి యనుకొనుట

29 గ్లోస్టరు ఎడ్వర్డు మహారాజు చేసికొన్న పెండ్లి వలన గ్రోధించి రాదలసిపై దండెత్తుచున్నాఁడను సందర్భమున వలెసతో ననుట

30 ఎడ్వర్డు తనకు మహారాజు కావున్నప్పు డున్న యధికారము చాలునన్నప్పుడు గ్లోస్టరనుట

31 ఆఱవ హెన్రీమహారాజు తనకొడుకుం జంపిన గ్లోస్టరుతో ననుట

32 16లో జాన్మహారాజు ఫ్రాన్సుతో యుద్ధమున జయమంది యింగ్లాండునకు వచ్చి సింహాసనారూఢుఁడై తిరిగి సింహాసనముం దూఁగూర్చున్నాఁడదిగని ముకుటముం ధరించినాఁ డనఁగా సేలిస్బరీ యనుట

33 17 లో మూరువేసముతోనున్న కొంటులివయతో ననుట

34 19లో గ్లోస్టరనుకొనుట

35 మొదటివాంతకునితో రెండవవాంతకుడు సత్యమునుఁ గుఱించి చెప్పుట

36 22లో ఆంజేలో తనయొద్దకు ఇస్సెబెల్లా వచ్చెనని సేవకుఁడు చెప్పినపు డనుకొంట

37 రాజు ఆంజేలోతో ననుట

38 రాజు రాత్రి మెరియానాను ఆంజేలోను గవఁగూడుట కంపించుచుం దనలో ననుకొనుట

39 23లో బెస్సానియో ఆంటోనియోతో ననుట

40 కాన్సెలట్టుజస్సికాతో ననుట

41 26లో ఉలిసూలాతో హీరో యనుట

42-43 లియోనాటో ఆంటోనియోతో ననుట

44 27లో రాడ్రిగోతో అయాగో యనుట

45-46 కెషియో త్రాగినందులకుఁ దన్ను నిందించుకొనుట

47 బయాంకోనుఁ గుఱించి కేషియో వడిగి యాసంభాషణమున సిద్ధిల్లోను మోసపుచ్చెనని అయాగో యనుకొనుట

48 ఎమిలాడిస్డెమోనాతో ననుట

49 28లో మాలవాడుసలలో వచ్చిన కవచమునుఁ జూచి యనుకొంట

50 ఔట్రలతవృత్తి స్నేదించు మెరీతో ననుట

51 29లో రోమియోతో సన్యాసియనుట

52 30లో పెట్రూషియో కేతరీనానుఁ గూర్చి యనుకొనుట

53 31లో ట్రింకూలో కట్టెలమోపుతో బడుకొన్న కాలిబన్నుం జూచి యనుకొంట

54 31లో ఒక సేవకుఁ డింకొక సేవకుని కనుట

55 31లో హెక్టరుటోయిలస్సుతో ననుట

అద్భుతరసమందు.

—:o:—

1 1లో పారోకీసుతో హెలీనా యనుట

2 రాజు హెలీనానుఁ బెండ్లాడుమని బర్ట్రాముతోఁ జెప్పుట

3 బర్ట్రాముతో పెరోలీసనుట

4 ఒక ఫ్రెంచిభటుఁ డింకొక ఫ్రెంచిభటునితో బర్ట్రామునుగూర్చి మాట్లాడుచనుట

5 2లో రోమునకేగుచు ఆంటనీ క్లియోపాత్రాతో ననుట

6 మీనాసు పాంపేతో ననుట

7 ఈనోబర్బసు మెసీనసుతో క్లియోపేట్రాను వర్ణించి చెప్పుట

8 ఆంటనీపైకి సీజారు సేననంపించినపుడు క్లియోపేట్రా ఆంటనీతోఁ బలుకుట

9 సీజారు థైరియసుతో క్లియోపేట్రాను లోఁబఱ్చుమని చెప్పుట

10 సీజారునిఁ దిరస్కరించి ఆంటనీ యెదిరింప నిశ్చయించినపుడు ఈనోబర్బ సనుకొనుట

11 క్లియోపేట్రా సీజారునకుఁ దాలొంగితినని చెప్పినపుడు దానితో థైరియసనుట

12 క్లియోపేట్రా సీజారుని వశమైనదని శంకించి యాపెతో ఆంటనీ యనుట

13 ఆంటనీ యుద్ధసన్నద్ధుఁడై తన సైనికులతో ననుట

14 ఆంటనీ సీజారునకు క్లియోపేట్రా లోఁబడుట కాపెపైఁ గోపించిపోవఁగా నాపెతో ఛార్మియ యనుట

15 అంటనీ ఈరాసుతో ననుట

16 ఆంటనీ మృతిఁజెందిన పిదప క్లియోపేట్రా పరితపించుట

17 3లో రోజలిండుతో సిలియా యదృష్టదేవత నుద్దేశించి పలుకుట

18 రోజ్లిండు తనకు గొలుసిచ్చిన పిమ్మట ఆర్లెండో యనుకొనుట

19 రోజ్లిండా ఆర్లెండోతో ననుట

20 రోజ్లిండు తనకు గొలుసిచ్చి వెళ్ళిపోయిన తరువాత ఆర్లెండో యనుకొనుట

21 రాజు చేయు కుట్రను బడసి యూరువిడిచి పోదలంచిన ఆర్లెండోతో ఆడమను ముసలి సేవకుం డనుట

22 అడవిలో రాజ్యభ్రష్ట ప్రభువుతో జాక్విస్ననుట

23 రాజ్యభ్రష్ట రాజునొద్ద అమియన్సు పాడుట

24 మగవేసముననున్న రోజ్లిండు ఆర్లెండోతోం జెప్పుట

25 మగవేసముననున్న రోజ్లిండుతో జాక్విస్ననుట

26_27 మగవేసముననున్న రోజ్లిండు ఆర్లెండోతో ననుట

28 టచ్‌స్టోను విలియముతో ననుట

29 4లో ఎడ్రియానా లూసి యానాల సంభాషణము

30 ఎడ్రియానా లూసి యానాతో ననుట

31 ఎడ్రియానా లూసియానా కనుట

32 బల్తజరు ఆంటిఫోలస్ ఫెసస్సుతోం ననుట

33 అడ్రియానా తనభర్తకుం బిచ్చెత్తైనదయోగని యనుట

34 6లో ధాన్యము చవకగా నమ్మించుమని యల్లరిచేయు తొలి పౌరునితో కొరియొలేనస్ననుట

35 యుద్ధమునయించి వచ్చిన కొరియొలేనస్సునకుం బౌరులు చేసిన గొప్ప కోర్వాక బ్రూటస్సు సిసీనియస్సుతోం బల్కుట

36 కొరియోలేనస్సు తన్ను ద్వేషించు ప్రజాప్రతినిధులతో ననుట

37 విదేశగమనము విధింపంబడిన కొరియోలేనస్సు తన్నోడనాడలేక యేడ్చు తనతల్లితో ననుట

38 ఆఫీడియస్సుతో మైత్రిచేయుట కేగుచు కొరియోలేనస్సను కొనుట

39 6లో క్లోటను ఇమోజినున్న యింటికిఁబోవుచు నా పై దాసీల స్వాధీనముచేసికొనెదనని యనుకొంట

40 ఇమోజిను తనపోఁచీపోయినదనుట

41 పోస్తుమసు ఇమోజినుం దాఁగూడితి నని యాపె పోఁచీచూపి అయాచ్మో చెప్పఁగా ననుట

42 పైసానియో యిమోజినుం జంపుమని తనకు పోస్తుమసు వ్రాసిన యుత్తరము నాపెకుఁ జూపి యనుకొంట

43-44-45 పిల్లవానివేసముతో మిల్ఫర్డునకుఁ బోవుచున్న ఇమోజినుతలపోయుట

46 అర్విరాగసు తనకు మగవేసమునున్న ఇమోజినుపై మిక్కిలి ప్రేమపుట్టుటంగూర్చి యనుకొంట

47 ఇమోజిను అర్విరాగస్సు గైడీరియస్సులు తనకుఁ జేసినయాదరణముఁ దలచి యనుకొంట

48 అర్విరాగసుతో బెలేరియస్సు వేఁటకేగి రా కాలస్యము చేయుటకుఁ జింతించి యనుట

49 క్లోటనునితల నటికి తెచ్చిన గైడీరియసు జాతియు నందుకు సంతసించు అర్విరాగసునిఁ దలంచి బెలేరియ స్సనుకొంట

50 విషమూర్ఛనందిన పైడలీ మృతిచెందె ననుకొని వానిఁ బూడ్చుసమయమున అర్విరాగస్సుతో గైడీరియ స్సనుట

51 ఇమోజిను మూర్ఛఁదేఱి యనుకొంట

52 పిల్లవాని వేసమునున్న ఇమోజినుం దనసేవకునిఁగా దీసికొన్న లూసియస్సు తనయజమానునికై పొగలు నతని నోదార్చుట

53 పైసానియో తనయజమానునినుండియు ఇమోజినునుండియు వర్తమాన మేదియులేకుంటకు క్లోటను గతియేమయ్యెనో తెలియకుంటకు శంకించుచు దనలో ననుకొంట

54 పోస్తుమస్సు చెరసాలలో నిద్దుర మేల్కని యనుకొంట

55 కారాగృహాధికారి పోస్తుమసుతో ననుట

56 తనభార్య విషమిడి ఇమోజినుం జంపించిన ట్లొప్పుకొనెనని కార్నీలియస్సు చెప్పఁగా సింబెలై ననుకొంట

57-58 7లో హొరేషియో దయ్యముంజూచిన వేకువను బర్నార్డోతో ననుట

59 హొరేషియో బర్నార్డో మార్సెల్లస్సులు తనతండ్రి దయ్యము తమ కగపడెనని నమ్మించి చెప్పినపుడు హామ్లెట్టు అనుకొంట

60 హొరేషియో మెర్సెల్లస్సులతోఁ దనతండ్రి దయ్యమునకై రాత్రి నిరీక్షించుచున్న హామ్లెటు తనపినతండ్రి బయలు దేఱుచప్పుడు విని యతని దుర్మార్గముం గూర్చి యనుట

61 తన తండ్రి దయ్యము కాన్పించి తనతో మాట్లాడుచున్నపుడు హొరేషియోతోఁ బల్కుట

62 పోలోనియస్సు ఒఫీలాతో హామ్లెట్టుం గూర్చి తెలుపుచుం బల్కుట

63 రాజు హామ్లెట్టు వెఱ్ఱిం గూర్చి పోలోనియస్సుతో ననుట

64 నాటకములోని రాణి తన భర్తతో ననుట

65 రాజు దైవప్రార్థనము చేసి లేచిపోవు చనుకొంట

66 పొలోనియస్సు హామ్లెట్టుచే జంపఁబడగా ఐఫీలాకు వెఱ్ఱియెత్తుట గనిపెట్టి రాజు జర్ట్రూడుతో ననుట

67 హామ్లెట్టు ఒఫీలా సమాధిచెంత లార్టీసుతోఁ బోరాడినపిదప హొరేషియో రాజు తనపైఁ జేసినకుట్రఁ జెప్పబోవు ననుట

68 గిల్డెన్స్టర్ను రోసెన్క్రాంట్సులనుఁ జంపించుటకుఁ దా వన్నిన కుట్ర హొరేషియోతో హామ్లెట్టు తెల్పుచు వారిం గూర్చి యనుట

69 లాటీసెట్టివాడో నీకు బాగుగఁ దెలిసినట్లు కాన్పించదను ఆస్రిక్కుతో హామ్లెట్టు అనుట

70 8లో రేషియస్సుగూర్చి పీటారు అంటనీతో ననుట

71 సీజారు మకుటము ధరించినయెడల నెట్లుండవచ్చునో యని బ్రూటసు తలపోయుట

72 బ్రూటసు కేషియస్సుచే సీజరుం జంపుటకుఁ బ్రేరేపింపఁబడి నడురేయి నెవ్వరోతనతలుపు పిలువఁగా ననుకొంట

73 కల్ఫూర్నియా శకునములు బాగున్నవికావు కాఁబట్టి సభకుఁ బోవద్దని సీజారునితోఁ బల్కుట

74 చావునకు జంకరాదని కల్ఫూర్నియాతో సీజారనుట

75 సీజారుం జంపినపిమ్మటఁ బ్రజలయందలి కనికరమున సీజారునెడఁ గనికరము మానితివని బ్రూటసుఁడు ఆంటనీతోఁ బల్కుట

76 లుసీయలియసుతో శిబిరమునందంత బ్రూటసు కేషియస్సుం గూర్చి పల్కుట

77 రణరంగమున నవకాశమున్నప్పుడే శత్రువుల జయింపవలెనని కేషియస్సుతో బ్రూటసుఁడనుట

78 ఒక ఘనుఁడనుట [యనుకొంట

79 9లో యువరాజగు హెన్రీ తనదుష్ట సహవాసముఁ గూర్చి

80 నాల్గవ హెన్రీమహారాజు యువరాజుంగూర్చి పలుకుట

81 10లో ప్రవాదయనుట

82 నార్తాంబర్లెండు బార్డుల్ఫుతో ననుట

83 నార్తాంబర్లెండు మోర్టనుతోఁ బల్కుట

84 నాల్గవహెన్రీమహారాజు తనశత్రువులు జయింపఁబడిరని విని తనకువచ్చిన జబ్బుం దలఁచుకొని యనుకొనుట

85 11లో అయిదవ హెన్రీమహారాజుతో ఫ్రాన్సులోఁ గొందఱు సైనికుల యుద్ధమునకంపి స్కాట్లెండు భయమునుండి రక్షించుకొనుటకుఁ గొందఱితో మనమిచట నుండవలయునని యుపదేశించుట

100 జార్జి బీవిస్సుజాన్ హాలెండుతో ననుట

101 14లో రణరంగమునఁ బట్టుపడిన యార్కు మార్గరెట్టురాణిచే దిక్కులి తెగనాడఁబడి యామె నిందించుట

102 యార్కు రణరంగమునఁ జంపబడుటకు రిచార్డు తనసోదరులతో ననుట

103 ఆఱవ హెన్రీమహారాజు ప్రజలు ఎడ్వర్డు పక్షముకాబోరని ఎక్సెటర్తోఁ బల్కుట [గ్లోస్టరనుట

104 ఆఱులో నాఱవ హెన్రీ దెగటార్చ వచ్చినావా యని యనగా

105 15లో వుల్సీ రాజుతోఁ మదపై కుట్రకన్నావని యెంచి బంకింగాము రాజువద్దకు వుల్సీ కన్నముంగాగాఁ బోనించినపుడు నార్ఫోల్కనుట

106 సేండ్స్ప్రభువు చేంబర్లైన్ ప్రభువుతోఁ బల్కుట

107 తన్ని వదనాడి ఆనీనిఁ బెండ్లాడిన యెనిమిదవ హెన్రీమహారాజుం దలంచి యలుకచున్న కేతరైనురాణితో వుల్సీ యనుట

108 8 హెన్రీమహారాజుతో వుల్సీనుఁగూర్చి నార్ఫోల్కు చెప్పుట

109 వుల్సీ మృతినందుట విని యతని దాక్షిణ్యము నెగ్గించు కేతరైనతో గ్రిఫిత్తనుట

110 రాజశిక్షితుఁడయి క్రాంవెల్లు సఫల్కు ప్రభువుతో ననుట

111 గార్డినరుతో క్రాంవెల్లనుట

112 16లో ఒకడాఁకపుత్రుఁడు జానుమహారాజుచే రిచార్డు అను పేరున ప్రభువు గావింపఁబడి తనలో ననుకొనుట

113 పాండల్ఫు కరాజితుఁడౌ లూయీతో ననుట

114 పాండల్ఫు లూయీతో జానుమహారాజు తనచేజిక్కిన ఆర్థరుని నిశ్చయముగాఁ బొలయించునని చెప్పుట

115 సేలిస్బరీ ఆర్థరు క్షేమముగా నున్నాఁడు నేనుపోకమొదటగ నని హ్యూబర్టు వగువఁగా ననుట

116 17లో కార్డీలియా ఫ్రెంచి రాజునకు భార్యయై ఫ్రాన్సుకు బోవుచు గ్నోనేరిగనులను తనసోదరీలతో లియరుని సంరక్షణము.

బాగుఁగ జేయుఁ డన వారలు నీదారి నీవుపొమ్ము మేమెఱుఁగ
మా యని ప్రత్యుత్తరమీఁగా వారితో ననుట

117 నను దిరస్కరించిన గన్రీలు చేయిపట్టుకొని నీవు నెమ్మి నగ
పర్యదాదను లియరుతో రీగననుట

118 నన్నుఁ దిరస్కరించి కూఁతులపై మండిపడి వెఱ్ఱియై గాలి
వానలో బోవు లియరునేఁ దిరిగి పిలువమని గ్లోస్టరనఁగా
రీగననుట

119 తనయింటఁజొచ్చి గాలివాన బాఁధతప్పించుకొమ్మను కెంటుతో
గాలివాన బాధకన్న నెక్కువబాధ పొందు నేను గాలివానకు
జడియ ననాయ నిలియరనుట

120 దయ్యము పట్టినట్లు నటించు ఎడ్గారుతో విదూషకు డనుట

121 లియరుని కెంటు శత్రులనుండి తప్పించు కొంపోయినపుడు
ఎడ్గారనుకొనుట

122-123 బహిష్కరింపఁబడిన గ్లోస్టరొక ముసలివానితో ననుట

124-125 ఎడ్గారు గ్లోస్టరుతో నలసినోరిక శౌర్యవ నలని దోవరుమిట్ట
యెక్కించితినని చెప్పుట

126 వెఱ్ఱిత్తిన లియరు గ్లోస్టరుతో ననుట

127 రణమునఁ దనచే గూలిన ఎడ్మండు తనపే రడిగినపుడు ఎడ్గా
రనుట

128 తనకౌగిట మృతి చెందిన కార్డిలియానుఁగురించి లియరనుట

129 ఎడ్గారు ఆల్బను కెంటులతో ననుట.

130 గిరిలో బాలింగు బ్రూకుతో స్పర్థ బూనిన నార్తంబర్లెండు
ప్రభువు రెండవరిచార్డు మహారాజుతో ననుట

131 గ్లోస్టరు ప్రభ్వీగాంటు నతని పోదరుంజంపిన వారిపైఁ బగఁదీర్పు
కొమ్మని చెప్పుట

132-133 గాంటు విదేశవాసశిక్షనందు బాలింగు బ్రూకుతో ననుట

134 విదేశవాసశిక్ష నందిన బాలింగు బ్రూకు గాంటుతో ననుట

135-136-137 వ్యాధిగ్రస్తుడైన గాంటు యార్కుతో ననుట

138 రెండవరిచార్డు మహారాజును గాంటును సంవాదమాడుట

139 ఆమర్లీతో రెండవరిచార్డు మహారాజు కాలింగు బ్రూకుం గూర్చి యనుట

140 సింహాసనమునుండి తొలగింపబడిన రెండవరిచార్డు మహారాజందునకుం గారణమగునార్థాంబర్లేండుతో ననుట

141-142 19లో ఎలిజబెత్తురాణి గ్లోస్టరుతో నీవునన్నూ నాసంతతిన్ ద్వేషించుట రాజునకుం గిట్టదని చెప్పగా నతఁడామెతో ననుట

143 గ్లోస్టరుం దలఁచుకొని యతని తల్లి యనుకొంట

144 రిచ్మండు తనసైనికులతో ననుట

145 మూఁడవరిచార్డు మహారాజు రణరంగమున దనసైనికుల కనుట

146-147 20లో రాజుతో బైరను పల్కుట

148 తనసౌందర్యముం గొనియాడు బోయెట్టుతో రాణియనుట

149 స్త్రీలతో పొందుచేయుట చదువుకంటె మేలని బైరను రాజునకుం దెల్పుట

150 21లో మేక్బత్తు తనభార్యతో దానిద్రంగూడఁ జంపుమని యొక ధ్వని తనకు వినబడినట్లు చెప్పుట

151 మేక్బత్తు తనభార్య వ్యాధిచేఁజచ్చెనని విని యనుట

152 22లో రాజు తా విదేశ మేగెదనని తనస్థానమున నియోగింపఁ దలంచిన ఆంజేలోతో ననుట

153 నాసోదరుని రక్షించు శక్తి నాకెద్దియైనఁ గలదాయని శంకించు ఇస్బెల్లాతో లూసియో యనుట

154 ఎస్కాలిను న్యాయాధికారితో ననుట

155 నీసోదరునకు శిక్షవిధింపబడియె మఱి యదితిరిగిప్పరాదను ఆంజేలోతో ఇస్బెల్లా యనుట

156 ఆంజేలో ఇస్బెల్లానుఁ గవియఁగోరి యనుకొంట

157 తనభావము తెలియజాలకుంటివని ఇంటిలో ఇస్బెల్లాతో ననఁగా నాపె యులెపెతో బల్కుట

158 మారుువేసమునమున్న రాజుతో క్లాడియో పల్కుట

159 ఇస్బెల్లాక్లాడియోతో ననుట [రాజనుట

160 రాజును నిందించు లూసియోతో ప్రచ్ఛన్న వేషమున నున్న

161 2లో గ్రాటియానో యొమో చింతించెదు అంటోనియోతో ననుట

162 పోర్షియా నెరిస్సాతో ననుట

163 షైలాకుతో అంటునియో పల్కుట [ననుట

164 మారువేసముల యాటకు సిద్ధపడిన గ్రాటియానో సెలారితో

165 పోర్షియా తా నేర్పర్చిన బంగారు వెండి సీసములబరణాలలో నాపెం బెడ్లాడనెంచి యార్గము రాజు వెండిబరణిం గైకొని యునుకొంట

166 యీ అవివేకులు తప్పుబరిణాల నెంచుకొనుచున్నారను పోర్షియాతో నెరిస్సా యనుట

167 పోర్షియా రెండు వ్రూంట లాఁగి మరియు బరిణనెంచుకొమ్మని బెసానియోతో ననుచు నతనిఁప్రైఁ దనవలపు దెల్పుట

168_169 లోరెజో జెస్సికాతో ననుట [స్సాతో ననుట

170_171 పోర్షియా ఇంటోనియోనుఁ గాపాడి తనయింటికివచ్చి నెరి

172 నీ పెపమిటి యింకొకక్షణములో వచ్చునని లోరెంజో చెప్పఁగా పోర్షియా యనుట [దొరసానికిఁజెప్పిన నీతి

173 21లో పోర్ట్సావున కాఁను వేషమువేసి పేజిదొరసాని పార్థు

174 ఫార్డు కరువుతీయఁబడిన పాల్స్టావుతో నల్యూరిలో ననుట

175 25లో కైజాంకురు హెర్మియాలు వివాహముంగూర్చి పల్కుట

176 హెలీనా యనుకొంట

177 ఓబేరను రాబీనుతో ననుట

173-179 తిసియుస్సు హిప్పొలీటాతో వలపులవారింగూర్చి యనుట

180 20లో విరోంటో సంతోషవార్త విని యానందబాష్పము లొలికించుట గూర్చి యనుట

181 హీరో మార్గరెట్టతో ననుట

182 బెండిక్కు లియొనటోతో ననుట

183 పన్యాపిలి లియొనటోతో హీరో మృతిజెందినట్లు చాటుమని తెల్పుచనుట (దార్చి యనుట

184 27లో కేసియోచే దెబ్బలుతిన్న రోడరిగోను అయాగోయొ

185 అయాగో ఒతెల్లోకు డిస్డిమోనాపై ననుమానము పుట్టించుచనుట

187 88 అయాగో యనుకొంట

189 ఒథెల్లో అయాగోతో ననుట

190 అయాగో తా న్యాయవంతుఁడనని ఒతెల్లోతోఁ జెప్పుట

191 ఒతెల్లో తనభార్యయొక్క తెల్వితేట లెన్నుట

192 తనభార్యం జంపి యాపె యోగ్యతలని ఎమీలా చెప్పినపిదప ఒతెల్లో తాఁ జావనిశ్చయించుకొని యనుకొంట

193 28లో ఆంటియోకస్సుతో పెరిక్లిస్సనుట

194 ఆంటియోకస్సునుండి పాటిపోఁగలందు పెరిక్లిస్సు అనుకొంట

195 హెలికానసు పెరిక్లీసుతోఁ బల్కుట

196 పెరిక్లీసు హెలికానసుతో ఆంటియోకస్సుంగూర్చి చెప్పుట

197 క్లియోను డయోనిజాతో ననుట

198 పెల్లజెండాల యోడలువచ్చెనని యొక్కరథు వనఁగా క్లియో ననుట

199 సైమానిడీసు మూడవరథునితోఁ బల్కుట

200 సైమానిడీసు రామలకనుట

201 తైసావలకుంది పెరిక్లిసనుకొంట

202 తనభార్యమృతి చెందెననుకొని యాపె నొకపెట్టెలోనిడి, సముద్రమున విడిచిపెట్టి యాపె కన్నెపిల్ల నెత్తుకొని పెరిక్లీసు సముద్రమున పగిలినయోడలోనుండి వనుకొనుట

203 పెరిక్లీసు మెరినానుఁబోల్చి హెలికేనస్సుతో ననుట

204 29లో జూలియట్టుతో నాపెతల్లియనుట

205 రోమియో మారువేసపు టాటలో మొట్టమొదట జూలియట్టుం జూచి వరించుట

206 జూలియనుతో మాట్లాడఁబోవుచు రోమియో యనుకొంట

207 సన్యాసిప్రభాతవర్ణనము సేయుచుం బల్కుట

208 తెల్లవారకమునుపే తనయొద్దకువచ్చిన రోమియోతో సన్యాసి యనుట [పల్కుట

209 రోజులైనునందు వలపుమానినావాయని రోమియోతో సన్యాసి

210 జూలియట్టు నాభార్య యనిపించుకొనుట చాలును నాకాపె న్వెంటనే పెండ్లి చేయుమను రోమియోతో సన్యాసియనుట

211 సమ్మోహనౌషధము తిని మూర్ఛిల్లిన జూలియట్టును మృతిచెందిన దానిఁగాభావించియాపెన్సమాధినిడుచునాపెతండ్రిదుఃఖించుట

212 31లో ఆంటోనియోతో సెబాస్ధియను పల్కుట

313 ఫర్డినందు ప్రోస్పెరో యాజ్ఞానుసారము కట్టెలు పోగుచేయుచనుకొంట

214 ఫర్డినందుతో ప్రోస్పెరోయనుట

215 ప్రోస్పెరో మూర్ఖ దేవతుగొంజలో మొదలగువారిం గని యనుకొంట

217 32లో టైమనుచిత్రపటముం జూచి యనుకొంట

218 టైమనుచెంతనృత్యము చేయవచ్చిన స్త్రీలఁజూచి ఎపిమాంటసనుకొనుట

219 ప్లేవియస్సు టైమనుని యవివేకస్థితి జూచి యనుకొంట

220 తనవనుకుదేశముం బెడబవిడిచిన హైమసుందలచి ఏడిమాంట
వనుకొంట

221 ప్లేవియసుని రెండవ సేవకుఁడు చెడిపోయిన హైమను దలంచి యనుట

222 అడవిలో బంగారుఁజూచి హైమనుపల్కుట

223 హైమనడవిలోఁ దన్నూడవచ్చిన అల్సిబయాడీసుతో ననుట

224 హైమను బంగరుంజూచి యనుట

225 హైమను బంగరాసించివచ్చిన దొంగల కనుట

226 ఒక దొంగ యింకొక దొంగతో ననుట

227_28 ప్లేవి మనడవిలోనున్న హైమనుం జూడ నేగు చనుకొంట

229 34లో అలగ్జాండరు క్రస్సీతో అజాక్సుంగూర్చి చెప్పుట

230 అగమెమ్న మనెస్టరు మొదలయినవారితోఁ బల్కుట

231 ఉలిసిస్సు అగమెమ్న మనెస్టరు మొదలగువారితో ననుట

232_233 పేరిస్సు యుద్ధమే చేయవలయుగాని హెలను మరలనప్పగించ
రాదనఁగా హెక్టరనుట

234 ఉలిస్సు పెట్రోక్లసుతో ననుట

225 అచీలస్సుతో ఉలిసిస్సనుట

236 అచీలస్సు ఉలిసిస్సుతో తన్ను గ్రీకుసైనికులు చుల్కన
జర్చిరనుట

237 అచీలస్సుతో ఉలిసిస్సనుట

238 అజాక్సు హెక్టరుతోఁ లోబడుటచేఁ దనకుఁ జిన్నతనము
వవచ్చునని కుందు అచీలస్సుతో పెట్రోక్లస్సనుట

239 ట్రోయిలస్సు క్రస్సీడాతోఁ బరులవలలోఁజిక్కకుమని
బోధించుట

240 హెక్టరు తాను యుద్ధమున కేగక తీఱను దైవము
ప్రమాణము చేసితి ననఁగా కెసాండ్రా యనుట

241 35 ఆండ్రూమా చెల్పుతో ననుట

242 విదూషకుఁ డనుట

243 36లో జూలియా ప్రోటియస్కు వ్రాసిన యుత్తరముం దెచ్చిన యీ సిట్టానుఁ దిరిగి యాయుత్తరమతని కిచ్చివేయుమని యాపె నసిరి పొమ్మని పిదపఁ దనలో వగచుట

244 ఆంటోనియో పెంతినోతోఁ దనకొడుకగు ప్రోటియసుంగూర్చి యనుట

245 రాజునకు వెలంటైనునకు స్త్రీని వశపఱచుకొను నుపాయము చెప్పుట

246 ప్రోటియస్సు రాజుతో నతని పుత్రికతో వెలంటైనుపైఁ గొండెము చెప్పుట

247 ప్రోటియస్సు తనముఖము నల్లని దనుతూరియోతో ననుటయు మఱియు సిల్వియాను దా సంపాదించుకొనుట- వెలంటైనుని మైత్రిఁ దూలఁ గొట్టెదనని యనుకొనుటయును

248 అడవిలో సిల్వియాను బల్మి న్గూడనుంకించు ప్రోటియస్సుతో వెలంటైననుట

249 ప్రోటియ స్సడవిలోఁ దనకు జైలుపడి జూలియట్టుతో సిగ్గుపడి యనుట

250 తననేరమునకై పశ్చాత్తప్తుఁడగు ప్రోటియస్సుతో వెలంటై ననుట

251 37లో పౌలీనా హెర్మియోనీకూఁతు జూచి రాజేమనుకొనునో యని ఎమిల్లాతో ననుట

252 హెర్మియోనీ తనపై వ్యభిచార దోషము మోపిన తనభర్తతో ననుట

253 పొలిక్సినీసు కెమిల్లాతో ఫ్లోరిజేలు గూర్చి యనుట

254 కేమిలో ఫ్లోరిజేలు పెరిడిట్టాలతో సిసిలియాకుఁ బొమ్మని యుపదేశించు ననుట

3 7లో హేమ్లెట్టు తనపినతండ్రి తనతండ్రిం జంపించి తనతల్లిని వెంటనే పెండ్లాడు టందలంచుకొని యనుకొనుట.

4 నాటకుని యభినయ వివేకముంగని పెట్టి హేమ్లెట్టు చుకొంట

5 11లో అయిదవ హెన్రీమహారాజు ఫ్రాన్సుదేశములోని యొక కోటకు దగ్గరకెక్కుచుం దన సేనానాయకులతోఁ బల్కుట.

6 14లో యుద్ధమందు నిరుత్సాహుఁడగు నాలవ హెన్రీ మహారాజుతో క్లిప్ఫర్డనుట.

7 16లో రణరంగమున వదరు జారపుత్రుం గాంచి ఆస్ట్రియా యనుట.

8 22లో షైలాకు ఆంటోనియో గుండె నెత్తురు తీయించి వానిం జంపించెద ననుకొనుట.

9 2?లో పిర్మియా ఖైమాంద్రాతో ఖైమును బల్కుట

10 బంగరుకై వచ్చిన దొంగతో ఖైమనుట.

11 ఖైమను దుంపలు త్రవ్వికొని తినుచు భూమింగూర్చి పలుకుట.

12 ఆల్సిబయాడీసు ఏతెన్సుపురముపై దండెత్తివచ్చి చాటించుట

13 33లో ఆరసుతన క్షత్త్రబలం దెలుపుట.

కావ్యములందు ల్యూక్రెసీ చెఱయను కావ్యములో.

14 టార్క్విను ల్యూక్రెసీతో ననుట

15 చెఱపఁబడిన పిమ్మట ల్యూక్రెసీ యనుకొనుట.

బీభత్సము

షేక్స్పియరుని నాటకములయందు

1 2లో వాట్సరు యొర్టిమరుని తండ్రిం గూర్చి మార్టిమరుతో ననుట.

2 18లో గ్లోస్టరు ఆఱవ హెన్రీ మహారాజుతో ననుట

3 19లో మూడవరిచార్డు మహారాజు కలంగని కలవించుచు లేచి యనుకొనుట

4 28లో కిరోూను డరోూనిజా తెల్పుట

5 37లో పొలీనాభార్య ప్పృతికై వగచు లియోూనిటీసుతో ననుట.

6 ల్యూ క్రసీచెఱ యను కావ్యములో బలి చెఱబరిగిన పిమ్మట టార్కిన్వునియొక్క యుల్యూ క్రేసీయొక్క యు వర్ణనము.

7 ల్యూ క్రెసీ చెఱవట్టఁబడిన పిదప నున్న స్థితి.

భయానకరసము

షేక్స్పియరని నాటకములందు

1 3లో తనతండ్రి యున్నయడవికేగఁ దలంచి రోజులిండిసిలియా కనుట

2 5లో కొరియోలేనసుని భార్యతనయుని తోననుట.

3 13లో ఆటవశో స్రీనుహోరాజు గ్లోస్టరుచర్చునని చెప్పిన నఫల్కుతోననుట.

4 16లో జాన్మహారాజు హ్యూబర్టుతో ఆర్థరుం జంపుమనిచెప్ప మంకించుట.

5 22లో క్లాడియో మరణముఁగూర్చి యనుకొనుట

సొగసుల వివరణము

వీర రసము

కాళిదాస కావ్యములలో రఘువంశమున

1_2 దిలీపమహారాజు వర్ణనము

3_4_5 దశరథ మహారాజు వర్ణనము

6 శ్రీరాముఁడు జనాపవాదముం బోగొట్టుకొనుటకు సీతను విడువ నిశ్చయించుట.

శాంతరసము

కాళిదాసకావ్యములో రఘువంశమునందు

1_2 ఇందుమతి మృతికి దుఃఖించు నజమహారాజుతో వశిష్ఠశిష్యుఁడనుట.

3_4 రావణాసుర బాధకు తాళలేక దేవతలు వైకుంఠము కేగి నారాయణుని స్తోత్రముచేయుట.

5 శ్రీరామాజ్ఞం దన్ను నడవిలోవిడిచిన లక్ష్మణునితో శ్రీరామున కిట్లు చెప్పుమని సీతయనుట.

కుమారసంభవమునందు

6 తారకాసురుని జంపుమని శివుండిచ్చిన యాజ్ఞం గుమారస్వామి శిరసావహించుట.

నాటకములలో విక్రమోర్వశీయమునందు

7 నాందీశ్లోకము.

8 రాజు తా నూర్వశింగూడి నందున కలిగిన తనభార్యతో ననుట.

9 చంద్రదేవునిఁ గూర్చి నోఁచుచున్న తనభార్యను రాజు వర్ణించుట.

10_11 రాజుతో నతనిభార్య యనుట.

12 మంగళశ్లోకము.

శాకుంతలమునందు

13 నాందీశ్లోకము.

14 రాజు కణ్వాశ్రమమున సారథితో ననుట.

15 మరీచిముని వర్ణనము.

కరుణా రసము

కాళిదాస కావ్యములలో రఘువంశమునందు

1 అజమహారాజు పూదండపాటున మృతిచెందిన తనభార్యకై పొగలుట.

2 మృతభార్యుఁడగు నజమహారాజు వర్ణనము.

3 యుద్ధమున శ్రీరాముఁడు పడిసెనని రాక్షసులు చెప్పినపుడు మఱి వారిమాట దబ్బరయని తనకుఁ దెలిసినపుడును లంకలో నున్న సీత యనుకొంట.

కుమార సంభవములో

4_5 రతిదేవి మన్మథుఁడు శివుని ఫాలనేత్రాగ్నిచే దగ్ధుండయిన పిమ్మట నేడ్చుట.

6_7 వాయుదేవుఁడు తనయొద్దకురాఁగా రతిదేవి యేడ్చి యనుట.

మేఘ సందేశమున

8_9_10_11 యక్షుఁడు మేఘునితోఁ దనభార్య స్థితిం జెప్పుట.

ఋతుసంహారమందు

12 వర్షర్తు వర్ణనము.

విక్రమోర్వశీయమునందు

13 ఊర్వశీవిరహమున రాజు విదూషకునితో ననుట.

14_15 రాజూర్వశీవిరహమున నడవిలోఁ దుమ్మెదతో ననుట.

16 సంగమమణిస్పర్శమున పాషాణాకృతిఁ దొలఁగి నిజరూపము మూనిన యూర్వశితో రాజనుట.

17 సంగమమణి నొకగ్రద్ధ యపహరింపఁగా రాజు విదూషకుని కనుట.

18 భరతుఁడు మరీచిమునితోఁ బల్కుట.

19 కంచుకి యనుకొనుట.

20 ఊర్వశి దివి కేగుచు రాజుం జూచుచనుకొంట.

శాకుంతలమునందు

21-22 శకుంతల చెలికత్తెలతో ననుట.

23 లేడి న్గొట్టుటకు బాణము వేయుచున్న రాజుతోఁ గాణ్వశిష్యులనుట.

24 అనసూయ రాజుతోఁ బల్కుట.

25 అనసూయ రాజువలని స్థితి గతు లడుగుచుండఁగా శకుంతల యనుకొనుట.

26 విరహబాధనొందు శకుంతల సఖులకనుట.

27 రాజు కడకు శకుంతల నంపఁదలచి కాణ్వుఁడనుట.

28 కాణ్వుఁడు శకుంతల రాజసమ్ముఖమున కరుగుచుండఁగా పూలమొక్కలతో ననుట.

29 రాజునొద్దకేగును శకుంతల తాఁ బెంచిన లేడితోఁ బల్కుట.

30 రాజునొద్దకేగెడు శకుంతలతోఁ బ్రియంవద యనుట.

31 అత్తవారింటికేగెడు శకుంతలతోఁ గాణ్వుఁడనుట

32 రాజు శకుంతల తనకు వలపుజాబు వ్రాయునపుడాపెకుఁ జాటుగానుండి యనుకొంట.

33 శకుంతలం దానెఱుగనని తిరస్కరింపఁగా నాపె పురోహితుని వెంటఁ బోవుచున్నప్పటి స్థితిం దలంచుకొని రాజనుకొంట.

35 మరీచ్యాశ్రమముననున్న శకుంతలంజూచి రాజనుకొంట.

శృంగార రసమునందు

కాళిదాసకావ్యములలో రఘువంశమున

1 అజమహారాజు వ్వలచిన యిందుమతిస్థితి.

2 అజమహారాజుంజూచి యాగిన యిందుమతితో నాపె చెలి యనుట.

3 సుదర్శన మహారాజ వర్ణనము.

కుమార సంభవంలో

4 శివుఁడు పార్వతి న్వలచుట.

5 తనకుఁ బ్రత్యక్షమైన శివునిఁ గన్గొన్న పార్వతిస్థితి.

6 నారదుఁడు శివుఁడు పార్వతిం గోరియున్న వాఁడని హిమవంతుని తోఁ జెప్పుచుండఁగాఁ బార్వతిచేయు చేష్ట.

7 పెండ్లిపీటపైనున్న పార్వతీపరమేశ్వరుల దృగ్వర్ణనము.

8 శివుని తొలికూటమిం బార్వతి యున్నతీరు.

9 పార్వతి శివునిం గూడిన పిదప నొందిన సంతోషము.

మేఘసందేశమున

10 యక్షుఁడు మేఘునితోఁ దనభార్య న్వర్ణించి చెప్పుట.

శృంగారతిలకమునందు

11 ఒకవిరహిణి తనభర్తకు జాబువ్రాయుట.

విక్రమోర్వశీయమున

12-13 రాజూర్వశివ్రాసిన జాబు చదువుచు విదూషకుని కనుట.

14 రాజూర్వశి కనుట.

15 ఊర్వశీ వియోగమున రాజడవిలో ననుకొనుట.

16 రాజూర్వశికనుట.

17 ఊర్వశి దివికేగుచు రాజునందు చూపించి చెలితో ననుట.

18 రాజూర్వశి దివి కేగుచుండ ననుకొనుట.

19 తనతప్పు మన్నించుమని తనభార్య పాదములంబడు రాజుం గాంచి యూర్వశియనుకొంట.

20-21-22 ఊర్వశిం దలంచుకొని రాజనుకొంట.

23 రాజు తనభార్యతో ననుట.

24 నటిపాట.

25 రాజు శకుంతలం దొలిసారిఁజూచి వర్ణించుట.

26 పూఁదోఁటలో ననసూయా ప్రియంవదలు శకుంతలతో ముచ్చటించుట.

27_28 తుమ్మెదకు బెదరు శకుంతలంగాంచి రాజనుకొనుట.

29 రాజుతో ననసూయ శకుంతలావృత్తాంతము చెప్పుచుండఁగా శకుంతల యనుట.

30_31_32_33_34_35 రాజు వివిధావస్థలందున్న శకుంతలంజూచి యనుకొనుట.

36 శకుంతలతో ననసూయయనుట

37 శకుంతల రాజునకు వ్రాసినవలపుజాబు.

38 శకుంతలతో రాజనుట.

39 రాజుపై దృష్టినిల్పి శకుంతలరాజు తన్నవఁగూడిన పిమ్మట సౌదరింటితో ననుట.

40_41 రాజు తన్నవిసిన శకుంతలపొందుఁ దలంచుకొనుట.

42 వలపుజాబు వ్రాసి చదువుచున్న శకుంతలతో రాజనుట.

మాలవికాగ్నిమిత్రము

43 రాజు మాలవిక సొగసెన్నుట.

హాస్యరసమునందు

కాళిదాస కావ్యములలో కుమారసంభవమున

1 కుమారస్వామి బాల్యాభివర్ణనము.

విక్రమోర్వశీయమున.

2 ఊర్వశి చీరచెంగునకుఁ దీఁగె తగులుకొన్న దనంగాఁ జిత్రలేఖ యనుట

శాకుంతలమున

3 తుమ్మెదకు జడియు శకుంతల కనసూయ యనుట.

4 అనసూయ శకుంతలం జూపి రాజుతో ననుట.

5 జాలరి రాజభటులతో ననుట.

శృంగారతిలకములో

6 కవివాక్యము.

7 ప్రహసనము.

రౌద్ర బీభత్స భయానక రసములు

రౌద్రరసము

కాళిదాస కావ్యములలో రఘువంశమున

1 అజమహారాజుచే రణరంగమునఁ దెగు వీరుల వర్ణనము.

విక్రమోర్వశీయమున

2 రాజూర్వశి న్వలచుటచే నతనిభార్య యాతనితో ననుట.

3 శకుంతల తన్నెఱుంగనను రాజున కనుట.

బీభత్సరసము

కాళిదాసకావ్యములలో ఋతుసంహారమున

1-2-3 గ్రీష్మర్తు వర్ణనము.

శాకుంతలమున

4 రాజు శకుంతల దృష్టికిరాగా నామెం దలంచుకొని తలడిల్లుట.

భయానకరసము

కాళిదాసనాటకములలో శాకుంతలమున

1 రాజుచే వెంటఁదఱుమఁబడు లేడియొక్క వర్ణనము.

2 తుమ్మెదకు జడిసి శకుంతల చెలికత్తెలతోఁ బల్కుట.

3 రాజుతో నడవిలో నతఁడొకఁడు కనుట.

అద్భుతరసమునందు

కాళిదాసకావ్యములలో రఘువంశమున

1 కవివాక్యము

2 దిలీపమహారాజు వర్ణనము

72 దివికేగు నూర్వశింగాంచి రాజనుకొంట

73 రాణియొక్కదాసి విదూషకుంగూర్చి యనుకొంట

74_75 రాజూర్వశిం గలంచి విదూషకునితోఁ బల్కుట

76 రాజూర్వశిందా వలచినందున కలిగి తనభార్యం దలంచి విదూషకునితోఁ బల్కుట.

77 మధ్యాహ్న వర్ణనము.

78 రాజల్గిన తనభార్యం దలంచుకొని యనుకొనుట.

79_80 రాజూర్వశితో ననుట.

81_82_83_84_85 రాజూర్వశీ విరహమున నడవి యందనుకొంట.

86 సంగమమణి చేఁకునఁ బాషాణరూపము విడిచి నిజరూపమందిన యూర్వశితో రాజనుట.

87_88_89_90 తనకూర్వశి యందుఁ బుట్టినపిల్లనితో రాజనుట.

91 రాజు విదూషకునితో బల్కుట.

శకుంతలమున.

92 వసంత ఋవర్ణనము.

93 గుఱ్ఱముల వర్ణనము.

94 రథవేగ వర్ణనము.

95 తపోవన వర్ణనము.

96 తపోవనమునఁ జొచ్చుచు రాజనుకొనుట.

97_98 రాజునకియలతో విహరించు శకుంతలను జూచియనుకొంట.

99 శకుంతల చెలులతోననుట (.) చెలిశకుంతల కనుట.

100 అనసూయ రాజు నడుగుట.

101 రాజనసూయ నడుగుట.

102_103 శకుంతల మేనకకూఁతురని తెలిసిన పిదప రాజనుకొంట.

104 శకుంతల తనచెంగటినుండి యేగిన పిదప రాజనుకొంట.

105 రాజు శకుంతల చెంగటినుండి మళ్ళిపోవు చనుకొంట.

106 రాజు శకుంతలం దలఁచి యనుకొనుట.

107 రాజు విదూషకునితోఁ బల్కుట.

108 రాజు చంద్రమన్మథుల నగ్గించుట.

109 తనయందలి మోహము న్శకుంతల చెలులతోఁ దెల్పుచుండఁగా రాజనుకొనుట.

110_111 కాశ్యపశిష్యుఁడు ప్రభాత వర్ణనము చేయుట.

112 అత్తవారింటి కంపకము పెట్టు ననసూయ శకుంతలతో ననుట

113 రాజు సంగీతమువిని యనుకొనుట.

114 అత్తవారింటికేగు శకుంతలతోఁ గాశ్యపుఁడనుట.

115 రా జగ్నిహోత్ర గృహమున కరుగుచు నధికార ఖేదముం దలంచుకొని యనుకొనుట.

116 శకుంతలన్నేఁ బెండ్లాడితినా యని సంశయించు రాజుతోఁ గాశ్యపశిష్యుఁడనుట.

117 తపోవనజల న్గేళిసేయఁ దగదను గౌతమితో రాజనుట.

118 రాజు తా శకుంతల కిచ్చిన ముద్రికంజూచి సంతనే శకుంతల జ్ఞప్తికి రాఁగాఁ బలవించుట.

119 ఇంద్రుఁ డీరథ మెక్కి నిన్ను రమ్మన్నాఁడన మాతలితో రాజనుట,

120 వియద్గమన వర్ణనము.

121 మచచమునితో రాజనుట.

మాలవికాగ్నిమిత్రమున

122 రాజుతో మాలవికకు సంగీతము నేర్పిన వాఁడనుట.

123_124 అగ్నిమిత్రునితో సతివి మంత్రి యనుట.

125_126

127 నృత్యము చేయు మాలవిక నగ్నిమిత్రుఁడు వర్ణించుట.

128 అగ్నిమిత్రుఁడు మాలవికా విరహమును దలంచుకొని యనుకొనుట

129 చంద్రికా వర్ణనము.

గుర్తుగల శబ్దముల కర్థములు

అ

అంగద - ఆఁకలి
అంగన - స్త్రీ
అంచ - హంస
అంచన - ఇట్లుండునని
యూహించి కొలతచెప్పుట
అంచెలు - ఆఁగియాఁగిపోవుట - టపా
అంటి - అరటికంబము
అండకు - చెంతకు
అండగొనుటకు - ఆశ్రయించుటకు
అంతము - నాశము
అంతరంగము - మనస్సు
అంతరము - ఎడము
అంతిపురము - రాణివాసము
అంద - పొంద
అందమందనత్యధికము - వాడుట
కమితమూల్యముగల సొగసు
అందములు - పాటలో హాయి
నిచ్చు సంగతులు
అంబుదము - మేఘము
అంశము - సంగతి
అక్కజంపు - అధికమైన
అక్కటా - అయ్యో
అక్కఱ - చేయవలసినపని
అక్కు - రొమ్ము
అక్షతము - గాయముపడని
అఖిల - సమస్తమైన
అగచాట్లు - ఆపద
అగడుపర్చలేదు - తిరస్క
రింపఁజాలదు
అగణితాధిక్రియ - అమితాధి
కారము
అగౌరవము - అమర్యాద
అగ్నికోశంబు - అగ్గియనునలుక
అఘములు - పాపములు
అఘోర - మిక్కిలిభయంకర
మైన
అచ్చపు - కేవలమైన
అచ్చతానము - శుద్ధస్నానము
అచ్చర - వేల్పుసాని
అచ్చివచ్చు - అనుకూలించు
అచ్చోట - అక్కడ
అచ్చోట - తనభర్తతోఁ
దాఁబడుకొను శయ్యపై
అజుఁడు - బ్రహ్మ [యదృష్టము
అజ్ఞాతభాగ్యము - తెలియఁబడని

అజ్ఞలు - మూఢులు

అట్టిట్టు - తార్మాణం

అడంకువ - వినయము - జితేంద్రియత్వము

అడలుట - శోకించుట

అడలు - భయము

అడిమె - దాసుఁడు

అడుసు - బురద

అణువు - లేశము

అత్తమిల్లెడు - పడుకొనెడు

అతిపరితాపము - మితిమీరిన దుఃఖము

అతివ - (స్త్రీ)

అత్యధికము - మితిమీరిన ఘనతకలది

అత్యాశ - తనకందఁగని గోరిక

అదనము - కావలసిన దానికన్న నెక్కువ

అది - ఆపె - వలయును

అదను - సమయము

అద్దిర - భళిర

అధముని - నీచుని

అధికము - కావలసిన దానికన్న నెక్కువ

అనంతము - హద్దులేనిది

అనద - దిక్కుమాలినది

అనయంబు - ఎల్లప్పుడు

అనవరతము - ఎల్లప్పుడు

అని - యుద్ధము

అనుకంప - దయ

అనుకృతి - పోలిక

అనుగు - మిత్రుఁడు - ముఖ్యమైన

అనుగుణముగ - తగునట్లు

అనుజుడు - తమ్ముఁడు

అనుతాపము - పాపమెందుకు చేసితినని నొచ్చుకొనుట

అనువు - వంపు

అనురూపము - సరిపడుతీరు

అనువు - ఉపాయము

అనుసరింపబడు - చేయబడు

అన్న - (స్త్రీ)

అన్నువిమిన్న - ఉత్తమ(స్త్రీ)

అన్వేషణము - వెదకుట

అపప్రయుక్తంబగు - తప్పుగా నుపయోగింపబడు

అపమృత్యుకరము - బ్రతుకవలసినంత కాలము బ్రతుకనీనిది

అపరకర్మము - చచ్చినవారిం గూర్చిచేయు కర్మము

అపహరింపబడిన - తీసికొనఁబడిన

అపహాసనకరము - నగుబాటు చేయునది

అపాయము - కీడు

అపాయకరులు - హానిచేయువారు

అపురూపము - అరుదు
అపూర్ణములు - వెలితివి
అప్పనము - కప్పము
అప్పులతో - నీళ్ళతో
అబ్బు - పొందు
అబ్బురము - ఆశ్చర్యము
అబ్రము - ఆశ్చర్యము
అభినయము - లేనిదున్నట్లు కన్పఱుచుట
అభిప్రాయము - ఊహ
అభిమానము - ప్రేమ
అభ్యాసము-అలవాటు
అమరపదవి - చావులేనిస్థితి
అమరి - ఒప్పి
అమాయికుల - నిష్కపటుల
అమితవ్యయభరము - పొద్దులేని వెచ్చమునఁ గల్గుబాధ
అమృతపదము-చావులేనిస్థితి
అమ్ము - బాణము
అయిన - కూడ
అరమర - సంశయము
అరయు - గ్రహించు
అరయఁబోవ - చూడ - బోవ
అరయు- చూచు- వెదకు
అరయుఁడీ- చూడుఁడీ
అరసెదవని - ఆలోచించెదవని
అరుగు - పోవు
అరుదెంచి - వచ్చి
అరులకు - శత్రువులకు
అరసుల - రాజుల
అర్థము - ధనము
అర్ధరాత్రము - నడిరేయి
అర్హత - యోగ్యత
అర్హమహామానుషేహ - తగు మనుష్యుని తలంపు
అర్హుఁడ - తగినవాఁడ
అతిముతి - మిక్కిలి
అఱుత - కంఠమున
అల - తరంగము
అలంతుల - నీచుల
అలంతులారా - అల్పులారా
అలజడి - చింత
అలత - అలసట
అలము - కవియు - కప్పు ఆక్రమించు - వ్యాపించు
అలరింప - సంతోష పఱ్చుటకు
అలరు - పువ్వు - ఒప్పును
అలవడుట- అభ్యాసపడుట
అలసట- బడలిక
అలుకవ- కోపము
అలుఁగు- బాణము
అల్కాపోత- కోపస్వభావము కలదానా
అల్పముగ- కొద్దిగా

అల్పవేళ - కొద్దిసేపు
అల్లన - మెల్లఁగా
అల్లాడెడు - కదలెడు
అవకాశము - సమయము
అవతరించిన - భూమికిఁదిగిన - ఆకారమందిన
అవధి - గడువు
అవమానకరములైన - పరువు పోఁగొట్టెడు
అవశ్యకృతి - చేయవలసినపని
అవసరము - అక్కఱ - ఇష్టము నెరవేర్చుకొను వేళ
అవివేకము - మంచిచెడ్డ తెలియఁగమి
అశుచి - మైల
అశ్రులు - కన్నీళ్ళు
అసంభవము - కలుగఁజాలనిది
అసంభావితము - అసందర్భము
అసడ్డ - నిర్లక్ష్యము - అశ్రద్ధ
అసదు - అల్పుని
అసలు - సారము
అసాధారణముగా - అందరికన్న నెక్కువగా
అసుర - రాకాసి
అసులకు - కత్తులకు
అహంయువు - గర్వి

ఆ

ఆ - ఔను
ఆండ్రకు - భార్యలకు
ఆఁకట - ఆఁకలిచేత
ఆఁచికొంచు - అపహరించుకొంచు
ఆఁడంగి - స్త్రీకి
ఆఁనకుండు - పొందకుండు
ఆకర్షించి - లాగి
ఆకస్మికమై - అనుకొనకున్నపుడు తటస్థించిన
ఆకారములు - రూపములు
ఆకృతి - రూపము
ఆకె - ఆపె
ఆచరణము - చేయుట
ఆచరించి - చేసి
ఆచారానుసార సూతకశ్యావవేషము - వాడుకననుసరించి మైలపట్టుట నైలుపు నల్లనివస్త్రాభరణాద్యలంకారము
ఆచ్ఛాదితులు - బట్టలచేఁ గప్పఁబడినవారు
ఆటపట్టు - నాట్యస్థానము
ఆణి - కుండ్రని
ఆతతాయులు - దుర్మార్గులు
ఆతుమలు - సూక్ష్మదేహములు
ఆతురపడర్ - వెత్తిచూపరు
ఆత్మ - తమయొక్క ప్రాణము జీవుఁడు

ఆత్మహత్య - తన్నుఁదాఁ జంపుకొనుట
ఆదట - ఎల్లచోట్ల
ఆదినరునకగు శిక్ష - విదేశవాస శిక్ష - ఆదమను మొట్టమొదటి మనుష్యుఁడు నిషిద్ధఫలమును దినుటచే నతని దేవుఁడు స్వర్గోద్యానమునుండి భూమికిఁ దరిమి వేసెనని పురాణవేదమునందలి గాథ
ఆన - ఆజ్ఞ - ఒట్టు
ఆనతి - ఆజ్ఞ
ఆనవాలు - గురుతు
ఆపత్తుసామాన్యానుభవము - ప్రాణులందఱికి సమానముగాఁ గష్టము సంభవించుట
ఆపద - కష్టము
ఆమని - వసంతఋతువు
ఆయుధనిగూఢుఁడు - ఆయుధబలముకలవాఁడు
ఆరముగ్గిన - నిండారఁబండిన
ఆరయుఁడీ - చూడుఁడీ
ఆరసి - ఆలోచించి
ఆరసినాఁడవు - కనిపెట్టినావు
ఆరాటము - శోకము
ఆరోహించి - ఎక్కి
ఆర్చెనే - ఆడించెనా
ఆర్షియను - ఒకదివ్యవైణికుఁడు
ఆలు - భార్య
ఆలోచనయునుఁ గలిగి యూటాడు - ఇట్లుచేయవలయునను నుపదేశము బయల్పడ గూఁగులాడు
ఆవృత్తులు - తడవలు
ఆశ - కోరిక
ఆస్యము - మొగము

ఇ

ఇంచుమించు - రమారమి
ఇంతి - స్త్రీ
ఇందాఁక - ఇంతవఱకు
ఇంద్రియములు - విన్కి-చూపు మొదలగు నవయవ గుణములు
ఇక్కట్టు - బాధ
ఇగిరిక - హవిస్సు
ఇగురు - చిగురు
ఇగురుబోఁడి - చిగురువంటి శరీరముకలదానా
ఇచ్ఛ - చిత్తము - కోరిక
ఇడుమ - కష్టము
ఇడుములు - కష్టములు
ఇడువారలు - కోర్కె నగచ్ఛ పలవుకాండ్రు
ఇతము - ప్రియము
ఇత్తడిసమాధి - ఇత్తడితోఁ గట్టఁబడిన గుండము
ఇమ్మడి - రెండుమార్లు - రెండురెట్లు

ఇరువుకొనుట-ఉండుట
ఇరుకెలంకుల - రెండువైపుల
ఇరుమన్కుల - రెండిండ్ల
ఇరులు - చీకట్లు
ఇర్వురు-ఇద్దఱు
ఇఱ్ఱి - లేడి
ఇల-భూలోకము
ఇల్లాలు-భార్య
ఇహపరములు - దేహముతో నున్నప్పుడు నేహము విడిచి నప్పుడు స్వీవుఁడు క్రమముగా నుండు లోకములు

ఈ

ఈడ - ఇక్కడ
ఈదు - ఒసఁగదు
ఈను - ప్రసవించు - ఒసంగను
ఈభంగి-ఇట్లు
ఈయెడ - ఇక్కడ
ఈరు-మీరు-ఒసంగరు
ఈర్ష్య ఓర్వలేమి
ఈల్గుట - చచ్చుట
ఈవి - దానము
ఈవు - నీవు - ఒసఁగవు
ఈసడకుడు - అసహ్యకుడు
ఈసడించు - తిరస్కరించు
ఈసరుఁడు - ఈశ్వరుఁడు

ఉ

ఉలకించుట-ప్రయత్నించుట
ఉంటె ఉన్నావా
ఉక్కడంచు - చంపు
ఉగ్గడించెదు-తెలియపర్చెదు
ఉగ్మలి - స్త్రీ
ఉచితబోధము-మంచి తెల్పుట
ఉచ్చరియించు-పలుకు
ఉచ్చస్థితి - గొప్పపదవి
ఉచ్చారణము - పలుకుబడి
ఉచ్ఛ్వసితము - బైటవిడుచు
ఉడురు-వేఁడి [నూపిరి
ఉడుపు - దుస్తు
ఉత్తమప్రజ్ఞ - గొప్పజ్ఞానము
ఉత్తమ మధ్యమాధమ విభాగములయెడ - కాలమువంచుట యందను కూలముగనుండ నపుడు
ఉత్తలపడకు - చింతించకు
ఉత్సాహము - ఉబలాటము
ఉదయము - ప్రొద్దుదూరు
ఉదారుడు - దాత [సమయము
ఉదితేంద్రియములు - పనిచేయ నోచ్చె చూపు మొదలగు నవయవములు

ఉద్యోగిజనము - కార్య నిర్వాహకులు

ఉద్వాహసుమము - పెండ్లి కలంకరించుకొను పువ్వు

ఉపద్రవకరము - చేటు తెచ్చునది

ఉపన్యాసము - దేనిఁగూర్చి యైన విస్తరించిచెప్పుట

ఉపేక్షింపు - నిర్లక్ష్యముచేయు

ఉరంబులను - హృదయములను

ఉరలు - విడిచిన

ఉరవు - పెద్ద - మిక్కిలి

ఉరు - ఒప్పు

ఉరువడి - త్వరగా

ఉర్వి - భూమి

ఉఱిది - దట్టము, దార్ఢ్యము

ఉలివి - సద్దు

ఉలుకు - భయము

ఉల్లానము - వేడ్క

ఉవిద - స్త్రీ

ఉసికొల్పెద - పురికొల్పెద

ఉసురుల - ప్రాణముల

ఊ

ఊర్చుచు - ఊపిరిడియుచు దుఃఖించుచు

ఊరురు - నిట్టూర్పు విడుతురు

ఊఱడిలుండు - ఓర్చుకొండు

ఋౠ

ఋతువులు - కాలవిశేషము

ఎ

ఎంచఁగ - ఆలోచింపఁగ

ఎంతే - మిక్కిలి

ఎందేని - ఎక్కడనైనను

ఏకవీరుఁడు - రాజు

ఎక్కటి - ఏదో యొక

ఎక్కుడు మొకములు - ఏన్గులు

ఎగ్గించుట - నిందించుట

ఎగ్గు - అపకారము - దోషము

ఎట్టకేలకు - కొంతసేపటికి

ఎడ - హృదయము

ఎడఁద - హృదయము

ఎడపని - విడువని

ఎడయిక - విరహము

ఎడయుట - మానుట

ఎడసి - విడచి

ఎడ్డి - పిచ్చి

ఎత్తుగడ - కుట్ర

ఎదిరి - శత్రువు

ఎదిరించు - నిరసించు

ఎద్దియుంగాని యున్కి - నిర్మాణము

ఎనయు - కలియు

ఎన్నక - ఆలోచించక

ఎన్నిక - సత్కీర్తి వచ్చునట్లు - గొప్పస్థితికిఁ దెచ్చుటకు

ఎర - ఆహారము

ఎఱఁగుట - పడుట

ఎరవు - ఒకటి రెండు దినములు వాడుకొనుట కడగి తెచ్చుకొను సొమ్ము

ఎఱుక - జ్ఞానము

ఎల - లేత

ఎలనాఁగ - (స్త్రీ)

ఎలమి - సంతోషము

ఎలుంగు - ధ్వని

ఎల్గు - గొంతు - భల్లూకము

ఎల్లభావలు - అందఱినాల్కలు

ఎసంగు - ఒప్పిదు

ఏ

ఏఁపు - బాధ

ఏకతమున - ఒంటిగా

ఏకమానసము - ఒక్కరీతిగా మనస్సులుంటం

ఏకు - నిందించు

ఏగుచున్నారు - పోవుచున్నారు

ఏగుదెంచు - వచ్చు

ఏడ్తెఱ - మిక్కిలి

ఏతెంచినాఁడ - వచ్చినాఁడ

ఏతేరవు - రావు

ఏది - పోఁగొట్టుకొని - లేక

ఏను - నేను

ఏమఱి - పొరబడి

ఏరు - ఎవరు

ఏలుబడి - పరిపాలనవృత్తి

ఏల్క - రాజు

ఏవ - అసహ్యము

ఏవగించెద - అసహ్యించెద

ఐ

ఐదవ - పుణ్యస్త్రీ

ఒ

ఒంటిమై - రహస్యముగా

ఒండు - వేఱు - ఒకటి

ఒండె - అయినను - కాని

ఒండొంటిచే - అన్యోన్యము

ఒండొరుమిక - పొత్తు

ఒందిలి - ఆపద

ఒకట - ఒక్కచోట - తత్క్షణము

ఒకపట్ల - ఒకప్పుడు

ఒకొఁడు - ఒకఁడు

ఒకొట - ఒక్కచోట

ఒకొమ్మడి - ఒక్కమాఱు - తత్క్షణము

ఒక్కట - దబ్బున - ఆకస్మికముగా

ఒగి - వరుసగా

ఒజ్జలు- గురువులు
ఒడఁగూడ- లభించఁగా
ఒడఁబఱచు- ఒప్పించు
ఒదవన్- పుట్టఁగా
ఒదవు- ధనము
ఒదయను- అధికారిని
ఒడసి- పట్టుకొని
ఒడి- అంకప్రదేశము
ఒడిచితి- పొడిచితి
ఒత్తడి- బాధ
ఒదవని- పుట్టఁగా
ఒదవిన- పొందిన
ఒద్దిక- చేరిక
ఒనరవలయు- తగినట్లుండ వలయు- ఉండవలయు
ఒనరుతు- చేయుదు
ఒరగాదరు- ప్రాలేదరు
ఒరపిడి- రాపిడి
ఒరసిన- రాచిన
ఒలయు- చచ్చు
ఒసంగి- ఇచ్చి

ఓ

ఓగు- తప్పు
ఓగుదనము- తప్పు
ఓటమి- అపజయము
ఓడంగి- ఓడవాఁడు
ఓడి- భయపడి
ఓమెదు- రక్షించెదు
ఓర్చి- సయించి
ఓర్వ- సహింపఁగా

ఔ

ఔదు- పెదవిక్రిందిచోట
ఔదల- ముఖ్యకారణము
ఔన్నత్యమునందోఁచుచు- పొడవుగాఁ గానఁబడుచు

క

కంటిరే- చూచితిరా
కంతు- మన్మథుని
కందర్పుడు- మన్మథుఁడు
కందు- పసిబిడ్డ
కనక్రులు- రణప్రాకోటలు
కటా- అయ్యో
కటకటా- అయ్యో
కటికి- అధికమైన- క్రూరమైన
కట్టడి- అధికమైన- క్రూరమైన
కట్టు- చదరంగములోనిరాజా చెలువడుట
కతినావసరము- అవశ్యకము
కద- కొన
కడంగి- బయలుదేఱి
కడఁక- ప్రయత్నము
కడఁగి- ప్రయత్నించి
కడగండ్లు- కష్టములు

కడచె - జరిగె
కడతేఱు - తుదముట్టు
కడమ - కొఱఁత లెక్కన
కడముట్టు - చచ్చె - ముగియు
కడలి - సముద్రము
కడలివెన్న - చంద్రుఁడు
కడి - అన్నకబళము
కడిఁది - కఠినమైన - గొప్ప
కడిమి - బలము
కడు - మిక్కిలి
కణత - కడకంటి చెంగటిచోటు
కత - కథ
కతన - కారణమున
కతము - కారణము
కదలాడు - చలించె
కదించిన - పట్టుకొనఁగా
కదుపున్ - కోపమున్
కన్ - కన్ను
కనకము - బంగారు
కను - కన్ను
కనుమొఱఁగక - కానవచ్చక
కనెదు - శ్రవనించెదు
కన్గొన్న - చూచిన
కన్నెలోకములు - ఒరు లాక్ర
మించని జగములు

కన్యాత్వమునందు - పెని
మిటితోఁ గవఁకూడని స్వప్నము
కన్పలకు వివ.మున్న [illegible] వాని
తలల మిణుకు [illegible]
[illegible]
కన్న - జాణ
కమ్మన - తీయన
కయి - నగ - కపి - చెయి
కరఁగించు - కాలిపడఁజేయు
కరఁచలేదు - కరఁగఁజేయలేదు
కరకరిన్ - క్రూరభావము కలిగి
యుండుటచేత
కరడము - తరంగము
కరణి - రీతి
కరము - మిక్కిలి - చేయి
కరుడు - ముద్ద
కరువలి - గాలి
కర్జముల - కార్యముల
కర్ణముల - చెవుల
కర్త - చేయువాఁడు
కర్తవ్యము - చేయవలసినపని
కర్తృకృతి - చేయువానిపని
కర్వలి - గాలి
కఱపుట - నేర్పుట
కఱవఁగ - నేర్చుకొనుటకు

కతి_నల్లని

కలఁగుట - దుఃఖించుట

కలఁగు_క్షోభపెట్టు_బడలించు

కలఁత - క్షోభకరమైన

కలయిక - సంయోగము

కలవరము - కలఁత [ఛేదిధ్వని

కలహతూర్యరవము - యుద్ధ

కలహించు - పోరాడు

కలి - దుష్టకాలము

కలికితురాయి - సొగసగు శిరోభూషణము

కలిమి - ఐశ్వర్యము

కలిమిన్ - కలిగి యుండుటచేత

కలు - కలదియుండు

కలువవిరోధి ప్రొద్దులు - చంద్ర సూర్యులు

కల్పనాచణ ప్రధానకార్ల -
అల్లికనేర్పు గల్గి నవ్యపుట్టించు కల్పములఁ జన్మవారు

కల్పించు - కన్పించు

కల్మషము - సంకటములు

కల్లమాట - అబద్ధపుమాట

కల్లనిగ్గులప్పనిపేటి - అబద్ధ మాడువారిచే నవమానింపఁ బడనికీర్తి

కళ - కాంతి

కవలు - ఒక్కమారు తల్లికడుపునఁ బుట్టినవారు

కసిమసంగి - కిలకేగి

కస్తి - అరద

కా

కాక్షించఁడు_కోరఁడు

కాంచరు_పొందరు

కాంచిన - ప్రసవించిన - కన్న

కాంచుఁడీ_చూడుఁడీ

కాఁచు_తపింపఁజేయు

కాఁపులు_సేద్యముచేయువారు

కాచు - రక్షించు

కాన - కనుక - అడవి - చూడ

కానిపించు_అగపడు_అగబడు

కానియేలికపాటు - దుష్టరాజు చేయు నపకారము

కామంచిచెట్టు_ద్రాక్ష

కామము - వలపు - కోర్కె - రతివాంఛ

కామమహాలము_ప్రేమకారణము

కాముకునకు - వలపుకానికి

కాముని_మన్మథుని

కారింపనీ_బాధింపనియ్యి

కారు_కాలము

కార్శ్యము_కడుపునీటి తిత్తి క్రింద నుండుమాంసఖండ విశేషము

కారుద_శరత్కాలము

కాటియపెట్టకు-బాధించకు

కాంకాడవతిరస్కారములు - కాలమువలనఁగల్గు బాధలు నవమానములును

కాలముతప్పుట-అవస్థమారుట

కాలునికి-యమునికి

కావగను - కొలివ్వ

కావలిచియునగవు-రక్షణము స్వాగించు శిక్షనవ్వు

కావలివిమానముల్గంటకువలె - కదలికగల విమానములు జరిగి పోవు గంటయొక్క-బద్యాతగ్గించు నట్లు

కావి-ఎఱ్ఱని

కాన్సవుఁడు-కాశ్యపుఁడు

కి

కినియు-కోపించు

కిన్క-కోపము

కిరణములు-మిన్కులు-కాంతులు

కిల్బిషము-పాపము

కు

కుందరు-దుఃఖించరు

కుటిలమైన-చెడ్డ

కట్టెవేన్-బాధకల్గించుచోట

కుడుచునంతకు-అనుభవించు నసుస్తభోగముల కంటెను

కుడువఁబడఁగల్గు - అనుభవించఁబడఁజాలు

కుత్సింతు-నిందింతు

కుత్సితవాంఛలు-నీచములగు కోర్కెలు

కుందింప-తగ్గింప

కుప్పనము-కూనము

కులట-వ్యభిచరించు స్త్రీ

కులస్త్రీల-మగవాండ్రను

కూ

కూటమి- సురతము

కూటమిన్మాసిసి కుత్తుకనొదవిన నులివు- వెలిగుక్క-- రతికూజితము

కూఁతుల- కొమారితల

కూర్కు-- నిద్ర

కూర్మి- ప్రేమ- నేస్తము

కూళ- క్రూరమైన- కఠినుఁడు

కూళతనము- క్రూరత్వము

కృ

కృతఘ్నత- మేలుమఱవు

కృత్యము- పని

కృప- దైవకరుణ

కృషి- పాటు

కె

కెంగాము- అంగారకగ్రహము
కెంపు- ఎఱ్ఱని
కెదపెద- చంపెద
కెంజుల- పైపూల

కే

కేకరింత- గొంతుక సవరించు కొనుట
కేజా- బురద
కేవలము- బొత్తిగా
కేశములు- తలవెండ్రుకలు
కేసరములు- మెడవెండ్రుకలు

కై

కై- చేయి- అలంకారము
కైవడి- తీరు

కొ

కొంకు- వెంక
కొండి- తేలు తుమ్మెద మొదలయినవాని తోక
కొండొక- ఏదోయొక
కొంకి- సంకోచించి - అక్షరలోపమై
కొతుకునిద్దుర- కట్టెకట్టనిద్ర
కొదమ- ఈడువచ్చిన- లేత
కొదువ- తక్కువ
కొనకొని - ప్రయత్నపూర్వకముగా
కొను- పుచ్చుకొను
కొప్పెర- బాన
కొమరు- సొగసు
కొమల- కొమ్మల- స్త్రీల
కొఱంత- నష్టము
కొఱగానితనము- పనికిమాలిన తనము
కొఱడుపాటించెదు- కొయ్యకట్టు నట్లుచేసెదు
కొఱమాలి- పనికిరాక
కొలది- హద్దు
కొలము- కులము
కొల్పెదు- పుట్టించెదు
కొల్మి- కమ్మరివాడు నిప్పుంచు పల్లము

కో

కోడెకాని- పిన్నవయసువాని
కోణంగి - హాస్యగాడు
కోరికలుపడిన - కోరినట్లు కాకున్నప్పుడు
కోఱవిలాసము - కొన సన్నగ నుండు విలాసము
కోలుపోయి - విడనాడి
కోవిదారి - దేవకాంచన వృక్షము

కౌ

కౌను - నడుము
కౌరు - రంగు

క్ర

క్రంతల - క్రోవలసందుల

క్రన్నన - త్వరగా

క్రమతన్ - వరుసగా

క్రమము - సప్తస్వరముల యారోహణావరోహణవిధము

క్రమ్మఱ - మఱల - తిరిగి

క్రయమూల్యము - కొనువెల

క్రయింపఁబడుచు - కొనఁబడుచు

క్రా

క్రాలుఁగంటి - బెదురుచూపుల యాఁడుది

క్రాలెడు - ప్రకాశించెడు - మండెడు

క్రి

క్రియ - పని

క్రు

క్రుంగిలిన - పేదపడిన

క్రే

క్రేవకు - చెంతకు

క్రొ

క్రొంజవులు - వింతరుచులు

క్రొన్ననపాయము - లేత జవ్వనము

క్ష

క్షణభంగురము - క్షణములో నశించునది

క్షణికంబా - మిక్కిలి యస్థిర మగుదానా

క్షుద్రము - నీచము

క్షా

క్షాళితమై - కడఁగఁబడి

క్ష్మా

క్ష్మాకందుకము - భూగోళము

ఖ్యా

ఖ్యాతి - కీర్తి

గ

గంగ - గంగానది

గంటమ్ము - వ్రాఁతపనిముట్టు

గంటువడు - గాయముపడు

గంధర్వవేళ - అర్ధరాత్రము

గడన - సంపాదనము

గడనపెట్టించు - లెక్కపెట్టించు

గడువు - నిర్ణయింపఁబడిన కాలము - అవధి

గతి - నడక - అవస్థ

గబ్బి - పొగరుఁబోతు

గభీరత - లోఁతు

గళీరశుభ సంప్రార్థనగీతములు పాయికలుగఁజేయుటకై దేవుని వేడుచుఁ బాడెడు వేడుక పాటలు
గమి - సమూహము
గరితలు - స్త్రీలు
గలిబిలి-సందడి
గవాక్షమ్ములు-కిటికీలు

గా

గాడుపు-గాలి
గాఢనిద్ర-ఒడలెఱుఁగనినిద్దుర
గానము-పాట
గాయకుఁడు-పాటకాఁడు
గారము-గారవము
గారాబు-గారవము
గాలిమేపరికగ-గాలిందిను పామునకు శత్రువగు నెమలి

గి

గిటి-చంద్రునిరేఖ
గిలిగింత-చక్కిలిగింత

గీ

గీఁటున-అనాదరమున

గు

గుంత-పల్లము
గుంపు-కట్టమీాదియెత్తైనప్రదేశము-సమూహము
గుసగుస-త్వరగా
గునికెవరు-మెల్లగాఁ బరువిడి పోయెదరు
గుబ్బల-చన్నుల
గుర్వెట్టు-గాఢనిద్రచెందు
గులాబి-ఒకవిధమగు సువాసనగల పూవు
గుహ్యావాదల్యము-పోకిరితనము

గె

గెడఁగూర్చుట-జతఁగూర్చుట
గెడపు-నడపు

గే

గేయము-సంగీతము
గేస్తు-గృహస్థు

గొ

గొంకు-జంకు
గొంతెమ్మకోర్కెలు-అందరానివానిపై నాశలు
గొడవ-ఆపద
గొడ్డు-నిష్ఫలమైన
గొనము-గుణము
గొబ్బున-త్వరగా

గో

గోటు-ఒయ్యారము
గోడిగ-ఆఁడుగుఱ్ఱము
గోరము-ఆపద

ఘ

ఘన-గొప్ప
ఘనత-గొప్పతనము
ఘనతకెక్కు-ప్రసిద్ధిచెందు
ఘనము-కంచుతోఁ జేయఁబడిన వాద్యవిశేషధ్వని
ఘనులు-గొప్పవారు

ఘా

ఘాతుకుల్-చంపెడుస్వభావము కలవారు

ఘో

ఘోరము-భీకరము-అన్యాయము-చెడ్డ
ఘోరవృత్తి-కఠినవ్యాపారము
ఘోరవైరము-ఎడతెగని విరోధము
ఘోష-ధ్వని

చ

చంద్రగతి-చంద్రుని నడక
చపల-నిల్కడలేని
చమూనియంతృగద-సేనాపతియాయుధమగు నినుపగుదియ
చర్వితచర్వణము- నమలఁబడిన దానినే తిరిగి నమలుట

చా

చాంచల్యము-నిల్కడలేమి
చాపలము - నిల్కడలేమి
చారులు-రహస్యముగాఁ దిరుగుచు రాజునకు లోకవార్తఁ దెల్పువారు

చి

చింతరుచిహీనమూ-విచారము యొక్క కాంతిమాసిన
చింతాకారణము-విచారహేతువు
చింతించు-ఊహించు
చింత్యము-ఆలోచింపవలసిన సంగతి
చికిత్సకులు-వైద్యులు
చిచ్చు-అగ్గి
చిటికె-చిటికెవేయునంతకాలము
చిట్లించుకొన్న-కోపవికారములోఁ గూర్చిన బొమలు
చిడిముడి-కోపము
చిత్రము-చిత్తరవు
చిరము-దీర్ఘకాలము
చిఱుత-చిన్న-బిడ్డ
చిలుకలకొలికి-అందమగు-స్త్రీ
చిల్లగించి-నీటికలఁక దేర్చు నొకవిధమైన వృక్షబీజము
చిల్లర-కొంచెము
చిల్వ-పాము

చివుకలు - బేడమొదలగు కొద్ది నాణెములు

చిహ్నము - గుర్తు

చీ

చీఁకటిగొంగయెచ్చువచ్చు దారి - చీఁకటికి శత్రువగు చంద్రునియొక్క ప్రతిబింబము పోల్చఁగల కన్నులందు పించెము ధరించిన నెమలి

చీఁకటితప్పు - రంకు

చీఁకటినడఁగనక - చీకటిలో నడుచు విధము తెలియక

చీట్లుతియఁదొడఁగిరి - ఔను కాదనెడు మాటలు కాగిదపు ముక్కలపై వ్రాసి యొక పెట్టెలోఁ గలిపియుంచి చేతికి వచ్చిన చీటినిఁ దీసికొని దాని ప్రకారముచేయం బ్రారంభించిరి

చీదలు - వ్యాధులు

చీమచిటుకుమన్న - ఏమాత్రము చప్పుడైనప్పటికిని

చు

చుంబించు - ముద్దిడు

చె

చెచ్చెర - త్వర

చెట్టు - కీడు

చెడుగొట్లు - దుష్టులు

చెనక - తిరస్కరింపఁగ - ఎదిరింపఁగ

చెనటి - కఠినులైన

చెయిదములు - ఇంద్రియవ్యాపారములు

చెలంగ - ఒప్పఁగా

చెలి - ప్రియురాలు - ప్రియుడు - (స్త్రీ)

చెలిమిచే - హితులోదార్చుటచే

చెలియఁ - (స్త్రీ) - చెలికత్తె

చెలువ - అందకత్తె

చెలువడఁచు - రూపుమాపు

చెలువు - అందము

చెలువుఁడు - మగడు

చెలువున - తీరున

చెల్లరే - భళీ

చెల్లెను - తీరుండెను

చెల్వము - అందము

చెల్వుగ - మగని - రీతిని

చే

చేకురు - లభించు

చేకూర - దొరకినయెడల

చేకొను - పుచ్చుకొను

చేగలపోకములు - ఏన్గులు

చేడె - స్త్రీ
చేడ్పడ - తోట్రుపాటు చెందు
చేతొడవు - చేతికిఁ దొడఁగి కొను దుస్తు
చేయివిసరవచ్చెఁ జెలఁగినాయు
ముకడ - న్యాయవంతులవలెఁ
జరిగిపోవచ్చు
చేవత్తి - చేత బట్టుకొన్న దీపపువత్తి

చౌ

చౌర్యము - దొంగతనము

చ

చందము - తీరు
చందానన్ - తీరునన్
చందు - చంద్రుఁడు
చందురోయినులు - చంద్ర రోహిణులు
చక్కటికి - ఒద్దకు
చక్కవర్చె - కుదుర్చె
చక్కాడు - బాగుచేయు - నాశ నము చేయు
చక్కిలిగింతలు - నవ్వు పుట్టించు నట్లవయవము తాకుట
చదల - ఆకాశమున
చదువర్ల - విద్వాంసుల
చనదు - కూడదు
చబుకు - కొరడా
చయ్యన - దబ్బున
చలము - కోపము - పగ
చలివెల్గు - చంద్రుఁడు
చలువబొట్లు - చెమ్మట
చల్లడము - సగముతొడ వఱకుఁ దొడఁగికొను లాఁగు

చా

చాగురే - భళిరా
చాడి - కొండెము
చాడ్పున - తీరున
చాన - స్త్రీ
చామ - స్త్రీ - శ్యామ యను పేరుగల యొకసుత్తి చెట్టు
చాయల - విధముల
చాల్పులు - వరుసలు
చావుదరువు - చచ్చినవారిం గొంపోవునపుడు వాయించు వాద్యము

చు

చుంచు - చిట్టెలుక
చువక - మెత్తనిసన్నని నిడుపాటి చిన్న రెమ్మ

చూ

చూకురు - దుఃఖము
చూడికి - చూపు

చూపట్టదు- తోఁచదు
చూపఱులు- చూచువారు

చొ

చొక్కు- పాటు- పరవశత్వము
చొప్పు- మార్గము
చొరవ- సాహసము

జ

జగదానందకరుఁడు- సూర్యుఁడు
జననీ- కన్నతల్లి
జర- ముదిమి
జరఠత- ముదిమి
జవము- వేగము

జా

జాగరూకత- కాలజ్ఞానము
జాగ్రత్త- మెలకువ
జానకి- సీత

జి

జింక- లేడి
జిగి- కాంతి
జితేంద్రియత- ఇంద్రియముల స్వాధీన పరచ్చుకొనుట
జిష్ణె- జానమ్మహారాజుయొక్క జ్యేష్ఠసోదరుఁడు

జీ

జీనువ- ఒకశక్తి
జీవగఱ్ఱ- జీవనౌషధము
జీవసౌధము- జీవము ఉండు చోటు
జీవింప- బ్రతికింప
జీవుఁడు- ప్రాణి

జె

జెట్టి- మల్లయుద్ధముచేయువాఁడు

జే

జేజేలరుసిమిన్న- నారదమహర్షి

జ్ఞ

జ్ఞప్తి- తెలివి- తలంపునకుఁ దెచ్చుకొనుట

జ్ఞా

జ్ఞాతి- దాయాదుఁడు
జ్ఞానులు- తెలిసినవారు

జ్యే

జ్యేష్ఠము - గ్రీష్మఋతువందలి మొదటిమాసము

జ్యో

జ్యోతిషికులు - జోసులు

జ్వ

జ్వరము - వేఁడి

ఝ

ఝంట - జత

జగముకన్ను - సూర్యుఁడు
జగముతల్లి - పార్వతి
జతనము - ప్రయత్నము
జన్ని - సన్నిపాతము
జన్నిగట్టు - బ్రాహ్మణుఁడు
జబ్బుయిన - కాంతితగ్గిన
జమిలిముక్కాలి - తుమ్మెద యొక్క
జముఁడు - ప్రాణుల జంపించు దేవత

జా

జాడ - పోల్కి - దారి
జాబిలిపతిమనగ - చంద్ర ప్రతిబింబమను భ్రమణము
జాలకట్టు - కిటికీ

జు

జుట్టుపులుఁగు - నెమలి

జో

జోక - ఉత్సాహము - ఆనందము
జోగము - మనస్సు నిశ్చలము చేయుట
జోగులు - యోగులు
జోటి - స్త్రీ
జోతి - వెల్గు

ట

టక్కరి - మోసగాఁడు

టె

టెక్కియము - జెండా

టై

టైబరు - ఇటలీ దేశములోని యొకనది

ఠా

ఠాయి - స్వరస్థాయి

డ

డంబము - తలకుమించిన వేషము
డగ్గుత్తిక - గద్గదస్వరము
డప్పి - దాహము
డబ్బు - ధనము
డస్సిన - అలసిన

డా

డాఁచు - దాఁచు
డాలు - కాంతి - పలక

డి

డిందు - అడంగు

డె

డెందము - గుండె

త

తంటాలుపడియెద - శ్రమపడెద
తండుగోల - తెడ్డు - తండెలు - పడవపెత్తనగాఁడు

తక్కువారు - తక్కువవారు
తగ - బాగుగ
తగవు - న్యాయము - నీతి
తగిలి - అభిలాషపడి
తగు - గొప్పస్థితిగల
తగులమందినవాఁడు - కాముకుఁడు
తగులు - పొందు - అనురాగపడు - అనురాగము
తడఁబడిన - తోఁచకున్న
తడవు - కాలము - చిరకాలము - ఆలస్యము
తత్తడులు - గుఱ్ఱములు
తద్దయు - మిక్కిలి
తనకేతనముదిండికగచూళ్ళ - తనకుఁ గారణమగు కఱ్ఱ నద్దిన నగ్గియొక్క ధ్వజరూపమగు పొగవలనఁ బుట్టు మేఘముల యొక్క
తనమసి - కా నుపయోగించు సిరా
తనరారె - ఒప్పెను
తనరు - ప్రకాశించు
తనస్థితివిశేషమునకువలను గడించి - తనయైశ్వర్యమభివృద్ధి చెందునట్లు పాయము వెతకి
తనిపెడు - సంతుష్టిపొందఁగ
తనియు - తృప్తిపడు
తనువు - శరీరము
తన్వి - సంతుష్టి
తపసి - ముని
తప్పముల్లెలు - పట్టెనంచులు
తప్పకొందురికిపటుల - ఆవిధముగా సరిబాధ తెలియకుండుఁడు
తప్తమగు - కాల్చఁబడిన
తబము - తపస్సు
తమి - వలపు - కుతూహలము
తమ్మిచూలి - బ్రహ్మ
తమ్మిపగతుఁడు - చంద్రుఁడు
తమ్ములు - పద్మములు
తరుణము - అవసరము - శేఁత
తరుణత్వము - యౌవనము
తర్కించుకొనుచు - ఊహించుకొంచు
తర్లు - ప్రయాణమగు
తలితన - చచ్చినయెడల
తతి - కాలము
తఱుఁగు - తగ్గు
తఱుము - వెంబడించి పరుగెత్తించు
తలఁగి - విడిచి
తలకొనుఁడు - పూనుకొందు
తలపోసి - తలఁచుకొని
తలవంపు - చిన్నతనము

తలారి - కావలివాఁడు
తలిరు - లేఁత - చివురు
తలిరుకై - చివురువంటి చేయి
తుకువవతట - పైకి సంతోషము
వలెఁ గన్పడుదుఃఖము
తస్కరులు - దొంగలు

తా

తాత్పర్యము - కోర్కి
తానము - స్నానము
తామరల - పద్మముల
తారతమ్యంబు - వాసి
తారలు - నక్షత్రములు
తారసమై - చెంతకువచ్చి
తారు - తిరుగు - సంచరించు
తారుణ్యము - యౌవనము
తాల్చెడు - ధరించెడు
తావకీన - నీయొక్క
తావు - చోటు

తి

తిమ్మనికన్న - కోఁతికన్న
తిరవగాండ్రు - బిచ్చగాండ్రు
తిరగఁబడెదు - మారెదు
తిరుగుబాటు - మార్పు
తిలకింపన్ - చూడన్
తివురుట - యత్నించుట
తివురుము - కుతూహల పడుము

తీ

తీండ్రమైన - తీక్ష్ణమైన
తీతువు - ఒకవిధమైనపక్షి
తీరని - పోవని - చేయక విధిలేని
తీరము - ఒడ్డు
తీరు - విధము
తీర్చిన - కడచిన
తీవ్రోన్మాదప్రకృతి - మిక్కిలి
పిచ్చిగుణము

తు

తుంట - చెడ్డ
తుంటరి - చెడ్డ - దుష్టు
తుచ్ఛకామచేష్టలు - పనికి
మాలిన పోకిరిపనులు
తుట్ట - తుట్టపాము
తునిమి - చంపి
తురితముగ - త్వరగ
తుటుము - ముడువ
తులువ - దుర్బుద్ధికలవాఁడు

తూ

తూపు - బాణము
తూము - నీళ్ళుపై బికివచ్చు
నట్లు ద్వార మేర్పర్చి కట్టిన
కట్టడము
తూలిన - చొక్కిన

తృ

తృప్తి - సంతుష్టి

తె

తెంపున - సాహసముతో

తెక్కరీండ్లు - మోసకాండ్రు

తెగదీయఁబడాయె - తూలఁగొట్టఁబడాయె

తెగఁబడునపుడు - పూనుకొన్నపుడు

తెగడఁజొచ్చె - నిరసించు

తెట్టె - తేనెపట్టు

తెమ్మెర - చల్లగాలి

తెరలు - తొలఁగు - బయలుదేరు

తెఱఁగు - విధము

తెఱవ - స్త్రీ

తెలివులుఱఁగులు - హంసలు

తెల్పుతటి - చదువు చెప్పునపుడు

తెవులులన్ - రోగములను

తే

తేంట్లు - తేనెటీఁగల

తేజము - కాంతి

తేజరిల్లు - ప్రకాశించు

తేజి - గుఱ్ఱము

తేది - సౌరమానమునందలి దినము

తేరు - రథము

తేలు - పొంగఁదికివచ్చు

తైర్థికులు - తీర్థమున కేగువారు

తొ

తొగలరాయఁడు - చంద్రుడు

తొగలు - కల్వలు - సముదాయములు

తొడఁగె - మొదలుపెట్టె

తొడరి - కలిగి - ఎదిరించి

తొడుపఁబడియె - అలంకరింపఁబడియె

తొడ్డు - ఉడుపు

తొత్తు - దాసిన

తొయ్యలి - స్త్రీ

తొఱఁగి - విడిచి

తొఱఁగిన - లేని - విడిచిన

తొలిబెంకి - మొట్టమొదట స్థానము

తొలిదెస - తూర్పుదిక్కు

తొలిబామము - పూర్వజన్మము

తొలిమచ్చు - మొదటమాదిరి

తొవల - కల్వల

తో

తోఁచఁబడియె - కానఁబడియె

తోఁచునట్లు - అగపడునట్లు

తోఁతెంచు - కనఁబడు

తోడు - సాయము

త్రీ

తరిపాపాతముల్- సిగ్గను
చెదువులు

త్రా

త్రాఁచు- వగడగలపాము

త్రి

త్రిప్పటంబడు- తిరుగులాడు

త్రొ

త్రొక్కుడు- బాధ

ద

దంత- చెంత
దండనవిధి- శిక్షాకృత్యము
దగ- దప్పి
దనుక- వఱకు
దబ్బ- దర్భ
దబ్బరతి- కల్లచెప్పువాఁడు
దమ్మము- ధర్మము
దయాళురు- కరుణాస్వభావము
కలవారు
దయ్యము- దేవత- పిశాచము-
పాపముచేయుటకుఁ బ్రేరిపించు
దేవత
దరి- ఒడ్డు- హద్దు చెంత
దరిసెనము- దర్శనము
దర్పణము- అద్దము
దళముల- సేనల
దవు- దూరము
దవ్వు- దూరము

దా

దాడి- దండెత్తుట
దాది- పాలిచ్చి పెంచుస్త్రీ
దావి- క్లియోపేట్రాయొక్క
దాపు- దగ్గర
దాయము- తలిదండ్రులనుండి
రావలసినయాస్తి
దారిద్ర్యభరము- పేదరికపు
బరువు

ది

దిగంబరులు- దిసమొలవారు
దిటవు- ధైర్యము
దిట్టదనము- ధైర్యము
దినుసులు- వస్తువులు
దివి- స్వర్గము
దివ్య- దైవసంభంధమైన
దివ్యమూర్తి- అతిసుందరుఁడు
దివ్యమహాశక్తినధికులు పురు
షులు- ఎక్కువు బలముంటచే
మగవాండ్రు శ్రేష్టులు
దివ్యోపమ- వేల్పుసాటి
దివ్వె- దీపము

దీ

దీనుఁడు - దుఃఖించువాఁడు

దీవింత్రు - వర్ధిల్ల నెంతురు

దు

దుఃఖమేలు - మనోవికారము కలిగించు

దుండగము - కీడు - నేరము

దుండగీఁడు - దుష్టుఁడు

దుడుకు - దుష్టు - కీడు

దుడ్డు - ధనము

దుము - ధూళి

దురటిల్లు - శోకించు

దురము - యుద్ధము

దురాయి - శగణము - కూడ దనుట

దురితము - పాపము

దువ్వ - నొప్పి యుపశాంతించు నట్లు రాఁచుట

దుష్కార్యము - చెడుపని

దుష్టవిధ్వంసకర సముద్రఘూర్ణ విసష్టనిజపీఠిక - చెడుగు నోర్వఁ గొట్టు సముద్రపు రాపిడిచే వశించినపాదు

దుష్టు - దుర్మార్గుఁడు

దుస్సంతుని - దుష్యంతుని

దూ

దూఁబఱఁదిండి - అతివ్యయము నొనరించునట్టిది

దూఱు - నింద - నిందించు

దూషింతు - నిందింతు

దృ

దృష్టాంతము - పాటి

దృష్టి - చూపు

దె

దెబ్బున - చప్పున

దెస - అవస్థ

దే

దేవర - దేవుఁడు

దేవునికంటెనధికము తత్సేవఁ గావించుట - దేవునిసుతించుట కన్న దేవుని ప్రతిమార్చనము గావించుటయే శ్రేష్ఠమనుట.

దేవునియూర్పు - గాలి

దై

దైవతము - వేల్పు

దైవము - వేల్పు - అదృష్టము

దొ

దొంగతట్టువ - మోసముచేయు పనికిమాలిన పొట్టిగుఱ్ఱము

దొడ్డగొనములు - సద్గుణములు
దొసఁగు - నేరము

దో

దోనె - తెప్ప
దోయి - జత [కాయ
దోరగాయ - సగముపండిన
దోషి - నేరము చేసినవాఁడు

దౌ

దౌర్జన్యము - క్రూరత్వము
దౌర్భాగ్యులు - పేదలు

ద్ర

ద్రవరూపమౌ - నీటివలెనున్న
ద్రవ్యము - ఇంద్రియము

ద్రా

ద్రాక్షాసవము - ద్రాక్షపండ్ల సారాయి

ద్రొ

ద్రొబ్బున్ - పడవేయును

ద్రో

ద్రోహము - నేరము - పాపము

ధ

ధరణి - భూమి
ధర్మంబు - స్వభావము - న్యాయము - పుణ్యము
ధవళిమ - తెల్పు

ధి

ధిఃకృతశ్రవణయాతిదీర్ఘవేదనలు - తా వలచినవారు తన్ను నిరసింపఁగా వచ్చిన గొప్ప బాధలు

ధీ

ధీరులు - ధైర్యవంతులు
ధ్వనంబు - పాట

న

నకనకలు - సన్నఁదనము
నక్తనైచ్యము - అతివినయము
నక్కెడు - ఒదిగెడు
నగరు - కోట
నగవైరివింట - ఇంద్రధనుస్సునందు
నగుచు - నవ్వుచు
నగుబాటు - హాస్యము
నటనము - లేనిదున్నట్లగపడుట
నట్టువపిట్ట - నెమలి
నడ - నడక
నడతెంచు - వచ్చు
నడిన్ - మధ్యను
నడిరేయి - అర్ధరాత్రము

నత్తగాయ - గుల్లతోఁ బ్రాఁకు నీటిపురుగు

నన - పువ్వు

ననబోఁడి - పువ్వువంటి శరీరము కల యాఁడుది

ననవిల్తుఁడు - మన్మథుఁడు

నన్ను - నాశరీరమును

నన్నుఁగూరిచి - నన్ను జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనుటకు

నమ్రభ్రమరము - కనికరింపఁదగిన తుమ్మెద

నరకము - శిక్ష విధింపఁబడిన పాపులుండులోకము - ఘోరము

నరకమెఱుగనవి - మనుష్యులకుఁ దెలియక నరకమందున్నవి

నరవరప్రియులు - రాజునకిష్టులు

నఱద - వింటినారి తగిలించుగాడి

నలి - మిక్కిలి

నలువ - బ్రహ్మ

నలువందు - ఒప్పు

నలువయువిద - సరస్వతి

నల్ల - నెత్తురు

నవకము - మెత్తఁదనము

నవీన - క్రొత్త

నహి - కాదు

నా

నాఁగ - అనఁగా

నాకునీళ్ళుదారవిడువుఁడు - నేఁబ్రతుకనని తెలియుఁడు

నాగరికత - మోటతనములేమి

నాట్యప్రవీణత - ఆటనేర్పు

నాణెము - ముద్రింపఁబడిన రాగిలోహముల బిళ్ళ

నాతి - స్త్రీ

నాదురాగ్రహాఘాతము - నా దుష్టకోపమను పిశాచము

నాప - సిగ్గు

నానఁబాలు - నానబియ్యము

నానాగతులు - అనేకవిధములు

నామము - పేరు

నామకరణము - పేరుపెట్టుడు కర్మము

నాయకి - వలపుకత్తె

నాయకుఁడు - వలపుకాఁడు

నాయము - న్యాయము

నాయానసుమమ్మా - నన్నుఁ జంపుకొన్నట్టుసుమీ

నారికాయల - వింటిత్రాడు రాపిడిచేఁ గల్గుకాయల

నారీస్వభావము - స్త్రీనైజము

నాలిముచ్చు - కపటి

నాళ్ళ - దేశముల - నరముల

నావ - ఓడ

నావికుఁడు - ఓడవాఁడు

ని

నింగి - ఆకాశము

నించెదు - నిందించెదు

నిక్కపు - నిజమైన

నిక్కమగుదుఃఖమేలు రాణిరో - మనోవిశారము కలిగించు చంద్రుఁడా!

నిగమము - వేదము

నిగుడు - నిక్కు - చెలఁగు

నిచ్చయంబు - నిశ్చయము

నిచ్చలపు - కదలని

నిచ్చలు - ఎల్లప్పుడు

నిజమంతి - నిజము పల్కువాఁడు

నిడు - దీర్ఘమైన

నిత్యుండు - దేవుఁడు

నిద్దముగా - సుకుమారముగా - సునువుగా

నిపుణుఁడు - నేర్పరి

నిబ్బద్ది - నిజము

నిమిత్తమ - కారణమ

నియతి - ఆజ్ఞ

నియమింపఁడయ్యె నేని - శాసింపకున్న యెడల నెంత బాగుండునో

నిరపరాధితనము - నేరములేమి

నిరపరాధిత్వము - తప్పులేమి

నిరపరాధుల - నేరములేనివారల

నిరసించు - తిరస్కరించు

నిరాకరించు - అనాదరణము చేయు

నిరుపమముగ - పోటిలేనట్లుగా

నిరూఢిగ - నిశ్చయముగా

నిరూపించవలయు - కనుపర్చవలయు

నిరూపింపఁబడుచు - నిర్ణయింపబడుచు

నిర్ణయము - పూనిక

నిర్భాగ్యదశ - దారిద్ర్యదశ

నిర్భీతి - వెఱపులేమి

నిర్మించి - కట్టి

నిర్వహింతు - నెరవేర్తు - నిల్పుకొందు

నిర్వృత్తి - సుఖము

నివేదనములం-సమర్పణములు

నివ్వెఱ - ఆశ్చర్యము - భ్రాంతి

నిశ్రేణి - నిచ్చెన

నిశ్శంక - సంశయములేదు

నిశ్శబ్దపదము - చప్పుడు లేనియడుగు

నిషిద్ధమైన - కూడనిది - తగని

నిష్కృతి - విడుదల

నిహతమై - అణఁచబడి

నీ

నీరడఁగియడఁగిపోవుదురు -
నీకంటె లొంగిలొంగి నశించెదరు
నీచంబు - సులభము
నీచప్రవాహాసయు - తుచ్ఛమైన సమూహాధీనత
నీచసోపానములు - క్రింది మెట్టులు
నీటఁగల్పెడవు - పాడుచేసెదవు
నీహారపవనముగుడి - దేవాలయమువలెఁ బవిత్రముగు నీశరీరమును
నీరసులు - బలములేనివారు
నీరాటములు - జలక్రీడలు
నీర్వట్టు - దప్పికొని
నీల్గుట - చచ్చుట

ను

నుడులు - మాటలు
నునువు - లోపములేమి
నున్ని - గొఱ్ఱెబొచ్చు
నుళ్ళు - మాటలు

నూ

నూఁగు - లేత
నూత్నాచారము - క్రొత్త వాడిక
నూల్కొను - పొందిన

నృ

నృపదండము - రాజాచేనుండు శాసనచిహ్నము
నృపమౌళి - రాజకిరీటము
నృపులార - రాజులార

నె

నెక్కొని - ఉండి
నెక్కొలుపవు - చేయవు
నెగడి - వ్యాపించి
నెగులు - నొప్పి
నెచ్చెలి - స్నేహితుఁడు
నెట్టింపఁబడి - వెడఁగొట్టఁబడి
నెట్టుకొనవు - ప్రయత్నించవు
నెత్తావి - సువాసన
నెనరు - దయ
నెపంబు - మిష
నెమకుట - వెదకుట
నెమ్మి - ప్రేమ
నెమ్ములను - ఎముకలను
నెరపఁబడిరి - చేయఁబడిరి
నెర్వ - ఒకానొకపట్టణము
నెఱ - ఎక్కువైన
నెఱపు - వ్యాపించు - పెట్టుకొను - చేయు
నెఱి - వలెను
నెఱులు - తలవెండ్రుకలు

నెల - చంద్రుడు
నెలకొందువు - ఉందువు
నెలవు - ఉనికిపట్టు

నే

నేనే నేను - నాకుం బ్రేమ నాయందుం దప్ప మఱెవ్వరి యెడ న్లేదు
నేమము - నియమము
నేరము మోమునెదుర్చుటకా - జనులొనర్చు కీడు న్వారించుటకా
నేలవుర్వా - లోకమును ధ్వంసము చేయువాఁడా

నై

నైచ్యము - కొంచెపుఁదనము
నైజముగ - సహజముగా

నొ

నొగులు - నొప్పి
నొడవిన - చెప్పిన
నొసళ్ళను - నుదుళ్ళను

నో

నోము - వ్రతము

న్యా

న్యాయభోగము - న్యాయముగా ననుభవింపఁదగిన భోగము
న్యాయవాది - తగవుతీర్పు వాదించువాఁడు
న్యాయాధిపతి - తగవరి
న్యాయాలస్యము - న్యాయస్థానమునందు తీర్పాలస్య మగుట

ప

పంగమారి - ద్వంద్వసంకటము
పంగఱ - నిర్భయముగా
పంగలు - శాఖలు
పంట - లాభము - ప్రయోజనము - సంవత్సరము
పంటవలంతి - భూమి
పండితుఁడు - నేర్పరి - విద్వాంసుఁడు
పండ్లిగిల్చెడు - చచ్చునపుడు దంతములు బైలుపడునట్లు చేయు
పండెను - నిదురించెను
పంద - పిఱికి
పక్కి - పక్షి
పక్షపాతము - ఒకవైపవలంబించుట
పగ - శత్రువు - శత్రుత్వము
పగతు - శత్రువుని
పగతురు - శత్రువులు
పగఱ - శత్రువుల
పగిది - తీరు
పచ్చవిల్తుని - మన్మథుని
పజల - జనుల

పజ్జకె- చెంతకె
పటిమ- శక్తి
పట్టి- బిడ్డ- బిడ్డఁడు
పట్టు- తేనెపట్టు- నివాసస్థానము
పఠింప- చదువ
పడఁతి- పడఁతుక- స్త్రీ
పడక- శ్రమపడక
పడకుండెడు- కిట్టకుండెడు
పడగ- జెండా
పడసిన- పొందిన
పడచు- కన్నియ
పతితుఁడు- గొప్పస్థితినుండి పడినవాఁడు
పతివ్రతాత్వంబు- పెనిమిటిన్దప్ప నితరునిచ్ఛగించని వ్రతము
పత్తెచ్చము- అగపడుట
పదంపడి- మఱియు
పదపడి- మఱియు
పదనుఁ- వాఁడి
పదము- శబ్దము- అడుగు
పద్దున- పూనికతో
పద్మబాంధవు- సూర్యుని
పనికిరావు- కార్యమునకుఁజొఱలేవు
పనిపడనంతకు- అక్కరకలుగనంతదాఁక
పనిపడి- మిక్కిలి
పనివాండ్రవలె- పనిచేయుటకుఁ బూనుకొన్న వారితీరున
పనుపడనప్పుడు- పనికిరానిసమయమున
పన్నికము- సృష్టి
పన్నిదము- పందెము
పన్నుచుంట - కల్పించుచుంట
పబులకు- ప్రభువులకు
పబ్బలి-నీటియొడ్డునఁబుట్టునొక చెట్టు
పరఁగుట- బ్రవర్తిల్లుట- ఒప్పుట
పరము- దేహమువిడిచినపిదప జీవుఁడుండు లోకము
పరికించితి- కనిపెట్టితి
పరికించనేనియు- చూచినయెడల
పరస్పరము- ఒకరినొకరు
పరిగణింపఁబడు- ఎన్నఁబడు
పరిగెము- చిఱుచేప
పరిణయమ్ము- పెండ్లి
పరిపూర్ణత- నిర్వాణము
పరిపూర్ణురాలవు- లోపములేనిదానవు
పరిమళము- సువాసన
పరిమార్చవలయు- చంపవలయు
పరిశీలింపఁబడవు- బాగుగ నొనర్చఁబడవు

పరిసిన- చెడిన
పరువడి- మిక్కిలి
పరుసమైనవ్రాయి- పరుసా
ణరము
పర్యాయములు- సార్లు
పర్వతశిఖరము- కొండతల
పఱచుట- వ్యాపించుట-
పరుగిడుట
పలుకుట- శంఖముపైకి
చెలువుట
పలుదెఱలు- పెదవులు
పలువుర- అనేకుల
పల్కులు- దైవస్తోత్రములు-
మాటలు
పల్లటీల్గొను- పావురము గిరుట
పల్లవి- పాటయొక్కతొలి
భాగము
పశువులు- అజ్ఞానులు- నాల్గు
కాళ్ళు తోకగలజంతువులు
పస- బలము- చవి
పసరముల- పశువుల
పసాదము- ప్రసాదము
పసిండి- బంగారు
పస్తుపడిన- తిండిదొరకకున్న

పా

పాండవుడు- సీజారునిశత్రువగు
నొకభునుడు
పాతపరిచయము- చిరకాలము
నుండియున్నయలవాటు
పాటవము- శక్తి
పాటు- అవస్థ- శ్రమ
పాటుపడు- పనిచేయు
పాటుమాలిని- కాయకష్టమున
బ్రతుకువాడు
పాడుచున్నగోళములు- దేవ
దుందుభులు
పాడుపాత్రి- పనికిమాలినవని
పాతకము- పాపము
పాతరలు- నాట్యమాడుస్త్రీలు
పాతివ్రత్యము- పెండ్లాడిన
వానిందప్పనితరునింగూడకుండు
వ్రతము
పాదిరిల- పాటలీవృక్షముల
పాదుకొనియె- నాటుకొనియె
పాదుకొలిపె- పుట్టించె
పానము- ప్రాణము- త్రాగుట
పాయము- యౌవనము
పారిజాతము- ఒకపూలమొక్క
పార్వతి- పాతివ్రత్యదేవత
పార్శ్వము- ప్రక్క
పాఱుట- రణరంగమునుండిభయ
పడిపరుగెత్తుట
పాలుపోము- చంచలసూక్ష్మము
పాలిన- కాంతిచెడిపెల్లనైన
పాళము- విధము- అనుకూల్యము
పావన- పవిత్రమైన
పాశంబు- కట్టుత్రాడు
పాషాణము- రాయి

పి

పిండు-సమూహము
పితాపుత్రవిద్వేషకారణ - తండ్రికింగొడుకునకున్వైరముపుట్టించుహేతువ
పితురునిపై-తండ్రియందు
పిత్తజ్వరము-పైత్యమునఁబుట్టుజ్వరము
పిన్నవయసురకము-పడుచువారు
పిఱువడు-తగ్గిన
పిలిచితే-పిలిచితివా
పిలుకుమారి-నశించి-చచ్చి
పిల్లలారారందు-లొట్టియనుసూదిబిలమునజొప్పించునట్లువచ్చుటయసాధ్యంబగు-ఈరెండును క్రీస్తువేదవాక్యములు
పిల్లికన్నురతనము-వైదూర్యము
పిసినారి-లుబ్ధు
పిసినిగొట్టు-లుబ్ధు

పీ

పీఁకులాట-శ్రమము

పు

పుడమింతాలుపుమిన్న-శ్రేష్ఠభూపతి-శ్రేష్ఠపర్వతము
పుడమి-భూమి
పుడుకుచు-అంటుచు
పునెము-పుణ్యము
పున్నియము-పుణ్యము
పున్నవుంగాన-ధర్మారణ్యము
పురి-పట్టణము-నెమలిపింఛము
పురుడు-సాటి
పులుఁగు-పక్షి
పువ్వార-చేవలదవుడలదంతవ్రేలాడునొక

పూ

పూజ్య-మన్నింపదగిన
పూన్కి-లకు-ప్రయత్నములకు
పూర్ణముగ-వెలితిలేకుండునట్లు
పూర్వపు-ముందటి
పూవుబోఁడి-స్త్రీ

పె

పెంపతి-గొప్పవాడి
పెంపారుచుండ్రు-వృద్ధిపొందెదరుగాక
పెంపు-కీర్తి-అభివృద్ధి
పెక్కుమార్గు-పలుసార్లు
పెచ్చు-అధికము
పెచ్చుగ-అధికముగా
పెట్టు-ఈవి-దెబ్బ-పూనిక
పెదఁబడి-గుఱితప్పి

పెద్దతనము - ముసలితనము
పెన్ - పెద్ద
పెనఁగొనిరో - మెలిపడిరో
పెను - పెద్ద
పెనుచు - రక్షించు
పెనుచుట - పెంచుట
పెనుపడ - వృద్ధిపొందఁగా
పెన్మందు - మహౌషధి
పెర - ఇతరము - ఇతరవస్తువు యొక్క
పెరయ - వ్యాపించఁగా
పెరిమ - ప్రేమ
పెలుచు - అస్థిరమైన - వితె గడుస్వభావముగల

పే

పేద - హీనురాలు - దరిద్రుఁడు జ్ఞానహీనుఁడు - దుఃఖి
పేదలై - తక్కువవిల్వకలవై
పేరు - కీర్తి - హారము - నామము
పేరుచు - అతిశయించు - ఒక దానిపై నొకటిపెట్టు
పేరేదిన - కీర్తికెక్కిన

పై

పై - తరువాత
పైకొను - ఎదిరించు - కలుగు - తెచ్చుకొను
పైడి - బంగారు
పైరు - చేను
పైవానిచూపులనుండి - సుఖపడఁజూచుట - ఇతరులుపొందు భోగముతాననుభవించునట్లును కొంట

పొ

పొంగించు - ఉడికించు
పొంగు - సంతోషించు
పొంత - దాపు
పొక్కు - దుఃఖము
పొగరు - గర్వము
పొగలు - విచారము - దుఃఖము
పొడగంటివే - చూచితివే - వేమఱుఁజూచితిని
పొడఁగాంచు - చూచు
పొడమించు - పుట్టించు
పొడము - పుట్టు
పొడచు - ప్రసరింపఁజేయు - ఉదయించు
పొత్తము - పుస్తకము

పొదువఁబడిన - పట్టుకొనబడిన
పొదుపు - మితవ్యయము
పొనరుచు - చేయుచు - ఒప్పుచు
పొరయు - పొంద
పొరవోవఁజాలదు - పొరపాటు కానేరదు
పొరింబొరి - మాటిమాటికి
పొర్లిక - ప్రవాహము
పొలతిఁ - పొలంతుక - స్త్రీ
పొలపు-సొగసు
పొలయు - చావ
పొలయలుక - ప్రణయకోపము
పొలయించు - చెఱచు
పొలసె - నశించె
పొలివోవు-నశించు
పొలుపారు- ప్రకాశించు
పొల్పారు- ప్రకాశించు
పొల్పుమిరారు- ప్రకాశించు
పొసంగు- ఒప్పు- కుదురును

పో

పో- కదా
పోఁదివిరి- పోవుటకుయత్నించిరి
పోఁక- నాశము- వెళ్ళుట
పోకడలు- నడతలు
పోకిరి- వ్యభిచారి- దుష్టు
పోకిరితనము- లంజెటికము
పోటున- నీరుపొంగునపుడు
పోతరము- గర్వము
పోడిమి- సొగసు
పోరుతంత్రములు- యుద్ధోపాయములు
పోరితి- యుద్ధముచేసితివి

పౌ

పౌరులు- పురజనులు

ప్ర

ప్రకాశము- కాంతి
ప్రకృతి- పంచభూతతత్వము- స్వభావము- జగత్తునిర్మించు దేవత
ప్రకృతిగుణముల రెండవ పథము- స్వభావగుణములలో మొదటిదగు తెల్వి గాక రెండవదగు మఱపు
ప్రక్కతుఁదప్పుట- వ్యభిచరించుట
ప్రచురము- వెల్లడి
ప్రజీర్ణశిల- మిక్కిలియఱిగిపోయినరాయి
ప్రణతులు- నమస్కారములు
ప్రణయబిందువు- హితము చేయుబొట్టు
ప్రణామములు- దండములు

ప్రణుతింత్రె - కొనియాడుదురె
ప్రతిగ - మాఱుగా
ప్రతిఘటించునేని - ప్రతికూలించినయెడల
ప్రతి తీయించుట - అచ్చు తీయించుట
ప్రతిదివస జీవితము - ఎల్లదినమునందలి బ్రతుకు
ప్రతిదుష్ట వివరము - ఎల్లచెడ్డవందు
ప్రతిపదార్థము - ఎల్లవస్తువు
ప్రతిఫలములు - మాఱులాభములు
ప్రతిబంధము - అడ్డు
ప్రతివాదులు - విరోధులు
ప్రతిష్ఠ - కీర్తి
ప్రతీక్ష - ఎదురుచూచుట
ప్రత్యక్ష దేవతవు - కనులకగపడు వేల్పువు
ప్రత్యక్షరము - ఎల్లయక్షరము
ప్రత్యేకము - వేర్వేఱుగా
ప్రధానము - పెండ్లినిర్ణయించుకొనుట - ముఖ్యము
ప్రబలు - వృద్ధిపొందు
ప్రభాతము - ప్రొద్దుపొడుచువేళ
ప్రభువుచేత - క్రీస్తుచేసినమేలు
ప్రభుత - దొరతనము
ప్రమాణము - ఒట్టు
ప్రయాసకరము - బాధపర్చెడువది
ప్రయోజనములు - కార్యములు
ప్రవర్తింపఁబడె - నడుపఁబడె
ప్రశస్తామిత - శ్రేష్ఠమైనట్టియు హద్దులేనట్టియు
ప్రస్తుతి - పొగడ్త
ప్రస్ఫుట - స్పష్టమైన

ప్రా

ప్రాచదువులకొనల - ఉపనిషత్తుల
ప్రాచీనవృక్షదృప్త శిఖరముల - తూర్పునందలి చెట్ల క్రొవ్విన తుదల
ప్రాజ్ఞత - ఎక్కువతెలివి
ప్రాజ్ఞుల - తెలిసినవారల
ప్రాణగొడ్డమ్ములు - ప్రాణహింసచేయునవి
ప్రాణోత్క్రమణవేళ - ప్రాణముపోయినతక్షణము
ప్రాపు - రక్షణము
ప్రామదు - బాధింపదు
ప్రాయము - యావనము
ప్రాయశ్చిత్తము - పాపముపోఁగొట్టుకొనుటకుఁ జేయుకర్మము
ప్రారంభమొనరించు - మొదలిడు
ప్రార్థించు - కోరు

ప్రాల్మాలి - సోమరితనముపొంది

ప్రి

ప్రియముగ - ఇంపుగ

ప్రియుఁడు - మిత్రుండు - మగఁడు

ప్రే

ప్రేముడి - ప్రేమ

ప్రేరణ - పురికొల్పుట

ప్రొ

ప్రొద్దు - సూర్యుఁడు

ప్రొద్దువేల్పు - సూర్యుఁడు

ప్రో

ప్రోత్సాహపఱ్చు - ప్రేరేపించు

ఫ

ఫక్కి - రీతి

బ

బంగరుపూసినట్టికీడు - ధనవంతులగుపాపులు

బంగారువలవంత - ఐశ్వర్యరూపమునఁనున్న దుఃఖము

బంటింపక - మిక్కిలియలక్ష్యముగా

బండ - ఱాయి

బంతి - వరుస

బందాలు - చెఱబడ్డవారు

బంది - చెఱ

బందిగము - చెఱ

బందుగుల - బంధువుల

బక్కచిక్కిన - మిక్కిలి కృశించిన

బటువు - పెద్ద

బట్ట - వస్త్రము

బడల్పడ - శ్రమపడ

బత్తి - భక్తి

బదులుపల్కదేని - ప్రత్యుత్తర మిచ్చనియెడల

బధిరులు - చెవిటివారు

బమ్మ - చతుర్ముఖబ్రహ్మ

బయలు - ఆకాశము

బరి - దొంగ

బరిపోవు - పోఁగొట్టుకొను

బల్ - గొప్ప

బలంగంబు - జ్ఞాతిబంధుసమూహము

బలిమి - శక్తి

బలు - గొప్ప

బలెన్ - తీరున

బల్మి - బలవంతము

బవిసి - గౌరవము

బా

బాఁకా - సుషిరవాద్యవిశేషము

బాగెంబు - అదృష్టము

బాద - బాధ

బావురే - భళీ
బారి - అధీనత
బాళి - వలపు - విచారము
బాష్పములు - కన్నీళ్ళు
బాస - ఒట్టు - పలుకు
బాహాటము - వెల్లడి

బి

బిట్టు - మిక్కిలి
బిరుసు - కఠినము

బీ

బీజము - విత్తనము

బు

బుగ్గిపడుటవలయు - నేలపాల్గా వలయు - నశించవలయు
బుజ్జగించిన - లాలనముచేయఁబడిన
బుడుత - పిల్లకాయ - లేఁత
బుడుతనెలతాల్పు - శివుఁడు
బువీ - భూమి
బువ్వ - అన్నము

బూ

బూతము - ప్రాణి
బూమెల - మాయల

బె

బెంగి - (భృంగి) శివభటుఁడు
బెగడింప - భయపెట్టుటకు
బెట్టిదంపు - భయంకరమైన
బెడఁగు - అధికమైన - సొగసు
బెడిదంపు - బెడిదపు - భయంకరమైన - కఠినమైన
బెడిగాఁడు - క్రూరుఁడు - భీకరుఁడు
బెస్త - మీలవాఁడు

బొ

బొండ - చేతులకుఁదగల్చు సంకెలు
బొంది - దేహము
బొజ్జ - కడుపు
బొబ్బ - అఱపు
బొమముడి - కోపము
బొమిడికల - కిరీటముల

బో

బోగముల - భోగముల
బోధ - ఎఱుక

బ్ర

బ్రతుకు - సంసారము
బ్రహ్మవిద్య - ఆత్మజ్ఞానము

భ

భక్షించఁగ - తినఁగ
భటులు - కాల్బంటులు
భరము - భారము

భర్త- పోషింపఁదగినవాఁడు- మగండు

భల్లూకము- ఎలుగుబంటి

భా

భాగంబు- వైపు

భాగ్యము- అదృష్టము

భార్తి- తిరుప

భానుని- సూర్యుని

భామల- స్త్రీల

భావింపఁ తలంప

భీ

భీకరము- భయంకరము

భీముఁడు- మనుష్యులందరిలో బలశాలి

భీరులు- పిఱికివారు

భు

భువనరంగము- లోకమనునాట్యశాల

భూ

భూకందుకము- భూగోళము

భూతసామాన్యమలముల- సమస్త జీవుల శరీరమాలిన్యముల

భూపతి- రాజు

భూవిప్రభులు- రాజులు

భూషింప- కైసేయ

భే

భేదము- తారతమ్యము

భేదింప- చించికొండాడ

భో

భోక్త- తినువాఁడు

భ్ర

భ్రమము- తిరుగుడు

భ్రష్టాంగాలు- చెఱుపఁబడినస్త్రీ

భ్రా

భ్రాంతి- భ్రమ

మ

మండలము- శత్రుసైన్యము

ముందుప్రొద్దు ముద్దులకు- చుఱుకుకొండతాఁకులకు

మంతనము- రహస్యము

మంతిరి- మంత్రి

మందట- సమీపము

మందదృష్టులు- చూపుతగ్గినవారు

మందలింపు- చీవాట్లుపెట్టుట

మంపుకనులదాని- మదిరాక్షి యొక్క

మకిల- నల్లని- మాలిన్యము

మకుటము- కిరీటము

మక్కువ- స్నేహము

మగఁటిమి- శౌర్యము

మగఁడు- జోదు- పెనిమిటి
మగరాల - వజ్రాల
మగవాని - శూరుని
మగువ - స్త్రీ
మచ్చరము - ఓర్వలేమి
మచ్చరులకు - ద్వేషులకు
మచ్చిక- ఆసక్తి
మచ్చు- తీరు
మచ్చెకంటి- చేపలవంటి కన్నులుకలయాఁడుది
మట్టును- పలుకు
మట్టుపఱచిన-తగ్గించినయెడల
మట్టుమీఱి- హద్దుదాఁటి
మడియింప- చంప
మతిమంతుఁడు- తెలివికలవాఁడు
మత్తిల్లి- మదించి
మదము- గర్వము
మది- మనస్సు
మద్యము-కల్లు
మనఃశోశనక్త- మనస్సునందుఁ దగులుకొన్నవాఁడా
మనదు- కాపురముచేయదు
మనికట్టు- ముంజేతిపైనున్న మొదటిభాగము
మనికి- బ్రతుకు
మను- చిరకాలముండు
మనుచు- పోషించు- బ్రతికించు
మనుజుల- మనుష్యుల
మనెడు- బ్రతికెడు- మన్నెడు- ఉండెడు
మనోజభ్రాంతివిమార్తుల్- స్వసంకల్పమే శరీరముగాఁగలవారు
మన్కి- బ్రతుకు
మన్కు- చిరకాలముండు-భూమి
మబ్బు-మేఘము
మయి- శరీరముతో
మరగ- ప్రేమింప
మరగాలు-కాలునకుబదులుగాఁ దగుల్చుకొన్నకొయ్యకాలు
మరణము- చావు
మరుకమ్ము-పలుపుబాణు
మరుని- మన్మథుని
మరులు- మోహము
మర్త్యకాలము - మనుష్య జీవితము
మర్త్యకృప- ఓమనుష్యాను గ్రహమా
మర్త్యజాతి - మనుష్యసంఘము
మర్త్యప్రకృతి- చచ్చెడు స్వభావము
మఱక- మచ్చ
మఱి- అధికమైన- వెండియు

మఱుగేఁడు - కప్పు

మఱుగుజ్జు - మిక్కిలి పొట్టివాఁడు

మసి - సిరా

మహిత - గొప్ప

మా

మాడ్కి - తీరు

మాత్ర - పరిమాణము

మాత్సర్యము - ఓర్వలేమి

మాదిరి - సాటి

మాపక - తప్పక

మానవనీతి - మనుష్యులకుండఁదగినధర్మము

మానికము - మాణిక్యము

మానికె - మాణిక్యము

మానిసి - మనుష్యుఁడు

మానుగ - ఒప్పుగ

మాన్యము - పన్ను లేకనుభవించుకొనునట్లుసన్మానముగ నీఁబడిన భూమి

మాపు - రాత్రి

మాయము - కానరాకుంట

మాయురే - భళిరా

మారుతము - గాలి

మార్కొనుట - ఎదుర్కొనుట - ఎదుర్కొనుట - మాఱు ముఖములు వేమయైతగుల్చుకున్న కాగితపు మొగములు

మార్గశీర్షము - ముదిరిన శీతకాలము

మాఱువెఱవున - ఇతరమార్గమున

మాలినావు - మానినావు

మాలెమంతము - మాల్యవంతము (ఒకపర్వతము)

మి

మించఁగ - ఒప్పఁగ

మిట్టల - ఎత్తైనప్రదేశముల

మిత్తి - చావు

మిత్తిగొంగ - శివుఁడు

మినుకులు - కిరణములు

మినుచక్కిన్ - ఆకాశము పైవున

మినువెల్గు - ఆకాశపుకాంతి

మిన్ను - ఆకాశము

మిఱ్ఱు - ఎత్తైనస్థలము

మిపుల - మిక్కిలి - మిగుల

మీ

మీఁదుమిక్కిలి - అత్యధికముగా

మీఱు - అతిశయించు

మీలు - చేపలు

ము

ముందు - మొదట

ముక్కంటి - శివుని
ముక్కడలు - మూర్ఖులు
ముగియు - అంతమగు
ముచ్చిపసిడి - కల్లబంగారు - మాయబంగారు
ముచ్చిలించెదు - దొంగిలించెదు
ముక్తి - మోక్షము - నిర్వాణము
ముదము - సంతోషము
ముది - ముసలి
ముదురుతెంపి - వయసుమళ్ళిన ముండిమోపి
ముద్దులగుమ్మ - ప్రియురాలు
ముద్దులాడి - సొగసైన స్త్రీ
ముద్ర - గుర్తు
ముద్రింపఁబడిన - తల్లికడుపునఁ బొడమిన
ముని - జితేంద్రియుఁడు
మునిపండ్లు - పుట్టుకతోనే యున్న దంతములు
మునిరూపున - ఋషి వేషముతో
మున్నీటి - సముద్రపు
ముమ్మరమగు - అత్యధికమైన
మురిపెపు - కులుకునడల
మురియుచు - కులుకుచు
ములికి - బాణము
ములుచలు - మూర్ఖులు
ముల్లె - ధనపుమూట
మునుంగు - చాటు
మునురుమూతి - రోమవికారము గలమొగము

మూ

మూలము - కారణము - ముఖ్యము
మూర్ఛన - సప్తస్వరారోహణావరోహణక్రమము
మూర్తి - ఆకారము

మృ

మృతమానవుల - చచ్చినమనుష్యుల
మృతి - మృత్యుదేవత - చావు
మృత్యువైన - చచ్చినవారలైన
మృత్యువు - చావువేల్పు

మె

మెండు - అధికము
మెండుకొన్న - అతిశయించిన
మెగముల - మృగముల
మెత్త - శయ్య
మెయి - తీరు - దేహముతో
మెఱుఁగుల - ఆధిక్యముల
మెలఁగుచు - తిరుగుచు
మెలఁతల - స్త్రీల

మే

మేకొను - ఉత్సహించు
మేటి - ఎక్కువ
మేనిపై - ఒడలిమీద
మేలి - శ్రేష్ఠమైన
మేలు - శ్రేష్ఠమైన - శుభము
మేలుబంతి - శ్రేష్ఠురాలు

మై

మై - తో - శరీరము - చేతను
మైకము - మత్తు
మైకొల్పు - చేయు

మొ

మొక్కలుండు - కఠినుడు - మూర్ఖుడు
మొగంబుమొత్తించు - అసహ్యముకలిగించు
మొగడు - ముడుంగుకొనిపోవు
మొగలు - మొగ్గలు
మొగి - ముందుగా
మొగిలి - మేఘము
మొద్దుగ - వెత్రిగ
మొద్దువేల్పు - అన్నిజంతువులనొద్దులుగాఁజేయుదేవత
మొనల - సేనల - సమూహముల - కొనల
మొనసి - పనివడి
మొయిళులకు - మేఘములకు
మొరటుల - వినయములేనివారల
మొరయు - ధ్వనిచేయు
మొరసినని - ధ్వనిచేసినయెడల
మొలనూలు - ఒడ్డాణము
మొల్కనగులు - చిఱునవ్వులు
మొల్ల - మల్లెపూవు
మొల్లపు - అధికమైన

మో

మోటబాన - ఏతముకట్టి నీళ్లుతోడుకడవ
మోమోటము - దాక్షిణ్యము
మోదమ్ము - సంతోషము
మోళ్ళు - మొరళ్ళు
మోవి - పెదవి
మోస - మోసము
మోహధూమము - మూర్ఛయనుపొగ

మౌ

మౌనము - ఊరకొనుట
మౌని - జితేంద్రియుడు
మౌళి - కిరీటము

మ్ర

మ్రందు - చచ్చు

మ్రా

మ్రాకు - చెట్టు

మ్రు

మ్రుక్కడి- కూర్రమైన- నీచులగు

య

యజమానుడు- అధికారి

యజ్ఞవేదిక-యాగము చేయుతిన్నె

యథార్థత- నిజము- నిష్కాపట్యము

యా

యాచకులు- బిచ్చగాండ్రు

యాచించు- అడుగుకొను

యు

యుగము-లక్షలకొలది సంవత్సరముల పరిమితిగలకాలము

యుతము- కూడినది

యో

యోగ్యత-మంచిగుణము- ప్రావీణ్యము

యోగ్యులు- మంచివారు

యోజన- ఆలోచనము

యోధునకు- యుద్ధమొనరించు వానికి

యోద్ధకు- యుద్ధముచేయువానికి

ర

రంగము- నాట్యస్థానము

రంభ- ఒకవేల్పుసాని అచ్చర

రకము- దినుసు

రక్కసి- రాక్షసి

రక్కసచెవులు-మూర్ఖ వీనులు

రక్తులు-పాటలోపోయినిచ్చు సంగతులు

రఘుండు- రఘుమహారాజు

రఘులు- రఘువంశ రాజులు

రచియించె- అల్లెను

రచ్చ- రహస్యముకాని త్రోవ

రతనము- రత్నము

రవణమున- ఉల్లాసమున

రమ్యదశ- సొగసైనకాంతి- అందమైనయవస్థ

రమ్యము- సొగసైన

రయము- వేగము

రహి- తీరు

రా

రాగము- ఆసక్తి- రంజకస్వర సందర్భము

రాగవు- రాఘవు

రాచరుసి- రాజర్షి

రాచఘాతుక- రాజులంజింపు స్వభావముకలవాఁడా

రాజిలె- ప్రకాశించె

రాయసము- రాజకార్యము

రాష్ట్రము- ఇరువదిలేక ముప్పది గ్రామములుగల దేశము

రి

రిక్ష- నక్షత్రము

రిత్త- వ్యర్థము- నిష్కారణము

రీ

రీతి- విధము

రు

రుచ్యము- చవిగల

రే

రే- రాత్రి

రేదొర- చంద్రుఁడు

రేయిచేఁదుకమ్మ- రాత్రిసంబంధమగు విసపుతడి

రొ

రొంపి- బురద

రొద- ధ్వని

రో

రోఁత- అసహ్యమగు- ఏవ

రోజుచుండె- నిట్టూర్పువుచ్చుచుండె

రోము- ఇటలీదేశపు ముఖ్యపట్టణము

రోయుచుండ్రు- వెదకుచుండ్రు

ఱ

ఱవ్వ- నింద

ఱా

ఱా- రాయి

ఱే

ఱేఁడు- రాజు

లంగరు- ఓడనిల్చుటకై నీటియడుగున బిగియవేసెడు నాఁగేలువంటి యినుపవనిముట్టు

ల

లక్ష్యము - దృష్టాంతము - ఆదరము

లగ్నము - మేషాదిరాశ్యుదయము

లచ్చన సతుఱుగ్నులు- లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులు

లచ్చి- లక్ష్మి

లత్తుక- లక్కరంగు

లపితము- పల్కు

లభించిన- దొరకిన

లయ- ఘూతాంతరాళవర్తి కాలము

లలన- (స్త్రీ)

లవమైన- ఏమాత్రమైన- కొంచెమును

లా

లాంఛనము- గుఱుతు

లాఁతి- పరుని

లాగఁబడెడ రొక్కు- లాగందఱు స్థమనరసనున్న వస్తుసమితి చేత -అందఱికిన్నపహావాన గుణ మంటకమానదు

లాగు- రీతి

లావఱు. నీరసిల్లిన

లావు- బలము

లె

లెంక- దాసుఁడు

లెస్స- శ్రేష్ఠమైన- మేలు

లే

లేఁగాను- నన్ను వినుడుము

లేఁబొద్దు- బాలసూర్యుఁడు

లేక- అటుగాక- పోని

లేకేఱఁబడు- లేకివలెఁదీయఁబడు

లేచె- ఎదిరించె

లేమ- (స్త్రీ)

లేమి- పేదఱికము- అభావము

లేశము- మిక్కిలికొంచెము

లొ

లొజ్జగ- తక్కువగా

లో

లోఁగలనరు- ఆత్మను

లోఁగి- లోఁబడి

లోఁగొనుట- వశపఱ్చుకొనుట

లోల్లై- లోభముచే

లోపరహితుఁడు- కొఱఁతలేని వాఁడు

వ

వంక- ఏఱు

వంగడంబు- కులము

వంగుమోఁకాళ్ళు- వక్రిణామములు

వంచకుఁడు- మోసకాడు

వంచన- మోసము

వంత- శోకము- పశ్చాత్తాపము

వందనము- మ్రొక్కు

వక్త- మాటకారి

వక్రముగ- వంకరగా

వగ- దుఃఖము- వగ- రీతి

వగచు- దుఃఖించు

వగవు- దుఃఖము- పశ్చాత్తాపము

వడువున- రీతిచే

వదంతి- లోకప్రవాదము
వదాన్యత- ఈవి
వధ- చంపుట
వనట-దుఃఖము
వనరు - దుఃఖించు
వయసు - యౌవనము
వరలు - వృద్ధిపొందు - జయమందు
వలదు వలదు - వద్దువద్దు
వలను - ఉపాయము
వలనగు - ఒప్పు - మోహము
వలపు - వాసన
వలయు - కోరదగిన
వలరాజు - మన్మథుండు
వలవంత - శోకము
వలిపె-సన్నని
వలిమల - వలిమిడిమల-హిమాలయ పర్వతము
వలుద - పెద్ద
వల్వ - వస్త్రము
వశమొనర్చి - స్వాధీనపర్చి
వహించిన -పొందిన - మోసిన

వా

వా- నోరు
వాడి- చురుకు
వాకొనంగ- పల్కగ
వాక్రుచ్చి- చెప్పి
వాగు- ఏరు
వాగ్ఘరి- మాటపొఙ్కు
వాచాలకము- మాటకారితనము
వాడుక- అలవాటు- ఉపయోగము
వాణిజ్యము- వర్తకము
వాతెర- పెదవి
వామలొనరించె- పందెమువైచుకొన
వాని- వడచువాని
వాపురించు- కల్ల
వారాశి- సముద్రము
వారిధి- సముద్రము
వార్నిధి- సముద్రము
వాలకము- వేషము
వాలాయము- తప్పక
వాలు- కత్తి
వాలుగంటి- చవ్వని
వాళి- వాడుక
వావిరి- మిక్కిలి
వాసి- తారతమ్యము
వాస్తవంబుగ- నిజముగ
వాహినీనాథుల- సేనానాయకుల

వి

విందులు- అతిథులు

వికత్థనోద్ధితుఁడు- ఆత్మస్తుతి చేసికొనువాఁడు

వికారములు- తెవుళ్ళు

వికృత- వికారమైన

వికృతరూప- వికారాకారము కలవాఁడా

విచారణ- చర్చ

విచ్ఛేసి- వెడలిపోయి

విజృంభించు - హెచ్చు

విడి - విడబడి

విత - వ్యర్థము

వితంతువు - ముండమోపి

వితము - విధము

వితర్కము - మార్పు

వితాకు - పరవశత్వము

వితాన - విధమున

విత్తబడిన - నారుచల్లఁబడిన

విత్తము - ధనము

విదూషకుఁడు - నవ్వుపుట్టించు నట్లొకరి చెప్పుచేతలోఁదిరుగు వాఁడు

విద్యార్థి- చదువునేర్చుకొనువాఁడు

విధాన- విధమున

విధి- అదృష్టము- పాలనపద్ధతి

విధించు- ఏర్పర్చు- శాసించు

విధిగ- తప్పక

వినికి- వినుట- శ్రవణేంద్రియము

విన్నఁబరచు- చిన్నపుచ్చు

విన్ననౌ- చిన్నపోయిన

విన్నాణము- అందము

విన్ను- ఆకాశము

విపత్తులకు- ఆపదలకు

విపరీతకల్పన- లేనిపోనివున్నిక

విపరీతము- తారుమారు- ఒక దానికిబదులింకొకటియైన

విభులు- మగలు

విభూషణము- నగ

విమర్శ- విచారణము

వియజ్జ్యోతి- సూర్యుఁడు

విరచనాకౌశలము- పనిచేయునేర్పు

విరాళి- మోహము- విరహము

విరియఁబుచ్చి- పోఁగొట్టి

విరుద్ధముగ- ప్రతికూలముగ

విలపించెద- ఏడ్చెద

వివరించిన- తెల్పిన

వివిధ- పలుతెఱంగులైన

వివేకము- యుక్తాయుక్తజ్ఞానము

వివేకతీరము- తెల్వియనునొడ్డు

విశదము- తెల్లము

విశేషమ్ముగ- అధికముగా

విశ్రాంతి- ఊరట

విశ్రుతిమేర - వెల్లడిచేయఁబడిన దానిహద్దు
విశ్వసింతు - నమ్మెద
విశ్వాసము - కృతజ్ఞత
విషమత్సరము - క్రూరమైన యోర్వలేమి
విషానుభవము - కష్టానుభవము
విసపుమేతరి - శివుఁడు
విస్తరించు - హెచ్చించు
విహితులారా - మిత్రులారా

వీ

వీనులు - చెవులు
వీవనల - విసనకఱ్ఱల
వీసము - పదునాఱవభాగము
వీసరములు - వ్యర్థములు

వృ

వృక్షము - చెట్టు
వృద్ధత - ముసలితనము
వృద్ధదశ - ముసలితనము
వృద్ధాత్మజుఁడు - ముసలివాని కొడుకు

వె

వెంగలి - వెఱ్ఱి
వెండి - మఱియు - రజత లోహము - తెల్లని
వెండియు - మఱియు
వెంబరులు - అవివేకులు
వెక్కసంబుగ - మిక్కిలి
వెచ్చ - వేఁడి
వెజ్జు - వైద్యుఁడు
వెడవిల్తుచే - మన్మథుచే
వెత - దుఃఖము
వెదచల్లు - వ్యాపింపఁజేయు
వెన్నెలపుల్గు - చకోరపక్షి
వెన్నెలతేని - చంద్రుని
వెరవు - ఉపాయము - తీరు
వెఱఁగు - ఆశ్చర్యము
వెఱపు - భయము
వెఱ్ఱిసిరుల - కల్లను
వెలఁది - స్త్రీ
వెలిపుచ్చుచుండు - లోనికిరానీయకుండు
వెలియు - మాయు - చెడు
వెలిసిదము - తెల్లజెండా
వెల్తిపడవలయు - క్రిందిగాలి విడువవలయు
వెల్లువ - ప్రవాహము
వెస - వేగము

వే

వేంద్రమగు - వేఁడియైన
వేఁడికోలు - బతిమాలుట
వేగింపఁబడు - తపింపఁబడు
వేగురు - వేయిమంది
వేగులు - చారులు
వేచి - కాచుకొని
వేతు - నిరీక్షింతు

వేదాంతి- జగమబద్ధము
బ్రహ్మముసత్యమనువాఁడు
వేలువుపెద్ద- బ్రహ్మ
వేలుఁవులబువ్వ- చంద్రుఁడు
వేలువులమూఁకపేరిటివెలఁది
మగడు- కుమారస్వామి
వేల్పుఁబడి- హోమముచేయఁబడి
వేల్పుతేసి- ఇంద్రుని
వేసరి- విసిగి

వై

వైఖరి- తీరు- చేష్ట- కంఠధ్వని
వైచిత్ర్యము - చమత్కారము
వైదేయి- సీత- వైదేహి
వైశము- త్వరగా

వ్య

వ్యధ- దుఃఖము
వ్యయము - వెచ్చము
వ్యవహారకర్త - పనిపడిపించువాఁడు
వ్యవహారి- పనికావలసినవాఁడు
వ్యసనము - చెడ్డయలవాటు - చింత

వ్యా

వ్యాకులము - కలఁత
వ్యాఖ్యానము-శబ్దార్థవివరణము
వ్యాఘ్రచేష్ట - పులివడత
వ్యాధి - పీడ
వ్యాయామము - సంచారము

వ్ర

వ్రయ్య - తునక
వ్రయ్యంబడకుంటి - ముక్కలుకాకుంటిని

వ్రా

వ్రాయి - అక్షరము
వ్రాలు - అక్షరములు

వ్రే

వ్రేఁగు - బరువు

శ

శంక - సందియము
శక్తివిహీనమైన - బలములేని
శస్త్రి - ఆయుధధారి

శా

శాంతము - అఁగుఁడి
శాశ్వతము - స్థిరము
శాసనపత్రిక - రాజిచ్చినదాని కైవ్రాసిన నిదర్శనపత్రము
శాసనము - పాలనము - ఆజ్ఞ

శి

శిలాక్షరము - రాతిమీఁది వ్రాయి
శిల్పాల - విద్యాంసుల

శి

శిథిలితమవిధుల- త్వరఁగాఁజేయ వలసినముఖ్యకార్యముల

శు

శుద్ధిసేయఁగబడి - దోష మూడ్చఁబడి

శూ

శూన్యమాసము - ఆషాఢ మాసము

శో

శోకము - దుఃఖము

శోధ - పరీక్ష

శౌ

శౌర్యము - వీరత్వము

శ్ర

శ్రద్ధ - ఆసక్తి

శ్రా

శ్రాద్ధాశనము- చచ్చినవారినుద్దే శించిపెట్టుభోజనము

శ్రావ్యము - వినుటకింపైన

శ్రీ

శ్రీ- ఐశ్వర్యము

శ్రు

శ్రుతి- వేదము- పాటకుసాయ పడుసూతి

స

సంక్షిప్తపరచెద- ఇఁకనామొఱ చాలించెదను

సంగడీ- మిత్రుఁడా

సంగతి- వ్యవహారము

సంఘము- సభ- సమూహము

సంజ- ప్రొద్దుగ్రుంకుసమయము

సంతతి- పిల్లలు

సంతరించు- కలిగించు

సంతసించెద- సంతోషించెద

సందియము- సంశయము

సంద్రము- సముద్రము

సంధి- పొత్తు

సంపాతి- రామాయణమునఁ బేర్కొన్నగ్రద్ద

సంపుటముల- పుస్తకముల

సంపూర్ణసహజకాలవిన్యాసము- స్వాభావికముగాఁగాలము వంచుట

సంపూర్ణుఁడు- సుగుణములందు వెలితిలేనివాఁడు

సంభవించె- కలిగె

సంస్తవము- పొగడ్త

సకపటము- మాయతోఁగూడిన

సకలైహ్యా- అందఱుసహ్యించుకొను

సఖ్యము- చెలిమి

సగపాలు- సంగోరువంతు

నడలేదు- జాతెడు
నడి- చప్పుడు
సతతము- ఎల్లప్పుడు
సతము- శాశ్వతమా
సతి-పతివ్రత- (స్త్రీ)
సతిగుండము- పేరంటాలిసమాధి
సత్కృతి- ఆదరము
సత్తువు- బలము
సత్ప్రతిష్ఠోద్భవస్థానము-
సత్కీర్తికలుగుచోటు
సత్యము- నిజము
సద్వ్యధీయత- మంచివినయము
సన్నద్ధము- సిద్ధపడిన
సన్నలు- సంజ్ఞలు
సన్నుతి- పొగడ్త
సమయము- కాలము
సమర- వికసించుట
సమర్పించు- ఇచ్చు
సమస్తము- అంతయు
సమాధి- శ్మశానము
సమానుభూతి- సమముగానను
భవించుట
సమితి- సమూహము
సమ్మోదలీల- సంతోషవిలా
సము
సరకు- లక్ష్యము
సరగున- వేగముగా
సరళత - తిన్నదనము
సరస - చెంత
సరసము - వేడుక
సర్వభక్షకత్వము - అన్నియుం
దిను స్వభావము
సర్వసాధారణానుభవంబె- జను
లందఱు అనుభవించిన యంశమే
సలాక - కాటుక పెట్టుకొను పుల్ల
సలిపిన - చేసిన
సల్పు - చేయు
సవతి - తోడిపెండ్లాము
సవతులేని - సాటిలేని
సవిత్రుండు - సూర్యుండు
సహచరు - మిత్రుని
సహజము - స్వభావము
సహేతుకముగ- కారణముచెప్పి
సహోదరు - తోడబుట్టినవాని

సా

సాకిరి - సాక్షి
సాకు - నెపము
సాజంబు - సహజంబు
సాటిదినుసుగమి-ఉపమాద్రవ్య
సముచ్చయము
సాదుల - మంచివారల
సాధనము- ఉపాయము- సహా
య సంపత్తి
సాధుల - మంచివారల
సాపాటు - భోజనము
సామర్థ్యము - శక్తి
సారెసారె- పలుమాఱు

సా వానము - సహావానము

సాష్టాంగవందనము - సాగిలిపడి మ్రొక్కుట

సాహసోద్యమములు పనికిరావు - అవసరముగాఁ జేయవలసినపనులుచేయఁబడకుండును

సాహాయ్యము - తోడు

సి

సిగ్గిడి - లజ్జలేనివాఁడు

సిగ్గుచదువుల - లజ్జాపాఠముల

సిడము - జెండా

సిబ్బితితనము - సిగ్గు

సిరి - ఐశ్వర్యము - కాంతి

సిరిగలాని - ధనవంతుని

సీ

సీ - ఛీఛీ

సీతు - శీతకాలము - పంటలేని కాలము

సీమ - దేశము - ఆంగ్లేయదేశము

సీరాము - శ్రీరాముని

సిరికిఁగొంబడలేదు - లక్ష్యము చేయఁబడలేదు

సు

సుంతలో - క్షణములో

సుకము - సుఖము

సుఖజన్మార్జంబు - సుఖముకలుగఁజేయఁబుట్టుటకొఱకు

సుఖాసనముల - సుఖకరములగు కూర్చుండుపీట మొదలగువస్తువులు

సుగానము - తీయనిపాట

సుద్దమా - నిర్మలమా

సున్న - శూన్యము

సూర్వాణి - శుభ్రమైన - కాంతి గలముత్తెము

సుమితర - సుమిత్ర - దశరథ మహారాజుభార్య

సురటిసిగలు - చామరశిఖలు

సురపొన్న - సువాసనగలయొక విధమైనపొన్నపూవు

సురలు - వేల్పులు

సురియ - చిన్నకత్తి

సులభప్రసూత - అశ్రమముగాఁ బుట్టుదానా

సులోచనములు - ముక్కద్దములు

సుళువు - సులభము

సుశ్లోకము - సొగసైన పద్యము

సూ

సూకరమాంసాశనులు - పంది మాంసముతినువారు

సూక్ష్మము - కొద్ది

సూచనము - తెలియపర్చుట

సూడు - శత్రువు

సృ

సృజించె - నిర్మించె - చేసె

సే

సేగి - పాడు - కీడు

సై

సైఁచునవమానము - దుఃఖము నోర్చుకొనువాఁడు

సైతము - కూడ

సైచియుందునా - దుఃఖమోర్చి యుందునా

సైచు - ఓర్చు

సొ

సొత్తు - స్వత్వము

సొమ్మ - మూర్ఛ

సొమ్ము - ధనము - నగ

సో

సోదరి - తోఁబుట్టువు

సోదరుఁడు - తోఁడఁబుట్టినవాఁడు

సోయగము - అందము

సౌ

సౌరు - సొగసు

స్త

స్తవము - పొగడ్త

స్తు

స్తుతి - పొగడ్త

స్థై

స్థైర్యసైన్యవర్గంబులమాటఁ జెలరుచిహీనమాయాచేత - దీర్ఘాలోచనముచేతమనోనిశ్చయము చెడిపోవును

స్నా

స్నానము - శ్రమఁబోఁగొట్టు సాధనము

స్మ

స్మరశరవిద్ధ - మన్మథబాణములచేఁగొట్టఁబడిన

—o—

నవరసతరంగిణి

తప్పొప్పుల పట్టిక [పీఠిక]

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
3	1	కెద్దియందో(చక	కెద్దియుందో(చక
3	5	వచ్చినట్లయ్యె. నాపని	వచ్చినట్లయ్యె నాపని.
7	11	దేశోపద్రకారులగు	దేశోపద్రవకారులగు
10	4	సో౽భూత్సమా	సో౽భూత్పమా
10	12	rick	rich
10	18	రాతొ	రాత్రొ
12	26	friednd	friend
13	10	యతనిని	యతనివి
13	11	నొక్క(డే నొక్కడే	నొక్క(డే
15	24	మోని	మోవి
16	8	యొందు	యెందు
17	5	భారవి మాఘలు	భారవి మాఘులు
18	3	వెఱ్ఱిలానివలె	వెఱ్ఱివానివలె
21	15	హేమెట్టుం	హేమ్లెట్టుం
22	4	బోధింవచ్చు	బోధింపవచ్చు
22	6	పామరంజనము	పామర రంజనము
24	11	స్త్రై(బడ	పై(బడ
24	19	లనుమానించెదరరేమో	లనుమానించెదరేమో
27	5	నభ్యంగమొనర్చుట	నభ్యంగనమొనర్చుట
27	7	కరుణాబీభత్స	కరుణబీభత్స
28	3	Rope of	Rape of
29	5	మనవెట్లు	మనసెట్లు
30	15	రంగస్థలయిన	రంగస్థలమున
31	14	కాళిదాన	కాళిదాస

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
32	2	దద్ధుర	దర్దుర
32	12	నిర్ణయించిని	నిర్ణయించిరి.
34	24	ఖెదముండునో	ఖేదముండునో
35	2	బాడిరన	బాడి రస
37	14	పులిమనట్లు	పులిమినట్లు
37	26,27	తాలజ్ఞశ్చాప్రయోగేన	తాలజ్ఞశ్చాప్రయాసేన
38	18	దాసాదికృతులు	దాసాది కవికృతులు
39	6	తవిలిని	తవిలి
40	3	రప్త్రములు	రస్రములు
41	3	కుడిచేయు	కుడిచేయి
41	9	ముదేష్టిత	ముద్వేష్టిత
42	24	అను అనునప్డు	అనునప్డు
43	8	ప[illegible]	పతాకా
45	1	సము[illegible]	సముద్ర
45	2	గలుపులెఱ్ఱరంగు	గలుపు నెఱ్ఱరంగు
45	8	ఊహోన్నాల్గు	ఊహన్నాల్గు
46	1	నవియు	ననియు
46	3	భర్తవియో	భర్తృవియో
47	13	కేషకా ?	కేషనా ?
47	22	యూన్వర్భిటీ	యూన్వర్సిటీ
48	12	యంతజీత	యంతజీత
51	21	రెంమ్మప్పాతిక	రెండున్మప్పాతిక
54	9	నాగరకాగ్రణ్యులు	నాగరకాగ్రగణ్యుల
54	13	గాన్పించుట	గాన్పించుట
54	17	రసాభాముగ	రసాభాసముగ
54	17	నగుబానటుం	నగుబాటుం
56	14	కాశీదాస	కాళిదాస

తప్పొప్పుల పట్టిక (శుద్ధ పత్రము)

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
3	10	భక్షించు!	భక్షించు
4	14	Scaldrhymers	Scald rhymers
6	3	tolament	to lament
6	15	hononr	honour
7	3	గోరుచున్న	గోరుచున్న
7	6	మ్రాక్రమించు	మ్రాక్రమించు
7	14	నాడినచో	నాడినచో
21	21	మైన నన్నుండనిమ్ము	మైన నన్నుండనిమ్ము
24	3	arme!	armed
30	13	LOVES	LOVE'S
35	6	బూామేల	బూామెల
36	7	Can, 'shall	Can, shall
36	17	uot	not
37	7	కావున్	కావున్
42	17	Lhey	They
46	2	Wonnds	Wounds
52	10	యశోధనా నాంహి	యశోధనానాం హి
52	15	ప్రవృత్తి	ప్రవృత్తిః
56	2	క్రియోాకలం భాయ	క్రియోాకలంభాయ
56	10	యాంతేృవం	యాంత్వేవం
58	3	పాదకస్త్రీ ప్రవముష్ణం	పాదక స్త్రీప్రవముష్ణం
64	11	I the sun	i' the sun

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
68	౪	unerossed	uncrossed
70	16	majestieal	majestical
70	18	thlng	thing
70	19	Vapowrs	Vapours
72	9	eonsummation	Consummation
72	31	sicklied	sick lied
73	3	వన్నాంవదింవ	వన్నానందింవ
73	18	యొకవు	యొక్కవు
81	21	మఱీయు	మఱియు
82	13	clifford	Clifford
83	11	పులునిచ్చెలు	పులు నిచ్చెలు
90	8	goldea	golden
94	17	Powcr	Power
95	6	యుదువు లెట్లు	యుదువు లెట్లు
98	15	destory	destroy
100	3	be ths	be the
106	8	poticnce	patience
115	13	ఇంచుంక	ఇంచుక
119	3	రేఖు కగల	రేఖుక గల
120	10	నస్థాణుస్థిర	న స్థాణుస్థ్సిర
124	2	వలయొన	వలయొ న
124	4	బంబం స్థితః	బింబంస్థితః
133	11	నదుసులు	నదనులు
142	6	bc	be

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
145	6	గీ।	ఆ) delete
148	8	word	world
149	4	కటాకటా	కట కటా
151	10	నీదరుండిపుడ	నీదరుండిప్పుడ
151	15	మాలింతు	యాలింతు
162	22	uaensy	uneasy
163	9	దోసరారుల	దోసకారుల
165	21	పెట్టకలైదవ	పెట్టకగ్గెదవ
170	24	watchfui	watchful
171	9	ఎద	యెద
172	20	Cume	Come
173	14	(గూరుడవు	గూరుడవు
174	4	Nav.	Nay,
175	4	యిమ్మను	యిమ్మనుజాల
175	6	జాల	— (To be deleted)
175	10	(హాలు)	(హాల్సు) —
175	24	హాలుబర్టు	హాల్సుబర్టు
176	14	An	And
177	3	(హాలు)	(హాల్సు)
177	7	ముగమపయోగింప	ముగ నుపయోగింప
178	11	Habert	Hubert
178	22	Wnat	What
182	3	therin	therein
184	33	nd	And
185	6	గోల్లి	గోల్లీ

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
187	21	వృధ	వృథ
189	17	వెఱ్ఱ	వెఱ్ఱి
194	13	thier	their
194	17	Havc	Have
198	18	bi	be
202	16	inquity	iniquity
203	15	వన్యైన	వన్నైన
204	13	l!ve	live
205	6	సీవీవు	నీవీవు
208	8	యత్రవ	యత్రవ
208	12	చతుర్రైగ్నార	చతుర్రైస్సుర
208	13	స్త్రన	స్త్రవ
210	3	రుఢితో	రుదితో
211	17	యునిద	యువిద
212	7	ప్త్రన్మ్రఖోఛ్వాప	స్త్రన్మ్రఖోచ్ఛ్వాస
212	11	మన్యన్నే్రఢవాన	మన్యన్నే్రపవాన
212	15	వాస్మ్రదంకై	వాస్మ్రదంకే
213	8	10	14
214	5	10	20
214	11	యస్మిన్	యుమస్మిన్
214	14	రాశ్మ్రరాస్త్రే	రాశ్మృతాస్త్రే
214	15	రదవో	రదసో
215	4	పికులాట	పీకులాట
216	4	కథం నూ	కథం ను

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
216	4	దుఃఖైర్హపైః	దుఃఖైర్నృపైః
216	7	యూప్యా	యప్యా
216	8	సత్ర్యే	సత్ర్యై
216	10	ఏడ్డిరో	విఢ్ఢిరో
217	12	యూనంగు	యూన గు
222	12	othor	other
224	5	Soone	Sooner
224	14	rimmed	Trimmed
225	20	...	7
227	21	మొకలా	మొగ్గలా
230	6	...	12
230	14	...	14
231	11	13	14
231	13	14	15
232	6	Act. Sce I	Act. I. Sc. I.
237	3	(ప్రోటియక్-	(ప్రోటియస్-
241	14	[వాన్గేదు ।]	....
241	15	జో॥కు—యు	జో॥కు—యువాన్గేదు।]
241	21	ఛట్టించు	ఛట్రించు
244	13	An	And
246	8	రసూయు	రసూయా
243	6	మున్వధూవ	మన్వధూవ
248	8	వందధే	వండధే
248	8	గాంతు	కంతు
2;8	8	క్ల్యప్తాం	కౢప్తాం (క్లుప్తాం)

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
2:8	8	వాస్మ్యంర	నస్మ్మర
248	12	అనుంప్త	అనుంత్ర
243	15	దిశనా	దశనా
248	19	శృంగారతి కే	Read as 1st line on page 250
249	3	కేలcబట్టుకొ న్న	కేలబట్టుకొన్న
249	7	చూపులcన్న	చూపు లన్న
250	6	సిధ్వన్ని	సిద్ధ్యన్ని
250	7	బిబంధినూ	బింబధినూ
250	14	శామ్మ	శామమ్
251	13	వలిపితి	నలిపితి
252	10	నూవ్రురశబ్ద	నూపురశబ్ద
254	3	త్ర్వయా	త్వాయా
254	8	నే। తా	న్రేతా
254	11	కcచ్ఛేణ	కcచ్ఛ్రిణ
255	12	వేకికొలైకొ	వేదికోలైకో
256	2	త్స్నకః	తుస్నకః
256	11	వల్లవనా	పల్లవనా
256	13	అర్ఖమో	ఆర్ఖమో
257	14	నకియ	సకియ
258	1	వట్చ్వరణో	వట్చరణో
258	6	తక్వా	తత్ర్వా
258	10	లోహితత లా	లోహిత తలా
253	10	బాహు	బాహూ
259	7	నచలిపు	నచలివు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
259	12	వెదకటస్మ్రము	వెదకటన్మ్రము
260	8	స్తహస్యశ్రీ	స్థాస్యశ్రీ
261	1	కానిసే	కానినే
261	7	ముంటి	ముందిటి
262	14	భ్రష్ట	(భ్రష్ట
263	9	బెట్టిను న్నొడల	బెట్టి నన్నొడల
266	10	in end	mend
274	1	beleve	believe
279	10	పొఃమ్ముటకల్గు	పొమ్ముటికల్గు
282	8	at the	at they
282	13	mothers	mother's
283	8	బెకిలిం	బెకిలించ
285	11	వచ్చినవి	వచ్చినవి
286	16	helf	help
288	10	VANICE	VENICE
289	3	దృష్టలు	దృష్టులు
		For	Read as
289	9	వ॥ రెండు...కావు 39	ద్వి॥ వరుగు.........
		For	Read మొత్వ 40
289	12	ద్వి॥ వరుగు...... మొత్వ	వ॥ రెండుగంపల... కావు 39
293	5	దొంగలించు	దొంగిలించు
295	5	యూంద్రుకు	యూంద్రకు
296	17	a ould	would

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
302	4	నజతాపకారీ	జనతాపకారీ
302	5	మంత్రచిత్రమ్	మన్త్రచిత్రమ్।
302	6	మహాతిం	మహాతీం
303	6	గొనక	గనక
305	7	నత్రాపు	నత్త్రాపు
308	3	Tbey	they
309	13	చూనవు	మూనవు
317	22	।	Delete.
318	1	Act ii Sce ii	Act iii Sce ii
321	3	నది	పది
325	4	ధారణముగు	ధారణముగు
342	22	is	it
345	1	హే ఘనైన	హే ఘనైన
346	7	bea s	bears
348	18	civll	civil
348	22	exectors	executors
349	3	కాలవ్యాసమున	కాలవిన్యాసమున
349	5	తేనేటీగలు	తేనెటీగలు
351	3	ఉర్త్యవ	చిర్త్యవ
367	1	యచోటు	యచ్చోటు
371	5	తెవందు	నెవందు
373	11	చెన్నక్వాడు	చెన్నవ్వాడు
373	21	మూాపు	మూపు
377	1	భీరుల	భీరులు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
379	16	కూట	కూడ
380	14	Innocent	innocent
380	18	teast	feast
381	17	మూలిని	నూలిని
391	11	నెట్లులెటుల	నెట్టులెటుల
393	2	దా టు	దాఁటు
393	21	చిఱత	చిఱుత
395	5	కెక్కని	కెక్కదని
395	14	బడిప	బడిన
397	5	మాయురెయిదుచు	మాయురెయిదుము
399	2	తెన్ను న బొంగ	తెన్నునం బొంగ
4 1	4	యుందు దకు	యుం దుదకు
403	5	మిక్కుటముగు	మిక్కుటముగు
403	9	ముళ్ళెను	ముల్లెను
403	15	దొంగలించిన	దొంగిలించిన
405	14	బోవలేదు	బోవలేదు
412	15	fowder	powder
415	11	దెబ్బున	దెబ్బవ
416	18	Iheir	Their
419	7	ప్రయము	వ్యయము
421	16	కుగురుదుర్చు	కుదురువర్చు
423	15	చ(ద్రుడుం గూడఁ	చం(ద్రుడుం గూడఁ
424	3	vilder	viler
425	12	కెదుర్గణ	కేదుర్గణ
428	8	voiee	voice

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
429	8	అద మొదియు	అద్ద మొదియు
430	1	nost	host
430	15	aguel	ague
430	15	tain's	taints
431	7	నవ్వ్యః వ్వాదు	నవ్వ్యన వ్వాదు
432	17	one	once
434	8	be perfect	be a perfect
435	2	లరదుఁ	లరయుఁ
436	20	Afflication	Affliction
436	23	nostrill	nostril
437	13	కుంట్ర దని	గుం దని
439	3	శాళ్ళము	శాఘ్లము
439	9	వీవ్రుఁ నకు	వీఫ్రు నకు
440	1	lock	Look
441	5	చక్రకి	చక్రికి
442	6	toves	loves
445	11	నాఁగు	సాఁగు
448	2	ornsses	cresses
450	7	up ON	upon
451	24	వలవఁత	వలవంత
452	3	losser	lesser
453	9	లోడ్డగఁజొప్పదు	లోడ్డగఁజెప్పదు
454	1	curd	cur'd
455	14	మైనన్నియు	మైవన్నియు
456	6	fron expence	from expense

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
458	16	They	The
459	11	నెవసియుండు	నెనసియుండు
459	19	యుం యుండిట్టము	యుండిట్టము
460	3	ond	and
461	15	గంటల	గంటుల
463	(N. B :	"అద్భుతరసః" – కాళిదాసుని శ్లోకానువాదము నకు పుట 512 నుండి 558 వరకు చూడగలరు).	
464	2 & 13	Sec	Sce
464	22	restrined	restrained
465	1	రౌద్రభీభత్స భయానక రసములు	delete
466	9	Slaaders	Slanders
467	15	యేనచో	య్యైనచో
467	23	నకర	నరక
469	4	వారే	వారి
469	19	బడవట్టి	బడనట్టి
470	4	flusihing	flushing
471	15	ము వెంసడిచెదు	ము వెంబడించెదు
472	6	Wanned	
472	19	Yet I dull	Yet I, A dull
473	6	కొందుఁగాన ॥	కొందు ఁగాన ॥ 3
474	33	Kings	King
475	14	విటునా	నిటునా
477	25	వింతకన్న	నింతకన్న
479	14	నలమనిండు ॥	నలమనిండు ॥ 5

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
481	6	వర్చ్చెదును	వచ్చెదును
481	13	క్రిస్తుమస్థ	క్రిస్తుమతస్థ
481	20	నిన్నులలో	నిన్నుఁ బో
482	17	Enscar	Ensear
484	4	there boundless	there is boundless
484	6	forth	froth
484	7	So scape	So 'scape
486	8	theirs	their
486	17	heartly	heartily
487	7	కావుల	కాపుల
487	21	లుక్కడండీచునో	లుక్కడంచునో
488	17	arbitraters	arbitrators
489	11	మతి	మతి
489	14	వేడ్కవది	వేడ్కనది
489	15	దిద్దబడిని	దిద్దబడని
493 to 502	Page Heading	భీబత్సరసము	బీభత్సరసము
493	16	దేవికి	దేనికి
495	22	ఘోష వెట్ట	ఘూోష వెట్ట
497	9	గ్రొజవు	గ్రొంజవు
498	15	fiies	flies
501	2	చుంద్రోత	చుద్రోత
502	4	రేపిగ జాన్మల	రేపి గజాన్మల
502	6	విసన్నమీానం	విపన్నమీానం
502	8	విసుర్ద	విమర్ద

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
502	11	తృషాకులంనిః సృత	తృషాకులం నిఃసృత
507	17		
504	12	KING GOHN	KING JOHN
504	18	braven month	brazen mouth
512	3	ప్రాంసు	ప్రాంశు
512	3	రఘువంశే_స	రఘువంశే_స_1
512	4	శ్లో 3 . 1	శ్లో. 3. (ఆ పుటలో శ్లోక సంఖ్య 1 అని గ్రహించవలెను)
512	6	శ్లో. 15.2	శ్లో. 15 (ఆ పుటలోశ్లోక సంఖ్య 2 అని గ్రహించవలెను)
512	9	తసుప్రకాశే	తస్యప్రకాశే
512	10	స. 3. శ్లో॥ 2.3	స. 3. శ్లో॥ 2. (ఆపుటలో శ్లోక సంఖ్య 3 అని గ్రహించవలెను)
		(అశ్లోమీాదను సర్గసంఖ్య-శ్లోకసంఖ్య నెఱుంగునది)	
512	13	తరశ్చ్కార	తిరశ్చ్కార
512	18	స్వర్శ	స్పర్శ
513	5	గయిబాచు	గయిచాచు
513	20	దొడవిడి	దొడనిడి
514	1	పక్షసి	వక్షసి
514	8	మామాగచ్ఛతు	మమాగచ్ఛతు
514	11	వసంభావిత	న సంభావిత
514	21	వాన్పంక్తిరథో	వాన్పంక్తిరథో
514	22	అసథే	అపథే
516	3	నేద్దో	నేద్ధో
516	4	జ్యలనః	జ్వలనః

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
516	7	సువేయమా।	సుషువే యమా।
516	13	తం ప్రవే	తం వ్రవే
518	1	మన్వేష్టం	మన్వేష్టుం
520	4	వటశ్శ్యామ	వటశ్శ్యామ
520	18	పర్యన్త	పర్యన్త
522	2	మాయాతాత్మ్యాః	మాయతాత్మ్యాః
523	21	జగములోాన	జగములోన
524	4	మూడం	మూఢం
524	7	తిమరం	తిమిరం
525	11	జేలువు	జెలువు
528	4	దూపః	దూనః
528	9	క్రియయైవ	క్రియైవ
528	10	కేషాంవస్యా	కేషాం నస్యా
528	13	పవవవేగోత్థి	పవనవేగోత్థిత
528	15	ముచ్చైర్వీక్ష్య	ముచ్చైర్వీక్ష్య
529	18	జడువు	జడువు
530	6	క్వచిత్సగర్ష	క్వచిత్సగర్భ
530	16	విపత్ర	విపత్ర
530	17	విహాయః	విహాయ
531	13	న్గొయ్యాలుటు	న్దొయ్యాలులు
531	15	కొాందురు	కొందరు
532	17	కప్యన	కస్యన
532	21	ప్రమలా॥ దేవబా	ప్రమ దేవబాలా॥
533	15	వుపుల	పువుల
534	6	పవనస్సుమన్ధిః	పవనస్సుగన్ధిః

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
534	21	శ్లాంఘ్యం	శ్లాఘ్యం
535	7	హాయి యాపద	హాయియాపవ
535	10	మానికొమ్మ	మావికొమ్మ
535	22	మడునుల	మడుసుల
536	8	నినాధం	నినాదం
536	12	ఆవిర్బ్యాతే	ఆవిర్భ్యాతే
536	14	ముచ్యనూనా	ముచ్యమానా
537	12	పడగఘూళ్ల	పడగచూళ్ల
538	3	లోక	లోక
538	9	నతద్విధాం	నతద్విదాం
540	9	దంతర్బాష్పే	దంతర్బాష్పే
542	12	ద్రూరమిదానీం	దూరమిదానీం
543	17	వింతనూనిక	వింతమానిక
544	2	శిశోర్వ్యపమ్	శిశోర్వ్యపమ్
546	5	స్త్రయాణామవః	స్త్రయాణామథః
546	16	కిమవహి	కిమివహి
548	5	స్థితఇతి	స్థితఇతి -
549	5	డనుతపసి	డనుతపసి
550	9	బాణాస్వ్రజ	బాణాస్వ్రజ
551	16	కాక తతమా	కాక కతమా
552	13	త్ప్రాచీనార్కం	త్ప్రాచీవార్కం
552	14	సర్వం వత్సే	న త్వం వత్సే
552	16	లబ్ధ పరిపాలన	లబ్ధపరిపాలన
554	5	ష్వాశోన్ను	స్వాపోన్ను
555	19	పువు తరువాత	పువు తరువాత

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
556	7	దృశ్యంత మసి	దృశ్యం తమసి
556	11	సుందరిం	సుందరీం
557	12	న్ద్వా వ్వే	న్ది వ్వే
558	1	క్షామాం ప్యాదసతి	క్షామాం స్యాదసతి

గమనిక : కొన్నిచోట్ల Act - Sc అని ఉండవలసిన చోట్ల Act — Sec అని ముద్రణలో నున్నది సరిదిద్దుకొనవలెను.

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
561	4	ఫ్లానుర్సి	ఫ్లారిన్సు
561	14	మెరియాస	మెరియాన
562	3	బ్రర్టము	బర్ట్రిము
562	15	వృత్తాంము	వృత్తాంతము
562	18	బర్టము...బర్ట్రిము	బర్ట్రిము
563	8	లెపిడన్సు-పాంపియన్నను	లెపిడస్సు,పాంపియస్సను
564	12	లోఁబుట్టవగు	తోఁబుట్టువగు
564	16	త్రాసీజిప్టు	తా సీజిప్టు
564	18	యాంట్రనీ	యాంటనీ
564	20	సీజారుస్జేరిని	సీజారుస్జేరిన
565	11	కాలస్వరములకు	కాలసర్పములకు
566	1	రాజభ్రష్ట	రాజ్యభ్రష్ట
566	2	ప్రఘ—క్కు.	ప్రఘరిక్కు—
567	2	రోడ్లిండు	రోజ్లిండు
567	8	నెత్తుటర్దదుపఁ	నెత్తుటన్గదుపఁ
567	9	గొల్లినికిమ్మని	గొల్లని కిమ్మని
567	14	రానేర్చిన	దానేర్చిన
567	15	దెచ్చదననియు	దెచ్చెదననియు
568	10	ఆడ్రిమానా	ఆడ్రియానా

పుట	పం క్తి	తప్పు	ఒప్పు
568	11	ఆ్రడిమానా	ఆ్రడియానా
568	16	వర్తకులు కిట్టి	వర్తకుల కిట్టి
568	23	దన క్రవ్యము	దీన ద్రవ్యము
569	9	నసందర్భముగ	చ సందర్భముగ
569	15	నన్పోండా	నన్పోండ్లా
570	5	తన్వలచి	తన్వలచి యు
571	14	తోఁజెచ్చి	తోఁదెచ్చి
571	16	యతనకి	యతనికి
572	5	వజీన్ లియ్యా	వర్జీలియా
572	6	వజీన్ లియా	వర్జీలియా
572	7	వజీన్ లియా	వర్జీలియా
572	20	్రవోమనులతో	్రనోమనులతో
573	2	్రవోమునందు	్రనోమునందు
573	8	తనీదేశ	తనదేశ
573	11	్రవోమనులకు	్రనోమనులకు
573	13	దురోభ్ధద	దురోభ్బథ
573	25	రోమస్నేనా	రోమస్నేనా
574	8, 9	ఇమోర్జ్	ఇమోజన్
574	11	చెప్పవారు ఓకడచ్చి	చెప్పవారు ఒకడచ్చి
575	7	దొంగలించి	దొంగిలించి
575	17	యొధ్ధ తన్సైభసానియో	యొద్ద తన్సైబసానియో
576	21	బిలింపఁబడిన	బిలిపింపఁబడిన
578	5	కాపాఁ	కాసాఁ
579	6	వార్తాంబర్లెండు	నార్తాంబర్లెండు
580	13	పర్వసర్వనుల	

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
580	16	వేల్సుతో	వేల్సులో
581	9	సజార్ నార్ఫాల్టాసు	సర్జా నార్ఫాల్టాసు
581	10	బాడర్ ల్ఫు	బార్డ ల్ఫు
583	13,22	ఫ్రానస్సు	ఫ్రాన్సు
585	18	ఫ్రెరిచి తలారి	ఫ్రెంచి తలారి
586	5	కొడుగు	కొడుకు
586	13	ఫ్రాంన్సు	ఫ్రాంసు
586	21	నభిక్తుండై	నభిషిక్తుండై
586	24	తనకొడుక	తనకొడుకు
586	26	చారల్సు	ఛార్లెసు
587	5	13. రెండవభాగమను నాటకమునదుం	13 ఆఱవహెన్రీ మహారాజు రెండవ భాగమను నాటకము నందు
587	7	గోస్టరు	గ్లోస్టరు
587	8	విచ్చెస్టరు	విన్చెస్టరు
588	16	సజాన్ట్సెన్లీ	సర్జాన్టెసెన్లీ
588	6	గోస్టరు	గ్లోస్టరు
588	13	శములు	ములు
589	15	సేరిసబరీలను	సేలిస్బరీలను
589	19	నతనికొడుకులను	నతని కొడుకులును
590	4	హెస్టింగ్సు	హేస్టింగ్సు
591	5	పట్ట	పట్టుకొని
591	23	మార్గరేరట్టలు	మార్గరేరట్టులు
592	3	వారిక్కు	వార్విక్కు
592	4	యాడుచనియు	యాడుననియు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
591	11	నాల్గయెడ్వర్డు	నాల్గవయెడ్వర్డు
592	15	ఫ్రాంన్సు	ఫ్రాన్సు
592	21	తలడిల్లుట	తల్లడిల్లుట
593	11	కాంటర్బలీ గురువు	కాంటర్బరీ గురువు
593	25	చేతిక్రింద	చేతిక్రింది
594	4	బూటసు	బ్రూటసు
594	15	వెస్టమిస్టరు	వెస్టుమిన్స్టరు
595	2	వ్రయవర్చుచు	వ్యయపర్చుచు
595	2	మతాధ్యక్షనకు	మతాధ్యక్షునకు
595	10	బిల్లీను	బుల్లీను
595	11	క్రేరైనుతో	కేతరైనుతో
595	15	గ్రామెల్లెలిజబెత్తని	క్రామ్వెల్లెలిజబెత్తని
596	19	జాన్మరాజు	జాన్మహారాజు
597	1	పాండలు పోవునకు	పాండల్పు పోవునకు
597	13	కాట్లైన్సు పుత్రవిహార	కాట్లైన్సు పుత్రవిరహా
597	15	జాన్మరాజు	జాన్మహారాజు
597	20	జాన్మహారాజ	జాన్మహారాజు
598	11	ఎగ్డారు	ఎడ్గారు
598	14	గనేరిల్లుశ్యాదక్షుడు	గనేరిల్లశ్వాధ్యక్షుడు
599	5	నాపై	నాపెపై
599	10	గోస్టరెడ్గారుపై	గ్లోస్టరెడ్గారుపై
599	13	వియర్మహా	లియర్మహా
599	16	రాజ్యద్రోహి	రాజద్రోహి
600	12	ఎడ్మండు దూషించుచు	ఎడ్మండు న్దూషించుచు
600	19	రాల్బనుతో	యాల్బనుతో
601	3	భవిష్వాచ్ఛతుర్థ	భవిష్యచ్ఛతుర్థ
602	21	క్సటును	ఎక్ట్సను

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
604	9	ప్లంటాజెనట్టమ	ప్లంటాజెనట్టను
604	13	తనకురూపముం	తన కురూపముం
605	25	ఫ్రెంఛి	ఫ్రెంచి
606	8	సవయస్కులను	సవయస్కులును
606	17	రాజవయస్కులును	రాజవయస్యులును
607	13	దౌరసాని గని	దౌరసానిం గని
607	22	ద్వారసాలకునకు	ద్వారపాలకునకు
609	5	క్లాబయో	క్లాడియో
609	7	జూనియటు	జూలియటు
609	15	ఫ్రాల్సిస్కా	ఫ్రాన్సిస్కా
609	16	దనసోదరిని	దనసోదరుని
609	20	రాజసన్యాసి	రాజు సన్యాసి
610	4	రాజెవిని	రాజు విని
610	10	వచ్చే నేమో	వచ్చె నేమో
611	6	షైలాకు వకయూధుడు	షైలాకు—వక యూదుడు
611	20	జస్సీకాలో రెంజోను	జస్సీకా లోరెంజోను
613	13	మధ్యరమ్మున్నదని	మధ్యరమ్మన్నదని
613	23	ఫాల్టాపు	ఫాల్స్టాపు
614	1	ఫాల్టాసనందటిచే	ఫాల్స్టాపందటిచే
617	22	యాగోరోడరిగోలు	అయాగోరోడరిగోలు
618	11	పెండ్లియాడిచ్చిన	పెండ్లినాడిచ్చిన
619	13	యిద్దరుఘునులు	యిద్దరుఘనులు
619	23	క్లినుభార్య	క్లియోన్ భార్య
620	14	బెట్టిన	బట్టిన
620	26	మెరీనాపై కొరిడాలనుక్లీను	మెరీనాలై కొరిడాలను, క్లియోను
621	8	బాత్రివత్య	బాత్రివత్య

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
621	18	భాతృవ్యుఁడు	భ్రాతృవ్యుఁడు
621	19	కేపువెట్ట	కేపువెట్టు
622	3	కేపునెట్టు	కేపులెట్టు
622	8	నార్వించుట	న్వారించుట
622	23	తలదండ్రు	తలిదండ్రు
623	17	జేప్లిసా	జేపిస్టాటట
624	7	బమాంకా	బయాంకా
624	15	ప్రోస్పెలో	ప్రోస్పెరో
624	20	మఱ్ఱుగుజ్జు	మఱుగుజ్జు
625	9	ప్రేస్పేరోమి	ప్రోస్పెరో మి
626	2	పాన్సిస్కో	ఫ్రాన్సిస్కో
626	13	ముకస్తుతి	ముఖస్తుతి
628	12	ప్రజాపతినిధి	ప్రజాప్రతినిధి
629	7	దేవతులకు	దేవతలకు
629	14	నవమానింబబడి	నవమానింపఁబడి
629	20	గధ్దింపఁగా	గద్దింపగా
630	3	తామారా	తామోరా
630	12	లూసియసు విదేశ	లూసియసుకు విదేశ
630	17	శిరస్సును	శిరస్సులను
635	3	చీలివియా	ఒలీవియా
635	25	దొంకి	దొరికి
638	16	లియోటెసు	లియోంటెసు
639	3	పౌలీ నారాజు	పౌలీనా రాజు
640	2	నాపెన్దప్ప కఁదా	నాపెద్దప్పకఁ దా
640	7	స్మింక్షించెద	స్మక్షించెద
641	14	వగ్రిమిత్రుఁడను	వగ్నిమిత్రుఁడను
641	15	బెడ్లాఁడుట	బెండ్లాఁడుట
643	1	షేకిస్పియరుని	షేక్స్పియరుని

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
643	17	వలమ్మ్ని యవర్జిలియా	వలమ్మ్నియా వర్జిలియా
643	17	నోదార్చుఁట	నోదార్చుట
644	26	2 లో	12 లో
646	2	ప్రార్థించి చనుట	ప్రార్థించు చనుట
646	7	3 లో	31 లో
646	17	లూసియున్న	లూసియస్న
647	15	రాజ్యభ్రష్టారాజు	రాజభ్రష్టారాజు
647	18	కారినుటచ్ స్టోను	కారిను టచ్ స్టోను
648	2	తానిమోకిను	తానిమోజిను
648	3	నొప్పికొని చనుట	నొప్పికొను చనుట
648	11	పశ్చాతప్త	పశ్చాత్తప్త
648	14	హోల్స్నరు	హోట్స్పరు
648	20	గౌసెస్టరు	గ్లౌసెస్టరు
649	6	11 లో	14 లో
649	10	వార్విక్కు ప్రభువు	వార్విక్కు ప్రభువు
649	16	గాడిఁనరు	గార్డినరు
649	20	తనకూఁతురైన	తనకూతురైన
650	3	యారుప్రభువు	యార్కుప్రభువు
650	4	బోర్డోరి చార్డుం	బోర్డో రిచార్డుం
651	3	సిచ్చిన్న	స్విచ్చిన
651	22	కరుణారసము	కరుణరసము
652	1	లో	2 లో
652	7	యోదాచుఁట	యోదార్చుట
652	9	రోక్లిండనుట	రోజ్లిండనుట
652	18	లో ఇమోజను	6 లో ఇమోజను
652	25	ధనభర్తపై సాని	దనభర్త పైసాని
653	12	కాస్కా ననుటతో	కాస్కాతో ననుట

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
653	13	కాల్ఫూర్ని యాదుశ్న	కాల్ఫూర్నియా దుశ్శ
655	17	జేఉపఁబడివ	జెఉపఁబడిన
656	6	ఆర్లెడో	ఆర్లెండో
656	17	బెస్సాయో	బెస్సానియో
656	21	తాపున్ గుల్ల	తార్పుగుల్ల
657	1	ట్రానియో తో లుసెంటియో	ట్రానియోతో లుసెంటియో
658	9	టచ్ స్దోనుని	టచ్ స్టోనుని
658	15	యున్నానను	యున్నానను
659	9	బెడ్ఫడున్	బెడ్ఫర్డు
659	14	గోస్టరురాజు	గ్లోస్టరు రాజు
660	10	ఉలిసూలా	ఉరుసూలా
660	24	సేవకను కనుట	సేవకున కనుట
660	25	3...లో హెక్టరు	34 లో హెక్టరు
661	2	పెరోరీసు	పెరోలీసు
661	13	ఈనోర్చననుకొంట	ఈనోర్బసనుకొంట
661	23	రోజిండుతో	రోజ్లిండుతో
662	2	రోజ్లిండో	రోజ్లిండు
662	11	ఆర్లెడోతో	ఆర్లెండోతో
663	6	పైనానియో	పైసానియో
663	24	వరమాన	వర్తమాన
664	4	బర్మార్డో	బర్నార్డో
664	18	ఐఫీలా	ఒఫీలా
664	24	కాన్పించుదను	కాన్పించదను
665	10	లుసీయలియసు	లుసీలియసు
665	13	కోషియస్సు	కేషియస్సు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
666	13	యింగ్లీ...సైన్యము	యింగ్లీషు సైన్యము
666	14	కేల్బట్ట	కేల్బట్టు
666	25	దన్నెందుక	దన్నెందుకు
667	7	ఎక్ట్స...తో	ఎక్ట్సనుతో
667	9	రాజుతోఁ మదపై	రాజుతోఁ దమపై
668	2	ప్రత్యుత్తరమిగా	ప్రత్యుత్తరమీఁగా
668	5	నన్నుఁ దిరస్కరించి కూతుల	దన్నుఁ దిరస్కరించిన కూతుల
668	6	గోస్టరనగా	గ్లోస్టరనగా
668	16	యెకించితినని	యెక్కించితినని
668	22	1 బూకుతో	బ్రూకుతో
668	26	గాటు	గాంటు
670	6	యోమో	యేమో
670	9	అంటునియో	ఆంటోనియో
670	11	బరణలలో	బరణిలలో
670	18	లోరెజో	లోరెంజో
671	9	అయాగో ఒ తెల్లోకుడిస్తె మోనాపై	అయాగో ఒ తెల్లోకుడి స్తేమోనాపై
671	14	తనభార్య జంపి	తనభార్యం జంపి
672	9	వర్ననము	వర్ణనము
672	15	మోర్చిల్లిన	మూర్ఛిల్లిన
672	17	సెబార్థియను	సెబార్డియను
672	18	ఫ్రడినందు	ఫర్డినందు
672	24	చేయచచ్చిన	చేయువచ్చిన
673	1	తననదుపదేశము	తన సదుపదేశము
673	9	ప్లేఫిమసడవి ... లైమసుం	ప్లేవియసడవి... లైమసుం

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
673	11	అగమెమ్న మనెస్టరు	అగమెమ్నను నెస్టరు
673	12	అగమెను	అగమెమ్మను
673	15	ఉలిస్సు	ఉలిసిస్సు
673	16	ఉలినస్సనుట	ఉలిసిస్సనుట
673	19	అచీఁస్సుతో	అచీలస్సుతో
673	20	లోబడుటచే	బోరాడుటచే
673	21	నవచ్చునని	వచ్చునని
673	23	భోధించుట	బోధించుట
673	24	దైవము	దైవముపై
673	26	బెల్చతో	బెల్చితో
674	24	ప్లోరిజీలు గూర్చి	ప్లోరిజీలుం గూర్చి
674	25	ఫోరిజీలు	ఫ్లోరిజీలు
674	26	దేశించు ననుట	దేశించు చనుట
675	2	కావ్యంలో 19 ము	కావ్యంలో
675	19	దీవిరహ తీర్థన్వాసి	దీనవిరహ తీర్థవాసి
676	3	వివేషబుంగని	విశేషముంగని
676	7	క్లిప్పర్ద నుట	క్లిప్పర్దనుట.
676	12	కైఁను	కైమను
676	20	భీభత్సము	బీభత్సము
676	22	యేర్టిమరుని	మూర్టిమరుని
677	5	బలిచెఱజరిగిన	బల్మిచెఱజరిగిన
677	10	యున్నయడవి	యున్నయడవి
677	3		
679	22	సారథితొ	సారథితో
680	1	కరుణారసము	కరుణరసము

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
680	20	నిజరూాపము	నిజరూప
682	7	దృగ్వవర్ణనము	దృగ్వర్ణనము
684	4 & 11	భీభత్స	బీభత్స
684	13	గీష్మర్తు	గ్రీష్మర్తు
687	4	కలిగి తన	కలిగిన తన
687	14	శకుంతలమున	శాకుంతలమున
688	18	మచచముని	మరీచముని
689	5	ఆంచ	అంచ
689	18	ఆంద	అంద
689	23	మేమము	మేఘము
690	1	అజ్ఞలు	అజ్ఞాలు
690	3	అకుకృతి	అనుకృతి
690	7	దానుఁడు	దాసుఁడు
690	8	నొచ్చుకొనుట	నొచ్చుకొనుట
690	14	అన్నవిమిన్న	అన్నవమిన్న
691	10	అ ర్హుఁడ	అర్హుఁడ
691	16	అమిత్రవయ	అమితవ్యయ
692	22	కుండ్రని	గుండ్రని
694	27	ఈనరుండు	ఈసరుండు
695	2	నిర్వ్యాకులు	నిర్వ్యాహకులు
695	4	కలంకరించుకొను	కలంకరించుకొను
695	26	నిర్మ్యాణము	నిర్వ్యాణము
696	2	ఎన్నిక—నెత్త	ఎన్నికనెత్త—
696	11	ఐదవ	ఐదువ
696	21	మనస్సులుటం	మనస్సులుంట
696	25	వద్దై అ	వత్తైఅ

పుట		పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
699		19	జున్నువారు	బన్నువారు
700		2	కాంతాడవ	కాలతాడన
700		9	స్నూచించు	న్నూచించు
700		25	కుట్టిపన్	కుట్టినన్
700	రెండవవరుస	11	మగవాండ్రను	మగనాండ్రను
701	,,	14	కొత్మ్రి	కొల్మ్రి
703	,,	5	గుర్వెట్టు	గుర్వేట్టు
703	,,	14	గ్రహస్థు	గృహస్థు
706		17	రోహాణులు	రోహిణులు
707	,,	21	జోసులు	జోస్యులు
709	,,	19	అలితన	తఱలిన
710		4	ళుకువనతట	తళుకు వనట
710		22	మాకుడు	మాఱడు
710		25	తవురుట	తివురుట
711		14	స్త్రి	స్త్రీ
712		5	పగడ గల	పడగ గల
712	,,	6	దావి	దాని
712	,,	13	దినమొల	దిసమొల
712	,,	14	ధైర్త్యము	ధైర్యము
712	,,	18	దైవ స్సంభంద	దైవసంబంధ
715		14	మెఱుగనవి	మెఱుగునవి
716	,,	17	నిర్వృత్తి	నిర్వృతి
717		16	సీలుట	సీల్గుట
720	,,	1	పాటనము	పాటవము
721	,,	3	పునెము	పున్నెము
721	,,	12	వ్రేలాడునొక	వ్రేలాడునొక యవ యవ విశేషము
721	,,	28	పెదంబడి	పెడబడి

ఫుట		పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
722		20	నాకుము	నాకుము
724		10	నందు	సందు
725	,,	13	ఆనాశము	ఆకాశము
725	,,	17	బలంగంబు	బలcగంబు
726		19	బువీ	బువి
727		7	భార్తి	భాతిన్
728		11	నఅకు	వఅకు
728		21	మవఃకోశ	మనఃకోశ
728		27	చిరకార	చిరకాల
728	,,	7	సంకల్బమే	సంకల్పమే
728	,,	16	వలుపు	వలపు
729		26	ఎదుర్కొనుట	Delete this word
730		12	ముండిమోపి	ముండమోపి
730	,,	11	మానువుల	మానవుల
730	,,	14	మృత్యులైన	మృతులైన
730	,,	22	దెహముతో	దేహముతో
720	,,	25	మెతcతల	మొలcతల
734		11	స్నహావాన	స్నహావాస
734	,,	2	లొజ్జగ	లొజ్జుగ
736		1	వికర్తనోద్దితుcడు	వికర్తనోదితుcడు
737	,,	3	మన్మథు చే	మన్మథునిచే
737	,,	20	వెన	వెస
738		7	వేల్పుcబడి	వేల్వcబడి
741		12	తపము	తనము
741		21	సిరికి	సీరికి
741	,,	After 3		Add సుగము- సుఖము
741	,,	7	సూర్పాణి	సుప్పాణి